

VYCHOVATEL.

Časopis
věnovaný zájmům křesťanského
školství.

Orgán Jednoty českého katolického učitelstva
v republice Československé.

Ročník XXXIX.

Majitel a vydavatel »Družstvo Vlast.«

Řídící redaktor Vychovatele:
František Košák.

Redaktor Věstníku Katechetského:
Jaroslav Slaviček.

Redaktor Učitelské Přílohy:
Antonín Suchoradský.

Odpovědný redaktor:
Emanuel Žák.

V Praze.
Tiskem a nákladem Družstva Vlast.
1924.

Obsah »Vychovatele« ročník XXXIX.

(Redaktor František Košák.)

Úvodníky.

Základ, který položen jest — Ježíš Kristus	1
Ubíjení spokojenosti i existence kněží a kněžských životů	17
Důsledky Malého školského zákona	49
Rozvrácená výchova	65
Jubilejní sjezd československých katolíků v Brně	129
Časopis pro mládež	145
Naším čtenářům	177

Články.

Audrlický Antonín: Umění v katechesi	51, 60, 81, 100
Dr. Beran Josef: Námět k diskusi	97
« « « P. Jan Maresch školní rada a inspektor	161
Dvořák Eduard: K diskusi	113
« « « Studenti a studentky, jací vlastně jsou	122
Košák Frant.: Rodiště Husovo	69
K.— Evoluce, člověk a náboženství	4
L. 17 Vánoční nadílka	183
Lipanský Bohuslav: Naše učebnice církevních dějin	6, 24, 33
Mléčka Fr.: Glossy k XXVII. valné hromadě spolku katechetů v Čechách	19
Oliva Jan: Kulturní stupně v náboženství	108, 120, 137, 147, 168, 178
Oliva Václav: Z dějin »Patera« příkázání církevních	10, 26, 43, 61, 72, 85
Oliva Václav: O pohádkách při náboženském vyučování	132, 153
Dr. Petr Lubomír Kuřácká náruživost mládeže	2, 23, 36, 54

Dr. Petr Lubomír Osnova náboženského vyučování pro střední školy	78
Dr. Petr Lubomír: Rozdíly jinošské a dívčí psychy a otázka koedukace	117, 141, 153, 163, 182
Pokořil Šimon Právo majetku	90
Prášek Antonín: Příští katechismus.	58
Pravdomil: Odkud zkáza mládeže	57
« O povinnostech rodičů	171, 185
Spirax J.: Vženské otázky se u nás přestřeluje	75
S. U. V. Česká věda a laická morálka	9
« Odborní inspektoři náboženství	21
« Státní náboženská škola v Itálii	134
« Rodiště Husovo	166
Tichý J.: Osnova vyučování náboženského v Itálii	104
XYZ.: Naše učebnice církevních dějin	114
F. H. Žundálek: Ukrajinské školství v Polsku	38

Zprávy literární.

Audrlický Ant.: Dr. J. Kratochvíl: Přehledné dějiny filosofie	43
K.—: U Herdera roku 1923	40
K.—: Vezmi a čti! (Ikonomimický katechismus. Příručka k biblické dějepřavě	105
S. U. V. Nové dílo filosofické (Dr. Kratochvíl: Filosofie středního věku.)	107
S. U. V.: Tři knihy z nakladatelství Herderova	88
S. U.: Kázání pro děti	187
(Drobné zprávy literární viz: Směs a obálku každého čísla.)	
Časopisy a knihy došlé — na obálce každého čísla.	

VYCHOVATEL

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

ČÍSLO 1.

LEDEN 1924.

ROČNÍK XXXIX.

Základ, který položen jest — Ježíš Kristus.

Dva významné projevy o křesťanské mravouce a morálce bez náboženství přinesly naše katolické denníky pražské o svátcích vánočních z pera arcibiskupa pražského, *Dr. Františka Kordače*. Každý vychovatel zajisté nalezne v časových těchto projevech poučení a povzbuzení, ale i posilu a nové podněty ku práci další na roli školské a proto, aby nezapadly důležité a hluboké projevy ty v zapomnutí v záplavě denního tisku, neváháme je otisknouti na prvních stranách nového ročníku »Vychovatele«.

V článku »*Duch jest to, který oživuje*« v »*Lidových Listech*« (čís. 295.) čteme:

»Shroucení politických říší a národního hospodářství v Evropě odhalilo vnější roušku z duševního stavu evropských národů, takže hlubší pozorovatelé příčin katastrofy začínají oceňovati význam sil mravních pro život a blaho jednotlivců i národů.

K obnově až k rozkladu chorého společenského organismu nepomůže žádné vnější spravování a přístipkování zejících jeho trhlín, nepomohou zvýšené mzdy a zkrácená pracovní doba, ani socialisace výroby nebo ustavení rad, ani světová revoluce nepomůže. Je zapotřebí moci, která by zachvátila duši lidstva a ji převychovala, aby v ní probudila vážnost života, svědomitost v plnění povinností k Bohu a bližnímu, skromnost a šetrnost, slovem ony mravní síly, bez nichž žádná lidská společnost ani prospívati, ani obstáti nemůže. *J. Payot*, přední francouzský paedagog, ač volnomyšlenkář, praví: »Síly, kterými vladla katolická církev, nesrovnatelná vychovatelka charakterů, dostačovaly, aby životu věřících v jeho velkých liniích byl určen cíl a směr. Dnes ale schází většině myslících duchů tento návod a nebyl dosud ničím nahrazen« — a, dlužno dodati, nikdy mravoukou a školou beznáboženskou nahrazen býti nemůže. Mravouka křesťanská se neomezuje na potírání zla v jeho zjevech vnějších, nýbrž zanáší boj ten do vnitra lidské duše a řídí nejen skutky, nýbrž i jejich prameny, myšlenky a žádosti očišťuje a vůli nejmocnějšími pohnutkami víry posilňuje.

Jest notorickou událostí, že církev touto výchovou národů evropskou kulturu založila a skrze ni křesťanské Evropě primát mezi všemi kulturními národy opatřila. Výchova tato v křesťanské rodině a ve škole začala a v křesťanském státu se dokonávala.

Jen ta politická strana má před sebou národ obrozující budoucnost, která, spočívajíc ve svých základech na věrouce a mravouce křesťanské, jej zachovává neporušený, jak jej dle svého poslání chrání církev katolická. Kompromis jest možný jen v historických útvarech, nikdy ale v božských základech.

Bojištěm, kde padne rozhodnutí o bytí nebo nebytí tisícileté kultury evropské, jest — škola. Tam dlužno soustřeďovat veškeré síly v jednotný šik spojené.

A podobně i v »Čechu« (č. 351.) poukázav nejd. p. arcibiskup k tomu, že Hod Boží Vánoční jest křesťanům památkou vtělené Pravdy zjevené, píše:

»Uvádí všem národům, obzvláště jejich vychovatelům a zákonodárcům na vědomí, že ani filosofie řecká, ani státověda římská s jejich přirozenou etikou a sociologií, nezachránily antický svět před úpadkem ve skepticismu a pessimismu života. K ozbrojení tohoto dekadentního světa bylo zapotřebí stolice moudrosti Betlémské, dílny Nazaretské a oltáře kříže.

Neboť svět antický, stejně jako moderní, nepotřeboval jen jistého *poznání pravdy*, nýbrž především *síly vůle*, poznané dobro též vykonat.

Proto napomíná Božský Vykupitel: »Hledejte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho; vše ostatní bude vám přidáno;« v osmeru blahoslavenství prohlašuje sociální manifest říše Boží na zemi a z jeho otevřeného srdce na kříži vytryskuje sedmý svátostný pramen nadpřirozené síly.

Jest notorickou událostí, že křesťanská víra v tajemství vykoupení lidstva a na něm založená náboženská mravouka, propůjčila evropským národům primát mezi všemi kulturními národy světa. Přidejme k tomu z přítomné zkušenosti, že odkřesťanění těchto národů za posledních čtyř set let a pokus mravouky bez náboženství, ohrožuje tytéž národy ztrátou tisícileté jejich kultury a úpadkem v barbarství, bude-li z křesťanského středověku nastrádaný kapitál křesťanské mravouky úplně ztráven, jak nás Rusko výstražně poučuje.

»Co je v nás nejlepšího, je zděděno ze smýšlení dřívějších dob. Slunce (pravdy Kristus) již zašlo (v nevěře); ale nebe našeho života ještě osvětlují jeho červánky ač slunce samého již nevidíme,« doznává sám »antichrist« — Nietzsche. Běda lidstvu, kdyby úplná noc nevěry se nad ním rozestřela. Veškerý »pokrok«, odvrátí-li se od zdroje světla, od Krista, končí v temné noci.

Sv. Bernhard, rozjímaje o tajemství vtělení Syna Božího zvolal: Buď se mýlí Kristus — ve své nauce příkladem i slovem — anebo bloudí svět. Bloudí svět, hledaje štěstí bez ctnosti a ctnost bez Boha, jenž jest lidstvu: »Cesta, život a pravda.«

Mons. Dr. František Kordač,
arcibiskup Pražský.

Dr. LUBOMÍR PETR:

Kuřácká náruživost mládeže.

Kdo má již několik křížků na zádech a srovnává způsob života současné mládeže s mládím svých vrstevníků nebude překvapen tvrzením, že *abstinentní* hnutí, jež v posledních dvou nebo třech desetiletích dalo se světem na pochod neminulo se v mládeži účinkem. Nepodceňuji význam zákonodárství, prohibice, abstinentních organizací, abstinentních přednášek, brožurek, ale jim tento úspěch, v první řadě nepřipisuji. Přičinil se o něj především rozvoj smyslu pro sport, a zase — aspoň ve gros mládeže — ani ne tak účinkem kázně vychované poznáním, že požívání alkoholu jest neslučitelné se sportovní zdatností, jako spíše tím, že sport, odváděje mládež pod širé nebe, činil z hostinců již velmi vzdálenou a tudíž neúčinnou příležitost k nestřídmosti.

Mám pro toto mínění důvod i v té okolnosti, že kouření, ač sportovní zdatnosti rovněž nepřeje, přece v mládeži nejen neubývá, jak by se dle hořejší analogie dalo očekávat, ale i neuvěřitelně se šíří. A jistě ne proto, že by nikotin srovnán s alkoholem byl ve svých účincích milosrdnější. Dr. Hueppe, předseda hygienického ústavu pražské německé university, prohlásil jej ještě škodlivějším: »mnohým mladým lidem, i sportovně otužilým, hrozí požitkem tabáku mnohem větším nebezpečím (než alkohol). Nervům a srdci lidí těžká tělesná cvičení konajícím, jest tabák jedním z nejnebezpečnějších jedů a mnohá shroucení, zvláště při pochodech, nebyla by nastala bez současného nesmírného požitku tabáku¹⁾

Let naší republiky jest ještě příliš málo, aby ze statistických dat našeho státu dal se zjistiti vzestup kuřácké vášně, a sem spadající statistiku v bývalém soustátí Rakousko-Uherském nemáme po ruce. Ale není proč se domnívati, že by vzestup ten se byl podstatně odchyloval od sousedního Německa, o jehož progresivní spotřebě tabáku čtu tato data: »Když Goethe psal svou břitkou epištolu proti kouření, činila spotřeba tabáku v Německu 25 milionů marek ročně. O padesát let později (r. 1877) vydáno bylo za tabák dle přesného výpočtu dra Lisnera v téže říši již 239·5 milionů, r. 1905 víc než dvakrát tolik (573·2 milionů) a na počátku světové války již 1086 milionů, (kterážto částka došla během války nového zdvojnásobení). Polovička této sumy spotřebována byla za cigarety, a větší část této polovičky za cigarety laciné, jež vedle dělnictva kouří především mládež.²⁾ Při německé důslednosti můžete se dovědět i to, že v letech 1907—1912 stoupla spotřeba cigaret se šesti na jedenáct a půl miliardy, spotřeba cigaretového tabáku s 278 tisíc kilogramů na 331 tisíc a spotřeba dutinek s jedné miliardy na půl třetí.

Není třeba mnoho stýkati se s mládeží, abychom věděli, že i u nás skutečnost srovnává se se vzrůstem v říši dobrých mravů zaznamenaným a že vašeň kouření cigaret rozmohla se v naší mládeži do míry, jež už s to jest ohroziti ji vážně nejen v jejím fysickém, ale i mravním vývoji. I v mravním proto, že mládež, vzdávajíc se bez odporu tomuto zlovyku, podvazuje v sobě sílu a způsobilost k sebeovládání i v jiných směrech, a že nejsou schopna odepřít si požitkem cigaret, opatřuje si ji zhusta i prostředky, jež svědčí o silných kazech povahových. Je to již hotová nemoc, epidemie, která v poslední době rychle se šíří i v mládeži dívčí, působící v ní škody tím větší, že její organismus mnohem méně vzdoruje účinku nikotinu.

Příčiny této poživavé epidemie tkvějí především v duchu a povaze doby.

Materialistický názor světový skonstruoval si člověka ne podle skutečnosti, nýbrž podle svých teorií a přání. Řekl mu, že nebe je prázdné, že si člověk stačí sám, a domníval se, že pěknými slovy dá člověku mravní sílu, jíž jest třeba ke konání těžkých povinností životních; řekl zmateriisovanému člověku, že v práci jest smysl života, a domníval se, že zmateriisovaný člověk bude viděti v práci smysl života, řekl člověku, že humanita jest největší ctnost lidská, a domníval se, že zmateriisovaný člověk bude humaní; řekl, že jedině kultura rozumu a těla má pro člověka cenu, a domníval se, že člověk vědění a péči o krásu a zdraví těla postaví do popředí svých snah.

¹⁾ Der Tabakgegner 1915, čís. 1., str. 3.

²⁾ Leták Wider den Tabakgenuss der Jugendlichen. Materialien für Aufklärung und erziehlichen Behandlung, gesammelt von der Geschäftsstelle der Süddeutschen Gruppe des Vereines für christliche Erziehungswissenschaft.

Ale zmaterialisovaný člověk myslil logičtěji než jeho učitelé a domyslíl jejich nauku do konce. Je-li člověk jen hmota, pak jediný smysl života jest požitek: a zmaterialisovaný člověk dává přednost třeba krátkému, ale poživavému životu před životem dlouhým, ale odříkavým, prohlašuje všecko za dovolené, považuje práci za prokletou dřinu, a za vrchol životní moudrosti má sobectví. Řekněte mu, že mu ta nebo ona náruživost škodí, mávne rukou, řekněte mu, že ho erotika vyčerpává, mávne rukou, řekněte mu, že se duševně zanedbává a že je na kulturní úrovni, na jaké již člověk dávno nebyl, a mávne rukou zase. Všecko, co v člověku má mít cenu a trvání, musí býti podloženo snažením ideálním, a není třeba mít zvláštní dar prorocký k předpovědi, že horečky materiální kultury těla, že horečky přednáškové, pěstující jednostranný kult rozumu atd. záhy pominou a že lidé tyto nahrážky brzo budou vyhazovati oknem, jakmile s nich bude setřen půvab novoty a jakmile zábava jejich stane se ořelou. Aby mi bylo rozuměno: ne že bych brojil proti kultuře těla a rozumu; brojím pouze proti jejich jednostrannosti a tvrdím, že všechno, co bylo násilně odtrženo od věčna, jež jediné dovede člověka trvale povznášeti a uspokojovati, má na čele pečeť smrti již ve svém vzniku.

Se školní mládeží není ovšem ještě tak zle, třebaže se na tom poctivě pracuje a třebaže také do ní ozývají se stesky i se stran, od kterých byste se toho byli nejméně nadáli a které jen kldí žeň své setby. Útlé mládí pudově se totiž brání otravě nikotinové a nespátruje v ní ještě požitku.

Mám spíše na mysli mládež škoie odrostlou, nebo určitěji řečeno, jedva škoie odrostlou, a dá-li se snadno zjistiti, že tato mládež zvláště od dob poslední války vášni kuřácké mnohem větší měrou propadá, pak nemáme daleko k poznání, že vedle svrchu řečené základní příčiny byla to i válka, jež na rozvoj této náruživosti příznivě zapůsobila.

Jistě vám neušel v dospívající mládeži, mužské i dívčí, onen rys nedočkavosti, s jakou pospchá do dospělých let. Hoch v době puberty rád hraje si na velikého a opíčí se po dospělých, děvče přidává si léta, přibírá allury dospělých žen, a často neubráníte se úsměvu, vidíte-li, jak první známky dospívání dávají mládeži podnět k tomu, aby tvářili se dospěleji než dospělí.

Tento rys již v přirozenosti mládeže tkvící značně sesílila válka. Šestnácti, sedmnáctiletý hoch, pro kterého si ještě nedávno chodila maminka ke škole, vstrčen byl do vojenské uniformy s vážným a jistě už mužným po-laním život dávati v sázku na obranu země, erár snažil se udržovati v něm dobrou náadu, opatroval ho cigaretami a dával mu množství peněz, umožňujících mu zábavy a požitky, o nichž se mládenečkovi dosud nebylo zdálo. Hoch skočil takřka bez přechodu z dětství do mužnosti.

(Pokračování.)

K.—

Evoluce, člověk a náboženství.

Moderní věda dokázati se snaží, že všechno povstalo vývojem, evolucí, tedy i člověk a náboženství. Tak jako nebylo člověka, tak člověk primitivní neměl žádného náboženství — to vše se postupem doby teprve vytvořilo.

V červenci 1923 konal se v Medlngu v misionářském domě sv. Gabriela ethnologický kurs na němž přednášeli slovutní vědátři, kteří procestovali a pro-

studovali neznámé kraje a divoké národy, i musea a vědecké knihy. Sbírali veliký materiál o otázce vzniku náboženství.

Dle článku »Der ethnologische Kurs und Religionsunterricht an den Mittelschulen« v »Christlich-pädagogische Blätter« 1923, (str. 160 – 165.) došli trochu jiného výsledku, než jaký hlásá evoluce. Nalezli, že všeobecnému kulturnímu zjemnění neodpovídá paralelně náboženské zdokonalení. Ba naopak: Kmeny, které jsou zcela primitivní, které neznají státního zřízení, u nichž sotva je náčelnictví slabě vyvinuto, kteří nic neznají z obilnictví, zahradnictví a dobytkařství, kteří žijí jako nomádi z lovu a bylin, tyto kmeny uznávají víru v jednu nejvyšší bytost, mají jisté modlitební a obětní formy. Nejsou to kmeny beze všeho studu, který prý vznikl teprve šatem, ale kmeny, které mají — jako na př. kmeny pygmenské ve střední Africe, které náležejí nejstarší kultuře lidské — jednotné manželství a rodinu. Nkde není pohlavního společenství ani bezmezného pohlavního směřování. Kde je toto, kde lze zjistiti hluboký pokles pohlavních zřízení, tam je degenerace.

Slavný německý fyziolog a filosof *Wilhelm Max Wundt* jehož zásluhou zřízen byl v Lipsku institut pro experimentální psychologii, po jehož vzoru zřizovány podobné ústavy v Německu a Sev. Americe, v nejnovějším vydání své »Völkerpsychologie« praví: Sotva se v oblasti vývoje lidských dějin najde jiný objev, který by tak překvapujícím a přesvědčujícím způsobem zbořil dosud široce rozšířený názor, jako zjištění monogamie primitivních lidí. Důležité jest, že monogamii nezplodila kultura, nýbrž že byla jednou z původních podmínek kultury.

Co hlásá ethnologie, potvrzuje také praehistorie, která se zabývá vykopávkami a z jejich objevů soudí na kulturu předdějinného člověku. Máme zbytky z oběí a pohřebních obřadů z nálezů předdějinných, máme z doby kamenné v 50 jeskyních francouzských a španělských četná vyobrazení, která měla náboženské účely. Vidíme tedy, že již člověk pravěký věřil v nesmrtelnost duší a měl náboženské ideje. Při tom tato věda, pátrající o náboženském vývoji člověka na základech národopisných a pravěkých je teprve v počátcích.

Církev katolická vždycky učila, že původně lidstvo věřilo v jednoho Boha a mělo náboženskou mravnost. Z tohoto prazjevení vysvětluje podobná ličení v náboženských podáních starých národů. Co církev vždycky hlásala, věda do-
tvrdzuje. Člověk se nevyvinul z opce a není přirozeným výtvozem přírody. Bůh stvořil člověka jako bytost tělesně-duchovnou, rozumnou a svobodnou. Do jeho duše vložil schopnosti a vlohy, dle nichž se člověk vyvíjel. Přirozeno, že nezačal elektrinou, nýbrž kamenem a tím, co měl po ruce. V ohledu náboženském měl známost Boha a mravní pojmy. Časem známost pravého Boha klesala a čím více člověk se zabíral do hmotné kultury, tím více upadal do materialismu a pohanství a mravní zvrhlosti. Když stali národové na nejvyšším stupni hmotné kultury, stáli na nejnižším stupni kultury náboženské a mravní. Proto upadli a znikli.

Učení o náboženském vývoji od beznáboženství k náboženství, jakoby prvotní člověk neměl z počátku žádného náboženství a později nemoha si vysvětliti divných zjevů přírodních zbožňoval je a postupem doby uctíval i duše svých předků až je na bohy povýšil, jak tomu chce i občanská nauka a výchova, je nesprávné. Na kursu ukázáno, že vše jinou cestou se dalo: lidstvo upadalo od jednobožství

k mnohobožství. Kristus je vrchol náboženské reformy. Od něho jsou sestupy dolů k bludu a k nevěře, ale není vzestupu nad něj. Čím více se blížíme Kristu, tím jsme nábožnější a mravnější. Nevěra a bezbožectví jsou chorobné stavy lidské duše.

BOHUSLAV LIPANSKÝ :

Naše učebnice církevních dějin.

»Dixit laicus clero, semper tibi inimicus ero.« Slova ta jsou sice již prastará, ale pravdivost jejich se osvědčuje i nyní a to nyní snad zřejměji a častěji než kdy jindy, aspoň v našich vlastech československých. Poněvadž kněz — zvláště kněz katolický je hlasatelem náboženství křesťanského a patří k nejpřednějším příslušníkům církve katolické, je pochopitelné, že se odpor a nenávisť proti kněžstvu katolickému přenáší též na katolické náboženství vůbec a církev katolickou zvlášť. Hlavními representanty a šířiteli zášti všeho, co jest katolické, jsou svobodní zednáři, jejichž prvním cílem jest zničit katolickou církev i náboženství; činí tak, odkřesťanujíce katolické rodiny pomocí civilního manželství a připravujíce dítky katolické o náboženské přesvědčení protikřesťanským vyučováním ve škole a různými jednak indiferentními a jednak přímo protikřesťanskými podniky a zábavami mimo školu.

Není zajisté třeba dokazovati, kterak se při každé příležitosti prohlašuje bible za snůšku pohádek a bájí, jak sesměšňovány bývají jednotlivé články katolické víry. A co má naše katolická školní mládež v rukou proti všem těm útokům? Zhola nic. Naše biblické dějepravy jsou sice dobré a vyhovovaly, dokud kolní mládež od nejútlejšího mládí vedena i vyučována bývala ve všech předmětech v duchu křesťanském. Naše katechismy apologie nepěstují a každé kontroverzi vyhýbají se až úzkostlivě. Tu a tam, kde jsou čtvrté ročníky při školách měšťanských, vyučovalo se až do převratu křesťanské apologii; ale po převratu se náboženské hodiny ve čtvrtém ročníku škrty. Jedličkova »Malá učebnice katolická«, jež aspoň trochu reaguje na běžné útoky proti bibli, teprve se počíná zaváděti do škol obecných a to pouze v diecesi českobudějovické.

Počátkem školního roku 1923—24 vyvstal katolickému náboženství školní mládeže nový škůdce — aspoň tam, kde zavedena byla občanská nauka sepsaná odpadlým katolickým katechetou Oldrou Novotným, anebo jiná kniha této podobná, kde se překrucováním a skreslováním různých dějinných událostí štvě proti církvi katolické. A jakou zbraň míti bude v ruce školní mládež katolická proti tomu? Žádnou!

»Historia est vitae magistra« — »Dějiny jsou učitelkou života«, t. j. měly by jí býti; mládež měla by v dějinách jako v jasném správném zrcadle viděti, co lidstvu prospělo a co mu škodilo, aby pak dospějíc, vystříhala se chyb, které nejednou ve zkázu a neštěstí uvrhly celé národy. A jak vyhovují tomu naše školní učebnice světských dějin? Jakýmžto duchem jsou psány ne-li všechny, tož jistě velmi mnohé z nich? Duchem německo-protestantským, nejnověji svobodně zednářským; v dějinách českých nebývá jim vždy hlavním pramenem Palacký

nýbrž Jiráskovy romány, zejména »Temno«, jak se na př. ve své malé příručce přiznává odborný učitel Eduard Moravec. Je ovšem pravda, že našim učebnicím dějin církevních v té příčině nelze vytýkati ničeho, spisovatelé jejich upravili je s veškerou pílí a svědomitostí; připomínám jen čtyři nejznámější a nejrozšířenější a to Xavera Dvořáka, Františka Pelana, Šimona Pokoje a konečně Jana Volfa, jenž r. 1922 vydal úplně přepracovaný — a zdůrazňuji — velmi pěkně a zdařile přepracovaný, svého času nejrozšířenější dějepis církevní Václava Macka. Jsou to vesměs knihy dobré, ale jsou to knihy a práce předválečné, předpřevratové — vyjímaje dějepis Volfův z r. 1922 — které — abych se vyjádřil oblíbenou frází — nestojí na výši nynější doby pokrokové, byvše psány jako biblické dějpravy Srdínkova a obě Panhölzlovy pro mládež ještě nedotčenou moderními proudy volnomyšlenkářskými.

Čeho třeba dobré školní učebnici? Zajisté aspoň toho, čeho se vyžaduje na dobrém kázání a vůbec řeči duchovní, aby nevyzněla na plano. A to jest? Ut veritas pateat, placeat — a nejhlavnější jest, ut veritas moveat. V ději ách církevních mládež má viděti jasně a zřetelně jako ve správném zrcadle, jak Bůh pečoval o spásu i blaho lidstva v pravěku způsobem mimořádným, v době křesťanské pak skrze katolickou církev, jež sama jest původem Božího. A tohle vše mládež má poznati způsobem snadným, zajímavým a přesvědčivým, aby náboženské přesvědčení její nejenom neochabovalo a nesláblo, nýbrž naopak se posilovalo proti moderním proudům nevěreckým a pochybovačným, a mládež aby nabývala nadšení pro církev a svoji víru katolickou.

Každá učebnice vůbec a katolická zvláště, má v mládeži buditi lásku k věci, k předmětu, o němž jedná, a toho dojde, vystříhá-li se pečlivě všeho, co mládeži působí obtíže. Proto i naše učebnice církevních dějin přizpůsobují se známému a všeobecně obvyklému rozdělení dějin na tři věky, věk starý, střední a nový; pouze učebnice Pokojova toho pomijí, dělic se na pět dob, což působí zmatek v mladých hlavách. Správně a vhodně počíná vypravovati pradějiny lidstva kniha Volfova zmínkou o P smu sv. a nepočítá již po staru 4000 let před Kristem Pánem, nýbrž *nejméně* 8000 let; nemá však — jako žádný církevní dějepis — vůbec — ani jediného slova, jež by poráželo nyní tolik šířené námitky volnomyšlenkářské proti stvoření světa i člověka. Žactvo třetího ročníku škol měšťanských snad zná již děje biblické, proto bylo by třeba podati mu zde aspoň kratinkou apologii bible a vysvětlení dle poznámek Dra Hejčla, spisů Dra Kadeřavky i Dra Musila, dle nichž nutno probíráti celý Starý zákon. »To učiniti má katecheta,« namítne se snad. Ovšem že má, a zajisté přemnozí katecheté tak činí. Ale což neblaze známí bývalí ř.-katoličtí katecheté Janout, Oldra Novotný a jiní jim podobní odpadlíci anebo dosud tu a tam furgující pohodlní a pokrovní katecheté také tak činili anebo ještě činí? Či mládež jim svěřená státi se má jen odpadovým materiálem k bezvěří anebo k čechoslovákům? Každý věřící katolík a zvláště věřící mládež má radost, podají-li se jí zřejmé a jasné důkazy, které rázem vyvrátí námitky a pomluvy volnomyšlenkářské. Jak zajímavějším se stane na př. vypravování o proroku Jonášovi, poví-li se dětem, kterak spisovatel Oken vypravuje ve svém »Úvodu« o lodníkově, jenž spadl do moře, pohlcen byl ohromným žralokem a za krátkou dobu svými soudruhy ještě živý vytažen byl z břicha chyceného a rozpáraného žraloka. Jakož i, že asi před

25 roky jezdil po Evropě arcibiskup z Aleppa (staré Haleb), prose o příspěvky na tamní požárem zničenou kathedrálu, jenž, jsa rodákem z Mosulu, povstaleho ze starověkého Ninive, vypravoval, kterak obyvatelstvo tamní až dodnes zachovává púst, který na rozkaz Boží v dávnověkosti předkům jejich hlásal prorok Jonáš. (Arcibiskup onen vykonal studia v Římě; mluvil plynne latinsky, italsky a francouzsky.) Mají tyhle a jim podobné věci zůstat jen mezi kněžími, a katolíci laikové, zvláště naděje naše — katolická mládež nemá o nich nic zvědět, aby se utvrdila ve víře a jednou zastati se mohla svého náboženství? A nemohlo by se aspoň krátce připomenouti, že o Pánu Ježíši vypravují nejenom evangelisté, nýbrž i spisovatel židovský Josephus Flavius, jakož i pohanští dějepisci starořímsí Tacitus a Suetonius? Vždyť i v našich vlastech šíří se bludné domněnky některých protestantských německých nevěrců a zednářské lži, že prý Kristus Pán ani nežil; anebo bývá na roveň stavěn Budhovi a Mohamedovi. Znam zajisté jest výrok prvního národně-osvětového sekretáře Habermannova Dra Drtiny, aby do školních síní vedle kříže daly se též sošky Budhovy a islamský půlměsíc. A naši volnomyšlenkáři se přičiňují, aby v zapomenutí nevešla nechvalně známá nadávka Macharova, že prý křesťanství jest jenom jedem z Judee. Jak prospěšno by tu bylo, kdyby naše církevní dějepisové pověděly naší mládeži, jak křesťanství zušlechtilo mravy pohanstva a jak blahodárně působilo na život nejen rodinný nýbrž i sociální. Není třeba konati k vůli tomu dalekosáhlých a namahavých studií, známá stará brožura Pohunkova »Staropohanské štěstí, svoboda a lidskost« poskytne materiálu nadbytek.

Také umístění jednotlivých článků měla by se věnovati větší pozornost. Tak na př. Mohameda i rozšíření islamu vklíní všickni naši dějepisci do dějin církevních. Nejrušivěji to zaráží v dějepise Pelanově, kde se mluví o Mohamedovi a učení jeho ve článku 13. a teprve ve čl. 14: o bohoslužbě křesťanské v 1.—4. století, o katakombách a životě křesťanů v době pronásledování. Skoro totéž má i dějepis Pokojův a Dvořákův, který o islamu píše ve článku 34., ale o církevních otcích a světcích ze století 4.—5. až ve čl. 36.; o bohoslužbě a církevním umění starověkém ve čl. 37.

Mohamed s islamem a rozšířením jeho dostal se do církevních dějin jako Pilát do Creda — Pilát dal zavraždit Ježíše Krista, a vyznávači islamu vraždili a vraždí křesťany. Nejen věčně nýbrž i časově patří Mohamed s rozšířením islamu až na konec křesť. starověku. Nesmí se zapomínati, že žactvo škol měšťanských jsou ještě děti malé soudnosti; vidí-li v učebnici církv. dějin až po rozšíření islamu v Evropě, jak zkvétal »náboženský život křesťanů v této době,« t. j. ve století 4.—6., tedy dávno před Mohamedovým vystoupením, nutně se budou domnívati, že to bylo v době, když mohamedáni kraje a země křesťanské nejvíce pustošili. Dvořák, Pelan i Pokoj nepřipojují statí kulturně-historických nikde k době, k níž patří, nýbrž kladou je vždy až na konec jednotlivých oddílů dějepisných. Tak na př., jak zkvétal život náboženský, umění a vědy v dobách před vystoupením Viklefovým a Husovým, kladou až do článku po bouřích husitských a teprve zde na konci tohoto článku mluví o předchůdcích Husových kazatelích-mravokárcích Janu Miličovi, Konrádu Waldhauserovi a Matěji z Janova. Správné umístění má dějepis Volfův, jenž málo slovy na místě patřičném dovede povědět mnoho. Leckdy málo slov na místě vhodném poví více a lépe vše znázorní, nežli mnoho slov na místě nevhodném. V dějinách církevních jednotlivé

články jsou jako obrazy v obrazárně. Jako obraz, má-li vyniknouti, musí býti patřičně umístěn a náležitě osvětlen, podobně zvláště články kulturně-historické vyžadují správné umístění v knize. Kdysi navštívil jsem výstavu Kubových obrazů, z nichž jeden hodně moderní a secessní měl nápis »Smějící se model«. Několikrát jsem si jej prohlížel, ale živou mocí nemohl jsem rozpoznati, co vlastně představovati má ta silná nalepenina různých barev; až když náhodou jsem si stoupl na místo, s něhož jediné bylo lze malbu rozeznati, viděl jsem, že obraz představuje smějícího se starce. (Pokročování.)

S. U. V.

Česká věda a laická morálka.

Nový vyučovací předmět zavedený malý školským zákonem do škol zaměňuje se s laickou morálkou a vydané učebnice jsou většinou učebnicemi laické morálky, která všude, kde zavedena byla, zkrachovala. Profesor Karlovy university, matematik *dr. V. Láska* v článku »*Filosofická morálka*« ve vzdělávací příloze »*Národních Listů*« č. 331. dne 2. prosince 1923, vystižně přichází k závěru, že morálka bez náboženství je nemožna. Ukazuje, že dnes filosofie stává se potřebou dne a že účinným lékem dnešní miserie může býti jen pravá filosofie, jež nesmí vyzníti v utopické fantasie nepromyšlených systemů.

Prof. Láska definuje pak filosofii, jejíž terminologie není dosud ustálená, ba ani filosofové sami nejsou ve své terminologii vždy důslední), takto:

»Filosofii nazýváme *logické rozumování*, při němž jsouce vedení *intellektem překročujeme meze zkušeností* za tím účelem, abychom dospěli k *harmonicky zcelenému* a — což jest hlavní — *správnému názoru* na tu kterou věc a byli tím vedeni k *správným činům*. Jsme proto odkázáni na filosofii, kdykoliv chceme empirické a spekulativní poznatky získané analysou sjednotiti synthesou v harmonický celek, zvaný (osobní) světový názor. Slovo světový vztahujeme tu na vše, v nás i mimo nás, v naší mysli a ve světě vůbec. Filosofie nutí nás tak nejen *promyslíti problémy*, ale také *je domyslíti*; vychází ze zkušenosti a jde vždy přes zkušenost, neboť kdyby se pohybovala výhradně v oblastech ryze metafysických, přestala by býti vědou a stala by se vírou. Filosofie předpokládá tudíž, že mimo svět realit a pravd obsažených v logických systemech ryzích věd, jako jest na př. matematika, existuje ještě něco, čehož bytí — jak napsal případně Leibniz, nepoznáváme rozumem, nýbrž intelektem. Filosofie podle naší definice není věda jako na př. geometrie, nýbrž jaksi věda všech věd, v nichž jest nám překročiti hranice přímé či nepřímé zkušenosti; to učiniti jsme však velmi často nuceni. Ve vědách stává se to jednak úmyslně při sestřování pracovních hypotéz jednak nutně tam, kde jde o poměr logických systemů ryzích věd k empirii a konečně když pokrok některé vědy nás nutí vyšetřiti kriticky její základy a ustálené pojmy. Ta na př. ve fysice vyvolala teorie relativity novou filosofii relativismu. V životě jsme vedeni k filosofii zejména tehdy, jde-li o věci, o jichž existenci či neexistenci se nelze žádnou mírou přesvědčiti. Jak se zachovati vůči nim, jsme-li nuceni vzíti je v úvahu při svých činech, jak je vůbec hodnotiti? Jak v nich rozpoznati fixi od pravdy?«

Postupuje pak v dalším výkladu až k hodnocení správnosti činů, což bychom nemohli bez filosofie, a tak nemohli rozhodovati o jejich morálnosti, neboť

jen správné činy mohou býti i morální v nejširším toho slova smyslu, praví: »Cesta vedoucí k morálce přes filosofii jest však nadmíru neschůdná a přístupná jen málo vyvoleným, neboť filosofie jest přetěžká věda. Z toho plyne bezprostředně, že nelze náboženství, jehož praktický cíl jest; usměrniti naše jednání hlavně ve smyslu morálky, nahraditi obecně nějakou školní, laickou morálkou. Aby tato morálka mohla odůvodniti, proč to či ono se považuje za morální, musila by se opíratí o nějakou filosofii a vyzněla by ovšem vždy jen subjektivně podle filosofických názorů svého autora.

Praktickou lidovou morálkou může býti proto jedině dogmatická morálka jednotlivých náboženství, a to hlavně z tohoto důvodu: Světské zákony stanoví tresty, jež nutno odpykati, byl-li zákon překročen; tyto tresty nejsou však nic jiného než hodnocení míry nemorálnosti přestupků samých. Nebýti trestů, byly by zákony mrtvou literou. Proto také laická morálka postrádající trestního kodexu nemůže býti účinnou morálkou. Dogmatické náboženství ponechává tresty alespoň Bohu jako nejvyššímu představiteli spravedlnosti; má-li jeho morálka býti účinná, musí ovšem kotviti v hluboké víře v Boha. Aby se laická morálka stala jí rovnocennou, mohla by hledati opory jen ve filosofii. Tu však ovládá jen málo vyvolenců.

Tak odsoudil nestranný vědátor laickou morálku, která pod jménem občanské nauky a výchovy zavedena byla u nás do škol malým školským zákonem a kterou jednotliví učitelové, dle svého subjektivního mínění, »přednášejí« již malým dětem dvě hodiny týdně! Každý dle svého politického mínění a svého filosofického (?) vzdělání!

VÁCLAV OLIVA:

Z dějin „Patera“ přikázání církevních.

(Ukázka ze spisu »Katolická symbolika«.)

Projevem vůle Boží o mravních povinnostech člověka jest dekalog či desatero Božích přikázání. I zdálo by se tedy, že přikázání církevní jsou při nejmenším zbytečná. Protestanté alespoň z tohoto důvodu je při vzniku »ref rmace« odstranili. A přece není tomu tak, poněvadž k přikázáním Božím náleží také povinnost církev poslouchati. Vždyť sám Spasitel poručil nejprve sv. Petrovi a potom i ostatním sv. apoštolům »svazovati« a »rozvazovati«. Řekl zajisté: »A tobě dám klíče království nebeského a cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi; a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi« (Mat. 16, 19) a jinde: »Amen pravím vám: Cokoli svázete na zemi, bude svázáno i na nebi a cokoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi« (Mat. 18, 18), když před tím poznamenal: »Bude-li (hřešící bratr) jich (dvou nebo tří svědků) nedbati, pověz církvi« (Mat. 18, 17.).

Bůh dle slov sv. Pavla: »Neboť (mocnost) jest služebníkem Božím. Proto i daně dáváte, neboť jsou (mocnosti) služebníky Božími, právě tím se zabývajíce. Dávejte tedy všem, čím jste povinni: Komu daň (patří), tomu daň (dávejte); komu clo, tomu clo; komu bázeň, tomu bázeň; komu čest, tomu čest« (Řím., 13, 4—7.) dal zajisté světským vrchnostem právo ukládati a vybíratí daně a proto také občané jsou povinni spravedlivé daně zapravovati. Jsou tedy státní

zákony o daních v zásadě obsaženy v přikázáních Božích, byť výslovně v dekalogu nebylo o daních ani té nejmenší zmínky. A právě tomu tak jest u církve. Kdo jí poslouchá, poslouchá Boha a kdo jejím přikázáním se protíví, hřeší proti Bohu. Proto, byť přikázání Boží sama sebou úplně k poučení o mravních povinnostech stačila, přece církev má právo svými přikázáními dekalog blíže osvětlovati a vykládati. Ostatně přikázání církevní jsou vlastně ochranným náspem přikázání Božích. Zajisté, že ten, kdo světi svátky, zachovává posty a o velik noci přijímá Nejsvětější svátost, zachovává také desatero a naopak, kdo nedbá přikázání církevních, nedbá ani přikázání Božích.

Dle toho jest tedy nesporno, že církev má právo přikázání dávati, t. j. zákonitou formou k určitým mravním předpisům zavazovati, při čemž mravními předpisy vyrozumívají se bližší určení, vysvětlení, objasnění a důsledky plynoucí ze zásad mravního zákona přirozeného nebo zákona Božího. Tato přikázání ovšem nejsou nezměnitelná (jako přikázání Boží) a mohou dle potřeb časových i místních se nejen od sebe lišiti, ale i co do počtu býti rozdílnými. Proto uvedu¹⁾ jich vznik či dějiny, počet v jednotlivých územích a oprávněnost s dodatkem, týkajícím se Čech, církve řecké či východní, »církví« protestantských a katolických učebnic o mravovědě.

*

Protestanté, jako na př. Luthardt,²⁾ Kattenbusch a j. a někteří katoličtí bohoslovci, jako zase Kraft,³⁾ Hipler⁴⁾ atd. tvrdí, že před Kanisiem nemůže býti ani řeči o přikázáních církevních, ježto tento veliký jesuita byl prvním, jenž tak zvaná přikázání církevní uvedl do katechismu a tím do systematického bohosloví vůbec. Ale názor tento neodpovídá skutečnosti a pravdě. Přikázání církevní alespoň nejen co do svého podstatného učení, ale i co do samého pojmenování, mají velikou starodávnost a hlubokou minulost. Vždyť ustanovení jednotlivých církevních synod, dále různé výroky papežů a biskupů, jakož i velmi rozšířené lidové spisy a proslavení bohoslovci a p. užívali tohoto pojmenování pro tytéž bohoslovecké pojmy jako užívají dnes, a to již v dávné minulosti. Nejsou tedy přikázání církevní dílem XVI. století či P. Kanisia (1524—1597), ale doby mnohem starší. P. Kanisius pouze zformuloval, uspořádal a jasněji vyjádřil to, co dávno před ním jako přikázání církevní existovalo.

Již totiž v prvních křesťanských stoletích po vstoupení širokých mass lidových do církve a po objevení se důsledkem toho při nejrozmanitějších pova-

¹⁾ Prameny, jichž bylo použito, jsou: Schepers C. SS. R., »Gebote der Kirche« v »Kirchenlexikonu« od Wetters a Veltheo, 2. vyd., V., 161—164; F. Kattenbusch, »Gebote der Kirche« v »Realencyklopaedie für protest. Theologie u. Kirche«, 3. vyd., VI., 402—405; Dr. J. Tumpach a Dr. Ant. Podlaha, Český slovník bohovědný, I., 946—947 ve článku: »Církevní přikázání a zákony« z pera dr. Ant. Vřešťála; Dr. Jos. Burg, »Symbolik«, 130—139; Dr. Ant. Podlaha, »Dějiny církevních přikázání se zvláštním zřetelem k zemím českým« v »Čas. kat. duch.« z r. 1904, 51, nn.; Fr. X. Brors, »Klipp u. klar«, 228 n.; Dr. Zikmund Winter, »Život a učení na partikulárních školách v Čechách«, v partii o Kanisiově katechismu; Dr. Ant. Vřešťál, »Katolická mravouka« na více místech; Dr. Hafner, »Zur Geschichte der Kirchengebote« v bohosl. »Quartalschrift«, vycházející v Ravensburgu z r. 1893, I., 110 nn.; Fr. Košák, »Dějiny české katechetiky« v Olomouci 1922, I., 56—68 a j.

²⁾ Sr. »Geschichte der christl. Ethik«, Lipsko 1893 II., 110 n. — ³⁾ Sr. »Kirchenlexikon« z r. 1850 IV., 344 n. — ⁴⁾ Sr. Christliche Lehre . . ., Braunsberg z r. 1877, 54.

hách lidských tu a tam větší nebo menší náboženské vlašnosti, ba po vynoření se i velikých mravních defektů v životě jednotlivých křesťanů bylo nutno, aby některé body křesťanského života byly zákonnitě a přesně vytyčeny a zdůrazněny. A to stalo se na př. o svěcení neděl a zasvěcených svátků, o přijímání sv. svátostí a o zákazu svateb v některých ročních dobách hned po Konstantinu Velikém za udělení církvi náboženské rovnoprávnosti a svobody.

Alespoň poenitentiální předpisy z doby arcibiskupa canterburyského Theodora, jenž zemřel r. 690, zřejmě mluví o svěcení neděle a svátků a o přijímání sv. svátostí.⁵⁾ Taktéž v patnáctém z kázání, jež připisují se sv. Bonifaci, zemřelému r. 755, praví se doslova: »Svěťte neděle, přicházejte do chrámu Páně, abyste se tam pomodlili, odvádějte církevní desátky, postěte se, a přijímejte v ustanovený čas nejsvětější Svátost.«⁶⁾ Mimo to, když z rozkazu arcibiskupa trevírského Ratboda, učený opat v Prymu, Regino († 915), sepsal zvláštní předpisy o mravním životě svého lidu, kteréžto předpisy z usnešení církevní synody r. 906 staly se základem při církevně-státních visitacích a jež tedy jsou velmi věrným obrazem tehdejších mravů a života vůbec, mezi jinými kladl biskup právě dle těchto předpisů přítomným soudním přisedlícím následující otázky: »Za 49. Nezachovává někdo čtyřicetidenního postu anebo postu čtvera suchých dnů? 54. Jest někdo, jenž by třikráte v roce (o vánocích, velikonocích a sv. Duchu) nepřijímal Nejsvětější svátosti? 57. Jest někdo, jenž o nedělích a zasvěcených svátcích koná služebnou práci a nebo nebývá přítomen mši sv. a ostatním bohoslužbám? Jest někdo tak bezbožný, že o nedělích nepřichází ani do kostela? 65. Jest někdo, jenž by alespoň jednou za rok se nezpovídal?«⁷⁾

Když dále dne 7. února r. 1249 došlo působením apoštolského legáta, Jakuba z Lutychu, jenž později stal se papežem pode jménem Urbana IV., k míru mezi řádem německých rytířů a Prusy ke Kristu nově obrácenými, praví se v jeho podmínkách: »Prusové, kteří přijali křesťanství obojího pohlaví, slibují, že alespoň o nedělích a zasvěcených svátcích budou navštěvovati farní služby Boží. Slibují dále, že jak mladí, tak staří v době postní a o každém pátku budou se zdržovati masitých pokrmů, že budou vůbec, pokud jim bude možno, dbáti všech přikázaných postů a o nedělích a zasvěcených svátcích zdrží se veškerých služebných prací. Svatou zpověď chtí vykonávati alespoň jednou v roce a o velikonocích budou přijímati Nejsvětější svátost.«⁸⁾

Proto není divu, že ve spisech, vydávaných k poučení lidu v dobách »před-reformačních«, t. j. před vystoupením dr. Martina Luthera proti katolické církvi, jež obsahovaly výklady katolické věro- a mravouky a byly tudíž jakýmsi počátkem či druhem katechismů, neziídka přicházejí také přikázání církevní nejen co do svého vnitřního obsahu a zevnější spojitosti, ale i co do formy, tak že byť pojmenování samo scházelo, v nejširších vrstvách lidových přikázání tato od dávných již století a dlouho před Lutherem byla známá a také zachovávána.⁹⁾ Tak na př. ve spise dominikána Vavřince, jenž byl zpovědníkem vévody

⁵⁾ Sr. Wassersleben, »Die Buzzordnungen der abendländischen Kirche«, v Halle r. 1851, 195 a Gruben, *Formulae veterum confessionum* v Hanoveru 1767, 19, 31 a j. — ⁶⁾ Sr. Gruel, »Geschichte der deutschen Predigt im Mittelalter« v De moldu 1879, 15. — ⁷⁾ Sr. Reginonis, abbatis Prumiensis, »Libri duo de synodalibus causis et disciplinis« v Lipsku 1840. — ⁸⁾ Sr. Codex diplomaticus Wormiensis v Mohuči a Brunšviku z let 1860—1874, I., 38. — ⁹⁾ Citáty z těchto knih uvádějí Dr. Hafner a Dr. Ant. Podlaha ve spisech, citovaných v poznámce 1.

burgundského Filipa Smělého, sepsaném asi r. 1279 a r. 1408 přeloženém od Jeana z Rode do holandštiny pod názvem: »Summe le roye«, uvádí se při třetím Božím prikázání: »A kdo nezachovává neděle anebo nesvětí ostatní dny, jež svatá církev světiti nakázala, hřeší těžce, protože se protiví prikázáním Božím a církvi svaté.« (Pokračování.)

SMĚS.

Jesličková výstava. »Lid. Akademie« otevřela dne 16. prosince a po dobu vánoční pořádala *jesličkovou výstavu v Klementinu* na oslavu 700. jubilea doby, kdy sv. František z Assisi prostým, tklivým způsobem projevil úctu Spasiteli znázorněním betlemského děje v jeskyni. Výstava byla velmi bohatě obeslána. Byly tam jesličky od nepamětných dob a kol nich veškerá literatura, knihy, vánoční hry, koledy atd. Výstava podala krásný obraz českého kultu jesličkového v dobách minulých i přítomných. Byla hojně navštěvována, jak toho plně zasloužila pro svou pěknou úpravu a bohatost vystavených předmětů. Ve »Vychovateli« volali jsme roku 1917 v čísle před vánočním v článku »*Vratte nám jesličky*«, aby upadající zvyk stavění jesliček dětem byl obnoven a povznesen. Kéž podaří se krásné výstavě o vánocích 1923 v Praze uspořádané, aby u nás opět zaveden byl zvyk stavěti na vánoce jesličky, čili jak někde říkají »Betlemy«, a aby byly znovu kříseny staré koledy a písně vánoční. Již ve školách při novém zavádění ručních prací mělo by se pamatovati na vyřezávání figurek, kteréž rok od roku by se doplňovaly, až v každé rodině byly by zase zavedeny »Betlemy«, jak tomu bývalo kdysi.

Prováděcí nařízení k Malému škol. skému zákonu vydána před vánoci nebyla, ač to ministr Bechyně slíbil, ale pokrokové učitelstvo už zná dávno jejich obsah a inspektoři už dávno dle nich vše zařídili. Znájí jejich obsah i lidoví poslanci? Či je to zase pro katolické kruhy tajemství, které z »taktických důvodů« nesmí býti prozrazeno?

Vládní návrh o zvýšení místních přídavků pro státní úředníky a návrh zákona o unifikaci staro- a novopensistů byl, dle zprávy »Nar. pol.«, již vyhotoven a koalici předložen. Podle téhož listu měly býti obě předlohy vyřízeny ještě před Novým

rokem. — »Lid. Noviny« oznamovaly z Prahy, že podle dohody mezi koalovanými stranami staropensisté od polovice příštího roku budou postaveni na roveň novopensistům. Náklad na toto zlepšení odhaduje se na 100 mil. korun. — Jak »Našinec« oznámil bylo 14. prosince usneseno, aby dosavadní základ pensijních požitků zvýšen bylo o 75 procent. V posledním předvánočním zasedání Národního shromáždění, dne 20. prosince bylo rozhodnuto, aby plenum sněmovní se znovu sestoupilo teprve koncem ledna. Předlohy ony však vyřízeny nebyly a »Nar. Pol.« se dovídá, že v příštím zasedání už jistě dojde na předlohu, kterou staropensisté se na roveň staví novopensistům. Poněvadž na úpravu přídavků státních zaměstnanců nedošlo už také proto, že způsob řešení nevybočil dosud z mezí vnitřních porad mezi koalčními stranami, má prý se dané úskalí obeplouti jinak. Totiž tak, že by se státním zaměstnancům vyplatilo zatím ve formě remunerace asi 20 proc. aktivního přídavku. To jsou ovšem jen pověsti! — Dne 20. prosince 1923, konána ve velkém sále »Merkuru« veřejná schůze státních a veřejných zaměstnanců čl. strany lidové, za velké účasti a po referátech posl. dr. G. Mazance a Čuříka, přijata resoluce v níž mimo jiných vyslovují se požadavky: 1. Vládní předloha o zvýšení místního požadavku budiž neprodleně předložena N. S. k projednání a sice k splatnosti od 1. ledna 1924, avšak v takové úpravě, která by znamenala podstatné zlepšení jejich hospodářských poměrů. Rovněž tak předloha o zlepšení trudných poměrů a zrovnoprávnění pensistů budiž též urychleně uskutečněna. 2. Žadáme odstranění příkrého prosincového zákona, zvláště aby zaměstnancům, kteří se oženili po 1. lednu 1923 i na dítky po 1. lednu 1924 zrozené, vyplácely se příslušné rodinné přídavky. 3. Služební doba všech podúředníků a zřizenců budiž ze 40 zkrácena na 35 let. 5. Apelujeme na klub poslanců čl. strany lidové, aby nezapomínal zejména oprávně-

ných požadavků úřednických kategorií s úplným středoškolským vzděláním. 6. Stejně důrazně žádáme odstranění křivd jež staly se katechetům červencovým zákonem z r. 1922.

Parita učitelstva pražského s městským úřednictvem. Rada hlav. města Prahy ve schůzi 19. prosince (jak »Nár. Pol.« čís. 348 oznamuje), po návrhu finanční komise usnesla se doporučit ústřednímu zastupitelstvu ku přijetí tuto resoluci: Ústřední městské zastupitelstvo uznává zásadu parity učitelstva pražského včetně učitelstva náboženství s městským úřednictvem téže kategorie, vyslovenou usnesením ze dne 15. prosince 1919 a ukládá městské radě, aby během r. 1924 obstarala příslušnou částku k úhradě vyrovnávacích přídatků.

Jednotný Katechismus pro celou církev, jak oznamuje »Čech« čís. 340. jest předmětem internacionální komise v Římě, pro níž připravil kus veliké práce dr. Mc. Keachen, profesor katechetiky ve Washingtonu, který má největší sbírku katechismů ve všech řečech. Budou-li práce skončeny, vydal by jednotný katechismus, který se neztrácí z programu debat, sám sněm církevní. O důležitosti jednotného katechismu jest stejné mínění. Avšak žádný sebe lepší katechismus nenahradí dobrého katechetu. — U nás ozývají se stížnosti na roztržistnost náboženských učebnic a žádá se, aby katechismy české byly co do formy a obsahu stejné s německými.

Občanská nauka v rozpočtovém jednání. Malý školský zákon zavedl do našich škol nový učební předmět: občanskou nauku a výchovu. Poslanec dr. Charvát měl ve sněmovně řeč o kulturní politice, kde prozradil, že vláda se zavedením občanské nauky a výchovy ukvapila. Právil: »Místo laické morálky zavedena byla do škol občanská nauka a výchova, a to způsobem, který snadno může ztroskotati a poskytnouti potom zbraň odpůrcům laické morálky. Všichni odborníci shodují se v tom, že jest paedagogickou chybou učit občanské nauce a výchově dvě hodiny týdně děti 6—7leté, tedy na stupni elementárním. Nelze souhlasiti ani s tím, aby tento předmět byl klasifikován a tak zdůrazňována stránka nauková proti stránce výchovné.« — V senátě nár. demokrat dr. Němec, co se týče nauky občanské, má zato, že ministerstvo mělo by do jisté míry autoritativně vystupovati tak, aby vyučování nebylo naprosto individuální; podle nálady a přesvědčení učitelů, protože

tím znehodnocuje se autorita tohoto předmětu a žactva. Žádá, aby bylo vydáno prováděcí nařízení k malému školskému zákonu a tím odstraněny dosavadní nesrovnalosti. Senátor *prelát dr. Reyl* praví: Dnes církevní kruhy mohou si stěžovati na nevďek, když se zapomíná na historické působení církve, která udržovala kulturu až do konce 18. století ve prospěch ideálů všelidských. Nyní škola ztrácí důvěru lidu v působnost své metody, ježto postrádá spolupůsobení rodiny na mrazní výchovu dětí. Moderní mládež ztratila zájem o ideály, a to i vlastenecké. Řečník uvádí toho doklady. Jest jisto, že v ideálu jest soudržnost, padne-li jedna idea, zakolísají i ostatní. Řečník nevěří v různé pokusy ve školách a neslibuje si nic dobrého od zaměňování občanské nauky a výchovy s laickou morálkou. Tím působí se škoda. Účel občanské nauky je ideální a má vésti k výchově, aby mládež bez rozdílu náboženství poznala nejen práva, ale i občanské povinnosti k republice. V různých příručkách o občanské nauce hlásá se náboženský nihilismus a to je pouze na škodu, ježto škola má naopak podporovati náboženství. Řečník zdůrazňuje, že lidová strana přeje si *svobodu náboženskou*, nikoliv však pouze na papíře, nýbrž také ve praxi, ve škole, v kostele, v úřadech a ve veřejném životě. Je žádoucí, aby i ministerstvo školství stálo na výši ideálních potřeb. — V rozpočtovém výboru senátu přiznal pan ministr Bechyně, že někteří učitelé vyučují občanskou nauku tak, že se to přiči duchu malého školského zákona a prohlásil, že konečně budou vydána prováděcí nařízení k řečenému zákonu.

Sjezd katechetů v Rakousku. Jak „Věstník Jednot duchovenských brněnské a olomoucké, č. 11.—12. oznamuje byl v Mariánských Cellách 17. července 1923 sjezd říšského katechetického spolku. S povděkem uznáno, že volání katechetů nebylo nadarmo, že biskupové učinili rozhodnutí o otázce učebních knih, bylo povoleno zavedení na zkoušku „náboženskou knížku“ Jana Pichlera (je to výtah z jeho známé knihy „Weg zum Leben“). Biskupskou konferencí jmenován biskup linecký zástupcem Rakouska při poradách „o jednotný katechismus“ v Německu. Jednohlasně se sjezd usnesl, aby místo Panholcerovy bible byla zavedena Buchbergrova a žádáno o nový církevní dějepis. Dr. Michal Buchberger, generál arcidiecese Mnichov-Fríské, vy-

dal biblickou dějepřavu illustrovanou r. 1920 v Kemptenu u Kössela. (Viz o ní Vychovatel r. 1921. str. 62 a 152.). Vyniká mnohými přednostmi.

**Výchovný prostředek osvědčený do-
bou.** Jsou rozmanité cesty, jak vésti děti k slušnosti, hospodárnosti a jiným pěkným vlastnostem. Někteří rodiče děti prudkou kázní vždy donucují, jiní je stále napomínají, jinak si vedou. Avšak náš lid zná ještě jinou, divnou sice, ale dosti osvědčenou cestu, totiž pověru a v ní skrytou hrozbu. Ředitel pedagogia v Praze, Josef Šimek, uvádí některé v čís. 2. „Českého Lidu“ a prosí za podobná napomenutí a zaslání jich do Č. Lidu. Časopis ten přináší hojnost příkladů, jichž zkušený učitel může použít.

Zákon o definitivě okresních inspektorů předložilo prý ministerstvo ministerské radě. Zákon nebyl tam dosud přijat a proto není veřejnosti znám. Podle „Učitelských novin“ vyskytla se prý překážka uzákonění, neboť „klerikálové se domáhají toho, aby byli ustanoveni podle politického klíče inspektoři klerikální“ a jinak prý pro návrh vládní nebudou hlasovat.

Proti ponaučování mládeže o věcech pohlavních píše „Věstník čsl. pedagog. ústavu,“ v čís. 7.—8.: „Námítky proti hromadnému poučování o věcech pohlavních byly vždy a všude vážné, ale nejvážnější jsou ve školách obecných, kam chodí dívky obojího pohlaví, z různého společenského prostředí a různého náboženského vyznání. Všeobecná osnova takového poučování působila by i skutečné pohoršení, nedbajíc rozličného domácího okolí, v němž jsou dívky vychovávány. Kromě toho každá společenská třída je vystavena svým vlastním nebezpečím a každá vypěstila proti nim svou vlastní ochranu, své vlastní společenské vzory a styky, svůj vlastní nepsaný řád myšlení a řeči. Bylo by osudným zničit takovou přirozenou ochranu u různých stupňů společenských a nahradit ji něčím lepším. Učitel může zde zakročovat a udílet rady pouze individuálně, je-li ovšem k tomu úkolu náležitě vzdělán.“ Jedním z důvodů, proč neschvaluje zavedení občanské výchovy do škol, je pohlavní poučování dětí. Zavádíme do škol něco, co v jiných státech bylo jako škodlivé odmítnuto. Tak na př. v Anglii byl návrh o pohlavním poučování zamítnut, neboť zkušenost učí, že pohlavní zdravotní ve škole kazí dětský stud a svádí k sexualitám. Naši zákonodárci

měli o školských reformách svědomitěji přemýšlet a počkat s novotami, až se doba uklidní. Příklad Anglie nám může být výstrahou.

Pěkný pozdrav! Po převratu pokrokoví učitelé zakázali mládeži pozdravovat křesťanským pozdravem a dnes mládež buď nepozdraví, nebo kývne hlavou, nebo kluk sáhne jen na čepici. Dítě neví jak má vlastně pozdravovat. „Sel. Hlasy“ zaznamenávají tento prý skutečný příběh z jedné vsi na Jihlavsku. Učitel zakázal žákovi, aby ho pozdravoval křesťanským pozdravem „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus“, vybídl ho však, aby ho pozdravil tak, jak se zdraví mezi sebou. Po několika dnech se setkali zas a žák pozdravil slovy: „Tě pic, Tondo!“ Dopálenému učiteli pak vysvětlil, že se takhle kluci vespoek pozdravují.

Domácí úkol z počtů. Podle „Obč. Novin“ dal kterýsi učitel žákům za domácí úkol vypočítati: „Když stojí 1 katechismus 43 korun, co stojí katechismy pro 52 žáků? Když stojí 1 čítanka 75 haléřů, co stojí 52 čítanek? Obě ceny jsou tenděčně vyhlásky, aby rodiče nekupovali dětem náboženských učebnic.“

Samostaných hebrejských škol domáhají se Sionisté v Humenném a v Michalovicích na Slovensku, odvolávajíce se na menšinový zákon. Za tím účelem odevzdali ministru školství memorandum.

Na nedostatek kvalifikovaného učitelstva občanských škol stěžují si „Čsl. Nov.“ Přes 1000 odborných učitelů se dnes nedostává, počet přihlášek ke zkouškám rapidně klesá. Proto tedy asi usiluje Bechyně o reorganizaci střední školy. Místo občanských škol byly by nižší střední školy, odborní učitelé by zmizeli, podle titulu totiž, místo nich byli by profesori a to by již táhlo ke zkouškám!

O sebevraždách mládeže stále se nyní píše. Na jednu příčinu ukazuje přerovské „Právo“ (č. 50): „Na Moravě v Ivanovicích skočil pod jedoucí vlak 12letý Alois Slováček, byla mu ujeta ruka a noha a druhého dne zranění podlehl. Co předcházelo této úžasně u dítěte sebevraždě? Hoch tento ještě s druhým přišel úmyslně pozdě do hodiny náboženské, začez byli p. katechetou potrestáni tím, že je nechal klečeti u stupně. Nešťastný Slováček ale svými rozpustilými kousky obveseloval celou třídu, rušil vyučování tak hrubým způsobem že jej p. katecheta dvakrát přetáhl prutem. Hoch se i

tomuto trestu smál a za zády katechety dělал dále různé kocoviny. Katecheta jej proto poslal do lavice. domnívaje se, bude-li ho miti na očích, že hoch přestane rušit vyučování. Ale mylil se! A když nepřestal zlobit, poslal p. katecheta jednoho žaka, aby přišel otec hochův do školy. Tu teprve hoch zkrotl a počal plakati. Otec nepřišel, ale přišla matka hochova, které katecheta vše vložil a která slíbila, že synkovi napraví doma hlavu. Hoch ale ze školy domů nešel. Už před týdnem říkal svým dvěma spolužakům, že dostane-li konferenční listek, skočí pod vlak. A tento úmysl provedl. Na katechetovi viny není. Hoch se neusmrtil pro vytrpěný trest, ale z bázně před trestem doma. Pak na něho působil sugestivně i nedávný slavný pohřeb sebevraha, který skončil stejnou smrtí a kterého čl. církev s velkou slávou pochovala, jako hrdinu. Takové jednání působí zlobně na chorobně založené jedince.

Veřejné vyplácení uličníků. Ve Spojených státech neví si rady se svými rozpustilými kluky, a když je rodiče nechťejí trestati, rozhodly se úřady, že samy převezmou úlohu rodičů a poněvadž úřady jsou zařízením veřejným, tedy výplata bude veřejná. Tak bylo nedávno proceduře měření zadnice holí podrobeno šest výrostků asi patnáctiletých, kteří ukradli radiatorové svršky z automobilů. Výplata byla na radnici v městě Lodi ve státu New Jersey. Hoši měli možnost, vybrati si trest z rukou rodičů nebo sluhy. Toť se ví, že si všichni vybrali raději rodiče. Ale i v tom případě, kdy síla anebo vůle rodičů byla slabá, přiložil rukou úřední sluha, aby vůli posilnil.

Děti? V Domažlicích zjistil školní lékař, že 13letou skolačku kvapem očekávají mateřské radosti, či lépe snad, starosti. Jako otec vypátrán 15etý hoch. „Role“ poukazuje při té příležitosti na nesprávnou výchovu a dodává: „Jsou známy rodiny, v nichž manželé svým chováním přímo provokují k bludnému přemýšlení o věcech, které mají býti ještě na dlouho dětem utajeny. Jsou rodiny, v jejichž ovzduší zpravidla kořalečným morem prosáklém, rodí se černá myšlenka, která děti vede do propasti.“ Je to pravda, ale nelze též upřít, že moderní výchova školská o sexuálních otázkách často přestřeluje a místo aby před zlem varovala, na ně upozorňuje a svádí.

V listopadu byla vyšetřována v Pardubicích dvě školní děvčata ve stáří 12—13 let. Jedno z nich zlákal do sadů ženatého továrníka z Olomouce, druhá nakazila pohlavní nemoci čtyři muže a chlapce z Bohdanči a dodána byla do okresní nemocnice v Pardubicích.

Nová katolická universita v Nymwegách v Holandsku vysvěcena byla 17. října. Universita, která je svobodnou katolickou universitou, byla vzlástním královským dekretem postavena na rovně ostatním universitám v Holandsku, jejichž jménem pozdravil novou sestru rektor university z Leidenu. Vysvěcení nové university spojeno bylo s velkolepými slavnostmi, jichž se účastnili také protestanté.

Školské vítězství dánských katolíků. Jen malá hrstka jest v Dansku, leč přece se jim podařilo přes zběsilý odpor rudých a modrých obdrželi příspěvek na svobodné náboženské školy jako dostávají školy státní. Podpora jest přiměřená vždy počtu žáků. Stát vůbec vychází velmi vstříc katolíkům, kde před 80 lety bylo vyznávání katolicismu trestáno konfiskací jmění a smrtí. Král odevzdal velmi vysoké vyznamenání Dannebregovo mgru. Bremsovi, apoštolskému vikaři pro Dansko.

O školství na Slovensku vydalo ministerstvo osvěty tuto zprávu: Na Slovensku bylo veškeré střední školství vytvořeno od základu. Aby byla usnadněna jeho unifikace se školstvím středním v zemích historických, byly zákonem vztaženy předpisy, v historických zemích pro obor středního školství platné, i na slovensko. V době převratu bylo na Slovensku 58 středních škol a učitelských ústavů. Z nich nepatrná menšina byla státních, ostatní byly nestatní, uherským státem subvencované; z celého počtu nebyl ani jediný ústav s vyučovacím jazykem slovenským. Z řečených 58 škol byla po převratu část zrušena, velká část zrušena, velká část nestátních nahrazena ústavy ryze státními, mimo ně pak zřízeny nové školy. Nyní jest počet středních škol rovněž 58, ovšem nově zorganizovaných, z nich pak 41 ústavů jen s vyučovacím řečí českoslov. Zorganizování středních škol na Slovensku bylo umožněno příkázáním 400 profesorů ze zemí historických. Obdobně bylo zkonsolidováno střední školství v Podkarpatské Rusi.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

ČÍSLO 2.

ÚNOR 1924.

ROČNÍK XXXIX.

Ubíjení spokojenosti i existence kněží a kněžských životů.

V poslední době překvapena byla naše veřejnost neočekávanými zprávami o smrti několika poměrně ještě mladých kněží. Přímo ohromila však zpráva »Národních Listů« (11. ledna t. r.) které oznamují: »V Újezdě u Sv. Kříže na Rokycansku zastřelil se včera tamní farář Bohumil Jakeš. Byl tam ustanoven již několik roků, a dosud neměl vyřízenou žádost o úpravu svého platu, jehož dostával pouze zlomek naprosto nedostačující k živobytí. Marné byly všechny kroky, které podnikal v Rokycanech i v Praze, až nyní smrt učinila konec jeho útrapám.« Poměry v duchovní správě, všeobecná nejistota, spojená u nešťastníka ještě s nesnáze hmotnými, byly příčinou silné nervosy 38letého muže, která mu vtiskla smrtící zbraň do ruky. Strašlivá zodpovědnost padá na ty, kteří zavinili tragický skon mladého a nadějného kněžského života. Některé i liberální listy nazvaly to ostudou republiky a vina padá na ministerstvo školství.

Má-li kněz něco platiti, dostane velmi rychle rozkaz k placení daně a všech platků, ale záležitost platu jemu nejde tak rychle, odsunuje se na několik let! Následkem válečných a i poválečných poměrů ochuzeno bylo jmění kostelů a nemůže hraditi farářům kongruu. Nemůže-li záduší dostáti tomuto závazku spadá dle zákona povinnost doplňovati kongruu na náboženskou matici (§ 1. zákona z 19. září 1898 ř. z. č. 176). Ministerstvo školství a národní osvěty však odpírá vzdor všem intervencím platiti doplněk ten z náboženské matice*) a rozkázalo, aby platy ty, pokud poskytovány byly dosud zálohou, byly po 1. lednu r. 1924 zastaveny. »Tak dochází«, píše Dr. R. Traub v »Čechu« 20. ledna, »ke tragickým koncům a obětím tohoto „Sparsystemu“, který jde i přes mrtvolu lidské stal se také farář Jakeš.«

A horší věci se chystají na farní duchovenstvo. Píše K. Tesárek v »Našinci« (č. 17): »Ty precedence, které zavinily duševní rozrušení jmenovaného faráře a měly za následek tragický skon jeho, prožíváme více méně všichni, a trpké dni teprve na nás čekají, až dostaneme vyzvání od vlády, vracet, co nám jako kon-

*) »Lidové Listy« z 16. ledna 1924 nadhodily v úvodníku otázku, co činiti, když zemská politická správa nově jmenovaným farářům nevyřídí kongruální lase ani za tři roky, nebo zdržuje-li vyřízení žádajíc originál neb opis sedm set let staré erektční listiny, jenž u žádného úřadu se nenalezá, takže pisatel čeká, nebude-li se po faraři žádati ještě úmrtní list Jidaše Iškariotského nebo dokonce oddací list starozákonního patriarchy Abrahama se zárou. Nelze upříti, že drobečková politika lidové strany nevykazuje valných úspěchů, jedná-li se takto s duchovenstvem a je-li oficiální orgán nucen stěžovati si, že odpadlým kněžím obstarávají se snadno a rychle dobře placená místa ve státní službě, gaže se jim vyměří ihned, ale za to vyhlazovací boj vedou »humanisté« proti českému katolickému duchovenstvu a při tom se naivně rozčilují, když v cizině, v Americe atd. se píše o plánovitém a rafinovaném pronásledování katolické církve v Čechách. Domnívám se, že na prvním místě náleží vládní straně postarat se o nápravu, aby takovýto vyhlazovací boj proti českému katolickému duchovenstvu vzal za své. Postiženým jednotlivcům možno poraditi jen, nedovede-li jim strana pomoci, aby vymáhali žalobou požitky kongruální v zákonné výměře jim příslušející. (Dr. R. Traub v článku »In memoriam P. Bohumil Jakeš« v Čechu č. 20. P. r.)

grua ještě ve formě různých přídavek v roce minulém bylo z náboženské matice vyplaceno, a zároveň vyzvání, abychom si náhradu vymohli na obcích.«

Dnes noviny jsou toho plny, jak v republice se mnoho utrácí na zbytečnou reprezentaci, píše se o korupcích, špinavých aférách a o prohospodařených miliardách, o které byla republika ošizena, a žádný úřad nežádá náhrady, nikdo nenutí ty, o kterých je známo, že republiku zkrátili, aby obnosy vrátili. Vyhazuje se a utrácí se miliony a existence a životy těch nejbídněji placených, těch, kteří vychovávají mládež a vedou lid, aby zachovával VII. přikázání Boží, se ničí a ti mají ze svého nepatrného platu — vracet!

Vedle ministerstva školství jest to zvláště zemská školní rada, jejíž postup způsobil již mnoho hořkostí v duchovenských kruzích. Tak právě počátkem ledna t. r. rozesílá se katechetům, kteří ve školním roce 1921—1922 vyučovali 22 hod., nový platební poukaz, kterým se jim na základě reparačního zákona ze dne **13 července 1922** upravují služební požitky od **1. června** do **31. srpna** t. r. tak, že náleží jim 90procentní požitky služební, ježto exhorta se do povinného počtu hodin nepočítá. Zároveň je berní úřad poukázán, aby přeplacenou částku od 1. června do 31. srpna 1922 ze služebních požitků srazil. Neslýcháno v zákonodárství! Měl katecheta v červnu vědět, že bude vydán zákon v červenci, podle kterého musí mít »řádné výměry hodin nejméně 21 hodin týdně« (§ 5.) a že »do vyučovací povinnosti zvláštních učitelů náboženství nečítá se exhorta- (39.), která od počátku do počtu hodin vyučovacích se mu počítala, o čemž i ustanovovací jeho dekret — dosud nezměněný — svědčí?

Měl již koncem května shánět se po doplnění počtu hodin, aby od 1. června měl 22. hodin vyučovacích, když zákon byl vydán až 13. července? A o prázdninách, v červenci a v srpnu, měl snad někde vyučovati v těch dvou hodinách? Za co je tu katecheta trestán? A je-li již trestán na platu, proč má být trestán podruhé na postupu? Protože měl ty tři měsíce jen 20 hodin, je stanoveno — ovšem obojí **jen pro katechety** — *že s výměrou percentuelního platu nastává i percentuelní postup doby služební*. Katecheta trestán tu dvojnásobně! Toť bolestné a zdá se, že podivná tato prakse je vypočtena a skutečně se provádí jen na ubíjení spokojenosti a existence kněžstva na školách působícího.

Jiný případ ubíjení kněžské spokojenosti a podlamování působnosti kněze přinášejí »Lidové Listy« (20. ledna 1924), z Mirošova, kde před několika týdny náhle, raněn byv mozkovou mrtvicí, zemřel tamější farář. Farnímu úřadu v Mirošově dodán byl v polovici ledna opis výnosu zemské školní rady, tohoto znění: »Vynesením ze dne 12. prosince 1923 č. III. a 612-1 c. r. š. r. 113861 ustanovila zemská školní rada, aby byly dítky katol. vyznání z obecné školy v Hrádku—Nové Huti náboženství svému katol. vyučovány příslušnou duchovní správou a to v jednom společném oddělení o dvou hodinách za týden a to se zpětnou platností od 1. září 1923.«

»Lidové Listy« ve článku »Také zemská školní rada se poctivě přičiňuje o ubíjení kněžských životů«, k tomu dodávají: »Dle našich informací jest dítek katolických v tamější trojtřídce něco přes 40. Nemá tudíž zemská školní rada práva stanoviti pro vyučování katolických dětí jedno oddělení. Ale toto jest konečně pro veřejnost vedlejší! Jistě však vzbudí pohoršení veřejnosti, že zemská školní rada v měsíci lednu sdělí farnímu úřadu, že hodiny, ve kterých po čtyři měsíce vyučoval, neuzná a honorovati nebude. Takhle by se snad ani s čele-

dínem nesmělo zacházeti! Zemská školní rada se čestně řadí ku všem těm, kteří dnes svorně pracují za jediným cílem: *ubíti, zničiti, duševně i mravně otrávit kněze!* —

Výsledky Malého školského zákona, tak velebeného a vychvalovaného, a spojeného s ním zákona reparačního, se dostavují. Ani největší optimista neubrání se tu pesimismu do budoucna.

P. FR. MLÉČKA:

Glossy k XXVII. valné hromadě spolku katechetů v Čechách.

Nečetl jsem dlouho nic tak ponurého, ba zoufalého, jako v »Čechu« referát o poslední valné hromadě katechetského spolku v Čechách! Jeho obsahem jakoby v dálavě veliké slabou ozvěnou doznívalo volání prvních křesťanů: *Morituri te salutant!* — — —

»Nějak stárneme — — stárnou nejen jednotlivci, ale jakoby stárnul a k smrti se blížil celý spolek, ba celý stav. Členové umírají, vystupují, nových, zejména mladších nepřibývá, k práci ve spolku se nehlásí. Ještě že ta druhá »výzva« spolek drží a pracuje pro celý stav při tom všem nepochopení — —

Polovina členů neplatí příspěvků!!

Marně hledáte u nás stav, který by byl více bit mravně, sociálně, existenčně než katecheti. Drzou a nerozvážnou rukou omezují se, ba vůbec ruší ke zhoubě společnosti a státu to, co jest jejich životním posláním: vzdělávati mládež v pravdách náboženských a tak v ní posilovati základy právě morálky...«

Referent byl asi silně pessimisticky naladěný a čerpal asi náladu i z celého shromáždění, které nebylo jiného smýšlení! A to všecko v přítomnosti arcibiskupského komisaře! Přátelé, pak se nedivte, že i naše vrchnost duchovní přehlíží naši práci, že si nás neváží, že s námi nepočítá! Se škarohlídem žádný nerad obcuje, každý se mu vyhýbá. Naše práce je těžká, dnes přímo úmorná — a nenajde-li uznání ani u svých, pak — docela po lidsku — přestává těšiti. A tu nějaké vzpruhy, nějaké útechy ze zevnější potřeby. Vzpomínám často na svého starého p. faráře, který každoročně o manévrech vojenských vracel se k této úvaze: »Podívejte se, ti vojáci se moc nenadrou — a na ukončení manevrů nejvyšší velitel vyřizuje svou spokojenost jak s důstojníky tak prostými vojáky. A my kněží — nadřeme se, a nikomu nenapadne ani, aby slovem uznal naši práci.« Starý, sedřený pán potřeboval také vzpruhu nějakou a nenašel ji! A jak dlouho do budoucna působí takové uznání — to nejlépe zakouší náš olomoucký spolek katolický! I u nás pracuje ve spolku skoro výhradně jen ta »druhá výzva« kolegové to, kteří žili za časů † arcib. Kohna. Ten katechetům rozuměl, poněvadž sám katechetou byl, proto cenil a vážil si práce svědomitého katechety. Je-li však práce poctivá i z vrchu přehlížena — pak to bolí — a co bolí, od toho si hledíme uleviti! Tak si vysvětluji melancholickou náladu před arcibiskupským zástupcem

Nechápu, odkud to rozladění s vůdci politickými! »Svoji ho nepřijali!« — Pokud nám na Moravě známo, jsou někteří kolegové v Čechách politicky organizováni i v jiných stranách než v lidové. A tu je, co my nemůžeme chápat. U nás na Moravě to není myslitelné — a také logicky je to nevysvětlitelné. Jak bych mohl na př. býti organizován v nár.-demokratické straně, když tam její hlavní

orgán píše, že papež bude jmenovati Pannu Marii čtvrtou božskou osobou a zítra veřejně upře existenci Boží! A podobně v jiných stranách! Těchto několik kolegů zatemňuje práci ostatních, kazí pověst a dobrou čest jejich — a pak se nedivíme, že celek nemůže dojiti zaslouženého uznání!

»Polovička členů neplatí příspěvků . . !« Kolegové? divíte se tomu? Já nikoliv! Na schůzi nebyla přítomna ani pětina členstva, když se muselo hodinu čekat! Ti ostatní si zprávu o valné hromadě přečtou z »Čecha« neb z »Vychovatele«. A od těchto chcete, aby Vám poslali příspěvky? Za co? řeknou Vám! Za to lamento?

Přátelé! Jsem přesvědčen, že výbor konal svou povinnost co nejsvědomitěji! Pomáhal, radil, zastával se — ale vy do výroční zprávy napíšete: »Intervence ztíženy, poněvadž přijímací hodiny položeny na dny, kdy jsou funkcionáři vázáni školní povinnostmi!« Sami jste se připravili o své zásluhy — nedivte se, že druzí jich neuznávají také!

»Přednášek při roztrpčenosti členstva nebylo! — —« Tato věta mě nejvíce zarazila — a vtiskla mi do rukou péro! Tak často přemýšlel jsem o příčině, proč věda katechetská u nás tak málo prospívá — odkud ta sterilnost v oboru katechetském u nás? Máme v republice tři pedagogické časopisy katolické a všechny mají nedostatek materiálu. Nejcennější články nejsou od katechetů, nýbrž od laiků. Proč nepíšou do odborných časopisů katecheti?

Jisto jest, že nedostalo se jim řádného odborného vzdělání na fakultě! My v Olomouci jsme měli svého času výtečného praktika profesora Pinkavu, ale o teorii se mnoho nezajímal — a tak ani nám nevnukl záliby pro teorii. Každý ústav bohoslovecký má svého docenta pedagogiky a matematiky, což, kdyby tito aspoň se poznali, utvořili svaz neb spolek formální, aby navzájem se doplňovali, radili, dávali náměty k časovým otázkám — pořádali přednášky a pod. Jaký nový, obrodný život by musel pak nastati v řadách právě těch nejmladších kolegů, kteří nejvíce práce teoretické se vzdalují! Snad chybí jim odvaha? I tomu by se dalo odpomoci! V »katechetské příloze« Vychovatele vycházely svého času osnovy neb již vypracované exhorty. Což, kdyby předseda spolku neb redakce vyzval 40 kolegů a každému uložil, aby vypracoval na jistou neděli exhortu a zaslal »Vychovateli«. Nebožtík Dr. Kubiček, náš bývalý předseda, zkusil to, chtěl nasbírané exhorty vydati — smrt však překazila plán jeho.

Většina kolegů nařiká na přepracovanost! To cítíme nejlépe my starší! My, kteří jsme mívali 20 hodin i s exhortou, musíme míti 21 hodin bez exhorty — zpravidla učí dnes každý maximum 24 hodin — a jakých hodin! Tělesná únava nenutí ku práci duševní!

Než vracím se k té roztrpčenosti! V takové době právě třeba co nejvíce přednášek! Následujme syny tohoto světa! Když se jedná o nějakou maličkost, která »roztrpčuje« učitelstvo, co dělá? Pořádá přednášky, píše do novin, do odborných časopisů — a bije do všeho hlava nehlava! A my? Pro roztrpčenost členstva přednášek nebylo . . . My čekáme právě od kolegů Velké Prahy, kde je tepna duševní práce, že oni nám dají direktivu k práci! Dobrým by bylo, kdyby při spolku katechet. utvořil se zvláštní odbor pro přednášky, který by dal iniciativu, který by pohnul tou lavinou — a vše by se jistě uvolnilo — začalo by se pracovat! Velice by prospěli dobré naší věci kolegové, kteří znají cizí jazyky, jazyky slovanské, kdyby referovali o hnutí katech. u různých národů dle jejich orgánů

Kolik toho mají jen Němci! Při veškeré bídě a kalamitě jak plodní jsou! Učme se od nich — a nestydme se za to! Vždyť naši světští kolegové přijímají tak mnoho od nich — ještě dodnes! Viz chlapecká ruční práce — činná škola — atd.

Myšlenky tyto mne napadly, když četl jsem referát poslední valné hromady spolku katechetů. Nechci jimi ani v nejmenším mentorovat kolegy z Čech — a pravím výslovně, že slova tato volána jsou i do vlastního tábora, do našeho spolku. I u nás pozorovati únavu, často bezradnost. A když jsem o tom všem uvažoval, co by nám pomohlo z této desolátnosti, dočetl jsem se, že malá diecése krkaská dle vzoru v diecési augšburské zařídila odborné inspektory náboženství. Pojednal jsem o věci ve tříkrálovém čísle »Našince« a jsem pevně přesvědčen, že tato instituce sama by již ozdravěla smutné poměry v oboru katechetském.

S. U. V.

Odborní inspektori náboženství.

V »Našinci« v čísle ze dne 6. ledna t. r. píše katecheta P. Frant. Mléčka z Napajedel na Moravě o této, u nás v Čechách již dávno zavedené instituci, kterou má zavedenu i diecése augšburská, a touží po tom, aby byla i na Moravě zavedena a slibuje si od zavedení toho »ozdravění smutných poměrů v oboru katechetském.«*) Popud k článku dává mu zpráva v Christlich-paedagogische Blätter (čís. 11, 1923), která referuje, že na diecéšní synodě diecése celovecké v Korutanech v září 1923 bylo ustanoveno; aby novelisován byl zastaralý normál děkanské visitace a aby nově zařízena byla inspekce náboženství.

Jednou pro vždy stanoveno: Školní visitace a zkouška z náboženství budiž od děkanské visitace oddělena. A k tomu hned přidána nová nařízení o odborných inspektorech náboženství. Vtělena jsou do 4 kánonů, k nimž vydána hned prováděcí nařízení. Tyto kánony jsou:

I. Jako oddělit se má inspekce vyučování náboženství od visitace kostela a fary, tak může i úřad inspektora náboženství oddělen býti od úřadu děkanského. Rozsah inspekčního okresu nemusí se krýti s rozsahem děkanství. Biskupský ordinariát jmenuje inspektory náboženství — pokud nejsou zároveň děkany — bera co největší zřetel na přání katechetů — na dobu 5 let. Inspektori náboženství, pokud sami jsou katechety, budou visitováni zástupcem bisk. ordinariátu.

II. U každého katechety musí každý rok provedena býti inspekce, ale ne i musí každoročně každá třída býti visitována. Jsou-li zvláštní důvody, může nebo musí inspekce býti opětována!

III. U začátečníků v katech. úřadě má i příslušný farář častěji provést inspekci a jim na základě učiněných pozorování praktické pokyny a rady dáti. Rovněž mají tito naváděni býti, aby hospitovali u svého faráře neb u jiných zručných katechetů. Žádost tato nemá jim nikdy býti odepřena!

IV. Zkouška z náboženství při kanonické visitaci biskupské zůstává v dosavadním rozsahu v kostele.

Prováděcí nařízení. Ke kánonu II. 1. Inspekce vyučování náboženství má býti provedena v pravidelné hodině náboženské bez předběžného ohlášení. Proto mají farní úřad resp. katecheti hned na začátku školního roku oznámiti nábo-

*) Viz jeho článek »Glossy« v tomto čísle.

ženskému inspektoru rozvrh hodin náboženských, jakož i každou pozdější změnu. Doporučuje se, aby s rozvrhem hodin zaslán byl též rozvrh učiva na hodiny v jednotlivých třídách, aspoň na středním a vyšším stupni.

2. Zvláštní zřetel budiž věnován třídám závěrečným.

3. Dle možnosti budiž věnován dozor i na školní mši sv., jak je navštívena, kdo dozírá, chování žactva, společná modlitba a zpěv.

4. Při inspekci budiž inspektorovi předložena třídní kniha, z níž pozná, zda vyučování nábož. pravidelně se udílelo, které učivo se probírá a jak daleko katecheta pokročil v probíraném učivu.

5. Hodina inspekce nemá se v podstatě lišiti od obyčejné hodiny náboženské! Poněvadž inspekce netýká se tak žáků, jako spíše katechety, má nábož. inspektor zpravidla nechati katechetu samého zkoušeti neb opakovati. Katecheta nemá však jen zkoušeti a opakovati, nýbrž též přednáseti, aby takto inspektoru umožnil věcný posudek své působnosti. Při tom má inspektor zvlášť posuzovati přípravu a metodu katechetovu, jak známkuje a jakou má kázeň. Metodu může si katecheta voliti sám, ale musí být učivu přiměřena.

6. Když se po inspekci spíše »zpráva o nábožensko-mravním stavu školy« a inspekční protokol, má toho inspektor použiti, aby na základě svých pozorování dal katechetovi praktické pokyny k přípravě, metodě, o zjednání a užití nábož. pomůcek, o odborném vzdělání, o nábož. úkonech, ovládání kázně, o účasti na konferencích atd.

Má se též informovat o poměru mezi katechetou a sborem učitelským.

Katecheta podepíše protokol.

7. Poněvadž neoznámenou inspekci rozvrh hodin se neruší, nemusí se inspekce oznámiti okr. školní radě.

8. Skutečné výlohy inspektorů nábož. hradí se z kostelní pokladny. Výlohy opětovné inspekce, kterou si zavinil katecheta, hradí katecheta ze svého.

Ke kánonu III. U kaplana v prvních dvou letech duchovní správy má farář aspoň čtyřikrát v roce po celou hodinu hospitovati a kaplan má v této době aspoň ve 4 vyučovacích hodinách u faráře býti přítomen. Duchovní správcové mají i bohoslovce vyšších ročníků na hospitaci pozvati a je takto do školního řádu prakticky uváděti — o tom i v prázdninovém vysvědčení na ředitelství semináře zprávu dáti.

Pan referent domnívá se, že těmito tak zavedenými inspekcemi bude povznesena, zlepšena výuka, že katecheti osvojí si výbornou metodu. Nevíme a za dnešních poměrů pochybujeme, že tento způsob by u nás povznesl výuku. Povznesení její musí se hledati na jiných místech a prostředky jinými.

A že by katecheta získal na metodě nedá se také tvrditi. Což když ten neb onen náboženský komisař má sám zcela špatnou metodu? Když mu nejsou ani známy nové směry v katechetice? Což když je to komisař, jako onen, o kterém jsme četli, že byl sice pečlivým komisařem, vydržel provázeti katechetu ze třídy do třídy od 8. až 12. hodiny, ale ptal se katechety na cestě ze školy: »A prosím vás, pane kolego, co pak je to vlastně ta mnichovská metoda?«

Odborní inspektoři náboženství je sice instituce výborná, ale jen do jisté míry a v jistých poměrech. Schvalujeme návrh moravského katechety, aby o tomto tématě jednaly děkanské konference a katechetský spolek. Bude aspoň vše uvá-

ženo a probráno a mnohé se ukáže v jiném světle. U nás mají katecheti již své zkušenosti a bylo by jistě časovým, kdyby vzhledem k dnešním poměrům, jak se na školách utvářely, katecheti své zkušenosti s veřejností sdělili; redakce zajiště poskytl by jim v listě tomto místa, aby diskuse i u nás vedla k tomu, by povznesena a zlepšena byla výuka náboženská a aby katechetům byla poskytnuta možnost získání výborné metody!

Dr. LUBOMIR PETR:

Kuřácká náruživost mládeže.

(Pokračování.)

Tento příklad působil nepříznivě i na mládež drobnější, a vidíte-li na ní dnes tento rys nadočkavosti mnohem pregnantněji vyznačený, vidíte-li na ní, jak ne-li alkoholem, tedy aspoň cigaretou v ústech, drzým chováním k ženě, hrubým a cynickým pronášením, mužskou modulaci hlasovou, úborem, držením těla gesty a posuny usiluje vyrovnati se dospělým, nechybíte, přičtete-li tyto jevy na vrub neblahých účinků války, jež mohla v tomto směru působiti tím bezprostředněji, že zeslabila i možnost paralyzovati tyto účinky i autoritou rodičů, jejich zástupců nebo autoritou dospělých lidí vůbec.

Otcové byli v poli a mládež rostla zůstavena sama sobě a vymykajíc se znenáhla vší, autoritě. Sůžují-li své pozorování na kouření samo, mohu jistě zase dovolávati se zkušenosti vašeho mládí, jež své pokusy o počitky nikotinové pečlivě schovávalo před zrakem dospělých lidí, vědouc, že by se mu za ně sotva dostalo pochvaly a povzbuzení. Dospělí svou autoritou znemožňovali, aby v mládeži příliš záhy nabyta vrchu vášeň, jež byla s to, aby rušivě zasahovala do jejího vývoje. Dnes ta tam je autorita dospělých, dnes dospělí již se ani nepokoušejí brániti tomuto zlu, a kdyby se pokusili, jistě by jim zašla chuť k pokusům novým. I mládež si hájí dnes svého práva k »vyžití«.

Než dost už stezek. Rozumnější bude pomýšleti na prostředky, jimiž by zlo přes všechny příznivé podmínky rozvoji jeho přející, bylo menšeno a paralysováno. —

Od prohibice si neslibuji, že by dovedla zlo vykořeniti a prohlašuji upřímně, že nejsem zvláštním přítelem prohibičních prostředků; ale po zralé úvaze přicházím přece k závěru, že pro zvláštní vlastnosti kuřácké vášně by prohibice zlo přec jen mohla poněkud menšiti. Zakázala-li na př. správa elektrických podniků kouření v motorových vozech, dosáhla aspoň toho — třebaže zákaz sledoval jiných cílů — že kuřáci aspoň v době pobytu v motorovém voze jsou nuceni zdržovati se nikotinových počitků. Bylo-li by zákonem zakázáno mládeži do určitého věku kouřiti, docílilo by bylo toho, že mládež aspoň za svého pobytu na ulici a na místech veřejných by nucena byla vášeň svoji omezovati. Mohl-li zákon mládeži do určitého věku zakázati návštěvu hostince, a nedovoluje-li hostinským nalévati jí nápoje alkohol obsahující, nevím, proč by nemohl zákon zakázati prodej kuřiva osobám mladým a proč by jim nemohl zakázati kouřiti na veřejných místech, na něž se mládež většinou se svým kouřením uchyluje.

Jistě omezen by byl tímto zákonem nejen čas, v němž mládež své kuřácké náruživosti hová, ale vzat by jí byl i podnět k troufalosti, s jakou mládež svůj

zlozvyk na odív stává a s jakou se všemu omezování se strany starších lidí vzpouzí. —

Větší účinek sliboval bych si však od hojného a vytrvalého poučování mládeže *ve věku, kdy mládež této náruživosti ještě nezná*. V té příčině praví správně prof. Hartman v brožuře *Povinnost školy vůči kuřáckému nebezpečí v mládeži*: »Slyšíme-li hojné stesky do přibývajících nervosity mládeže i stesk do úbytku vědecké výkonnosti v našich vyšších učilištích, nemůžeme se dost nadiviti nedůslednosti školy, jež se složenými rukama přihlíží, jak mládež oddává se požitku silného nervového jedu nikotinu, ač škola má přec největší zájem na tom, aby viděla vyrůstati silné a práce schopné pokolení«.

Silnou překážkou vydatného působení školy v této otázce spatřuji ovšem v tom, že mladší učitelé z většiny rovněž této vášni propadli. Ne že bych jim to vytýkal, nic mi do toho není; ale že je psychologicky těžko žádati na učiteli, aby našel vroucí a přesvědčivá slova proti náruživosti, již hoví sám a již nedovede ovládnouti ani ve škole. Moderní pedagogika vám arci řekne, že je poctivější znáti se ke svým slabostem než je pokrytecky schovávat; dobře, dobře, napadají mi tu zase jen slova Förstrova o novém duchu, jenž z bankrotu činí heroickou posu a z deseti slabostí deset přikázání nové ethiky; ale o to zde nejde; chci zde jen zdůrazniti to, že žák, vidí-li svého vychovatele v pausách vybíhati na vzduch, aby tam dal novou potravu svým buňkám nikotinu žádostivým, sotva dospěje z pouhých slov učitelových k odporu ke kuřáckým požitkům, a ještě více to, že učitel náruživý kuřák, sám vyhne se tomuto předmětu prostě ze snahy, aby v očích žáků nevyhlížel jako onen baptistický reverend americký, jenž uchvátil své posluchače nadšenou abstinentní promluvou, ale v jehož brašně upozorněná policie prohibiční našla vedle bible polovypitou láhev whisky.

Všecko to nezmění však nic na skutečnosti, že *škola jest v první řadě povolána*, aby včasným poučováním čelila hned v zárodku náruživosti, jež v mládeži nabyla rozměrů tak hroživých.

O motivech nadpřirozených z pátého přikázání Božího plynoucích tu mluvíti nebudu. Kdo jich použití chce, nalezne je snadno, a v souvislosti s motivy přirozenými nepoužije jich jistě bez účinku. Z přirozených pak bude nutno zdůrazniti zvláště ty, od nichž lze si slíbiti silnějšího zapůsobení na dětskou mysl. Při obecné dispozici nynější doby jevíci se přirozeně i u mládeže, dispoziční chuti píti plnými doušky z číše života, než zdůrazňovati potřebu odříkání bude účelnější ukazovati na to, jakých mnohem krásnějších a čistších radostí může si dopřáti člověk za peníz, ježž pohlcuje vašeň kuřácká. (Pokračování.)

BOHUSLAV LIPANSKÝ:

Naše učebnice církevních dějin.

Kdo navštívil světoznámou obrazárnu v Drážďanech, jistě dobře si všiml Rafaelovy Sixtinské Madonny, jež má tam zvláštní kabinet a je umístěna tak, že je náležitě osvětlena, aby každý — třeba i neodborník — ihned postřehl neobyčejnou krásu její. Až se naše učebnice církevních dějin — mutatis mutandis — stanou podobnější Sixtinské Madonně nežli Kubovu »Smějícímu se modelu«, pak také blahodárněji působi budou na zušlechtění srdce naší mládeže.

Kdo byl před třiceti roky v jubilejní výstavě v Praze, jistě se ještě pamatuje na nádherné Liebscherovo panorama bitvy u Lipan, kde těžko bylo lze rozeznati — aspoň na první pohled — kde končí plastika a kde se začíná malba. Tak živě umělecky a přece slohem lehkým, plynulým a mládeži snadno pochopitelným měly by psány býti všechny náboženské učebnice, aby mládež ráda po nich sahala a ráda se z nich učila.

Zvláště veškeru píli a pozornost nutno věnovati dějinám českým. Za odpadového poplachu řečníci čechoslováctví s oblibou vytýkali kněžím řím.-katol., že papež Štěpán VI. zrušil staroslovanskou liturgii povolenou sv. Methodějovi Hadrianem II. a Janem VIII. Ač Dr. Ehrmannův překlad francouzského spisu »Les Moraves« — »Moravané« — podrobně vykládá, že stalo se to vše jen podvodem Vichingovým, nemá o tom žádná učebnice církv. dějepisu ani zmínky. Nejlépe o sv. Methodějovi píše dějepis Volfův.

O nehodných papežích naše učebnice buď mlčí anebo zmiňují se o nich jen povrchně, ač místo mnoha slov povšechných lépe by působil příklad konkrétní, jako má na př. Müllerův dějepis pro školy střední, jak Alberich II. násilím vnutil za papeže nehodného a prostopášného syna svého Oktaviana, mladíka 18letého, jenž tehdy ani knězem nebyl. Jako papež pak fungoval pod jménem Jan XII. R. 963 císař Otto I. si vymohl na Římanech, že bez jeho svolení nikdy nebudou voliti papeže. Bedřich I. Rudovous r. 1159 sesadil Alexandra II. a dosadil vzdoropapeže. Podobně má se tomu s nešťastným Alexandrem VI., o němž již před lety vyšel hanebný román »Lucretia Borgia« a letos ve všech biografích Velké Prahy — i na vesnicích — předváděn byl ještě hanebnější film téhož názvu. A přece jest jisto, že Roderigo Borgia, potomní papež Alexander VI., pokud měl důvěrné styky s Římankou Rosou Vanozzou, ani knězem nebyl. *Rodrigo Borgia Alexander VI.* stal se papežem v 61. roce věku svého; byl nejlepším státníkem. Lež je, že by se byl otrávil; naopak je jisto, že těžce churavěl několik dní, byl zoopatřen a zemřel náhle raněn byv mrtvicí. Jako papež byl ctitelem Panny Marie. Dobrých 99 procent románu *Lucretia Borgia* jsou lži a báchorky. Chybiti může každý, vždyť i papež je člověk; ale právě to, že ani jeden nehodný papež nic neustanovil, co přičilo by se pravému učení Ježíše Krista, je nejlepším důkazem božského původu církve římsko-katolické. Již před 15 sty lety napsal sv. Augustin: »Což na tom, kdyby postupem věků vloudil se mezi papeže některý pastýř nehodný? Církev z toho nevezme škody, nevinní křesťané se tím nedostanou v nebezpečení. Bůh zajisté pravil o špatné vrchnosti: „Čňte to, co vám praví, ale nehlíďte na to, co činí.“ Proto se Bůh postaral, aby žádný papež neučil bludu o nezavedl církve do bezbožného rozkolu.« (Ep. ad Gent. 33.) Tento sličný Španěl byl výborný politik a dobrý diplomat, proto stal se papežem a pak teprve byl posvěcen na kněze. Jako papeži nelze mu nic vytýkati, nežli že staral se o zaopatření svých dětí, zrozených vesměs v době, když ještě knězem nebyl. V tom smyslu asi mluvil o Alexandru VI. ve veřejné schůzi v kostele na eucharistickém sjezdu r. 1912 ve Vídni královéhradecký prof. bohosloví Dr. Šulc. Proč nemohla by mládež šetrně býti poučena o trudných oněch poměrech církve dříve, nežli přečte si hanebný román aneb uvidí nemravný film »Lucretia Borgia«? Jsou to věci choulostivé, ale úplně mlčeti o nich leckdy více škodí, nežli zmíniti se o nich taktně s náležitým poučením o neblahém vlivu nehodných knížat světských na volbu papežů. Zde vhodně lze připomenouti, že ani tento nehodný

papež neustanovil nic, co přičilo by se nauce Kristově, což je makavým důkazem o božském původu církve a její božské ochraně.

Může se namítnouti, že katolické děti knih podobných nečtou a na tak hanebná představení biografová nechodí. To je ovšem pravda; ale je pravdivý též opak. Znal jsem uvědomělou, zbožnou a vzdělanou rodinu katolickou; matka i dcery chodily denně k sv. přijímání, otec vyšší státní úředník a syn JUDr. též úředník nikdy nevynechali nedělní a sváteční mše sv. aai velikonoční sv. zpovědi. Co však se stalo? Kdysi přinesl si mladý Juris U. Dr. z veřejné knihovny hanebný román »Lucretia Borgia« a přečetl jej s nevšedním zájmem; ale se zájmem ještě větším četla jej pak jeho matka i jeho sestry; a nejen to — všickni do slova věřili všem oněm vybájeným hanebnostem. Veřejné knihovny mají nyní nejen všechny naše města, nýbrž i skoro všechny větší vesnice. Biografů je o málo méně. A které knihy čtou se nejhorlivěji? Zolovy a jiné erotické a pornografické romány a pak historické á la Jiráskovo Temno, Lucretia Borgia a t. p. Nečte-li jich a nechodí-li na podobná biografická představení všechna mládež katolická, chodí tam a čte podobné věci mládež odpadlická a potom ve škole poučuje »zaostalé«. A pak i mnozí katoličtí rodiče jsou v té věci neuvědomělí a nesvědomití, že sami vodí děti své na představení dost kluzká. A což některé ty nešťastné občanské nauky, na př. Oldry Novotného a jí podobné; ty teprve zasévají budou do srdcí mládeže naší i nejkatoličtější sítě ohavnosti a spuštní.

(Pokračování.)

VÁCLAV OLIVA:

Z dějin „Patera“ přikázání církevních.

(Ukázka ze spisu »Katolická symbolika«.)

(Pokračování).

Výraz a pojmenování »Přikázání církevní« vyskytují se však v dějinách teprve o něco později. Aspoň, pokud je známo, připomínají se poprvé v menším traktátě, připisovaném všeobecně papeži Coelestinu V., zemřelému r. 1296, jenž uveřejněn byl na desátém místě velikého díla »Bibliotheca maxima Patrum«. V traktátu tomto jest totiž také jeden oddíl nazvaný: »De praeceptis ecclesiae« a rozdělený ve čtyři částky, z nichž první jedná o postu, druhá o velikonoční sv. zpovědi a sv. přijímání, třetí o zapovězeném čase a čtvrtá o desátkách, t. j. o povinnosti odváděti desátky.

Konečně prvním katechismem, v němž přikázání církevní nesporně se uvádějí, jest »Křesťanské zrcadlo«, vydané r. 1470 od P. Dedericha Cöldeho, fran-tiškána v Münsteru vesifálském. Tam alespoň po přikázáních Božích pojednává se zvláště o pateru přikázání církevních s dodatkem, že všickni křesťané jsou povinni je zachovávat.¹⁰⁾ Přikázání tato zní: »1. O všech nedělích má každý celou mši sv. nábožně slyšeti. 2. Nejméně jednou v roce se zpovídati. 3. Alespoň jednou v roce také nejsvětější Svátost přijímati. 4. O čtveru suchých dnů se postiti a čtyřicetidenní půst zachovávat. 5. Desátky řádně odváděti.«¹¹⁾

Po vystoupení Lutherově ovšem a ostatních »reformátorů« bylo třeba kat. církvi při přikázáních církevních postoupiti ještě dále. Protestanté počali totiž ne-

¹⁰⁾ Doslovné a úplné znění je ve spise Moufang, »Kathol. Katechismen« v Mohuči z r. 1881 a také u Dr. Podlahy v Čas. katol. duch.

oprávněně útočiti nejen proti některým katolickým dogmatům, ale zvláště i proti různým mravním povinnostem, jako na př. proti svěcení nedělí a svátků, proti mši sv., postům, sv. zpovědi, sv. přijímání a p. Proto dva nejproslavenější členové Tovaryšstva Ježíšova, a to P. Kanisius, zemřelý r. 1597, a P. Bellarmin, zemřelý r. 1621, jak myslím, ač dokladu toho přímo nemám, z vyššího rozkazu svých představených, poněvadž tehdy Tovaryšstvo Ježíšovo bylo po Apoštolské stolici výhradním opponentem protestantismu, pokusili se ostří protestantských snah paralysovatí vydáním svých katechismů tak, že P. Kanisius sepsal jej pro země severní či německé a slovanské a P. Bellarmin zase pro země jižní (románské) a misijní a v nich již příkázání církevní, právě s ohledem na protestanty, jasně precisovali a obhajovali.¹²⁾

Alespoň protestant G. Kattenbusch, když byl prohlásil, že již dávno v dobách středověku vedle příkázání Božích byla známa i »mandata« či »precepta ecclesiae«, ač prý jejich pojem byl dosti nejistý a neurčitý,¹³⁾ dokládá o Kanisiovi: »Patří to zajisté ku známám lidovosti a dovednosti i schopnosti P. Kanisia, že příkázáním církevním vykázal v katechismu místo a krátce precisoval, co se jimi má rozuměti. Pokud jsem přesvědčen, počínal si při tom zcela samostatně. Proto, ač samozřejmě obíral se otázkou, která příkázání církevní v praktickém životě byla by nejdůležitější a pro mravy lidu i jich směr nejzávažnější, sformoval jich přece toliko pět, jež až posud zůstávají v platnosti, jak možno se přesvědčiti nejen z prvního vydání jeho velkého katechismu, vydaného r. 1555 (a nikoliv, jak až posud mylně ve více spisech bývá uváděno roku 1554), ale i z jeho menšího katechismu, vydaného 1556, ba i nejmenšího katechismu, vydaného koncem r. 1558 či spíše z jara r. 1559. V nejmenším jeho katechismu alespoň tato příkázání zní: »1. Zasvěcené svátky světití. 2. O všech nedělích mši sv., k tomu kázání a celou bohoslužbu, nábožně slyšeti. 3. Nařízené posty zachovávatí. 4. Nejméně jednou za rok zřízenému knězi z vlastních hříchů se zpovídati. 5. Nejméně jednou za rok Nejsvětější svátost oltářní přijímatí, a to v době velikonoční.« Že pak těchto patero příkázání opravdu bylo církví nařízeno, jest zcela jisto, neboť i sám Kanisius uvádí toho doklady.«

Ostatně, že Kanisius s Bellarminem mají největší zásluhu o precisování příkázání církevních, jasno také z jednání koncilu tridentského a z katechismu římského, právě z rozkazu téhož sněmu vydaného. Vždyť koncil tridentský, ač v kánoně 22. sezení VI. o ospravedlnění výslovně dí: »Si quis hominem instificatum et quantum libet perfectum dixerit non teneri ad observationem mandatorum Dei et ecclesiae anathema sit« čili, ač příkázání církevní běže ve svou ochranu a v obor křesťanských povinností a ač dále v sezení XXII. schvaluje celou řadu křesťanských zvyků a projevů zbožností, jako jsou vzývání svatých, úcta ostatků, sv. obrazů atd. a vydává o nich dogmatické zásady, přece výslovně nikde patera příkázání církevních neuvádí. Podobně činí i »Catechismus romanus«, vydaný r. 1566. Proto zůstávají pravdou slova Schepersova: »Blahoslavenému P. Kanisiovi patří zásluha, že povinnosti (obsažené v příkázáních cír-

¹²⁾ Celou řadu jiných spisů a zpovědních zrcadel z té doby, připomínajících příkázání církevní, anebo k nim nepřímou ukazujících, uvádějí Dr. Hafner, d. c. 117 nn. a Dr. Podlaha v Čas. katol. duch. d. c. —

¹³⁾ Sr. Dr. Hafner, d. c. 277. nn., kde uvádí se mnoho dokladů o tom, že v XVI. a XVII. věku patero příkázání církevních bylo téměř již ve všech zemích známo

¹⁴⁾ Více o tom uvedu na konci tohoto článku.

kevních) ve svém katechismu v kratičké sformuloval věty, jež pak byly přijaty do všech ostatních katechismů.

A vskutku v celém Německu a ve všech zemích bývalého Rakousko-Uherska zůstalo patero přikázání církevních od dob Kanisiových celkem nezměněno, vyjmeme-li několik nepatrných proměn slovních, zavedených v Německu od Deharbeho a Schustera a v bývalém Rakousku dle jazykově národního ducha jednotlivých zemí.¹⁴⁾ Alespoň v katechismu, jež sestavila r. 1919 katechismová komise při spolku katechetů v Čechách, čteme: »Patero přikázání církevních zní: 1. Zasvěcené svátky světití. 2. V neděle a zasvěcené svátky celou mši svatou pobožně slyšeti. 3. Ustanovené posty zachovávat. 4. Alespoň jednou za rok se zpovídati a v čas velikonoční Svátost oltářní přijímat. 5. V zapovězený čas svatebního veselí nedržeti,« tedy až na páté přikázání, — jež ostatně velmi záhy, ještě před smrtí Kanisiovou¹⁵⁾ v některých diecésích Německa a Rakouska k původním přikázáním bývalo přidáváno, čehož důsledkem zase čtvrté a páté přikázání bylo sloučeno v jedno tak, že nadále opět jenam patero se jich čítalo, — stejně jako u Kanisia, ač v porýnských diecésích německých podnes zůstalo a zůstává Kanisiovo rozdělení a znění přikázání církevních namnoze úplně beze změny.

Za to, jak se rozumí samo sebou, v Itálii platí ovšem rozdělení přikázání církevních dle Bellarmina, jež záleží v tom, že druhé přikázání o svěcení neděle a svátků, jakožto samozřejmé, bylo vynecháno, a za to na pátém místě přikázání o placení desátků či církevních dávek bylo zase přidáno.¹⁶⁾ Tím počet přikázání u Bellarmina dosáhl počtu jich u Kanisia.

Ve Francii vždy měli a posud mají šestero přikázání církevních, jež všude jednotejně zní. První z nich týká se svěcení svátků, druhé přítomnosti při mši svaté o nedělích a zasvěcených svátcích, třetí každoroční sv. zpovědi, čtvrté velikonočního sv. přijímání, páté postu o suchých dnech, vigiliích a v době 40 dní před velikonocemi a šesté o zdržování se masitých pokrmů v pátek.¹⁷⁾

Ve Španělsku a v územích španělsko-amerických čítá se zase jen patero přikázání církevních a to: O všech nedělích a zasvěcených svátcích celou mši

¹⁴⁾ Změny tyto z většího dílu uvádí článek Podlahův v Čas. kat. duch. d. c.

¹⁵⁾ Prvním, kdož tak učinil, pokud víme, byl J. Lorichius, profesor university ve Frýburce, ve své »Christliche Kinderlehre«, vytištěné r. 1682. Týž čtvrté a páté přikázání Kanisiovo spojil v jedno, a to čtvrté, znějící: »Nejméně jednou za rok se zpovídati, a to kolem velikonoce svému ustanovenému knězi, a Nejsvětější svátost přijímat« a pak přidal nové páté přikázání takto: »An Tagen die von der Kirchen verboten, kein Hochzeit halten«, t. j. »O dnech církví zapovězených svatebního veselí nedržeti« Profesor Lorichius zajisté tak učinil vzhledem k ustanovení sněmu tridentského v sedění XXI., v kap. X. de reform. matr. o »impedimentum temporis clausi,« aby reforma tato záhy v život katolického lidu se vžila a blahodárně působiti mohla.

¹⁶⁾ Šestero přikázání církevních dle Bellarmina znělo: »1. V neděle a zasvěcené svátky mši svatou slyšeti. 2. Postiti se ve čtyřicetidenním postu, v nařízené svatvečery a ve čtveru suchých dnův a nejisti masa v pátek a v sobotu. 3. Zpovídati se nejméně jednou v roce. 4. Přijímat Velebnou svátost alespoň o velikonocích. 5. Platiti desátky. 6. Neslaviti svatebního veselí v čas zapovězený, t. j. od první neděle adventní až do Zjevení Páně a od prvního dne čtyřicetidenního postu, až do oktávy velikonoční.« Svůj katechismus vydal Bellarmin r. 1598, a to vlašsky, když před tím, také vlašsky, byl uveřejnil »ýklad apoštolského vyznání víry«. Tak alespoň zaznamenal v jeho životopise jesuita P. Filips Alegambius v »Bibliotheca scriptorum Societatis Jesu.« Proto jeho »Eplicatio symboli apostolici« a »Christianae doctrinae pro iis, qui erudiunt alios, copiosior explicatio« jsou překlady z italštiny. Sr. Franc. Sausen, »Rberti Bellarmini disputationes de controversiis christianae fidei« v Mohuči 1842, I, 22. Ostatně přikázání o placení desátků připomíná se na více církevních synodách již ve století devátém a sám tridentský sněm v sezení ZZV v kap. 12 de ref. tuto povinnost důrazně věřícím připomenul.

¹⁷⁾ Doslovné znění u Podlahy, d. c. 362 s poznámkou, že znění toto pochází od Bossueta. Z jiných katechismů francouzských uvádí je Faber, Dupanloup, Fleury, Pouget a j.

svatou slyšeti. 2. Alespoň jednou za rok, před nastávajícím nebezpečenstvím smrti a před sv. přijímáním se zpovídati. 3. V době velikonoční Nejsvětější svátost oltářní přijímati. 4. Posty, jež svatá matka církev, předpisuje, zachovávat. 5. Cirkví Boží desátky a prvotiny platiti.* V Portugalsku a Brazílii táž příkázání však zní: »1. V neděli a zasvěcené svátky celou mši sv. slyšeti. 2. Alespoň jednou za rok se zpovídati. 3. Alespoň o velikonočních Velebnou svátost přijímati. 4. Nařídí-li sv. církev, posty zachovávat. 5. Nepožívat masa v pátek.*

V Anglii dle § 39 v »Katechismu křesťanského učení«, jenž byl schválen od kardinála Vatghona a všech ostatních biskupů, řídí se katolíci těmito příkázáními církevními: »1. Neděle a zasvěcené svátky světití tím, že jsme přítomni při mši sv. a zdržujeme se služebných prací. 2. Cirkví nařizené posty a dny zdržlivosti zachovávat. 3. Alespoň jednou za rok se zpovídati. 4. Alespoň jednou za rok, a to v čase velikonočním, Velebnou svátost přijímati. 5. Pro vydržování kněží přispívat. 6. V zapovězený čas a za určitých vztahů (stupňů) příbuzenství (pokrevenství) ve sňatek manželský nevstupovati.«¹⁸⁾ Naproti tomu v Indii táž příkázání zní: 1. V neděli a zasvěcené svátky při celé mši sv. přítomen býti. 2. Každoročně alespoň jednou platnou sv. zpověď vykonati. 3. V čase velikonočním po sv. zpovědi Velebnou svátost přijmouti. 4. V pátek, sobotu a o postních dnech půst, anebo zdržlivost zachovávat. 5. V zapovězený čas, v zapovězeném věku, anebo bez prominutí překážky pokrevenství a přátelství ve sňatek manželský nevstupovati.*

(Pokračování.)

SMĚS.

Z denního života. Přerovské »Právo« (č. 4.) píše 19. ledna t. r.: »Naše veřejnost je rozrušena záplavou lihové afery. Denní žurnály, veřejné schůze, výkonné výbory stran, volné disputace na ulici i v hostincích, to vše má jediné thema: Lihová afera. A není divu. Takového úplatnictví, takového hazardování státními zájmy nečekal národ, když shazoval starou násilnou dynastii a když k vládě dosazoval své miláčky. Věru dnes už nikdo se nediví, proč tato společnost napřed odstranila z veřejných budov kříž a proč v Praze skácela Mariánský sloup. Chtěli umlčet svědomí své i svědomí lidu, aby volně mohli okrádati národ. Osvědčilo se znova, že kdo není věren Bohu, nedovede věrnosti zachovati ani národu ani sobě. Odpadlická spodina, která u nás ovládla veřejné mínění a usadila se na rozhodujících místech ve státě, počínala si tak, jak to její program velí. Napřed svatokrádežnou rukou sáhla na katolické chrámy a nyní se ukázalo, že tytéž ruce vyprazdňovaly i státní

pokladny, aby si pak rukou nerozdílnou rozdělili jidášský groš.*

Sedmdesátiletí učence. Dne 31. ledna oslavil učený svět sedmdesátiletí německého katolického dějepisce *Ludvíka Pastora*, jehož vynikající životní dílo: »Dějiny papežů od počátku středověku« vyšlo ve mnoha vydáních a kteréhožto vychází právě u Herdera ve Freiburgu díl desátý.

Otázka katechismu u nás. V loňských »Christlich-paedagogische Blätter« (str. 143—144) vyličil dopisovatel z Moravy poměry o náboženském vyučování a katechetech v republice československé a píše: »Méně potěšujícím je život ve spolcích katechetů. *Chybí vynikající vůdce* To je znatelné ve všech oborech, i na poli školních učebnic. Kdežto Rakousko a Německo dále pracuje o *katechismu a biblické dějepřavě*, u nás zakončili jsme práci, jež v tom ohledu vlastně prací nebyla, a přijali jsme rottenburský katechismus s Eckerovou biblí. Jistě jsou obě knihy lepší než naše dosavadní; ale uspokojiti nemohou a neuspokojují. *Neuvyrostly na domácí půdě.* Pro-

¹⁸⁾ V některých krajinách přidávala se ještě povinnost uzavřítí sňatek před svědky a s požehnáním církevním, s. r. Schepers, d. c. V, 162.

vedené změny dotýkají se jen slov, ne však nezbytného. Po několika letech asi opět se vynoří starosti, jež krátkou cestou nyní se zažehnaly.* Dopisovatel píše o učebnicích německých, ale napsal pravdivou větu: *»nevyrostly na domácí půdě«*. Naše české učebnice jsou na tom hře. Biblickou dějepravu máme stále v překladu z německé a ani pokus o českou dějepravu se nestal. Katechismů bylo sice vypracováno několik, ale nelíbí se, a i poslední návrh přepracovává se dle katechismu rottenburského! Nutno je, abychom se úplně osamostatnili a *katechismus upravili dle domácích poměrů* a tu třeba jiného katechismu pro českou část katolíků v naší republice a jiného pro část německou. *Jsou všude různé poměry, příští katechismus musí být ploidem domácí půdy!*

Co je s požadavky staropensistů a úpravou místních přídavků? Před vánočními svátky bylo dáno interestům ze zodpovědných míst ujištění, že hned po svatcích podá vláda Národnímu shromáždění osnovu zákona o úpravě požitků staropensistů, tak aby tito, poněvadž z dosavadního bídneho výslužného nemohou býti lidsky živi, byli po tavení na roveň novopensistům, kteří sice také nemají na různých ustláno, ale přece jsou na tom lépe než ti, kteří odešli do výslužby za starých předpisů pragmatikálních. V polovici ledna však *»Prager Presse«* píše: *»Jž před časem ohlášené zrovnoprávnění tak zvaných staropensistů s novopensisty narazilo — jak slyšíme — na obtíže, jelikož při propočítání nákladu, k provedení této akce nutného, byly zjištěny výlohy, pro které se nyní teprv hledá přiměřená náhrada. S těmitěž obtížemi setkává se otázka likvidace místních přídavků státním úředníkům.«* Před třemi nedělemi byla již náhrada nalezena a po třech nedělích se teprve hledá. Zdá se, jakoby ze zodpovědných míst hrála se ošklivá hra, jak se staropensisty, tak se státními zaměstnanci. Byla-li úhrada pro zvýšení pensí před třemi týdny nalezena, kam se za tři týdny poděla?

Školní vyučování o tak zvaných zrušených svátcích. Dle výnosu minist. školství a nar. osvěty č. 9527, pres. 23. ze dne 30. listopadu 1923 a dle výnosu předsednictva zemské školní rady moravské č. 3340, pres. ze dne 22. prosince 1923 a podobně výnos zemské školní rady v Praze ze dne 14. prosince 1923, číslo 6768 *»jest dětem ve dnech 2. února, 25. března,*

8. září omluviti dobu bohoslužeb i bez žádosti rodičů. Požadají-li rodiče předem pro své děti o dovolenou na půl dne, po případě na celý den v uvedeném dni, aby se tyto mohly účastniti bohoslužeb, konaných v čase vyučovacím, nesmí jim býti tato dovolená odepřena.« — Tolik úřední výnosy. Ještě však by bylo praktičtější, kdyby se ministerstvo školství a národní osvěty odhodlalo své dřívější nedomyšlené a nepromyšlené a k tomu ještě nezákonné výnosy odvolati a na uvedené dny vyučování vůbec zrušiti.

O postavení katechetů a náboženského vyučování u nás píše ve *»Vychovatelských Listech«* (1923 str. 335) Adolf Vašek: *»Poměry u nás vytvořily a vyvíjejí se stále tak, že nelze ani dosti pesimisticky na ně patřiti. Pesimismus katechetů je zcela na místě. Odpovídá skutečnému stavu věci. Optimismus reálních politiků je naprosto nereálný. Značí strkání hlavy do písku, násilné zavírání očí před skutečností. Správná diagnosa, vystižení skutečné situace, vážné zpytování svědomí a sebepoznání bývá počátkem nápravy, prvním krokem k ozdravení.«* Na doklad uvádí dopis z Moravy ve vídeňských *»Christlich-paedagogische Blätter«* v dvojčísle 9.—10. r. 1923, který pravděpodobně psal dr. Linke z olomoucké arcidiecese. Dopisovatel kritizuje malý školský zákon a píše: *»Náboženství stalo se popekou, učitelům žákům zřejmě se ukazuje, že je jen trpěno a že jeho dny jsou sečteny. Poslední pilíř, který spojoval náboženství a školu, se sbortil a přes noc může se shroutiti.«*

Z novoročních projevů. Na otázku *»Čeho žádá od katolíků v nastávajícím roce«* odpovídá dr. K. Kašpar, biskup královéhradecký, a píše o výchově mládeže v *»Lidových Listech«* (1. ledna): *»A v čem by měli katolíci zvláště pracovati? — Kdo z nás by si nepřál, aby národ náš byl silným, mocným, slavným! K tomu cíli musí směřovati výchova jeho dorostu — mládeže! Tato výchova musí býti ovšem budována na pevné skále, a nikoli na písku. Podle svědectví dějin jest touto pevnou skálou náboženství, poněvadž jen ono podporuje mravnost, která národy činí velikými. Bezbožnost však plodí nemravnost, na kterou zahynuli národové mnohem větší a mocnější nežli jest národ náš! — Rvátí naší mládeže ze srdce víru není tedy pokrokem, ale opraydovým zpátečnictvím, poněvadž ji*

vrhá nazpět v pohanství, v otroctví nepravosti a činí z ní hrobaře národa. Proto bych si přál, aby nebylo ani jedné farnosti, ba ani jedné školní obce, kde by nebylo zřízeno »Sdružení katolických rodičů«! — Jenom věřící mládež bude opravdu zbožnou, a proto i mravnou a jen takovíto jinochové a takové dívky vyrostou v řádné občany, kteří by byli jednou chlubou a oporou naší drahé vlasti.«

Po zrevidování otázek školských touží ve svém novoročním projevu dr. Mořic Hruban v »Našinci« (č. 1.), mluvit o tom, co nás čeká v novém roce: »Dale čeká na nás řada otázek kulturních. V přední řadě naléhavou jest otázka školská. Tomu chaosu a zmatkům v našem školství a ve výchově našich dětí musí býti učiněn konec, nemá-li se to vymstít v budoucnosti na celku národním. Zirávo by bylo také zrevidování našeho školství co do jeho počtu, speciálně pokud se týká škol středních, vyšších i vysokých. Už se všeobecně počtuje, že to není zdravým zjevem, kolik je škol, nýbrž že záleží na tom, jaké jsou školy. Máme v republice 63 učitelských ústavů, máme i nadbytek středních ústavů. Suplentská otázka a otázka studovaného proletariátu už jest na obzoru. Těm zjevům se musí zavčas čelit. To vyžaduje zájem o budoucnost státu a opravdová, ne opičí láska k národu.

Moderní slohové cvičení ve škole. Ve slovacské vesnici R. dal učitel K. žákům jako slohové cvičení tyto otázky: 1. Proč potřebuje náš národ lidi, kteří pracují a přemýšlejí a nespolehají na zázraky? Žák napsal odpověď: »Náš národ potřebuje lidi, kteří pracují a přemýšlejí a nespolehají na zázraky, aby se dokázalo, že náš národ je nevěrecký.« 2. Proč nemáme věřit, když někdo řekne: »Dívko, tobě pravím, vstaň a choď?« Odpověď žákova: »Nemáme věřit, když někdo řekne: Dívko, tobě pravím, vstaň a choď, poněvadž si toho nevěrci nepřejí.« — Věrně dle skutečnosti. — Znamenává přerovské »Právo« (roč. V., č. 2.).

M-dlitba ve školách saských opět zavedena. Dle zpravy »Lokalanzeigeru« z Drážďan zrušil saský ministr pro vzdělání lidu nařízení, jímž se vylučuje ze škol m-dlitba a které bylo velmi nepopulární. Rovněž bylo anulováno nařízení, jímž se znemožňuje školním dětem návštěva kostelů o církevních svátcích, které nejsou současně svátky veřejnými.

Co by se mělo v každé diecesi zaříditi? V intencích sv. Otce Pia XI. ústav pro důraznou obranu po stránce negativní a po stránce pozitivní ku zvelebování katolické výchovy rodinné, školní, sebevýchovy a lidovými. Ústav by se skládal z vědecké knihovny se zvláštním paedagogickým a katechetickým oddělením, z paedagogického-katechetického musea, lidové čítárny a knihovny. Úkoly jeho by byly: vytvoření duševního střediska, soustřeďení všech pracovníků, soustavné studium časových otázek nábožensko-mravní výchovy mládeže a lidu, poskytování rad, pořádání přednášek, kursů, výchova laických katechistů. Vedení, správu, řízení měl by diec. biskup atd. Tak navrhuji »Vychov. Listy« (str. 337) dokládajíce, že poměry takové ústavy si vynutí, když ne hned, tedy později.

Smutné vysvědčení pokrokovému učitelstvu o jeho vědomostech a pramenech studií historických otiskují »Českosl. Noviny« v prosinci. Učitel A. Hošek z Janouškova odsouzen byl podle § 303. zákona na ochranu republiky (zlehčování náboženství) na 14 dní do vězení, protože při oslavě Husově vykládal lidem, že sv. Jan neexistoval, že byl nastrčen církví místo Husa, jehož církev nenáviděla. Pak mluvil ještě o »mořském lupiči« Janu XXIII. a slovy i posuňky zlehčoval církev, která vede lidi k temnotě a blbosti. — Odsouzený pan učitel vydal sobě a všemu pokrokovému učitelstvu vysvědčení chudoby ducha v »Čsl. Novinách« otevřeným listem k senátorům Al. Jiráskovi a dru J. Herbenovi, v němž žádá, aby mu pomohli a dosvědčili, že sv. Jan skutečně neexistoval. Píše: »Obracím se tímto listem na Vás, vážení pánové, a sice proto, že výrok můj o Janu Nepomuckém opíral se především o knihu p. dra Herbena »Jan Nepomucký«. O činnosti jezuitů a době temna, ač jsem nemluvil, přece soud uvěřil přísedním výpovědím svědků proti mně, a tu adresuji tento pasus Mistru Al. Jiráskovi. A tu obracím se na Vás, jakožto ideové původce těchto mých výroků, abyste naši české veřejnosti řekli ještě touto cestou několik slov o Janu XXIII., Nepomuckovi a jesuitech.« — Český pokrokový učitel své historické vědomosti čerpá a vykládá z hano-pisů a románů. To jsou tedy nejnovější prameny vědy, kterou pokrokové učitelstvo hlásá! — Když dovolávání se Hoškovo vyznělo na prázdno, ujal se Hoška zemský

učitelský spolek a uveřejnil projev, v němž upozorňuje veřejnost na práci soudní, kterou prý je stlačována vzdělávací, kulturní a osvětová práce a vývoj národního života ohrožen. Dle všeho asi se pokrokové učitelstvo domnívá, že štvání je kulturní práce, hanobení a zlehčování církve osvětou a vědecká pravda že je obsažena v románech a hanopisech. Takovým způsobem a na základě toho si představuje svou vzdělávací práci. Větší vysvědčení chudoby nemohlo si pokrokové učitelstvo dát než si dalo v případě Hoškové.

Děti! Jak se bojuje proti katolíkům lžemi a pomluvami, o tom svědčí zpráva, kterou otiskla sociálně demokratická »Nová Doba«, která prošla i jinými listy. Zpráva byla z Domažlic, že 13letou dívku čekají mateřské starosti a tatínkem je 15letý chlapec. Šlo však o mystifikaci, která měla poškodit katolickou dívku a katolického jinocha. Na žádost otce nevinně nařčené dívky přinesl list opravu, Barbora Svobodová včas v novinách poprosila nařčenou za odpuštění, dvě druhé, Karla Pluhařová a Anna Beroušková odsouzeny byly na osm dní do vězení podmíněčně s dvouletou lhůtou. Třetí snad jim zajde chuť dělat nezapné klepy.

Padělaná píseň českobratrská. Prof. St. Souček na filosofické fakultě brněnské university dokazuje vědeckým spisem, že píseň, kterou prý složili roku 1631 Čeští bratři, loučící se s vlastí, kterou Kollár pojal do svých národních zpívanek, a která začíná slovy: »Nevzali jsme s sebou nic, po všem veta, jen bibli kralickou, Labyrint světa«, nevznikla mezi exulanty, a ani ve své formě a ve svém duchu nemohla vzniknouti, nýbrž že je dílem poosvětcenské romantiky, vzniklým těsně před prvním otiskem roku 1832 v »Časopise Českého Musea«. Skladatelem jejím nebyl český exulant, vrstevník Třanovského, nýbrž slovenský evangelik s romantickými sklony k minulosti svého národa. Právě písně exulantské, kterých prof. Souček prostudoval dlouhou řadu, mají náplň náboženskou; tato píseň vyhnanců je obsahu romanticko-národního. Proud českých exulantů nešel na Slovensko, nýbrž do Německa a Polska. Název bible Kralická je dosvědčen až z nové doby, stejně užívání slova Tatry ve významu Slovenska. — »Labyrint světa« nemohl být již kolem roku 1631 tak popu-

lární, jak píseň předpokládá. Doba vzniku písně (1631) označena vůbec nevhodně, tenkrát právě bratři s Komenským za vpádu Sasů do Čech se horečně chystali na návrat do vlasti. Prof. Souček rozbořem některých epických písní sbírky Kollárový naznačuje, že také na Slovensku nepříliš dlouho po padělatelské škole Hankově neznámí skladatelé zbásnili historické a mytologické skladby, jež Kollár pojal mezi »zpěvy historicky památné a písně a zlomky mytologické«.

S cialisté belgičtí pro právo rodičů na výchovu dítek. Názor, že rodiče na prvním místě povolání jsou k tomu, aby určovali výchovu dětí i ve škole, začíná vítězit. A to nejen u katolíků, nýbrž i u socialistů. Na sjezdu belgických sociálních demokratů byla o tu otázku velká debata. Část delegátů byla pro to, aby stát zrušil všechny soukromé (převážně katolické) školy a zavedl laickou jednotnou školu státní. Ale druhá část se opřela tomuto útoku na práva rodičů, a hájila zásadu, že rodičům má být ponecháno právo, jaké výchovy si přejí pro své děti. Někteří delegáti prohlásili požadavek veřejného školství jako jediného za falešné dogma. Prý i socialisté musí si své školy vybudovat a nesmí si k tomu zahradit cestu. Jinak by pracovali proti své budoucnosti. Tak referuje ze sjezdu dr. Winter, redaktor »Práva Lidu«.

Laickou morálku odsoudili francouzští profesori, kteří uveřejnili v »Tempsu« prohlášení, dle něhož laická morálka zavinila vzrůst zločinnosti, spiritismu, rozvodů, šílenství a sebevražd, je šéfitelem rodinného rozvratu, poklesu porodů, příčinou nechuti ku práci. Náprava je možná jen návratem k morálce katolické. A u nás laickou morálku zavádí malý školský zákon.

Poitašování cizojazyčných škol v Itálii. Tyrolské časopisy protestují proti dekretu, kterým byla do prvních tříd obecných škol jižního Tyrolska zavedena itaština jako vyučovací řeč. 400 německých škol je prý tím zasvěceno smrti.

Povážlivý zjev. Letošního roku opakuje u nás příslušnou třídu 6140 středoškoláků, čili každý sedmnáctý student navštěvuje jednu třídu dva roky. Zjev to je jistě velmi povážlivý. Dnes vidíme studenty všude jinde, jen ne u knih. Hřiště, biografy a jiné místnosti jsou jimi přeplněny, a následek, — opakování

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

ČÍSLO 3.

BŘEZEN 1924.

ROČNÍK XXXIX.

BOHUSLAV LIPANSKÝ:

Naše učebnice církevních dějin.

(Dokončení.)

Nevím, jestli co zhoubněji působí v národě našem a více svádí k odpadům, nežli nešťastné štvance husitské, proto naši spisovatelé církevních dějin měli by Husovi a celému hnutí husitskému věnovati píli a pozornost co největší. Nejvystižněji vše vypisuje dějepis Wolffův, ač i zde bylo by třeba ledacos doplniti. Skoro všechny učebnice i církevní dějepisy vyličují, jakoby Hus jen čistě z vlastenecké lásky byl vymohl na Václavu IV. známý dekret kutnohorský, a zatím stalo se tak především proto, že cizí — němečtí a polští — mistři a profesori na universitě pražské zavrhovali bludné učení Viklefovo, na němž Hus a přívrženci jeho lpěli houževnatě a po Václavově změně universitního statutu nabyli rázem převahy nad pravověrnými cizinci, kteří přidržovali se řádného papeže Řehoře XII., kdežto Václav IV. i Hus a přátelé jeho přidržovali se vzdoropapeže Alexandra V. a pak Jana XXIII., jejichž pomocí Václav IV. dojíti chtěl koruny císařské. To třeba jest ve všech církevních dějepisech podrobně a přesně říci, aby celý tento akt se ukázal v pravém světle — egoismu a nikoli vlastenectví.

Stávalo se již dříve a nyní se tak děje se zvláštní škodolibostí jak řečníků, tak i spisovatelů a učitelstva volnomyšlenkářského, že vedle Husa staví se papež Jan XXIII. jako vzor veškeré špatnosti, jenž prý byl námořním loupežníkem; vždyť i Palacký pojal do svých českých dějin tuto smyšlenku, ale v žádném církevním dějepise nenalezl jsem její vyvrácení. Co na tom pravdy? Je známo a dokázáno, že neapolský šlechtic Baltazare Cassa, pozdější vzdoropapež Jan XXIII. vystudovav práva, stal se námořním důstojníkem. Co dělo se v poslední světové válce, jak rekvirovalo vojsko nejen v zemi nepřátelské nýbrž i v zemi vlastní, jak nejednou na zlomyslné udání židovské nebo pouhé podezření střílení a věšení bývali občané nejsporádanější, jest všeobecně známo. Že před 5—6 sty lety za válek nebývalo lépe, spíše ještě hůře, je jisto a naše vlast zakusila toho ve válce třicetileté míru přehojnou. Ostatně i z nejnovější doby drasticky vyjadřuje to známá lidová píseň, jež často zaznívá z venkovských tanečních síní: »Naše zem, česká zem, líbila se Prajzům všem — přišli jako loupežníci« atd. Podobného »čestného« názvu se dostávalo v Itálii vojsku námořnímu, jmenovali je, t. j. přezdělili jim »pirati« a nejednoho jmenovali piratem i potom, když dávno již vystoupil z námořního vojska. Takový osud stihl i bývalého námořního důstojníka neapolského Baltasara Cossu. První pojal tuto nadávku do dějin Francouz Konrad de Nien a po něm opakovali ji a brali za bernou minci dějepisci jiní světští i církevní i náš Palacký, ač původně byla to pouhá nadávka. Na to nechť nezapomínají aspoň nynější naši církevní dějepisci.

V poslední době volnomyšlenkáři ohřívají všechny staré dávno vyvrácené smyšlenky, jež nutno vyvracet znova i báchorku o *papežce Janě*. M. Jan Hus mluví o Anežce; za jeho doby věřilo se báchorce té všeobecně. Jana prý nastoupila po Lvu IV. r. 855; je však jisto, že ihned po Lvu IV. r. 855 nastoupil Benedikt III., pak r. 858 Mikuláš I. atd., pro Janu nelze najíti ani den vlády. Je příznačno, že současníci — ani rozkolníci východní — Fotius — o Janě nevědí nic, až teprve spisovatelé 11.—13. století počínají mluvit o ní; Jsou to Marianus Scotus † 1086, a Martinus Polonus † 1278, dominikán, jenž býval papežským zpo- vědníkem. Ale původně to v jejich spisech nebylo, kdo vpašoval to tam později, nelze říci. Je to jisto, že to byla jenom nejapná i zlomyslná pomluva, k níž snad příčinu poskytl Jan VIII. r. 872.—882., jenž na žádost císaře Basilia Macedona úlisného odpadlíka Fotia znova potvrdil v úřadě patriarchy cařihradského a jevil málo energie a samostatnosti. Ještě nyní se říká o podobných mužích, že jsou to »baby«, podobné nadávky dostalo se i papeži Janu VIII. a z této nadávky postupem času vyvinula se báchorka o papežce Johanně.

M. Jana Husa lze nejlépe a nejpřípadněji charakterisovati slovy Palackého a Flajšhansovými, nikoli však petitem pod čarou, nýbrž nahoře v textu garmondem, I Palacký doznává, že žaloba i bludné články upraveny byly dle vlastního rukopisu Husova a že i mistr Jeronym se podivil bludům jeho. Nutno však uvést bludy přesně doslovně a říci, kde jsou obsaženy, jako to činí prof. doktor Šulc v brožurce: »Učení M. J. Husa«, ale ke každému bludu je třeba též připojiti přesné a správné učení katolické. Skoro všichni naši dějepisci zapomínají, že nepíší ani pro kněze ani pro bohoslovce, nýbrž pro laiky a pro mládež, jejíž vědomosti náboženské bývají dosti chatrné, a již se strany opačné stále se hlasá: »Hus učil pravdě, Hus šířil pravdu a zemřel pro pravdu!« V čem by však tato pravda záležela, nedovede říci nikdo.

Rovněž tak *doslovně* má se uvést zákon Bedřicha II., obsažený v »Sachsenspiegel« a »Schwabenspiegel«, dle něhož kacíři měli býti upalováni. Také se nesmí zapomenouti, že koncil církevní žádal, aby Hus nebyl upálen, nýbrž držán ve vězení, by bludů svých nešířil. Upáliti jej poručil císař Zikmund, jenž předsedal sezení, v němž Hus prohlášen za kacíře.

Maně připadá mi na mysl událost z dob nerozvážného jednání pro a proti desce (poprsí) Husově na národním museu v Praze a jeho pomníku na Staroměstském náměstí.

Starší kněží, kteří tehdy dleli v Č. Budějovicích, zajisté ještě se na ni pamatují. Nevím již, která katolická jednota tamní uspořádala veřejnou schůzi s přednáškou o Husovi. Kdo měl býti k tomu povolanější, nežli profesor církevní historie v tamním bohosloveckém ústavě Dr. Jelínek? Svým milým klidným způsobem promluvil velmi pěkně a podrobně o nešťastném mistru Janovi z Husince právě tak, jak činíval to bohoslovci ve kněžském semináři.

A účinek téhle pěkné a podrobné přednášky, jež měl doktor bohosloví profesor Jelínek, zjevu jinak velmi sympatického? Rychle vystihl jej na tvářích posluchačů přítomný též bývalý profesor bohosloví kanovník a říšský poslanec Dr. Špelina a vyjádřil jej slovy: »Velmi hezky a dojemně pověděl nám to pan profesor, ale když pozorně naslouchali jsme jeho slovům, tu jistě mnohému napadlo: „Ti mladočeši mají přece jen pravdu!“ Na to se jal Dr. Špelina svým

prostým způsobem vykládati poblouzení Husovo se stanoviska věro- i mravoučného, a v krátce spadlo posluchačům bělmo s očí.

Res litis u Husa jest ne tak historický děj, nýbrž spíše, že ve spisech jeho a to ve spisech latinských — nikoli v Dcerce, již má žactvo v čítance — skutečné bludy náboženské jsou. Tyto bludy se musí přesně citovati a to garmondem, nikoli petitem; vždyť je to ze všeho nejdůležitější z celé statě o Husovi, aby mládež poznala, že Hus bloudil ať již vědomě anebo nevědomě. Ale hned u každého bludu se musí uvést též garmondem správné učení katolické. Tak jedině mládež pochopí, učil-li Hus pravdě a zemřel-li za pravdu, jak stále se jí opakuje při různých školních slavnostech, anebo učil-li bludům a zemřel-li pro bludy.

Jak často se nyní hlásají okřídlená hesla druhdy profesora Masaryka: »Řím je naším nepřítelem! — Řím musí býti od Čechů souzen a odsouzen!« A za důkaz pravdy a oprávněnosti hesel těch se uvádí, že papež na opětovné žádosti Zikmundovy povoloval podniknouti pět křížáckých výprav proti husitským Čechům: Proto nestačí pouze se zmíniti o tom v církevním dějepise, vždyť obšírněji vypisuje to dějepis světský, nýbrž nutno připomenouti, že papež vyhověl žádosti Zikmundově hlavně proto, že husité katolické chrámy a kláštery drancovali, bořili a pálili, kněze a řeholníky katolické a katolíky vůbec ubíjeli a za živa upalovali. Výslovně třeba jest udati, kde se tak stalo a kolik kněží a katolíků přišlo o život — a pak teprve má následovati zmínka o křížových výpravách proti Čechům, husitům. Není dobře mlčením pomíjetí loupežné výpravy Husitů do Němec, ani slov husitských kazatelů: »Kam šlápne noha husitská, vše je naše; neboť proto jsme málo opustili, abychom mnoho nabrali.«*) Dobře jest uvést charakteristiku »hluků« (vojů) husitských slovy Palackého a Tomkových — nikoli však petitem pod čarou, nýbrž nahoře garmondem a udati přesně, čím jsou to slova; jinak bude celý církevní dějepis míti účinek podobný, jaký měla přednáška prof. Jelínka v Č. Budějovicích.

Jiným bolavým bodem jest doba před a pobělohorská. O té dá se velmi dobře psáti slovy Rezníčkovými a zvláště slovy Denisovými ze spisku jeho »Konec samostatnosti české.« Měl jsem kdysi v ruce dva výborné katolické letáky, jeden o Husovi, psaný většinou slovy Palackého a Flajšhansovými, a jeden o Bílé Hoře, psaný slovy Denisovými, kde v závorkách přesně udány byly stránky knihy jeho »Konec samostatnosti české«. Něco takového působí mocněji, nežli sebe delší vypočítávání událostí dějinných. Arnošt Denis, francouzský protestant-kalvinista nepokrytě doznává, že předbělohorské sobecké protestantské panstvo český lid germanisovalo, utiskovalo, do války vehnalo, ale na válku samo nic dáti nechtělo a nedalo; proto válku prohrálo a vzalo zaslouženou odměnu. Krvavá exekuce staroměstská nestala se zkázou, nýbrž záchranou národa českého. A to vše lze pěkně vypsati slovy Denisovými a tak stupiti ostří zbraní volnomyšlenkářských, kterak katolíci vraždili — zde ovšem jen revolucionáře a velezrádce, poukáže-li se zároveň jak dříve ještě a to mnohem ukrutněji protestanté němečtí a angličtí mučili a vraždili nejlepší a nejspolečnější občany jen proto, že byly katolíky. Rovněž čtvrcení popravených odbojníků — prý lékaře Maďara Jessenia — nezavedli katolíci, nýbrž mnohem dříve protestanté v Anglii a v Německu, na př. Jindřich VIII. vzorného katolíka a výborného vlastence anglického Tomáše

*) Palacký »Archiv český« díl III., str. 219.

Moora. Pomíjetí toto vše v církevních dějinách se nesmí, vždyť liberalní učitelstvo obrazu rozčtvrceného těla Jesseninova používá ke štvání proti církvi katolické vůbec a proti kněžím zvlášť. Snad zažil to mnohý z pánů kolegů právě tak dobře jako já.

Tež háje o Koniášovi a Lichtenšteinských dragounech třeba uvéstí na pravou míru; tištěné slovo v předepsané učebnici bývá působivější nežli slova katechetova.

Snad by bylo dobře zmíniti se o učeoí Valdenských a jejich českých následovníků Českých bratří, protože nyní se mluví a píše o nich s oblibou zvláště, když čeští protestanté se přeměnili na jejich jméno. Nesmí se však zapomenouti hned vedle jejich bludův uvéstí správné učení katolické a ukázati na neproveditelnost jejich komunismu v celém státě. Totéž platí o zakladatelích protestantismu.

O charitativní činnosti církve v posledních dvou stoletích zmiňují se krátce pouze knihy Dvořákova a Volfova; rovněž tak i o kněžích českých, buditelích, ač bylo by žádoucí zvláště nyní v době všeobecných štvanic a pomluv kněžstva a církve probrati věc tu aspoň trochu podrobněji; pouhý výpočet jmen mnoho neprospěje a není zajímavým. Docela jinak by působilo, kdyby aspoň o některých na př. o biskupu Jirsíkovi a některých kněžích spisovatelích se povědělo, co vykonali. Vždyť mnohý z nich má o národ náš větší a cennější zásluhy nežli některý nynější »bourač« Rakouska a »zakladatel« československé republiky ze svobodných zednářů jakož i z »alliance israelite«. Tito pracovali spíše pro sebe nežli pro národ, stalať se jim republika zdrojem slušných příjmů a bezstarostného života, kdežto staří »zapadlí vlastenci« mívali ze své obětavosti vlastenecké nejednou značnou škodu hmotnou a nemilé oplétání s úřady — a pokolení nynější, které těží z jejich úmorné práce a obětavosti, na ně zapomíná; tož snažme se aspoň oživití jejich památku.

Končím prosbou, aby slova moje nebyla pojmána od pánů autorů církevních dějepisů jako přehnaná nebo neoprávněná kritika. Naopak rád uznávám dobrou jejich snahu a píli; knihy jejich v dobách předválečných konaly dobré služby. Pro dobu popřevratovou nejlépe hodí se kniha Volfova; bude li při druhém vydání doplněno, co schází vydání prvému, pak se může státi nejlepší českou učebnicí církevních dějin a zajisté se potom dočká rozšíření co největšího v Čechách i na Moravě, neboť knihu Pelanovu značně předčí.

Dr. LUBOMÍR PETR:

Kuřácká náruživost mládeže.

(Pokračování.)

Počítám-li, že kuřák nepřilíš náruživý prokouří při nynější drahotě cigaret asi 10 korun denně, což se rovná 3650 korunám ročním a 36.500 korunám v desíti létech, mohu žáku při sumách tak značných snadno ukazati nejen co dobra bych za ty peníze mohl způsobiti jiným, ale i co radostí bych mohl učiniti sobě: kolik pěkných zábavných i poučných knih bych si mohl koupiti, kolik ušlechtilé a vzdělávající zábavy bych si mohl dopřáti v divadlech a v koncertech, kolik cest o prázdninách bych mohl vykonati do hor, do měst, do cizích krajín, jichž poznání mne opatří bohatstvím nescizitelným, bohatstvím, z něhož budu moci těžiti po celý život. Nyní, hoši, kdy náruživosti té neznáte, kdy museli byste překonávati odpor a nevolnost, abyste se seznámili s jejími pouty, nebylo-li by to krajně nerozumné vcházeti pod tak nákladné a neužitečné její jho? Bývá to snaha

vyrovnati se kamarádům dospělejším a opičiti se po nich, jež mládež nejčastěji do tenat této náruživosti vhání, ale právě tato snaha jest známkou slabé povahy. Jen mrtvé ryby plují po proudu. Ne přizpůsobovati se svému okolí, nýbrž konati přes všechny překážky to, co shledávám rozumným a dobrým, jest známkou síly.

Mysli takto připravené povím pak pohnutku ještě účinnější: zhoubnost této náruživosti po stránce hygieny tělesné i duševní, kde s úspěchem shrnouti mohu vše, co výstražného o nikotinu a jeho zneužívání praví věda lékařská.

Leták, o němž jsem se nahoře zmínil, podává po té stránce mnoho poučného a leccos nového, co může vychovatelům proti kuřáckému zlovyku pracujícím býti dobrou pomůckou:

Dle podrobného šetření basilejského profesora fyziologické chemie dra G. Bunge obsahují suché listy tabakové 1—8 proc. bezbarvé tekutiny zvané nikotinem. Nikotin jest jed tak prudký, že kapka usmrcuje králíka, pět kapek psa v několika minutách! Čtyři milligramy (asi $\frac{1}{4}$ kapky) člověkem požitý, způsobují závrat, zmámení, vrhnutí, křeče v celém těle, pokles činnosti zrakové i čichové, bezvědomí, třesení celého těla, poruchy dechu, nespavost atd. Příznaky otravy trvaly tři dny.

Symptomy tyto nejsou neznámy. V menší míře pozorujeme je zhusta při prvních pokusech kouření.

Dalo by se očekávati, že kouření způsobí silnější známky otravy, ježto nikotin vře již při 247° Celsia, tedy mnohem dříve než shoří, a musel by se tudíž dostati do kuřákových úst. Tento účinek jest však zamezen tím, že nikotin v tabakovém listě, vázán jsa na neprchavé organické kyseliny, z části spaluje se s těmito kyselinami, a *nerozložen* jen částečně se uvoľňuje. Kromě toho veliká část uvolněného nikotinu zůstává ještě v nedokouřeném oharku, doutníkové špičce nebo dýmkové odlivce. Malé množství dostávající se konečně do úst, způsobuje jevy otravy. Vdechováním dostává se prchavý jed rovněž do těla. Ve svém objemu asi 110 čtverečních metrů veliká slizná blána plicní jest v každém dílku nejvýš způsobila přijímati plynné látky ve styk s ní přicházející. Tato blána jest tak jemná, že není překážkou plynům dechem do plic vnikajícím. Bezprostředně pod touto jemnou blánou protéká ustavičně krev a vsává žádostivě látky vzduchem do plic dováděné. Vdechovaným vzduchem dostává se plynotvárný jed nejen do kuřákových úst, z nichž jest zase vypouštěn, ale i do plic, nejvíc ovšem *kouříme-li nosem nebo polykáme-li kouř*, a šíře se po jemné, blaně slizné, *přichází do krve*. Krev se takřka koupa v omamujícím kouři cigarety, doutníku nebo dýmky.

Zvykati násilně a soustavně tělo na denní dávky tak hrozného jedu nemůže zůstat bez škodlivých následků. Symptomy akutní otravy mizejí sice u navyklého kuřáka, ale nemizejí chronické. Děje se tu něco podobného jako při jiných chronických otravách: při otravě alkoholem, olovem, rtutí, morfiem.

Osoby zdravou krev zdědivší mohou často do nejpozdnějšího stáří zdánlivě beze škody hověti chronické otravě nikotinové. Těchto osob dovolávají se obvykle lidé chtějící dokázati neškodnost kouření, neuvažují však, kolik lidí je zatíženo chorobnými dispozicemi, o nichž nevědí. Tyto osoby dědičně zatížené jsou nikotinem obzvláště ohrožovány.

Nejčastějšími symptomy chronické otravy nikotinové jsou choroby srdeční. To doznávají všichni lékaři.

Rovněž jest už nade vší pochybnost zjištěno, že chronická otrava nikotinem — vedle nemocí infekčních a vedle otravy alkoholické — přispívá k rozvoji zkoratění cév, jež tolika lidem zkracuje život a způsobuje konec plný utrpení. Podstata tohoto procesu spočívá v tom, že tkane cévních stěn jednak tukově se rozpadají, jednak vápenatí. Tím pozbývají cévní stěny své pružnosti a krev není již s normální rychlostí orgánům přiváděna; v různých ústrojích vznikají poruchy výživy. Spolu stávají se cévní stěny povolnými a křehkými. Dochází k rozšíření cév, prasknutí, a výronu krve do tkání nebo k ucpání cév samotných, čímž přínos potravy k příslušným ústrojím úplně jest znemožněn. Z toho vzniká pak řada nejrůznějších, velmi obtížných, trapných a životu nebezpečných úkazů jako jest slabost svalů, záchvaty mrtvice, ochrnutí, měknutí mozku, nedomykavost chlopní, vodnatelnost, nedostatek dechu, mrtvice srdeční, sněť atd.

Tyto symptomy objevují se někdy i náhle, aniž by byl pacient před tím znamenal nějaké potíže.

Za následky kouření jsou dále uznávány záněty hltanu a hrtanu, potíže střevní a žaludeční, poruchy trávení různým způsobem se jevící, nechut k jídlu, průjmy, zácpy, dráždění k vrhnutí.

K nejčastějším následkům chronické otravy nikotinem náleží však i různé poruchy *nervové*: všeobecná nervosita, vznětlivost, úzkost, sklon z trudnomyslnosti, závrať, tlak v hlavě, hučení v uších, nespavost, třesení, mžítka před očima, slabost paměti a úbytek jiných schopností duševních, neuralgie, zánět zrakových nervů s ubýváním zraků až k úplnému oslepnutí. *Souvislost* všech těchto chorob drem Bungeem uváděných s chronickou otravou nikotinovou jest *prokázána jednak statistikou jednak i tím, že s odstraněnou příčinou mizel i účinek, mizely nebo aspoň slábly jmenované symptomy.*

Tento výsledek šetření Bungeuova potvrzují zvláště publikace mnichovského dvorního rady dra Kränra, jenž zabýval se zevrubným studiem chorob střevních a žaludečních.¹⁾ Sděluje, jak neblahé účinky kouření zkusil sám na sobě, jak se kouření zřekl, jak své pacienty potom zevrubně pozoroval a jak se zhusta kouření osvědčilo příčinou těžkých nemocí.

(Dokončení.)

FR. H. ŽUNDÁLEK:

Ukrajinské školství v Polsku.

Na zasedání svazu národů v Ženevě dne 14. září 1923 polský delegát *Skirmunt* ujal se slova při jednání o národnostních menšinách, aby vychválil před světem polskou péči a starost o kulturní potřeby nepolských národů. Oznámil, kolik škol polský stát vydrží pro Němce v Polsku, jak se stará o židovské školství, ale podle zprávy Lvovského ukrajinského denníku »Dilo« z 20. listopadu 1923 úplně zapomněl pochlubiti se dobrodiním polské vlády ve prospěch Bělorusův i Litevců a o Ukrajincích oddeklamoval toliko tyto věty: »Ukrajinci (»Rusíni«) v Haliči mají také svoje školy, jichž počet vzhledem k potřebám obyvatelstva každoročně se zvětšuje. Nyní je v Haliči 2426 obecných ukrajinských škol, což značně převyšuje počet těchto škol v roce 1914.«

¹⁾ Die Einwirkung der Genussmittel auf den menschlichen Organismus, speziell auf die Verdauungsorgane. Mnichov, J. Lehman, 1907.

Zmíněný list v čísle zabaveném při tomto článku na třech místech, prohlašuje, že péče polské vlády o ukrajinské školy, jak ji uvedl Skirmunt, nezakládá se na pravdě. Polský zástupce mluvil pouze o Haliči, zapomínaje, že Ukrajinci bydlí pohromadě i ve Volyňsku, Cholmsku, Podljaští a Polesí. Co se týče ukrajinských škol na území Haliče, jest jisto, že jejich počet značně převyšuje počet těchto škol v roce 1914, ale jen tehdy, když rokem 1914 jest rozuměti ruský vpád, když větší část všech škol byla zrušena. Ostatně tvrzení Skirmuntovo patří do pohádek »z Tisíce a jedné noci.« Jak se má věc ve skutečnosti a ne v slavnostním prohlášení?

Ve Východní Haliči je skoro 4300 obecných škol s 13.000 učiteli a mezi nimi jest nad 10.000 Poláků. Kdybychom dokonce chtěli uznati za správný počet ukrajinských škol, uvedený Skirmuntem, nevyhovuje pravdě; ani tehdy z počtu 4300 ne o mnoho více nad polovinu obecných škol, obecných škol připadá na ukrajinské obyvatelstvo, ačkoli toto obyvatelstvo činí skoro 70 procent všeho obyvatelstva a Poláci ne celých 20 procent. Kromě toho ukrajinské školy jsou ubohými jednotřídkami nebo dvojtřídkami, ale polské školy jsou zpravidla vícetřídní. K tomu třeba dodati, že ukrajinské škole jsou vnucováni polští učitelé, kteří provádějí likvidaci rázu této školy; proto ukrajinská škola je všeobecně ve znamení otázky. V tom napomáhá polským učitelům i polská vláda. Statistická data vykazují, že ve srovnání se školním rokem 1911—12 počet ukrajinských škol ve Východní Haliči se zmenšil o 682, ale za to počet polských škol v tom čase vzrostl o 335. Kromě toho vzniklo 385 nových utrakvistických škol, které možno právem počítati ke školám polským. Takovým způsobem Ukrajinci ve Východní Haliči pozbyli 1300 obecných škol ve prospěch odnárodňovacího pochodu ve Východní Haliči. Mimo to účelům popolišťovacím věnováno jest na 500 obecných škol Tovaryšstva školy lidové, podporovaných státem. Ale i zbytky ukrajinského školství jsou zasvěceny úplné záhubě.

V ukrajinských školách je zavedeno vyučování polské řeči již od třetí třídy národní školy, výklad dějin a zeměpisu je též polský a vyučují těmto předmětům povinně učitelé Poláci. Dva ukrajinské učitelské ústavy (semináře) ve Lvově a v Přemyšlu byly proměněny v utrakvistické (ukrajinské a polské, nebo lépe řečeno naopak). Na ukrajinských středních školách je pro Ukrajince »*numerus clausus*«, t. j., může se přijati jen obmezený počet žactva. Ukrajínští inspektoři byli všude odstraněni z dozoru nad ukrajinskými školami a nyní mají býti odstraněni i ředitelé Ukrajinci z těchto středních škol. Současně byla zavedena polská řeč jako vnitřní úřední v ukrajinských školách. Tímto vnitřním i vnějším nátěrem ruší se úplně ukrajinský ráz zbytků ukrajinských škol, ještě formálně nepopolištěných.

Takto vypadá ve skutečnosti záležitost ukrajinského školství obecného ve Východní Haliči. A jaký je stav tohoto školství v jiných západně-ukrajinských zemích. Na Volyňsku je 1301 obecná škola s 2476 učiteli a v Polesí 1393 obecných škol s 2000 učiteli, celkem na západním břehu řeky Bugu je 2694 obecných škol s okolo 5000 učiteli. Kolik ukrajinských škol je v tomto počtu, rozumí se zasažených týmž popolišťujícím duchem jako v Haliči, těžko říci. Je známo jen, že nedávno pochlubil se Glombiški, že na Volyni je nějakých 400 »rusínských« škol. Tolik všech! A takové poměry jsou na území, kde Poláci činí ne více než 8 procent obyvatelstva a za to mají až 75 procent všech škol. Ukrajinské obyvatelstvo v Cholmštině a Podlesí nemá ani jedné ukrajinské školy.

Hle, tak vypadá polské požehnání v oblasti počátečního školství!

Neméně pěkné vzory polské péče projevují se v oblasti středního a vyššího školství. Všechny středních škol (bez učitelských seminářů) je ve Východní Haliči 61 s 1280 profesory, a z toho je 55 polských středních škol a pouze 6 ukrajinských. Na Volyni a Polesí je 71 středních škol se 264 profesory — všechny polské, ani jedna ukrajinská.

Na ukrajinském národním území jsou 3 vysoké školy: Universita, polytechnika a vyšší veterinářská škola a kromě toho odborné školy, jako vyšší rolnická škola v Dubljanech anebo obchodní akademie ve Lvově — všechny polské. Ani nižší odborové školy nejsou ukrajinské.

Tak vypadá polská spravedlnost vůči bratrskému národu ukrajinskému! Národ ukrajinský prožívá dny zoufalé. Jeho inteligence je rozprášena po celé střední Evropě, v Polsku je ukrajinská řeč utlačována Poláky a ve Velké Ukrajině zase bolševiky. Kdy vyjde zora těžce zkušenému národu ukrajinskému?

K. —

U Herdera roku 1923.

Veliké katolické nakladatelství Herder a Comp. ve Freiburgu v Badensku vydalo svůj jedenáctý doplněk k velkému seznamu knih, který vyšel roku 1913. Dovídáme se, že Herderovo nakladatelství má knihkupectví svá v Berlíně, Freiburgu, Karlsruhe, v Kolíně n. R., Londýně, Mnichově, St. Louis v Severní Americe a ve Vídni a sklady knih v Basileji, Frankfurtě, Münsteru ve Westfálsku, a v Ulmu nad Dunajem.

Doplněk onen, který se zasílá zdarma, obsahuje řadu knih všech oborů od theologie a filosofie až po časopisy a knihy pro mládež vyšlých v tomto nakladatelství v roce 1923. Jsou tu skvostně vypravená díla na př. Encykliky papeže Benedikta XV. a Pia XI., veliká díla apologetická (Dr. Frant. Hettinger, P. Albert M. Weiss O. Pr.), historická (Dr. Lud. Pastor, Otto Braunsberger S. J.), slovníky, časopisy a j. Nás zajímají spisy, které se dotýkají vyučování náboženského a výchovy.

Nově vytištěny byly známé *biblické obrazy* Starého a Nového Zákona malíře Josefa Heinemanna, které u nás jsou téměř na všech školách rozšířeny a dobře k vyučování se hodí. Jest jich 40.

I u nás v překladě Skalíkové známé *»Krátké biblické dějiny«* pro žáky od *Dr. Bedřicha J. Knechta*, vyšly v novém německém otisku a šesté vydání týchž v překladu portugalském a 18. vydání v jazyce španělském. Téhož *»Praktický komentář k biblické dějepřavě«* v jazyce anglickém vytištěn u Herdera ve 4. vydání. Také nový německý otisk Knechtových: *»Biblických dějin pro školu a dům«* byl vydán.

O oblíbenosti a rozšířenosti biblických dějin Knechtových svědčí, že jeho *krátké biblické dějiny* byly vytištěny již ve třetím vydání v řeči Suahelů.*) Titul zní: *»Usimulio Pungufu wa Biblia. Uliosimuliva na Askafu Dr. F. J. Knechtli Uliogeuzwa Katika Maneno ya Kisuahili na marehemu Cassian Spiss OSB. Askafu wa Daressalam.«*

Dr. Ignáce Schustera *»Krátká biblická dějprava«* vyšla ve vydání hollandském a jeho *»Biblické dějiny Starého a Nového Zákona«* v překladu anglickém; upravená dějprava Schuster-Mayova vydána znova v otisku německém.

*) Suahelové, obyvatelé na vých. pobřeží Afriky, řeč jejich Kiswahili je řečí celého afrického pobřeží, je o ni rozsáhlá literatura.

Z katechismů vytištěn znovu »Katechismus střední *pro arcidiecési freiburskou*« (ilustrovaný, 33 obrázků) a katechismu rottenburského přetisk *pro diecési míšeňskou*, který se liší od rottenburského jen titulním listem. Deharbův katechismus malý a střední vytištěn tu v překladě španělském, obojí již v jedenáctém vydání pro školy španělsko-americké.

Pro služby misionářské vytištěn malý katechismus v šestnácterce o 36 stranách pro Kanaky, t. j. všechny kmeny polyneské a i melaneské, jmenovitě obyvatelé Nové Kaledonie: »Kijn Katekijmuj te Patak en lamalam. Katolik on Jeri en Ponape Kan.«

Malá knížečka o 74 stranách vyšla u Herdera, která nás velmi zajímá: **Franz Fahrenbruch: Kinderpredigten für die Zeiten u. Feste des Kirchenjahres** (VIII. a 74 str., cena 1 Marka ve zlatě). Obsahuje dvacet kázání pro děti, která všechna vynikají vlastnostmi dobré exhorty, která se dětem líbí a přináší jim užitek. Je to příhodná a praktická pomůcka pro katechety.

Otázkou školskou v dnešní době a vyučováním náboženství ve škole zabývá se ve spise svém kardinál arcibiskup mnichovský **Michal Faulhaber: Zeitfragen und Zeitaufgaben** (VIII a 400; cena 4.80 M.), rozděleném na čtyři díly. V díle druhém, nadepsaném: »Naše úkoly školské ve 20. století« je pět časových a pro nás zajímavých článků: Škola a náboženství. — Náboženské vyučování ve škole pokračovací. — Beznáboženská škola a její mravouka. — Biblické dějiny v náboženském vyučování na škole obecné. — Dějiště dějin biblických. Nejzajímavější a pro nás nejpoučnější je nejobsáhlejší článek třetí o beznáboženské škole. Je to postní pastýřský list kardinálův z r. 1914. Článek pátý je přednáška arcibiskupova na sjezdu katechetů německých v Aschaffenburgu. Pozoruhodné jsou i články — celkem dvacet — v ostatních dílech, zvláště v pátém nazvaném: Příslušnost k církvi.

U nás zavádí se jako novinka do škol občanská nauka a ruční práce, což Němci dávno zavedli, jak poučuje spis: **Joh. Jos. Wolff: Arbeitsunterricht und Staatsbürgerliche Erziehung geschichtlich, grundsätzlich u. praktisch betrachtet.** (VIII a 116 str., 2 M 20). Ovšem jak z nadpisu již patrné jest občanská nauka v Německu něčím daleko jiným, než co z této nauky u nás pokrokové učitelstvo činí.

O výchov dorostu je v Německu dobře postaráno. Uvedeme jen některé spisy. **Dr. Heinrich Weber: Jugendfürsorge im Deutschen Reich** (XII a 132., 2.50 Marek), jedná o tom, jaké jsou úkoly této péče a jaké směrnice podává nový zákon o péči o mládež.

Třináct spisovatelů a pracovníků spojilo se s Karlem Mostertsem a vydána kniha, ve které všestranně probrány úkoly duchovní péče o dorůstající mládež mužskou. **Mosterts: Jünglingsseelsorge** (VIII a 350, cena 5.20 M.)

K výkladům pro křesťanská cvičení a pro přednášky vydána pomocná kniha: **Dr. Wilhelm Burger: Handbuch für die religiös-sittliche Unterweisung der Jugendlichen** (VII a 192; c. 2.60 M). Vyšel díl III.: Dějiny církevní. Dílu I., který vyšel r. 1921, vyšel nový otisk, 4. až 8. tisíc! Na knize spolupracoval katechetský spolek ve Freiburgu. Dobře se hodí za pomůcku pro katechetu na škole měšťanské a střední.

Uvedli jsme z obšírného seznamu jen několik knih, o kterých se domníváme, že by i u nás mohly zajímat a zaslouží pozornosti. Škoda jen, že opatřit si knihy ty je trochu nákladné, počítá se cena marky ve zlatě, což jest 10/42 severoamerického dolaru, tedy asi 9 Kč. Ač kniha na pohled drahá u porovnání s našimi není drahá. Prodraží ji však pošta a náklady a přírážky knihkupecké.

ANT. AUDRLICKÝ:

Dr. J. Kratochvíl: Přehledné dějiny filosofie.

Látkou nového spisu předního českého filosofa Dr. Josefa Kratochvíla jest vzata částečně z jeho »Úvodu do filosofie« a částečně z článků, které byly uveřejněny ve »Vychovatelských listech«, ale jest upravena zvláště tím, že přidány celé nové odstavce; jednak pak odstavec, jednající o filosofii novoscholastické, je přemístěn na konec stati o novoidealismu.

Tak celek knihy podává všeobecné dějiny filosofie, v nichž zvláštní samostatnou část tvoří dějiny filosofie české.

Ex oriente lux — platí i filosofické myšlenky lidské. Proto se kniha počíná filosofií východní. Opomíjí vývoj náboženských názorů u Egypťanů, Peršanů a Japonců a líčí v prvním článku filosoficko-náboženské představy u Indů a Číňanů.

Filosofii řeckou dělí autor na před Sokratem, na vrchol její se Sokratem, Platonem a Aristotelem, na stať o školách etických (stoicism, epikureism a skepticism) a filosofii řecko-orientální. Filosofové římské, na př. Cicero a Seneka, vřazení do škol řeckých, protože samostatné filosofie nevytvořili.

Středověká filosofie má více článků.

V prvním se podávají filosofické počátky patristiky, v druhém její vrchol s velkými postavami svatých učitelů církevních, z nichž lví podíl ovšem obdržel veleduch sv. Augustin, a zároveň smění její doba končící se asi svatým Bedou. V článku třetím obsažena scholastika ve svých počátcích, vrcholu i úpadku a v článku čtvrtém mystika středního věku.

Také filosofie novověká má v knize čtyři články.

Význačné body, k nimž se přirozeně látka tohoto období druží, jsou: přechod k novému věku, Descartes s racionalismem, Bacon s empirismem, criticism Kantův se směry, které se z něho v různé strany rozcházejí (idealism, realism, pessimism a positivism), spiritualismu a novoscholastika.

V přehledu filosofie současné vyzdvihuje autor novoidealism.

Samostatná část, jednající o vývoji filosofie české, něco jedinečného v české prose vědecké, počíná se mystickými traktáty 14. století. Tomáš Štíttný, Komen-ský, Zahradník Vincenc, Durdík Josef, Hostinský, Masaryk, Drtina, Čáda, Pospíšil, Kadeřávek a Mareš jsou význačnými postavami ve filosofii české, které obsírněji péro autorovo líčí.

Jako Hlavinka své »Světové dějiny«, pořádá Dr. Kratochvíl náplň své knihy v krásných přehledných obrazech, v nichž jako v mosaice jsou zasazeny menší malby podobizen jednotlivých filosofů. Dvě věci podařilo se autorovi spojit v jedno: zajímavost a přehlednost, takže každý, kdo potřebuje, může se rychle v knize orientovat, i když by hledal poučení jen v jednotlivostech.

Práce tato je zvláště cenná a záslužná ve statích z doby patristické a středověké scholastiky a mystiky, neboť celkový přehled filosofů z této doby jest pracně čerpati ne z jednoho nebo více spisů, které by jednaly jenom o filosofii, nýbrž z knih různého obsahu, v nichž filosofické názory jsou jen porůznu roztroušeny.

O každém směru filosofickém, případně i o jednotlivých filosofech, může se čtenář poučiti bez namáhavých a namnoze i nemožných studií odborných. Přeh-

čtete si jen, jak výstižně a přehledně jest tu podána filosofie Kantova. Podobně jest i ve statích ostatních. Jen snad u Herbarta mohla stať býti maličko obšírnější a filosofie indická se svými Vedami dle mého subjektivního zdání mohla býti podána poněkud určitěji. Bohatá literatura, na konec každé stati přidaná, velice prospěje každému, kdo by se o určitou část spisu více zajímal.

Také zevnější obsahové rozdělení ve stati jest dobré. Počátky novověké filosofie bych však raději viděl rozděleny v tyto články: 1. doba přechodní, 2. rationalism s Cartesiem, 3. empirism s Baconem. Nadpisy: filosofie středověká a filosofie novověká mohly by vůbec odpadnouti a stručné obsahy pod nimi uvedené bylo by lépe dáti pod hesla za nimi uvedená, kam jako obsahy částečné vlastně patří.

Spis Kratochvilův jest velice zajímavý. Lidská myšlenka, i když někdy bloudila, je zde podána namnoze až úchvatně. Pamatuji se, jakým vnitřním uspokojením naplnilo mě čtení o filosofii Platonově, jež zcela ponechána i v tomto spise, když před časem za krásného odpoledne v příjemném koutku lesním jsem se ponořil do Kratochvilova líčení onoho řeckého idealisty. Podobně radostí napájen jest duch při popisu filosofie velikých mudrců křesťanských a je zaujat i tehdy, když dle této knihy sleduje myšlenkový pochod těch, o nichž by svatý Augustin řekl, že konali velké kroky, ale vedle cesty.

Zevnější úprava, papír, formát i tisk, odpovídá bohatému a krásnému obsahu knihy a jest ke cti jejímu nakladateli (Barvič a Novotný v Brně), proto cena 20 Kč jest mírná.

Spis tento hodí se a jest potřebný každému aspoň poněkud vzdělanému člověku u nás a to tím spíše, že nyní, kdy Dějiny filosofie od dr. Kachníka jsou rozebrány, jest jediným a to velice dokonalým dílem svého druhu v české literatuře. Jest proto naděje, že v brzkou dojde k novému vydání; autoru knihy náleží právem dík naší veřejnosti.

S díkem vyslovuji — a myslím, že za mnohé — i přání, aby slovutný autor nám podal ještě stručnou soustavu svého novoidealismu, v němž by zajiště křesťanská filosofie byla jádrem, k němuž by přistoupila vhodná forma i všechny hlavní správné myšlenky z různých filosofických směrů.

VÁCLAV OLIVA:

Z dějin „Patera“ přikázání církevních.

(Ukázka ze spisu »Katolická symbolika«.)

(Pokračování).

V Americe dle katechismu, pro tamější katolické školy r. 1895 od W. Färbera vydaného¹⁹⁾, jest se všem řídití přikázáními církevními následujícího znění: 1. V neděli a zasvěcené svátky mši sv. slyšeti. 2. Posty a dny zdržlivosti zachovávat. 3. Alespoň jednou za rok se zpovídati a v čas velikonoční Velebnou svátost přijímat. 4. Do zapovězených spolků (jako jsou: Svobodní zednáři, Odd-Fellows, Sons of Temperance, Knights of Pythias²⁰⁾) nevstupovati, (ale k dobrým

¹⁹⁾ Dr. Burg charakterisuje jej slovy: »V celém znění amerických přikázání církevních, ale zvláště v přikázání šestém, vidíme praktického Američana« (D. c. 132) a Dr. Podlaha o něm dí: »Praktický duch americký jeví se také ve formulaci přikázání církevních« (D. c. 363.)

²⁰⁾ »Všecky jmenované spolky, a to jak Svobodní zednáři či Karbonáři, tak Odd Fellows, t. j. zvláštní (vyvolení) soudruzi, dále Sons of Temperance, t. j. synové, Stridmosti a Knights of Pythias

katolickým spolkům, což přináší všem mnoho užitku, se hlásiti). 5. K vydržování kostela a svých kněží hmotně přispívati. (K tomu je každý dle svého majetku přísně povinen, protože jednak ani kostel, ani kněží by jinak nemohli obstáti a jednak protože Bůh i církev tak poroučí. Kdo tohoto přikázání, ač může, neplní, nemůže býti rozhrěšen.. Také škola musí od příslušných farníků býti vydržována, protože bez křesťanské školy nemůže náboženství trvati. Nebuď tedy skrblickem ani k Bohu ani k církvi, ježto takovéto skrblictví je nejšpinavější lakotou). 6. Proti zákonu církevnímu nikdy manželství neuzavíráti. (Zakon církevní zakazuje slaviti sňatek: 1. s osobou pokrevní a příbuznou, 2. s osobou nekatolickou, 3. v zapovězené době, 4. bez trojího ohlášení, 5. před tím, kdož není vlastním duchovním správcem).«

Tak tedy od r. 1555 až do r. 1895 a dále čili v době více než 350 let Kanisiovo a Bellarminovo rozdělení a znění přikázání církevních, ač prošlo celým světem, zachovalo si přece původní svěžest a roucho, jak tomu nasvědčují katolíci i protestanté. Alespoň protestant Kattenbusch odvolává se na katolíky Scherperse, Knechta a jiné a doličuje vnější rozvoj Kanisiových snah o uplatnění přikázání církevních, zajisté velevýznamně v tomto směru dí: »Kanisius (uveřejněním patera přikázání ve svém katechismu z r. 1555) zalíbil se všeobecně a našel ihned na všech stranách následovníky. Vždyť katechismus Fabrův, ač původně neměl zvláštního odstavce o přikázáních církevních, již v druhém svém vydání, vyšlém r. 1558, uvádí »dodatek«, kde zcela dle nejmenšího Kanisiova katechismu o nich pojednává. Potom hned r. 1563 připojil se k Fabrovi proslavený katechismus francouzský z pera Edmunda Augeria .. Když pak katechismus Kanisiův, alespoň ve svém nejmenším rozsahu, byl přeložen téměř do všech evropských jazyků, přirozeně i jeho rozdělení a znění patera přikázání církevních stalo se stereotypním i mezi všemi katolíky. Racionalistická doba ovšem působila i tu proudem zpětným tím, že katechismy zčasovala a zároveň přikázání církevní z většího dílu z nich odstranila, ale katolická restaurace znovu je v ně se zvláštní přízní uvedla. Vždyť již, jinak velmi theologicky hluboce založený a vlastní cestou se ubírající, katechismus Hirscherův z roku 1842, jenž uhnul všem dosavadním

t. j. Služebníci (rytířové, kněží) Pythiiny, náleží mezi spolky Apoštolskou stolicí zapovězené a zakázané, poněvadž snahy jich směřují k zničení katolické církve. Vznik, soustava, dějiny a snahy zednářů jsou více méně známy. Za to ostatní tři spolky u nás méně přicházejí v úvahu. — »Odd fellows« či celým titulem »Independent Order of Oddfellows«, nebo dle zkracek »J. O. O. F.«, t. j. »Neodvislý řád zvláštních soudruhů« nebo ještě lépe »nadpočetných či nezaměstnaných členů« vznikl koncem XVIII. věku v Anglii, přešel do Ameriky a odtud zase r. 1870 do Evropy zpět. Je po svobodných zednářích nejrozšířenější v Americe tajnou společností a má s nimi velmi mnoho podobností a společných cílů. Původně byl založen od řemeslníků a dělníků k podpoře nezaměstnaných svých členů a ku zmírnění bídy v nemoci a při smrti vzhledem k jednotlivým rodinám. Heslem jeho bylo: »Přátelství, láska a pravda.« Pro svůj na oko humaní účel byl hojně vyhledáván i od lidí z nejvyšších vrstev a podporován na všech stranách. Členů jeho stále nápadně přibývalo. Svaz jednotlivých jeho oddílů v určitém místě nazýval se loží. Více loží v jednom obvodu vytvořilo obvodovou loží a z loží obvodových vznikly velelože. Pieds dou velelože byl velký sire. Ostatní zřízení jeho vzato bylo od zednářů. Proto i Oddfellows mají svůj tajný zvláštní ritual, svá tajná slova, znamení a p. Jsou prostě obdobným spolkem se zednáři, ač spojení s nimi popírají. Jich počet sahá do více milionů. V Anglii je přes 4000 loží s více než 100.000 členy, v Německu na 100 loží s 80.000 členy a v Americe přes 50.000 loží s více než 7 miliony členů. Mají mnoho peněz a proti katolické církvi užívají všech i nedovolených prostředků. Propagace různých církvi nepřátelských protestantských sekt, Volné Mvšlenky a p. je vedle Zednářů jejich hlavním dlem. — Totéž platí i o »Synech střidmosti«, kteří při svých oficiálních schůzkách předčítávají část Písma sv. Byli založeni r. 1842 a čítají v Americe as 1 milion členů. — Kněží Pythiiny jsou obbočkou spolku »Knights of Labor«, t. j. »Rytířů práce«, založeného roku 1869 od krejčího U. S. Stevense a jeho soudruhů ve Filadelfii. Skládají se z členů rytířských a šlechtických rodů vůbec anebo od zbohatých inteligentů. Práví se, že hlavním jejich cílem jest kult satanův.

v tomto směru šablonám, neobešel se bez nich. Konečně katechismy Deharbovy, jež od r. 1853 s menšími změnami byly zavedeny téměř ve všech německých diecésích, uvedly je ve všeobecnou u lidu známost a měly nesporný vliv na katechismy všech katolických zemí, jako na př. ve Francii na katechismus Dupanloupův, dále na katechismus v Anglii, v Americe atd., byť s několika málo slovními změnami, anebo za připojení tu a tam nového (šestého) přikázání . . . »

Tím však není a nemá býti řečeno, že by přikázání církevní tak, jak dnes v jednotlivých zemích se uvádí, nemohla býti změněna čili, že Kanisiova a Belarminova jich úpra a jest ukončena a uzákoněna. Alespoň církev nic podobného neprohlásila a jest celá řada bohoslovců, kteří jsou jednak pro jich rozšíření, co do počtu, a jednak pro jich změnu, co do znění, zvláště když nový Kodex kanonického práva v jednotlivých věcech z oboru přikázání církevních přinesl něco, ač nepatrných, změn. Tak Knecht již před více roky vyslovil přání, aby k původnímu pateru přikázání církevních v Evropě bylo vesměs připojeno nové, a to šesté přikázání, týkající se zapovězených spolků a odůvodnil je takto: »Nesmírná moc svobodného zednářstva a sociální demokracie zajistí tuto zdánlivou novotu úplně ospravedlní, neboť co člověk nenaučil se od mládí za hřích považovati, stěží v pokročilejším a pokročilem věku za hřích uzná.« K tomu sice štiplavě poznamenal protestant Kattenbusch: »Snad tedy co nejdříve uslyšíme při projednávání »přikázání církevních« v tomto směru ještě jiná nová přání, nežli dojde k »zavedení jednotného malého katechismu ve všech částích katolické církve«; ale tento protestantský bohoslovec jednak nechápe významu jednoty katolické nauky, ježto protestantismus v oboru věroučném je až bědno roztržštěn, a jednak zapomíná na božské poslání církve, Kristem Pánem založené a Duchem sv. řízené.

Než, ať již časem dojde k nové formulaci a k novému uspořádání přikázání církevních čili nic, jisto jest, že vždy podstata nazírání na ně a podstata jich učení zůstane nezměněnou, alespoň pokud se týče slavení zasvěcených svátků, přítomnosti při mši sv., povinnosti sv. zpovědi, sv. přijímání a zachovávání nařízených postů, prostě z toho důvodu, že přikázání o těchto předmětech katolického života vyplynula z podstaty katolického učení vůbec a mají pro mravní život lidský nesmírný význam. Toho důkazem jsou opravdu krásná slova Schepérova, jenž píše: »Kdyby všichni křesťané jako dítky Boží byli Duchem sv. unášeni, pak též Duch sv. by nejen je pobádal a rozněcoval k vnitřním aktům lásky a ostatních ctností, ale také by je naprosto a úplně tak uzpůsobil, jak tomu bylo v prvních křesťanských obcích, že by totiž pro zachování zevnějšího způsobu křesťanského života ochotně a s radostí se podrobovali příslušným církevním formám. Ale, protože s větším rozšířením křesťanství jednostejně nešířila se také větší láska k Bohu, nýbrž z důvodu lidské slabosti u mnohých křesťanů znenáhla se ztrácely i křesťanský duch, modlitby a díkučinění, sebezáporu a milosrdenství, pokání a lásky i žhoucí touha po spojení s Bohem, musila církev ve své mateřské péči o vlastní dítky alespoň několik přikázání výslovně uvést, kterými by ve svědomí zavazovala všechny křesťany bez rozdílu k plnění toho, čím skutku a v pravdě podstata křesťanského života jest určena a což k odstranění různých zlovyků a k opravdové změně mravů ve smyslu církevně-křesťanském jest v první řadě dáno. Vždyť přikázání církevní jsou vlažnému a slabému křesťanu spasitelnou pobídkou k dobrému a povinnosti jimi předepsané, plní-li se v duchu upřímnosti, jsou opravdu pro mravně dobrý a nábo-

ženský život jednotlivce i celé společnosti velmi velikého dosahu.« A tak tomu bude vždy. Proto také první čtyři přikázání církevní potvrzají, pokud potvrzá církev sama.

Již totiž v dobách apoštolských bývalo zvykem, že buď na památku velikých tajemství křesťanských,² anebo k úctě k těm, kdož jako mučedníci svatě zemřeli a o církev velikých zásluh si byli získali, byly mimo neděle ustanoveny zvláštní dny sváteční. Alespoň o hodu Božím velikonočním a svatodušním podává o tom důkaz samo Písmo sv. Při tom jednotlivé křesťanské osady či obce nebo církve nezřídka oslavovaly samy pro sebe výroční den úmrtí svých zvláště vynikajících mučedníků, a to tak, že na jich hrobích v ty dny konaly se slavnostní bohoslužby. O svátcích vánočních zase vydává podobné svědectví záznam či chronograf, ob- sažený v »Depositio episcoporum«, pocházející z r. 354 a připomínající, že r. 336 v Římě všeobecně »Narození Páně« jako zvlášť významný den se slavilo, odkudž pak rychle po celé církvi se rozšířilo. Ba týž záznam uvádí také, že i svátek sv. Štěpána, prvomučedníka Páně, tehdy v Římě a v církvi byl již oslavován. Totéž z konce čtvrtého století víme o svátku Zjevení Páně v církvi západní či římské a z třetího století v církvi řecké či východní. Podobně v době čtvrtého století rozšířily se všude svátek Květné neděle a svátek Nanebevstoupení Páně.

Oslavování mučedníků bývalo však u křesťanů tak oblíbeno, že z jednotli- vých obcí oslava jich brzy rozšířila se po celé církvi. Tak alespoň bylo nejen se svátkem sv. Štěpána, ale i sv. Petra a Pavla a v církvi východní se svátkem »Všech sv. mučedníků« v oktávě svatodušní. Biskup tourský Perpetuus nařídil r. 475 před deseti svátky svatých konání vigilií. Z marianských svátků nejstaršími jsou »Očišťování« a »Zvěstování« Panny Marie. K nim záhy připojil se svátek jejího Nanebevzetí. Alespoň císař Mauritius (582—602) zavedl jej po celé své říši. Svátek Narození Panny Marie datuje se ze století sedmého atd.

Počet zasvěcených svátků přirozeně hned od počátku církve byl v různých krajinách různý. Papež Urban VIII. proto konstitucí »Universa« ze dne 13. září 1642 zredukoval a pevně stanovil jej na 36 z podotknutím, že v čísle tomto ob- saženy jsou zároveň tři dny svátků velikonočních, 3 dny svátků svatodušních a vůbec všech svátků, jichž památka v neděli se připomíná. Později však do- cházela znovu a znovu nejen v různých zemích a krajinách pro místní a časové poměry, jako na př. v územích nábožensky smíšených, ale i v celé církvi k no- vým redukcím svátků, t. j. k odstranění jich pro foro externo či dle zevnější a lidové oslavy, ač pro foro ecclesiastico či při mši sv. a při církevní modlitbě hodinek zůstávalo vše při starém způsobu.

Tak po velké revoluci francouzské, ježto pro nové a velmi těžké poměry státně církevní nebylo možno dosavadní počet zasvěcených svátků uchovati, když mezi Apoštolskou stolicí a císařem Napoleonem r. 1802 uzavřen byl konkordat, byly jím podrženy toliko čtyři všeobecně pro Francii závazné zasvěcené svátky, a to Narození a Nanebevstoupení Páně, Nanebevzetí Panny Marie a Všech Svatých. Při tom také, jak samozřejmo, i ty zasvěcené svátky, jež vždy o nedělích se slavi Velikonoce a sv. Duch), zůstaly. Jiné svátky buď byly přeloženy na nejbližší neděli, jako na př. Božího Těla, anebo vůbec odstraněny, jako sv. Štěpána, pon- dělí o velikonocích, pondělí po sv. Duchu atd.

(Pokračování.)

SMĚS.

Dvě leta pontifikátu Pia XI. Dne 12. února 1924 oslavoval katolický svět druhé výročí pontifikátu papeže Pia XI. Je to sice doba krátká, ale už za tato dvě leta se ukázalo, jaká perla zasedla na stolci sv. Petra. Světová charitativní činnost Pia XI., jeho úspěchy církevně-politické, zvláště smír s Francií, jeho přípravy ke všeobecnému církevnímu sněmu a pro nás Slováky zvláště významná encyklika o sv. Jasafatovi, jsou dostatečným důvodem pro všeobecné oslavy. — Stav katechetský ocenil papež nedávno. Když profesor katechetiky na universitě v Bambergu Dr. Jindřich Mayer vykládal papeži o německém katechetském spolku a jeho práci a vyjádřil oddanost katechetů Sv. Oci, řekl Pius XI.: *»Tento spolek považují za nejdůležitější mezi všemi spolky. Ano, řekněte svým kolegům výslovně, že katechetský spolek považují za nejprřednější mezi všemi spolky.«* Bylo to na podzim r. 1922.

V letošní den Hromnie ukázalo se, jak bezhlavě vydáno bylo nařízení, aby bylo ve tři mariánské svátky vyučováno a jak nedomyšlena byla všechna vynesení úřadů školních v té příčině vydaná na nátlak pokrokového učitelstva. Někde zely školy 2. února zpola prázdnou, jinde děti přišly, bojíce se pokrokových učitelů. Ale tyto již nadšení pro »pokrok« přešlo, když viděli, že dělník — sociální demokrat, který se prohlašuje za největšího odpůrce církve katolické, těší se z volného dne, kterého se mu jen zásluhou církve dostalo, kdežto oni sami o dni svátečním ničeho vědět nesmějí. Nemohou se však své nynější situaci diviti. Vyučování ve sváteční dny bylo zavedeno jedině na jejich popud. Učitelské organizace (pokrokové) nemohly se tohoto vyučování skoro ani dočkat. Konečně je mají. Jest ale na čase, by celé záležitosti chopila se povoláná instance a kruhy rozhodující a přivedly vše k řádnému rozřešení. Dosavadní nejasný stav nesmí déle trvati.

Stát má přispívat na katolické školy. Náboženský obrat ve Francii v poslední době ukazuje, že katolíci francouzští dosáhnou plné nápravy křivd, které se jim staly; i Gustave Hervé ve svém časopise »La Victoire« přimlouvá se za to, aby bylo katolíkům ve všech spravedlivých požadav-

cích jejich vyhověno, zejména co do návratu vypovězených řeholníků a co do provedení úplné neutrality ve školství, *tak totiž, že by stát i katolíkům přispíval na školy, které dosud tito sami si udržují.* Hervé prohlašuje, že zůstává volnomyšlenkářem, ale že uznává nutnost toho, aby i náboženská výchova v zájmu celonárodním byla podporována!

Spolek pražského učitelstva konal počátkem t. r. valnou hromadu za účasti nevalné. Dle zprávy Národ. Politiky nálada byla stísněná, neboť na učitelstvo krutě doléhají účinky prosincových zákonů z roku 1921 a 1922, jež dosud tísní všecko československé učitelstvo.

Dobré poučení pro mnohé u nás. Šest úředníků pouliční dráhy v kterémsi norském městě zdráhalo se vstoupiti do odborové organizace. Jejich plná jména i s adresami byla uveřejněna v odborovém orgánu a všech šest prohlášeno za parazity svého odboru. Všechna šest podalo na odpovědného redaktora žalobu pro urážku na cti, ale soudce žalobu zamítl a obžalovaného osvobodil, protože označení »parazit« uznal za přiléhavé na toho, kdo se brání vstoupiti do odborové organizace, která pracuje pro jeho dobro. Úplně správné; jsou mnozí, kteří výhod organizace používají, ale sami za členy nevstoupí. A těm název ten přiléhá.

Zvýšení místního přídavku. Se státními zaměstnanci byla před vánoci sehraha nedůstojná hra. Slibováno jim zvýšení místního přídavku o 50 procent. Pak se však historie začala zaplétat. Řeklo se, že 50 proc. zvýšení nesnese státní pokladna a že tudíž bude ten přírůstek zvýšen toliko o 40 proc. Číslo 40 se však časem změnilo na 30. Tu se najednou proslechlo, že není peněz a že k zvýšení nedojde vůbec. Ale ani to nebyla zpráva poslední, poněvadž poslední informace znějí v ten smysl, že ten nešťastný místní přírůstek bude přece zvýšen a sice o 20 procent a také staropensistům že bude trochu pomoheno. Nejlepším při tom je to, že veřejnost se domnívá, že státní zaměstnanci dostali od 1. ledna 1924 kdo ví kolik přírůstků a nemůže pochopiti, co tolik peněz dělají!

Zkoušeného učitelstva na školách měšťanských je nedostatek. V Čechách je prý na měšťanských na 60 procent nezkoušených, na Moravě 50 procent. A není

divu, vždyť práce nebývá dosti oceněna. Tak na př. dnešní učitel obecné školy dostává při výpomoci na měšťanské škole ročně o 450 Kč více, než jeho zkoušený kolega, řádně na měšťanské škole ustanovený, tedy denně něco málo přes — jednu korunu. A tak i v jiných případech, kde jde o odměny za mimořádné snahy učitelstva, není tomuto měřeno v poměru s jeho přičiněním po zdokonalení se na prospěch školy a mládeže.

Pořad staršinství při obsazování učitelských míst. Nejvyšší správní soud rozhodl, že služební stáří 35 let převyšující není při obsazování definitivních míst učitelských dle čl. IV. zák. č. 306/20 oblig. rozhodným. Toto rozhodnutí má pro všechno učitelstvo — venkovské i městské — nemalou důležitost. Kdyby se prováděl zákon staršinství zcela neústupně, pak by ku př. některá místa (a to nejen v Praze, ale i ve venkovských městech) nemohla se obsadit jinak, než žadatelem starším než 35 let.

Malý školský zákon. Kanovník Fr. Kutnar ohražuje se proti psaní »Lid. L.« zvláštním »zasláno« v Čechu č. 49. a píše: »Pan A. N. (pisatel »L. L.«) má zbytečnou starost, že bude »za pět let v hr. diecési polovina far a škol bez kněží.« U škol to bude dříve. Ne však následkem úpadku diecése, ale vlivem »ideálního« malého školského zákona, který učiní katechety na školách brzy vůbec zbytečnými...« — To je zákon »L. L.« kdysi tak vychválený!

Dr. Ludvík Pastor, který slavil nedávno své 70. narozeniny, proslul hlavně svými *dějiny papežů od sklonku středověku*, jejichž desátý svazek věnován bude sedmáctému století. Pastorovy dějiny papežů přeloženy jsou do několika cizích řečí, jen nám Čechům nedostalo se z nich v překladu ničeho, ba nenašel se nikdo z našich povolaných, kdo by z jeho dějin alespoň úryvky nám byl podal. Dobu Jitíka z Poděbrad z katolických historiků posud nikdo tak důkladně nespracoval, jako Pastor, který též historicky věrně vyličil papeže renaissance akatol. restaurace po sněmu tridentském.

Nestejný loket. Pardubické učitelstvo přijalo na krajské schůzi resoluci, aby byla učiteli ve škole zaručena naprostá svoboda slova. Resoluce je namířena proti zákonu na ochranu republiky, v němž se, jak známo, zakazuje útočiti na jednotlivá vyznání. Je s podivem, že p. učitelé ve své svobodomyšlnosti se nevyslovili také pro svobodu slova kněžského v kostele.

O našem katechismu píše Dr. Ot. Tauber v Našinci č. 36. t. r.: »Náš dosavadní katechismus je z nejméně vyhovujících. Debat, stesků, článků již dosti. Nejvyšší čas, aby vyšel nový český ilustrovaný katechismus. Vzorů je dnes dosti. Též pro školy střední nutna zvláště pro první tři třídy dle nové osnovy jedna ilustrovaná vkusná kniha, jež by pojímala bibli a katechismus i liturgiku. Apologetika pro kvintu by potřebovala zvláště krásných ilustrací, jichž má církev naše dosti. Co možno jinde, možno u nás. Jednou musí dojít k obětavému činu. Organizace vědecké a nakladatelství naše jsou tu. Náš katechismus musí mít obraz naší hostýnské Matičky a našich světců, mapu Palestiny a naši církevní mapu republiky, otázky liturgické, biblické a historické a vše dobré z jiných katechismů.

Výchova ve Spojených státech severoamerických je povrchní. American Glen Swgget, vladní odborník při odboru vzdělavacím, prohlásil, že výchova v Americe je povrchní, nedostatečnou. Američané jsou národem příliš hamižným, po vyšším vzdělání netoužícím. Americký školský systém je prý nejhorším na světě. Děti 12leté, které by měly navštěvovat školu, aby své vzdělání prohloubily, jsou strhovány do obchodů, což je prý velice nerozumným. A my stále hledíme na Ameriku jako na vzor všeho možného.

Výchova k šetrnosti. Městská spořitelna v Bělé pod Bezdězem obdarovala o vánocích 1923 veškerou školní mládež své obce spořitelními knížkami s počátečním vkladem 3 Kč a opatřila tyto knížky heslem: »Pracuj a šetři! Jen tak budeš žít šťasten« — aby naučila tyto děti šetriti. Tento čin jest sice chvály hoden, avšak taký způsob učiti někoho šetriti je pouze povrchní, nemá pevného podkladu a velmi zřídka svého cíle dojde. Komu schází ušlechtilé křesťanské vychování, ten se jaktživ nenaučí šetriti, neboť se bude vždy řídit oním proslulým pokrokařským heslem: »Žijeme jen jednou!« a proto bude užívati radostí světských co možná nejvíce. K tomu však jest obyčejně peněz zapotřebí. Ty tedy nepůjdou do záložny, nýbrž na zábavy a různé nákladné zlozvyky; právě tak, jako nelze podporováním pomoci člověku, který nemá pevný náboženský základ, poněvadž nebude nikdy za podporu vděčen a čím více bude podporován, tím větším lumpem se stane.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

ČÍSLO 4.

DUBEN 1924.

ROČNÍK XXXIX.

Důsledky Malého školského zákona.

Když v popřevratové hořečce špatně pochopená svoboda a falešný pokrok nabyly vrchu, vše obrátilo se proti náboženství. Bylo útočeno na náboženství v kostele na kazatelně, v rodině rozvráceno manželství a ve škole náboženská výchova podlomena, tak že mnozí se již těšili a mysleli, že už kněz do školy nebude vůbec smět! Ale ponenáhlu nastávalo uklidnění, široké vrstvy lidu všech směrů počaly chápati kam se národ řítí a tu snahy kruhů bezvěreckých a pokrokových začaly postupovati opatrně a taktně.

Ve čtvrtém roce svobody vydán Malý školský zákon ze dne 13. července 1922, který mezi povinnými předměty na školách jmenuje *náboženství* a zavádí nové: *občanskou nauku* a *ruční práce*. Zákon uvítán mezi katolíky od jedněch jako velická vymoženost: »rozvážný zákonodárce v prvním školském zákonu republiky prohlašuje povinným vyučovacím předmětem na prvním místě náboženství« a »mladá demokratická republika si ten zákon dala« (Lid. Listy č. 89. 1922); od jiných s nedůvěrou poukazováním zvláště na § 3., odst. 5 a 6. a zvláště na § 5. odst. 4. Ale těm namítáno »co lidová strana jiného mohla docílit?« a optimisté se utěšovali: teď už nás ze školy nedostanou!

Než budou vydána prováděcí nařízení zmocnil ministr školství zem. školní úřady, výnosem ze dne 24. srpna 1922 č. 73.276, aby daly správám škol uvedené ve výnosu pokyny k § 3. odst. 5. a 6. a tak *hodiny náboženské položeny na poslední hodiny vyučovací!* K § 5. odst. 4. prováděcích pokynů minister. výnosem ze dne 24. srpna 1922, dáno nebylo, praviť se tam:

»Zákonem ze dne 13. července 1922, č. 226 sb. z. a n., změněny a doplněny byly zákony o školách obecných a měštanských. Úplné provedení tohoto zákona, který znamená namnoze pronikavé změny vůči stavu dosavadnímu, předpokládá, že vydány budou podrobné předpisy prováděcí a to podle povahy věci, buď nařízením vlády nebo výnosy minister. škol. a nár. osvěty. Úprava těchto podrobných předpisů vyžadovati bude přirozeně řadu přípravných prací a porad a tím i času. *Až do té doby je nutno, aby se vyčkalo s prováděním zákona a žádám tedy nejen, aby tamní úřad sám s prováděním jednotlivých nových ustanovení vyčkal* dalších pokynů, nýbrž aby podřízené orgány školní výslovně ihned upozornil, že *upustiti mají od jakýchkoli opatření, jež by při provádění zákonů znamenalo předbírání rozkazů a pokynů úřadů vyššího stupně a jež by vyvolati mohla zmatky a chaos* pro rozvoj školy zcela nežádoucí. — Ježto však na straně druhé nebylo by radno a vhodné, odložití vůbec provádění zákona až do vydání celkových předpisů prováděcích, zmocňují tamní úřad, aby dal podřízeným orgánům pokyny k provádění těchto jednotlivých ustanovení.«

A přece vykonána opatření, která předbírала rozkazům a pokynům úřadů a vyvolala zmatky a nepřístojnosti. Tak na př. pověstná »*úprava náboženské vý-*

uky vyvolala náhlý skon katechety, jemuž okresní školní výbor stanovil takový učební úkol, že »jako psanec choditi měl po různých budovách školních k večeru a voditi si hloučky katolických dětí z různých tříd do jedné místnosti.« (»Čech« č. 35.) Večer napsal rozklad proti jinému výnosu okr. škol. výboru a ráno nalezen mrtev — mučedník!

Vykladači zákona ze dne 13. července 1922 učinili *náboženství učebním předmětem povinným nu papíře, ve škole z milosti trpěným*.

To ovšem nestačilo. Orgán učitelské inteligence, omílaje do omrzení v kterých zemích jest odstraněno náboženství ze škol, se táže: »Kdy se dočkáme rozluky církve od školy v demokratické republice Čsl.«? (»Škola měšťanská« čís. 2. str. 61.)

Malým školským zákonem zavedeny však do škol dva nové předměty: občanská nauka a ruční práce. Sotva však půl roku se jim vyučuje již se množí stesky do *přetížení žactva*.

Stesků učitelů i rodičů všimlo si ministerstvo školství a národní osvěty a ministerstvo, které nemůže se odhodlat k vydání prováděcího nařízení k Malému školskému zákonu, chce odpomoci těmto nesnázím a proto rozesláno zemským radám školním tuto výzvu: »Po vydání zdejšího výnosu ze dne 4. srpna 1923, čís. 92.189/I. (Věstník IV., č. 109), kterým byl zatímně upraven týdenní počet hodin vyučovacích na školách obecných a občanských, pronášeny byly ze řad učitelských i z veřejnosti stesky, že novým rozdělením hodin jest žactvo, zvláště na školách občanských, příliš přetěžováno. Žádám tamní úřad, aby vyslechnuv učitelstvo, a máje zřetel k tomu, že nově zavedenými předměty povinnými zvýšení týdenního počtu vyučovacích hodin jest nutné, oznámil sem do konce května 1924 vše, čím lze opodstatniti pronášené stesky a podal případné návrhy pozměnovací.«

Zemské školní rady poslaly opět oběžník po správách škol a vyžádaly si odpověď do konce února žádající, by učitelské sbory pojednaly o oprávněnosti těchto stížností a podaly opravné návrhy.

Protináboženským živilům dána nová příležitost, aby bylo pracováno proti náboženství a toto ze školy odstraněno. Pokrokoví učitelé učinili z dotazníku opět věc agitace.

V »Nár. Politice« 14. března 1924 v článku »Školní mládež je přetížena« J. Vík mezi řádky upozorňuje rodiče, že i náboženství je příčinou přetěžování žactva. Píše: »Vyšetřil jsem poměry svých 63 žáků ve II. tř. měšťanské školy jednotlivými otázkami. Mám ve třídě trojí hochy. Jedni mají počet vyučovacích hodin nejmenší, t. j. 28 hodin týdně (bez náboženství, němčiny a frančtiny), a těch žáků je pouhých 7. Druzí mají počet týdenních hodin větší o hodiny náboženské nebo jazykové, 23 žáci 30 hodin, 1 žák 31 hodinu, 16 žáků 33 hod., 3 žáci 34 hodiny. Třetí jsou ti nejpilnější, ti jdou do všeho, ti mají největší počet týdenních hodin, t. j. 36 hodin: takových je 13.«

Přímo proti vyučování náboženství vystupují učitelské spolky a časopisy. Tak na př. členská schůze kraj. spolku lounského ve Zlonících 8. března 1924, navrhuje zkrácení dvojím způsobem: buď vyučovací hodiny po 50 minutách nebo snížením počtu hodin některých předmětů a tak, že *odstraňuje náboženství na dobu mimo vyučování*.

Ve »Škole měšťanské« na př. J. Mareček navrhuje, že přetížení žactva škol měšťanských lze odstraniti: f. *vytlučením náboženství z povinných předmětů*; (Škola měst. č. 6. str. 123.)

A učitelské sbory? Stačí uvedeme-li jeden případ zaslaný nám ze západ. Čech:

»Učitelský sbor v X. Y. pohovořiv ve své domácí poradě konané dne zda oprávněny jsou stesky naší veřejnosti, že novým rozdělením hodin žactvo je příliš přetěžováno, seznal, že *zavedení ručních prací výchovných a občanské nauky a výchovy značí ve školství velký pokrok*. — Je však jisto, že rozvrhy hodin jsou přeplněny a školní mládež přetěžována. — *Na zdejší škole není pozorovati u dětí tolik únavy, ježto velká většina nechodí na hodiny náboženské a tím zkrácena je o 2 hodiny týdně, které nejvíce dívky tělesně i duševně seslabovaly, ježto vyžadují velké pozornosti a mnoho pamětného odříkávání. jemuž často nerozuměly.*«

Tak odpovídají školním úřadům učitelské sbory! Připojíme-li k tomu agitaci pro vystupování z církve, obcházení jistých individuí po domech s letáky a mnohou řečí, přemlouvající rodiče, aby prohlásili, že si nepřejí, by děti chodily na náboženství, upozorňování na výhodu zákona ze dne 13. června 1922 při zápisech školních, že děti na náboženství choditi nemusejí, vychvalování občanské nauky při jejím pro všechny děti povinném vyučování a poukazování, že nahrazuje vyučování náboženství a uvážíme-li vlažnost rodičů, kteří si náboženství skoro — až na čestné výjimky — nevšímají, nedůtklivost mnohých, kteří pro každou maličkost dítě z náboženství odhlašují, poznáváme smutné a dalekosáhlé neblahé následky Malého školského zákona.

Nelze nám souhlasiti s optimisty, kteří tak daleko zašli, že se domnívají, že náboženství je ve škole upevněno a teď nás odtamtud nedostanou, ale nechceme býti také pessimisty, abychom tvrdili, že školy budou bez kněží, byť dle dnešních poměrů se pravdě podobalo, že tak se stane »vlivem „ideálního“ malého školského zákona, který učiní katechety na školách brzy vůbec zbytečnými.« (»Čech« č. 49. v zaslání)! My tvrdíme, že *třeba býti na stráži, jak katolickým rodičům*, k nimž stále se volá od těch, kteří »byli zaskočeni«, ale *hlavně těm, které katoličtí rodičové a katoličtí voliči na ulivná, zákonodárská misia poslali!* Myslí-li některý z nich, že je na to slabý, že to nezmůže, ať ustoupí pracovníku jinému, opatrnějšímu a prozíravějšímu. Ve straně tak silné, která den co den se zmáhá, snad takoví byť i prostí, ale opatrní, se naleznou!

ANT. AUDRLICKÝ:

Umění v katechesi.

Tři nejvyšší hodnoty v křesťanské výchově jsou pravda, krása a dobro. Proto jsou uznanou výchovatelskou zásadou: »Doce, ut veritas pateat, placeat, moveat.« Jinak možno říci: katechese budiž pravdivá, krásná, dobrotivá. Tento článek pokusí se pronést několik myšlenek o kráse v katechesi a protože krásu vytváří umění, o umění v katechesi.

I. Katechese, má-li býti dokonalá, má býti krásná a tedy podána s příslušným uměním. *Vzorem v tom ohledu* — jak úchvatná to myšlenka — *jest Bůh sám.*

Velikou katechesí Boží pro lidstvo jest bible. Původcem jejím hlavním jest Bůh, neboť jest od Boha vdechnuta. Nyní, kdy máme nové překlady Písma svatého od Hejčla a Sýkory, v nichž i zevnějším uspořádáním odkrývají se nám poklady bible, můžeme se plně nořit v krásu Božích děl i Božích katechesí.

Hned počátek bible líčí nám umělecké dílo Božího stvoření a to v překrásné katechesi.

Samo dílo stvoření jest tak krásné, že sám Bůh kochá se v něm: »A viděl Bůh všecko, co byl učinil, a bylo to velmi dobré.« (Gen. 1, 31.) Výklad překladatelův k tomu místu dodává: »Po stvoření veškerenstva, jež tvoří ladný celek, a po stvoření člověka význačně se praví, že bylo všecko velice dobré (krásné).« Toto dílo Boží, třebas pro vinu pána přírody lká nyní a ku porodu pracuje, dosud září neskonale krásou. Odtud i jeho jména: svět, mundus, kosmos.

Kolik čistých radostí a kolik ušlechtilých vznětů při pohledu na toto dílo vzkličilo v srdci těch, kteří svůj duchovní zrak dovedli otevřít, když kráčeli přírodou. Zda nemusil Otakar Březina, mystik kosmu, zpívati žalm ke cti Nejvyššího jména, když pohlížel na dílo stvoření?

» — — V plnosti nesčíslných forem

cítili (stavitelé chrámu) prvotní napjetí svého tvůrčího dechu,
jež jako Eliášovo světlo z všech nejvyšších linií krásy se jiskří
nad krajinami oblaky věků zatíženými

a ranami blesků ochromí zčernalou ruku odvážlivého.« (Stavitelé chrámu.)

»Kdo vskutku, ponechán v přítomnosti přírody, sám s ní, s klenbou nebes i nádherným vířením světů nad hlavou, — s jednoduchým květem, — nepostihne jaksi ruku Původce na svém díle, nepocítí příbuznost intelligence člověka obdivujícího tento zázrak s inteligencí Boží, která je stvořila, a nepotká se s Bohem v přírodě, jako se samým zdrojem intelligence a myšlenky, moudrosti i krásy? »Viděl jsem Boha mimo jdoucího a ze zadu, jako Mojžíš,« volá proslulý Linné; »viděl jsem jsem jej, a oněměl jsem, uchvácen obdivem a úžasem.*) Dovedl sem odкрыtí několik stop jeho kroků v dílech stvoření; a v těchto dílech, i nejmenších, i těch, které se zdají nicotnými, jaká síla! jaká moudrost! jaká nevy-světlitelná dokonalost!« (Aug. Nikolas: Études philosophiques sur le christianisme.)

Nádherné dílo stvoření oznámil Bůh lidstvu v článku Písma svatého, který může býti vzorem krásné, umělecky podané katechese. Oslnivá plastičnost a obraznost, různost i jednotnost tvoří z prvních stránek bible úchvatnou katechesi, jež mocně uchvacuje každou duši, která je aspoň poněkud obdařena vkusem uměleckým. »Krása biblické zprávy o stvoření tak zaujala slavného mistra Haydna že k ní složil velkolepé oratorium. Tři léta, co pracoval o tomto díle, denně — jak vyznává — padal na kolena a modlil se.« (Dr. Jan Hejčl.)

Čisti dále starý zákon jest nevycházeti ze zahrad dokonalé krásy. Dr. Josef Pospíšil mohl napsati: »Hebrejská poesie, která hlavně bytost nekonečnou opěvuje, nezhrdá také žádnou z pomůcek, jichž novověké básnictví pro ladnou a lepou formu užívá. Nejvznešenější snad básní jest báseň Habakukova, která zároveň překrásnou básnickou formou se vyznamenává; totéž platí také o žalmu 90.« Přidejme k tomu lyriku Velepísni, epiku o Josefovi, vise proroků a zvláště úchvatnou katechesi líčící záhadu Jobova utrpení.

A nový zákon? Všimněme si, jak uměle podáno tu tajemství nejsvětější Trojice. Nejprve dva obrazy, potom teprve určité vyslovení nauky. První obraz jest v domku nazaretském. Na jevišti vystupují svatá Panna a anděl Gabriel:

*) Příslušné místo v bibli zní: On (Mojžíš) pravil: »Ukaž mi svoji velebnost!« Bůh odpověděl: »Ukážu ti všecko (svou) krásu a povolám před tebou jméno »Hospodin«; smiluji se totiž, nad kým budu chtít, a budu milostiv, komu mně bude libo. A pokračoval: Nemůžeš viděti tváře mé, neboť viděti mne a zůstati na živu, žádný člověk nemůže. A pokračoval Hle, nedaleko mne jest místo na skále, tam se postav. Když pak půjde tudy velebnost má, postavím tě do skalní sluje a budu tě kryti svou pravici, dokud nepřejdu; potom vzdálím ruku svou a ty uziš tyl můj, tváře mé však viděti nebudeš moci. (Ex. 33, 18—23.)

nad nimi tři božské osoby. »Synem Nejvyššího slouti bude . Duch svatý se stoupí v tebe.« — Druhý obraz na břehu řeky Jordanu. Stalo se pak, když všechen lid dal se pokřtiti a když i Ježíš byl pokřtěn a se modlil, otevřelo se nebe, a Duch svatý v tělesné způsobě jako holubice sestoupil na něj a hlas s nebe zavzněl: »Ty jsi Syn můj milý, v tobě se mi zalíbilo.« Když pak tyto obrazy duchovního malíře sv. Lukáše jsou dokončeny a ukázány, zavznívají teprve slova Kristova: »Jdouce tedy učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.« (Mat. 28, 19.)

Bible jest estetickými hodnotami obtížena více než pšeničné pole úrodou zrn. Jiný doklad: Jak významuplný a božskou spravedlností a Božím milosrdenstvím velebný pohled nám předvádí Kalvarie a poslední soud, jak popsány jsou v bibli. Na kříži umírá Spasitel mezi dvěma zločinci, z nichž jeden se kaje a druhý setrvává ve svém hříchu. Při posledním soudě přichází nevinně Odsouzený jako Soudce a na pravici lidstvo jako lotr kající u brány ráje, na levici jako lotr nekající lidstvo před branou věčného pekla.

Kristus, sám Slovo vtělené, vtěluje slovo své jako božský umělec v obrazy podobenství. »Richard v. Kralik, mluvě o Kristu jako umělci pokládá jeho dílo za vrchol světové literatury. O jeho estetice píše: »Ježíš žil a působil nejen v pravdě a dobru, nýbrž i v krásnu, jež je totožné s dobrem a pravdou. Estetika evangelia je etika a metafysika v nejkrásnějším rouchu. Ve Slově, soujmu všech ideí jako tvůrčích vzorů, přebývá především všecko obrazné, předobrazné, typické a estetické. Že tato estetická stránka zjevení byla dosud málo zdůrazňována nebo poznávána, jest snad vysvětlitelno z toho, že estetika dosud nestačila na předmět tak veliký. I horské kázání jsme počali chápati a hodnotiti jako velikou, stroficky stavěnou báseň naučnou. Něco uměleckého jest i v pojetí církve jako budovy stojící na skále. Na tom uměleckém pojetí se zakládá veškeré církevní umění, jež náleží k podstatě církve Petrovy. Jest úkolem církevního stavitelství, malířství, výtvarnictví a hudby vyjadřovati vnuknutím Ducha svatého nálady, představy a tajemství, jež mohou býti vyjádřeny jen metodou estetického symbolu. Kruh podobenství Kristových je podkladem křesťanské poetiky, naukou o symbolické tvorbě umělecké. Jest prototypem, ideálem, vzorem, úvodem do křesťanské literatury a estetiky.« (Dominik Pecka v Arše r. 1923.)

Kristova jediná věta — jak těžká to hrouda zlata posvátného lesku. Jaký vnitřní kontrast a jaká přece mravní jednota spočívá v jeho větě: »Blahoslavení tiší, neboť oni zemí vládnouti budou.« Jen On, jehož každé slovo obsahuje náplň pravdy, krásy i dobra, mohl hrozit, že z každého slova prázdného bude nám vydati počet. Kristus, jenž ukazoval na kvítí polní a jenž pravil, že ani Šalomoun ve vši slávě své nebyl tak oděn, jako jedno z nich, vyzývá učitele náboženství, aby svou katechesi oděl v roucho krásy, jak toho vyžaduje důstojnost slova Božího.

I *blahoslavená Panna* jej tomu učí. Na doklad, jak vznešený duch krásy províval nitro i slovo Matky Boží, uvádí se obyčejně velebná její hymna Magnificat. Právem. Píseň ta jest důkazem, jak dovedla Bohorodička vnitřní cit odíti v básnická slova, a poněvadž při tom použila básnických slov starozákonních, jak milovala poesii svého národa. Ale jest třeba zdůrazniti i to, co dodává přesvaté Panně zvláštní krásy, již nadchla nesčetné malíře k zobrazení jejího neskonaleho půvabu a nesčetné básníky k opěvání její sličnosti, totiž krása a

umění jejího života. Jestli umění vůbec vyjadřuje ideu zevnější formou, pak ne-
jeví se umění nikde u lidí v dokonalejší míře než v životě Matky Boží, z níž
nejen se vtělilo Slovo věčné, ale která po celý čas, co země byla šťastna, že ji
směla nosit, vtělovala slovo Boží v život, který jest dokonalým hymnem na
oslavu Boží. Rozjímavý duch, který přijímá slovo Boží a rozvažuje o něm, pojí
se u ní se životem, který hoří láskou k Bohu i lidem. »Maria však zachovávala
ta slova, uvažujíc je v srdci svém« (Luk. 2, 19.) A opět: »A matka jeho ucho-
vávala všechna slova ta v srdci svém.« (Luk. 2, 51.) Co však na úsvitě a v tichu
noci medituje, to ve dni práce prožívá. Vizme ji jen v Betlemě a Nazaretě u bož-
ského dítěte, v Káně Galilejské u chudých snoubenců, na cestách Páně, na nichž
rozséval slovo i nesl kříž, na Kalvarii pod křížem i ve večeradle, kde čeká na
nebeského zaslíbeného Utěšitele. Tento hymnus jejího života jest splněním slov
Kristových na Panně Marii: »Blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a ostříhají ho.«
Jest však také výzvou ke knězi, který učí náboženství, aby konal i katechesi
života dle jejího vzoru, neboť má vyučovati nejen slovem, nýbrž i příkladem.

I *církev*, krácejíc v Duchu Kristově, vyučuje své věřící, dbajíc posvátné
krásky a vznešeného umění. Tato stránka církevního působení ve smyslu este-
tickém uplatňuje se nejvíce v liturgii, která má Boha ctít a lidstvo posvěcovat.
Jest pravda, že možno v katolické bohoslužbě říci: »Všecka její krása jest
uvnitř,« ale vnitřní její náplň jest přece tak bohatá, že proniká i zevně a po-
svěcuje i naše smysly. Před více lety, již v nejnižší třídě, přihlašoval se hoch,
že bude ministrovati. Na otázku, proč se hlásí k tomu, odpověděl: »Mně se to
líbí.« O svaté Teresii je známo, že za jeden církevní obřad chtěla i život dát,
a sv. František Saleský, dojat krásou katolického náboženství, řekl: »Krása víry
naší jeví se mi tak líbeznou, že z lásky k ní chtěl bych život dát.« Kdo by
mohl popřít, že gotický chrám nebo obraz Angelikův jest dokonalou katechesí?
»Křesťanství spečetilo dokonalý spolek, posvátnou trojici Pravdy, Dobra a Krásky;
učinilo z nich nerozlučitelný celek; a zatím co myslíme, že rozhodujeme v něm
o otázce umění a vkusu, shledáváme, že zároveň rozhodujeme o otázce mo-
rálky a učení. »Poznal jsem — praví Diderot — jednoho protestantského malíře,
který dlouho pobýval v Římě a který nikdy neviděl vrchního Velekněze konati
bohoslužbu v římském chrámu sv. Petra, aby se nestával katolíkem.« (Aug. Ni-
kolas: Études .)

(Pokračování.)

Dr. LUBOMÍR PETR:

Kuřácká náruživost mládeže.

(Dokončení.)

Nejhůř jsou na tom, kdo kouří *cigarety*. Cigaretu totiž podporuje kouření
nemírné, má silnější obsah nikotinu než doutník, bývá do ní, aby lépe chutnala,
přidáváno opium, jež jest samo o sobě prudkým jedem srdečným i nervovým,
dutinka jest napájena olejem zase jed obsahujícím, a ponenáhle spalování dutinky
působí velmi škodlivě na sliznice ústní a dává podnět k chorobám krku a hrtanu.

O škodlivém účinku nikotinu na celkový vývoj máme rovněž pečlivě se-
brané zkušenosti. Na základě půlčtvrtaletého pozorování několika tisíců žactva
zjistil *Dr. Seaver* na Jalské universitě Spojených států nejen *menší školní výkon-
nost* cigaretových kuřáků ve spojení s mimořádně silným nervosním třesením, ale
i tyto bezprostředně měřitelné újmy: *Přirůstek váhy činil u navykklých kuřáků.*

jen 99·6%, rostu 80·6%, objemu prsního 78·8%, a rozpínivosti plicní jen 56·5% ve srovnání s nekuřáky.

Podobný nepříznivý vliv kouření na mládež jest zjištěn i v ostatní příslušné literatuře. V »Příručce školní hygieny« od *Burgersteina a Netolického* (Lipsko, 1912) zjištěno jest na základě devítiletého pozorování, že kuřáci vykazují menší kapacitu plic až k 80 ccm a v průměrné délce těla zůstávají za nekuřáky o 7 cm. Tam zjištěno jest i to, že žáci kouření navyklí zaostávají ve výkonech školních o jeden až půldruhého roku.

Prof. Dr. *Frankl-Hochwart* u příležitosti 5. roční hromady nervových lékařů r. 1911 ve Frankfurtě konané, potvrdil zase svrchu zmíněné škodlivé účinky kouření na *nervy*. Podle něho jest nikotin eminentní jed nervový, jenž vede k těžkým poruchám ústrojených funkcí i k intenzivním změnám tkání, a to tím víc, čím méně uzrálé jest tělo kuřákově.

Při kouření v místnosti uzavřené, ve čtyřech stěnách pracovny nebo restaurantu působí ovšem nikotin ještě škodlivěji, poněvadž tu bezprostřední účinek, jež má vsávání jedovaté látky na tkane a ústrojí těla, zvyšován jest ještě vdechováním vzduchu tabákovým kouřem prosyceného, v němž vedle nikotinu obsažen jest čpavek a jiné produkty tabáku spalováním vzniklé jako sirovodík, kysličník uhličitý, kyanovodík atd.

Pokusy se zvířaty objevilo se dle Frankla nesprávným míněním o nenáhlém přivykání nikotinu. Účinek jedu zůstává i při delším cviku velmi silný. V dosa-
vadních pokusech se zvířaty aspoň nenáhlé navyknutí na smrtelné dávky nikotinu *dosaženo nebylo*. V *mladém* těle návyk proti účinkům nikotinu obrňující, teprv nemůže býti v úvahu vzat.

Obzvláště důležitou dle mínění nervových lékařů jeví se i ta okolnost, že nejtěžší poruchy z kouření vznikající projevují se až *ve zralém věku mužném*, a to tím víc, čím ranněji kdo s kouřením začal. A rovněž to ztěžuje uznání škodlivosti kouření, že okamžitý s počátkem kouření spojený euphorický*) pocit zakrývá nebezpečnější poruchy, z čehož vznikává klamné zdání, že kouření přispívá ke zvýšení pocitu volnosti, kdežto ve skutečnosti obraz choroby vystupuje pořád určitěji a určitěji.

Bez poučení a zajímavosti není i názor tvořivých umělců na kouření. Příliš lichotivě nezní.

Dr. C. van *Vleuten* dotázal se asi jednoho sta německých básníků, malířů a skladatelů po jejich vztahu k tabákovému požitku a po eventuelním jeho účinku na jejich práci. Jejich odpovědi uveřejněny byly drem van *Vleutnem* v časopise »*Nord und Süd*«, Berlín, 1909.

Odpovědělo jich 91. Z těch bylo 20 nekuřáků. Ze zbytku mnozí se prohlašují pouze mírnými kuřáky, ale jsou mezi nimi i takoví, kdo se přiznávají k 10 denním doutníkům nebo i ke 40 denním cigaretám. Nejnáruživější cigaretáři byli z Rakouska. Ze zbylých 71 šest jich prohlašuje se vši rozhodností, že o nějakém účinku tabáku na jejich umělecké tvoření nemůže býti řeči; dalších 39 pronáší se již méně ostře, ale soudí rovněž, že vztahu tabáku k umělecké činnosti nepozorovali. Jen 27 přiznává s větším nebo menším omezením tabáku jakýsi význam v domácí tvůrčí duši, ale nejsou nikterak za jedno. Polovice hledá a nalézá v kuřáckém požitku povzbuzení, druhá žádané brzdění.

*) Euphoria stav, kdy nemocnému subjektivně a objektivně začíná se líp vésti.

Z odpovědí stůjtež zde některé věty:

Petr *Altenberg*: Požitkové prostředky jsou hračkou nezralého, nemужného lidstva.

Ottomar *Enking*: Jako požitku alkoholu zřekl jsem se dávno již i kouření, protože jsem dospěl k nezvratnému přesvědčení, že tomu, kdo si chce uchovati svou důstojnost a kdo chce býti svoboděn a zdrav, jest naprosto potřebí, aby žil a tvořil bez jakéhokoli dráždivého prostředku.

Pavel *Schultze* z Naumburku: Byl jsem vždycky nekuřák a mohu tudíž k vaší anketě jen málo přispěti. Učinil jsem na sobě pozorování, že schopnost duchovního tvoření není ničím tak podporována jako střídmostí a vydatným pohybem na zdravém vzduchu.

Konrad *Alberti*, Sittenfeld: Moje mínění o kouření jest stručné. Shledávám je hnusným, vulgárním a čunickým. Pach tabáku, zejména studený, jest mi jedním z nejodpornějších zápachů, jež znám.

Martin *Greif*: Kouření považuji za nákladný zvyk, bez něhož lze dobře býti, jehož se však odřeknouti ukládá veliké sebezapření. Duševní práce, jež potřebuje podobných dráždění, bude toho také jeviti stopy.

Jindřich *Vierordt*. Tabákový dým jest mi nepřijemný, třebaže ne nesnesitelný. Měla-li některá z mých návštěv nešťastný nápad si zakouřiti, otvírám po ní okna a dvěře, jakoby sám rohatý byl býval se svým smradem u mne. Ubohý středověk, jenž se musel obejiti bez tohoto indiánského koření! Jaká mistrovská díla byli by Dante, Petrarka, Wolfram z Eschenbachu teprv vytvořili s dýmkou mezi zuby!

Tento satyrický projev zakončuji ještě slovy Goethovými, jež ovšem nebyla řečena ke Vleutnovu dotazu, ale jež svědčí rovněž o Goethově naprosto odmítavém stanovisku k nikotinovému požitku: Kouření ohlupuje a dělá nezpůsobilým k myšlení i básnění. Jest jen pro lenochy, pro nudící se lidi, kteří třetinu života prospí, třetinu jídlem a pitím a jinými potřebnými i zbytečnými věcmi prohodí a nakonec nevědí, co počítí s třetí třetinou, ač pořád stýskají si do vita brevis (do krátkého života). Takovým líným Turkům jest láskyplný styk s dýmkou a lahodivý pohled do mračen kouře, jež vyfukují, duchaplnou zábavou, jež jim pomáhá z nudy chvíle. Na duchaprázdnosti, zmrzačení a ubohosti naší literatury bude to poznáno nejdříve.

Cítím se málo povoláným usuzovati, nakolik se prorocký duch Goethův v německé literatuře osvědčil, a uzavírám již tyto úsudky, z nichž si vychovatel z nedostatku lepších může vybrati některý na ukázkou, jak o škodlivosti nikotinu soudí lidé znamenití a o lidstvo zasloužilí.

Řekl-li jsem nahoře, že škola jest v *první řadě* povolána, aby včasným a vhodným poučováním čelila kuřáckému zlu hned v zárodku, naznačil jsem již tím, že škola v tomto působení nesmí zůstatí osamocena, a že jí na pomoc přispěchati musí i jiní činitelé, jichž vliv k dětským duším dosahuje. Nebudu se již rozepisovati o všech možnostech sem spadajících, z nichž některé jsem již svrchu naznačil; ale slibujeme-li si mnoho od součinnosti školy s rodinou a chystáme-li se na širokém základě uskutečniti rady a večery rodičů nebo jejich zástupců, myslím, že praktické výsledky této součinnosti by se mohly ve snaze, směřující k omezení kuřácké vášně v mládeži, ukázati nejdříve a nejpatrněji. Škola by k tomu přispěla podněty a poučováním rodičů, rodiče svou zvýšenou bdělostí a svou autoritou.

PRAVDOMIL:

Odkud zkáza mládeže?

Dnes často slyšíme nebo čteme, že právě ti, kdož by měli býti zářným vzorem a příkladem dětem, jsou jim pravým opakem . . ., vždyť i mnohým rodičům musí býti odňato vlastní dítě, by ho nezkazili, tělesně i duševně nezničili! Kolik takových případů přináší listy a časopisy ve prospěch takových ubožáků vydávané! Ano nářky a stesky na zpustlost mládeže jsou všeobecné, a neumlčují jich již ani ti, kdož to dříve tak ochotně činili, vše vymlouvali a nějak ospravedlniti hleděli. Pátralo se a pátrá stále po příčinách tohoto smutného úkazu, uváděny mnohé a různé důvody, hlavně svalováno všecko na válku a na poměry s ní spojené; nedá se upříti, že válka mnoho zavinila, nepřítomnost otců a slabost matek dětem velice uškodila — ale všim přece asi vinnou nebyla. Proto, jak praveno, pátráno i po jiných příčinách a nejednou poukázáno k tomu, že schází mnohým rodičům a pěstitelům mládeže víra a z ní plynoucí znalost povinností, jež jim jejich stav a povolání ukládá — a jest to pravda! Kdyby ti, kdož dítky vychovávají mají, ať již rodiče sami nebo jejich zástupci, věřili, že lidé, a tedy i jejich dítky a svěřenci, jsou k obrazu Božímu stvoření, krví Syna Božího vykoupeni, za chrám Ducha sv. posvěceni a ku věčné slávě a blaženosti povolání — jistě by úkol svůj svědomitěji plnili, ten obraz Boží na dětech neposkvřňovali, ceny té krve Páně nemařili, toho chrámu Ducha sv. neporušovali, děti a svěřenců svých o nebe nepřipravovali — ba naopak, kdyby měli vím, přičiňovali by se jistě všemožně, by ten obraz Boží na duši jejich dítek co nejlépe se odrážel a skvěl, by ta krev Beránka bez poskvrny nebyla na nich ztracena, ten chrám Boží krásou a nádherou zářil a jednou radost věčná byla jich údělem! Kdyby lidé takoví nebyli se dali svést nevěrci a odpadlíky, špatnými knihami a novinami, vzpomněli by si na slova božského Spasitele: »Nechte maličkých přijíti ke mně a nebraňte jim; neboť jejich jest království nebeské«. — »Kdo by pohoršil jedno z maličkých těchto, lépe by jemu bylo, by zavěšen byl žernov osličí (t. j. mlýnský kámen) na hrdlo jeho, a on pohřben byl do hlubokosti mořské.«

Hle tedy Syni Boží volá maličké k sobě tiskne je ke svému srdci, vzkládá na ně ruce a dává jim požehnání — a mnozí vlastní rodiče, nebo jich zástupci, je od sebe odpuzují, srdce své k nim zatvrzují, je často bez příčiny bijí, je proklínají Čeho není schopno ani zvíře sebe dravější, toho schopen jest člověk bez víry, bez náboženství . . . Ano ta nejzuřivější šelma pečuje a stará se o svá mláďata, chrání a brání je na smrt, jen člověk bez víry může se tak zvrhnouti, že vlastní krev svoji kazí, ničí, v časnou i věčnou záhubu vrhá! Člověk ztrativší víru a s ní Boha stává se hrozným sobcem; myslí jen na sebe, jak by se dobře měl a sám všeho v hojnosti užil. Proto zbaví se mnohý i ženy, nebo ničí se dítky již v životě matky — a tak nejen že páchají se hrozné hříchy, jichž opět ani dravá zvěř se nedopouští, nýbrž kopá se zároveň hrob národu, neboť kde není potomstva, musí každý národ zahynouti

Než to našim patentovaným »vlastencům« nevadí. Oni mají jen stále plná ústa osvěty a pokroku, ovšem toho falešného, nevědeckého; zloba a zášť tak je zaslepila, že nevidí, či vlastně nechťejí viděti zkázu vlasti . . . Známyť jest výrok franc. politika a učence: »Každý národ, který chce býti velikým a silným, musí věřiti — a nechce-li věřiti, musí otročiti!« Tedy v porobu, v otroctví, do záhuby

a zkázy vrhají tito falešní proroci lid a národ rvouce mu ze srdce víru a otravují již útlé duše dětské

Ještě štěstí, že jsou ústavy, kde se takových dětí ujímají, je vychovávají, o ně se starají, až stanou se samostatnými: kdyby toho nebylo, jaká metla vyrůstala by v takových dětech pro lidstvo! I jednotlivci, ovšem lidé věřící, ujímají se nejednou takových nebožáků pamětlivi výroků Krista Pána: »Amen pravím vám, pokudž jste to učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste to učinili.« (Mat. 25, 40) a »kdo by přijal jedno takové pachole ve jménu mém (t. z lásky ke mně), mneť přijímá« (Mat. 18, 5). A právě proto, že ujímají se lidé dobří nešťastných dětí z lásky k Synu Božímu, že v nich vidí obraz Boží a dědice království nebeského, pečují též o blaho jejich časné a o celý národ, o celou vlast — jsou tedy oni ve své víře skutky dokazované zároveň těmi pravými a nejlepšími vlastenci a národovci, a ne ti, kteří dorost, budoucnost národa kazí a ničí. Odtud tedy plyne mnoho zkázy mládeže; tyto prameny otravné třeba ucpati a zničiti, nevěru potírat, falešného pokroku a liché osvěty se zřící, a bude mnoho napraveno; pravý pokrok, pravá věda a osvěta, jak je hlásá církev Kristova, ty povýší každý národ, každou zemi. Ale pověra a nevěra, byť ji šířili i ti, kdož volají, že dělají »dobro pro dobro« (ale jen asi pro svoje dobro .) jsou hrotem pravé vzdělanosti, zkázou mládeže, otravou dospělých a žalostným koncem svobody a volnosti v národu

P. ANTONÍN PRÁŠEK (Ruda, Morava).

Příští katechismus.

»Vychovatel« č. 2. uvádí stesk katechetů německých: »Máme nový katechismus, ale jenom přetisk; nevyrostl na domácí půdě.« »My Češi jsme na tom ještě hůře«, přidává pisatel. Dr. O. Tauber pak píše v »Našinci« č. 36.: »Nejvyšší čas, aby vyšel nový český illustrovaný katechismus! Musí mít vše dobré z jiných katechismů! Stesků, článků, debat již dosti — nejvyšší čas k činu! Náš dosavadní katechismus je z nejnébě vyhovujících!«

K tomu poznamenávám: Katechismus dosavadní má mnohé dobré stránky: jest v pravdě souhrnem nauky katolické, však kostrou bez masa a z kostí ještě nikdo neztloustl. Není čítankou — jako evangelia a proto jej s nelibostí odloží, kdo školu opouští.

Je těžký, nepodává výkladu — je příliš obsahlý! Nemá ani podobenství — jak je vypravoval Spasitel — ani obrazů malířem nakreslených.

Dosavadní práce nesmějí se podceňovati! Chyby se staly! Mnohde se nebere ohled na konservativnost duše — tedy i katechetovy. Analytickou metodu prozatím třeba zachovati! Této nezachoval a proto narazil autor »Sv. učení« prof. V. Kubíček. Píše: »Habent fata sua libelli«. Na Velehradě chválili a dnes je prý to těžké!« Jaká jest tedy direktiva pro pisatele nového katechismu? »Zachovej analytickou metodu, zredukuj obsah, připoj výklad, užívej dětských slov, abstrakta pokud lze nahradit konkrétními formami, připoj časem ilustrace!

Katechismus nesmí se zase státi kostrou bez masa, má-li se odstraniti náboženská nevědomost a z ní vyvěrající vlažnost. V Kristových katechesích není definic, ale obraz za obrazem. Když už se tedy bez definic neobejdeme, neodstra-

ňujme příkladů a výkladů! Důvody drahotní, jež se uvádívají jako překážka, jsou polenem, jež se hází pod nohy skladatelům vážného díla! Národ, který by deníky silnice dláždit mohl, však katechismus vydati jest finančně slab, není národem katolickým. Cestu střední třeba i tu zachovati, však znova zdůrazňuji: Katechismus bez příkladů, aplikací, liturgických a asketických zůstal by kostrou bez masa bez ceny pro dítě i dospělé.

Jako ukázkou uvádím modlitbu »Zdravas Maria«.*) Dobře bude vydati jednotlivé části katechismu po částech a ilustrovati je. Neříkám, že moje návrhy jsou ideální a poslední, kdo však si myslí, že příští katechismus bude míti všechny přednosti naráz, jest ve velkém omylu. Však tužbě ušlechtilé rádo dává nebe dojít cíle.

Vysvětlení slov.

»Zdravas.«

Obvyklý náš pozdrav jest: »Pochválen buď Ježíš Kristus«, »dobré jitro«, »pomáhej Pán Bůh«, a j. ve sv. Zemi pozdravovali se slovy: »buď zdrav!« Jidáš užil tohoto překrásného pozdravu, aby Pána svého zradil. I archanděl Gabriel pozdravil Marii slovem »Zdravas«, buď zdráva Maria, panno nejčistší. Jak jsme šťastni, že i my smíme s archandělem volati »Zdravas«. Maria Panna všem ctitelům svým odpovídá: »Zdráv buď ctiteli můj!«

»Maria.«

Maria značí »Hvězda mořská«. Když za bouře ztratí plavci směr plavby, hledají hvězdu »Severku« neb »polárku«, kterou také jmenují »Hvězda Mořská«, a ta jim ukáže pravý směr. Podobně i my obracíme se v modlitbách ke hvězdě, nebeské Marii Panně, by nás vedla cestou ctnosti do nebe a nedala nám zablouditi do hříchu.

»Milosti plná.«

Milost jest dar, který nám Bůh proto dává, abychom se mu podobali. Kdo milost Boží ztratil, obraz Boží v duši roztrhal, zničil. Milosti Boží nevidět, ale cítíme ji. Která fialka se ti lépe líbí — vonící či planá? Viděl jsi už vůni? Nikoliv, ale cítil. I dítě mající milost Boží dá to cítit Bohu i lidem: Rádo se modlí, poslouchá, jest pilné, čistotné.

Maria Panna jest »milosti plná«. Esther se odvážila jíti před krále bez ohlášení, a to se trestalo smrtí. Však král vida královnu Esther klesnouti do mdlob, řekl: »Pro všechny platí ten zákon, jen pro tebe ne Esthero, ty nezemřeš, a pozdvihl jí. Podobně Maria Panna: Všem platil zákon, že měli hřích dědičný, jen pro Marii Pannu neplatil. Maria jest všecka krásná a není na ní poskvrny, potřela hlavu hada pekelného. Maria Panna neměla hříchu dědičného chránila se hříchu osobního, byla ozdobena všemi dary Ducha sv., a proto jest »plná milosti«.

»Pán s tebou.«

Což s jiným člověkem není Pán Bůh? Ano, jest se všemi spravedlivými, ale s Pannou Marií byl jinak. Byla Matkou Ježíškovou, živila ho, útekem zachránila, pod jednou střechou s ním bydlela, s ním trpěla, pod křížem stála, kde sedmerý meč bolestné její srdce probodl.

*) V návrhu otázky dosavadního velkého katechismu: 305.—309. ponechány beze změny. Vysvětlení otiskujeme; zdá se býti spíše vhodným pro lid než do katechismu pro školu. Diskusse našich čtenářů v zájmu důležité věci byla by vítána. Pozn. red.

Požehnaná ty mezi ženami! Nač při těch slovech myslíš? Já si vždy vzpomenu, že nám Maria Panna donesla požehnání. Judita byla zbožná vdova, která zachránila děti, starce, celou vlast od jisté smrti, když hrozný ukrutný Holofernes s vojskem přepadl zemi Židovskou. Statečná Judita užila práva válečného, utala Holofernovi hlavu, a zachránila celý národ. Za to lidé chválili Juditu a volali: »Tys požehnaná mezi židovskými ženami, tys donesla lidu požehnání.« I Maria potřela hlavu hada pekelného, zůstala bez hříchu, přemohla ďábla stala se matkou Boží a zachránila všechny lidi dobré vůle od věčného ztracení.

»Požehnaný plod života tvého«.

Místo ovoce stromu říkáme někdy plody stromu. Místo požehnaný Syn tvůj Ježíš, Panno Maria, říkáme: »požehnaný plod života tvého.« Plod znamená syn. Jaké požehnání přinesl Pán Ježíš? Proč ho jmenuješ požehnaný? Jako malíčký David přemohl pyšného Goliáše modlitbou, a zachránil celou zemi Židovskou, podobně Pán Ježíš trpělivostí na kříži přemohl ďábla a zachránil všechny lidi dobré vůle od pekla.

O požehnání, které Pán Ježíš lidem měl donést psali proroci: »Až přijde Spasitel, otevře oči slepých a uši hluchých otevřeny budou: tehdyž poskočí kulhavý jako jelen a rozvázán bude jazyk němých. Pán Ježíš nejen slepým vracel zrak, on posvětil svým učením každé duši na cestu do nebe. Já jsem světlo světa, řekl Pán Ježíš, kdo jde za mnou, ten nechodí ve tmách a nezbloudí do hříchu. Pán Ježíš posvětil svým učením i temný hrob, aby se ho člověk nebál, když řekl: »kdo ve mne věří, i kdyby umřel živ bude!« Donesl nám tedy požehnání pro tento život i pro věčnost.

»Ježíš«.

Ježíš znamená Vykupitel, nebo Spasitel. Jako Josue přivedl židy z otroctví egyptského do země zaslíbené, podobně Pán Ježíš vyvedl lidi z otroctví ďábla a hříchu do říše milosti do církve a do nebe.

»Matko Boží«.

Panně Marii říkáme: Královna mučedníků, královna panen, královna všech svatých, nádoba výborné pobožnosti, pomocnice křesťanů, však nejmilejší jest Marii Panně, když ji jmenujeme Matka Boží. Když rozhněvaný vojevůdce chtěl zbořiti neposlušné město, poslali měšťané matku jeho, aby za ně prosila. K vůli prosbě matky své ušetřím města, řekl, a ušetřil. Podobně učiní Pán Ježíš: Poslouchal Panny Marie na zemi, vyslyší její prosbu i v nebi kdykoliv se za nás jako Matka Boží přimlouvá.

»Pros za nás nyní v hodinu smrti naší.«

Pomoci Panny Marie potřebujeme vždycky, zvláště však v hodině smrti kdy ďábel člověka svádí k zoufalství, že tak velikému hříšníkovu Pán Bůh nemůže odpustiti, jen aby připravil člověka o místo v nebi, odkud byl sám svržen. Však hle: Maria Panna spěchá na pomoc aby pomohla, a v nejtěžší chvíli pozdravila svého ctitele, který ji tak často pozdravoval slovy: »Zdrávas Maria«.

»Amen« znamená: staň se!

Opakování.

1. S kým pozdravujeme Pannu Marii? 2. Co znamená jméno Maria? 3. Co jest milost? 4. Proč se podobá vůně fialky milosti boží? 5. Proč se královna Esther podobala Panně Marii? 6. Co myslíš, když říkáš slova: Pán s tebou? 7. Jaké po-

žehnání přinesla Židům Judita. Jaké nám Panna Maria? 8. Co jest plod? 9. Jaké požehnání přinesl Pán Ježíš pro tělo, jaké pro duši? 10. Proč si vzpomeneš na Davida, když říkáš: Požehnaný Ježíš? 11. Kterí jsou lidé dobré vůle? 12. Kam vedl Židy Josue a kam nás vede Pán Ježíš? 13. Které jméno jest Panně Marii nejmilejší? 14. Proč vyslyší Pán Ježíš prosby Panny Marie? 15. Kdy Panna Maria nejvíce pomáhá? 16. Co znamená slovo »Amen«?

Zamysli se!

Jako byl Panně Marii milý pozdrav od archanděla Gabriela, podobně jest jí milý i od tebe! Rád se ho modlívaš?

VÁCLAV OLIVA:

Z dějin „Patera“ prikázání církevních.

(Ukázka ze spisu »Katolická symbolika«.)

(Pokračování).

V bývalém Rakousku zase redukce svátků byla provedena hlavně za císařovny Marie Terezie. Na její žádost totiž vydal papež Benedikt XIV. dne 1. září 1753 breve, jímž počet svátků pro rakouské země byl značně zmenšen a to tak, že některé svátky byly ponechány, jiné sníženy na polosvátky či svátky »kostelní«, kdy věřící byli povinni mši sv. slyšeti, ale jinak veškeré práce směli konati, a jiné zase docela zrušeny. Ale když zavedení polosvátků se neosvědčovalo, vydal papež Klement XIV. dne 12. června 1771 jako doplněk nařízení Benedikta XIV. breve »Paternae caritatis«, jímž v rakouských zemích prostě 19 dosud zasvěcených svátků se rušilo a jen 15 dle obecného zákona zasvěcených svátků bylo ponecháno s jedním ještě nebo dvěma svátky zemských patronů. Od r. 1771 bylo tedy celkem v Čechách 17 svátků zasvěcených, ale na Moravě a ve Slezsku pouze 16, při čemž samozřejmě nečítaly se svátky, jež byly přeloženy na neděle.

Podobně prováděly se redukce svátků i v jiných zemích. Míra toho nebyla však všude stejná. Proto v mnohých zemích zůstalo jen něco málo svátků, jako na př. v Anglii 8, v Severní Americe 6, ve Východní Indii 5 atd. Tím ve svěcení svátků zavládlo tolik výjimek a změn, že bylo potřebí nové a všeobecné v tomto směru úpravy. A tato poslední úprava svátků stala se za papeže Pia X. zvláštním Motu proprio, zvaném »Supremi disciplinae«, jež však později ještě několika výnosy Apoštolské stolice bylo doplněno a podrobněji vysvětleno. Dle toho zůstalo pro Čechy vedle neděl celkem 11 zasvěcených svátků, a sice 2 svátky zemských patronů a 9 svátků dle obecného zákona. Poněvadž však po prohlášení české samostatnosti v oboru státní správy ukázala se snaha po nové redukci a snaha tato posud nezanikla, jest velmi pravděpodobno, že z 11 posud v Čechách zasvěcených svátků některé odpadnou či spíše budou na nejbližší neděle přeloženy, ač o úplném odstranění svátků ani tehdy nebude moci se mluvit anebo jednati.

Z toho jest patrné, že svěcení svátků, jež od prvních počátků katolické církve všude, t. j. ve všech zemích a u všech katolických národů kvetlo a kvete, nikdy úplna nezanikne, a že tedy církev vším právem uložila svým věřícím za mravní povinnost svátky zasvěcené světití a tuto povinnost právě tak jako další povinnosti o slyšení mše sv., sv. zpovědi, sv. přijímání a o postu vždy jim ukládat bude a musí,

Alespoň proto, že Bůh z nekonečné lásky a dobroty k spáse věřících ustanovil »Nejsvětější svátost« a oběť mše sv. pro všechny časy, musí katolická církev zcela důsledně nejen nyní, ale vždy své dítky přísně k tomu nabádati, aby jeden každý z nich těchto prostředků spásy použil a alespoň v určitou dobu jimi duši občerstvil. Když tedy náboženské vlažnosti u mnohých katolíků stále přibývalo a vznešený příklad prvních křesťanů, kteří denně shromažďovali se k sv. přijímání, byl více a více zapomínán, musila církev nezbytně stanovit dobu, kdy křesťan, má-li býti opravdu toho jména hoden, má zúčastniti se nejen svou přítomností při mši sv., ale také přijímati Tělo Páně. Mimo to, poněvadž k hodnému přijetí sv. přijímání jest nezbytnou duševní očista od hříchů a slabostí lidských, musí mu zajisté i předcházeti sv. zpověď či přijetí svátosti pokání.

Hodný a upřímný katolík ovšem podobných rozkazů nepotřebuje, ježto zná a umí oceniti lásku Spasitelovu a proto častěji sám a bez prikázání přichází k tomu, jenž je pramenem vši radosti a svatosti, ale církev neskládá se pouze ze světců a přesvědčených katolíků, ježto na každém poli vedle jadrné pšenice bývá i mnoho slabých stébel.

Konečně, co se týče postu, jest jisto, že tento v zásadě je požadavkem zákona přirozeného, ježto každý má mravní a sobě vrozenou povinnost jísti jenom tolik, pokud jest nutno k zachování života, zdraví a potřebných k práci sil, kdežto zase na tolik se postiti, aby mohl své žádosti krotiti, za hříchy dostičiniti a ducha svého svobodně a bezzávadně k vyšším cílům pozvedati. Proto Kristus Pán důsledně nemohl půst odstraniti, ale považoval za úkol svého poslání spíše jej nad zákon přirozený pozvednouti a omilostniti. Když mu židé vytýkali, že učedníci Janovi právě tak jako učedníci fariseů v určité dny často se postí, kdežto učedníci jeho jedí a pijí, odpověděl jim: »Zdali můžete ukládati svatebníkům, aby se postili, pokud ženich je s nimi? Přijdou však dnové, kdy ženich bude odňat od nich; tehdy budou se postiti v těch dnech« (Luk. 5, 34—35), čímž, jak dokládá Grimm, »půst učedníků a křesťanský půst vůbec obdržel velmi vznešený motiv. Zármutek nad ztrátou ženichovou, touha po nebi a ošklivost před věcmi pouze pozemskými, to byly příčiny, proč učedníci Páně měli se postiti, proč neměli požívat pokrmů a nápojů. To ovšem byl docela rozdílný půst od postu učedníků Janových a fariseů.«²¹⁾ I nedivu tedy, že po nanebevstoupení Kristově sv. apoštolové, jak svědčí Písmo sv. (Sk. ap. 13, 2—3; 15, 28—29; 14, 22; 2. Kor. 11, 27) častěji se postiti a věřícím půst, t. j. zdržování se určitých pokrmů nakázali.

A křesťané uposlechli. Alespoň hned z prvních let působení sv. apoštolů víme, že bezprostřední přípravou k svátkům velikonočním byl vedle pokání půst, a to na památku utrpení a smrti Páně. Tento půst nebýval však ve všech křesťanských osadách stejně dlouhým. Jedni z křesťanů postili se pouze jeden den (o Velikém pátku), jiní po dva dny (o Zeleném čtvrtku a Velikém pátku), třetí po 40 hodin a opět jiní po celý týden (od Květné neděle do Bílé soboty), jako na př. v Alexandrii atd. Posléze místo 40 hodin byl na více místech zaveden půst 40 dní a místo 6 dnů půst 6 týdnů na památku čtyřicetidenního postu Páně na poušti (Mat. 4, 2). Tak stalo se, že sněm nicejský, slavený r. 325 čili na počátku čtvrtého století, připomenul v kánoně pátém čtyřicetidenní půst, jenž pak všeobecně zdomácněl jak na Východě, tak na Západě. (Pokračování.)

SMĚS.

Pastýřský list o výchově křesťanské. Arcibiskupové a biskupové československé republiky vydali pastýřský list, který ve čtyřech dílech a doslovu jedná: I. Naše zásady ve výchově: 1. Ježíš Kristus — základem křesťanské výchovy. 2. V oboru víry a mravnosti není sebeurčovacího práva ani práva na blud, tedy »neodvislá« mravnost neexistuje. 3. Přirozená mravouka katolickému křesťanu nedostačuje. 4. Pro ditky křesťanské křesťanskou morálku! 5. Ochrana svobody svědomí pro nás katolíky. 6. Právo církve na křesťanskou výchovu svých členů. 7. Nezadatelné právo rodičů na školu. 8. Právo dítěte. — II. Jak se to má s naší lidovou výchovou. 1. Naše nynější škola. 2. O tichém boji proti náboženství ve škole. 3. Co jest souditi o »Občanské výchově« katolických dětí? — III. Národní výchova — »národní náboženství«. 1. Může náboženství býti národním? 2. Důkazy, že náboženství pravé musí býti světovým. 3. Všichni národové zachovávají si po svém obrácení svou národní svéráznost. — IV. Kterých výhod poskytuje křesťanská výchova mládeže státu a sociálnímu pořádku? 1. Podporuje mravnost a smysl pro společné dobro. 2. Posilnění autority. 3. Zvláštní význam křesťanské výchovy mládeže pro republiku. — Doslov. Pastýřský list bude čten po části věřícím s kazatelnou a vydán v latině vydání tiskem, aby mohl býti rozšířen co nejvíce.

Prováděcí nařízení k malému školskému zákonu dosud vydána nebyla, ačkoliv se již několikrát čekalo, že se tak stane. Pražský dopisovatel píše v »Našinci« č. 67: Proslýchá se, že v ministerstvu školství chystají se vpašovati do nich příkrá ustanovení proti katolíkům a že chtějí stranu lidovou zaskočiti. Bude tedy třeba ostražitě bdělosti, neboť ukázaly-li by se tyto zvěsti pravdivými, pak by takový zjev vrhal prapodi né světlo na ministerstvo školství a nesměl by se přejíti mlčením.

Úprava drahotných přídavků státních zaměstnanců. Jak se »Našinec« z informovaných kruhů dovídá, hodlá vláda, která prosincovým Rašínovým zákonem jest zmocněna stanoviti výši drahotných přídavků státních zaměstnanců, upraviti drahotní přídávky odstupňované analogicky dle místních přídavků. Pro Prahu by byl vzat za základ

nynější drahotní přídavek ve stejné výši, pro místa I. třídy 90 proc. pražského drahotního přídavku, pro místa II. třídy 80 proc. a pro místa III. třídy 70 procent. Změna tato má nastati již 1. květnem t. r. Jak tedy vidno, nejedná se jen o úpravu drahotných přídavků, nýbrž vlastně o nové snížení platů.

Ruční práce jsou zavedeny i do škol našich. Je to pokrok, který dávno měli za našimi hranicemi také katol. školy. V Belgii, v Americe je vyučování ručním pracím už dávno a belgické katol. školy školských bratří vykonaly na tomto poli pěkný kus záslužné a obdivované práce. Ale tito bratří se na toto vyučování také připravili, u nás tomu však tak není. Proto skončí toto vyučování u nás flaskem. Katol. učitelé naši mohli dávno navštívit školy školských bratří v Belgii a byli by mohli ukázati, jak se tomu předmětu má učiti u nás. Bohužel, je u nás zhoubný předpoklad proti školským bratřím a tak jsme zůstali na témže stupni i s našimi pokrokařskými učiteli.

O novém italském katechismu píše Dr. Ot. Tauber v »Našinci« (čís. 36) 13. II. t. r. Katechismus italský vydán péčí Benedikta XV. a složen od Vigny a Panatella. Je to šest katechismů pro šest tříd. Rozděleny jsou na tři části. Nápis na všech zní: Fede Mia Vita. Nemají otázek; jen na konci jisté látky nebo někde pod čarou jsou drobné otázky více pro kněze. Definice nejsou na počátku. Rozdělení tří částí zní: Víra, Zákon, Milost. Pro první třídu se začíná Přítelem dítek, křížem, Trojicí. Potom Starý zákon až po Abrahama a hned narození Páně. Křest v I. katechismu se definuje. »Křest je svátost, již se stáváme dítkami Božími.« Poslední pomazání. »Je svátost, již se uděluje posila těžce nemocným.« Ve vyšších třídách se o něco jen definice rozvinují. Zákon jedná o mravouce, hříchu, přikázáních, o bohoslužbě a hned při tom o její liturgii. Milost jedná o modlitbě a svátostech. V šestém katechismu při církvi hned následují stručné dějiny církve svaté a na konci jsou články pro praktický život křesťana, na příklad o účtě eucharistické, o dušičkách atd. V I. díle o víře jedná se v nejvyšší třídě i o protestantismu, naturalismu, racionalismu, v zákoně o autoritě. Tedy i věci časové. Na každé straně je vzácný obrázek. Forma knížek je roztomilá. Vpleteny jsou písně, básničky, církevní

hymny, příběhy z dějin, na př. i o sv. Janu Nepom., jehož krásný obrázek též připojen. Při dějinách zjevení je i krásná mapa Palestiny, s ptačí perspektivy, asi jako naše Javůrkova. Jsou tam i úryvky ze slavných spisovatelů, na př. Chateaubrianda. Obsahuje tedy učebnice vše: bibli, liturgiku, věro- a mravouku i dějiny. Tu dosti pokynů, čím třeba doplniti Svaté učení. Jinak metoda, způsob podání učiva, u Kubíčka je dobrá. Formát musí býti menší, vkusný, papír pěkný a obrázky nutny. Bez nich dnes není učebnice žádná možná.

Návrh nové úpravy platů učitelstva měštanských škol. »Učitelské Noviny« v čísle 11. ze 7. března t. r. přinesly článek o přípravách ministerstva školství a nár. osvěty k tomu, aby se stupnice platová pro učitelstvo měštanských škol změnila ve prospěch nejstarších učitelů na úkor mladých tak, aby učitelstvo měšťan. škol postupovalo důsledně podle vzorce B — 2 roky a že se plán tento v kruzích učitelstva měšť. škol posuzuje velmi příznivě a že se tají. Předsednictvo Říš. svazu uč. měšť. škol však prohlašuje, že zpráva ta spočívá na informacích mylných.

Čsl. obec učitelská vyhrožuje min. Bechyňovi. Čsl. obec učitelská poslala ministru školství a nár. osvěty otevřený dopis, v němž »má v živé paměti osvobozovací dílo revolučního ministra školství a nár. osvěty, které připravovalo jednotnou školu, svobodnou ve všech vědeckých, uměleckých, mravních a náboženských, a nemůže proto nyní mlčeti, když téměř denně rozpoznává, že se toto dílo vinou politických zástupců římskokatolické církve a odpovědných vládnoucích činitelů mění.« Po několika protiklerikálních hrubostech končí otevřený list takto: »Obracejíte se na Vás tímto veřejným listem, připomínáme opět nejen Vám, ale i československé veřejnosti, že bedlivě sledujeme boj politických exponentů římsko-katolické církve v Československu o konfesíonální školu a že učitelstvo musí míti jasno: buď může spoléhati na ministerstvo školství a tempo pokroku urychlití, nebo obranu moderní školy a demokratických práv učitelstva vésti na dvou frontách a hledati prostředky k uhájení jich jak proti politické reakci, tak i proti vysoké školské byrokracii.« Učitelstvu zdá se protináboženská činnost ministerstva pomalá a proto vyhrožuje, zapomínajíc, že svým jednáním už dávno odpudilo od sebe všechny vrstvy lidu.

Sjezd německých katolíků v Chebu. Na schůzi delegátů katolických spolků v Chebu bylo v přítomnosti světícího biskupa Glosauera usneseno, aby o svatodušních svátcích letošního roku byl v Chebu uspořádán diecéšní sjezd německých katolíků.

Nejlepší modlitební knihy. Anglický katolický denník »Tablet« doporučuje i laikům jako nejlepší modlitební knihy missál a breviář. I v českém jazyku byl vydán missál dle překladu P. Prokopa Baudyše Cyrillo-Methodějskou knihtiskárnou. Jak na jiném místě oznamujeme, mají Němci pěkný latinsko-německý missál od P. Ans. Schotta O. S. B., vyšlý právě u Herdera ve Freiburgu.

Za svobodnou konfesní školu. Slovinci zahajují akci pro konfesní školy. Začátek byl učiněn v Lublani, kdež se konala velká schůze rodičů, na které red. Terseglav vyložil význam a nutnost školy, proniknuté duchem náboženským. »Nynější škola,« pravil řečník, »je plodem prušáckého kaprálského ducha, je nábožensky bezbarvá, náleží už do haraburdí přežitého a odbytého »liberalismu«. Místo ní musí přijít svobodná konfesní škola.« Vývody řečnickovy byly přijaty s nadšením a po řeči jeho bylo založeno Sdružení pro křesťanskou školu.

Proti občanské nauce a chlapec-kým ručním pracem staví se i legionářská, přepokroková. »Československá Samostatnost«. Píše o přetížení žactva na školách obecných a měštanských a žádá snížení počtu hodin občanské nauky, jelikož svědomitý učitel-vychovatel tomuto tématu věnuje vždy dostatek času při všech předmětech. Také považuje ruční práci chlapec-kou za exotickou bylinu. — A v »Národ. Demokracii« v čís. 65, píše učitel: »Zavádějí se horečně výchovné ruční práce. Má se jimi buditi chuť k dílu a mají se objevovati talenty«. Děti lepí, pilují, vyřezávají, malují, hoblují, i do kovů se pouštějí — my učitelé sami těm věcem nerozumějící, chválíme, neboť vysoká nařízení je třeba vždycky chválit, po straně hubujeme a odsuzujeme. Úplně nepotřebné krabičky a pod. ukrádají potřebný čas a loupí dětem i učitelům soustředěnost.«

Rakouští biskupové a arcibiskupové vydali pastýřský list, ve kterém se obrací proti požadavku odluky státu od církve, náboženství od škol, proti rozluce manželství, dále proti vyučování na základě laické morálky a proti spalování mrtvol.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

Číslo 5.

KVĚTEN 1924.

ROČNÍK XXXIX.

Rozvrácená výchova.

Počátkem dubna přineslo „Právo Lidu“ článek známého soc. dem. učitele „Promyka“, v němž tento ukazuje, že mládež vycházející z nynějších škol nemůže býti činěna zodpovědnou za urážky náboženství, protože nepoznává náboženského učení a přimlouvá se za to, aby ze zákona vyloučeno bylo vše, co chrání občany jistého náboženského smýšlení před útoky jiných a zvláště pak této generace necírkevně vychovaných občanů a dokazuje, že *z trestního zákona musí býti vyňaty přečiny proti náboženství.*

Ponecháváme stranou, že stát, který by nechránil náboženského přesvědčení svých občanů nebyl by státem právním a přihlížíme jen k tomu, kdo je vinen tímto nedostatkem výchovy příští generace občanů.

Dobře tu píše „Pražský Večerník“ (č. 79.):

„Tisíce z církve vystoupilých a z náboženství odhlášených dětí vyjde školu, aniž by co slyšely o Bohu a o křesťanství, které přec tvoří základ evropské kultury. Budou to lidé, kteří nebudou míti ani tolik přirozené mravnosti, jako pohané, neboť budou štváni proti tomu, čeho neznají. Nebudou znát křesťanství, ale budou ho nenávidět, protože budou k tomu naváděni. Snášitelnost a úcta k přesvědčení druhého budou jim cizí, protože budou se domnívati, že porážejí blud a prospívají pokroku. Tito mladí lidé přijdou nejen do sporu se svými jinak smýšlejícími občany, ale též se zákonem, který chrání přesvědčení každého, tedy i náboženství.

Jedno však přece nutno uvážit. Co s těmi novodobými pohany. Budeme pro ně stavět kriminály? A proto naši předkové s takovou obětavostí stavěli školy, aby z nich vycházeli kriminálníci? *Nedovede-li „laická morálka“ vychovat děti k slušnosti a snášelnivosti náboženské, jak je vychová k humanitě a lásce k vlasti?* Jaká to vyjde generace z republikánské školy?“

Laická morálka zavedena byla do škol pode jménem *občanské nauky* zákonem ze dne 13. července 1922. Vzpomínáme, jak před vydáním zákona toho — malý škol. zákon — o Velikonoci 1922, když ještě byl formulován, byl vychválen v „Lid. Listech“ (č. 89.) a jak pak zavedena pro všechny děti laická morálka, jako předmět povinný. Tenkrát tedy psaly „Lid. Listy“:

„Jako v jiných směrech, tak i tu (ve škole) žádá republikánský útvar státu, aby jeho občané, z nichž každý má v první řadě býti sám sobě jaksí králem, ve smyslu vydobytých svobod se také skutečně sami uplatňovali. Stát dává občanům svobodu rozhodnouti se volně pro náboženskou nebo laickou výchovu dítek. Je nesporno, že zejména na počátku rozvine se čilá agitace mezi rodiči, aby nedávali svých dítek zapisovati do náboženství a že mnohá, mnohá duše slabá povolí a zapře víru. Bude to ostrý, ale zdravý vítr, jenž jistou dobu povane vždy počátkem školního roku a bude strášat uschlé listí, ale zachvívaje kmenem, bude jenom upevňovat jeho kořeny.“

Článek končil: „Kéž malý školský zákon stane se pevným kamenem v základech našeho státu, aby další stavba mohla rozvíjet se v ladný celek ve znamení opravdové svobody a spravedlnosti!“

Tak přede dvěma lety. A dnes? Následky čilé agitace se jeví: novodobí pohané, horší pohanů starých, obávaná generace pro kterou neplatí zákon božský ani lidský. Nebyla tehdy krátkozrakou demagogie a stranické zášti — snad někdo jiný. Nedávali jsme tehdy za pravdu „Lid. Listům“, ale dnes úplně souhlasíme z „Praž. Večerníkem“: „Článek „Promykův“ v „Právu Lidu“ je hroznou obžalobou školských reforem: Školu nám rozvrátily a dobrého nic nepřinesly.“

ANT. AUDRLICKÝ:

Umění v katechesi.

(Pokračování.)

II. Celá tradice náboženská i s Písmem svatým vede tedy katechetu k tomu, aby se snažil učiniti svou katechesi krásnou a proto ji podal s pravým uměním. Ale tu jest zodpověděti otázky: *Co jest krásno. Jak tvoří umění?*

Odpověď dává nám estetika, větévka filosofie, případně umění samo. Jest ovšem pravdou, že i pro estetiku má krása něco tajemného. Přiznává to i sama filosofie křesťanská. Ale která věda lidská jest již na vrcholu, s něhož by nemohla stoupati výše, a kdy lidské poznání pronikne k posledním hranicím poznatelná?

Ostatně při kráse žádá takřka naše přirozenost, aby, má-li krása pro nás míti svůj neodolatelný půvab, měla v sobě něco tajemného. Právě na východě, kde lidé více milují krásu, více také milují tajemství. „Na rozdíl od nás milují obyvatelé Východu tajemství a více je těší jen tušiti myšlenku, než ji chápati úplně. Odtud ony alegorie, přísloví, jichž je starý zákon pln, hádanky Samsonovy, Šalomounovy a královny ze Sábý. Ještě dnes, uslyší-li Arab nějakou bajku, stojí celé hodiny a přemýšlí o ní; jako dítě a jako každá bytost, u níž převládá obraznost, má raději neurčité tvary snění než přesnost našich myšlenek.“ (C. Fouard: Život P. N. Ježíše Krista). Zůstává-li nám z krásy něco tajemným, pak jest to jenom *sladké tajemství krásy*.

Ruskin to dokazuje slovy: „Ten člověk je vždy šťasten, jenž ustavičně se nachází na blízku něčeho, co nemůže poznat úplně, ale co pořád poznávat usiluje. Totož jest nutný stav konečného tvora s božsky zakořeněnou a božsky nadanou inteligencí; tož jest jeho blažený stav, ale nikoli stav vítězoslávy a plesání nad tím, co ví, ale spíše radosti nad ustavičným objevováním nové nevědomosti, v ustavičném sebepokořování a stálém úžasu. Jakmile se stalo vědění úplně naším, přestává působit potěšení. Může nám býti užitečno v praktickém ohledu, může býti dobré pro jiné, anebo dobré, lichvaříme-li jím, abychom ho dobyli více, ale samo v sobě, jakmile se nám stalo naprosto známým, jest mrtvo. Div z něho zmizel i ta jemná barva, kterou se skvělo, když jsme je poprvé vylovili z nekonečného moře. Jedním účinkem vědění jest, že umrtvuje sílu obraznosti a původní energii celého člověka. Pod tíhou svého vědění nelze pohybovati se tak lehce jako za dnů své prostoty.“ (Vědění, které nadýmá.)

Všecko není tedy ještě při kráse zcela jasno a zdůvodněno a k našemu blahu není toho ani třeba, ale přece *jest v estetice více pravd jistých než se říká*.

(Vychodil: Básnictví a mravouka). Katechetovi, který pracuje pro jiné a známo má tvořit, jest třeba znáti pravidla umění, zvláště, není-li umělcem rozeným.

Filosofie křesťanská dává nám vniknouti v tajemství krásy nejhluběji a nejvíce nás upokojuje. Filosofie moderní, která se chce bráti vlastní cestou, trpí tu namnoze výlučností a pokud má některou myšlenku správnou, jest to jen jinými slovy vyjádřená estetická zásada filosofie křesťanské.

Podle dojmu, kterým působí krásno v duši, a podle účinků, které má v našem nitru, tedy se *stanoviska psychologického*, platí věta sv. Tomáše: Krásné jest, co se líbí, jsouc nazíráno. Kadeřávek k tomu dodává: „Pravdivo jest, čeho poznání ukáží mohutnost poznávací; dobro, čeho dosažení ukáží mohutnost snaživou; krásno, čeho poznání (ovšem rozumové,) ukáží mohutnost snaživou, ovšem nadsmyslnou“. (Psychologie). Záliba v krásnu liší se ode vsí jiné záliby tím, že pochází výhradně z duchovního nazírání, a odezírá od každého jiného prospěchu. Sem možno zařadit intuici Croce-ovu, v níž tento italský novověký filosof nachází psychologický prvek estetický.

Přistoupí-li k *momentu subjektivnímu i objektivnímu*, který plyne z povahy věcí, jež nazýváme krásnými, dostáváme znaky krásna a důvody estetické záliby. Dr. Josef Pospíšil ve své *Metafysice* dovozuje, že bytosti rozumné si libují jen v činnostech, které přirozenosti jejich jsou přiměřeny, a dle toho vyvozuje tři znaky krásna.

Našemu rozumu jest přiměřeno, aby svůj předmět, pravdu, snadně a jasně poznával. Čím jasněji nazírá, tím více si v něm libuje. Pravda musí tedy býti jasná, abychom si v ní libovali. Odtud sv. Augustin, který vycházel z názorů Platonových a hlavně novo-platonika Photina, dí: „*Krása jest lesk pravdy*“. Tento lesk jest ovšem jakási záře duchovní. Ve shodě s tím východní učitel církevní sv. Jan Zlatoústý dovozuje, že duše jest krásnější nad tělo, a proto že o ni jest více pečovati. Píše: „Budou jako andělé, dí písmo. (Mat. 22, 30.) I mezi těly jsou ta, která jsou lehčí a jemnější, blížíce se co nejvíce k bytostem netělesným, i krásnější i podivuhodnější. Tak jest sličnější nebe nad zemi, oheň nad vodu, hvězdy nad drahokamy, a duha daleko předčí nade všechny fialky a růže a všechny vesměs pozemské podivuhodné květiny. Bylo-li by vůbec možná těmto tělesným očima sličnost duše spatřiti, k smíchu by ti zajisté byly všechny tyto příklady krásy tělesné; tak slabé jsou, aby nám představily sličnost duše. Pročež nezanedbávejme tohoto klenotu, této blaženosti, zvlášť když se nám dosažení oné krásy usnadňuje blahou nadějí na budoucí věk“. (Prvá řeč napomínací k Theodorovi kleslému).

I umění přiznává kráse zvláštní lesk. Umělec-básník Ot. Březina o kráse svých veršů skromně zpívá:

„ myšlenka má je voskovici světla mdlého,
jež v těla svícnu nečistém se třesouc leskne
na oltář věčný postavena Neznámého.“

O kráse vesmíru píše:

„Zář grandiosní vesmíru když v zrak mi padla .
(Tajemné dálky).

Druhý znak krásna souvisí s prvním. Duchu našemu, který je spojen s hmotou v jedné přirozenosti, je dále přiměřeno poznávací duchovost ve hmotě, bytnosti

totiž věcí jevících se smyslně. Odtud: *Pulchrum est repraesentatio ideae per formam sensibilem*. S touto zásadou souhlasí téměř veškerá estetika nové doby:

Krásno jest skutečností idey ve formě omezeného zjevu. (Hegel).

Krásno jest nekonečno znázorněno v konečnu. (Schelling.)

Krása jest rovnice mezi ideou a formou. (Hello.)

Třetí znak krásy se poznává z úvahy, že člověk jednu bytost poznává z různých zjevů. Člověk svou přirozeností lne k tomu, aby všude v rozmanitosti hledal jednotu. Odtud *ke kráse patří jednota v rozmanitosti*.

Konečně možno mluvit o krásnu *dle důvodu objektivního*. Na tomto základě křesťanská filosofie stanoví větu: Krásno jest vše, co jest v sobě dokonalé. Čím větší jest dokonalost věci, čím více má předností, tím je krásnější.

Dle křesťanské filosofie jest neúplným estetický náhled Herbartův, dle něhož krása spočívá jen ve formální stránce věcí, totiž v jednoduchých poměrech, a látka sama je estheticky lhostejná. Rovněž neúplné a nedostatečné jsou náhledy německých noetických idealistů, pro něž svět zevnější, odlišný od světa ideálního, vůbec neexistuje.

Za to hluboko do hlubin krásna se noří a pátravým zrakem jeho základ zkoumá filosofie novo-idealistická, která ladnou syntesou kulturních složek spěje za idealem dokonalosti a krásy. Representant tohoto hnutí u nás Dr. Josef Kratochvíl vykládá krásu asi tak: Každá věc má vnitřní vývoj, jenž vyžaduje více momentů. Jeden z nich je bytnost, jakási potence, druhý jest kon, actus. Sřední člen mezi nimi je obrazec; tento obrazec právě přichází do našeho poznání. A v něm je přesný pojem krásna vůbec. Krásno neznáčí tedy bytnost, obsah, nýbrž obraz této bytnosti, a neznáčí kon, aktus, nýbrž jednotící snahu bytnosti ke konu. Liší se tedy pojem krásna od pojmu pravdy, jež značí řád k bytnosti bytí a nikoli k jeho obrazci, a liší se i od dobra, jež se vztahuje k činnosti, ke konu. Pojem krásna tedy, jako střední vztah v přirozenosti věcí, jest nejkrásnější výplod, nejjasnější projev skutečností věcí. (Úvod do filosofie.)

Z uvedeného jest patrné, že tento náhled velmi se shoduje se znaky krásna, jak je uvádí tradicionální křesťanská filosofie.

Dle těchto úvah o krásnu snadno si zodpovíme otázku, *v čem spočívá umění*. Umění tvoří díla, na nichž znaky krásna jsou skutečněny. Na dílech uměleckých musí nám zářiti jakýsi lesk pravdy ať intelektuelní ať mravní, idea musí býti zevně zobrazena a části musí tvořiti jednotný celek. Zvláště pak musí onen střední člen mezi bytností a aktem — obraz — se jeviti v díle uměleckém.

Umění samo totéž cítí; proto Ot. Březina v programové své básni zpívá:

O sílo extasí a snů, z níž umění
plá barev vějířem a v tónech burácí!
Tvým kouzlem z myšlenek se záře pramení,
jak z etheru se světlo nití vibrací.

(Tajemné dálky.)

Ruskin shodně vykládá: „Věda ví, umění proměňuje a tvoří. Obě zabývají se pravdou, věda pravdou podstaty, umění pravdou vidu.“ (Pokračování.)

FR. KOŠÁK :

Rodiště Husovo.

(Referát a několik poznámek.)

Od šestnáctého století tvrdí se dle knižních pramenů, že rodištěm M. Jana je pošumavské městečko Husinec. Dr. Jan Sedlák ve svém díle „M. Jan Hus“ (Praha 1915) píše: „O rodišti nemůže býti pochybnosti — Mistr sám se jmenuje i v úředních záznamech jest nazýván „z Husince“. Jméno Hus jest zkrácenina jména rodiště, obvyklá pro rodáky husinecké již dříve. Místo rodného domku Husova zachovala asi tradice věrně — ostatní vše je legendární smyšlenka.“ (Sedlák: str. 76, pozn. 1).

Přece však roku 1920 vznikla pochybnost (zpráva v „Čechu“ č. 181), která zavdala podnět k vědecké diskusi o otázce rodiště Husova. Vyslovili ji prof. Vančura a Aug. Sedláček a rozebral prof. Josef Pekař. Do diskuse zasáhli jak již uvedení, tak i prof. Dr. Novotný, Frant. Bartoš, Dr. Chalupný a Jan Barták.

V nejnovějším čísle „Českého časopisu historického“ (1924, seš. 1. str. 109—132) a ve zvláštním otisku „Ještě k sporu o rodiště Husovo“ prof. J. Pekař shrnuje vývody oponentů a své a dochází k závěru, že Husinec je sice rodištěm Mistra Jana, ale ne Husinec nad Blanici u Prachatic, ale jak vážné důvody ukazují, spíše zapadá vesnička na břehu Vltavy proti Levému Hradci — *Husinec u Klecan*.

Směrodatnými jsou tu prof. Pekařovi zprávy Eneáše Sylvia a Jana Niblinga.

Eneáš Sylvius Piccolomini (pozdější papež Pius II.), sepsal r. 1458 v lázních viterbských pro Čechy důležitý spis „Historia Bohemica“, který je dobrým pramenem historickým o době husitské. Sylvius byl r. 1451 v Čechách a mohl býti zpraven o této době přímo. Byl průvodcem a přítelem jeho pán český, Prokop Pflug z Rabšteina, kancléř český a od r. 1457 majitel Prachatic. Materialie o době husitské zaslal Sylviovi M. Jan Papoušek ze Soběslavě († 1455), roku 1412 bakalář a od r. 1420 mistr svobodných umění, který náležel k mírnější straně kališnické a byl 1437—1448 farářem před Týnem. Sylvius jistě, když psal o Husovi, ptal se po rodišti jeho — což tehdy bylo hlavní otázkou — a poučení dostalo se mu od českých přátel a zpravodajů.

A Eneáš Sylvius praví, že M. Jan jmenoval se podle vsi Hus, v níž se narodil: „*obscuro loco natus ex villa Hus, quod anserem significat, cognomentum mutuatus*.“ (ČČH. 124.)

Ves Husinec nebyl však onen pošumavský Husinec, ten byl městečkem a nebyl zapadlým místem. Dlužno hledati tedy jiný Husinec a tu přichází v úvahu mezi statky kláštera svatojiřského v Praze r. 1228 připomínaný Husinec nad Vltavou, který později náležel k Roztokám. (V l. 1403—1404 koupil Husinec od kláštera sv. Jiří Prokop z Lédec [ČČH. 123]).

Údaje Sylviovy o vsi Husinci neopravily oba nejstarší překlady Sylviovy kroniky: Húskův z r. 1487 a Konáčův, tištěný r. 1510 a setrvaly na versi Sylviově, že Hus narodil se ve vsi Husinci. Podobně i Veieslavín překládá Sylvia „ze vsi Husince“, ač v jeho době již jihočeský původ Husův je zastáván v tištěné tradici (ČČH. 129.) A velký znatel topografie české a mnohovědný Hájek ve své kronice také píše, že Hus narodil se „v jedné vsi“ Husinci a nezmiňuje se o Husinci u Prachatic (129.)

Další zpráva Sylviova praví, že Hus, když mu bylo r. 1412 kázání zapověděno, „vyšed z Prahy, u vsí, odkudž pocházel a přijmí vzal, svolávati lidu a kázati nepřestával, s povolením pána toho místa, který přál jeho nerozumu.“ Pána toho Sylvius nejmenuje. (ČČH. 116.)

Kde byl tehdy Hus? Dr. Sedlák ve svém díle „M. Jan Hus“ píše, že r. 1412 M. Jan „v polovici října opustil Prahu a uchýlil se někam v ústraní *nedaleko Prahy*.“ V Praze nebylo místo jeho pobytu obecně známo, píšeť sám: „queritant et colloquuntur sacerdotes similiterque alii, ubi sim ego,“ (Sedlák, str. 263, pozn. 5!) při tom však „Hus věděl o všem, co se dalo v Praze a často se tam vracel.“ (S. 264.) Sedlák dále píše, že v neděli 18. prosince 1412 měl přítel Husův M. Jan z Jesenice na universitě přednášku na obranu Husa. Tato obrana Jesenicova dodala přívržencům odvahy, tak že vyzvali Mistra, aby se vrátil do Prahy. Hus ještě nedlouho před vánoci na to nepomýšlel, neboť poslal k vánocům do Prahy povzbuzující list, ale dovědév se o nové náladě, poslechl s radostí a vrátil se o vánočních svátcích do Prahy (S. 270), začal v Betlemě zase kázati, což mělo za následek opětné prohlášení interdiktu. Král hned nařídil 3. ledna 1413, aby se na Hromnice konala synoda. Hus opět odešel z Prahy a byl v té vsi, o níž Sylvius píše od listopadu 1412 do jara 1413 a když do Prahy častěji se vracel, jak i Novotný svědčí (Nov. II. 238—295), nemohl zajisté se skrývati daleko od Prahy, snad až v Husinci v Pošumaví. V týdnu zajisté nebylo by možno, aby zpráva Husa došla a on hned odtamtud do Prahy zavítal.

Tak zpráva Sylviova přestává býti svědectvím pro jihočeské rodiště Husovo vůbec, Hus narodil se ve vsi Husinci a vypuzen byv z Prahy, uchýlil se do svého rodiště, v jehož blízkosti pod ochranou pána toho místa kázal (ČČH. 116), snad na návrší nad Husincem a Vltavou, které podnes sluje „na kazatelně,“ kterýž název doložen již z katastru z r. 1713 (ČČH. 123).

Druhým pramenem jest prof. Pekařovi Jan Nibling, převor kláštera cisterciáků v Ebrachu, proslulém klášteře v Hor. Francích (v okrese bamberském.) Jan Nibling od r. 1498 byl celé čtvrt století převorem v Ebrachu, pak na krátko proboštem v Schönau; zemřel r. 1526. V ebrašské době své spisoval „Kroniku“ ve čtyřech dílech. V třetím díle je zápis Niblingův „De concilio Constantiniensi et condemnatione Johannis Huss, heresiarche. Zápisy o koncilu Kostnickém měl Nibling v Ebrachu po ruce, bylť opat ebrašský Jindřich Heppe a potomní jeho nástupce Bartoloměj Froewein přítomni jednání koncilu a „Bartoloměj byl jedním z desíti vybraných doktorů, od nichž byl Jan Hus usvědčen.“ Ze zápisů Dra Bartoloměje pocházejí vědomosti Niblingovy o koncilu. (ČČH. 132.) O poměrech v Čechách pak byl informován Nibling od mnichů cisterciáků uprchlých z kláštera v Nepomuku Husity vyvráceného. Nibling zmiňuje se o třech členech řádových z Nepomuka pocházejících, kteří v Ebrachu zemřeli. V klášteře v Ebrachu lze tudíž předpokládati zvýšený zájem o české poměry i dostatečnou znalost jejich. Klášter měl styky i s klášteřem v Plasích, takže tu poměry a osoby české dostatečně známy byly.

Záznam ebrašského převora Niblinga o Husovi z let 1503—4¹ zasluhuje zvýšené pozornosti, jeť to jediná zmínka pramenná, která dává zcela určitou odpověď, že *rodištěm M. Jana jest Husinec u Prahy*. Prof. Novotný, který chystá

Niblingovy zprávy z akt koncilu ve „Fontes“ cituje: „Notandumquoque, quod .Johannes Huss, ex eo dicitur Huss, quod *ex villa Bohemie prope Pragam natus, que dicitur Huss.*“ (ČČH. 124.) Zpráva Niblingova vzata patrně z akt koncilu kostnického, staví na pevný základ thesi o středočeském původu Husově.

Z akt koncilu mohl čerpati již Sylvius, čerpal z nich Nibling a asi i jiní. Tak r. 1685 zpracoval Sylviovy dějiny husitství francouzský evangelík Nic. de Rocolles, v jehož knížce „Le redoutable aveugle“ čteme „Hus se jmenoval po vsi, z níž se narodil, aux environs de Prague.“ (ČČH. 127.)

Dle Bartoše je kniha ta zpracováním Sylviovy české historie, ale Bartoš má za vyloučené, že by Rocolles byl užil Niblinga, a tak Pekař soudí, že z akt koncilu kostnického dostala se zpráva o zrození Husově ve vsi Husinci u Prahy i do jiných spisů nebo starých tisků. (ČČH. 132.) Prof. Pekař končí svůj článek: „*Považuji zprávu Niblingovu, již žádné jiné datum toho stárí a té autority není na odpor za dostatečné svědectví, abychom v sporu mezi oběma Husinci, dali přednost Husinci u Klecan, pravému rodišti Husovu.*“ (ČČH. 132.)

Vracíme se k Rocollesovi s otázkou, zda nebylo by možno, že Rocolles bral doplněk „poblíže Prahy“ z některého rukopisu kroniky Sylviovy, která hned po svém vydání tak často byla opisována, že v některých knihovnách nachází se i v několika opisech. (Ot. Sl. Nauč. I. 264.) Mnohý zajisté písař znal i jiné prameny a snadno mohl záznam Sylviův ve svém přepise doplniti.

Uvážíme-li, že z vlastních výroků Husových se zdá, že navštěvoval i nižší školy v Praze, kterýžto časný pobyt již na školách nižších v Praze Novotný dokázal, uvážíme-li, že Hus neznal poměry v kraji prachatickém — mýlil se, vytýkáje r. 1410 faráři prachatickému M. Závišovi, že se o faru nestará, — o nichž kdyby z kraje toho pocházel, jistě by byl zpraven spolehlivě, naskytá se otázka, je-li vůbec doloženo v dějinách, že Hus někdy byl v Husinci u Prachatic?

Zajímavou zajisté je i okolnost, že když Hus na konci roku 1412 napsal spis „De orthographia bohémica“ — patrně asi ve svém rodišti, kde se od října t. r. zdržoval — a když chtěl mluvu spisovnou povznést, přizpůsobil ji k živé řeči pražské, „snaže se ji co nejvíce sblížit s živou mluvou, již se *mluvalo v jádru Čech, ve středu kolem Prahy.*“ (Ot. Sl. nauč. XI.) Nezdá se i tato okolnost nasvědčovati tomu, že „nářečí lidu pražského, jež ve svých spisech povznesl na nový jazyk spisovný“ (Novák: „Přehledné dějiny české literatury“; 2. vyd. str. 42), bylo jeho nářečím vrozeným, že byl rodákem z okolí Prahy? Pocházel tudíž spíše z Husince nad Vltavou, než z Husince nad Blanicí u Prachatic, jemu samému snad neznámého. Toť ovšem jen skromná poznámka; o sporu rozhodnou povolání odborníci, jimž jistě se podaří zjistiti pravé rodiště Mistra Jana.

V. OLIVA:

Z dějin „Patera“ přikázání církevních.

(Pokračování.)

Mimo tento půst však již od dob apoštolských bylo křesťanským zvykem postiti se každého týdne ve středu a v sobotu, ač toliko do 3 hodiny odpolední čili zachovávat tak zvaný poloviční půst. Z toho důvodu říkalo se těmto dvěma dnům na Západě dies stationis, t. j. dny bdění. Konečně v době papeže Lva Velikého vešlo v obvyčej po době velikonoční zachovávat zvláštní posty, a to ve středu, v pátek a v sobotu v týdnu svatodušním a pak v jednom týdnu 7 a 10. měsíce, t. j. září a prosince, jimž říkalo se posty suchých dnů čili posty, kdy bylo zdržeti se věřícím všelike potravy. Později, a to zvláště ve středověku, k těmto původním postům, t. j. k postu čtyřicetidennímu, dále k postům týhodným a suchých dnů přistoupily ještě posty nové, jako na př. v některých krajinách o každé sobotě atd. a zvláštní posty, zachovávané jen v určitých řeholních domech.

Doba protestantské »reformace« však pohrdnuvši církví vůbec, pohrdla i posty. Proto bylo nutno, aby i církve v tomto směru povolovala stále větší a větší dispense. Tím dospělo se v poslední době k velikému zmírnění všech postů a ve všech zemích, ač s nestejnou praxí. Po celé církvi však přece zachovává se: 1. čtyřicetidenní půst, t. j. půst od popeleční středy až do velikonoc mimo dny nedělní, 2. půst čtvera suchých dnů, t. j. ve středu, v pátek a v sobotu na počátku každého čtvrtletí, 3. půst o vigiliích, t. j. dnech před některými zvláště důležitými a významnými svátky a 4. týdenní půst v pátek.²²⁾ Při tom slovem půst vyrozumívá se jednak ujma, jednak zdrželivost od masitých pokrmů a jednak i ujma a zdrželivost od masitých pokrmů zároveň, či přísný půst. A tyto posty, alespoň v zásadě, zajisté vždy v církvi zůstanou.

Proto Schepers v úvaze všeho toho, co z dějin o jednotlivých přikázáních církevních a o jich mravním významu pro jednotlivce i lidskou společnost víme, se taže: »Kdyby svěcení svátků se omezilo pouze jen na odpočinek od služebných prací, nebylo by již toto pravidelné přerušení obvyčejného a v kolejích pozemských stále se pohybujícího života velmi působivým pro náboženskou myšlenku, mocným a populárním kázáním, že jest Bůh a že lidé jsou mu povinni sloužiti? Není právě svěcení svátků velmi spasitelné zvláště pro naši bezbožnou a hmotářskou dobu? Kdyby dále člověk při celé mši sv. měl toliko chvílenku vnitřně sebranou mysl či kdyby při tomto nejsvětějším úkonu jenom dle zevnějšku (fysicky a ne morálně) byl přítomen, nebylo by to již vítanou příležitostí k mnoha dobrým myšlenkám a podnětem k celé řadě spasitelných připomínek? Což ne-souhlasí všickni lékaři, těla i duše v tom, že půst je dobrým a spasitelným tělu i duši? A nepřináší alespoň jednoroční dobrá sv. zpověď a sv. přijímání ne-smírné bohatství milosti?

A potom týž auctor hned s důrazem dokládá: »Zachovávání církevních přikázání jest zevnějším znamením křesťanského života, opravdovým vyznáním víry, povzbuzením všech a posilněním náboženského života u mnohých. Naproti tomu pohrdání jimi svědčí obvyčejně velmi jasně o přestupování přikázání Božích a o vnitřním bezbožném smýšlení, ježto nebývá pravidlem výronem vášně, ale církvi odcizených názorů, zvrácené vůle a neposlušnosti oproti církvi. Kde však

²²⁾ O postu ve středu a v sobotu je již téměř po celé církvi dispensováno.

není náboženského přesvědčení a alespoň zevnější poslušnosti k církvi, tam dlužno mluvit o uříznuté větvi od stromu církve a o základě všech možných zvráceností.*

Při tom však mýlil by se velmi velice každý, kdož by za úvahy o veliké důležitosti přikázání církevních nedbal zároveň přikázání Božích v domněnce, že stačí ve všem toliko poslouchat církve. Brors význačil alespoň podobnou myšlenku přímo, ač trochu drasticky, za nerozum a bláznovství. Praví do slova: »Byl by to ovšem nerozum, kdyby katolík se domníval, že zachováváním přikázání církevních může nahradit zachovávání přikázání Božích a kdyby myslel, že dobíhá-li pouze častěji do kostela, nepotřebuje více dbáti ani počestnosti, ani opravdovosti a charakteru. Ba byla by takováto myšlenka nejen nerozum, ale i velamen malitiae, t. j. zástěrka zloby, před níž varuje již sv. Petr (1. Petr 2, 16). Tací katolíci by byli opravdu pohoršením pro nekatolíky. Proto poslouvejme pěkně Pána Boha a řiďme se Jeho přikázáními, ale také ve všem, i v církevních přikázáních, poslouvejme církve!«

*

V Čechách první zmínku o přikázáních církevních nalézáme ve statutech Arnošta z Pardubic z r. 1353, kde týž církevní představený připomíná svému duchovenstvu, že to má v »jazyku obecném« častěji lid o přikázáních církevních poučovati. Mimo to u Štítného z téže doby přichází častěji řeč o »kostelním«, t. j. církevním »ustanovení«, nebo o »kostelním přikázání«, při čemž slovo kostelní jsouc původu latinského značí totéž co církevní. Tak na př. v »Knihách naučení křesťanského« k otázce: Kdy se máme zpovídati? odpovídá: »Kdy se máme zpovídati, jest kostelní ustanovení, že má každý asa (t. j. alespoň) jednu v rok . . . zpovídati se« a v »Knížkách šesterých o obecných věcech křesťanských« dí v kapitole »O zpovědi«, že »druhá strana pokání je zpověď. Tú jest každý dlužen asa jednu v rok k veliké noci a na smrtelné posteli z ustanovení kostelního«, při čemž o něco dále ještě dodává: »A ktož se asa jednu v rok nezpovídá, tím nedbáním kostelního přikázání hřeší smrtelně.«

V dobách husitských ovšem, jako v celém nazírání na katolickou věrouku, tak i v příčině přikázání církevních nastal u nás všeobecný chaos. Katolíci jich pro husitská násilí nemohli většinou zachovávat a husité o ně mnoho nestáli, zejména pokud se týkalo sv. zpovědi a svěcení svátků. Vždyť katolických kněží bylo v zemi čím dál méně, a husitští kněží podávali lidu Nejsvětější svátost velmi často, mnohdy i dvakrát denně, nejen bez svaté zpovědi, ale i bez lačnosti vůbec. Než tolik přece jisto, že nejen v dobách kompaktát jihlavských, ale i v čase, kdy již luteranismus a českobratrství rozežralo český utrakvismus zúplna, katolíci vždy v době velikonoční snažili se přijímat sv. svátosti, jak toho máme více dokladů na př. z východních »husitských« Čech na Litomyšlsku, kam nejdříve přicházeli tajně katoličtí kněží až z krajin německých a o velikonočních lid zpovídali. Zůstalo tedy vědomí o přikázáních církevních u katolického českého lidu stále i v nejhorších dobách náboženského úpadku přece v jakési, ač nevalné, platnosti.

Je sice pravda, že na př. probošt dr. Píšek či Scribonius, jenž v druhé polovici XVI. století až do opětného osazení arcibiskupského stolce pražského po válkách husitských správu církve katolické v Čechách vedl, ve svém katechismu z r. 1556 o přikázáních církevních nečiní žádné zmínky, ale příčinou toho nebylo snad nezachovávání těchto přikázání v řadách katolického lidu tehdejšího,

jako spíše starší obyčej, dle něhož přikázání tato posud v katechismech se ve zvláštních oddílech neuváděla a také proto, že katechismus Kanisiův nebyl tu ještě znám.²³⁾

Za to však již v nejstarších vydáních českého překladu katechismu Kanisiova, jak vytištěno bylo r. 1559, 1572, 1581 a zvláště r. 1584 pod názvem »Maley katechismus« na listě 62b—63b čteme: »Kolikero jest přikázání svaté křesťanské církve? Přední patero, kteréž každý věděti má a pod poslušenstvím křesťanským zachovávatí má. První: Zachovej a svěť určité svátky. Druhé: V každý svátek nábožně mši svatou i tolikéž kázání slova Božího slyš. Třetí: Rozdíl v pokrmích a nařízené časy k postu zachovávej, totiž čtyřiceti dnuov půst před Velikou nocí čtvery suché dni, a před některými velikými slavnostmi a svátky ustanovené vigilie. Čtvrté: Spovídej se hříchuov svých nayméně jednau v roce nařízenému a vyměřenému tobě knězi.²⁴⁾ Páté: Po vykonané zpovědi nayvelebnější Svátosti, ten pravý a nebeský Chléb nayméně jednau v roce, totiž při času Velikonoci přijímaj.²⁵⁾ A od té doby ze všech katolických českých katechismů a vyznání víry přikázání církevní dle znění Kanisiova více nezmizela i s pozdějším dodatkem o svatebním veselí v době zapovězené.

Alespoň v »Katechyzmu katolickém«, vytištěném ve Starém městě pražském u Jiřího Černocha r. 1681 na listě A 5b se píše: »Kolikero jest přikázání svaté křesťanské církve katolické? Obzvláště patero: 1. Svátky zasvěcené světi. 2. V zasvěcený svátek celou mši sv. nábožně slyšeti. 3. Čtyřiceti dnů půst, čtvery suché dni a jiné ustanovené posty zachovávatí. Též i v pátek a v sobotu od masitých pokrmů se zdržovati. 4. Nejméně jednou v roce svému nařízenému knězi se zpovídati a při času velkonočním velebnou svátost přijímatí. 5. V zapovězený čas svadebního veselí ndržeti.« Proto rok 1681 dlužno v Čechách považovati za čas konečné vnitřní úpravy přikázání církevních, platící až dodnes.

(Dokončení.)

²³⁾ Alespoň Dr. Z. Winter píše »Roku 1559 dán žákům (ve školách jezuitských) do ruky katechismus, jež sepsal první vůdce a provinciál pražských jezuitů Petr Kanisius. Po studium katolické theologie byl téhož autora katechismus veliký »Summa doctrinae christianae«, jež vyšel tiskem dřív, roku 1555; z velikého katechismu pořízen školám menší a ten r. 1559 trojím jazykem, latinským, německým a českým vykládán a ukládán žákům. Kanisiovy katechismy v jednom stu let dožily se skoro čtyř set vydání...« D. c. 593.

²⁴⁾ Slova »Nařízenému a vyměřenému tobě knězi«, jež později byla zaměněna ve rčení »Zřízenému knězi« anebo ve výraz »Ve vlastním farním kostele« na místě, zmiňujícím se o přikázáních církevních, t. j. vlastně o sv. zpovědi a sv. přijímání v době velkonoční na sněmu tridentském se neuvádí. (Sr. Sess. XIII. can. 9.) Proto vlastně nikdy nepatřila k původnímu textu. Byla však do přikázání církevního vsunuta zcela libovolně, ač ne bezdůvodně, již od Kanisia. I byla tedy v druhé polovici XIX. věku zase většinou z katechismů vypuštěna; ač stále zůstává tichým přáním církve, aby věřící v době velkonoční ve svém farním kostele a u zřízeného kněze sv. zpověď i přijímání vykonali. Co Kanisia pohnulo, že slova ta do textu třetího přikázání vložil, nedá se s určitostí, mimo vůli církve, stanovit. Ale zdá se, že to byl důvod čistě pastorační, aby totiž zdánliví katolíci v době protestantského rozmachu nemohli se vymlouvatí a omlouvatí, že přistupují k sv. přijímání jinde mimo svou farnost.

²⁵⁾ O tomto katechismu z r. 1584 uvádí Winter: »Malý Kanisiův katechismus vydáván také po česku, a to ještě v XVI. věku několikrát. Vydání z r. 1584, jež se nám dostalo do rukou, má titul: »Malý katechismus nebo Summa pravé křesťanské katolické všeobecné víry.« Je při té Summě hned z předu kalendář a přičiněny jsou modlitby. Katechism sám rozdělen v šestero kapitol, v nichž katechetským způsobem rozloženo o dvanácti článcích víry... Nelze upřít, že jest psán obratně a stručně. Znám, že tím také působil.« D. c. 594. Mimo to však v poznámce 4. na str. 593. týž autor píše: »Pražští jezuité r. 1581 posílají katechismus latinský, český a německý, ozlacený, u Dačického tištěný, darem Adamovi z Hradce.« Byl tedy, jak z dokladu vidno, český překlad Kanisiova katechismu v Čechách znám také z r. 1581, a výtisk jeho, pokud známo, se uchoval na Strahově. Sr. Košák, d. c. 58.

J. SPIRAX:

V ženské otázce se u nás přestřeluje.

Kde má a kde nemá, kde smí a kde nesmí působiti žena? Zbytečné hádky. Žena je člověk tělem a rozumnou duší obdařený stejně jako muž, má, může a smí tedy všeobecně vzato se uplatnit všude tam, kde muž se uplatňuje.

Já bych se spíše tázal, zdá má či nemá do ženské otázky plést se politika, která tu neblaze působí jako všude jinde, politika jest počátkem a vrcholem úpadku a nemravnosti, ať máme na mysli náboženství, národnost, stavy pracovníků tělesných či duševních, národohospodářství, sociální či mravní úroveň, ženská otázka byla tak zkreslena, protože si z ní politické strany, muži i ženy, učinili otázku, na níž by budovali svou kariéru, vzrůst a prospěch ke škodě vlastní, dobré věci.

Přirozené, ne násilné řešení ženské otázky spočívá na spravedlivé lidské zásadě: „Stejné povinnosti, stejná práva.“ Ubude-li na některé straně na povinnostech, jest ospravedlněno restringování jejich práv, přežila-li se nivelisace i v dnešní materialistické době v otázce platové, neobstála by jistě ani v otázce ženské a měla by vliv znemravňující.

Doby válečných front, kdy se sečítaly lidské síly beze zřetele na zdraví, tělesnou a duševní zdatnost a výkonnost, jsou ty tam. Jako není síla jako síla, tak ani nelze tvrdit bezohledně ženu jako muž.

Jako nebyl na místě odpor, který se před 40 léty projevoval v mužském světě a v úředních kruzích proti připuštění dívek ke studiu a do úřadů, tak není ani zdravým, že ženské kruhy a rodiče mají za to, že prospívají ženské otázce a ženskému dorostu závoděním ve zřizování nadpočetných dívčích učelíšť a přeplňováním jich beze zřeteli k účelnosti a často i k schopnostem žákyň. Nehospodárně a nesvědomitě vysílá se z dívčích ústavů nadprodukce jednostranně vzdělaných dívek, nábožensky a mravně většinou pro život tak dravý, slabě vyzbrojených. Valná část dívek chodí do středních škol, proto že je to módou, nejlepší léta k přípravě pro život promarní a to tím spíše, že matka studentky si mnoho nevšímá, zda ve škole prospívá, kam mimo školu dochází, v domácnosti jí nezaučuje, děvče zvykne lajdáctví, nepozná, kdy se voda vaří, kuchyni, prádlo, vedení domácnosti vůbec nepřivyká. Tak je v dívčích učelištích mnoho žákyň, které jsou nadaným a přičinlivým jen na překážku a vychází odtud s pochybenou výchovou, odtud ten polovzdělaný a nevychovaný ženský proletariát konkurující nejen v zabírání míst ale i v řeči i v chování s proletariátem studentským.

Školské úřady samy chápou, že z valné části nedostává se děvčatům rodinného vychování pro domácnost vinou nebo nezpůsobilostí matek, zavádějí tedy do občanských škol rodinnou domácí nauku, která i na středních školách měla by pěstována býti jako předmět hlavní, v níž by žákyň byly prakticky tak obeznámeny, aby po vyjití ze školy měly v ní zálibu a byly samostačny, aby konečný výsledek nebyl týž jako z vyučování ručním pracím, kdy málokterá žákyň se naučí řádnou punčochu uplésti neb připlésti, prádlo, šatstvo opravit, obyčejnou košili, domácí halénku a sukni ušít.

Nejhůře jsou na tom ty dcery, o něž se rodiče vůbec nestarají, nic si z toho nedělají, že dcera nevyhoupí ani celou občanskou nebo obecnou školu, od čtrnácti let leda nějakou tu nápadnou stuhu do vlasů jí matka vplete a od rána

snad do rána na ulici ji posílá anebo sama po různých místnostech jí vodí. „Vzdělání, výchova, zbytečné trefky, já jsem se také bez nich vdala!“

Zásada řešení otázky ženské nespočívá v připuštění žen ke studium a zaměstnání, vždyť právě ti největší bývalí odpůrci ženského studia mají své dcery a příbuzné umístěny v teplých místech a mnozí ze zastanců ženské otázky dnes křičí: „Pryč se ženskými silami z úřadů, je tolik mužů nezaměstnaných, kde ti se mají uchytiti.“ Spíše v nepřírozeném a nepřiměřeném i jednostranném připuštění žen ke studium a povolání veřejnému nutno spatřovati nebezpečí pro rovnováhu v dnešní společnosti.

Chvalitebno je přání mužů, dle kterého by nejraději viděli všechny ženy s vařečkou u krbu nebo u kolébky, ale skutečný život je jiný, třeba i ženy až na malé výjimky po rodinném krbu touží ať již v tajném skrytu svého srdce a v pokročilejším věku; optejte se těch stárnoucích učitelek a úřednic, jak jsou spokojeny se svým povoláním a staropanenstvím, většina odpoví jistě, že spokojeny nejsou.

V boji o připuštění žen k vyšším studiím rovnoprávně s muži, ženy již vlastně na celé čáře zvítězily, dnes soustřeďuje se úsilí boje na zaopatření míst pro vystudovavší dívky ať tak dochází k nechutným a nespravedlivým ba dokonce cynickým okamžikům vůči nadaným, svědomitým dcerám doktorkám práv atd. a jejich obětavým rodičům, úřady a učený mužský svět se začne hádati o to, mají-li se právničky připustiti ke konceptní službě či nikoliv! Před pěti léty nebyly úřady tak úzkostlivy, pod tlakem politických stran a vlivných osob usazena do všech možných úřadů řada nekvalifikovaných a nezpůsobilých ženských sil, často kdejaká švadlena a tovární dělnice díky politické legitimaci a politickému klíči přes noc se stala „úřednicí“, jinde zase hleděl mnohý vlivný muž zaopatřiti svého „bobečka“, úředníkům se tím v práci neulehčilo, ženská otázka tím zdizkreditovala a stát utrpěl jen škodu a trochu ostudy.

V poslední době brání se úřady i úředníci připuštění žen ke konceptní službě, akademické senáty všech našich universit požádány o dobrozdání, jedni jsou pro, druzí proti připuštění, většina jistě pro připuštění, již charakterní důslednost tak žádá.

Professor bratislavské university Dr. Růžička vyslovuje se zásadně proti všemu výdělečnému zaměstnání žen, což se mi zdá silným přestřelením, nespravedlivým, nelidským a proto nemožným řešením ženské otázky, tak by se zdálo, jakoby pan professor k nám mluvil z jiného světa.

Žena v rodině, rolníkova, obchodníkova, živnostníkova nepůsobí výdělečné? Zemědělské dělnice, přidavačky na stavbách, švadleny, tovární dělnice, v arse-nálech vojenských přes slabší tělesnou konstrukci lopotně pracují, kdo vysvobodí je z tohoto nehygienického výdělečného zaměstnání? Ci toto zaměstnání výdělečné pan professor ženám dovolí, ale jiné přiměřenější a hlavně duševní výdělečné zaměstnání zásadně ženám odepře? Co žen svoji práci výdělečnou zachraňuje rodiny od hladu a rozvratu, když jejich mužové při své dobré vůli nenalézají zaměstnání. V době žní nebo jiné pilné sezonní práci zemědělské, když zbolševisované dělnictvo přes nebezpečí zkázy úrody zastaví práci, musí jediné žena rolníkova i s dětmi třeba neodrostlými za slunečního úpalu neb mrazivého deště polní práce dodělati, právě tak žena obchodníka a živnostníka musí býti muži svému pravou rukou, aby spořivostí a přičinlivostí existenci a život rodiny uhájili.

A slouží to ženám právě těchto stavů ke cti, že při své výdělečné práci nezanedbávají nebezpečně svou domácnost a výchovu dětí svých, při svém obyčejně primitivním vzdělání zůstávají dobrými manželkami i matkami, zatím co ženy z těch vyšších kruhů i při vyšším vzdělání jsou pouhou karikaturou manželky-matky, ponechávající veškeru starost o kuchyň, domácnost, děti i muže služce, vyhledávají módu, zábavu a flirt bez ohledu na to, zda mužovy příjmy na všechno stačí nebo nestačí.

Žena vdaná bývá obyčejně ušetřena vyhledávání trvalého výdělečného zaměstnání, ale není všem dívkám dána možnost provdati se, mužů je menšina, národohospodářské a sociální poměry nejsou příznivé dospívajícím nevěstám, mnohdy i osobní, individuální příčiny nutí dívku, aby zůstala neprovdána, tu pak pro ženu neprovdanou jest velikým štěstím, když vyzbrojena jest schopností a vzděláním obžít se zaměstnáním tělesným nebo duševním, aby nebyla na obtíž svým příbuzným, ale naopak často ulehčila stáří svých chorých a nemajetných rodičů a vzdělání mladších sourozenců.

Není to ani mužné volati: „Pryč se ženskými silami z úřadů“ — až na ty bobečky, které se i do dnes v některých úřadech za různých protekcí udržely.

Jinak není odůvodněné příčiny, proč by nesměla žena konkurovati v tělesném i duševním zaměstnání, proč by při stejné kvalifikaci, povinnostech a práci nesměla požívatí platu i práv s muži.

Ani ženy nebudou přec tvrditi, že i jako ženy a zvláště jako matky jsou stejně způsobilé s muži ke všem druhům povolání a vždy stejně. Ženy-matky zaslouží si něžného ohledu i od konkurujících s nimi mužů, matky zase musí ono minus na své straně přiznati; ostatně zkušenost učí, že pravý manžel úzkostlivě dbá, by manželka zbytečně se nepřepínala výdělečným zaměstnáním a vzorná manželka vždy raděj se uskrovní, jen aby netrpěla domácnost a děti.

A konec konců přes všecky ty ankety o ženské otázce, zůstane ideálem ženy státi se manželkou, matkou, a proto myslím, že právě dnešní rozvrácený život společenský a rodinný volá spíše po anketě, jak vzdělati naše dívky, aby z nich byly dobré ženy a matky.

SMĚS.

Ještě důsledky Malého školského zákona. Posl. Roudnický a soudr. podali ministru školství a národní osvěty dotaz o svévoli a anarchii ve školách, v němž se praví, že „na škole ve Verdeku vyučuje se 13 katolických dětí za 14 dní svému náboženství 1 hodinu. 13 dětí vyznání českosl. za 14 dní 4 hodiny. Ve Slavkově usnesl se dokonce místní škol. výbor zrušiti vyučování náboženství ve IV. třídě občanské chlapecké školy. Ač tu všude jde o hrubé porušení zákona, vybízí „Večerník Práva Lidu“ (list, do kterého píše pan ministr), aby i jinde slavkovský příklad byl následován, t. j. zákon bezdůvodně šlapán.“ A jak se agituje v Praze, aby rodičové odhlašovali své děti

z náboženství ze strachu, že budou nuceni za to zvlášť platit, vidno z protestu přijatého dne 30. března na valné hromadě křesťansko-demokratického klubu: Křesťanský demokratický klub pojednav ve své valné hromadě, dne 30. března 1924 konané, o návrhu, schváleném v městské radě Pražské v pátek 28. března, odmítá návrh ten a protestuje proti němu jako nezákonnému co nejdůrazněji. V návrhu onom schvaluje se usnesení finanční komise, aby zavedena byla dávka z vyučování náboženství a aby dle možnosti vybírána byla již počátkem příštího školního roku. Náboženství jest dle zákona na školách povinným předmětem, nelze tedy na jeho vyučování uvaliti zvláštní dávku. Proto jest usnesení městské rady pražské nesmyslným a protizákonným, vypočteným jen k tomu, aby se na základě jeho mohla

mezi práv neznalým obecnstvem zahájiti demagogická agitace pro odhlašování dětí z vyučování náboženství. Křesťanský demokratický klub lituje, že sbor, jež dosud považoval za účtyhodnou reprezentaci hlav. města Prahy, nadto sbor, v němž zasedá několik právních odborníků, mohl takové usnesení učiniti a tím svou i celé Prahy dobrou pověst poškoditi.

Laciné vydání pastýřského listu z r. 1924 „O křesťanské výchově“, vyšlo péčí Ústřed. Sdružení katol. rodičů a přátel křesť. výchovy v Praze, jež jej rozesílá vd. farním úřadům, farním radám, ostatním katolickým spolkům a organizacím i horlivým jednotlivcům hromadně jen za náhradu režijních výloh a to: 50 kusů franco Kč 15.— 100 kusů franco Kč 30.—; 500 kusů franco za Kč 150.— atd. — Postarejte se všude, aby aspoň do každé katolické rodiny přišel jeden výtisk tohoto před důležitého pastýřského listu, o němž platí slova Kristovu: „Kdo Vás slyší, Mne slyší . . .“ Objednávky listkem nebo pošt. poukázkou přijímá: Sekretariat Ústředního Sdružení katol. rodičů a přátel křesť. výchovy v Praze-II., Jindřišská č. 20.

Úprava platových poměrů. Úředníci s vysokoškolským vzděláním, profesori a soudci dožadují se úsilovně úpravy platových poměrů. Jejich žádost je spravedlivá a míněna v zájmu státním. Veliké výlohy na vysokoškolská studia a minimální plat na pracné služby státu přímo nutí, aby spravedlivá úprava platů této kategorie úřednictva byla Nár. shromážděním jednou úspěšně vyřízena. — Také učitelstvo škol měšťanských dožaduje se úpravy služebních požitků, tím že by změněn byl zákon ze dne 12. července 1922 č. 251. v služebních poměrech učitelstva veřejných škol. V návrhu na změnu zákona navrhuje se změna § 2 a nahrazení tímto zněním: Učitelé, kteří mimo zkoušku učitelské způsobilosti pro školy obecné mají ještě odbornou zkoušku způsobilosti pro školy měšťanské, jsou rovněž zařaděni do skupiny C časového postupu. Vyučují-li však na škole měšťanské, připočtou se jim ke dni, jímž skutečně počnou působiti na této škole, 4 roky pro postup do vyšších stupňů služného a pro postup časový. — Ztráví-li učitel, ustanovený zatímne nebo definitivně na škole měšťanské, v požitcích VII. hodnostní třídy 8 roků, postupuje do třídy VI. — Učitelé měšť. školy, který jest ustanoven defin. na šk. měst., nemůže býti snížena jeho plat, ani

když byl přikázán na školu obecnou, leč stalo-li by se tak cestou disciplinární. — Při změně § 6. odst. 3. čteme: Učitelkám ženských ručních prací, ustanoveným definitivně na školách, nemohou býti sníženy jejich požitky, bylo-li jim pro přechodnou dobu přikázáno méně hodin vyučovacích, než jest potřebí pro procentuální nebo plnou výměru platovou, které dříve požívaly atd. — Z návrhu na úpravu tohoto zákona úplně vypadli katecheti, kterých se zákon č. 251 také týká!

Nově schválené učebnice náboženské. Zasloužilý katecheta v. v. v Klatovech a budějovický konsist. rada *Jan Volf* vypracoval a r. 1922 vydal starší oblíbenou Mackovu učebnici církevního dějepisu pro školy měšťanské. Pochvalný posudek o ní uveřejněn byl v „Čas. katol. duchovenstva“ r. 1923 (str. 258) u v letošním ročníku (str. 76) Dr. Frant. Stejskal vytknův jen některá nedopatření, napsal: „možno dílo to, všem vdp. katechetům doporučil.“ Ve „Vychovateli“ na knihu tu jsme několikrát upozornili a byla tu i kriticky srovnána s učebnicemi jinými v několika článcích psaných odborným pracovníkem. Tato nová učebnice: „*Dějepis katolické církve pro školu i rodinu*“ byla příznivě přijata i v kruzích středoškolských katechetů, jejichž spolek se rozhodl zavést knihu příštím školním rokem do čtvrté třídy realek a gymnasií, kamž dle nové osnovy budou církevní dějiny přeloženy. Proto byla podána žádost o státní schválení, která byla také příznivě vyřízena. Výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 11. března 1924 č. 29.758/24-II. byla tato učebnice *schválena pro školy střední i občanské*. Církevní schválení uděleno bisk. ordinariáty v Č. Budějovicích a Hradci Králové, očekává se ještě schválení arcibisk. ordin. v Praze. Lze očekávati, že tato nová učebnice, která jediná odpovídá nynějším změnám státním i církevním, bude pro svoje přednosti zavedena na mnohých českých školách k nemalému prospěchu katolické mládeže a k usnadnění práce katechetů. I sirotci ji doporučují, neboť jest vydána v jejich prospěch. — Knihu zasílá, pokud ještě zásoba prvního vydání stačí, spolek „Serafínské dílo lásky“ v Č. Budějovicích za 10 Kč s portem. Složenka se připojí. Během letních měsíců dojde k novému opravenému vydání, aby příštím školním rokem mohly se objednávky bezvadně vyřizovati. — Katecheta v Č. Budějovicích *František Jedlička* vydal v r. 1921 pod názvem „Malá učeb-

nice katolická pro školu i rodinu“ biblickou dějepravu spojenou s katechismem. Tuto přepracoval a vydal ji r. 1923 ve vydání druhém: „*Malá učebnice katolická pro školní mládež v republice Československé*“. Knižka jest určena pro první 3—4 roky školní (Acta curiae episcopalis Boh. Budovicensis 1923 nr. 15.) a je schválena všemi českými ordinariáty a arcib. ord. v Olomouci. I tato učebnice byla schválena vnesením ministerstva školství a národní osvěty ze dne 29. února 1924 č. 12.952 jako učebnice náboženská pro školy obecné s českou řečí vyučovací. Stačí úplně pro čtyři až pět roků školy obecné, ba některá místa chápavost dítek toho věku převyšují. Jednotlivě stojí 6 Kč, hromadně po 5 Kč, čistý výtěžek knihy, nákladem vlastním vydané, se věnuje ve prospěch výchovy kněžského dorostu. Objednávky vyřizuje: Fr. Jedlička, katecheta v Čes. Budějovicích, Střelnická ul. č. 13, aneb: Biskupský studentský seminář v Čes. Budějovicích. — Některá nedopatření, jež vytýká „Čas. katol. duchovenstva“ 1924 (str. 77), budou jistě opravena ve vydání příštím, k němuž by brzo došlo, učebnici srdečně přejeme, doporučujeme ji po jejím úředním schválení k všeobecnému zavedení, zvláště ve třídách spojovaných.

Důležitá srážka u daně z příjmů pro státní zaměstnance. Denní listy upozornily zaměstnance, aby uplatňovali a snížení daně se domáhali dle výhody zákonem povolené. Poněvadž i na příjmy z platů služebních a mezd ponechány byly v platnosti původní vysoké sazby daně a plná válečná přírážka a působilo to tiskně na tyto kruhy: byla zákonem z 12. srpna 1921; č. 336, povolena zaměstnaneům s příjmem do 24.000 Kč, počínajíc rokem 1921 srážka 15 proc. na pořízení a zachování pracovních šatů a potřeb, na výlohy při zaměstnáních nebezpečných neb nepřetržitých, na jízdné do místa působnosti. Někteří úředníci berních správ počínali si však fiskálně a ztěžovali, ba i odpírali gážistům srážku onu i proti intencím zákona. Proto bylo nuceno zem. finanční ředitelství výnosem ze dne 24. března berním správám Velké Prahy naříditi, aby u všech zaměstnanců, ať veřejných neb soukromých, jmenované výdaje odčítaly z úřední povinnosti plnými 15 proc. i když poplatník srážku tu v přiznání opomenul uplatniti. Při tom bylo nařízeno, že pro přípustnost srážky té stačí existence i jen jednoho druhu oněch výdajů, na př. jen jízdné, jen prac. šat. Pro-

váděcím předpisem ze dne 1. prosince 1921, č. 466 připustilo však minister. financí srážku onu i u gážistů s platy přes 24.000 Kč, uznávajíc tím, že i těmto gážistům jest potřebí oně slevy, neboť i oni mají — jak přirozeno — podobné výdaje a často žijí v poměrech málo utěšených.

Dva povzbuzující výroky katechetů. Uherský biskup v Stolním Bělehradě Proháčka, napsal v pastýřském listě r. 1918 o katechesi tento úsudek: „Není služby v církvi svaté, která by byla tak důležitá, není apoštolské služby, která by měla hlubší význam, než je katechese. Když s velikou láskou a svědomitostí učíme děti, aby žily dle sv. víry, když utvrzujeme je v křesť. ctnostech, jest to pro každé dítě neocenitelná služba, je to péče o jeho věčné štěstí.“ — K valné hromadě slovinských katechetů — v listopadu 1923 — poslal biskup Jeglič pozdrav: „Dpp. katechety nejsrdečněji pozdravuji. Spolek vykonal již mnoho dobrého, také mnoho dobrých katechetů vchoval. Jak důležité to jest pro víru a život dle víry. Jen dále na cestě, na níž jste již hodně pokročili. Všem pozdrav a požehnání. Jeglič, biskup.“ — Slovinský spolek katechetů má na 250 členů.

O reformě katechismu pracují Slovinci. Jak lublaňská Vzajemnost referuje, usnesl se spolek katechetů slovinských pracovatí o novém katechismu dle těchto zásad: 1. Sestaví se jednotný katechismus pro 3. a 4. třídu. 2. Dle Deharba nechť je rozdělen na tři díly: víra, přikázání a prostředky milosti: látka buď rozdělena po methodických oddílech; forma otázek nechť zůstane. 3. Budiž uvažováno vedle nynějšího katechismu také o jiných dobrých katechismech, zvláště o Lindenově, o němž se zajímají zvláště Charvati, a o rottenburském. 4. Učivo nynějšího katechismu budiž zkráceno, otázky psychologicky zlepšeny. Důležité výroky z Písma sv. budou přibírány do textu, poznámky pro výklad budou drobným tiskem. 5. Katechismus má nabádati k životu křesťanskému, proto nechť obsahuje tomuto účelu přiměřené otázky. 6. Budiž přiblíženo i k zevnější úpravě. Bude třeba opatřiti i dobré ilustrace. — K těmto bodům mají katecheté slovinskí zaujmouti své stanovisko a každý, kdo nabyt lepších zkušeností, má podati své návrhy komisi katech. spolku.

**Nad úpadkem všeobecným občan-
ských škol** nařiká v plzeňské „Nové Době“ zemský inspektor Vojta Beneš. A v „Nár.

Demokracii« v čís. 65 učitel nějaký také nařiká. Vykládá, že dřív šlo od nich do měšťanské školy sotva 10 žáků, děti nejlepší, elita. Dnes tam postoupí všechny, které vychodily pět let školy obecné bez nedostatečné známky na posledním vysvědčení. A tu dostane každý, jak píše učitel: »Jak bych se mohl opovážit nedat dětem dobrých známek. Vesničtí sousedé by mne uštípali, leda že by mne dělnické noviny dříve utopily. Proto je dorost na školách měšťanských a středních tak chatrný.« Učitel stěžuje si též na metodu vyučovací: »Mnoho, tuze mnoho zbytečného názoru, že až přechází v hračkářství. Děti nemyslí, za ně myslí a vymýšlí učitel a jeho odborné knihy a příručky. Dříve na svých dvaceti prstech se dítě naučilo počítat hned a každé, i nejslabší, i ve třídách přeplněných. Dnes mají kuličky, knoflíčky, hůlky, figurky a kdo ví co, pořád jen sčítají a odčítají do 15, do 20 — a nejde to. Ve vyšších třídách učíme děti psát články, dokonce básně do různých dětských koutků a když tento »talent« přijde na střední školu, neumí namočit pero do kalamáře. Zdá se, že do škol vloudilo se mnoho nezdravého, co lze nazvat někdy pozlátkem, někdy švindlem.« Tak soudí o nových školských metodách učitel, který nepatří ke kráňům nazvaným »klerikálním«.

Průkazky na zlevněnou jízdu na železnicích o prázdninách vydány budou opět pro letošní prázdniny u ředitelství stát. drah podle výnosu min. železnic č. j. 41.102—III/3 a to na dobu 3 měsíců (od 15. června do 15. září 1924), pro učitele škol obecných a měšťanských. Majitelé průkazek mají nárok k zakupování lístků se slevou platnou pro statní zaměstnance na všech čsl. stát. drahách i na dráze košicko-bohumínské.

Staropensisté. Ministr financí má již připravenou předlohu týkající se úpravy poměrů staropensistů. Jde již jen o otázku úhrady. Úhradu nutno nalézt za každou cenu, aby učiněn byl konec nesnesitelné situaci, v níž žijí staropensisté, jejichž úděl je strašný. Již před vánoci psaly denní listy, že úhrada pro úpravu platů staropensistů je nalezena, a nyní se hledá!

Ku-Klux-Klan proti svobodným školám náboženským. Klanisté podali do Washingtonu petici, aby vláda vydala zákon, dle něhož všechny děti bez rozdílu od 8 do 16 let musí chodit jen do škol státních. Rodiče, kteří děti do státních škol nepošílají, mají být trestáni vězením.

Občanská nauka. V Praze počal vycházeti nákladem Státního nakladatelství »Časopis pro občanskou nauku a výchovu«, který má udávati učitelstvu směr a pokyny pro právě zavedený předmět. Jest zajímavé, co se v něm píše o umístění hodiny občanské nauky v rozvrhu a o klasifikaci (známkování). M. Skořepa přimlouvá se, aby hodiny občanské nauky byly na prvním místě, jednak proto, že tvoří vhodný a přirozený přechod z domova ke škole, jednak že předmětem, pro který by měly děti zájem a který sám o sobě by byl volnější a snazší, připraví se chuť pro předměty další, těžší a méně líbivé. Klasifikace neodporoučí. Není prý na nauce co klasifikovati a potom výchovný předmět nelze známkovati jako jiné předměty naukové. — Uvádíme to jen proto, že ty samé důvody platí ještě více o náboženství. Jak důležitě, aby náboženství bylo na prvním místě, netřeba mluvit, a že proti známkám z náboženství byli dávno právě ti nejlepší katechetové, je dobře známo. Jisté je, že mravouka bude se hleděti uchytit na úkor náboženství, a to snad právě tam, kde učitel bude nejopatrnější, aby nenarazil. Proto přece byla zavedena. — Jaká je intence zákona o občanské nauce a výchově, prozrazují »Kostnické Jiskry«. Podle nich »může občanská výchova, půjde-li v intencích zákona, učiniti ze školy ústav, jehož odchovanci zasadí poslední ránu Římu v národě našem.

Tajné vysoké školy ukrajinské ve Lvově. Ku článku v čísle 3. Vychovatele: »Ukrajinské školství v Polsku« dodáváme: Když polská vláda zrušila roku 1919 14 ukrajinských stolic na utrakvistické lvovské universitě, vystěhovala se část ukrajinských studentů do ciziny, pro druhou pak, jež neměla prostředků ke studiu v cizině, bylo nutno zříditi soukromé universitní kursy. Tyto kursy, ačkoliv řízeny a vedeny uznávanými vědeckými ústavy, byly přes to polskými úřady zapovězeny a stíhány. Z toho důvodu byly v prosinci 1920 proměněny v ukrajinskou »tajnou« universitu. Kromě toho existuje od roku 1920 také tajná ukrajinská vysoká technická škola. Obě vysoké školy jsou udržovány dobrovolnými příspěvky. Přirozeně byly i tyto tajné ukrajinské školy předmětem stíhání se strany pol. úřadů. Proto konají se přednášky tajným způsobem někdy ve sklepeních, jindy pod širým nebem, v soukromých bytech a pod.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

Číslo 6.

ČERVEN 1924.

ROČNÍK XXXIX.

ANT. AUDRLICKÝ:

Umění v katechesi.

(Pokračování.)

III. Estetika stanoví pravidla krásy a umění. *Kterak těchto pravidel užití v katechesi? Kterak tvořiti katechesi, aby byla krásná?*

1. Uznáme-li, že krása jest lesk pravdy, pak i katechese — má-li býti krásná, *musí uchvacovati duchovní zrak katechumenů posvátným světlem, nebeskou září.* U katolického katechety jest to věc snadná, neboť podává při své hodině pravdu Boží, pravdu Kristovu, která sama sebou září duchovním leskem. Z hlubin Boží moudrosti bylo náboženství Kristovo lidem zvěstováno a jako řeka s hor, tak ono splývá s výšin nadpřirozených, od Boha, který sice přebývá v světle nepřístupném, avšak aspoň paprsky své pravdy dává probleskovati do temnot našeho poznání. Proto mohl Kristus říci: „já jsem světlo světa.“ A podobně k svým učedníkům: „Vy jste světlo světa.“

Vizme jen, v jakém lesku podává se v bibli pravda: Ježíš Kristus jest Syn Boží. Z pozemských nížin vede Pán své učedníky Petra, Jakuba a Jana na horu. Proč? Něco vznešeného, něco nad všední život povýšeného mají poznat. Bůh chce jim oznámit, že Kristus jest lumen de lumine, pravý Syn Boží. V jakém světle se to stane! Tvář Kristova zazáří jako slunce, roucho jeho bude bílé jako čerstvě padlý sníh. I ten oblak, který je zastíní, aby zrak jejich neoslepl, bude světlý a svědectví zákona i proroků, Mojžíše i Eliáše, zakmitne ze starých dob. V tomto světle odevšad zářícím jako blesk zavzní z oblak slova: „Tento jest Syn můj milý. Toho poslouvejte!“ Jak snadno tu uvěřit, jak snadno pak poslouchat. Jaká záplava vnitřní radosti rozleje se duši učedníků, když jsou tak strženi do moře krásy! Aho! Dobře jest nám tu býti, udělejme si tu tři stánky!

Tak Bůh nám podává svou pravdu v posvátné záři krásy. Katecheta bude naplněn před svou hodinou jedinou bázni, aby tento nebeský lesk pravdy Boží nezatemnil, nýbrž naopak, aby pokud na něm jest, dle sil svých ukázal ji ve světle dětem přístupném, aby také snadno věřily a snadno milovaly. Nejprve tedy ve studiu a rozjímání ponoří se co možno nehlouběji do tajemství a pravd Božích a potom bude hledati slov a obrátů, kterými by co nejvíce osvětlil, co děti mají chápati nejen slovně, nýbrž i rozumově. O sv. Františku Saleském vypravuje kardinál Gibbons: „Dobrý a laskavý pastýř seděl na vyvýšeném místě, kolem pak něho shluklé stálo drobné stáde. Zrovna okouzlovalo poslouchati, jak srozumitelně jim vykládal základy sv. víry. Četná přirovnání jen se mu se rtů linula. Pohlížel na své stádečko, a maličci zrovna mu na rtech viseli. Stával se dítětem, aby v nich vypěstil dokonalé muže dle vzoru Kristova. — Ale cvičení ta navštěvovali nejenom malí, nýbrž i dospělí a vzdělaní. Roztomilá prostota, s jakou světec ten vykládal nehlubší tajemství víry, hluboce dojímala posluchače, osvěcujíc nevědomé, vzdělávajíc učené a blahodárně na všechny púso-

bíc. — Jeho matka, paní z Boisy, kdykoli do Annecy zavítala, vždy pilnou bývala jeho posluchačkou. Jednou pravil jí náš světec, že ho ruší, 'vidí-li ji, od níž se přece sám nejdříve katechismu učil, státi v řadách jeho katechumenů. Načež ona odvětila: „Synu můj, já jsem tě učila písmenám, ale ústa tvoje učí mne znáti tajemný smysl našich sv. tajemství, v nichž podnes nejsem dost vyučena.“ (Vyslanec Kristův.)

Každá katechese budiž jakýmsi „viděním“ Krista Pána na hoře. Jako však učeníky na Táboru zastínil oblak, tak světlo katechese budiž tlumeno, jak toho vyžaduje poznávací schopnost katechumenů. Jest také lesk, který oslepuje, a zde na zemi nemáme ještě světla slávy, v němž svatí patří na Boha tváří v tvář. Proto musí býti slovo katechetovo přiměřeno duchovnímu zraku maličkých, a náboženská pravda musí se podávati ve světle, v jakém na svět hmotný i na svět myšlenkový patří mládež. Zdá se mi, že mládí má tu přednost před dospělými, které zkušenost již unavila, že vidí všecko kol sebe s podobnou radostí, s jakou patřil na své dílo Bůh, když všecko stvořil a viděl, že jest velm. dobré. Kdo dovede se vžítí v duševní stav slepce od narození, když zavznělo mu slovo: Prohlédni, víra tvá tě uzdravila, a když poprvé patřil na rodný kraj, na nebe nad sebou, na tváře lidí, svých bratří, a zvláště na velebnou a dobrotivou tvář Božího Syna, ten dovede se také vžítí v radosti dětí, kteří očima rozumem rozhlížejí se poprvé, třebas v pomalejším vývoji, na své okolí, na zemi i na nebe, a poprvé v náboženských hodinách mohou své zraky nořit do tajemných hlubin Božích pravd.

Katecheta v tom ohledu zalétne v duchu do svého mládí, aby poznal duševní obzor, z něhož již vyšel, ale v němž dosud jsou jeho svěřenci. Představí si svůj domov, světnici, v níž vyrostl, život svého otce i matky i sourozenců, zahrádku a pole a lesy, kudy chodíval, dětské hry i práce, školu i kostel, vzpomene, jak mnoho půvabů měly pro něho určité chvíle, jistá zaměstnání a místa, jež nyní zdají se mu mnohem menší, než jak je viděl, dokud na ně patřil očima, jaké snad znovu bude mít, až budou stvořeny nová země a nové nebe. Dle toho bude v katechesi „malovat“ malůvky, které budou dětským obzorům přiměřeny, aby děti měly „vidění“ jako Jakub a viděly nejen zemi, nýbrž i nebe a anděly sestupující i vystupující a slyšely vysoko na nebi a blízko v srdci hlas Boží.

Život byl světlo lidí — platí i v řádu přirozeném. Živé a životní líčení uchvátí svým jasem mimovolně zrak i rozum dětí, které v nitru také volají: Pane, ať vidím, a které otvírají se světlu Božímu jako poupata růžová rannímu slunci. Stará zkazka vypravuje, že řecký mistr Zeuxis namaloval hrozny v košíku tak dokonale, že přilétali ptáci a dohali do nich. Ale Parrhasius ještě jej předčil: namaloval záclonu tak mistrně, že sám Zeuxis chtěl ji odhrnouti. I v katechesi jest možno užiti dobrých obrazů (ale máme takových u nás, ač bychom je mohli mít?), avšak v malbě slov jest ještě více života než v obrazu i umělecky provedeném. Bude-li slovem svým katecheta dokonale vládnout, budou dětské duše — jen do nich popatřit okénky očí — uchváceny krásou víry a jako ptáčata libovat si v jasu nebeského Slunce. —

Zářiti musí při katechesi pravda Kristova, a proto musí býti tak podána, aby ji katechumeni plně nazírali. *Avšak krása jest také lesk pravdy mravní.* Cír-

kev gloriolou zdobí hlavy světců, kteří dle pravdy mravní žili, a zkušenost učí, že zvláštní lesk a půvab vychází z tváře, která jest zrcadlem svaté duše. Kristus naznačil tento půvab dobrého života, když pravil: „Tak svět světle vaše před lidmi, aby viděli skutky vaše dobré, a velebili Otce vašeho, který jest v nebesích.“ Prorok podobně dí: „Běda vám, kteří říkáte zlému dobré a dobrému zlé, kladouce tmě za světlo a světlo za tmě, pokládající hořké za sladké a sladké za hořké.“ (Is. 5, 20.) Proto za dobrotou, za svatostí následuje světlo a sláva a krása.

„Lámej chléb svůj tomu, který lační,
nuzné a pocestné uváděj do svého domu;
uvidíš-li nahého, přioděj ho,
a tvůj bližní neujdí tvé pozornosti.
Tehdy vyrazí jak zora tvé světlo,
svého zdraví velmi brzy dojdeš,
před tebou půjde tvoje spravedlnost,
a Boží sláva za tebou bude tě provázet.“ Is. 58, 7—8.

„Dostanou království nádhery (spravedliví)
a korunu slávy z ruky Páně.“ Moudr. 5, 17.

Mravní добрota, svatost, zdobí posvátným leskem celou bytost křesťana a proniká se svou krásou veškeru jeho činnost. Bude-li tedy katechese prováděna zářícím příkladem mravní dobroty katechetovy bude náboženská hodina plná záře a krásy. Francouzský apologeta praví o sv. Karlu Borromejském, že byl mužem vkusu, jako byli všichni praví světci. Katechese světců byly také krásné. Dokladem toho jsou řádky ze životopisu svatého faráře Arského Vianeye: „Za řeči světcovy otvíraly se mysli vždy nové a jasné vyhlídky: nebe a země, přítomný a budoucí život, věci časné i věčné jevíly se v jasnosti, o níž člověk dosud ničeho netušil. Slovo faráře Arského mělo cosi bleskurychlého do sebe, vypustil je jako šíp, a s ním zdála se celá duše jeho jako vystřelena vyletovat. Bylo cosi krásného a uchvacujícího v těchto výlevech. Vášeň, hloubka, vznešenost spojovaly se v nich často s jednoduchostí a obyčejností. Shledal jsi v nich všelikou nedbalost a nepravidelnost, ale také krásu a moc řeči z patra přednesené.“ Mezi ukázkami jeho katechesí uvádí Monnin také slova světcova: „Jako krásná, bílá holubice, jež z vody vychází a křídla na pevné zemi otřepává, přichází Duch svatý z nekonečného oceánu božských dokonalostí a třepe křídla nad čistými dušemi, aby v ně nakapal balsamu lásky.“

Svatí byli umělci života a proto i umělci slova. Svatost jejich pronikla celou jejich bytostí a individuální, jim vlastní přirozenou povahu. Tak každý z nich v životě i ve slově tvořil svůj vlastní styl. Jako různé doby křesťanských dějin dle způsobu a vroucnosti své víry a dle složek přirozených okolností, jež duch času s sebou přinesl, vytvořily pro křesťanský chrám různé slohy, tak různé povahy lidské, vštěpovány jsou milosti Ducha svatého, jenž vane, kam chce, vytvářejí styl svého slova, který jest obrazem jejich života. Jako však slohy církevních chrámů nejsou stejně krásné, tak ani styl slova našeho není stejně dokonalý. Ruskin praví, že gotika hodila se k uctění Boha, ale renaissance k oslavě člověka. Mrtvá renaissance uchýlila prý se zpět do své světskosti ze všeho, co bylo vřelé a nebeské; zpět do své pýchy ze všeho, co bylo vnu-

kavé, zbožné a veselé. Moment, který tento rozdíl mezi gotikou a renaissancí způsobil, spočíval zajisté v nestejně míře životní víry, neboť gotika spěla za ideálem křesťanství, ale renaissance vracela se k umění čistě lidskému, k antice. I katechese bude dokonalejší a krásnější, bude-li prodchnuta větší osobní svatostí katechety.

Abychom věc znázornili na určitém případě, budiž dovoleno uvést, co v tom ohledu dí Hello o svatém Františku Saleském. „Styl člověka jest tvar, jaký běře na sebe pravda v kadlubu určitého slova. Svatý František Saleský má svůj styl, a jest snad dobře ukázati to všem těm, kteří patříce do téže rodiny povahou své duše, přijali by od něho světlo mnohem snáze než od jiného, za příčinou příbuzenství.

Jaká jest barva stylu svatého Františka Saleského? Jest to barva přirozenosti vzhledem ke světlu nadpřirozenému. Procházíme-li se v polích, tu nastává ve zraku a sluchu sladká a hluboká harmonie, k níž sbíhá se v podivuhodném klidu mnoho barev a mnoho hudby. Listí stromů, květy luk, ptáci ve svém pohybu a zpěvu, zmatené bzučení tisíce malých bytostí, jichž nevidíme, zurčení potoků, vlnění paprsků slunečních na vonících pahorcích, jež zdají se skoro samy vlniti a sledovati pohrávání světla, nelíčené zakřivení pňů stromových a jejich neořezaných větví, všecko to spojuje se v jedinou, velmi vážnou melodii, a ti četní hudebníci, kteří ji skládají, hrajíce ji, tak dobře se vespolek shodnou, že nikdy ten koncert nebyl pokažen jedinou falešnou notou. Jest to koncert odpolední, koncert večera.

Styl svatého Františka jest koncert odpolední.

Nehledejte tu ani záře vycházejícího slunce, ani záře slunce západu, ani výšek horských, ani orla, jenž trhá svou kořist, ani hluku bystřin, ani věčných sněhů, ani blesku, ani prudkosti tvora, jenž vysílá ku věčnosti nesmírné touhy.

Ve stvoření jest místo pro všecko živoucí. Louky mají zvláštní kouzlo, nejen pro ty, kteří je zvláště milují, ale také a především snad pro obyvatele hor a oceanu. Lučiny mají pro tyto obdivuhodné kouzlo. kouzlo milované změny, změny, jež daleka jsou každé protivy, představuje vám totéž jméno psané jinými písmeny a totéž světlo pod jiným úhlem.

Slovo svatého Františka Saleského má cenu a vůni lučin. Není to jeseň, docela není to více jaro, nikdy to není zima. Je to léto a léto kolem poledne. Jest velmi horko v jeho dílech.

Symbolismus není u svatého Františka Saleského literární nahodilostí. Jest formou jeho slova a způsobem jeho rozhovoru; neboť tento roztomilý člověk nikdy nepíše, ale vždycky hovoří. — — —

Styl, o němž jsem mluvil, není než odlesk jeho svatozáře, vržené na jeho díla. Žil v božské důvěrnosti ne na Sinaji, ale na místě, jež bylo jeho a jež mu bylo připraveno od Boha. Jeho vlídnost pronikla jeho povahu, jeho povaha pronikla jeho slovo. Jeho původnost byla v tom, býti vlídným. Byl tak vlídným, že niva řekla mu svá tajemství. — —

Paprsek jeho něžnosti takto osvětluje síň Holofernovu:

„Nečteme-li o Juditě, když chtěla vyhledati Holoferna, vládce vojska asyrského, že vzdor tomu, že byla nanejvýš vyšňořena, a že její tvář byla obdařena nejvzácnější krásou, již bylo lze viděti, majíc jiskrné oči s rozkošnou něžností, rty purpurové a vlasy kadeřavé, vlnící se po ramenou, nicméně Holo-

fernes nebyl nijak dotknut ani krásnými šaty ani zraky, ani rtoma, ani vlasy Judity, aniž jakou věcí jinou, jež byla na ní; ale pouze, když padl zrak jeho na její sandály, neb její obuv, která, jak si můžeme myslet, byla vyšívána zlatem s velikým půvabem, byl zcela zaujat láskou k ní. Tak můžeme říci, že Otec Věčný, uvažuje rozmanitost ctností, jež byly na Panně Marii, shledal, že jest nanejvýš krásná: ale když padl zrak jeho na její sandály či střevíce, měl v tom takové zalíbení a byl tím tak dojat, že dal se získati a poslal jí svého Syna, který se vtělil v jejím přečistém životě. Ale což, prosím vás, mé duše milé, představují tyto sandály a tato obuv svaté Panny, ne-li pokoru?“

Byl tak něžným, že mluvě ku svým dcerám, jeptiškám z řehole Navštívení Panny Marie, ukázal jim tuto vznešenou scénu v záři tohoto paprsku.“ (Hello-Bouška: Podob zny svatých.)

Hle, kterak možno mluvit v katechesi, aby se v ní uplatnila slova: „Krása jest lesk pravdy!“

(Dokončení.)

V. OLIVA:

Z dějin „Patera“ přikázání církevních.

(Dokončení.)

Po způsobu církve katolické a z jejího podnětu či spíše z památky na bývalou původní jednotu a společné soužití obou církví zavedla u svých věřících přikázání církevní také církev východní či řecká. Formálně stalo se tak r. 1638 v »Confessio orthodoxa« již vydal kijevský metropolita Mogilas či Mohilov. Tu v první části v otázkách 87—95 přikázání tato jsou formulována následovně: »1. V neděli a v zasvěcený svátek má každý býti přítomen hlavním modlitbám církevním a liturgii. 2. Má zachovávat čtyři veliké postní doby. 3. Má duchovenstvu a zvláště zpovědníkům při setkání se s nimi náležitou čest prokazovati. 4. Čtyřikrát v roce se zpovídati, při čemž se činí vyjímka, aby vzdělanější měsíčně se zpovídali, a lidé prostí mohli a směli toliko jednou za rok v době postu, před velikonoci sv. zpověď vykonati. 5. Má se varovati kacířských knih a zvláště obcování s kacíři. 6. Má se modliti za všechny stavy, ale především za duchovenstvo, potom za světskou vrchnost dle jejích (společenských) stupňů a za dobrodince chrámu. 7. Nemá se vyhýbati ve zvláštních případech předepsaným postům a procesím. 7. Bedlivě má pozor dávat, aby církev ve svých příjmech nebyla poškozována, aby poslední vůle v její prospěch učiněné byly s ochotou uznávány atd. 9. Nemá se účastniti zapovězených divadel a p. a nemá si osvojovati cizozemských mravů.«

S malou pozměnou tatáž přikázání obsažena jsou také v normálním katechismu církve východní, vydaném r. 1839 od sv. synodu v Petrohradě. Tam zní: »Přikazuje se: 1. Nábožná návštěva služeb Božích o nedělích a zasvěcených svátcích při jitřních hodinkách, liturgii, nešporách a kázání. 2. Zachovávání čtyř ročních postů a to v adventě, před velikonoci či v quadragesimě, dle apoštolského zvyku po týdně svato-dušním až do sv. Petra a Pavla, před nanebevzetím Panny Marie, a dále ve středu a v pátek každého týdne. 3. Plnění povinností k služebníkům církevním. 4. Vykonání čtyřikrát nebo aspoň jednou v roce sv. zpovědi u nařízeného kněze. 5. Vystříhání se četby kacířských a p. spisů. 6. Modlitba za všechny stavy, za patriarchy, knížata, vojsko, zemřelé a za obrácení ka-

cířů a schismatů. 7. Zachovávání zvláštních postů a přikázání příslušné (církvní) provincie. 8. Neolupování církevních pozemků, příjmů a duchovenstva. 9. Zdržení se svateb, divadel a p. v čase zapovězeném, jakož i napodobení cizích mravů a zvyků.»

Že tato přikázání církve východní jsou opravdu napodobením církve katolické a památkou na bývalou jednotu obou církví, dosvědčují katolík dr. Josef Burg a protestant dr. F. Kattenbusch. Burg alespoň napsal: »Přikázání církve východní jsou nesporně žalostnou reminiscencí na staré katolické časy, ale také zároveň účinným spojovacím bodem se synem, zkamenělým ve schismatu« a Kattenbusch dí: »Také církev východní či řecká má přikázání církevní, ač podaná mnohem svobodněji, než církev římská tak, že nutno všeobecně v tomto bodě přijmouti vliv církve římské na církev řeckou. Než přes to, přikázání církve východní jsou v jednotlivostech formulována samostatně. Mogilas r. 1638 ustanovil jich 9. Při výkladu Apoštolského vyznání víry a to při článku o církvi používá sice též takových slovních obrátů, jež by mohly vzbuditi domněnku, že přikázání jeho církve pochází od dob starodávných, ale dr. Filip Meyer sděluje, že před rokem 1638 nenalezl nikde v církvi východní speciální výpočet přikázání církevních, jež řecky slují ἐντολαὶ τῆς ἐκκλησίας ba že v posledních východních katechismech přikázání tato zase zmizela.« Mimo to r. 1681 Mikuláš Bulgaris vydal katechismus pod názvem κατήχησις ἱερὰ t. j. »Svaté učení« a v něm uvedl toliko pět církevních přikázání, o nichž též Kattenbusch uvádí, že »jsou to táž, jež uvádí Kanisius, ale tak, že přikázání 1. a 2. byla spojena v jedno a za to bylo na pátém místě přidáno přikázání: »Máme kostelům platiti, co jim dle místních zvyků náleží.«

»Církve« protestantské vycházejíce ze zásady dostatečnosti Písma sv., přikázání církevní vesměs odstranily. Z počátku ovšem Luther a jeho bohoslovečtí stoupenci byli o této části mravo a věrouky či vlastně katechismu, jako v mnohých jiných bodech velice na váhách a teprve jich epigoni provedli důsledek protestantských zásad. Alespoň v době sporu o tom, jsou li věřící povinni v neděli a zasvěcené svátky slyšeti mši sv. v kostele farním či smějí-li této povinnosti své zadostiučiniti i v kostelích žebravých řádů, sepsal Jan Staupitz, tubinský augustinián, r. 1500 pojednání: »Rozhodnutí sporu o slyšení mše sv. o nedělích a zasvěcených svátcích ve farním kostele,« kde vícekrát zmiňuje se o přikázáních církevních, ač neuvádí jich znění a počet. Na jednom místě docela dí: »Dospělí farníci jsou povinni o nedělích a zasvěcených svátcích ve svých farních kostelích mši sv. slyšeti, leč by měli pro opak rozumné důvody.«

Podobně Jan Oldřich Surgent, farář při reformovaném kostele sv. Theodora v Basileji, doktor obojího práva, zemřelý r. 1523 ve svém »Manuale curatorum«, sepsaném r. 1522 a vydaném r. 1526 po uvedení desatera Božích přikázání ve francouzských rýmech, uvádí v jiných rýmech patero přikázání církevních následujícího obsahu: 1. o slyšení mše sv. v neděli a ve svátky, 2. o každoroční sv. zpovědi, 3. o velikonočním sv. přijímání, 4. o svěcení svátku zdržováním se služebných prací a 5. o postu čtvera suchých dnů a ve 40 dnech před velkonocí.

Také dr. Martin Luther ve svém návodu k sv. zpovědi r. 1520 vydaném pod názvem: »Krátký návod, jak se máme zpovídati« uvádí při třetím přikázání Božím za hřích: »Že jsem o zasvěcených svátcích proti přikázání církevnímu bez potřeby pracoval a služebné práce konal« a při čtvrtém: »Že jsem nebyl po-

slušen přikázání církevních“. Ale vše toto byly jenom vzpomínky a pozůstatky z dob, kdy západní křesťanská společnost tvořila jednu, svatou, katolickou a apoštolskou církev.

Proto, když „novotáři“ po roce 1526 na všech stranách za vůdcovství Luthera, Kalvína a Cvingliho pustili se v otevřený a rozhodný boj se starou římsko-katolickou církví a počali odhazovati jedno zřízení církevní po druhém, důsledně odstranili také přikázání církevní. Ostatně, jakmile stoupenci protestantů ustali věřiti v předpodstatnění chleba a vína v Tělo a Krev Páně, odstranili většinou mši sv., svátky atd., nebylo již ani třeba přikázání církevních zvláště mýti. Ta padla sama sebou.

A tak tomu jest až do našich dnů nejen u hlavních „církví“ evangelických ale i u všech jich odnoží či denominací a bude zajisté také u „církvě“ československé v naší republice a u „živé církve“ v Rusku, poněvadž tyto dvě mají mnoho známek ukazujících, že jich poslední dny skončí v lůně protestantismu jak stalo se nedávno v Čechách s „církví“ starokatolickou a částečně s touto „církví“ také i v Německu a Švýcarsku. Při tom však nesluší zapomínati, že až „církvě“ protestantské formálně přikázání církevních neuznávají a je odstranily přece jednotlivé sbory v praktickém životě jimi do té míry se řídí, že zavazují své „věřící“ k pravidelným návštěvám jich bohoslužeb a k řádnému placení „církevních daní“ k účelům propagačním a sborovým vůbec tak, že u všech protestantů zůstávají přece v platnosti z přikázání církevních alespoň: 1. pravidelná bohoslužba o nedělích a zvláštních pamětihodných dnech, a 2. povinnost placení církevních dávek.

* * *

Podnět k zavedení patera přikázání církevních do systematických vědeckých knih, jednajících o křesťansko-katolické morálce, zaval, jak se zdá, Suarez, jenž v pojednání „De legibus ac Deo legislatore“, uveřejněném v Koimbře r. 1612 v knize IV, kap. 1. pod č. 10. činí rozdíl mezi „Innumera praecepta legis veteris“ a „Praecepta ecclesiae positiva“ a při těchto posledních naráží na zpracování Kanisiovo a Bellarminovo slovy, že jsou „solum quatuor vel quinque, quae solum sunt determinationes quaedam iuris divini, moraliter necessaria hominibus ut patet de praecepto annuae confessionis et communionis, de ieiuniis et festis diebus ac solvendis decimis. Reliqua enim omnia vel pertinent ad particulares status, qui voluntarie ab hominibus sumuntur, vel ad ordinem iudiciale.“ Alespoň od těch dob lze pozorovati, že katolické morálky nesou se dvojím celkem směrem. Jedny z nich, z počátku XVII. a v průběhu XVIII. století, ovšem v poměru nepatrném, pojednávají o přikázáních církevních ex professo ve zvláštních statích a druhé toliko na příslušných místech u přikázání Božích. Za to však všechny bez rozdílu pojaly je v obor své látky. Při tom jezuitské, t. j. od jezuitů vydané nebo jich ovzduším provanuté morálky přirozeně řadí se k oněm prvního druhu.²⁶⁾

²⁶⁾ Ve zvláštních statích o přikázáních církevních jednají: Dr. Ant. Vřešťál: »Katolická mravouka«, II, 1, 171—245; Dr. Jos. Scheicher, »Compendium theologiae moralis«, 224—235; Sv. Alfons Maria de Liguorio nejen ve své »Theologia moralis«, ale i v »Homo apostolicus« v traktátu XII, ve vydání z r. 1842, II, 1—30; Dr. Neyraguet: »Compendium theologiae moralis« z r. 1851, 218—231; P. Augustin Lehmkuhl: »Theologia moralis«, 9. vyd. I, 766—785 a j. Za to o látce přikázání těchto toliko příležitostně se zmiňují: Dr. G. Riegler: »Christliche Moral«; Ernestus Müller: »Theologia moralis«; Jos. Lennartz: »Moraltheologie«; Dr. Konrád Martin, Hakl, Simar, Pruner, Hirscher atd.

Ostatně, jak ještě podotknouti sluší, přikázání církevní sama sebou zavazují pod těžkým hříchem, takže jich nezachovávání a přestupování jsou těžkým proviněním nejen tehdy, děje-li se toto ze zvyku, anebo z pohrdání církevní autoritou či s úmyslem hrubého pohoršení věřících, ale i tehdy, dochází-li k tomu bez právoplatné omluvy toliko z pohodlnosti a dobrovolné lenosti ve věci důležité či in puncto gravi. Vždyť, jak dokládá Schepers, církev při přikázáních církevních nejen může, ale i chce a také opravdu ukládá těžkou, t. j. pod těžkým hříchem zavazující povinnost, jak jasno z důležitosti látky, těžkých kanonických trestů, všeobecného učení bohoslovců, zvyků věřícího lidu a konečně z výslovných rozhodnutí církevních. A tak tomu bylo vždy.

Proto, napsal-li protestant Kattenbusch: „Přikázáními církevními vyrozumívá církev římská zvláštní katechismový oddíl, jenž teprve od dob Kanisiových byl do katechismu pojat, o němž však středověká církev při vyučování lidu i mládeže ničeho nevěděla a z jehož oboru ani starší katechismy XVI. století ničeho podobného neuvádějí“ s další poznámkou, že tehdy „sice mimo přikázání Boží byla známa mandata či praecepta ecclesiae“, ale že to byl „docela neurčitý pojem“, ježto „nikdo nevěděl, co jím rozuměti se mělo“, ba že „až posud pojem tento není výlučně definován“, dlužno prostě slova tato považovati jednak za jeden z nesčetných protestantských neoprávněných předsudků protiřímských a jednak za úmysl, postavit katolickou církev a její věro- i mravouku v učeném světě do světla co nejnepříznivějšího.

Vždyť církev byla vždy toho názoru, že všechny zákony a přikázání její mají hleděti k posvěcení lidstva a sloužiti k podpoře duchovního života a mezi těmito zákony a přikázáními že jsou zvlášť některé, jež život katolický výhradným způsobem označují. A právě tyto zákony a přikázání již ve středověku sluly přikázáními církevními. Jsou tedy přikázání církevní zákonem církve, jímž život katolíků výhradným způsobem se označuje a upravuje.

S. U. V.

Tři knihy z nakladatelství Herderova.

Nedbajíc obtíží doby vydává nakladatelství Herderovo v Bádensku stále nové zajímavé spisy, které vypravuje co nejlépe. Z nejnověji vydaných upozorňujeme na tři nás došlé.

Počátkem letošního roku slavil své sedmdesáté narozeniny (nar. 31. ledna 1854 v Cáchách) proslulý německý spisovatel Dr. Josef Pastor, jehož dílo „Dějiny papežů od konce středověku“ (dosud v 10 dílech) stalo se známým vzdělancům celého světa. Nakladatelství Herderovo, které vydává jeho německé spisy, vydalo k sedmdesátinám Pastorovým slavnostní spis: *Charakterbilder katholischer Reformatoren des XVI. Jahrhunderts. Ignatius von Loyola, Tereza de Jesús, Filippo Neri, Carlo Borromeo. Von Ludwig Freiherrn von Pastor. Mit einem Gedenkwort zum 70. Geburtstag des Verfassers und 5 Bildern.* (8°; VIII. a 168 s. váz. 4.70 zl. marky).

Slavný dějepisec líčí v této knize vyňaté z jeho dějin papežů v hlavních rysech život a skutky, boje a vítězství velkých světců, kteří v neochvějně vytrvalosti a ve věrném spojení pracovali s neunavnými papeži reformatory, aby

století, v němž žili, vyvedli z mravní a náboženské zkázy. Spis ve mnohém je ukazovatelem a rádcem době dnešní, která v témž směru na scestí se dává Vychovatelům mládeže zvláště milou bude a poučnou četba o životě radosti a veselí plného ale obdivuhodného světce Filipa Nero, naleznou tu mnoho pokynův a povzbuzení.

Kniha je ozdobena pěkným obrazem Pastora a těchto čtyř katol. reformátorů. Připojen též životopis Pastorův, jejž napsal Dr. Max Scherrmann a ku konci seznam všech 16 samostatných spisů Pastorových, čtyř spisů Jana Jansena, jichž nová vydání Pastor obstaral (Dějiny národa německého v 8 dílech), názvy překladů spisů Pastorových v jazyce francouzském, italském, španělském, anglickém a holandském, jakož i vyjmenováno 29 časopisů, ve kterých Pastory vědecké práce jsou uveřejňovány. Jest jen litovati, že u nás nemáme ze spisů Pastorových ničeho přeloženo.

K tomuto velmi pěknému slavnostnímu spisu možno přidružit druhý slavnostní spis Herderova nakladatelství: *Papst Pius X. Ein Lebensbild. Deutsche Bearbeitung nach F. A. Forbes. Mit einem Titelbild.* (8°; XII. a 178 st. 3.50 zl. marky.)

Dnes, kdy z Říma docházejí radostné zprávy, že na prosbu mnohých katolíků z celého světa dovolil pap. Pius XI., aby započato bylo jednání o blahorečení P. Pia X., tím vítanější bude stručný životopis velikého muže, který z prostého syna venkovského list noše vyšinul se na stolec Petrův a v dobách těžkých řídil církev Kristovu. Nemáme sice u nás nedostatek vyličení života a činů velikého papeže Pia X. *příznivce katechetů* (Vychovatel 1915), ale rádi doporučujeme každému tento německý dle anglického zpracovaný spis, kde ve 12 kapitolách stručně vypsán život malého „Beppo“, který se stal „Santo“. Ku konci spisu připojeno několik zpráv o podivuhodných uzdraveních, která se stala dovoláváním se zásluh tohoto velikého papeže.

U nás katecheta, kněz při studiu bible a dějin biblických pocítuje nedostatek map, které názor a pochopení jasnějším činí. Malý atlas biblický, vydaný před třiceti lety Dr. Frant. Blandou (Dějiny české katechetiky, str. 218), je neúplný a dnes nedostačuje, je zastaralý a málo také znám. Proto zajisté každý uvítá právě vydanou velikou pomůcku ke studiu biblických dějin ve skvostném a bezvadném provedení u Herdera vyšlou:

Atlas scripturae sacrae, Decem tabulae geographicae cum indice locorum scripturae sacrae vulgatae editionis, scriptorum ecclesiasticorum et ethnicorum auctore Dre Ricardo de Riess Editio tertia recognita et emendata labore et studio Ludovici Heidet. (Folio, 16 zl. marek).

Po úvodě a poznámkách o zkratkách je v předu na 39 stranách seznam všech míst s výkladem a poukazem, na které mapě třeba je hledati. Následuje 10 tabulí, na nichž jest celkem 25 vyobrazení map a plánů. I. Egypt za času patriarchů. II. Cesta Israelitů z Egypta. — Krajina kolem hory Sinai. III. Palestina za doby soudců a králů. — Rozsah říše kr. Davida a Šalomouna. IV. Kanaan, Syrie, Assyrie, Babylonie dle liter. památek assyrských. V. Assyrie a Babylonie a okolí měst Ninive a Babylonu (5). VI. Palestina za doby J. Krista a apoštolů. — Krajina kolem moře galilejského. VII. Mapa cest sv. apošt. Pavla. VIII. Šest plánů Jerusalema a mapa okolí Jerusalema. IX. Okolí Jerusalema a Betlema. Plán dnešního Jerusalema. X. Mapa dnešní Palestiny. — Na

této poslední mapce nakresleny i dráhy nejnovější. Když nedávno Dr. Jar. Sedláček, univ. profesor pražské theol. fakulty, popisoval svou jízdu r. 1923. z Alexandrie do Jerusalema v Nár. Politice (29. IV.), jak je nyní obvyklo při poutích do sv. země, sledovali jsme celou jeho cestu na této mapce ve vydání Herderově.

Jsmo přesvědčeni, že tento nejnovější atlas svatých míst, který zpracování je znalcem, — Dr. Lud. Heidet napsal předmluvu k tomuto vydání v Betlemě, — dle nejnovějších pramenů, vykoná velmi platné služby všem, kteří k poučení svému po něm sáhnou.

Prof. Š. POKOJ:

Právo majetku.

Vlastní a neomezený pán všech věcí jest Bůh. Neboť od Boha všechny věci mají jsoucnost svou, dokonalosti, síly a schopnosti své a od Boha jsou zachovávány. Sám Bůh má tudíž plné vlastnictví nade všemi tvory. Proto prav žalmista: „Hospodinova jest země i plnost její.“ (Žalm 23, 1.)

Člověk jakožto obraz boží má vlastnictví podřízené vlastnictví božímu. Bůh sám mu je přiřkl slovy: „Učiňme člověka k obrazu a podobnosti mému a ať panuje nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským i nad zvířaty i nade vši zemí i nad všelikým plazem, který se pohybuje na zemi.“ (I. Mojž. 1, 26.) A když stvořil první lidi, řekl: „Rostte a množte se a naplňte zemi a podmaňte ji a panujte nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským i nade všemi živými, kteří se pohybují na zemi.“ (I. Mojž. 1, 28.)

Člověk jest tedy jenom správce a požívateľ statků pána svého a smí jich užívat jenom podle vůle pána svého. Proto jest povinen vydávati účty ze správcovství svého. Kristus řekne každému člověku: „Výdej počet z vladařství svého.“ (Luk. 16, 2.)

Protože Bůh člověku odevzdal vládu nad přírodou, člověk ihned vlády té se ujal. Avšak člověk nevládl nad celou zemí ani nade všemi živočichy, nýbrž pouze nad částí země a nad určitým množstvím živočichů, jak potřeboval pro sebe a pro svou rodinu. Člověk založil si hned od počátku *majetek soukromý*. Tak již Abel obětoval z prvorozených stáda *svého*. (I. Mojž. 4, 4.)

Majetek soukromý Bůh prohlásil svatým a nedotknutelným na hoře Sinaji v příkázání 7.: „Nepokradeš.“ (II. Mojž. 20, 15.) a to: „Nepožádáš domu bližního svého ani služebníka ani děvečky ani vola ani osla ani ničeho, co jeho jest.“ (II. Mojž. 20, 17.)

Že lidé hned od počátku měli majetek soukromý, dokazují dějiny nejstarších národů.

Tak na př. v britském museu v Londýně a jinde máme veliké množství hliněných tabulek z říše starobabylonské, popsanych písmem klínovým, na nichž jsou zaznamenány smlouvy o převodu pozemků z držení jednoho majetníka v držení druhého majetníka.

Nálezy v Horním Egyptě z doby 4 a 5. dynastie (memfidské a elefantinské) podávají důkazy o dědičných pozemcích úřednictva a šlechty.

Bible též se zmiňuje o soukromém majetku již v dobách nejstarších. Tak na př. Abraham koupil jeskyni dvojitou naproti Mambre od synů Het a upravil ji za hrobku rodinnou. (I. Mojž. 25, 9—10.)

Odstraniti soukromé právo majetkové usiluje *komunismus* a *socialismus hospodářský* nebo *kolektivismus*.

a) *Komunismus* chce odstraniti úplně majetek soukromý v každém směru a zavésti společné vlastnictví všech statků, jak výrobních (polí, luk, lesů, rybníků, dolů, továren, strojů atd.), tak i životních (pokrmu, přístřeší, šatu atd.). Komunisté přejí si tedy společného hospodářství nejen na poli výrobním, nýbrž v domácnosti. Komunismus zavedl *Minos* na Krétě a *Lykurgos* ve Spartě (asi r. 820 př. Kr.). Dle nich konstruoval též *Plato* († 347 př. Kr.) ideál státu komunistického ve spise: „Republika“, ale ideál jeho nedošel schválení ani u vrstevníků ani u žáka jeho *Aristotela* († 322 př. Kr.). Zásady komunistické jsou uloženy ve spisech: „De nova insula Utopia“ od *Tomáše Mora* (1516), „Civitas solis“ od dominikána *Campanelly* (1623) a „Cesta do Ikarie“ od *Cabeta* († 1856).

Prakticky chtěly provést komunismus některé sekty středověké, jako *albigenští*, *Táboři* a tribun *Fr. Babeuf* za veliké revoluce francouzské. Babeuf zosnoval v Paříži spiknutí proti direktoriu r. 1793, aby myšlenkám svým zjednal platnost. Ale byl zatčen a popraven r. 1797. Myšlenky jeho však žily v přívržencích jeho (babuistech = Babeuvistes). Babuisté uplatnili se v Paříži za revoluce r. 1839, 1848 a 1870 ohněm a proléváním krve, jsouce vedeni *Augustem Blanquim* († 1881).

b) Od komunismu jest rozeznávati *socialismus hospodářský*, jinak *kolektivismus* (společnou výrobu). Socialismus hospodářský nežádá úplného společenství veškerého majetku, prostředků výrobních i životních, nýbrž žádá pouze společného majetku prostředků výrobních, ponechávají občanům i soukromé vlastnictví prostředků životních i soukromé vedení domácnosti. Pouze výroba bude se díti společensky ve společných dílnách a za vykonanou práci obdrží každý občan poukázku na prostředky životní. S těmito prostředky životními může každý nakládati zcela volně.

Tvůrcové moderního socialismu jsou Francouzi: *Saint Simon* († 1825), *Charles Fourier* († 1837), *Josef Proudhon* († 1865), *Louis Blanc* († 1882). V Německu hlásali theorie socialistické hlavně *Ferdinand Lassalle* († 1864) a *Jindřich Karel Marx* († 1883).

Theoretické cíle komunistův a socialistů snaží se uvést ve skutek *socialisté političtí*. Dle subjektu příštího společného vlastnictví rozeznáváme socialisty *komunální* (obecní), *státní* a *společenské*, má-li totiž společné vlastnictví přejíti do správy jednotlivých obcí (anarchismus theoretický) nebo do správy státní nebo v držení celé společnosti.

K socialistům společenským náleží *sociální demokrati*. Sociální demokrati chtějí převést do rukou lidu (demokracie) všechny prostředky výrobní, a to cestou moci politické, cestou evoluce zákonité (marxismus). Evoluci míní Marx vývojový postup sil výrobních. Cestu revoluce převratné chtějí nastoupiti k přeměně společnosti *anarchisté praktičtí* (anarchisté činu, bolševici).

Na obranu majetku soukromého vydal papež Lev XIII. okružní list „*Re-rum novarum*“ ze dne 15 května 1891 s titulem „O stavu dělnictva“. V tomto okružním listě a v ostatních sociálních listech okružních papež uvádí zvláště tři důvody pro majetek soukromý.

První důvod jest vzat z *přirozenosti lidské*. Člověk jest svobodná bytost hmotná a duchovní. Jakožto bytost hmotná, ale i jako bytost duchovní potřebuje člověk statků hmotných, aby si zachoval a rozvinul život individuální (život fysický i duchovní, ano i život náboženský). A jako bytost svobodná

musí mít možnost nakládati se statky hmotnými po své vůli. Člověk jakožto bytost duchovní má na mysli i potřeby budoucí a od přírody jest k tomu puzen a vázán, aby pečoval i o budoucnost. Proto člověk musí mít také možnost, býti pánem prostředků výrobních, aby si jimi zajistil budoucnost. Tento přirozený pud k péči o budoucnost dává člověku také právo na pozemky, základ všech statků hmotných. Právo na majetek soukromý náleží člověku dle práva přirozeného zvláště jako živiteli rodiny. Otec rodiny má právo a povinnost pečovati o budoucnost rodiny.

Druhý důvod vychází ze způsobu, jak nám statky hmotné pomáhají dojiti cíle životního. Statků hmotných většinou nelze užívati tak, jak nám je dává příroda, nýbrž jest třeba, aby byly zpracovány od lidí, a to tím více, čím větší jsou požadavky života a vzdělanosti. Kdyby statky byly společné, práce by tak člověka netěšila jako při majetku soukromém. Při majetku společném nevíme pro koho pracujeme, ale při majetku soukromém víme, že pracujeme pro sebe. Ta myšlenka dodává nám jednak chuti k práci, jednak nabádá nás k šetrnosti.

Třetí dův d jest čerpán ze společenské povahy lidské, protože společným jměním byl by ohrožen spořádaný život společenský. Společná výroba předpokládá stejnou povinnost pracovní všech. Jaké jest však měřítko pro stejnou práci? Snad doba pracovní? Ale jeden pracuje rychleji, snadněji a obratněji nežli druhý. Či snad vykonaná práce? Ale vykonaná práce rozličných lidí v též čas jest docela rozdílná. Tedy snad způsob práce? Ale ve způsobu práce není vůbec rovnosti. Proto při společné výrobě docházelo by ustavičně k pŕtkám mezi těmi, kteří pracují, a mezi těmi, kteří práci rozdělují. Také by se uplatňovala libovůle vůdců. A podle jakého měřítka teprv by se měly dělit peníze vydělané? Všichni lidé mají stejné právo, aby uhradili potřeby své. Avšak potřeby a nároky jednotlivých lidí jsou rozdílné a největší nářky činívají ti, kteří pracují nejméně. Proto měl-li by se udržeti společný život, musil by býti proměněn v život kasárnický, takže by libovůle vůdců násilím ovládala pracující jako otroky. Svoboda, pořádek a pokoj ve společnosti jsou podstatně spojeny s majetkem soukromým.

V první obci křesťanské v Jerusalemě byl komunismus, neboť čteme ve Skutcích apoštolských (4, 32): „Množství pak věřících bylo jedno srdce a jedna duše, aniž kdo něco z toho, co měl, nazýval svým, ale všecky věci byly jim společné.“ Avšak tento komunismus křesťanský liší se podstatně od komunismu socialistického. Komunismus socialistický popírá právo soukromého majetku a usiluje zrušiti držbu jednotlivcovu a shrnouti všechno jmění násilím v ruce komuny nebo státu. Za časův apoštolských právo soukromého majetku zůstalo však nedotčeno a vydávati majetek ve prospěch chudých bylo ponecháno dobré vůli jednotlivých lidí, kteří chápali cenu dobrovolné chudoby.

Že Ananiáš a Safira vůbec nemusili pole prodati ani stržených peněz apoštolům odevzdati, vysvítá z otázky Petrovy: „Zdali nezůstávalo stále tobě? A zdali, byvši prodáno, v moci tvé nebylo?“ (Skut. 5, 4)

Z jednotlivých lidí, kteří odevzdávali majetek svůj apoštolům ve prospěch chudých, Písmo sv. připomíná jakéhosi Josefa z Kypru. (Skut. 4, 36–37.)

Poučení. Majetek soukromý probouzí u mnohých závist. Takovým lidem praví Jan Amos Komenský († 1670) ve svém Labyrintu: „V pravdě jest bohat a ničeho se mu nedostává, kdo na tom, co má, přestati umí.“

SMĚS.

Za J. M. Kadlčákem. V neděli dne 27. dubna vydechl svou šlechtitou duši ředitel škol J. M. Kadlčák. Když zemřel, napsal jeden pokrokový list, že snad ani neměl nepřátel. A přece jich měl kdysi tolik a prošel v začátcích své politické činnosti peklem pronásledování, posměchu a pomluv. J. M. Kadlčák, jako mladý učitel — nar. se r. 1856 v Březnici u Zlína a maturoval r. 1877 na učitelském ústavě v Příboře — začal už 1879 svoji buditelskou činnost mezi moravským lidem. Byl plodným žurnalistou a jeho články z oboru vychovatelství, národohospodářství, politiky, cestovatelství, črty životopisné, poučné i zábavné, rozpravy a kritiky roztroušeny jsou ve všech katolických a konservativních listech. Nejznámějším stal se Kadlčák, když stal se předsedou Katolického spolku učitelského. Kadlčák věnoval se svému učitelskému povolání horlivě. Už r. 1878 konal první pokusy ve vyučování ve volné přírodě a účastňoval se také ruchu stavovského. Než právě z řad učitelstva nastala proti němu kampaň přímo vášnivá, když neváhal vstoupit v čelo organizace učitelské prohlásivši se výslovně pro náboženskou školu a zásadu: *pro katolické dítě katolická škola a katolický učitel!* Když r. 1894 na prvním sjezdu katolíků českých v Brně mluvil pro výchovu na zásadách křesťanských, byl z učitelské organizace vyloučen. A od té chvíle začalo jeho kacířování, tupení a pronásledování až do krajnosti. Kadlčák však vytrval. Založil a redigoval časopis „Katolický učitel“ a byl aktivním a později čestným předsedou spolku Katolického učitelstva až do posledních let. Časem útoky slábly — Kadlčák neměl ani kdy, aby si jich všiml a — ředitel Kadlčák byl nesen svou drobnou politickou prací vždy výš a výše, až konečně už jako stařeček, který měl pracovní život za sebou, dostal se do senátu a byl v něm zvolen vicepresidentem. Kadlčák zemřel. Padl do brázdy, již ce ý život oral, byl odvolán Boží Prozřetelností od pluhu, který nechal mladším R. i. p.

Dlouhá dovolená ministra Bechyně. Ministr školství Bechyně vyžádal si ze zdravotních důvodů od ministerské rady delší dovolenou, která bude trvat alespoň čtyři měsíce. K zotavení svému odejel ministr Bechyně do Itálie. Po dobu jeho nepřítomnosti bude ministra zastupovati v resortu školství

poslanec dr. Markovič a v „pětce“ poslanec dr. Meissner. Jak některé listy zaznamenávají, podal prý ministr Bechyně demisi, která sice přijata nebyla, ale na křeslo ministerské prý se již Bechyně nevrátí. „České Slovo“ útočí na ministra školství soudr. Bechyně, který prý v ministerstvu „okázale a vyzývavě“ protežuje sociálně-demokratické stoupence i stranu a její podniky a o všem tom prý bude podáno kanceláři presidenta republiky, kontrolním úřadům a kulturním instancím obsáhlé memorandum. — Choroba ministrova prý se v poslední době zhoršila, chrčel krev následkem plicní choroby.

Ty ruční práce ve škole. Stížností na ruční práce chlapecké, zavedené od prázdnin do našich škol, přibývá den ode dne. Reformátoři, kteří se přičinili, že do národních škol bylo vneseno hračkářství v pravém slova smyslu, zasluhují skutečně, by jim bylo dáno „pochvalné uznání“. Stěžují si učitelé, stěžují si rodiče. Žákům působí ovšem lepení, střihání a řezání takřka legrací, ale neblahé následky ručních prací, výsledku překotné touhy po „pokroku“ pocítí tito jednou v životě velmi důkladně. Stěžovala si matka dospělejšího žáka, že hoch nemá smyslu pro nic jiného, jen pro řezání a lepení a proto také zanedbává učení se i nejdůležitějším předmětům. Vyjímáme z dopisu učitelky: „Ten košíček, to je nejnovější výrobek, já se totiž „dala na řemeslo košíkářské“. Odpusťte, že je trochu z formy, já to ještě lépe neumím; až se tomu lépe naučím, udělám vám hezčí. Vy se mi asi vysmějete, že se pletu do všech řemesel, ale to teď náš kantorský stav vyžaduje. Musíme se učit a pořád na nás žádají něco nového: je-li to dobré nebo špatné, potom se nikdo neptá, jen je-li to nové. Bojím se, že za čas budou děti umět vše možné, jen ne číst a psát.“ — Je to svatá pravda! Slečna učitelka, jež toto psala, mluví ze zkušenosti. Dnes by svázal do kapesníku, čemu se děti ve škole naučí. Ještě tak nejspíše ze všeho hrát se naučí. Bude nyní líp, když ministerstvo školství rozeslalo osnovy výchovných prací ručních? Sotva, mnohé, nač si stěžují v těchto osnovách zůstává. Vždyť mají hotoviti na př. kartáče, rohože a škrabáky na čištění bot, pěstovati košíkářství z proutí, kořenů, luhů, pedigu, tkaní a vázání koberců atd. Učitelstvu přibývá nová práce!

Naše nové čítanky. Výborně odb. učitelem Jos. Chudáčkem vedený časopis sdružení katol. rodičů a přátel křesťanské výchovy „Šťastná rodina“ v letošním II.

ročníku, v čísle 2. píše: „Srovnáme-li naše čítanky se starými čítankami, jakož i s čítankami jiných národů, zjistíme zajímavý zjev, že v žádné z cizích čítanek nenajdeme to, co jest v našich nových čítankách: úzkostlivé vyhýbání se slovu Bůh. Naše české dítě nesmí se v čítance dočísti, že jest Bůh, nesmí v čítance býti jediná věta, jež by děti k Bohu vedla. A přece je katolických dětí 80 proc. Jest z toho nad slunce jasněji zřejmo, že musíme usilovati o čítanky vlastní. Podáváme přehled článků, jež byly z čítanek vyřazeny a opět jinými nahrazeny.“ Srovnány pak články trojdílné čítanky pro školu obecnou z r. 1916 a z r. 1921 (pro II. a III. škol. rok), z nichž patrně, že uvedené tvrzení je správné. V čísle 3. pokračuje s čítankami pro IV. a V. třídu. — Časopis pilně si všímá školy a náboženské výchovy a zaslouží všestranné podpory. Vychází 15 každého měsíce za roční předplatné 12 Kč. Vydává Čsl. akc. tiskárna v Praze II., Spálená ul. 15.

Školské požadavky německých katolíků v českosl. republice. Německá rada katolíků pro Moravu a Slezsko radila se v Brně, 14 května o školských poměrech v republice československé a usnesla se v té příčině na celé řadě požadavků. Mezi jinými zvláště žádá: 1. Všechny soukromé školy buďtež státem finančně podporovány. 2. V katolických soukromých školách smějí býti používány jen učebnice, které odpovídají katolickému rázu těchto škol. 3. V žádném vyučovacím předmětu na škole nesmí býti nic předneseno, co odporuje katolické víře a křesťanské mravouce. 4. Pro všechny katolické žáky lidových, měšťanských a středních škol jest vyučování náboženství, jemuž se týdně mají věnovati dvě hodiny — povinným předmětem. 5. Katolickým dětem mají býti ku zpovědi a přijímání ročně 3 a 3 půldny stanoveny jako prázdné dny. Také má jim býti umožněna návštěva prosebního procesu. 6. Ve třídách s převážně katolickými dětmi musí býti umístěn kříž. V těchto třídách musí před a po vyučování konati se modlitby. 7. Ve třídách, ve kterých katolické děti jsou ve většině, mají zpravidla vyučovati katoličtí učitelé. Konečně se žádá, aby při novém uspořádání školství byli přibráni k poradám také zástupcové jednotlivých vyznání a zástupci organisovaného katol. lidu.

Byli ve svém a vyhnali je. Pražský ústav pro hluchoněmé, katol. lidem vydržovaný, žije ve vyhnanství, tísní se v prozatímním útulku ve St. Dejvicích č. 4. Pře-

krásnou budovu na Smíchově u Kinského zahrady zabral mu před 3 lety státní úřad statistický, a všecka úsilí o vrácení této budovy až dosud selhala. Dle právě ústavem rozesílané výroční zprávy za šk. rok 1922—23 mohl ústav v prozatímním útulku pečovati jen o 24 dětí! Z ústavní kroniky se dovídáme, že československý episkopát podal vládě stížnost, v níž poukazuje na to, že zabrání ústavu na Smíchově značný počet ubožáků ponechán svému smutnému osudu. Ministerstvo sociální péče na podkladě této stížnosti episkopátu žádalo ministerstvo veřejných prací, aby vzhledem k tomu, že péče o hluchoněmou mládež v Čechách utrpěla velikou újmu, pro státní úřad statistický co nejdříve opatřilo nové místnosti a uvolnilo tak budovu ústavu pro hluchoněmé na Smíchově od záboru. Presidium státního úřadu statistického odpovědělo, že *ústavní budova na Smíchově* je půdorysně řešena pro účely vychovávacího ústavu a *nevychovuje potřebám úřadu statistického* a — až bude pro státní ústav statistický vystavěna nová budova, pak bude ústavní budova na Smíchově vrácena svému účelu. Do té doby nemůže ústav plně vyhověti svému účelu, zasluhuje však, aby naší veřejností byla mu věnována pozornost a nebyla oslyšena jeho důtklivá prosba: Neopouštějte nás i nadále, Vy soucitné duše! Usnadněte ústavu našemu i nadále svou štedrou pomocí přijetí a výchovu nových a nových dětí, rozptylte tak chmury smutku, ba zoufalství rodičů nad hroznou budoucností jejich hluchoněmých dětí. Tyto děti budou vždy vdečně uznávati, že jen Vy, šlechtní dobrodinci, jste to byli, kteří jste je vyrvali tmě nevzdělanosti, učinili je šťastnými členy společnosti lidské a tak je zachránili před žebráckou mošnou! Nechť tato důvěrná naděje plná prosba vzbudí všude upřímnou soustrast s ubohými chovanci našeho ústavu! I my prosíme svých čtenářů, aby ústavu toho pamětlivi byli a své hojné příspěvky zasílali na Vrchní ředitelství pražského ústavu pro hluchoněmé na Smíchově, t. č. Praha-St. Dejvice č. 4.

Náboženská čítanka. Brněnský „Den“ přimlouvá se za to, aby co nejrychleji odstraněn byl ze škol nynější přetěžký katechismus, a aby zavedena tam byla náboženská čítanka, psaná lehkým, dětským slohem, okrášlena barevnými obrázky. Jest toho obzvláště na výsost zapotřebí nyní, kdy náboženství je sice předmětem povinným, ale dítě nemusí je navštěvovati a kdy v ostat-

nich předmětech učebných máme již názorné učebnice tak snadné a přiměřené dětskému věku dětí i těch nejmenších. Zájem rodičů i katechety toho „jednoho nejpotřebnějšího“ žádá velmi důtklivě.

Zkouška náboženská. Jakýsi ředitel obecné školy státní v Americe dr. Crissmann dal nepřipraveným dětem otázky, týkající se bible, a děsí se nad odpověďmi: Ze sta nevědělo 60, kde se J. K. narodil a kdo byla matka jeho. 12 ze sta neumělo „Otče náš“ ani Desatero přikázání. Někteří byli Pilát evangelistou a Kaifáš apoštolem, zahrada Gethsemanská v Egyptě. Mnozí nevěděli ničeho o nesmrtelnosti duše a vzkříšení. To by se na našich školách dověděl více: Některé děti vědí již zcela určitě, že duše není nesmrtelná a že není těla vzkříšení. A když katecheta na střední škole připomenul sekundánovi, jenž neuměl „Věřím v Boha“, takhle že by neobdržel pěknou známku, týž mu druhého dne přinesl lístek od otce, že nebude chodit na náboženskou hodinu.

Slovenští učitelé do Čech. Na popud zemské školní rady podniká slovenské učitelstvo výpravy do Čech. Účelem výprav je rozšíření vědomostí o organizaci školství v zemích historických, poznání našeho života kulturního, poměrů hospodářských, průmyslových atd. K výpravám přihlásilo se 1400 učitelů ze Slovenska, mezi nimi 100 Maďarů. Po prohlídce památností pražských rozjíždějí se hosté po Čechách po skupinách. Prvá výprava došla do Prahy z Báňské Bystrice, Brezna a Lučence 5. května. Druhá přijela do Prahy dne 12. května. Bylo v ní 180 účastníků z různých krajů Slovenska.

Definitiva inspektorů. Vláda podává návrh o župních a obvodních inspektorech školních. Ale pokrokoví učitelé nechťejí o postátnění inspektorů slyšet a proto podali proti osnově zákona protest. Na to se dopálilo „Právo Lidu“, orgán ministra Bechyně, a klepe pokrokovým učitelům takto do čela: „Dozor nad národním školstvím přísluší státu, který jej vykonává prostřednictvím okresních školních inspektorů. Jako funkcionáři státního dozoru školního mají býti okresní školní inspektori uchráněni všech politických vlivů, všeho tlaku organizací stavovských i jiných, aby mohli úkol svůj plniti dle povinností a nestranně. Jest tudíž nezbytnou toho potřebou, aby okresní školní inspektori byli státními úředníky, kteří se nebudou ohlížeti na jiné zájmy a vlivy, než jenom na zájem státu a prospěch školy. Učitelstvo staví

se proti definitivě okresních školních inspektorů, protože posuzuje otázku tu jedině dle svého úzkého stanoviska stavovského. Zájmy státní při tom úplně přehlíží. Neuvažuje, že politické poměry jsou zcela odlišné v našem státě od poměrů v bývalé říši rakousko-uherské. Učitelstvo sleduje při tom jen svůj cíl, aby se zprostilo vlivného dozoru na svou práci. A přece nelze připustiti, aby osud dětí ponechán byl náhodě, dostane-li se jim učitele svědomitého, nebo jiného. Prospěch školy a budoucnosti dětí vyžadují ve školství dozoru dokonalého. V demokratické republice v zájmu slabých je třeba dozoru zvýšeného, který povede k tomu, aby všechno učitelstvo plnilo své povinnosti pilně, svědomitě a horlivě. Denní styk se školou ukazuje, že tomu tak často není. Republika rakouská provedla definitivu okresních školních inspektorů a jejich postátnění jako jeden z prvních svých zákonů od převratu. Zákondárce československé republiky může otázku tuto řešiti jedině s ohledem na prospěch dětí a národního státu československého. Snaha, vyjádřená Československou obcí učitelskou, chce míti okresního školního inspektora, podřízeného vůli učitelstva okresu. Postavení takové spíše poškodilo by školství, než obávaná neodvislost inspektorova. Okresní školní inspektor může respektovati samostatnost a individualitu učitelovu jenom tehdy, je-li poctivě myšlena, nikdy však vyučování, jež za volnosti skrývá nesevědomitost.“ — Zde to tedy mají pokrokoví učitelé černé na bílém, že neplní ve škole své povinnosti.

Ochrana zvířat vyučovacím předmětem. Ve všech obecných školách státu Oregonu v sev. Americe zaveden je nyní nový předmět. Každého dne po čtvrt hodiny vykládá se žákům jak chrániti zvířata. Žáci a žákyně vedeni jsou k tomu, aby se stali přáteli zvířat a ochraňovali je, kde se udá. Protože u nás ve všem Ameriku napodobujeme, dá se očekávati, že v brzkou vyjde nařízení, aby i u nás takové poučování a výklad ve školách byl zaveden. Aby páni učitelé nemuseli dlouho hledat pomůcky a příručky, prozrazujeme jim, že už před devadesáti lety vydal český paedagogický spisovatel Frant. Jan Svoboda, profesor akad. gymnasia, brožurku: „O trýznění hově“, v Praze 1833.

Přirozená morálka dle skutečnosti. „Po ovoci poznáte ji.“ Stále mnozí intelligenti vyhlašují občanskou morálku rozumovou za lepší náboženskou; vyhlašují to ve školách všech stupňů. Denní zkušenost nás učí, že

ti, kdož zcela vylučují náboženství z mravouky, ztrácejí poznání dobra a zla, nevidí ve zlu ničeho špatného; podvod a nemravnost je jim něco zcela přípustného. Vychvalovali morálku beznáboženskou dnes, je opravdu nevědomost a otrlost. Což nevidíte vzrůstati zpustlost mládeže? Ředitel amerického vychovatelství, dr. Tiebert pravil, že ve Francii za 50 let počet zločinců se ztrojnásobil, ač počet obyvatelstva valně nevzrostl. Vyslanec Jules Simon r. 1911 pravil, že morálka bez Boha vychovává zločince. Soc. dem. Alord r. 1912 vyznal, jak píše Tablet, že morálka bez Boha vychovává lumpy. Heine, dr. Foerster, Rousseau, Eliot Hall a dr. James v Pittsburku vyznali, že morálka beznáboženská selhala, zklamala a byla přehmatem. U nás proti morálce bezbožecké se vyslovili rozhodně dr. Mareš, dr. Láská, dr. Pelikán, dr. Šimsa, dr. Vorovka, Klostermann a jiní učenci pokrokoví. Kongres v Marseillu žádá výslovně: „Nechť nic ve škole nezmenšuje cenu náboženské mravouky. Nechť tato morálka nachází oporu v morálce založené na jsoucnosti Boží a nesmrtelné duši.“ Intelligence je přechasto pozlátkem, pod nímž se skrývá hrubost a smyslnost. Co můžete dáti mládeži místo Boha? Hmotu. Co místo Krista? Ubohou Volnou myšlenku. Co místo víry? Tmu. Co místo poesie křesťanství? Požitek nízký. Co místo chrámu? Kino a tanec. Ano, můžete dáti volnost, ale jaký bude konec? Což nevidíte růsti krádeže, defraudace, nevěrnost manželskou, nesvědomitost, zoufalství a sebevraždy! Napřed se kradlo v kostelích, potom v bankách, teď ve školách a potom . . . ?! Což není Kristus zdrojem nejvyšší kultury? Což nepatří náboženství k plnosti vzdělání, což není sociálně užitečno? Což nedává životu smyslu, síly, světla a útěchy? Lid bez náboženství klesá v nejhorší pověry. Těžký to zápas o duše, zápas Satana a Krista, ale Kristus již dnes vítězí a zvítězí, až armáda jeho přívrženců bude armádou praktických křesťanů. Katolíci jednejte důsledně! „Katolík ať mluví, píše, ať jedná, má vždy a všude jednati, psáti a mluvit jako katolík,“ dí Chesterton. (Heresetikové). Máme výtečné lidi ve všech oborech, budme sebevědomí! Katolicismus je stále moderním a živým. Tajná moc světová usiluje o odkřesťanění národů. Hrází proti ní musí býti katolická morálka a katolická škola.

Dr. Ot. Tauber.

Papežův list představeným řádů o výchově dorostu. V oficiálním orgánu

Svaté Stolice „Acta apostolicae Sedis“ jest otištěn dlouhý dopis papeže Pia XI., v němž svatý Otec dává řádovým představeným směrnic pro výchovu a vzdělání mládeže řádové. Činnost řádů, které byly povždy slávou církve, jest obzvláště k tomu uzpůsobena, aby misími a výchovou mládeže šířily království Boží a jeho spravedlnost. Pokud se misí týče, mají se varovati všichni, aby, šíříce evangelium mezi cizími národy, nečinili tak na prospěch své země nebo rozšíření moci svého národa; mají při tom míti na mysli jen spásu duší. Řády, vychovávající mládež, mají dbáti o to, aby mládež příliš širokým literárním studiem nebyla vzdalována hlubokému proniknutí a vzdělání náboženskému. Ti z řádových kněží, kteří se zabývají vyučováním, nebo přicházejí do styku s veřejností, budou moci tím účinněji svému úkolu dostáti, čím větší mají vzdělání. Bylo-li toho třeba dříve, tím více dnes, čím více lidí, i když méně vědí, svou činnost životní vědou odůvodňují. Do noviciátu mají býti novicové přijímáni až po ukončených studiích humanitních. Vedle studia náboženství, které jest základem a světlem všecko vědění prosvěcujícím, mají se novicové naučiti dobře své řeči mateřské a latině, která jest nejen svazkem jednoty církevní, ale i její řečí, v níž se čte bible, modlí breviář a kterou papež mluví k světu a věřícím. Podkladem studia filosofického jsou základy vědy sv. Tomáše Aquinského. — Vědění jest velkým dobrem, větším však jest láska.

Svoboda v demokracii. Učitelská jednota „Komenský“ v Náchodě vyzvala učitele J. Burdycha z České Čermné, aby se vyslovil, chce-li zůstat v Orlu, jinak že by ho vyloučili z jednoty. Burdych odpověděl, že v Orlu zůstane a z učitelské jednoty že sám vystupuje.

Anglická Labour party a vyučování náboženství. Anglická dělnická strana zamítla 233 hlasy proti 162 hlasům vyloučení náboženského vyučování ze školního vyučování.

Z dnešní marxistické školy. „Lidové Listy“ uveřejňují dopis rodičů v Ledči tamějšímu okresnímu školnímu výboru, v němž si stěžují na učitele J. Suru, že vyučuje děti, jakým způsobem byly zplozeny a učí dále, že člověk a zvíře jsou bratři.

Zvláštní zákon bude vydán nyní v Prusku, kterým se bude trestati zameškání školy. Který žák anebo žačka zameškají vyučování, budou pokutováni od 0.50—50 zl. marek. Pokutu budou platit rodiče.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

Číslo 7.

ČERVENEC 1924.

ROČNÍK XXXIX.

Dr. JOSEF BERAN (Praha):

Námět k diskusi.

V časopise katolické mládeže, věnovaném úctě nejsvětější Svátosti o ltařní jenž vychází v Olomouci (nákladem Matice CM.) pod názvem „Pán přichází“, uveřejňoval letos známý český exegeta katolický, dr. Miklík C. SS. R. „Nové pohádky o Ježíškovi“. Hned jak začly články ty vycházeti (je jich celkem 25), nutkalo mne cosi k upozornění, k němuž jsem se dostal až teprve teď, kdy první řada „Pohádek o Ježíškovi“ je ukončena.

Jsem rozhodně proti tomu, aby dětem byly vypravovány „pohádky o Ježíškovi“, a to z těchto důvodů:

1. stalo se mi, když jsem probíral ve 3. čl. víry život P. Ježíše, že dívky 1. třídy měšťanské školy pletly *skutečné* události ze života P. J. s *vymyšlenými* zkazkami spisů apokryfních. Ptal jsem se, kde to vzaly, a tu odpověděly: „Velebný pán nám to při náboženství vyprávěl.“ — Tedy v mysli dětské, která snadno zamění legendu s historickým vypravováním, splyne všecko v jediný obraz a dítě nerozlišuje pak v životě P. J. to, co je v Písmě sv. od toho, co je v legendách. A následek toho? — To je druhý můj důvod.

2. Zeptejte se dětí z měšťanské školy na některé události ze St. Zákona. Celé ty děje působí na ně dojmem smyšlených bájí, a katecheta se musí hodně namáhati, aby dokázal, že je to skutečná historie, biblický *dějepis*, a ne bájesloví. Myslím, že se na to při výkladu bible ve škole zapomíná. Musíme dětem vypravovati Písmo sv. jako skutečnou historii, tak, aby dítě samo si opravovalo představu „pohádky“, stále duši jeho se vnímající. Proto také třeba jednotlivé události reálně, podle skutečnosti, pokud to ovšem jejich nadpřirozený řád, který nesmí býti přehlížen, dovoluje, vyprávěti a vysvětliti. Platnou službu po této stránce katechetovi prokázaly dr. Podlahy Biblické dějiny, a velké zásluhy si získal rávě p. dr. Miklík svou „Příručkou k biblické dějepřavě“. (Také v Hradci Král. vyšly Dějiny St. Zákona od dr. Bartol. Kutala.) Jako já, jistě i jiní profesoři náboženství na stř. školách dospěli k přesvědčení, že nebyl vždy meto dicky správný výklad biblické dějepřavy. Stalo se mi, že ve 4. roč. učit. ústavu žákyně-katolička, když jsem mluvil o Genesi, řekla: „Prosím, já myslím, že zpráva bible o stvoření prvního člověka nedá se udržeti. Přece rozumný člověk nemůže věřiti, že by Bůh z hlíny uhněl panáka — a z toho udělal člověka.“ — Slova ta zdají se na první pohled směšná, ale když uděláme pedagogický rozbor celého postupu myšlenkového, jakým dívka ta k onomu závěru došla, pak se smáti nebudeme. Jak to vše vzniklo? V obecné škole — 1. a 2. tř. slyšela — že Bůh udělal z hlíny tělo pro prvního člověka. Dětská obrazivost její associazovala hned podobné „výrobky z hlíny“, jež sama kdy viděla, neb dělala. Představa ta zůstává dále — pozoroval jsem, že děti i na měšťanské škole touž představu mají — a když pak sama začne rozumem (po 14. roku) roz-

važovati možnost neb nemožnost toho — zdá se jí to všecko vybájené; a odloží celou událost mezi ostatní „pohádky dětství“. Já dětem hned v 1. tř. obecně řeknu — že to tělo, jež Bůh ze země udělal, udělal pouhým slovem (řekl, a hned tu bylo tělo) — aby nevznikla představa „výrobku z hlíny“ — a že tělo, které leželo na zemi v ráji, hned se podobalo tělu našemu — mrtvému. — Jestliže tedy proti vůli katechetově, děti vypravování biblická pojmají pohádkově, nač ještě přímo podporovati je vypravováním pohádek o Ježíškovi?

3. Zdá se mi, že vypravováním smyšlených zázraků ze života, a hlavně z dětství P. Ježíše, jsou knihy apokryfní, z nichž větším dílem byly čerpány, jaksi rehabilitovány. A přece církev sv. obsah knih podvržených vždy zavrhovala (srov. zejména Decretum Gelariani, u Denz. 11. vyd. z r. 1911 č. 166. str. 74) a sv. Otcové církevní před čtením jich varovali.

4. Vypravováním vybájených zázraků se staví do zvláštního světa pohádkového celý život P. J. Napomáhá se tím systému a la Renan, jehož románový Kristus se sice mnohým líbil, ale mnohé také o víru v božství Kristovo př pravil?

Tolik jsem chtěl napsati k otázce nadhozené. Je to můj názor a budu vděčen p. t. pp. kolegům, jestliže sdělí i názor svůj. Nebude na škodu, když i v této otázce diskuse se provede, zejména, že podle výsledku jejího bude třeba pak řešiti i podobnou otázku, jaký je význam různých těch sbírek, „Když P. Ježíš chodil se sv. Petrem po zemi, po Čechách a pod.“ — Body, kolem kterých se má diskuse otáčet jsou:

1. Co souditi o názoru, že „pohádky o Ježíškovi“ se dětem nemají vypravovati?
2. Co souditi o uvedených 4 důvodech?
3. Máte jiné důvody pro anebo proti?

Prof. Dr. LUBOMÍR PETR:

Osnova náboženského vyučování pro střední školy.

V ministerském věstníku školství a národní osvěty z r. 1922 vyhlášena byla ve formě výnosu ze dne 31. května 1922 č. 49 998 nová osnova vyučování katolického náboženství zmenšenému počtu hodin uzpůsobená a českým episkopátem schválená. (Viz Ordinariatní list r. 1921 č. 6, str. 40.)

Nová tato osnova zaváděna jest postupně a to tak, že začato bylo primou ve školním roce 1922–23.

Ku přání mladších kolegů rozvrhl jsem látku pro primu předepsanou jak v příčině rozsahu jejího tak v příčině času zevrubněji a uveřejnil jsem tento návrh rozvrhu učiva ve Vychovateli č. 12., roč. 1921.

Dnes rozvrhnouti chci podrobněji učivo *druhé* a *třetí* třídě středních škol novou osnovou předepsané:

Osnova učiva pro třídu *druhou* ustanovuje takto: *Učitelský úřad Kristův, modlitba, milost, Svátosti, mše svatá vše i po stránce liturgické.* (Dvě hodiny týdně.)

V době od 1.—15. září vyloží katecheta učitelský úřad Kristův církvi katolické svěřený. Vyloží Písmo sv. Sta ého i Nového zákona, ústní podání a ukaž, proč máme za pravdu, co nám církev katolická k věření předkládá.

Od 15.—30. září zopakuj rychle apoštolské vyznání víry (v primě probrané) a vysvětlí božskou ctnost křesťanské naděje.

Od 1.—15. října prober partii o modlitbě vůbec,

od 15.—31. října modlitbu Páně, Pozdravení andělské a ostatní modlitby a od 1.—15. listopadu učení o milosti.

Od 15.—30. listopadu vysvětlí pojem a rozdělení svátostí a prober svátost křtu po stránce *věroučné* i *liturgické*.

Svátost biřmování *pražský* katecheta zůstaví době pozdější, kdy bude druhou třídu připravovati k přijetí této svátosti, jež se v Praze uděluje každoročně, zpravidla v měsíci květnu.

Katecheta mimo Prahu ustanovený proběře svátost biřmování hned po křtu svatém.

Výklad svátosti pokání budiž rovněž odložen až k době velikonoční.

Katecheta, zmíniv se žactvu, proč svátost pokání (eventuelně i biřmování) odkládá do doby pozdější, probere v obě od 1.—15. prosince svátost oltářní po stránce *dogmatické*, načež obrátí zřetel k *liturgice* a to tak, že před vánočními svátky podá žákům krátký přehled církevního roku a vysvětlí jim význam svátků vánočních (do Obětování Páně).

Po vánocích od 1.—15. ledna promluví katecheta o duchovních osobách,

od 15.—31. ledna o posvátných místech (kostelích a hřbitovech) a církevních slozích,

od 1.—15. února o rouchu bohoslužebném, o nádobách a knihách bohoslužebných a

od 15.—28. února o mši svaté po stránce *liturgické*.

Dobu od 1. března do velikonočních svátků věnuje katecheta jednak výkladu o svátosti pokání a svatém přijímání, jednak výkladu posvátných obřadů velikonočních (svatého týdne).

Po velikonocích *pražský* katecheta připraví své sekundány k svátosti biřmování, venkovský probranou látku liturgickou zopakuje.

Od 15.—31. května vysvětlí katecheta svátost posledního pomazání a svěcení kněžstva po stránce *věroučné* a *liturgické*. (Liturgiku svěcení kněžstva co nejstručněji.)

Od 1.—do 15. června proběře svátost stavu manželského a vysvětlí význam svátků povelikonočních, Nanebevstoupení Páně, Letnic, Božího Těla a nedělí i svátků posvatodušních.

Od 15.—28. června budiž látka celého roku přehledně zopakována.

O třídě třetí ustanovuje osnova takto: *Mravouka na základě dekalogu, kázání na hoře, paraboly, patero přikázání církevních, o hříchu, ctnosti, eschatologii* (dvě hodiny týdně).

Aby katecheta nebyl nucen látku tříštit, začne třetí božskou ctností a přejde od ní ke kázání horskému, jež obsahuje velmi působivé a názorné příklady lásky k Bohu, k sobě a bližnímu. V půldruhém měsíci od 1. září do 15. října jest možno tuto látku zmoci.

Paralely Kristovy není třeba probírat in continuo. Budou účinněji působiti, užije-li jich katecheta po různu při vhodných příležitostech jako na př. podobnosti o rozsévání při třetím přikázání božím nebo druhém přikázání církevním,

podobnostvím o koukolu, o bohatci a Lazaru, o pěti moudrých a pěti nemoudrých pannách v eschatologii atd.

Od 15. října do 15. listopadu budiž probráno první a z části druhé přikázání Boží,

od 15.—30. listopadu ostatek přikázání druhého a přikázání třetí,

od 30. listopadu do vánoc přikázání čtvrté. Narození, dětství Kristovo, svatá rodina dají se dobře ve čtvrtém přikázání v předvánoční době připomenouti. —

Od vánoc do 31. ledna budiž probráno přikázání páté a hlavní pravidla hygieny (o střídmosti, čistotnosti, šatě, vzduchu, spánku, hrách atd.)

Doba od 1.—15. února budiž věnována čistotě a jejím nadpřirozeným i přirozeným pohnutkám.

Od 15.—28. února probráno budiž přikázání sedmé,

od 1.—15. března přikázání osmé, deváté a desáté.

Od 15. března do Velikonoc následuj příprava k velikonoční zpovědi a svatému přijímání.

V dubnu a první polovici května budtež probrána přikázání církevní, hřích a jeho rozdělení.

Od 15.—31. května nauka o ctnosti, jež nebudí příliš abstraktně vykládána. Osvětlována názornými příklady bude zajímavější a utkví lépe v paměti i srdci. —

Od 1.—15. června eschatologie (s příslušnými parabolami.)

Od 15. 28. června opakování veškeré látky.

ANT. AUDRLICKÝ:

Umění v katechesi.

(Dokončení.)

2. S touto zásadou, v níž obsažen jest první znak krásna, jest úzce spojena druhá věta estetiky: „Idea musí pronikat smyslným prostředím“. V katechesi se objevuje hlavně tím, že *se náboženské pravdy podávají v příkladech*.

Učení svaté víry stručně uvedené v katechismu není všecko stejně názorné: některé pravdy jsou již samy sebou konkrétnější vyjadřující spíše děj, jiné jsou částečně nebo zcela abstraktní stanovíce spíše duchovní zásadu, která se má teprve v životě realizovat. Prvé přinášejí samy sebou také dějový, názorný obraz, vzatý nejčastěji z dějin zjevení Božího; na př. v katechismové větě „Kristus se narodil v Betlémě“ jest stručně biblický děj obsažen. V takových případech jest úkolem katechese pouze názorně a živě uvést příslušnou stať z Pisma svatého, ovšem upravenou vzhledem k chápavosti dětí a vzhledem k účelu, pro který se určitá událost biblická uvádí. Věty čistě abstraktní vyžadují více umělé práce katechetovy: vhodný příklad jest teprve hledati, a když jest nalezen upravit tak, aby živě znázorňoval duchovní jádro, věroučný pojem nebo mravní zásadu. Čím více se k sobě vnitřní idea náboženská a zevnější příklad hodí, tím krásnější jest katechese.

Zdroje příkladů jsou mnohé: na předním místě bible, potom církevní dějiny a v nich zase zvláště životy svatých, denní četba, životní zkušenost vlastní i cizí a celé sbírky, jež z těchto dřívějších pramenů čerpaly.

Zpracování příkladů přihlíží k tomu, aby slovní nárys a dějová malba soustřeďovaly se k vytýčení určitého pojmu nebo zásady. Není-li příklad podobnostním, bude ovšem katechese úzkostlivě šetřiti dějinné pravdy, ale chce li býti krásnou, vymýti z něho všecko, co by pozorno t od vnitřní idee rozptylovalo, a vytkne všecko, co ji znázorní a sesílí. Při tom všem estetická stránka příkladu nesmí býti na újmu strance didaktické; při správném katechetickém postupu je možno v ladný celek spojit i stanovisko didaktické i estetické i paedagogické.

Ukázkou, jak si představuji v katechesi uskutečněnou větu: *Pulchrum est repraesentio ideae per formam sensibilem*, kladu zde biblický příběh o Rutě jako znázornění katechismové věty: „Ctnost jest trvalá náklonnost ke konání dobrých skutků“. Příklad uvádím doslova ze svých „Biblických dějin“, schválených, ale dosud nevydaných. Při tom hlubší propracování malby příběhu, didaktické sbírání klásků — dobrých skutků Rutiných i paedagogické povzbuzení ponechávám osobním schopnostem každého jednotlivého katechety; článek není zde úplnou katechesí.

Rut.

Za času soudců nastal jednou v krajině betlemské hlad. Proto odstěhoval se jeden muž s manželkou a dvěma syny do země moabské. Muž jmenoval se Elimelech, manželka Noemi. V cizině Elimelech umřel a oba synové vzali si tam manželky: jedna z nich se nazývala Orfa, druhá Rut. Za deset let po smrti otcově zemřeli také oba synové. Tu Noemi vstala a vrátila se do vlasti. Na cestě ji provázely obě snachy.

Když ušly kus cesty, Noemi je políbila a řekla: „Navraťte se dcery mé Bůh prokaž vám milosrdenství, jako Vy jste prokázaly mně“. Orfa se vrátila, ale Rut řekla: „Kam ty půjdeš tam já půjdu. Kde ty budeš bydliti, též já budu. Tvůj lid bude mým lidem, tvůj Bůh bude mým Bohem. Jenom smrt mě od tebe odloučí.“ Šly tedy spolu.

Do Betlema přišly právě, když byly žně. Rut starala se o staříčkou Noemi a šla na pole sbírat klasy. Pole, na kterém byla, patřilo bohatému Boozovi. Také Booz přišel na pole a pozdravil žence: „Hospodin s vámi!“ Potom se ptal: „Kdo je ta žena?“ I řekli mu o ní všecko. Tu řekl Booz k Rutě: „Odplaf ti Bůh tvůj skutek.“ A pozval ji, aby se ženci pojedla na poli. I jedla a část jídla schovala pro Noemi.

Tak chodila Rut na pole sbírat klasy až do konce žní. Po žních pravil jí Booz: „Všechen lid v městě ví, že jsi žena ctnostná“. A vzal si ji za manželku. Bůh jim žehnal a dal jim syna. Dali mu jméno Obed. Staříčka Noemi chovala jej na klíně. Obed měl potomka, který se jmenoval Jesse čili Isai.

Zdatnou ženu kdo nalezne?

Nad skvosty zdaleka cenu má. (Přisl. 31, 10.)

Jak abstraktní jest pojem ctnosti, ale jak názorně a krásně může ji představit vhodný příklad! Tak podobně skýtá nám bible přemnoho příkladů na katechismus a to příkladů, když vhodně jsou upraveny, velice krásných, živoucích, ušlechtilých realistických. Co může býti nádhernějšího než hvězdnatá obloha a co něžnějšího než jednoduchý květ? Co však bývá nechutnějšího, než nasládlé vodnatelné mluvení o hvězdičkách a o květinách v příkladech, které z krásy neobsahují v sobě nic, leč do omrzení opakované jméno krásy?

O příkladech, které mají býti krásné, musí platit, že nejsou-li vzaty z bible, aspoň biblickým musí se podobati. „Živě líčené postavy osob biblických mocně vzněcují a vzpružují obraznost. Představa dávnověkosti a vzdálenost končin, v nichž osoby biblické žily, jejich bezprostřední styk s Bohem, jejich rekovnost v hájení náboženství a mravnosti zvláštním kouzlem jímá duši dětskou, a podporovány-li vjemy prostým, ale procítěným přednesem a nazíráním na výtvo-

církevního umění, pak jistě obrazivost dítě nejen uspokojí, ale i co do chtění a snah ke zušlechťení a ke ctnostnému konání podnítl. (Kachnik: Časové otázky paedagogické.)

3. Jest ještě třetí znak krásna: *rozmanitost v jednotě*, a i tento znak žádá, aby se uplatnil v katechesi, má-li být krásnou.

Katechesi lze srovnati se stavbou chrámu, v němž různé části ovládané jsou jednotnou myšlenkou; takovou jednotící myšlenkou jest na př. u slohu románského velebný klid, u slohu gotického nebeské nadšení. Katechesi jednotnost dodává katechismová věta, která má v katechumenu vzdělati rozum, pohnouti vůli a slastí naplniti esteticky vkus. Nejlépe jest, je-li podkladem katechese myšlenka skutečně jedna, je-li jich více, ať aspoň vnitřně tvoří jednotný celek, tak jako větve vyrůstají z jednoho kmene. Části katechese udává ovšem katechetická methodika, která k dokonalé katechesi žádá vhodný úvod, vlastní propracování dle zásady, ut veritas pateat, placeat, moveat, a závěr.

Zde budiž jenom uvedeno, jak jedna myšlenka může být osvětlena a znázorněna různými příklady a tak vytvořiti krásnou část katechese, nehledíc ani k dobrému výsledku didaktickému i paedagogickému.

Známa jest událost, jak svatý Antonín Paduanský kázal rybám, když bludaři ho nechtěli poslouchati. Úkolem jeho bylo, pohnouti je, aby vděčně chválily Boha, když bludaři ho chváliti odpírají. Důvodem k tomu sv. Antonínovi byla věta: Bůh jest váš dobrodinec. A hle, tuto jednu větu osvětluje několika příklady takto.

„Ryby, milí bratři moji, vzdejte díky Tvůrci, jenž vám dal za příbytek tak vznešený živel. On to jest, který dle potřeby vám poskytuje vody sladké nebo slané. Jemu jste povinni za tyto útulky, kam se utíkáte v bouři.

On vás požehnal na počátku světa. On to jest, který v době potopy vás zachránil před smrtí a všeobecnou zkázou. Vy neměly jste potřebí archy, milé rybičky, milí bratři; vy jste byly v bezpečí.

Jakou svobodu vám dávají vaše ploutve, jdete, kam se vám líbí!

Ryby, Bůh svěřil jedné z vás po tři dny hlídati Jonáše!

Vám dostalo se cti, poskytnouti Ježíši Kristu, čeho potřeboval, aby zaplatil daň. Vy jste mu poskytly potravu před i po vzkříšení.

Rybičky, vyznamenané tolik mezi tvorstvem, chvalte a díky číňte Pánu!

A ryby otevíraly ústa a skláněly hlavy. (Uvedeno dle Hello-Bouška: Podobizny svatých.)

Jako jiný doklad, jak možno znázorniti katechismovou větu, uvádím několik příkladů tichosti, jež katechesi poskytují muži různých dob a zaměstnání a jež vyvrcholují v Tom, který sám nazval se tichým a pokorným srdcem.

Znám jest řecký mudr. Sokrates. Křivdy snášel klidnou myslí. Vadivá jeho manželka Xantippa dosvědčila, že ho nikdy neviděla nějak rozčileného. Kdysi mu domlouvala, že snad málo dbá domácnosti. Právě když odcházel po filosofské práci, vylila naň z okna škopík vody. Sokrates však pravil klidně udiveným sousedům: „Věděl jsem, že po bouři bude déšť“. (Hlavinka: Dějiny světa v obrazech.)

Ve hvězdářství proslul Isák Newton. Kdysi dopsal učené dílo, na němž pracoval několik roků, a poodešel ze světnice. Tu jeho milý pes „Diamantek“ vyskočil na stůl a převrhl hořící svíci na rukopis. Ten se vzňal, a ve chvíli zůstala

ze vzácného díla jen hromádka popele. Když se Newton vrátil do světnice a spatřil, co se bylo stalo, jedině bolestně zvolal: „Diamantku, Diamantku, co jsi mi to učinil!“ (Al. Krejčí: Exhorta).

V dějinách španělských znám jest král Filip II. Byl přísné povahy. Ale dovedl ovládat i sebe. Jednou pracoval se svým písařem celou noc, aby co nejdříve odeslal rychlá poselství. Tu písař, asi už unaven dlouhým bděním, chtěl poslední, nejdůležitější arch posypati pískem, polil jej však inkoustem. Král Filip, drže v jedné ruce posýpátko, v druhé kalamář, řekl prý pouze: „Toto je posýpátko a toto kalamář“. (Hlavinka: Dějiny .)

Nejvyšší příklad tichosti podal nám Pán Ježíš. Byl synem Božím. Přišel hledat ovce ztracené a uvést je do věčného blaha. A lidé přes to posměšně bili ho do tváře, zbičovali, trním korunovali a konečně na kříž přibili. A Pán Ježíš ještě se modlí: „Otče, odpust jim, neboť nevědí, co činí.“ A za ně umírá.

IV. Zásady krásna mohou se uplatnit i v katechesi a tak i po stránce estetické může býti katechese krásná jako dílo umělecké. Zbývá ještě zodpovědět otázku: *Čeho jest k tomu potřeba?*

Pra í-li se: poeta nascitur, orator fit, pak o umění katechese platí spíše to druhé. Jest jistě dobrou výbavou pro učitele náboženství, má-li zvláštní umělecký vkus, ale není to rozhodující. Při katechesi rozhodují ještě jiné momenty než jen estetický. Škoda krásy, kde rozumu není — toto české přísloví platí i o katechesi. A básník sám praví:

„Kněz poctivý, který se Boha bojí,
úl — učitel, co pilné včelky pojí
chlop robotný, co gruntem pevně stojí,
hoch venkovský, co dobře koně strojí,
ti lepší jsou než deset básníků.“ (Bezruč.)

Kouzelným proutkem, který dovede náboženskou hodinu proměnit v krásnou chvíli, jež duši uchvátí, je *poctivá příprava*. Vzdálenější příprava na stavbu katechese spočívá v tom: svázat stavivo. K tomu jest potřeba: přečíst si celé Písmo svaté a dle možnosti — aspoň části z breviře — i svaté Otce a zaznamenati si z obého vhodná místa pro katechesi, zachytit paměti nebo pérem vhodné události ze života i z četby ostatní. Jsou ovšem celé sbírky příkladů, ale z nich nehodí se všechny, a obvykle jsou příklady v nich jinak uspořádány, než katecheta potřebuje. Tu jest nejlépe celou sbírku roztrhat a příslušné příklady vybrat a zařadit dle hesel katechismových. Proto by měly býti příklady tištěny jen na jedné straně papíru. Tato práce obohatí duchovní obor katechety a poskytne mu mnoho čistých radostí. — Bližší příprava promyslí slovné vyjádření a látku uspořádá.

Poněvadž zvláštní krásou dojíhá katechese, která je proniknuta osobní svatostí učitele, bude se přirozeně příprava vztahovati i na mravní dokonalost katechety. „Ten především bude stále stoupati ve vyšší umělecké dokonalosti, kdo s přirozenými vlohami k umělecké tvorbě připojí vyšší mravní dokonalost. Fra Angelico proto maloval tak nesrovnatelné obrazy světců, protože sám byl světce, před prací i při ní v modlitbě a v lásce s Bohem obcoval; Rafael a Murillo, ať jakkoli velcí a ušlechtilí ve svých nepřekonatelných Madonnách, jsou přece ve vroucnosti překonáni zbožným dominikánským bratrem, protože se mu nerovnájí ve svatosti.“ (Deutz: Der heilige Geist.)

Katechesi i přípravu na ni, má-li katechese býti krásná, musí posvětit nejvyšší umělec, původce veškeré krásy, *Duch svatý*. Již bylo z počátku připomenuto, že dílo stvoření podané v Písmě svatém v obrazech šesti dnů jest pravým veledílem uměleckým. Nežli však bible nám otvírá pohled na krásu stvoření, praví — a jest to slovo plné významu —: „Duch Boží vznášel se nad vodami.“ Gen. 1., 2. Zdaž se těmi slovy nenaznačuje, že krása a život vesmíru jest dílem Ducha svatého? A tentýž Duch — *Creator Spiritus* — musí působiti i v přípravě na katechesi i v hodině náboženské na slovo katechetovo a skrze ně i na srdce dítě, aby se otevřela slovu Božímu a jeho krásě. Jen potom bude dílo katechese dokonalé, krásné, živoucí. Michel Angelo prý utvořil sochu z čerstvě napadlého sněhu. Zdálo se mu však stále, že socha nemá dosti života. A teprve když sníh na slunci počal tát, zdálo se mu, že socha nabyla duše a života. Tak můžeme říci: jen v teple lásky Ducha svatého povstane dokonalé, krásné dílo katechese. Proto zajisté z plna srdce bude katecheta před svou prací volati: „Přiď, svatý Duše, naplň srdce svých věrných a oheň lásky své v nich rozsvět.“

*

Znáte starý klavír, který stával v radnici v Černošech, o němž vypravuje Förster? Teprve když naň uhodil veliký umělec, vydával překrásné zvuky, a potom prý přitlumeně zvučel celou noc. I srdce dítěte je takovým klavírem, který se rozezvučí radostí na dlouhou dobu, když katechese dovede na něm uměle hrát. Jest zajisté úkolem katechety lovit duše pro věčnou spásu. Jedním však z prostředků, aby si dítě oblíbilo život dle víry a spásy došlo, jest krásná katechese.

Když ptáčka lapají,
pěkně mu pískají.

J. TICHÝ (Č. Brod):

Osnova vyučování náboženského v Itálii.

Ministr veřejného vyučování v Itálii vydal tuto osnovu vyučování náboženského na obecných školách.

Přípravné třídy: 1. Nejjednodušší modlitby, 2. krátké a lehké náboženské zpěvy.

Obecné třídy I. tř. 1. Písně náboženské a mravněvýchovné, 2. náboženské rozpravy, 3. naučení hlavním modlitbám, 4. krátké a jasné průpovědi, význačné příběhy z Písma sv., zvláště z evangelií. — *II. tř.* 1. Jako v I. třídě, 2. krátké výklady modliteb nacvičených v I. tř.; 3. jako v I. tř.; 4. příběhy Starého Zákonu. — *III. tř.* 1. a 2. jako v předešlé třídě; 3. krátké výklady modlitby Otčenáš; 4. život Ježíšův. — *IV. tř.* 1. Denní modlitby a prohloubení látky z předešlé třídy; 2. dějepisné články o katolickém náboženství vzhledem k místní tradici; 3. výklady příkázání; 4. náboženské básně, jimiž se osvětluje vyučování náboženství během roku; 5. některé známé a snadné zpěvy gregoriánské. — *V. tř.* 1. Krátké denní modlitby a prohloubení látky probrané v předešlých třídách; 2. velcí světci italsí; 3. základy života náboženského a kultu; 4. svátosti a obřady církve katolické, náboženské básně; 5. jako v předešlé třídě.

V dalších vyšších třídách: 1. Četba knih nábožensko výchovných, náboženští klasikové italsí (zvláště Manzoni); 2. písně jako ve IV. a V. třídě.

Pravidla pro vyučování náboženství. Učitel se má pro veškeré vyučování od první do poslední třídy přizpůsobiti duchu, jenž jest v náboženských dílech Manzoniových a tak má učití lásce a báni synovské a ne báni otrocké. Pociť božského a Prozřetelnosti má býti rozvíjen v srdci dětí zvláště uvažováním o souladu věcí a mravního života, a má se vyjádřiti ne tak pravidly, nýbrž spíše poukazem na život velikých věřících. Není-li vyučování náboženství svěřeno třídnímu učiteli, budou hodiny věnované náboženství tak upraveny, aby učitel náboženství mohl se zabývati každou třídou zvláště s potřebnou přestávkou. Ředitel vyučování nebo, není-li ho, školský dozorce vejde osobně ve styk s nejvyšší autoritou církevní ve vyučovacím okrsku, aby určila ty, kteří mají náboženství vyučovati, a pošle vyššímu úřadu (Al Provveditore) list podepsaný jím a zmíněnou autoritou církevní naznačuje tak, že souhlasí s ustanovením osoby, která byla k vyučování určena. (Z La Croix.)

K.

Vezmi a čti.

Nastává doba školních prázdnin, doba klidu a oddechu, ale i doba sbírání nových sil a doba nového studia a přípravy k další tak namáhavé a zodpovědné práci. Nutno sbírat novou zásobou myšlenek, čerpat poučení a povzbuzení z knih, poohlédnouti se po zkušenostech jiných, zkouseti jak osvědčují se návrhy a poznatky jiných. Bývají o prázdninách kursy, přednášky, výstavy, odchází se na cesty, ale nejvíce vytěží vychovatel z přiměřené, případné četby.

Dvě zajímavé knihy pro katechetu a každého učitele a vychovatele vyšly v poslední době před prázdninami, aby poskytly látku k studiu a přemýšlení k poučení a použití, které zasluhují plně naší pozornosti.

Na Slovensku v Trnavě „Spolek sv. Vojtěcha“ vydal *dílko v katechetické literatuře ojedinělé*. Překvapuje jeho název, překvapí jeho uspořádání, ale bude za jeho vydání mnohý katecheta spolku velmi povděčen.

„Ikonomimický katechismus pre prvoprimajúcich a všeobecne pre často-primajúcich veriacich napísal: **Stefán Herodek**, kaplán, katechéta. Obrázky kreslil dla vzoriek povodcových Pavel Lukachich, učitel. Vydal „Spolok sv. Vojtecha“ v Trnave 1924. Tlačou knihtlačiarne „Adalbertinum“ v Trnave. Str. 52.

První pohled do knihy upomene staršího katechetu na biblickou dějepravu pro hluchoněmé od † kanovníka Kmocha, jehož znázorňování se autor na mnohých místech přidržuje; ale není to kniha pro hluchoněmé, je to *stručný praktický katechismus*, který obsahuje vše, čeho je třeba věděti dítěti, které sv. svátosti přijímá. Nejtěžší záležitostí má katecheta, chce-li malým dětem vyložiti pravdy kterých je jim třeba znáti k přijetí sv. svátostí a na přijetí to dítěti náležitě připraviti. A tu dílko toto je výbornou pomůckou pro dětskou katechesi, jeť v něm jasné rozdělení učiva v krátké články, do nichž vsunuty jednoduché obrázky, které usnadňují přehled a podporují paměť dětí.

Autor nazývá katechismus svůj ikonomimickým proto, že každou abstraktní myšlenku u katechismu snažil se učiniti konkrétní buď obrázkem fysickým nebo psychickým. A to se mu téměř úplně podařilo.

Vychází ze šesti pravd základních, na nich jako na základním kamenu staví svou práci, která je dílem hluboce promyšlených, promeditovaných nej-

abstraktnějších pravd, vtělených v obrazy snadno pochopitelné, jasné a přehledné, s textem pro dítky přiměřeným. Mistrně pojednává o modlitbě, o milosti Boží, o hříchu, svátosti pokání, o mši sv. a sv. přijímání. Zvláště pěkně a pochopitelně znázorňuje milost posvěcující a pomáhající, podstatu a způsoby, ývin mše sv., sv. přijímání a účinky sv. zpovědi a sv. přijímání.

Na eucharistickém kursu v Bratislavi loňského roku, byl odborným referentem praktické katechetiky Štěpán Herodek, autor ikonimického katechismu, který začal svou přednášku slovy: „Co nejvíce zpříjemní dítkám hodinu náboženskou“ Tímto pravidlem třeba se řídit každému katechetovi, pomůcku, pokyny k tomu najde v knížce Herodkově a proto každý katecheta knížечku tu *vezmi a studuj*, budeš potěšen, co dobrého najdeš následuj a použij a radovati se budeš z výsledků dosažených.

Totéž co platí o knize Herodkově platí i o druhé knize, kterou každému katechetovi co nejvřeleji doporučujeme Jest to *dílo po kterém bylo už dávno toužebně voláno!*

Žijeme v době, kdy se všech stran se útočí na samy základy křesťanství. Nepřátelé pokoušejí se zbavit Písma sv. jeho posvátnosti a útočí na bibli slovem i tiskem a dnes není vzácností, že i dospělejší mládež, i malý student, vysloví katechetovi své pochybnosti o tom, čemu se v dějepравě biblické učí. Nemá-li kněz ve škole si zadati a podrýti si půdu pod nohama musí biblické dějiny dobře ovládati, sám jim dobře a správně rozuměti a pak je dovede dobře dětem vyložiti. Biblická věda učinila v posledních dobách veliké pokroky a četné vykopávky objevily mnoho nových obzorů. Při nedostatku času a drahotě vědeckých spisů málokterý katecheta může se věnovati odborným studiím biblickým Proto dávno již jeví se u nás potřeba vhodné příručky k biblické dějepравě, ve které krátce by bylo sneseno vše, čeho potřebuje kněz ke zdárnému výkladu posvátných dějin. Na slovo vzatý odborník, profesor exegeze na řádovém učelišti v Obořišti u Dobříše, vzal na sebe úkol vypracovati takovou příručku. Dostal jemu skvěle a nákladem Československé akciové tiskárny v Praze vyšla s touhou očekávaná kniha:

Dr. Josef Miklík C. SS. R.: Příručka k biblické dějepравě pro školy obecné a občanské. Díl I. *Starý zákon.* 176 stran; cena 24 Kč.

Spis má za podklad Panholzer Podlahou „Biblickovu dějepравu“ a v závorkách uvádí čísla příslušných článků v učebnici Srdínkově a Doleželově. U jednotlivých článků následují po sobě slovní a věcný výklad těžších míst se zřetelem na nejnovější výsledky biblického bádání a na případné výroky biblické, při čemž autor výklad svůj nezatěžuje vědeckým aparátem, nýbrž podává jej populárně. Autor váží si sice názorů starých církevních spisovatelů, ale ve svém výkladu jednotlivých těžších textů nepřehlíží novodobého pokroku různých věd, zejména nejnovějších výsledků biblistiky a vykopávek. Ke každému výkladu připojuje časové aplikace a na konci každého článku vyvozuje důsledky dogmatické a morální. Na konci většiny článků přidána i literatura česká, kterou výborně poslouženo pro obšírnější poučení čtenářovo o té neb oné otázce, které ve výkladu spisovatel se dotýká. Autor lituje, že nemohl do knihy vložit obrázky.

Dílo Miklíkovo není jen výklad biblické dějepравy, ale zdařilá apologie proti útokům nepřátel, ve které vše co věda poskytuje mistrnou rukou harmo-

nicky uspořádáno za jedním cílem; vnést nové světlo do dějepravy a ukázat, že bible je slovo Boží a jak pošetilé jsou snahy těch, kteří se snaží bibli zesměšnit a její vážnost podřít.

Každý katecheta se zájmem přečte a prostuduje knihu tu, vždyť nalezne tu sneseny poznatky nejlepších badatelů, hojný pramen poučení k výkladům svým ve škole, ona mu pomůže zpříjemnit hodinu náboženskou dítkám, a proto bude jistě vděčným autoru za dílo výborné, které *je cenným obohacením české biblické i katechetické literatury*. Znovu pro o opakujeme, že nebude jistě kněze a zvláště katechety, který by si tak eminentně důležité dílo nezaopatřil. Prosíme autora, aby nám brzy napsal díl druhý: zákon nový, a tiskárnu, aby jej brzo vydala a přejeme, aby díl první poměrně tak laciný, co nejdříve byl vyprodán a v novém vydání, snad s těmi obrázky, vydán!

S. U. V.

Nové dílo filosofické.

K uctění 600. výročí svatořečení a 650. výročí úmrtí andělského učitele svatého Tomáše Akvinského vydal náš přední filosofický pracovník, Dr. university Gregor. v Římě a Dr. Karlovy univer. v Praze, Jos. Kratochvil, velký spis o 18tisk arších:

Dr. Jos. Kratochvil: *Filosofie středního věku*. Nástin filosofických meditací středního věku. V Olomouci, nákladem R. Prombergra, 1924. Str. XVI. —284. Cena Kč 30.

O tomto novém spise Kratochvilově píše Dr. S. v „Našinci“:

„Středověká filosofie je zvolna se otevírající knihou nesmírných pokladů moudrosti a neobyčejné síly duchovní. Myslitelé středověcí piší z plnosti srdce i rozumového hloubání. Tiché meditace v uzavřených celách klášterních, na chodbách a v zahradách konventů umožňují hluboké proniknutí a prožití každé myšlenky. Hledá se harmonie víry a vědy, soulad pravdy zjevené s pravdou získanou rozumovým zkoumáním. U největších duchů scholastiky převládá velký *optimismus naprostého souladu vědy a víry*,

Veškerá skutečnost středního věku byla cítěna nábožensky, člověk na všechno se díval sub specie aeternitatis. Věřil se pevně v jednotnou a obecnou společnost lidskou, v jednotnou soustavu sociální, jež vyplývá z přijetí téže pravdy. I v *moderní společnosti* existuje dosud ideál jednotné společnosti duchů, jednotné a obecné myšlenkové práce. Ve středověké filosofii je podklad moderního myšlení. *Neznatí tedy středověkého myšlení značí neznatí sebe*, neboť středověk žije v nás stále mocně a silně. Jeho ideje jsou dosud hybné síly neobyčejné účinnosti. Jaký to tedy nehorázný omyl, mluvit o „temném“ středověku a neznatí jeho myšlenkové práce...!“

Kniha Kratochvilova je tudíž spis pro dnešní dobu neobyčejně důležitý. Neměliť jsme dosud obšírnějších dějin středověkého myšlení. Práce tato nemá však význam pouze pro naši filosofickou literaturu, nýbrž pro *světovou literaturu* vůbec. V 5 oddílech probráno je tu filosofické myšlení od počátku filosofie křesťanské až do století šestnáctého způsobem neobyčejně vhodným a přístupným, ale zároveň s nejpřesnější vědeckou akribií. Jednotliví velikáni středověku vyličení jsou v krásných charakteristických obrazech, celek pak provázen je výběrem nejlepších světové literatury.

Kniha Kratochvilova jest opravdovým obohacením nejen české, ale i světové literatury filosofické, neboť není zatížena přílišným kritickým aparátem jako spis Baumgartenův a je zároveň přehlednější a jednodušší, nežli výtečné dějiny středověké filosofie profesora de Wulfa z Lovaně. Studium scholastické filosofie, jemuž se dr. Kratochvil věnoval hned na počátku své vědecké dráhy v Římě, bylo mu jistě nejlepší průpravou k sepsání tohoto velkého díla.

Spis, jak autor udává v předmluvě, je plodem dvacetiletého úsilného studia pramenného a tím tedy výsledkem zralého uvažování a důkladné práce. *V české filosofické literatuře je ovšem naprostou novinkou*, neboť středověk byl u nás vždy přehlížen.

Úprava knihy, které nakladatel věnoval velkou péči, je neobyčejně pěkná a cena Kč 30 není jistě přehnaná. Vřele doporučujeme toto nové dílo filosofické, které nechtě plní přání autorovo a prospěje k poznání pravdy, k vítězství ducha, k triumfu novoidealismu, k velké synthese budoucna — ke zduchovnění a povznesení českého života.

JAN OLIVA :

Kulturní stupně v náboženství.

Katolický theolog prof. dr. K. Adam ve své nástupní přednášce¹⁾ jako dogmatista na fakultě v Tübingách pravil mezi jiným: „Svaté“ je dle nejnovější náboženské psychologie složenou kategorií a priori, složenou z částek irrationálních a racionálních. Irracionální má své vlastní samostatné kořeny ve skrytých hlubinách ducha. Základní jádro katolického vědomí víry e víra v Krista, Pána, Syna Božího a Vykupitele. Toto centrální dogma o vtěleném Synu Božím je dle své povahy mimo veškeru lidskou zkušenost a možnost zkušenosti, je naprosto nadpřirozené. Něco irrationálního, nepochopitelného, nadpojmového, něco podstatně nadpřirozeného je v tom. A proto ne myšlení, nýbrž jenom víra nalézá cestu k tomu (Conc. Vat. sess 3 cap 4 de fide et ratione). Jenom ten, jehož základ duše Bohem samým je dotčen, může ono mocné nové jež se v Kristu objevilo, onu náplň křesťanské zvěsti, zkusiti v její přesvědčivé síle a může ji pak vyznávat s jistotou, které se nic jiného nevyrovná. První credo in Jesum Christum, jež na zemi zaznělo, vyznání Petrovo u Caesaree Filipovy, provází Pán dle zprávy Matoušovy (16, 16) komentářem: „tělo a krev nezjevilo tobě toho, ale Otec můj, jenž jest v nebesích“. Akt víry je tedy dle učení katolického silou Boží a darem Božím, je nadpřirozený a právě proto náleží vyššímu řádu jistoty a prožití.

Poslední, účinné (ženoucí) agens křesťanského hnutí víry není střízlivý výsledek filosofické spekulace. Křesťanské credo není také ztrnulá knižní víra nebo slepá víra v autoritu. Ono je, theologicky — se stanoviska Boha — pozorováno, *inspirací* (sr. Trid. sess. 6 can. 3: praeveniens Spiritus Sancti inspiratio atque eius adiutorium); a ono je, psychologicky — se stanoviska člověka — uvažováno, *intuicí*, úhrnný ohled a přehled božských spasných zařízení v jich přesvědčující síle. Inspirace a intuice, tedy v ohledu logickém něco irrationálního, všechny formy myšlení roztrhávajícího či spíše něco nade všechno myšlení vzkypujícího, něco, co ve svých výšinách a hlubinách nikdy nemůže býti vymyšleno, nýbrž jen vyžito, to je víra, božský účinný život,²⁾ tak tajemný ve svých původech a ve svých nejhlub-

¹⁾ Viz ji v Theologische Quartalschrift 1920, 131 a n.

²⁾ Sr. okřídlené heslo Masarykovo: „náboženství se žije.“ (Pozn. má.)

ších hloubkách jako přirozený život. Pro tento irrationální charakter jistoty víry jsou *enthusiasmus* a *heroismus* prvorozenými dětmi víry. Kde panuje výlučně kritické myšlení, tu je filistr ve svém žvilu a střízlivý utilitarismus. Jenom z nevystižitelného, z mystického přichází posvěcení ducha a vůle k heroickému činu “

Tolik doslovně z Adama. Z dalších jeho vývodů jen přehledně uvedu, že Adam zvláště důrazně vytýká při vzniku víry *vliv náboženské obce* a jejího božským duchem nešeného vědomí víry. S jemným porozuměním ukazuje, jak jednotlivec přichází k víře tím, že je uchvácen církevním životem společnosti.**)

Adam končí doslovně takto: „Rozumím li správně duchu času, jsme všichni unaveni čistě kritickým myšlením v otázkách světového názoru. Nepotřebujeme kamení, nýbrž chléb; nikoli kritické popírání, nýbrž životačinné přitakání. Potřebujeme svěží, radostný čin. A takové přitakání (Bejahung), takový čin neprýští ze suché, vypráhlé písčité půdy pověstného sic et non, z postupu čistě rozumového. On prýští z hlubin nepostižitelného, z říše mystiky. Jen to, co je hlubší než mé vlastní myšlení a vyšší je než mé vlastní chtění, může mne nade mne pozvednouti a půjčiti mi síly, jež nejsou z tohoto světa. Toto hlubší, toto vyšší, milliony lidí hledajících vycítili v křesťanství. Zde šuměly jim tajuplně a skrytě prameny života. Pravím: tajuplně a skrytě. Přihlédněme k tomu pozorněji: co antické odumírající lidstvo přivedlo k novému jaru ducha, nebyly mravní imperativy evangelia, nebyla to ani vznešená postava syna tesařova z Nazaretu, jak chce moderní Jesuanismus. Co vlastně budilo, rozněcovalo, byla dle svědectví dějin církve a dogmatů mystika víry; byla její dogmata o Kyrios pneuma, o vtělení Loga, o Trojici, o hříchu a vině, o milosti a vykoupení. *Nikoli křesťanské ethos, nýbrž křesťanské dogma bylo vlastně tvůrčí.* A kdo tedy opravdovou kulturu ducha nemůže si už pomysleti bez křesťanského rázu, nemůže lhostejně míjeti křesťanskou mystiku a její dogmata. I v tomto smyslu zůstává pravdou, že jen víra činí spasena

Theologické fakulty jsou strážkyněmi této víry. Osířhají svatý oheň, bez něhož se nemůže dařiti žádná silná, šťastná lidovost, žádná mocně semknutá jednotná kultura ducha. Otázka po oprávnění těchto fakult stojí a padá tedy s otázkou po faktickém podílu, jaký má irrationální, nepochopitelné, nadpojemové, entusiasticky uvolněné na duchovém lidském životě. Stojí a padá s otázkou po oprávnění víry.“

O těchto vývodech Adamových prof. dr. F. Sawicki²⁾ při kritice díla Adamova „Glaube und Glaubenswissenschaft im Katholizismus“, 1923, praví: „Jsou to poslední a nejtěžší problémy náboženského poznání, o něž tu jde.“

Co zde v krátkosti obsaženo, podrobněji jsem rozebral ve svých 2 pracích ve „Vychovateli“: „Půdorys a nárys náboženského vyučování“ (zde jsem přihlížel ke stránce racionální), a „Vyučování náboženství po stránce mimologické“ (zde jsem probral moment irrationální). Práce podobné nechtou se lehce, vyžadují přemýšlení, srovnávání, ale jsou v naší době jistě potřebny. Vzpomenutý dr. Sawicki o tom praví: „Adam jmenovitě tím, že navazuje na moderní náboženskou filosofii, chce *otevřítí duchu času* porozumění pro cenu a svéráznost katolické víry. Proto budou jistě vývody jeho, které tak hluboko vnikají a tolik cenných nových hledisek

**), Z toho viděti, jak promyšlený byl útok zvl. ministra Habrmana, když náboženská cvičení a návštěvu služeb B. odloučil od vyučování náboženství — tím přefal prameny vody živé. Z toho však také viděti, jak nepromyšlená je taktika strany lidové, která vstoupila do vlády aniž by byla dosáhla odvolání (pro katol. děti) onoho nařízení. Malým školským zákonem pak doražena i ta forma nábož. vyučování, kterou Habrman ještě nechal. Je to opravdu vymoženost, ale pro zednáře (i ty mezi katolíky). Pozn. má.

²⁾ Theologische Revue 1923, 306 n.

přivádějí, přijaty se živým zájmem. I tam, kde s nimi nesouhlasíme, působí ná-
badně.“ Potřebu podobných rozborů cítí i protestantský theolog dr. Hans Emil
Weber, professor v Bonnu, ve spisku: „Die Aufgabe der systematischen Theologie
gegenüber dem Irrationalen“, Tübingen 1918. Práví: „I theologie musí užívatí roz-
umu, chce-li býti vědou. Ale předmět její je irrationální. Rationalismus i irra-
tionalismus musejí zasahovati v sebe musejí se pronikati. Nad veškerou
prací theologie vznáší se poznání irrationálního tím, že řídí sebevědomí theologie.
Toto poznání nutí, aby se heslu: „ne učení, nýbrž život“ přiznalo jeho právo
Když theologie irrationálnímu dává prostor mu náležející, zajišťuje si radost, že tím
zároveň pozdvihuje svého hlasu pro rozumovost (rationalitu) křesťanského světového
názoru a křesťanské mravnosti, že vniká ve hlubiny pravdy, jsouc oduševněna ji-
stotou víry.“

Jsou-li dnes práce podobné potřebny, nebylo tomu tak ještě nedávno, nebylo
tomu tak před tím, poněvadž nebyly dříve doby rozumově tak pokročilé jako je
doba naše. Proto i na tuto stránku třeba míti náležitý zřetel při vyučování nábo-
ženství a k tomu chci poukázati přítomným článkem. Účelem jeho je znázorniti, že
i v náboženství zjeveném vyšší kulturní stupeň dává nový ráz náboženskému zjeve-
nému obsahu a že tuto okolnost treba více respektovati při vyučování náboženství,
než dosud se dělo. Obojí stránka náboženství, racionální i irrationální (ve významu
a rozsahu těchto slov ve 2 předešlých pracích podaných), přijde tu na patřičných
místech v náležitou úvahu. Tím zároveň bude práce tato doplněním a dalším roz-
vedením obou předešlých pojednání. —

(Pokračování.)

SMĚS.

Úprava poměrů učitelů občanských škol. Vláda zamýšlí předložiti ministerské radě návrh zákona, jímž se upravují poměry učitelů občanských škol. Tak oznamovaly denní listy v první polovici června. Jednalo se o návrh vypracovaný Čsl. Ob. učitelskou, jímž by se změnil zákon ze dne 13. července 1922 č. 251. o služebních poměrech učitelstva veřejných škol obecných a měštanských. Změněny měly býti §§ 2., 3., 5., 6., 7., 8., 9. článku I. zákona v hlavě I. „o služebních poměrech učitelstva“ a měněny byly a doplněny články v hl. II., III. a V. Zakon měl nabýti účinnosti 1. zářím 1924. Návrh otiskl „Čes. Učitel“, ale proti návrhu postavili se prý někteří z řad stát. zaměstnanců jiné kategorie. Kamenem úrazu bylo v § 2. hl. I. čl. I., že učitel na škole měštanské měl po 8 letech v VII. hodnost. třídě postupovati do třídy VI. a to nejvýše do 3. stupně jejího, a proto Čsl. O. U. návrh opět pozměnila a tím úprava poměru učitelů měštanských škol oddálena. Přej. a bude ti práno! —

Ve zmíněném návrhu otiskném v „Č. U.“ mění se § 3, hl. I. článku I.: „Základní pří-
davek činovní i přídavky k němu zvyšují se o 100 proc.“

§ 5. citovaného zákona odst. 1. a 2. do-
plňují se takto: „Zvláštním učitelům nábo-
ženství ustanoveným definitivně na školách
obecných a měštanských, nemohou býti sní-
ženy jejich požitky, bylo-li by jim pro pře-
chodnou dobu přikázáno méně vyučovacích
hodin, než jest potřebí pro percentualní nebo
plnou výměru platovou, které dříve používali;
nebo byli-li přikázáni ze školy měštanské na
školu obecnou, nestalo-li se tak cestou disci-
plinární. — Zvláštní učitelé náboženství, za-
tímně ustanovení na školách měštanských
nebo měštanských a obecných budou po
1 roce zatímní služby na měštanské, nebo
na měšťan. a obecné škole, ustanovení defi-
nitivními učiteli náboženství bez určení místa
na měštanské škole, podle zásad čl. I.—III.
zákona ze dne 9. dubna 1920 č. 306. —
Do řádných vyučovacích hodin čítají se zvláš-
tním učitelům náboženství také hodiny na
jednorocných učebních kursech při školách
měštanských. — Odst. 3. téhož paragrafu se

ruší. (Odst. tento jedná o započtení dvou let učit. náboženství pro postup do vyššího stupně služného i pro postup časový ke služební době rozhodné pro nárok na pensijní zaopáření i pro výměru odpočivného).

Dle čl. IV, změněného tímto návrhem, ustanovuje se odměna duchovenstva ve správě duchovní dle změněného § 9., tak že bude činiti na školách obec. 360 Kč a na školách měst. 480 Kč ročně za každou týdenní hodinu vyučovací. — Dle odst. 2. čl. IV. navržena změna: „cesty těchto učitelů (náb. ze spr. duchov.) započítávají se do učební povinnosti ve smyslu čl. VI. citovaného zákona a zvláštní náhrada cestovního se zrušuje.“

V ustanoveních přechodných a závěrečných — hl. V. čl. XIV, — navrhuje Čsl. O. U. Odst. 2. a 3. čl. XIV. cit. zákona mění se takto: „Učitelé všech kategorií, kteří byli ke dni 1. června 1922 zařadění do plných nebo procentuálních požitků některé hodnotní třídy, zůstávají zařadění v této hodnotní třídě a stupni jakož i v procentní výměře platové tak dlouho, pokud nemají nároku, aby postoupili do vyšší procentuální výměry platové podle zákona ze dne 13. července 1922, čís. 251. Rovněž pensijní základna té třídy a stupně, případně procentuální výměra zůstane jim zachována tak dlouho, pokud by nenabýli vyšší pensijní základny podle zákona ze dne 13. července 1922 č. 251.“

O ministerstvo školství. Choroba min. školství Bechyňe, který odejel na několika-měsíční dovolenou do Itálie a do Švýcar, se prý zhoršila. Je to choroba plicní. O ministerstvo školství se velmi zajímá agrární posl. Srdínko a nár. socialista Uhlíř. Rokycanský „Žďár“ oznámil (7. VI.), že ministrem škol. po ministru Bechyňovi, který prý se již po skončení zdravotní dovolené do svého resortu nevrátí, bude prý jmenován poslanec Luděk Pik, starosta města Plzně. — Německé listy zaznamenávají zprávu z učitelských kruhů, že nástupcem Bechyňovým v ministerstvu vyučování bude ostravský vládní komisař poslanec Jan Prokeš.

Vysokoškolský rozpočet na rok 1925 má být o 20 mil. Kč výše prelimitován než roku 1924, jelikož letos učiněné rozpočtové úspory se velmi citelně a škodlivě dotkly vědecké činnosti.

„Lietuvos Mokykla“ měsíčník katolického učitelstva litevského, vycházející v Kovně, zásluhou a snahou katechety J. Tichého v Čes. Brodě, pilně si všímá školských poměrů v Če-

skoslovensku. V čísle 2. přináší článek J. Tichého: „T. prasmenga valstybės, tgygonoja socializmas“, o zavedení občanské nauky a výchovy a potřebě náboženských škol. V čís. 4. je článek o instituci zvláštních učitelů náboženství u nás a jejich právních poměrech — „Katechetai, specialiniai religijos mokytojai“, který napsal F. Košák, na žádost spolupracovníka „Lietuvos Mokykla“, poslance S. Tjūnaitise, jednatele Spolku katol. učitelů litevských. My jsme o litevském školství přinesli článek ve 4. čísle loňského ročníku „Vychovatele: „Vývoj školství v Litvě“ od našeho váženého spolupracovníka a sprostředkovatele s litevským poslancem Tjūnaitisem, katechety Jos. Tichého.

Úprava náboženské výuky na školách obecních. Zemská školní rada v Čechách vydala důležité rozhodnutí, jež konečně zjedná jasno ve zmatených poměrech školních, zaviněných tím, že stále ještě nebylo vydáno prováděcí nařízení k malému školskému zákonu; rozhodla pro okresy sedlečanský a kolínský, aby v příčině týdenního počtu hodin při vyučování náboženství bylo postupováno dle zákona z 13. července 1922 (malý školský zákon), tak, aby ve všech odděleních, v nichž vyučuje se náboženství, bylo vyučováno bez ohledu na počet dětí — ve dvou hodinách týdních. Tímto usnesením konečně skončeny jsou stálé spory a libovůle učitelských sborů i inspektorů, kteří proti výslovnému znění zákona stanovili počet týdenních hodin při vyučování náboženství nižší, než jak stanovil zákon.

Důvody pro katolickou školu. Pilný pracovník ve školství Dr. O. Tauber, prof. v Lipniku vypočítává v „Nasinci“ (č. 133), důvody pro zřízení samostatných škol katolických. Z obšírného a pozoruhodného jeho článku uvádíme: „Chceme katolickou školu, poněvadž v nynějších školách vládne nekázeň a znemravnělost. Dr. Jitro napsal letos v „Člověku“: „Dnešní mazlivý, krajně shovívavý tón výchovy je výsměchem výchovy.“ Ano, chybí výchově často i domácí základ a ten je náboženství. Chceme katolické školy, poněvadž nutno i zde jednati zásadně. Školní překotné reformy rozvrátily školu a učinily z ní ústav pokusný mírně řečeno. Čtyřikrát se ozval rázně episkopát a mimo to arcibiskup dr. Kordač zaslal ministerstvu memorandum. Vše marně. Nezbyvá, než rázně žádat katolickou školu. Do anket a porad školských nejsou zváni odborníci katoličtí. Činnost katechety ve škole i mimo ní ať slovem,

perem i praxí omezována a ztěžována. Celý duch školství je zřejmě protikatolický. Kříž a modlitba většinou odstraněny. Rodičové jsou otroky školy. Katolickým žákům i přes výnosy ztíženo svěcení svátků. Ve škole šířeny lži o svatém Václavu, Janu Nepomuckém, Vojtěchu, o odpustcích a papežích. Inspektoři pronásledují katolické učitele. (Zlámal atd.) Zaváděno nepedagogické pohlavní poučování, někde i od — Žida (Olomouc). Tělocvik nešetří patřičné stydlivosti, koedukace je záhubná. Škola vychovává lidi zaujaté a nesnášlivé; nešetří práva rodičů, které jim patří, jak Castelnau ve Francii 13. května 1923 skvěle vysvětlil. Škola, vlastně mnozí učitelé, učí nevědecky, zvláště v přírodopisu, češtině a v děje isu. Dobře kdesi řečeno, že škola by potřebovala zákona na ochranu vědy. Víra a církevní dějiny dostávají ve škole nejhrubší „kopanou“. Učebnice Peškovy na střední škole, čítanky od Cahy, Flosa Jursy, Rokyty, Gebaurové jsou plny děsných urážek víry naší a lži. Čítanka „Květen“ je přímo trestně urážlivá, ač stát. nakladatelstvím vydána. Psychologie Krejčího je materialistická. Odsoudili ji dr. Mareš, Chalupný a Pelikán. Taktéž materialisticko-darvinistická je „Zologie“ dra Davida. Z článků Raise, Erbeua a Mrštíka Bůh škrtnut a autoři tím zmrzačeni. Učitelé urážejí hloupě víru, na příklad: „Na jakém rendlíku se pekou duše (!) v pekle?“ „Nač šuškání ve zpovědi?“ Časopisy dětské, na příklad „Kohoutek“ a jiné, též studentské časopisy, urážejí Boha, církev, dogmata a kněze. Při oslavách školních (na příklad ve Vršovicích, Hradišti, Střelcích a jinde) katolictví tupeno. Tak ve Střelcích zvány katoličky Ježibahami, Orlům dána nižší známka a Římanům voláno „hanba“. „Květen“ zmíněný nemá o svatém Václavu, Cyrilu a Vojtěchovi ničeho a o Karlu IV. jen půl druhé řádky. Laická morálka má dle „Kostnických jisker“ dáti Římu poslední ránu. Jenom že raní nejvíc děti a národ. Občanskou nauku odsoudil i dr. Nikolau v „Národní politice“. Školní výbory jsou v rukou učitelů. Zpívá se ve školách „Hranice vzplála“ Dnešní škola je husitsko-protestantsko nevěrecká a znásilněna Volnou myšlenkou. Úvodníky „Času“ byly na příklad žákům čteny k debatám. Ve školách je zmatek mravních pojmů. Žáci na příklad na lež svou řekli: „My nemáme hříchu za to, jsme bez vyznání.“ Potom že nepůsobí víra na mravnost! Úcta kněze je podřívána. Učitelé na

Moravě 18 procent, v Čechách 30 procent bez vyznání, mimo ještě jiné církve. Tělocvik přemršťován, vzdělání srdce zanedbáváno. Přijímání svátostí ztíženo, z náboženství se lze odhlásiti, bohoslužby dobrovolněním zlehčeny, v neděle pořádány výlety. Žáci na školní s'avnost a majáles nuceni obléci se sokolsky. Učitelé katoličtí jsou terorisováni. Styk s jinověrci a nevěrci působí na žáky katolické zhoubně. Toť asi čtyřicetpět důvodů pro školu katolickou. Trváme na požadavcích své školy, vyslovených v Kroměříži a v Olomouci. Ve Württembersku hlasovalo pro náboženskou školu 360.000 voličů, v Bádensku 600.000, v Bavorsku 2,170.000. Shodují se s námi v požadavcích zmíněných i němečtí katolíci na sjezdě, konaném v Brně dne 14. května 1924 a Sdružení katolických rodičů v Čechách. O katolické škole bude jednati náš sjezd srpnový v Brně. — V Londýně zamítnut návrh vyloučení náboženství 263 hlasy proti 162 ve sněmovně. I belgičtí socialisté zamítlí požadavek jednotné veřejné státní školy jako falešné dogma. Kdyby tento požadavek měl platit, jakým právem byli bychom mohli protestovat proti germanisaci někdejší ve školství? Na neutralitu (nestrannost) ve škole nedáme ničeho. Payot napsal: „Neutralita mezi pravdou a lží není. Nikdo nepřeloží a nevyloží ani jednoho místa z Tacita a z Demosthena, aniž k němu zaujal svého stanoviska.“ (Revue de Clergé 61.) K čemu se stále v dnešní škole hádat, když učitelé nerespektují vůle rodičů, ani vůle Boží! Rozejděme se! Systém škol státních a katolických se v jiných státech osvědčil.

Morálka laická a náboženská. Protestantský hodnostář dr. Martin James v Pittsbu-
burku prohlásil: „Seli jsme vítr bezbožec-
kého vzdělání a nyní žneme bouře anarchie
a zločinů. Systém veřejné školy selhal. „Dobře
řekl v Lublani letos v březnu dr. Terseglav
„Nynější nábožensky bezbarvá škola náleží do
haraburdí přežilého liberalismu.“ Universitní
profesor dr. Stefani napsal ve „Vitae Pen-
siero“ „Křesťanská mravověda předčí ostatní;
káže lásku a obět a tím vyhovuje sociálním
potřebám. Opanovala nad pohanstvím a tím
ukázala, že je Božského původu. Proto jistě
Božským je i to náboženství, jež této mravo-
vědě učí. Máme tedy přijmouti i křesťanskou
věrouku.“ Když tomu tak, k čemu zavádět
do škol lidské neosvědčené morálky!

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

Číslo 8.

SRPEN 1924.

ROČNÍK XXXIX.

ED. DVOŘÁK (Brandýs n. L.)

K diskusi.

V minulém čísle Dr. Josef Beran uveřejnil pod tímto názvem pěkný a praktický článek, který se dotýká opravdu katechetů všech. Málokterý z nás během let katechetských ve snaze děti co nejvíce zabavit uchránil se, aby nevypravoval nějakou pěknou, dojemnou báji nebo pohádku ze života Kristova. A pozorovali jsme, že děti seděly jak pěny, ani nedutaly a u mnohého dítěte i slza ve zraku se zaleskla. A snad právě to povzbuzovalo častěji ještě podobné krásné a dojemné pověsti o Ježíškovi a jeho Matičce vyprávěti. Kdož to také může mít za zlé? Katecheta přece má využití všech prostředků k pohnutí vůle a citu. Nuže, nemají se dětem vyprávěti „pohádky o Ježíškovi“.

Rozhodně nemají. Byť sebe více byly krásnější, se skutečným básnickým posvěcením vyprávěné. Nemají, aspoň na žádný způsob ne od kněze-katechety. Od babičky a maminky bych soudil, že vyprávěny být mohou, ba snad i s dobrým výsledkem mravoučným. Ale kněz-katecheta má se vystříhati úplně vyprávět něco smyšleného, byť měl úmysl sebe ušlechtilější. Dítě roste, rozumem svým záhy kriticky vystihne, že ta či ona věc nebo děj byl smyšlený neb nemožný a tato představa smyšlenosti a báječnosti roste i s představou kněze i všeho toho, co kněz vypráví nebo vyprávěl — tedy s celou vírou. Pilně se proto musí katecheta vystříhati všeho toho, co není striktní pravda, pro co není žádného důvodu v Písmě nebo tradici, zkrátka v naší katolické víře.

Každý katecheta rozhodně s plným pochopením musí podepsati ony čtyři důvody proti vyprávění pohádek o Kristu v náboženství od kněze, jak byly uvedeny v minulém čísle.

A nejen se vyprávěním pohádek staví do světla pohádkového celý život Kristův, nýbrž i celé jeho učení, celá *křesťanská mravouka*. Vyplývá to logicky jedno z druhého. Jak se pak dívá dospělejší žák vychovávaný pohádkami na Kristův příkaz lásky, odpuštění, milosrdenství a pod? Není mu potom i to — pro kočku? Jak se dívá na učení o ctnosti a hříchu? Není mu i toto jen báji a pohádkou?

Kristův život jest tak vznešený obraz ctnosti, lásky, sebeobětování, že věru netřeba zvyšovati krásu jeho přidáváním vymyšlených událostí. Dopadne to pak, jako když umělecký obraz ovine se a zkrášlí barevnými pentličkami. A Kristovo učení, jeho paraboly — může být něco lépe podaného? Zajisté kdo nadšeně, sám pln víry, učí o P. J., nebude se musit nikdy utíkat k pohádkám, poněvadž pozornost i kázeň si jistě udrží.

Všímejme si za to pilně knih nově vycházejících a jednajících o víře. Poznáme tak, čím mnozí dnes laborují a hledme to využití při svých katechesích. Jistě pak nebude nám scházeti látky. Jako malou ukázkou: Univ. prof. Václav Weinzettl vydal knihu: *Víra v nové době*. A hned na prvních stránkách píše:

„o tom však, proč jsou stvořena zvířata a mezi nimi hadi a tygři, nedovede náboženství ničeho přijatelného říci; dále učí o jakýchsi čertech, ale proč ten Pán Bůh řádění těch čertů trpí a jed ním kynutím ruky všechny ty potvory nezničí, o tom nedá se zpráva, prý nás chce zkoušeti, on vševědoucí!“ Hle, malá ukázka, přes co dnes klopýtá víra mnohých. Toť člověk učený, s udovaný. Čím více pak jiní! Kdo tedy vážně hledí na svůj úřad katechetský, nebude nikdy ubíjet hodiny pohádkami, ale bude učení se všech stran osvětlovati, aby nevznikly podobné pochybnosti v duši katechumenů jako v duši moderního učenice.

XYZ:

Naše učebnice církevních dějin.

V posudku učebnic církevních dějin pro školy měšťanské a nyní i střední otištěném ve „Vychovateli“ č. 2. bylo vysloveno přání, aby v novém vydání některé z nich byla větší pozornost věnována papeži *Alexandru VI.*, kterého se nyní ve filmu i v románech („*Lucrecia Borgia*“) zneužívá k útočení na katolickou církev. Pisatel článku uvádí, že největší výtce jeho života ulomí se hrot, když se poukáže dle historické skutečnosti, že důvěrné styky jeho s chudou římskou šlechtičnou Rosou Vanozzou de Cattaneis a děti, které z toho poměru vyšly, měl v době, kdy ještě nebyl za papeže zvolen a na kněze posvěcen, což prý obé se stalo až v 61. roce věku jeho. Jako papeži pak nelze mu jiného vytýkati než, že staral se o zaopatření těchto dětí, zrozených vesměs před zvolením za papeže a posvěcením na kněze. Tak obhajoval Alexandra, praví pisatel článku, na veřejné schůzi v kostele na eucharistickém sjezdu r. 1912 ve Vidni královéhradecký prof. bohosloví dr. Šulc.

Staly se i jiné pokusy obhájití tohoto papeže tím, že z těchto dětí učinili se synovci papeže a důkaz proveden velmi obratně, ale novým bádáním v historii papežů, ukázalo se vše marným. Papeže Alexandra v tomto bodu omluviti nelze. Jest zjištěno, že i stolec sv. Petra znesvětil slabošsky nemravným životem, který se v Římě rozmohl vlivem pohanského humanismu, v té době s oblibou pěstěného.

Aby některý učitel církevních dějin nepřipravil si nemilou situaci, když by dle článku „Vychovatele“ a dra Šulce hájil Alexandra VI. a pak dle církevních pramenů usvědčen byl z omylu a nepravdy, považujeme za potřebné o této choulistivé otázce pojednati hlavně dle nejlepšího znalce historie papežů Pastora, jak nám potřebná data s nevšední ochotou sdělena byla univ. prof. dr. Stejskalem. V době stálého útočení na církev důvody klamu i pravdy jeví se poučení učitelů náboženství o této otázce tím naléhavější, že ani v knihách ani v odborných přednáškách nebylo možno dopátrati se jistoty. Hlavinka ve svých „Bludy a lži v dějinách“ této otázky se vůbec nedotekl, zdá se, že i „Bohovědný slovník“ hlavnímu bodu otázky se vyhýbá, ano sám Nestor našeho moderního dějepisu dr. Křišťfek, hledaje jistoty dopsal r. 1887 do Innomostí Pastorovi, který jemu odpověděl, že proti zachovalosti papeže v této věci mluví legitimační listina Alexandra VI. pro Jana Borgiu z r. 1501, jako jeho vlastního syna, uložená ve vatikánském archivu a doložil: „Proti tomuto svědectví nelze nic činiti; nejlépe jest vyznati pravdu“.

Alexander VI. (nar. 1431) po matce ze španělské rodiny Borgiů, studoval nejprve práva, na krátko se stal advokátem a důstojníkem, neboť již u věku

25 let byl ujcem svým papežem Kalixtem III ustanoven pro vynikající služby církevní. Avšak smýšlení byl zcela světského, takže mu papež Pius II. udělil r. 1460 ostrou důtku pro pohoršení, které dal na taneční zábavě mladé šlechty sienské. Důtku jej nenapravila. Dle Pastora stal se knězem r. 1468. Jako jáhen měl dvě děti, jako kněz měl r. 1474 syna Jana, kterého pak jako papež učinil místodržitelem církevního státu a utvořil mu z církevního majetku zvláštní vévodství beneventské; r. 1475 měl syna Cesara, který po smrti bratra Jana, zákeřně zavražděného, stal se jeho dědicem a oženil se s francouzskou princeznou, sestrou krále navarského; r. 1478 měl dceru Lukrecii, která ve třetí manželství vešla s vévodou z Ferrary; r. 1481 měl syna Giofredo, jenž dostal za manželku dceru krále neapolského Alfonsa II. Alexander byl dne 11. srpna 1492 skoro jednohlasně zvolen na stolec papežský pro vynikající vlastnosti politické. Byl proto považován za jedinou vhodnou osobu, která by byla schopna, aby v kritické době statnou rukou vyvedla apoštolský stolec z politického proudu, do něhož za papeže Sixta IV. zabředl. Nejmladší syn Jan narodil se mu r. 1497. Alexander VI. zemřel 11. srpna 1503, když se byl u přítomnosti pěti kardinálů dal zaopatřit u věku 72 let.

Charakteristiku tohoto papeže vyjádřili znalci větou: In Alexandro, ut de Annibale Livius scribit, aequabant vitia virtutes — Dobré a zlé vlastnosti měly u něho rovnováhu. Že měl vynikající schopnosti vladářské a diplomatické, že byl vítaným politickým spojencem knížat, ukázalo se při jeho nastolení, neboť zvolení jeho papežem bylo přijato s takovým nadšením, jakého se žádnému papeži po dlouhé časy před tím nedostalo. Vítězné oblouky, přemrštěné nápisy zdobily ulice, kudy se bral jeho průvod. Očekával se od něho návrat zlatého věku, svobody a spravedlnosti. Toto nadšení Římanů pocházelo ze srdce, neboť mu zůstali vždycky věrni a nedali se v oddanosti zviklati ani králem francouzským, ani králem neapolským, ani nevěrnými papeži kardinály a pány. Papež zavedl v Římě přísnou vládu, skrotil odbojné strany, zavedl řádné soudní řízení, dal denně prohlížeti žaláře, uděloval každou středu slyšení každému, kdo mu co přednáseti chtěl, podporoval obchod, učence a umělce.

V oborů církevní správy staral se Alexander VI. o zachování neporušené víry v Itálii, r. 1493 jednal o sjednocení českých kališníků, podporoval konání misíí v právě objevené Americe. Ale zlořádů, které tehda církev se všech stran svíraly, neodstranil, nemaje smyslu pro církevní opravy. O jeho církevní činnosti praví Pastor: „Alexandrovo řízení věcí čistě církevních nedalo příčiny k ničím odůvodněné haně; ani největší jeho nepřátelé nemohou v té příčině pronéstí věčné žaloby. Čistota církevního učení zůstala neporušena. Zdá se, jakoby Prozřetelnost chtěla ukázati, že lidé mohou sice církvi uškoditi, nikoliv však ji zničiti“.

Protože papežský dvůr za Alexandra VI. byl veden po způsobu knížat světských a panovala na něm lehkovážnost, použili toho nepřátelé k pomluvám, jakoby dvůr papežský byl sídlem vši necudnosti. Hlavní současný žalobník na papeže byl Quiccardini ve spisu „Storia di Italia“, kterého sám Voltaire nazval podvodníkem; ten žádal na smrtelné posteli, aby jeho dějiny Italie spálili. Podobný byl Pavel Jovius, kterýž o sobě vyznal, že měl dvojí péro a pokládán byl za člověka prodajného. Největší škůdce pověsti Alexandra byl bývalý papežský ceremonář a pak biskup Burkard, který napsal „Diarium curiae Romanae sub Alexandro VI.“, které asi pro veřejnost psáno nebylo a pozdějším libovol-

ným opisováním na své věrohodnosti valně pozbylo. Ale i autora diaria kvalifikoval jeho nástupce v úřadě papežského ceremonáře Grassi slovy: Non solum non humanus, sed super omnes bestias bestialissimus, inhumanissimus, invidiosissimus, protože ze msty, že se nestal kardinálem, sbíral proti papeži nejodpornější klevety, nikde o svých skandálních historkách nepraví, že by se byl o nich osobně přesvědčoval (Viz dr. Křišťůfek, církv. dějepis.) Tito zaujatí a nevěrohodní žalobníci Alexandra VI. byli hlavním pramenem k románům, k filmům k „Zpovědi papeže Alex.“ (poprvé otiskl Jos. Barák r. 1867) a jak se všechny ty pamflety jmenují, které na potupu katolické církve byly vydány a ještě vydány budou.

Nám jest litovati těch slabých ve víře, kteří jednak pohoršením daným z nejvyššího místa, jednak oklamání pomluvami, dali se svést k odpadu a nevěře zapomenuvše památných slov papeže sv. Lva I. († 461), který varoval před následky špatného příkladu slovy: „Důstojnost Petrova neztrácí se ani v nehodném nástupci“. Patrná ochrana Boží ukazuje se v tom, že žádný z nehodných papežů neustanovil, co by se přičilo nauce Ježíše Krista. V řadě 261 papežů bylo 29 mučedníků, 80 světců, ale nehodných jen několik. I pohoršlivý příklad Alexandra VI. pozbývá nakažlivosti v očích věřícího křesťana, pakli lidskou stránku církve posuzuje dle slov sv. Augustina, uvedených ve zmíněném článku „Vychovatele“: „Což na tom, kdyby postupem věků vloudil se mezi papeže některý pastýř nehodný? Církev z toho nevezme škody, nevinní křesťané se tím nedostanou v nebezpečství. Bůh zajisté pravil o špatné vrchnosti: ‚Čiňte to, co vám praví, ale nehleďte na to, co činí.‘ Proto se Bůh postaral, aby žádný papež neučil bludu a nezavedl církev do bezbožného rozkolu.“

Jest otázka, má-li se do školní učebnice pro mládež zaváděti poučení o tomto smutném, ale choulostivém zjevu v dějinách papežů z toho důvodu, že by někde mohla dětem do rukou přijíti pohoršlivá tiskovina o papeži A, anebo by mohli viděti potupný film.

Školní knihu budou pročítati celé generace mládeže vždy vznětlivé a zvědavé, kniha bude v rukách mládeže i tam, kde film jest neznám, kde knihovna pamfletů nemá, i tehda, až film zastará a vlna nynějšího šílení se přežije až i román zůstane odstaven v knihovně. Krátká poznámka ve školní knize bude však na Alexandrův život stále upozorňovati, poznámka snad napověděla nějakou pikantnost, ale vyvrátiti ji jako lživou kniha nemohla, do dlouhých vysvětlování pouštěti se také nemohla, vyložiti poměry doby, politické zápletky mláděmu člověku ani nedovedla, a tak nepůsobila by učebnice v tomto případě praeventivně na ochranu víry, ale při známé zvědavosti mládeže vedla k úsilovnějšímu pátrání po podrobnostech a po knize zapověděné, nahnala by u příležitosti dané do biografu tolik vznětlivé mládeže, kolik ji tam přivádí známa poznámka: mládeži do 16 let nepřístupno. A jaké spousty nadělá v duši důvěřivé a nezkušené nekritické štvání proti víře, netřeba vysvětlovati. Proto považujeme za účelnější upozorniti učitele náboženství na historii Alexandra VI., aby kde toho ukáže se potřeba sami ve škole a ve spolku o něm poučili, ale ve školní knize tohoto jména nehodného papeže neuváděti, ale život jeho zahrnouti ve společnou stať o nehodných papežích, k níž se pojí u nás bolestná poznámka o odpadech mnoha nehodných kněží, které mládež naše zná, od nich snad vyčována byla, ale příkladu jejich nenásledovala a tak i toto hrozné pohoršení věřícímu člověku

neuškodilo, naopak k horlivosti ve víře a k přítulnosti k církvi povzbudilo. Víra jest božského původu a není závislá na lidech. Jistě menším zlem bude pomlčeti ve školní knize pro děti o Alexandru VI., dříve ani theologům nebylo všude o něm vykládáno.*)

Dr. LUB. PETR:

Rozdíly jinošské a dívčí psychy a otázka koedukace.

Kdybych prohlásil nynější způsob ženského vzdělávání za jednu z největších škod, jež mohla stihnouti naši civilizaci, platil bych asi za velikého reakcionáře. Ale račte si všimnouti, že nepravím „ženské vzdělání“, nýbrž „nynější způsob ženského vzdělávání“ a s tímto omezením doufám, že mi nebude nsnadno přesvědčiti vás o pravdě svého tvrzení.

Jsem dalek toho, abych nepřál ženě vyšší vzdělanostní úrovně a jakéhokoli zlepšení v jejím ženském postavení; ale vytýkám se vším důrazem, že dnešní směr ženské výuky a výchovy úplně se zřetele pouští domácí, rodinný, mateřský cíl, v němž jest přírodou vytčeno ženino poslání, že pomíjeje fyziologické i psychické rozdíly mužského a ženského typu, vychovává ženy po způsobu mužském a že stanově ženskému vzdělání týž cíl jako mužům, přístup totiž ke všem mužským povoláním, vychovává v ženách něco na způsob čínských kuli, kteří svou početností dle železného zákona poptávky a nabídky v době velmi dohledné snižovati budou mzdu mužů a v zakletém kruhu zne-
možňovati jim, aby při krbu rodinném dáti mohli ženě existenční možnost, lépe se shodující s její přirozeností i s její představou pravého životního štěstí.

Popírá-li A. Bebel (*Die Frau und der Sozialismus*) duševní rozdíly v ženě a žádá-li na základě stejných duševních schopností úplnou politickou rovnoprávnost ženy s mužem a úplně stejnou výchovu hochů i děvčat, je to konečně požadavek logicky z jeho programu plynoucí, z programu, odstraňujícího rodinu a žádajícího sesocialisování vší výchovy dětí. O jednu utopii víc nebo míň.

Ale my všichni, kteří považujeme rodinu za nerozborný základ všeho společenského řádu, budeme-li přijímati lhostejně tyto nauky a jejich důsledky?

*) Poznámka red. Dr. Jos. Samsour „Církevní dějiny obecné“ str. 668, píše: Alexander VI. (1492—1503) vynikal sice vlastnostmi dobrého panovníka, byl vzdělaným, podpůrcem věd a umění, k lidu laskavý, jeho minulost byla však namnoze velmi poskvřněna. Poměr papežův k světským panovníkům byl celkem přátelský. Zejména zabránil sporům mezi Španělskem a Portugalskem. Také péči o blaho církve nezanedbával úplně. Především podporoval život řeholní, povznést se snažil úctu mariánskou, hájil církevní svobodu a přičiňoval se o rozšíření víry v zemích nově objevených, jakož i o odvrácení nebezpečí od Turků hrozícího. Zostřiv censuru, zabránil rozšiřování nebezpečných a haeretických knih. Že by byl vrahem prince Džema, jest rovněž tak pomluva, jako že udržoval krvesmilný poměr se svou dcerou Lukrecií. Neméně jest vybájeno, že zemřel jedem, který připravoval pro jistého kardinála, pak však z nedopatření požil. Tolik je však jisto, že dal svým životem světu křesťanskému nemalé pohoršení. Vůbec byl Alexander více knížetem světským než duchovním.“ Slo-
vutný dějepisec papežů Ludvík Pastor ve svých dějinách papežů od konce středověku v díle třetím podrobně líčí život a činy tohoto papeže, za něhož vrcholu dosáhla smutná perioda papežství a nikdo se nad tím nepohoršuje. Zajisté i naši čtenáři bez pohoršení budou čísti článek našeho váženého spolupracovníka, jež nerozpakovali jsme se otisknouti řídíce se zásadou: lépe trpkou pravdu pověděti než ji umlčovati. Do školní knihy ovšem věc ta se nehodí

Dopustíme-li se téže chyby jako kdysi, kdy jsme se nejen nebránili, ale sami rozhalovali prsa naproti noži všeobecného hlasovacího práva, příčině vši nynější miserie? Jak bylo možno se brániti tak samozřejmému požadavku spravedlnosti, že ano? Ovšem, ovšem, tím trikem jsme byli zmámeni jako kohout křídovou čarou od jeho zobáku po zemi taženou. Není přece samozřejmějšího požadavku spravedlnosti než aby na řízení věcí veřejných měl též vliv univerzitní profesor jako negramotná bába, vzdělaný hospodář jako pobuda v příkopě, že ano? Důsledky tohoto spravedlivého vyvažování hmoty na kila už zde máte: do parlamentu, jenž měl býti elitním sborem národa, jest kandidován lupič a mnohonásobný vrah a elitní sbor pro různost názoru častuje se fackami a nadávkami, za něž by se styděla poslední námořnická krčma. Hlavní věc, jen když je zachráněna rovnost volebního lístku onoho stáda, jež koupí každý, kdo má silnější hlas, radikálnější hesla a hlavně víc agitačních prostředků. A nejlepší při tom je, že až se ona „elita“ po zádech lidské hlouposti vyšplhá k moci, pak vzal čert všecku rovnost, volnost a jak se všecka ona hesla na mámení lidí jmenují, a kdo opováží se hlesnout, postaví se prostě ke zdi. Viz náš největší slovanský národ, jenž tak těžce pyká za lehkověrnost, s jakou otevíral náruč všem oněm kupčíkům a obchodníkům s rovností a sociální spravedlností. Jest třeba ještě pádnějších důkazů, aby nám byly oči otevřeny? Je to degenerace, je to zbabělost, bojící se odchylného projevu, jež nám velí mlčky přihlížeti k této nejhorší demagogii a bez zdráhání i odporu plouti v jejich vodách?

Ale vraťme se k věci. Jest nějaký rozdíl muže a ženy? Vidím vás, jak na mne upíráte starostlivý zrak, zda mi nepřeskočilo. Ne, dnes tato otázka není nikterak zbytečná. Dnešní věda, zejména ta méně exaktní, jako filosofie, psychologie, pedagogika, historie, dívá se sice s velikým opovržením na lidi, kteří účelem světi prostředky, ale to jí nebrání, aby to nedělala také. Mnoho dnešních vědců neptá se, co jest pravda, nýbrž co chceš dokázati? Nebo lépe řečeno, co jest v tvém zájmu, abys dokázal? Sedneš si na př. a napíšeš třeba, že naše obrození bylo způsobeno husitskými a československými tradicemi. Je to sice nesmysl, v našem obrození není jediné stopy, jediného důkazu účinku československých tradic z paměti tehdejšího národa vymizelých, národ musel být napřed probuzen, aby si uvědomil svou minulost, ale rád bych znal historii, tuto vládnoucí fable convenue, kterou bych nepřihnětl v kadlub svých přání! Jen nesmíš zapomenouti, co chceš dokázati, to je nejdůležitější.

Už jste slyšeli od Bebla, že není žádná původní zvláštnost ženského pohlaví. Ovšem tak okatě nesmíte skutečnost udeřiti do tváře. Nejlépe se doporučuje zmásti a zastřít skutečnost aparátem učeného mluvení. Můžete třeba začít, že původně byl každý člověk hermafrodita, jenž spojoval v sobě obojí pohlaví. Potom však, jak vám dokáže každá průměrná feministka, nevkusem nebo přehmatem přírody pohlaví se odloučila, ale člověk zůstal též. Rozdíly, jež se vám dnes jeví, jsou pouze zdánlivé, způsobené výchovou, předsudky a podobnými vlivy. Nemám bohužel talent k podobným učeným exkursím a proto se dám raději zastoupiti a sdělím vám, co o tom bylo řečeno na vratslavském pedagogickém sjezdě v r. 1913 konaném, jenž zabýval se thematem „*O rozdílu pohlaví a jeho významu pro veřejnou výchovu*“, a v němž u některých směrů zvláště ženami uplatňovaných patrna byla snaha duševní rozdíly obou pohlaví

označovati za nezjištěné nebo za nepatrné, sotva zmínky hodné, a zvláště za získané pouze a nabyté. „S hlediska významu pohlavní svéráznosti musí býti uznány komponenty, jež sice dnes jednotlivému individuu vrozeny jsou, ale v historickém pozorování jeví se zřetelně jako poznenáhlu vzniklé, a tudíž za vypěstěné považovány býti musí. Co však jen pohlavím ve vlastním slova smyslu podmíněno jest, nemohlo býti dosud na jisto postaveno“ (Gertruda Bäumerová). Tyto *sekundérně vrozené* vlastnosti mohou býti příslušnou výchovou odstraněny. „Pak lze se nadíti, že dnešní tvar ženského života duchovního v dohledné budoucnosti ustoupí novému slohu; lze se domnívati, že výchova jest nástrojem k přetvoření i těchto vlastností a proto jest se všemi prostředky o to zasaditi, aby vznikl onen způsob výchovy, od něhož lze si slíbiti nejkratší a nejbezpečnější dosažení té formy duševního života, jakého si přejeme.“

Ke cti vratislavského kongresu budiž však řečeno, že tento názor u některých stran (feministek) chtěný, ale se skutečností málo se shodující, na kongrese nepronikl a že kongres zásadně uznal nejen existující biologické a psychické rozdíly obojího typu, ale i příliš malou vědeckou průpravu, aby mohl o těchto rozdílech pronášeti poslední slovo. „Srovnáváme-li po ruce jsoucí psychologické výsledky rozdílů pohlaví přihází se, co zhusta experimentální psychologii bývá vytýkáno: zjišťujeme fakta již před vědeckým zkoumáním známá.“ Dr. Walter Popp ze Svídnice nazývá „obor komplexních psychických výkonů, funkcí intelligence, neznámou pevninou“ a teprve tehdy, až se nám kdo ví v kolika desíletích podaří zvednouti clonu s těchto výkonů, dospějeme také k lepším metodám.“

Ale *duševní* rozdíl pohlaví existuje. „I kdybychom se nebyli dožili včerejšího dne,“ pravil Wychgram z Lubeku, „přiznali bychom všichni bez váhání, že po intelektuelní stránce rozdíly pohlaví jsou nade vše pochybnost jisty. K těmto rozdílům přihlíženo bylo od nepaměti a přihlížejí k nim ve škole dosud všichni jemněji cítící učitelé a učitelky. Ale přihlížejíce k nim, řídili se spíše intuicí než přesvědčením o vědecké důvody a soustavné pozorování opřeným. Jest si však přát, aby toto počínání bylo vyňato ze sféry intuice tu a tam selhávající nebo nesprávně vedené, a aby s obojím pohlavím bylo zacházeno pak na správnějším didaktickém a pedagogickém podkladě. Kdo pracujeme ve škole, byli bychom psychologické vědě k velikým díkům zavázáni, kdyby se jí podařilo formulovati psychologický rozdíl hochů a děvčat tak určitě, že bychom z něho mohli učitelům opatřiti praktické směrnice a že bychom mohli dospěti k bezpečným závěrům stran úpravy látky a stran jiných školně-technických věcí.“

Kongres tomuto sympatickému požadavku Wychgramovu za nynějšího stadia otázky přirozeně nemohl vyhověti zcela, ale přece pokusil se vymeziti obory, ve kterých tento rozdíl bije nejpatrněji do očí.

Ovšem, přesvědčení o psychickém rozdílu pohlaví bylo by nemálo získalo, kdyby se byl kongres více všiml i rozdílů fysických a fysiologických. To stalo se však pouze en passant, když debata k tomu nepřímý podnět dávala:

„Již anatomické rozdíly tvaru lebky a mozku předem podmiňují tuto psychickou rozdílnost,“ pravil MUDr. P. Möller z Lichtenfeldu. „Pravděpodobné příčiny typické odlišnosti v ústředním systému nervovém a jeho psychických funkcích sluší hledati v odlišnosti tak zvané vnitřní sekrece.“

Na tyto fysické rozdíly ukázal i Heřman Graupner z Drážďan. „U mužského pohlaví jest krevních tělísek o čtvrtinu víc. V reprodukci kysličníku uhlíčitého (při dýchání) již čtrnáctiletý hoch značně předstihuje mladou paní; kdy rozdíl ve vztazích biochemických.“

To jest všecko, nač kongres po stránce *fysiologické* ukázal.

Z *psychických* rozdílů byl jednotně vytčen především rozdíl duchovního rozvoje obého pohlaví v *tempu a rytmu*. „Ze všech dosud shledaných rozdílů jen jeden zdá se tak zajištěným, že lze z něho pro vyučování vyvozovati důsledky: t. j. skutečnost zrychleného vývojového tempa u dívčí mládeže od dvanácti do sedmnácti asi let,“ praví Wychgram; „nechť toto tempo má křivku dost pohyblivou, spor nicméně o něm není.“

(Pokračování.)

JAN OLIVA:

Kulturní stupně v náboženství.

(Pokračování.)

Především musíme si ujasnit, co se míní výrazem „kulturní stupně“. Je všeobecně známo, že kultura (vzdělanost hmotná, sociálně-politická, ideální) měla svůj vývoj, což nazýváme „kulturní vývoj“. V tom kulturním vývoji (jak se v dějinách projevil) můžeme postřehnouti několik oddělení, výrazně a význačně se lišících od doby předešlé a doby následné, tvořících pro sebe jakýsi rázovitý celek; jednotlivé ty celky netvoří se nahodile, nýbrž celek následující v některém ohledu buď je dokonalejší nebo skleslejší než celek předcházející, a tím vzniká v dějinách celý řetězec vnitřně souvislých rázovitých oddělení (celků), jež jmenujeme „kulturními stupni“. Je tu tedy pokrok i couvání kultury, ale celkem převládá pokrok, byť i pomalý, a na tento pokračující moment kultury obyčejně myslíme při výrazu „kulturní stupně“. Vyjadřujeme tedy slovem „kulturní stupně“ moment převážně historický, vývojový. — Kultura ve kterémkoli svém stupni historickém má tendenci, rozšířiti se i zeměpisně, zabráti do svého vlivu co možná nejvíce zemí a národů a tím vznikají „kulturní okruhy čili pásy“; jak na př. antická kultura skrze křesťanství vytvořila veliký kulturní okruh čili pás, je všeobecně známo. — V obojím významu (historickém i geografickém) užíváme výrazu „kulturní vrstvy“. Mluvíme-li o rozdílném základním rázu kultury v Evropě západní a východní, míníme tím jednak zeměpisně, že vrstvy obyvatelstva v Evropě západní svým hmotným i duchovým životem liší se charakteristicky od vrstev obyvatelstva v Evropě východní, jednak dějepisně, se obyvatelstvo Evropy západní přijalo svou všechnu kulturu z jiného pramene (střediska) než obyvatelstvo Evropy východní, čímž každému z nich byl vtisknut zvláštní odlišný ráz. — Na základě podaného rozboru lehko každý pochopí, nač myslíme při výrazu „kulturní práce“, jehož velice často se užívá.

Pojednání přítomné ze všeho toho omezuje se na prozkoumání kulturních stupňů ve zjeveném náboženství.

Že kulturní stupně v podaném významu ve zjeveném náboženství, jak nám toto náboženství podává Starý a Nový zákon, skutečně jsou, o tom není mezi theology nižádné pochybnosti, pročez není ani třeba obšírněji to dokazovati. Stačí připomenouti známý názor sv. Augustina, že Nový zákon ve Starém se skrývá (latet), a Starý v Novém se objasňuje (patet).

Pro náš paedagogický účel není třeba podrobně procházeti jednotlivé stupně čili fáse Zjevení Božího v obojím Zákoně a přesně vědecky zjišťovati a dokazovati charakter čili ráz každého toho stupně; zabralo by to, a k tomu ještě bytečně k našemu cíli, mnoho místa. Myslím, že nám úplně postačí, když zdevýsledek svých studií v tomto oboru přehledně schematicky podám s nejnutenějšími vysvětlivkami ku správnému porozumění. Schema je toto:

	nábož. lidové:	n. třídní:	n. ethické:	n. mystické (universální
	epos symbol	smlouva zákon	individualita utrpení	osvícení ospravedlněn.
			očistné	(vykoupení)
inspirace:	Adam Noe	Abraham Mojžíš	proroci starší mladší	moudří (knihy Kristus (s apošt.)
organisace:	— —	obřízka boho-slужba	synové proroctví	bratrstva (sliby) missie (proselytė)
				Moudrosti) církev

Ku vysvětlení přidávám: *nábož. lidové* = obyčejnému člověku na jakémkoli stupni kulturním úplně vhodné a srozumitelné (ne vědecky, třebas ani ne rozumově, ale jistě mimologicky srozumitelné). Charakteristickou známkou takového náboženství i zjeveného je *epos* a *symbol*. Representantem inspirovaným tohoto zjeveného lidového náboženství co do eposu je Adam (viz stvoření světa, jemu zjevené, stvoření Evy z jeho žebra, epické vypravování o ráji .), co do symbolu Noe (viz archu a je i rozměry, náznak potopy, duhu na oblacích .). Organisace čili náboženského společenského zřízení a seřazení (hierarchie .) ještě nebylo.

Podle tohoto vysvětlení bylo by možno dále podrobněji pokračovati u nábož. třídního atd., ale není toho třeba, čtenáři „Vychovatele“ o to se zajímavější dovedou to sami Proto uvádím dále jen poznámky naprosto nutné.

Synové proroctví = školy, jakýsi druh kollegií a klášterů.³⁾

Bratrstva, sliby, na př. nazireát.⁴⁾

Moudří. O nich asi nejméně je známo, proto třeba obšírněji zde vyložit, že skutečně do schematu na udaném místě patří. Základem tu budou vývody v Real-Enzyklopaedii sv. 21, str. 65 a n. „Stav moudrých byl duchovou mocí, která se nesmí podceňovati a pro vývoj israelitského lidového života měl největší význam; utvořil se asi tenkrát, když po zániku proroků vznikaly školy zákonníků. Se zákonníky měli moudří velikou podobnost. Často byli zákonníci i moudřími (mudrci) (sr. zvl. Sirach 38, 25). Na druhé straně vedou různé momenty k domněnce, že již v době před zjetím moudří vystupovali. Tomu, co se uvádí o Šalamounovi 1. Král. 5. 12, je základem fakt, že král podporoval studium moudrosti. Je velice pravděpodobno, že moudří vyšli z kruhů blízko stojících k prorokům. Kdežto proroci obraceli svůj zřetel po vítce na dokonání panství Božího a na soudný den, hleděli moudří na řízení světa Bohem a na praktický život. Shledávali, že náboženské příkazy jsou v rozporu se zkušenostmi denního života a cítili potřebu, ujasnit si tento rozpor. Moudří nehonosili se božským nadšením, spíše hleděli reflexí problem světa a života rozluštit. Především chtěli zodpovědět otázku, jak možno šťastně žít. Omezení se moudrých na israelitickou obec spojuje je s kněžími. Jako kněží i oni vycházejí z předpokladu, že Zákon je cestou, která vede k Bohu. Pro kult neměli žádný

³⁾ Real-Enzyklopaedie für protest. Theologie u. Kirche, 3. vyd., 16 sv., 82, 83. — ⁴⁾ Katol. Kirchenlexikon, 2. vyd., 5, 248.

zvláštní zájem (sr. Jer. 18, 18). Byli to myslitelé Israele, mužové rozumné řeči, učitelé práva a spravedlnosti, udělovatelé dobrých rad, badatelé, pozorovatelé přírody a života lidského. Praktická ethika byla hlavním oborem jejich činnosti. Při tom hledali cestou reflexe nad empiricky jednotlivým a náhodným nějak chápat absolutné a všechny momenty fysického a morálního bytí podejmouti pod jeden nejvyšší pojem. Tento nejvyšší pojem byl pro ně moudrost, při čemž vždy bylo podmínkou patření na Boha. Výsledky svého uvažování podávali moudří převážně v příslovích. Vedle toho dávali výraz svému citění a myšlení sentencemi, průpověďmi, bajkami a podobenstvími. Často přešla forma uvažování do oboru lyriky.“ — Vzorem takového moudrého je u proroka Ezechiele 28, 3 Daniel, 14, 14 Noe, Daniel a Job. Kristus Pán o nich mluví u sv. Matouše 23, 34 (protož aj já posílám k vám proroky, a *moudré*, a učitele: a z těch některé zabijete a ukřižujete .), církev o nich mluví v antifoně prvních vešper v den Všech svatých (patriarchae et prophetae, *sancti legis doctores*, apostoli). — Že jsou ve schematu uvedeni na správném místě, viděti možno ze slov katol. Kirchenlexikonu 12, 1284: „Jelikož spekulativní dogmatika v této hypostasované Moudrosti (v knize téhož jména) vidí druhou osobu Božstva, právem byl poznán v dotyčných vývodech knihy Moudrosti jakož i v analogických vývodech knihy Ecclesiasticus velký pokrok Zjevení, který vede k učení sv. Jana o Logu. Bez tohoto pokroku stála by mezi pravdami víry Starého a Nového zákona zející mezera, a t. zv. deuterokanonické knihy jeví se dle toho jako organická část veškerého biblického Zjevení.“ — (Pokračování.)

ED. DVOŘÁK:

Studenti a studentky, jací vlastně jsou.

Pod tímto názvem napsal Fr. Kocourek v týdeníku „Přítomnost“ úvahu zajímavou mnohostraně. Podle denníků, psaní, přiznání v důvěrném rozhovoru se středoškol. studenty líčí nám tu charakter různých tříd i různých ústavů. Pomijím úvahu o politickém rozvrstvení ve třídách, ač jsou to věci rovněž zajímavé a líčené s dobrým postřehem. Ale co musí každého vychovatele a zvláště katechetu zaujmouti jsou statě o pohlavním životě studentů a studentek.

Chodíme kolem těchto věcí takřka se zavřenýma očima a přece žádný život nežije se tak prudce jako život tento. A pohlédneme-li zpět ve svůj vlastní život na střední škole, musíme přiznati, jak mnoho i nás zajímal životní pohlavní, jak mnohou chvíli těžkou a nepokojnou ztrávili jsme přemýšlením o něm, hledali poučení ve spisech ceny pochybné, mluvících k nám pod rouškou vážné a vědecké práce způsobem, který naši obrazotvornost a touhu po zapověděném ještě zvyšoval. A nebylo bohužel nikoho, kdo by byl k nám vážně a upřímně o těch věcech promluvil, po případě nás varoval. Pravda, v náboženství mluvilo se o tom, ale jen nepatrně a velmi abstraktně. Bylo profesorů, ale nebylo vychovatelů aspoň ne v tomto ohledu.

Kdo má říci studentovi vážné slovo o těch věcech, jež zaměstnávají jeho mysl od primy až do oktávy? A konečně my sami víme dobře, že je málo studentů už i v nižších třídách, kteří by se čistými zachovali — počítáme-li do hrubých poklesků onanii, již zůstává uchráněn ze studentů málokdo.

Zpravidla tento poklesek nepočítá studentstvo ani za nějaký vážnější hřích. Víme z dob svých studií, že už tenkrát vyskytovali se ve vyšších třídách jednotlivci, kteří se stýkali pohlavně pravidelně se ženami, jak i Machar ve svých vzpomínkách otevřeně přiznává, kteří navštěvovali vykřičené domy.

To bylo, kdy se nábožensky vychovávalo, kdy náboženství a víra přece jen skýtaly značnou oporu proti těmto vášním.

Což však je dnes, kdy tento základ se ponenáhlu zcela odklízí, kdy v quartě a quintě je jedna hodina náboženství v době největšího vývoje pohlavního? Kdy v dalších třídách není nábožensko-mravní výchovy vůbec?

Smutné věru je doznání, kde autor píše, že o pohlavních věcech na jednom ústavě dívčím neřekl za celou dobu studií nikdo nic, ani z profesorů ani z profesorek. Jak dnes to na střední škole vypadá v ohledu mravnostním maluje nám autor obraz z pražské reálky. „Pohlavně žilo několik quintánů, patřících do sexty (repet). Mezi nimi přespolní. Oni i pražští, pohlavně pravidelně žijící, se vesměs bídne učili. V sextě jsou dva pasáci. První případ nemoci v quintě (kapavka).“

Gymnasium v centru Prahy: „Absolutních abstinentů pohlavních bylo v oktávě zaručeně pět „Paniců“ bylo v septimě jen asi $\frac{1}{4}$ žactva.“ Tak bychom mohli pokračovat dále z líčení svrchu jmenovaného. Tyto ukázky však stačí, učinit si obraz o mládeži dneška. Že není právě ideální, je jisté. Ano, má se o těch věcech hovořit, hovořit vážně a aby bylo na profesoru vidět, že také to upřímně myslí. Není zajisté správné nechávat studenty v těchto věcech samým sobě. Ale zde je kámen úrazu. Kdo jim to má vykládat a jak? I mezi profesory jsou o tom různé názory, ba je slyšeti i slova sympatie s tím, aby studenti pohlavně žili. Nuže? Nestaly by se ponenáhlu věci poslední horší prvních? Musela by tu býti nějaká norma, která by určovala a dávala směr takovému výkladu. A tu máme. Jest to VI. B. přikázání: Nesesmilniš! Ale ovšem to páchne klerikalismem, reakcí!

Vím, že se o věcech sexuelních hovoří v přírodopise — v quintě a oktávě, ale bývá to začasť jen akademické vysvětlení s výstrahou před následky, což ovšem má působnost jen na tu chvíli, co se to slyší.

V pokušení nutně musí míti člověk nějakou oporu o níž by se mohl opřít a žádná věda nedá té opory v těchto věcech, jako právě náboženství.

Na jiném místě zmiňuje se autor o oktávánovi, jenž vymítal s úspěchem ďábla tím, že řešil rovnice a provozoval neúnavně fyzikální pokusy. Tedy něco, co mezi mnohými jinými prostředky křesťanská morálka dávno a dávno radí.

Zmiňuje se s pochvalou o skautingu, jenž zabraňuje výstřelkům mladých let. Možno souhlasiti, je-li pěstován rozumně. Ale jak se nyní provozuje, zdá se býti spíše mravní zkázou než čímkoliv jiným, poněvadž se skauty jdou hned skautky, stany se postaví vedle sebe nebo nepřiliš vzdálené. Co se pak děje v noci by mohl vyprávěti jen měsíček na nebi vysokém. Nemožno ovšem souhlasiti, že profesor má státi před třídou jako člověk z masa a krve t. j. s vášněmi a slabostmi. Jako člověk pravda má stát, ale má jim snad vyprávěti o svých vášních a slabostech? Přece vždy jsme se učili a učí tak nejznamenitější paedagogové, že vychovatel má být celé třídy vzorem, mravně bezúhonným, ozdobený všemi občanskými ctnostmi. Jen tak bude nejen učitelem, ale i vychovatelem.

Způsob, jak věci sexuelní tak velmi choulostivé vysvětliti, aby místo prospěchu spíše zkázu neznamenal, je velmi obtížný. Dodnes není stanoveno žád-

ného pravidla, poněvadž máme před sebou posluchače tělesně různě vyvinuté i duševně a prospěl-li by tím jednomu může uškodit druhému. Věci ty ovšem nejlépe se řeší individuálně. Pro školního vychovatele věc nemožná. Zde mnoho by mohli rodiče, kdyby k tomu našli čas a všímali si duševního života svých dětí. To však předpokládá větší inteligence u rodičů, než jakou se průměrní rodiče vykáží mohou.

Nejvíce příležitosti k rozhovorům o věcech těch naskýtá se přírodopisci a katechetovi. Katecheta zajisté vždy využije příležitosti, aby na tyto upozornil, varoval, po případě k čistotě povzbuzoval. Jest to naší povinností zvlášť v nynější době, kdy mládež chce žít rychle, obraznost její rozrušována značně filmy, knihami s rafinovaně smyslnými obrázky (Schloser) a pod.

Právě ve věcech pohlavních má náboženství nesmírně výchovnou cenu. Každá výchova jiná dozná určitě v pudu pohlavním svou nemohoucnost, sklame na čisto. O tom jsou přesvědčení všichni znamenití vychovatelé. Z dějin pak paedagogiky dobře je známo, že kde byly učiňny pokusy náboženství ze školy odstranit a sice náboženství konkrétní, nastal úplný mravní rozklad a úpadek žactva.

Svůj zajímavý článek končí zmíněný autor takto: Uvažuje se o nutnosti či nenutnosti školních lékařů a psychologů a možná, že se jich střední škola nedočká. Zatím při těchto pomalých úvahách studenti rychle žijí. Střední škola jako výchovný ústav? Možná, možná

Ano, možná! Tedy není, ale byla kdysi. Pravda, i tenkrát byly výstřelky, ale ne v míře takové, jako dnes, kdy za hřích se to vůbec nepokládá, nýbrž jako věc, která se sama sebou rozumí.

A pak, bohužel, na fakultě theolog. velmi málo jsme slyšeli o věcech pohlavních, ač známost jich je velmi potřebná. Byli jsme již lidé dospělí, mohlo se k nám otevřeněji mluvit a příležitosti k tomu bylo více než dosti.

Nezbývá pak nám nic, než hledat a shánět potřebnou literaturu a se poučovat. Vzpomínka na léta jinošská, jak jsme je prožívali, naprosto nestačí. V tom ohledu žije každý jednotlivec svým vlastním osobitým životem a ani jedna cesta není zcela stejná.

Znáti pokud možno nejrozmanitější cesty pohlavního dospívání a jeho projevů, je jen s prospěchem věci a může nejsnáze poskytnouti normy, jak se ve výchově zařídit.

Již jednou zde nebo ve Vychovatel. listech bylo naříkáno do nedostatku místa, jež se poskytuje psychologii na našich fakultách. Není pak těžšího problému a spletitějšího nad léta, kdy člověk pohlavně dospívá. Opravdu „tajemné podhoubí“. Jak se pak vyznáme v psychologii tak tajemné, nejsou-li nám známy věci primitivní?

Kdykoliv dojde se k výkladu šestého B. přikázání či smilstva jako hříchu hlavního, jest ve třídě (tertií) pozorovati zcela nápadné ticho, kdy se vůbec žádný ani nehne. Znamení, jak hluboko tyto věci zajímají mysl studentů a studentek. A dojde-li k varování před těmito hříchy i se stanoviska zdraví jednotlivce a celých rodin, některý polohlasitě jmenuje názvy jistých nemocí. Jiný, který sice zná názvy, ale ještě nezná podstaty těchto nemocí, ptá se naivně katechety, co to je. Tím ovšem katecheta se ocitá před rozhodnutím, buď to jasně povědět anebo věc obejít a zastříti neurčitými slovy. Katecheta často se kloní k druhému. Ale nemyslím, že jest to správné. To student chce vědět a doví se,

Že ještě dnes v tertií nezná různých pohlavních nemocí, není jeho zásluhou, nýbrž že nemá možnost nějakou knížku si opatřit jsa pod příliš pečlivým dozorem svých rodičů a nemaje kdy s druhými studenty se stýkati a dohovoreti. A že se to dozví je jisté. Proto lépe jest slušnými, vážnými slovy věc povědít, než aby zvědavost jeho napínána a on pak dostal do rukou knížku, která pod rouškou vědeckosti rozněcuje smyslnost a dráždí obraznost.

A když jsem s výkladem těchto věcí jistě choulostivých váhal, poněvadž téměř polovinu žáků tvoří děvčata, ony samy žádaly, abych jen to pověděl, že názvy všech nemocí z novin znají.

Myslím, že nikdo tím nic zkazit nemůže, užije-li vhodných a vážných slov. Aspoň při výkladu nebylo pozorovat žádných nemístných poznámek. Katecheta má být rádcem, otcem, důvěrníkem — proč by k nim neměl promluvit v čas ještě vážné slovo o těchto věcech?

SMĚS.

Sjezd katolíků z Moravy, Slezska a Hlučínska v Brně 15.—17. srpna 1924. V sobotu 16. srpna po službách Božích bude se pracovati v sekcích. III. Sekce školská a výchovná (Seminář chlapecký, Veveří ul. číslo 15 v přízemí). 1. Naše školské požadavky: dr. Fr. Krus, spirituál, Brno. 2. Dnešní škola a náboženství: docent P. Jan Staněk, Brno. 3. Péče o studentstvo: prof. dr. Josef Heger, Mor. Budějovice. 4. Občanská nauka a výchova: dr. Otak. Tauber, prof., Lipník n. Bečvou. 5. Mimoškolská výchova mládeže: odb. učitel Josef Vičánek, Napajedla. 6. Práva a povinnosti katolických rodičů: dr. Aug. Štancel, profesor, Hranice. Odpoledne o 2. hod. bude valná hromada spolku katolických učitelů (v sále starobrněnského pivovaru, Hlinky číslo 8.). Program: Vyučování občanské nauce na škole obecné a občanské. Referát organizační. V neděli odpoledne ve 2. hod. je zakončení sjezdu slavnostní schůzí v Besedním domě. Promluví odborný učitel Leopold Bartoš z Lipníka: Církev a škola.

Dr. Josef Kratochvíl jak jsme v čísle 7. referovali, vydal důkladný spis „Filosofie středního věku“. Jest jistě vzácnou u nás událostí, že spis sotva vyšlý vyjde brzy v německém překladu dra Pavla Freunda, nákladem Akad. knihkupectví Emila Heima současně ve Vídni a ve Vratislavě. Totéž nakladatelství vyžádalo si povolení překladu „Přehledných dějin filosofie“. (Viz letošní „Vychovatel“ č. 3.) Anglický překlad kapitoly o dějinném vývoji české filosofie vyžádal

si také prof. Seton Watson (Scotus Viator) pro svou „Slavonic Review“

Náboženství ze čtvrté třídy měšťanských škol vyloučeno. Až dosud někde v učebním kursu bylo vyučováno náboženství, aspoň jednu hodinu týdně. Nyní však k předešlým výnosům znemožňujícím ba přímo podřívajícím náboženskou výchovu katol. dětí ve škole, přistupuje nový výnos, jenž v nové osnově vyučovací pro kursy při školách měšťanských „zapomněl“ na náboženství! Zmíněný výnos ze dne 13. června 1924, č. 65.983-I., místo náboženství na místě prvním udává obč. nauku a výchovu s 2 hod. týdně (nábož. dosud bylo 1 hod.!).; pro tento předmět požadují odb. listy učitelské hodiny první ráno, kdy děti jsou svěží a čilé — zatím co knězi ponechány hodiny odpolední, nebo poslední ráno, nebo po tělocviku či ruč. pracích, kdy děti jsou rozjařené a takové potom věru těžko je připoutat k vážné práci náboženské. Vedle řady předmětů povinných v kurse jsou vyjmenovány čtyři předměty nepovinné! O náboženství ani slovíčka!

President republiky, učitelstvo a škola. Pan president dr. Masaryk dlel v červnu na Moravě. Jménem katolického učitelstva moravského učinil projev věrnosti a oddanosti panu presidentovi republiky při recepci, pořádané v salonech pana presidenta zemské správy politické v Brně, v neděli 22. června t. r. učitel Bartoš. — Dle novinářských zpráv byl ve svém rodišti v Hodoníně pan president pozdraven jménem učitelstva okresním inspektorem Šoupalem. Pan president odpověděl: „Souhlasím s vaším programem školním, neboť je to program

našeho Komenského, jemuž škola byla dílnou lidskosti. Vy učitelé osvobozené vlasti máte teď velkou odpovědnost před národem a člověčenstvem. Právě teď ve škole jste svobodní a svobodná škola musí nám vychovávat charaktery, kteří si dovedou demokratické svobody vážít a ji hájit. — Při oné recepci dne 22. června dle „Lid. Novin“ č. 320 pana presidenta oslovil starosta Ústředního spolku učitelského na Moravě Křivánek. Ujistil ho o bezměrné úctě a oddanosti jménem všeho organizovaného učitelstva moravského, připomněl jeho slova na sjezdu všech učitelů a pravil, že i když všechna tehdejší přání nebyla splněna, zejména vysokoškolské vzdělání a odcírkevnění školy, i když učitelstvo trpí za práci kulturní, a namnoze i hmotně, přece neklesá na mysl a jeho prvním a nejpřednějším zájmem dnes je, aby nám byl pan prezident ještě dlouho zachován a byl s prací učitelstva spokojen. Pan prezident odpověděl podle Věstníku Ústředního spolku učitelského na Moravě takto: „K té spokojenosti několik slov. Byl u mne nedávno jeden německý učitel a ujistil mne, že je dobrý Čechoslovák. Proč? Předně, že se již nemusí bát, že ho katecheta udá, jak tomu bylo za Rakouska, za druhé, že se cítí svoboden, za třetí, že hmotně je přece tak zaopatřen, aby mohl býti slušně živ. Když toto mohl říci německý učitel, zda neplatí to tím více o nás?“ Nato se pan prezident s celou deputací srdečně rozloučil.

Novítal. „Ostravský Kraj“ píše, že kterýsi učitel, jinak komunista, byl suspendován, poněvadž odepřel účastníti se s učitelským sborem vítání presidenta republiky. Při vyšetřování hájil se tím, že prezident hned jako student odmítl katechetovi účast na náboženských úkonech, protože se to přičilo jeho přesvědčení a jeho přesvědčení se zas přičilo účast při vítání presidentově.

Snížení jízdného pro učitele náboženství na školách obecných a občanských z duchovní správy. Na dotaz posl. Rýpara, zda mají kněží, vyučující náboženství na veřejných školách, nárok na 33-proc. slevu jízdného, sdělilo ministerstvo železnic znění služebního předpisu XII. o mimotarifní slevě jízdného, platného od 1. ledna 1924, dle něhož může býti sleva jízdného povolena nadřizenými úřady osobám, které skutečně a pravidelně na ústavě vyučují náboženství, a nikoliv takovým církevním funkcionářům, kteří

úřadu za vyučování náboženství odpovídají aneb jsou pověřeni dozorem, sami však trvale pravidelně nevyučují. Po stránce formální správa školy pouze potvrzuje, že žadatel má právo na slevu, t. j. že dle hořejšího skutečně a pravidelně na ústavě náboženství vyučuje.

Sjezd německých učitelů. Pokrokový „Lehrerbund“ konal na konci škol. roku v Ústí nad Lab. sjezd, na němž vyslovil se proti lhostejnosti vlády a poslanecké sněmovny k otázce zvýšení platy státním zaměstnancům a učitelům a vytýkal, že změna reparačního zákona z r. 1922 nebyla dosud provedena, prosincový zákon o redukci platů nebyl opraven, slib o zrovnoprávnění pensistů nebyl splněn, učitelky mateřských škol čekají dosud marně na úpravu svých právních a platových poměrů, reforma učitelského vzdělání je sotva v počátcích. Sjezd protestoval dále proti návrhu zákona na úpravu právních poměrů ženských státních zaměstnanců, trváje na rovnoprávnosti muže i ženy ve veřejné státní i školské službě. Vyslovuje se pro pouze světskou školu a odmítá hlasy, volající po škole konfesijní. —

Sjezd německého lidu. Dne 5. a 6. července konal se v Opavě sjezd německých katolíků. O školství přijata byla resoluce, v níž se praví, že moderní stát není s to, provádět výchovu dětí ve smyslu Božských zákonů a proto je povinností státu zřizovat školy náboženské a přispívat na jejich udržování. Ke zvýšení lidového vzdělání uznal sjezd za vhodné zaváděti staré německé mysticko-náboženské divadelní hry.

Chorvatská theologická akademie. Roku 1922 byla v Záhřebu založena chorvatská theologická akademie, která si vzala za úkol, pěstovati vědecká studia, je podporovati, vydávati vědecká díla a vysílati kněze na cizí university. Věstníkem akademie je „Bogoslovská Smotra“. Z vědeckých děl vydány dosud: „Základy psychologie“ dra Zimmermanna, rektora záhřebské university, a „Žalmy Davidovy“ od biblisty františkána P. Vlasice.

Otázka církevního školství na Slovensku. Martin Rázus ve svém článku o církevních školách v „Nár. Novinách“ píše, že na Slovensku byl stát dosud přímo odkázán na pomoc církvi v udržování škol. Pro převzetí církevních škol do státní správy byla nálada, scházely však peníze. Církevně-škol-

v tom, že jest speciálně slovenská. Článek resumuje, že stát na Slovensku nedovede si poradit bez církevního školství, proto ne z milosti, nýbrž z povinnosti má přispívat na církevní školství. Slovensko má dále svou tradici, na které musí stavět i postátněné školy a to je tradice slovensko-křesťanské výchovy.

Pokrokoví učitelé proti legionářskému plukovníkovi Medkovi. Ročník 1909 učitelského ústavu královéhradeckého bude mít o prázdninách sjezd. Abiturientem z téhož ročníku je také legionářský plukovník R. Medek, který v hradecké „Osvětě Lidu“ oznamuje, že sjezdu, ač se na něj těšil, se nesúčastní pro útoky, které pokrokové učitelstvo stále proti němu podniká. Týž vykreslil v „Nár. List.“ charakteristiku pokrokařského učitele za války: „Jednorocní právo a výločky kadet-aspirantů, kadetů a lajtnantů, však některým učitelům popletly hlavu. Venkovští devatenáctiletí či dvacetiletí chlapci, absolventi paedagogií, přišli na vojnu, po čase jim dali hvězdičky, potom i dlouhé šavle, jimiž brnčeli po dlažbě posádkových měst; páni hejtmani je „behandlovali“ jako své kamarády, zvali je do „Oficiersversammlungů“, popíjeli s nimi, hovořili s nimi o holkách a o kartách ve vznešeném jazyku německém. Za světové války pak nikdo mi nepřipravil taková muka, jako několik „pan-učitelů“, kadetů a lajtnantů, kteří snad, aby přehlušili dotyk provincialismu, si počínali namnoze tak odporně, světácky, udavačsky a rakušácky, že na konec vzbouzeli odpor a hrůzu i německých lidí. Jak byli zvyklí častokrát intrikovati u okresních hejtmanů a školních inspektorů za dob míru, tak se nyní někteří z nich předháněli v udavačství u vojanských pánů, ve šplhounství a v zbytečném rakušanství.“ Dále líčí, jak prázdné je vědění a bezměrná pýcha českých pokrokařských učitelů,

Školská reforma v naší republice. Pracovní komise při poradním sboru pro školskou reformu dokončila v červnu poradu o organizaci střední školy a učinila řadu dalších rozhodnutí. Do střední (občanské) školy se přijímají zpravidla žáci z pátého roku obecné školy. Potřebné doklady pro přijetí jsou: výroční vysvědčení a psychogram, vydaný obecnou školou pro střední školu, mimo to frekvenční vysvědčení pro obě školy ještě posudek sboru obecné školy, zdali a jak je žák způsobilý pro některou

školu. Posudek, který označí žáka za velmi způsobilého neb způsobilého pro občanskou školu, neb za velmi způsobilého pro střední školu, stačí pro přijetí žáka do příslušné školy. Je-li žák označen za méně způsobilého pro občanskou školu neb za způsobilého neb nezpůsobilého pro střední školu, má škola, na kterou chce žák vstoupiti, právo přesvědčiti se o jeho způsobilosti. Děje li se to zkouškou, vztahuje se zkouška na jazyk vyučovací a počty v rozsahu učiva pátého školního roku. Ze čtvrtého školního roku obecné školy může býti do občanské neb střední školy přijat jen žák, označený za velmi způsobilého pro tuto školu, když mimo to vykoná s úspěchem zkoušku z vyučovacího jazyka a počtů v témže rozsahu. Přestup z některé třídy občanské školy do střední školy se děje podle stejných zásad jako přijímání žáků z obecné školy. Při přijímacích zkouškách mimo uvedených dvou předmětů ještě je povinná zkouška z jazyku národnosti ve státě bydlící, a z třetí třídy občanské do čtvrté třídy střední školy mimo to z francouzského neb anglického jazyka. Tyto poslední mohou býti prominuty učil-li se jim žák povinně s nejlepším prospěchem. Posavadní zkouška dospělosti má býti nahrazena závěrečnými zkouškami, konanými na konci třídy sedmé a osmé. Zkouška na konci sedmé třídy se koná z vyučovacího jazyka (písemná i ústní), z vlastivědy a národohospodářské aritmetiky. Zkouška z osmé třídy se týká dvou různých předmětů dle vlastní volby žákovy. Z jednoho předmětu je zkouška písemná s možností používat pomůcek, z druhého předmětu je zkouška ústní, ale týká se určité látky, která byla žákovi za příslušný předmět uložena, aspoň tři měsíce před zkouškou.

Služební stáří učitelů při obsazování definitivních míst. Nejvyšší správní soud učinil v tomto ohledu dne 9. ledna 1924 číslo 3767/23, zvláštní nález. Při občanské a obecné škole chlapecké v Praze II., Vladislavova ul., ucházeli se o místo ředitele uchazeči, kteří všichni překročili služební stáří pětaticetileté a byli podle dobrého zdání o způsobilosti o místo kvalifikováni jako dobře způsobilí, jen jeden měl velmi dobrou způsobilost. Užší správní komise presentovala mladšího z uchazečů s „velmi dobrou způsobilostí“, zemské školní radě a a v rekursu ministerstvo školství jmenovalo dle čl. IV., zák. č. 306/20 sb. z. a n. nejstaršího při „dobré“ způsobilosti. Na odvo-

lání rozhodl Nejvyšší správní soud, že „služebním stářím“ rozuměti je dobu, která se podle platných zákonů a nařízení jednotlivým učitelům započítává pro výměru služebního. Vzhledem k tomu přestává býti dle rozhodnutí Nejvyššího správního soudu služební stáří při presentaci konkurenční jednotkou tehdy, překročí-li všichni ucházející o určité místo služební dobu třicetipětiletou.“ V tom případě rozhoduje kvalifikace.

Poměry na školách měšťanských volají po rychlé nápravě. Školy ty namnoze se zakládají překotně, ač není začasť pro ně řádné budovy, místností, výhavy pomůček ani zkoušených učitelů. V Čechách na některých okresích je na měšťanských školách až 40 proc., na Moravě 31 proc. a ve Slezsku 50 proc. nezkoušených učitelů.

Počet absolventů učitelských ústavů i s externisty, okrouhle 3000 osob, je dnes již značně větší než je potřebí; při tom ještě nutno přihlížeti k tomu, že učitelských míst zrušením tříd ubývá. Musí býti tedy regulován přírůstek, aby nenastala nezaměstnanost.

Hebrejské školství v naší republice. Podkarpatští Židé pomýšlejí postavit v Munkačevě hebrejské gymnasium, na kterýžto účel žádají od města 60.000 Kč podpory. Městské zastupitelstvo tento obnos odhlasovalo. Návrh gymnasia je hotov, potřebné finanční prostředky budou sebrány cestou sbírek mezi Židy a sionisté doufají, že stavba začne co nejdříve. Po tomto úspěchu pokračují Židé a po uskutečnění munkáčevského hebrejského gymnasia pracují na založení hebrejské měšťanské školy v Užhorodě

Učitelové jsou pronásledováni!! Na Moravě dne 15. června odhalena byla památní deska na rodném domě senátora nadučitele Al. Konečného v Hor. Otaslavicích. Řečník učitel Mikulášek, zástupce U. S. a Č. O. U., v proslovu se zmínil, že před 16 lety Konečný byl persekčován vládou vídeňskou. „My (učitelé) teď jsme však svědky stejných persekucí našimi čsl. úřady.“ Slavnostní řečník nadučitel Merta mluvil „o boji kultury s reakcí, která je ztělesněna římsko-katol. církví“ a prohlásil, že „jedním oddílem tohoto boje je boj o volnou školu“. — Zaznamenáváme dle zpráv novinářských.

Valná schůze socialistické „České obce učitelské“ konala se v Praze za účasti 173 delegátů. Sjezd vyzněl pro vstup všeho

organisovaného učitelstva do socialistických stran.

Přizpůsobení vyučovacích hodin jízdnímu řádu. Ministerstvo školství a národní osvěty vydalo dne 7. dubna 1924, čís. 134.690 ai 1923-I., výnos o přizpůsobení vyučovacích hodin jízdnímu řádu. Zavedením zvláštních, t. zv. školních vlaků, vznikají státu značná vydání, jimž by se dalo předejít, kdyby vyučovací hodiny na školách byly přizpůsobeny jízdnímu řádu.

Sázky a výchova v Anglii. Jistý anglický národohospodářský odborník přednesl ve schůzi členů anglického parlamentu zprávu, dle níž vydá se v Anglii ročně 350 milionů liber šterlinků na sázky, což jest čtyřikrát více, než kolik vláda věnuje na vzdělání a výchovu.

Nová učebnice německá katechetiky. Němci mají velmi mnoho pěkných učebnic katechetiky. Jmenujeme jen známá jména spisovatelů: Ber. Overberg, Aug. J. Gruber, Jan Hirscher, F. X. Schöberl, J. F. Benda, E. Damroth, Dr. S. Katschner, Dr. Frid. Noser, Ant. Ender. U Herdera ve Freiburgu vydal právě univ. profesor v Bamberce, Dr. Heinrich Mayer, novou katechetiku, která svou stručností a rozdělením jest úplně novou. Hned po zblýzném nahlédnutí do knihy jest patrné, že tato nová příručka nepovstala u zeleného stolu, ale že ji napsal nejen theoretik, ale výborný praktik. Nepodává suché nauky a pojednání, ale životné pravdy, vzaté ze života a psané pro život, aby byly vůdcem vůdci, který má mládež vésti k Bohu a pro něho vychovávat. Autor vyčerpává veškerou katechetickou literaturu knižní i časopiseckou a není v knize jeho nábožensko-paedagogické otázky přítomnosti, aby k ní nebyl vzat zřetel; k starším i ke všem časovým, novým předmětům, kterých katecheta k oživení a vštípení náboženské nauky použití může přihlídnuto. Na počátku podán přehled a literatura všeobecná a na konci 14 příkladů jednak z dobrých knih pomocných, jednak z vlastní praxe. V osmnácti kapitolách snesena pak celá nauka. Každá kapitola dobře vystihuje a zapadá do theorie a praxe náboženského vyučování. Tato nová katecheta je dobrým vodítkem pro začátečníka, ale i starší, zkušený katecheta nalezne tu mnohé co ho upoutá, nad čím se zamyslí a své názory poopraví. Dílko to zasluhuje i u nás — kde jsme tak chudi na řádnou učebnici katechetiky — širší pozornosti.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

Číslo 9.

ZÁŘÍ 1924.

ROČNÍK XXXIX.

Jubilejní sjezd českoslovanských katolíků v Brně.

Mladá generace dnešních katolíků ráda zapomíná, nebo si neuvědomuje, co bylo vykonáno starými pracovníky, zakladateli katolického hnutí u nás. Sjezd katolíků čl. ve dnech 16.—18. srpna t. r. v Brně byl pokračovatelem a zároveň připomínkou té práce, která zahájena byla před 30 lety, bez níž dnes, kdy národ jest samostatný, sotva by se byly daly uhájiti ty posice katolíků do té míry, jako se podařilo.

Jak nepřátelé katolicismu praví, veden jest u nás boj kulturní, který však přesněji můžeme nazvati bojem proti katolickému náboženství, a středem tohoto boje jest **škola**. *O školu se vede hlavní boj. Kdo ji získá, získá vše. Dneš škola není v rukou národa.* Národ náš, ač jest velkou většinou katolický, nevládne dnes nad svým školstvím, to patří zatím těm, kteří jsou jiné víry anebo jsou bez víry vůbec a tvoří pouze nepatrný zlomek národa. Nelze proto ani očekávati, že by školství bylo vedeno v duchu katolickém. Ten vládne dnes jen v málokterých školách. Obyčejně se ve škole setkáváme s náboženskou lhostejností nebo dokonce s nepřátelstvím proti všemu, co se nazývá katolickým. Tomu však tak dále býti nemůže, mládež nesmí býti odcizována víře otců, musí v ní opět zavládnouti opravdový katolický duch

Jubilejní sjezd v Brně vytknul si v projevu ministra Šrámka velký program československého katolicismu, *pokřesťanit československou kulturu a uplatnit se takto v národě*. Sjezd, jehož účastnilo se mnoho katolické intelligence, mnoho profesorů, učitelů a učitelek, po výkladu povolaných řečníků přijal příslušné resoluce, v nichž naznačen pracovní program do budoucna. V otázce školské přijata takto znějící resoluce:

Sjezd katolíků z Moravy Slezska a Hlučínska, pojednav o důležitosti výchovy náboženské pro katolickou mládež a pro blaho republiky, jakož i o nebezpečí, které hrozí zdravému vývoji našeho národa a budoucnosti státu z výchovy beznáboženské, ba přímo protináboženské, která na našich školách zneuhla se uskutečňuje, žádá:

I.

1. Pro katolické děti školy obecné a měšťanské veskrze katolické; stát je povinen je zřizovati a vydržovati.

2. Katolickým žákům na průmyslových a odborných školách budiž zabezpečena další náboženská výuka.

3. Taktéž katolickým žákům všech středních škol.

4. Soukromé školy katolické, vyhovující spravedlivým požadavkům státním mají právo na poměrnou státní podporu.

II.

Pokud tento náš základní požadavek nebude splněn, budiž z nynějších škol odstraněno vše, co rušivě působí na náboženskou výchovu mládeže, a buďtež tam znovu zavedena ona zařízení, která náboženskou výchovu podporují. Zejména žádáme:

1. Do škol, kde jest většina dítek katolických a z nichž odstraněny byly kříže, buďtež kříže opět zavěšeny.

2. Pro katolické dítky buďtež znovu zavedena povinná cvičení náboženská (školní modlitba, služby Boží, přijímání svátosti), jakožto nezbytná součást výchovy náboženské. Ku přijímání sv. svátosti buďtež katolickým žákům poskytnuty potřebné volné půldny.

3. V čas povinných náboženských cvičení ať nepodniká škola se žactvem ničeho, co by bránilo katolickým dítkám v účasti na těchto cvičeních (výlety a pod.).

4. Na konci školního roku nebuďtež konány na školách oslavy Husovy, protože oslavy tyto zavdávají značné části učitelstva příležitost k uplatnění tendencí protikatolických, jimiž náboženské city katolické mládeže jsou uráženy.

5. Z čítanek a učebnic školních budiž odstraněno vše, co uráží cit náboženský katolických dítek a buďtež tam zařazeny také články, pojednávající o zásluhách církve katolické o český národ.

6. Dějinám českým budiž vyučováno ve školách naprosto nestranně.

7. Občanské nauce nebuďtež vyučováno jako zvláštnímu předmětu, ale budiž přiřčena k vlastivědě nebo dějepisu.

8. Občanská výchova budiž také podávána ne jako zvláštní předmět, ale budiž uplatňována příležitostně ve všech předmětech a budiž při ní šetřeno náboženských citů všeho žactva. Zůstane-li však i nadále zvláštním předmětem, budiž povinnou pouze pro žáky bez vyznání.

9. Vyučování náboženství budiž pro všechno katolické žactvo povinným. Osvobození z vyučování náboženství budiž odstraněno jakožto zařízení nemorální, které jednak působí rušivě na výchovu dítek a jednak rodiče dítek svádí k bezcharakternosti.

III.

Sjezd katolíků z Moravy, Slezska a Hlučínska vyslechnuv referát o vědecké literatuře katolické, upozorňuje na nutnost zříditi v československé republice svobodnou katolickou universitu, jakožto kulturní ohnisko práce všech vědeckých oborů, jakožto duchovní středisko světla a pravdy.

1. Na všech fakultách filosofických v Praze, Brně a Bratislavě zřízeny buďtež stolice křesťanské filosofie a paedagogiky, aby výchova katolických studentů mohla se díti ve smyslu jejich světového názoru, aby university naše staly se opravdovými „universitates artium“.

2. V nejkratší době zřízena budiž učitelská akademie, jež by připravovala abiturienty středních škol pro povolání učitelské a stala se zárodkem příští filosofické fakulty svobodné katolické university.

3. Brněnské theologické učiliště budiž povýšeno anebo aspoň budiž mu jako samostatné theologické akademii dáno právo vysokých škol.

4. Nechť se ustaví přípravný výbor pro budoucí svobodnou katolickou universitu.

IV.

Zvýšenou pozornost třeba věnovati i mimoškolní výchově katolické mládeže dospívající. Katolickým rodičům klademe důrazně na srdce, aby své děti posílali pouze do katolických spolků pro mládež. Nebudiž v našich zemích místa, kde by nebylo spolku pro katolickou mládež. — V zájmu zdárné výchovy katolického dorostu — náboženské i národní — jest nezbytně nutno, aby vedení Orla, Omladiny a Mariánských družin se co nejdříve dohodla o nejrozsáhlejší možné spolupráci.

V.

V každé farnosti, kde možno, zřídí se místní odbor Matice Cyrillo-Methodějské. Klerus budiž o nich důkladně poučen!

*

K provedení usnesení sjezdových zvolen zvláštní výkonný výbor, který může býti doplněn a má se starati, aby přijatá usnesení nezůstala usneseními formálními, ale by byla realizovaná. Zvláště v otázce školské mělo by býti postupováno *urychleně a se vší rázností*, neboť každé otálení přináší mnohé škody.

Naše organizace školské, které nám mají vybojovat práva na školu a učinit z katolických rodičů pány ve škole, nejsou dosti pružné, aby se dalo jejich prostředky a taktikou počítat na zdar jednání dřív, než budeme mít otrávenou veškerou mládež.

Dnes už nestačí toliko boj obranný, boj resolucí, peticí, schůzí a táborů, dnes jest potřeba rázně jednat, nemá-li nám býti odcizena veškerá mládež. My se radíme, schůze konáme, ale zatím klidně před našimi zraky škola rdousí a vraždí nám katolické děti, vychovává z nich naše nepřátele. *My svoláváme schůze, mluvíme rozhořčeně, ale po schůzi a po táborech je jako bylo před tím!*

Nejhlupejší odpadlický učitel se nám vysměje a myslí si: „Křičte jen, křičte jako pes na měsíc, já si přece budu dělat, co budu chtít.“ A katoličtí rodiče nemají možnosti, aby tohoto vraha duše svých drahých dětí učinili neškodným. *Katolíci musí na školství platit až klesají pod břemenem daňovým. ale aby za své peníze byli pány ve svém školském domě*, aby mohli rozhodnouti o výchově svého dítěte, toho jim zákon nedovolí. Dvacet procent odpadlické spodiny národa ovládlo veřejné mínění, vynutilo si zákony, kterými **zotročilo 80 proc. katol. národa československého**, a kterými mrzačí a vraždí 80 proc. katolických dětí.

Otázkám školským a našemu programu školskému věnován 24. srpen. Cejou republikou jako mohutné heslo a jako neskrotitelný výkřik znělo naše heslo: **Chceme katolickou školu státní s katolickým učitelem!**

Nebylo to ovšem poprvé, kdy heslo to stalo se programem dne. Už několik roků, ale hlavně od doby, kdy protivníci naši za přední část svého programu určili zlaicisovat, odkřesťanit naše školství, *pozvedli katolíci svých hlav, aby důrazně hájili svého práva na školu.*

Lid náš kdekoliv se jednalo a jedná o školu, jeví největší účast, zájem a nadšení, lid katolické školy se domáhá, po ní touží a volá a dnes je **hlavní povinností těch, které katoličtí rodičové a katoličtí voliči na vlivná zákonodárná místa poslali, aby tomu lidu katolickou školu vymohli a zotročování katolického národa, mrzačení a vraždění katolických dětí zastavili.**

Václav Oliva :

O pohádkách při náboženském vyučování.

Úvaha ku článku: „Námět k diskusi“ ve „Vychovateli“, XXXIX., 97–98.

Za třicetiletého působení v obecných školách všech kategorií a typů, v různých krajinách a s dětmi různých letor nejdenně zastavil jsem se u předmětu pohádek při náboženském vyučování zvláště a při vyučování vůbec a jak upřímně doznati musím, docela jinak nahlížel jsem na ně v mladších letech své kněžské činnosti a jinak ve věku pokročilejším. V prvních dobách domníval jsem se alespoň, že vypravováním náboženských legend a pohádek, náboženský cit a tím i život u školní mládeže zvroucím a zjemním, že do vypravování Písma sv. vleji básnického vzletu a že vyučování samo získá tím jednak u pozornosti dítek a jednak v ochotě srdcí při vnímání věčných pravd.

Později však dle výsledků v praxi jsem úplně svých dřívějších názorů se vzdal a přiklonil k přesvědčení, tlumočenému již v dobách červánků katolické obrody v Němcích, kdy přezkušovaný katecheta Dr. Knecht nezdráhal se prohlásiti: „Die heilige Schrift ist keine Legende und keine Fabel“ a od té doby z důvodu, že náboženské vyučování je poutáno a tudíž i operuje momentem nadpřirozeným, kdežto světské vyučování pouze prvky přirozenými, pokročil jsem až tak daleko a na tolik, že nestrpěl jsem při náboženském vyučování svém ve školách ničeho, co přesně v Písmě sv. obsaženo není, ba projevil jsem roku 1922 ve „Vychovateli“ i přání a náhled, že v náboženských učebnicích Starého i Nového Zákona nemá býti při jednotlivých člancích ani jediného jot, jež by v témže ději nebylo obsaženo v Písmě sv. Důvodem toho byly mi: inspirace a tím dle některých nebesky zharmonisovaná i mluva bible.

Myšlenky tyto již vícekrát chtěl jsem ovšem uvést v okruh katechetické veřejné diskuse, ale vždy vyskytla se nějaká překážka, pro níž nebylo možno tak učiniti.

Rozhodnutí, lze-li při náboženském vyučování užívat legend a pohádek ze života Pána Krista, Matky Boží a svatých apoštolů, jednajících o tom, co v Písmě svatém o Synu Božím, Marii Panně a svatých apoštolích buď obsaženo není, anebo obsaženo jest mnohem stručněji a jednodušeji, než tyto legendy a pohádky uvádějí, souvisí, byť nepřímo, vlastně s otázkou, jak vyučovati jest bit blickým dějinám, neboť, bude-li tato otázka správně rozluštěna, samo sebou jako důsledek a závěr její dostaví se rozřešení sporného názoru o legendách a pohádkách o Ježíškovi, Matce Boží a svatých apoštolích — ježto jenom o tyto legendy a pohádky zajisté se jedná a jednati může, abstrahendo od pohádek i legend ze života jiných světců a blahoslavenců Božích, jak jasno z římského kněžského breviáře, kde podobných zjevů je celá řada, při náboženském vyučování. Samozřejmě při tom jest třeba vytknouti jak názory protestantů, tak katolíků a z obou dedukovati závěr, jenž by odpovídal přísně duchu církevnímu, t. j. Písmu sv. i tradici a opíral se o školní praxi a nábožensko-mravní život věřících jednotlivců a celých národů. A tu v Německu z protestantů v tomto směru za auktority platí: Zetzschwitz, Holtsch, Caspari a z katolíků zase Erdmann, Barthel, Holzammer, Knecht a j., abych doklady vzal z míst, kde náboženské protivy nejvíce se stýkají a tím zároveň na sebe působí jak ve směru centrifugálním, tak diametrálním co nejvydatněji.

Protestant Caspari proto vychází z předpokladu, že charakteristicko-výsostní známkou biblických dějin je poznatek, že jsou to dějiny, jež mezi Bohem a lidmi či lidstvem se přihodily a že tedy při nich naskytá se možnost i účinnost Božího zásahu ve viditelný svět i na těch místech Písma sv. a při takových událostech, jež na první pohled nemají v sobě ani nic nadpřirozeně zázračného, vším právem rozhodně vyslovuje se jednak proti těm, kdož biblické dějiny chtějí učiniti základem všeho náboženského vyučování a jednak i proti těm, kdož po příkladu Diesterwegově miní zase s nimi ve škole naložiti, jako nakládá se s ostatními dějinami vůbec. Právěť doslova: „Kdo zásahu Božího ve viditelný svět a v život člověka popírá, nemůže ovšem na biblické dějiny jakožto vyučovací předmět pohlížeti jinak, než s nedůvěrou a odporem. Alespoň tento vnitřní rozpor mezi zásahem Božím ve svět a jeho popíráním, ač již dávno bylo jej (v protestantských církvích) znamenati, došel výslovného zdůraznění v tak zvaném Stiehlově pruském školním regulativu z r. 1855, jenž prohlásil biblické dějiny za pole, na němž by evangelická škola obecná měla klásti základy ku křesťanskému životu sobě svěřené mládeže a život tento vůbec uskutečniti“ a o Diesterwegovi píše: „Diesterweg prohlásil, že náboženské vyučování biblickým dějinám tak, jak se dělo a děje, nezbytně přivádí k domněnce, že ve starých dobách vše, co se stalo, dělo se docela dle jiných zákonů a zásad nežli v době nové, jež dle toho nemá nižádného řádu. Tím podniká se přímo atentát na cit pravdy u dětí. Proto je na čase, aby dle historicko-vědeckých zásad, jichž jednotlivci v naší době se dopátrali, nové poznatky o biblických dějinách staly se údělem i obecných škol a aby v nich s biblickými dějinám bylo nakládáno jako s dějinami vůbec. Než není třeba ani dovozovati, že tyto názory Diesterwegovy by biblické dějiny právě tak pohřbily jako myšlenky Stiehlovy.“

Z té příčiny jsou tedy pro protestanty, jak dovozuje Caspari dále, dvě velmi důležité otázky, a to první: Má-li se v jich školách vedle bible užívati i zvláštní biblické dějepravy či má-li se vůbec biblickým dějinám vyučovati? a druhá: Čeho se má tímto vyučováním docíliti, t. j. má vyučování biblickým dějinám býti přípravou k vyučování katechismu, nebo katechismus má býti jenom přídatkem biblických dějin? k nimž též auctor odpovídá si s důrazem: „První otázku vzhledem k rozvoji obecného školství a dále při úvaze o některých zvláštnostech a rozměrech celého Písma sv. jako celku dlužno zodpověděti se vší určitostí ve prospěch biblické dějepravy“ a o druhé poznamenává: „Minulé doby hájily přesvědčení prvního směru, t. j. že vyučování biblickým dějinám, ať již se jedná o vypravování jednotlivých dějů, ať o názorné jich představení a vysvětlení, přikázaly za výpomoc pro vyučování katechismu. A vskutku nemožno katechismu, míníme-li výrazem tímto základní a nepostrádatelné součástky věroučné bez ohledu na rozdíly mezi jednotlivými konfesemi, vyučovati bez biblických dějin. Vždyť na př. symbolum, dekalog, Otčenáš a svátosti nedají se vůbec bez dějinných podkladů ani projednávat. Proto v naší době dospělo se k názoru, že katechismus není vlastně ničím jiným, než jakýmsi dodatkem či přílohou k biblickým dějinám, kterýžto názor souvisí s velikou oblibou didaktických snah některých paedagogů z Herbartovy školy, jako na př. Zillera a s náklonností, by všeliké vyučování dělo se v koncentrických kruzích. Při tom základním pravdám katechismu vyučuje se jen příležitostně

a nezachovává se posloupnost jednotlivých jeho částek. Než, takovýmto způsobem celý katechismus vlastně se ocitá v ssutinách Proto katechismus jako celek musí vždy při náboženském vyučování své místo podržeti .“

Dle toho tedy u většiny věřících protestantských bohoslovců ovládá posud přesvědčení, že v obecných školách nutno vyučovati nejen biblickým dějinám, ale i katechismu, a to tak, aby mezi oběma těmito předměty panovala vnitřní harmonie a souvislost, či aby vzájemně se doplňovaly a vysvětlovaly přes to, že u nich bible je základem nábožensko-věroučných systémů všech směrů a odstínů.

Při tom o uspořádání biblické dějeprawy dodává Caspari: „Dle fakta, že biblické dějiny a katechismus tvoří vlastně celek, nutno voliti i jednotlivé jich děje. Tyto jednak mají býti doklady k učení katechismusovému a jednak mají podávati dějiny říše Boží. Proto nutno především přihlížeti k těm starozákonním dějům a zřízením, k nimž Nový Zákon se vztahuje anebo s nimi souvisí a jimi se vysvětluje Než přece pořad a postup při jednotlivostech a při různých dějích musí odpovídati postupu dějinnému tak, že dlužno začíti stvořením světa a postupovati k založení církve Řečí biblických dějin musí býti řeč církevní bible, tedy u nás (protestantů) bible Lutherovy. Biblické dějiny musí býti vypravovány biblickými slovy Protože však naše (protestantské) učebnice opravdu, pokud možno, co nejvíce zachovávají doslovné znění Písma sv., zajisté katecheta způsobil by jenom zmatek, kdyby při svém ústním přednesu příliš daleko odbočoval a různými vložkami nebo znázorněním původní ráz dějů stíral. Od dítek sice v posledním čase nevyžaduje se slovná se naučení biblickým dějům, ač nesmí se přehlížeti, že v dětském věku slovné naučení se příběhům biblickým je mnohem snažší a vhodnější než volné vypravování . Pokud se týče biblických obrázků, jichž účelem jest znázornění a zapamatování si jednotlivých dějů, sluší dobře si uvědomiti, že pro naši dobu tyto obrázky jsou daleko menší nutností, než za časů Lutherových, kdy dítky neměly vůbec učebnic.“

(Dokončení.)

S.U.V.

Státní náboženská škola v Itálii.

Pod tímto názvem přinesl „Našinec“ (30. VII. č. 173) širší pojednání z Říma pod značkou —gi— o pozoruhodné změně ve státním školství italském. I u nás provádí se reforma školy, ovšem jiným, zcela opačným směrem, a nebude snad nezajímavo, podáme-li některé vyňatky z článku onoho, tu a tam z jiných zpráv je doplňující.

„Italské školství ve svém celku upraveno bylo po prvé zákonem Casatiho ze dne 13. listopadu roku 1859. Zákon tento byl církvi poměrně příznivý. Pozdějšími dodatky byl však podstatně zhoršen. Zákonem ze dne 16. ledna 1873 byly zrušeny theologické fakulty na italských universitách. Zákonem ze dne 23. června 1877 odstraněno bylo vyučování náboženství na středních školách. Dekretem ze dne 14. září 1889 bylo konečně vyloučeno vyučování náboženství z učitelských ústavů a obec. škol a to na základě zák. ze dne 15. července 1877, který o náboženství na školách obecných vůbec mlčel. Katolíci tehdy byli v pa-

sivní oposici a nesúčastňovali se voleb. Tak v Itálii v letech 1873—1899 bylo veškero školství zlaicisováno od university až po školu obecnou. Malým zlepšením tohoto stavu byl královský dekret ze dne 6. února 1908, kterým péče o vyučování náboženství byla svěřena obcím. Na přání rodičů mohla obecní rada usnésti se na zavedení náboženství do obecné školy. Když obecní rada přání rodičů zamítla, musili si rodiče dáti dítky vyučovati náboženství na své útraty.“ („Naš.“)

V těchto školských poměrech italských nastal za vlády Mussoliniho v důsledku jeho politiky a nových vztahů mezi státem a církví rázem naprostý obrat — provedeny neočekávané reformy.

Italská vláda svěřila provádění reforem potřebných v italském školství senátorovi prof. Giovannimu Gentilemu, který již před 4 roky v přednáškách k učitelstvu terstskému projevil nové myšlenky o výchově. Myšlenky tyto jevíly opravdovou lásku ke škole a živý smysl pro učitelovu zodpovědnost za práci ve škole konanou.

Byv povolán na křeslo italského ministra vyučování, obklopil se musí dopravdu pracovitými a věci rozumějícími a s jich pomocí ihned zahájil činnost pro provedení skutečné dalekosáhlé reformy všeho školství italského.

„Král. dekret z 1. října 1923 ve čl. 3. praví: *„Základem a korunou ve škole obec. na všech stupních je vyučování křest. nauce ve formě, v jaké se dochovala v katolické tradici.“* Tím přihlásila se dnešní italská vláda v otázce výchovy a vzdělání mládeže k oněm zásadám, které vždy hlásala církev a které katoličtí pedagogové vědecky odůvodnili. Ve čl. 3. praví se dále: *„Náboženství vyučují ve dnech a hodinách stanovených vyučovacím řádem učitelé, kteří se k tomuto úkolu hodí a úřad tento převezmou, také jiné osoby, které za způsobilé budou uznány královským provisorem studií po slyšení místního školského úřadu. Aby se zjistila způsobilost k vyučování náboženství ať učitelů, ať osob jiných, nechť královský provisor vstoupí ve styk s příslušnými církevními úřady.“* Od vyučování náboženství jsou osvobozeny ony dítky, jejichž rodiče prohlásí, že sami se o ně chtějí postarat. Tak církev má nyní v Itálii vliv na ustanovení učitelů náboženství a není-li jiných, může ustanovovat za katechety také kněze.“ („Naš.“)

Reforma národní školy provedena byla na základě výnosu ze dne 24 října 1923. Vyučování dělí se na tři stupně: Přípravný, dolní a horní. První dva trvají každý po třech letech, poslední dva roky. Pět prvních tříd jsou třídy základní, v dalších třídách vycvičí se mládež pro určitá povolání. *Středem veškerého vyučování jest náboženství katolické, upravené vlastivědně se zřetelem k vynikajícím místním světcům a náboženským myslitelům.* Vyučování na přípravném stupni směřuje k ukáznění prvních projevů intelligence a povahy. Stupeň dolní doplňuje tyto první poznatky pro cvičení základních věcí z oborů mateřských, počtů, měřictví, přírodních věd a kreslení. Horní stupeň až do V tř. prohlubuje intelligenci dětí dalšími poznatky z oboru dějepisu, zeměpisu a přírodopisu domácího i zemí důležitých pro obchod a vystěhovalectví. Vyučování ve vyšších třídách specialisuje se znenáhla pro různé obory práce a průmyslu. Na konci školního roku konají se zkoušky, rozhodující o postupu do vyšších tříd. Zvláště přísné zkoušky před tříčlennou komisí nařizeny jsou na konci třetí a páté třídy.

Ministerským nařízením vydány nové osnovy učebné pro školy obecné. (Osnova vyučování náboženského ve „Vychovateli“ letos str. 104—105) Osnovy

ty byly vydány v malé brožurce o 88 stranách s úvodem ministrovým. V předmluvě praví ministr, že osnovy mají ráz naznačovací. Učitel se upozorňuje na výsledek, který od jeho práce stát očekává, při čemž se učiteli ponechává, aby k dosažení tohoto výsledku svobodně volil prostředky vhodné. „Tyto,“ praví ministr, „z mnohých důvodů se vždy různí podle skutečného poměru, v jakém se nalézá učitel v místě školním, i podle poměrů učitelova vzdělání, jeho letory, nežli se mu po mnohých zkušenostech podaří dosíci pravého ducha vychovatelského.“

„Dle ministerského výnosu ze dne 1. listopadu 1923 nabývá náboženství na obecných školách v Itálii centrálního postavení. V prováděcím nařízení k učebním osnovám, praví se ve čl. 1.: *„Náboženství, jež zákon považuje za základ a korunu elementárního vyučování, je také dáno význačné místo v četných jiných předmětech, které má svým duchem pronikat. Tak program zpěvní obsahuje také náboženské písně; vyučování jazyku italskému poskytuje část u příležitosti, aby se stala zmínka o hrdinách víry; učitel nechť ve vyučovacích hodinách užívá také motivů náboženských; není ani potřeba připomínat, že velká část vyučování dějinám má být věnována význačným osobám a událostem kultury náboženské.“* Proto také hodin speciálně náboženských nepředepisuje se mnoho. V náboženských hodinách mají jaksi v jeden celek v náboženských úvahách splývat kulturní prvky všech předmětů jako v jediném ohnisku. V dalších prováděcích nařízeních na př. ze dne 5. ledna 1924 se nařizuje, aby *církevní úřady spolupůsobily také při výběru náboženských učebnic.*“ („Našinec“.)

V okružním listě ministerstva vyučování pojednává se znovu o tom jak a proč se má vyučovat náboženství na italských školách. Předně se tu praví, že *„náboženské citění znamená pro mládež a příští pokolení záruku vážného smýšlení, neboť náboženství představuje hodnoty božské a absolutní, které dítěti bezprostředně zjevují lidské povinnosti. Žádné náboženství nechápe božské tak lidsky jako křesťanství. Vyučování ve škole nesmí se omezit na pouhou suchou doktrinu. Aby právě vyučování nescházela dostatečná, historická a důkladná metoda, je třeba náboženské poesie ano takoruka zpěvu víry. Proto veškeré vyučování musí se přizpůsobit náboženskému duchu. Oni žáci však, jejichž rodiče chtějí je neodvisle vychovávat, mohou být od vyučování náboženství osvobozeni. Čistě náboženská část vyučování, používání učebních knih, které jednají o hrdinách víry a apoštolích dobra, má se dít tak, aby je mohl přijati každý vážně myslící člověk, uznávající jeho vysokou pedagogickou cenu. Konečně má být vyučování náboženství prosto polemického tónu.“*

Dopisovatel „Našince“ končí svůj článek: „A tak opravdu nelze upříti, že školský program italský má ráz pevnosti a rozhodnosti. Není v něm ničeho polovičatého a kompromisního, co by chtělo vyhovět všem, nýbrž je to určitý celek, který *„náboženství určuje za počátek a konec veškeré výchovy a vzdělání mládeže italské. Bude-li tento program na školách také loyálně proveden, tu není pochybnosti, že dá národu italskému mocný mravní základ, bez něhož každý národ musí zahynout a s nímž každý národ triumfuje nad svými sousedy. Skutečné, solidní vzdělání a vychování může se zdařit jen na podkladě konfesním. T. zv. neutrální škola vůbec není školou, tak jako řekl původce nového školského zákona býv. ministr školství a proslulý italský filosof Gentile: Scuola neutra, cive nulla.“*“ („Našinec“.)

Při provádění těchto školských oprav v Itálii v nebezpečí bylo vyučování náboženství na školách národnostních menšin v italském území. Vydáno bylo totiž vládní nařízení, že náboženství na slovanských a německých obecných školách musí být vyučováno italsky. V Tyrolsku nařízení vešlo v platnost v listopadu a v území slovinském a v chorvatském mělo být také prohlášeno. Jiho-slovanští biskupové zaslali ihned sv. Stolicí memorandum o této záležitosti. Ve své odpovědi prohlašuje sv. Stolica, že v otázce této stojí na stanovisku, které zaujal nebožtík Benedikt XV. a že žádá náboženské vyučování v mateřském jazyku. Upozorňuje na situaci v Itálii, která znemožňuje sv. Stolicí, aby vykonala a dosáhla, co by chtěla. Ujišťuje však, že učiní vše pro slovinské a chorvatské duchovenstvo, co bude v její moci.

Na důvěrné konferenci jihoslovanských biskupů bylo prohlášeno, že nařízení vládní odporuje zákonům Codexu a že náboženství musí být vyučováno mateřštinou. Biskupové poslali ministru vyučování pamětní spis, ve kterém sdělují, že nařízení nemohou uznati a že by musili duchovenstvu naříditi, aby vyučovalo děti slovanských rodičů náboženství v kostele, místo ve škole.

Ministr Gentile odpověděl biskupům, že nikdy neměl úmyslu, nutiti duchovenstvo, aby mládež jiné národnosti vyučovali italsky. Současně odvolal rozkaz, který již platil v jižním Tyrolsku a tak i tam náboženství opět je vyučováno mateřským jazykem.

Paedagogické reformy školské a změny, které ve školství italském byly provedeny novými zákony, o nichž podrobnější zprávy přináší „Věstník Československého paedagogického ústavu J. A. Komenského“ zasluhují širší pozornosti, vždyť z podrobností nařízení těch lze, jak patrné, i reformátorům ve školství u nás nalézt mnoho dobrých popudů k práci na poli školském. *V naší republice nejsme však ještě tak daleko, aby ministr školství mohl promluvíti rozumně o paedagogickém významu náboženství. Byl by polovzdělanci ukřičen!*

JAN OLIVA:

Kulturní stupně v náboženství.

(Pokračování.)

Po vysvětlení jednotlivých složek schematu třeba si ještě všimnouti — k lepšímu pochopení celé věci, — alespoň částečně, vzájemného poměru čili relace některých těchto složek mezi sebou.

Vezmeme na př. poměr proroků k ostatním složkám schematu. „Od doby, kdy proroctví začala se zapisovati, rozšřuje se obor působnosti israelského prorokování nad původní užš kruh a objímá i budoucí osudy pohanů, buď proto, aby tím židy zastrašilo, nebo proto, aby poskytlo pohanům potřebné světlo milosti, nebo konečně, aby křesťanské církvi přivedlo k vědomí universálnost božské přípravy na Krista.“⁵⁾ „Proroci očisťují náboženství isr. ode všech pohanských příměškův a lokálních a časových slupek a připravují tak náboženství mravní a universální.“⁶⁾ V této činnosti přicházeli ovšem do úzkého styku s kněžími. „Kněží zpravidla požívali u lidu veliké vážnosti a měli velikou autoritu, byť i nebyly řídkými případy, kde svou povinnost zanedbávali a šli

⁵⁾ Kirchenlexikon 10, 467. ⁶⁾ Ottův Slovník naučný s. v.

společně s protitheokratickými a odpadlickými stranami lidovými a vládními. V řečích proroků stihá je proto silná hana (na př. Jer. 5, 31; 6, 13; 23, 11. Pláč Jer. 4, 13 Ezech. 22, 26. Oz. 6, 9. Mich. 3, 11. Sof. 3, 4); viz na př. bezbožné jednání velekněze Uriáše (4 Král. 16, 10 n.).⁷⁾ „Jako „strážcové“ a nosiči čistého jahvismu proroci provozují stálou kontrolu lidu, státu, kněží i králů (politická činnost proroků) a ocitují se nejednou v odporu s proudem doby (ritualismem a formalismem v náboženství) a jednotlivými vlivnými osobnostmi (králi a jejich politikou) a stavy (kněžstvem). Chtějí, aby Israel jako vyvolený národ byl též mravně synem božím.“⁸⁾ „Kněží byli vlastní učitelé Zákona a proroci Zákona a proroci odporovali zevnitřně jeho následování, které bylo proti (pozdějšímu) směru farisejskému.“⁹⁾ „V obraze minulosti, jak se konečně v židovstvu ustálil, nejsou to kněží, nýbrž proroci, kteří vystupují jako zástupci Jahveovi před lidem. Reforma Ezdrášova nestala se v zájmu hierarchie, nýbrž Zákona. A právě Zákon, jenž pojišťoval kněžím takové důležité místo v obci Jahveově, byl na překážku opravdu pokrokovému vývoji kněžstva. Hierarchické zřízení mohlo být ustaveno, ale nemá dalších dějin, poněvadž ideál byl spoután. Velekněžství pozdější doby, jež spojilo v sobě duchovní a světské panství, musilo na tomto konfliktu zahynouti.“¹⁰⁾

O utrpení očištném v názorech proroků „Velká část Ezechielovy činnosti záležela v symbolických úkonech a v utrpeních, jimiž současníkům jeho bůžská vůle byla projevována (Ez. 4, 1 n.; 5, 1 n.). Účinek těchto jevů byl tak mocný, že i falešní proroci brali je ku pomoci. Jer. 28, 11. 11.)“¹¹⁾ „Děj knihy Jobovy je individuální aplikace všeobecného problému zaměstnávajícího již od doby Jeremiášovy mysle židů, proč mnohdy spravedlivý trpí a nespravedlivému vede se dobře jest to boj vroucího náboženského života se zkostnatělou tradicí, boj ducha hlubokého a ušlechtilého s povrchní vírou lidí průměrných Job docházel krok za krokem k poznání, že svět je větší než člověk a Bůh je větší než svět, že člověk není středem světa, nýbrž jen malou částí všehomíra, kteréžto poznání učí jej snášeti jeho osud, nehlobati o záhadách řízení světa a oddati se do vůle Boha, jež nalézá Job v jeho mocném působení v přírodě. Ve světle tohoto výsledku jeví se utrpení Jobovo býti *utrpením očištným*, jež povznáší spravedlivého trpitele ještě k větší dokonalosti, sílí a upevňuje jeho zbožnost. Poznání to ulehčuje i zbožnému snášeti bídu života a při tom setrvati u vědomí bezúhonného života, vede k oddannosti do vůle Boží, jaká se jeví v žalmech, v nichž zbožný stále utíká se k Bohu s modlitbou. Sr. zvláště konec žalmu 73. Tím vymýceno jest z duchovního života židovského dogma dusící vývoj lidstva k čistšímu životu mravnímu. Dalším mezníkem v tomto ideovém vývoji, kde vnitřní rozpor mezi zděděnou vírou a novými idejemi vede k ještě většímu pessimismu, jest kniha Kazatel. Kdežto hlubší povaha skladatele knihy Jobovy probíjí se k ideálnějšímu rozřešení *irrationální* stránky života, vyznívá Kazatel v bezútěšnou skepsi.“¹²⁾

Tento nástin o prorocích postačí na vysvětlení, co jsem mínil, když jsem výše napsal, že jednotlivé složky schematu jsou ve vzájemném poměru mezi

⁷⁾ Kirchenlexikon 10, 400. ⁸⁾ Ottův Slovník naučný s. v. ⁹⁾ Real-Enzyklopaedie 15, 265.

¹⁰⁾ Real-Enzyklopaedie 16, 41. ¹¹⁾ Kirchenlexikon 10, 467. ¹²⁾ Dr. Růžička v „Naší Vědě“ 1922, 10—11.

sebou. Jako zde o prorocích, dalo by se podobně pojednat i o ostatních těch složkách, ale pro náš účel není toho třeba. Kdo by se o to zajímal, najde pomůcku v pojednání o všeobecném vývoji náboženství israelsko židovského od Wellhausena v *Kultur der Gegenwart*, Teil I., Abteilung IV., 1. (Israelitisch-jüdische Religion). Stanovisko autorovo je ovšem rationalistické, proto třeba tu opatrnosti.

Kdo pozorněji pohlédne celkově na podané schema, hned si všimne, že vývoj Zjevení božího přestává u Krista Pána, apoštolů a církve. Tak tomu skutečně jest. Úmrtím sv. apoštolů ukončeno bylo všechno nadpřirozené Zjevení, od té doby nic podstatně nového Bohem zjeveno nebylo. Tak zvaná privátní zjevení, jež se stala některým svatým osobám v církvi neobsahují v sobě žádnou dříve neznámou základní pravdu náboženskou.

Od úmrtí svatých apoštolů není tedy kulturních stupňů v náboženství po stránce historické posloupnosti (zjevení se dále nevyvíjí), nýbrž jsou tu jenom kulturní kruhy po stránce geografické rozlehlosti (Zjevení ukončené se rozšiřuje po zemi vždy více, k novým a novým národům). Rozšiřování to je dílo církve. Jestliže tedy mluví se o kulturních stupních i v náboženství katolickém, musíme tomu rozumět ve smyslu právě podaném. Nejde tu o nové prvky Zjevení, nýbrž jenom o aplikování ukončeného Zjevení božího na různé národy a na různé stupně světské kultury těchto národů. Že toto aplikování mělo na celkový ráz těchto různých národů svůj vliv a že dělo se čím dále intenzivněji, je všeobecně známo; že tím národové pokračovali ve své kultuře, stávali se čím dále kulturnější, dosahovali vyššího stupně celkové kultury, je také všeobecně známo z církevního dějepisu. Rovněž i to je známo, že tímto aplikováním vždy intenzivnějším *poznání* Zjevení božího vždy více se prohlubovalo a bude ještě prohlubovati, ale žádná *základní* pravda náboženská dříve neznámá se tím neobjeví.

Toto aplikování Zjevení božího nedělo se u všech národů stejně — podle různé povahy jednotlivých národů dostalo zřízení církevní a každého jednotlivého národa svůj zvláštní ráz, mluvíme proto o náboženských a církevních typech katolických národů. I to je všeobecně známo: náboženský a církevní život v jižní Itálii má jistě ve mnohých (ovšem nepodstatných) věcech jiný ráz než podobný život u nás nebo na Slovensku.

Toto aplikování Zjevení božího nepostupuje u žádného národa přímočárně, není tu stálý pokrok, je tu dosti často *dekadence* (couvání, ba i naprostý úpadek). Každý starší kněz duchovní správy zná ze zkušenosti, jak mnohá osada hodná, spořádaná v ohledu církevním najednou načisto se změnila, stala se přímo křížem pro duchovní správu. Něco podobného platí o celých třídách obyvatelstva (na př. o třídě dělnické, rolnické), i o celých národech (u nás na př. v době po Husovi, kdy hnutí se zvrhlo ve válečné řemeslo). Poznání a uznání takové dekadence řídí se dle světového názoru jednotlivců. Co dobří katolíci mají za dekadenci, sektáři mají za zvláštní přednost a neobyčejný pokrok. Není nejmenší pochybnosti, že českoslovenští se stanoviska ryze náboženského jsou naprosto dekadentní, ani ovšem si myslí, jak jsou nábožensky pokrokoví.

Při oceňování kulturního stupně náboženského třeba se vystříhati jedné chyby velice rozšířené; nazval bych ji nejraději fikcí, ale poněvadž toto slovo

mohlo by se vykládati ve smysl, který nechci, užiji raději výrazu *idealisováný*. Aby se slovům mým špatně neporozumělo, musím trochu více o celé věci se rozepsati.

Rozebereme-li logicky slovo národ, vidíme, že j to v mnohém ohledu vlastně fikce, idealisování, aniž bychom ovšem si toho byli vědomi. Tažme se konkrétně: mám při slově národ, když jsem v nadšení nad národem na mysli tohoto určitého člověka (taškáře, nemravu, lenocha, pokrytce . . .) ? nebo tuhle určitou třídu lidí (lichváře, podvodníky řemeslné . . .) ? Když to takto prozkoumáme, koik nám zbude lidí, o kterých bychom mohli správně a s dobrým svědomím říci, že tvoří počestný národ ? — Vědátor myslí, že celý svět se točí jenom kolem jeho určité vědy, že věda je v životě hlavní trumf, umělec si to myslí o umění, jiný si to myslí o penězích . . . Při všech těchto a podobných ikcích myslíme jenom na stránky pěkné, stránky nepěkné přehlízíme. Ty stránky pěkné pak generalisujeme a tím jim dodáváme také větší váhy než fakticky mají . . . asi tak, jak to je při šatech svátečních a všedních: život probíhá v šatech všedních, ale myslíme si, jakoby probíhal v šatech svátečních.

V životě náboženském je mnoho analogií k tomu, co právě řečeno. Mnoho lidí i nábožných žije ve dvojím životě: v tom obyčejném doma (při svém zaměstnání), v tom zvláštním v kostele a v některé zvláštní dny slavnostní — proto mívají zhusta i dvojí morálku. Jen u některých lidí se dosáhne toho, aby žili oním zvláštním náboženským životem stále, den ze dne: to jsou svatí, dokonalí, opravdu cele nábožní. Tato věc se v semináři tak jasně neřekne; tam se vede bohoslovec většinou tak, jakoby měl pak mezi věřícími na osadách jen takové výmínečně hodné lidi, kdežto ve skutečnosti . . . Tak tomu bylo vždycky. Avšak člověk, jak je uvyklý na idealisování, idealisuje i minulost: uchopí se některých jasných postav v minulosti, ty generalisuje a při tom zapomíná úplně na všechny nepěkné stránky oné minulosti; tak se děje na př se středověkem i starověkem křesťanským. V jiném směru táž věc: co jednotliví svatí po dlouhá století, každý zvlášť, dobrého vytvořili, to žádá mnohý návod asketický od nynějšího člověka najednou. Nebo při vyučování dějepřavy: krásné stránky Abrahama se berou, že měl více žen, že lhal, se nevezme. Nebo když lidé říkali, proč Bůh dobrotivý dopouští tuto válku, vybírali jednu vlastnost Boží, nedbajíc ostatních. — — Lidé si přímo přejí a žádají, aby se s nimi jednalo idealisovaně nemají rádi kazatele, který chce od nich něco opravdu náboženského mají rádi takového, který mluví o vdovách a sirotcích . . . který s nimi na potkání laškuje . . . který jim dá svatý pokoj (zvláště v systému 1 nebo 2 dětí a vyhánění plodu). Avšak i kněži, ba i biskupové si přejí, aby se tak vespolek jednalo: pravda a spravedlnost nebývají vždy tak milými jako podkuřování. — — A ve škole: chceme (vlastně chtěli jsme do převratu) do dětí školních navočkovati všechny dokonalosti, svatosti a vědoucečnosti všech opravdu velkých, svatých lidí, ačkoli ty děti nemají k tomu žádný základ, zvláště když rodiny jsou takřka bezbožné; kde není základ v rodině, obyčejně vše marno . . . děti to napapouškovaly, ale nebylo to vžito, proto to nemělo vytrvalosti. Mimo to nejvyšší základní pravdy náboženské byly zjeveny ve zvláštních nadšených slavnostních okamžicích, za zvláštních hluboce dojímavých událostí — ke svému pochopení a zažití vyžadují něco podobného. Jak škola teď vypadá, není to možné. — — V jistém ohledu i některé reformní snahy patří do této rubriky.

Vezmou některou stránku věci, prohlásí ji za hlavní a dle toho upraví celý názor. Někdy se to podaří, tenkrát, když nějaký genius svou intuicí postřehne hlavní znak, hlavní jev. Ten pak dá lidem tolik duševního majetku, že určuje ten který obor na dlouhá leta, třeba i na sta let. Viz myšlenku Páně, že P Bůh je našim otcem. Většinou však reformní snahy jsou idealisování, na př. snahy o lepší katechismus, dějepravu, církevní dějepis. Více než na knize, záleží na osobnosti učitelově, ale i prostředí má veliký vliv (dříve knihy nebyly tak dokonalé, ani metody, ale prostředí bylo náboženské, teď máme pěkné metody katechetické, ale prostředí protináboženské — vidíme, kdy byl lepší výsledek).

Při aplikování Zjevení božího vytvořila si církev během času různé *methody*, hlavně ovšem podle zkušeností s národy evropskými, tedy v okruhu kultury klassické (řecké a římské). Těmito methodami v základě pracují misionáři i u národů mimoevropských, v okruhu vzdělanosti jiných. Tu upozorňují někteří badatelé, že pro tyto mimoevropské okruhy bude třeba metody dosavadní hodně změnit dle myšlenkového uspořádání oněch okruhů. Tak na př. hrabě Keyserling a Pavel Feldkeller zastávají náhled,¹³⁾ že všechny základní pojmy evropské filosofie představují jen „západní dialekt myšlení“ a že ten, kdo chce býti pravým filosofickým kosmopolitou, musí se naučiti rozuměti též „dialektu (myšlení) jihoasijskému a severoamerickému.“

(Pokračování.)

Dr. LUB. PETR:

Rozdíly jinošské a dívčí psychy a otázka koedukace.

(Pokračování.)

Ve zjišťování této křivky projevovala se však hned zase největší různost mínění. Jí dává výraz Gertruda Bäumerová z Berlína: „Neví, zda s různých stran dovozovaná větší vývojová pozvolnost u děvčete prvních tří školních let jest dost již prokázána: V době puberty předcházející bývá maximum zaostání děvčete za hochem do různých dob kladeno a kolísá mezi rokem desátým a třináctým. což je tím nápadnější, že jiní po třinácti létech vidí naopak již zase maximum dívčí převahy. Zkušenost arcí potvrzuje, že asi do roku dvanáctého a třináctého spadá také tělesně podmíněné období menší pracovní zdatnosti dívčí.“

Zevrubná pozornost věnována však byla psychickým rozdílům pohlaví, týkajícím se *intelektuální* síly. Tu uplatnilo se heslo hned na počátku V. Sternem z Bratislavě pronesené: *Není třídní rozdíl, není méněcennost, jsou jen stupňové rozdíly v jednotlivých oborech duševní práce, t. j. ne mužskému, ne žen-kému pohlaví v jeho celku a všeobecnosti může býti přiznán stupňový rozdíl, nýbrž je u jednotlivým oborům jejich duchovních výkonů.* Lipmanovou pořízená veliká sbírka pokusných výsledků ukazuje, že v každém oboru, v němž jest větší nebo menší výkonnost měřitelná, vykazuje brzo to, brzo ono pohlaví náskok.

Přes to kongres mužskému pohlaví jistou superioritu přece přiznává: „Nepochybně pravdu vystihuje tvrzení, že nejvyšší forma výkonu jest u děvčete vzácná. Za to jscu však u děvčete i nejnižší sestupy méně zastoupeny než u hochů. Nejde tu o obecný rozdíl třídní, nýbrž o zákon variability: šířkové

¹³⁾ Viz Theologische Revue 1923, 20.

odstupňování jest u mužského pohlaví větší. Děvčata jsou celkem stejnorodější.

Nejvyšší forma výkonu jest ženskému pohlaví zřídka kdy dopřána — ale výkon není nejvyšší forma osobnosti.“

Jak viděti kongres byl spíše galantní než přímý. Vyslovil — dogma rovnocennosti, popřel ji však mnohými omezeními. Tak superiotu mužského pohlaví implicity vyslovují i Jonáš Cohn z Badenu a jiní s ním, doznávají-li, že „příčinu, proč děvčata zpravidla nenáleží k posledním v prospěchu, sluší hledati ve větší jejich pili, jež vzniká ovšem spíše ze ctižádosti než ze záliby pro věc. Z různých úsudků o paměti musíme uzavírat, že děvčata se ráda nazpaměť učí, že jim učení z paměti nečiní obtíží, že však v podržení naučené věci hochy nejméně řečeno nepředstihují. Typ, jenž se lehce učí a lehce zapomíná, zdá se u ženského pohlaví hojným. Cohn přisvědčuje výroku zkušeného školního odborníka: „Děvčata couvají před nesnázemi, jichž překonání jim nebyl ukázáno. Děvčata jsou pilnější, mají proto více látky v paměti.“

Tím se přibližujeme již hlavnímu rysu diferenciální psychologie: „Hoch jeví větší *samočinnost* než děvče. Ta projevuje se již v ryze tělesných motorických sférách. Potřeba uplatnění větší fyziologickou pružností vede u hochů k vybitím mnohem intenzivnějším; jeho hry jsou hlučnější, plnější divokých pohybů; jeho radost z každého tělesného sportu jest bezprostřednější.“

Tato *záliba v pohybu* projevuje se i v kreslených podáních: znázorňují zhusta pohyb. V psychické oblasti stává se řečená tato náklonnost a způsobilost *spontánní*, t. j. z nitra tryskající činností. Právě *spontánní intelligence*, jež se projevuje bezprostředně látkou nebo úkolem nevyzvána, a jež uskutečňuje nejrůznější kony logickými operacemi: úvahou, kritikou, samostatným vytyčováním problémů a samostatnými pokusy řešení, vyskytuje se u hochů častěji a jeví se jako potřeba spontánní intelektuální činnosti. Snahu hleděti na předměty a dojmy zvětšiti dodané jen jako na materialie, z nichž vlastní činnost nové formy produkuje, vede ke *tvorbě*. Ke všemu tvoření patří jednotná *synthese* současně daných prvků a jednotná *determinace* časově si následujících konů. Všechny tři momenty: produktivní potřeba, konstruktivní způsobilost a determinující tendence jsou u hochů silněji zastoupeny. Důkazem toho podávají chlapecké výrobky zručnosti, srovnané s výrobky děvčat, dále práce sestavovací, pokusná a sběratelská. Zvláště výborně za srovnávací prostředek se hodí volné kreslení *themat*, jež činí nárok na samostatnou vynalézavost a kompoziční dovednost.¹⁾

Dále sluší říci, že hoch má větší zájem *věcný*. Příliš zdůrazňován však nesmí býti. Wychgram k tomu správně poznamenává: „zachází se příliš daleko, tvrdí-li se, že hoch se učí pro věc, že jest převážně věcný.“ K tomu připojuje se slečna Trengova z Berlína-Wilmersdorfu: „Ráda bych se otázala, jest tomu vskutku tak, že hoši jdou jen za věcnými důvody, že nedávají na sebe působiti? Jen vzpomeňme žákovských konfliktů a tragedií, svědčících o závislosti hochů ve stupni u děvčat sotva myslitelném, jež mladé lidi vhání do zoufalství a sebezničení.“

Nože, co jest podstatou intelektuální ženské svéráznosti? Její *receptivita*, *subjektivita* a *dostavující se osobnější zájem*. V. Stern i tento názor rozvádí. Pojem receptibility naznačuje dvojí: Positivně jako potřebu a způsobilost přijímat,

¹⁾ Arbeiten des Bundes für Schulreform, Teubner 1914, str. 24.

přejímají a přivlastňovati si dojmy zvenčí se nabízející, jako jemnější resonanci k duševnímu životu jiných lidí v porozumění a procítění. Negativně jako vázanost na převzatý materiál, jako menší spontanitu, menší potřebu samostatnosti

Po intelektuelní stránce jeví se tato větší receptivita zvláště v tom, že děvčata raději a s větším úspěchem se podíjmají pamětních úkonů; při tom učí se víc než hoši bez kritiky z paměti, ulpívají na věcech nepodstatných, dosahují však většího ovládnutí řeči.

Osobní zájemnost ženského pohlaví ve smyslu větší záliby a schopnosti k zaměstnání látkami osobně řízenými, respektive odklon a menší nadání pro to, co je abstraktní, ryze logicky metodické, technické, filosofické jest patrno také z přednosti některým předmětům dávané a z odstrkávání předmětů jiných. Matematika, fysika ženskému pohlaví neleží; při dějepisném vyučování má dívka zájem pro ony stránky, u nichž se spíše osobní moment uplatňuje, méně pro úvahu historickou, pro postup kultury, také o zeměpis zájem není veliký.

Oblíbena jsou vypravování, literatura, dějiny umění a náboženství. Katecheta, jenž měl na dívčích školách co činiti, ví však dobře, jak věcně nehluboký jest tento dívčí zájem o náboženství a jak těsně souvisí s katechetovou osobou. Pro tuto věcnou bezpodkladovost děvče v náboženských názorech podléhá i rychlým změnám. Stačí, aby větší děvče stýkalo se se studentem nevěřcem a pojalo k němu sympatie: poslouchává bez odporu jeho odchylné názory, dává se jimi unášeti a za chvíli se citově stotožňuje s předmětem svého obdivu. Ale často stačí podněty mnohem menší. Měl jsem v nejvyšší třídě dívčí školy žákyni, jež náležela k mým nejlepším: sledovala vždycky s velikým zájmem můj výklad, hlásila se čile k odpovědím a v učení byla z nejpilnějších. Sedávala v první lavici na kraji. Jednou připravoval jsem děvčata k biřmování a když jsem byl látku probral stoje před lavicemi, vyzval jsem žákyni v první lavici na protějším kraji uličky sedící, aby se postavila, a náznakově, drže levici nad její hlavou a pravicí rýsuje ve vzduchu před jejím čelem kříž a říká slova, jež tvoří formu této svátosti, ukázal jsem třídě, jak biskup biřmování uděluje, to bylo někdy v květnu. Od té doby pozoroval jsem na mé, nahoře zmíněné žákyni na protějším kraji sedící, nápadné ochlazení, jež potrvало do konce posledního tohoto ročníku. Učila se, odpovídala, byvši tázána, ale bez dřívějšího zájmu: asi jako bytost, jež se pro něco hněvá.

Minula léta a nedávno jsem se se svou bývalou žákyní sešel ve společnosti jako s paní již vdanou. Vyvolávali jsme vzpomínky na školu, vzpomínal jsem její píle, ale dodal jsem: „ačkoli v posledním roce, ku konci, jsem vám, nevím proč, odpadl nějak od srdce.“

„Vy se na to pamatujete?“ tázala se.

„Ano. A vy zdá se také.“

Váhala chvíli. „Hněvala jsem se na vás, protože jste nám ukazoval, jak se uděluje biřmování ne na mně, nýbrž na mé sousedce.“ Ryze ženské, že?

V tom smyslu naznačuje V. Stern prostředek, jak odporoci eventuelnímu manku ženské rozumové výkonnosti: „Lze považovati zajisté, že ženské pohlaví neosobním oborům bytí osvědčuje menší *původní zájem*. A čelíme tomu tím, že ono minus původního zájmu věcného nahražujeme silným zájmem *nepřímým*, odvozeným z původního zájmu osobního. To se děje, získává-li učitel určitého oboru sympatie svých žaček sobě a tím i svému předmětu. (Pokračování.)

SMĚS.

Konference československého episkopátu koná se v Praze dne 25. září. Mimo jiné zaujme konference stanovisko k otázce svátků.

Valná hromada spolku katolického učitelstva v Brně konána byla u příležitosti katolického sjezdu dne 16. srpna za přítomnosti 193 členů (organisovaných členů a členek je 533 ve 12 krajinských odborech.) Valnou hromadu řídil učitel Bartoš z Lipníka. Jednatel Otáhal a taj. Juda podávají zprávu o činnosti spolku v uplynulém roce. Kolegi Hanzelka stěžuje si, že *lidoví poslanci neupozorňují včas katolického učitelstva na to, co se projednává a chystá, jak to činí pokrokaři vůči svému učitelstvu.* Tajemník spolku upozorňuje, že *trojí žádost ke Klubu poslanců čsl. strany lidové, aby uvědomili v pravý čas spolek katolického učitelstva o školských předloгах zákonů a vyž dali si resp. jeho návrhy a hleděli se spolkem ve školských věcech spolupracovati, zůstala úplně bez výsledku.* Za pořadatelstvo sjezdu pozdravil valnou hromadu dp. Peška, za slovinskou Slomšekovu zvezu (spolek katol. učitelstva slovinského) dp. Jernej Hafner, katecheta z Mostu pri Ljubljani (česky), za Hlučinsko katecheta Nejedlý, který si stěžuje, jak pokrokové učitelstvo poškodilo tam školské poměry a žádá, aby se tam katolické učitelstvo hlásilo. O zkušenostech získaných při vyučování občanské nauce referuje odborný učitel Hrbáček. Učitelstvo dalo si tím nová pouta, nabídnuvši se k vyučování tomuto předmětu. Jakmile byl zaveden, zahájen pokřik na přetěžování mládeže a pomoc má býti zjednána vyloučením náboženství. V dalším vytyká chybu novému předmětu, který zklamal.

Předseda podal zpráv o stycích s učitelstvem slovenským a říšským svazem německého učitelstva (Willmannbund) a usneseno navázati styky s učitelstvem v Podkarpatské Rusi. V obšírné debatě projednávány mimo jiné návrhy novojičického kroužku, které se obraly zaujatostí lidové strany vůči org. katolického učitelstva. *Na valnou hromadu nedostavil se ani jeden z pp. poslanců, kteří byli v Brně přítomni,* ani zástupcové katolického tisku, ač valná hromada trvala plně čtyři hodiny. („Našinec“ uveřejnil mimo-

redakční referát o valné hromadě spolku a redakce omlouvá Klub poslanců poznámkou: „Předčasné vyrazování předloh pokr. organisacím učitel. je zneužívání a indiskrece se strany jejich stoupenců v ministerstvech.“ Nepřítomnost poslanců omlouvá zasedáním výkonného výboru v touž dobu!)

Sjezd německých katolíků v Podkrkonoší v starožitném Pilníkově (hejtman. Trutnov) konaný 3. srpna přijal resoluci, ve které se protestuje proti systematickému potírání nábožensko-mravní výchovy dospívající mládeže ve škole a rozhodně odmítá zamyšlenou reformu středních škol, vylučující náboženské vyučování. Účastníci sjezdu odmítají návrh na úpravu svátků a manifestují proti příštím válkám.

Esperanto školním předmětem. Francouzský zástupce při vídeňském světovém sjezdu esperantistů prohlásil, že ministerský předseda Herriot připravuje zavedení esperanta do všech francouzských škol jako vyučovacího předmětu, na lyceích povinného, na ostatních školách nepovinného.

Přípravné kursy pro laické katechety v Praze r. 1924 V říjnu otevřena bude v Praze katechetská škola, aby odborně byli vzděláváni laikové, kteří se chtějí věnovati vyučování katol. náboženství ve školách. Odborně způsobilí pp. profesori středoškolské vyučování budou v hodinách odpoledních a večerních denně všem předmětům potřebným k učitelské způsobilosti. Na konec podrobí se kandidáti zkoušce katechetské.

Úspory na katechetech. Již delší dobu se mluví o propouštění státních zaměstnanců, aby se ulevilo přetíženým státním financím. Skutků ovšem dosud nikde není vidět; prvními úspěchy bude se asi moci chlubit ministerstvo školství. Dle zpráv z Olomouce i Brna hledá ono katechety, kteří by mohli býti pensionováni, a aby při novém obsazení aspoň dva ústavy vždy byly staženy. Tedy padesátiprocentní úspora na katechetech a kdo ví kolikaprocentní na náboženství. Tak pokračujeme — pomalu, ale jistě. (Hlídka č. 7.)

Katecheta starostou. Ve Výprtech v Čechách byl v neděli zvolen všemi občanskými hlasy katecheta měšťanské školy P. Rudolf Hacker. Katecheta P. Hacker osvědčoval již po dva roky svoji zdatnost v městské radě. Svoji konciliantností získal si oblibu u všech stran. — Kněží starostů a místostarostů je v československé republice celá řada.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

Číslo 10.

ŘÍJEN 1924.

ROČNÍK XXXIX.

Časopis pro mládež.

Není dnes třeba obšírně se rozepisovati o důležitosti dobré četby pro mládež, vždyť bylo mnoho již o tom napsáno. Črta naše chce jen zdůrazniti důležitost a potřebu časopisu pro mládež v dobách našich.

Hned první naši spisovatelé v dobách obrození národního uznávali potřebu, aby mládeži dána byla do rukou četba a to četba ušlechtilá! Byť s počátku literatura pro mládež nevytvořila spisů formou i duchem původních, přece jen uznati musíme záslužnou činnost těch, kteří četbou bavili, poučovali a vzdělávali mládež naši.

Jako záhy vydávány časopisy pro dospělé, tak i učiněny pokusy s časopisy pro mládež. Časopis má zajisté v jistém smyslu přednost před knihou pro krátkost článků, pestrost a rozmanitost, zábavnost, obrázky a také i pro svou láci. A jako dospělý čeká až vyjde nové číslo, tak i dětský čtenář se těší, když se v rukou jeho octne opět známý sešítek, který na nějaký týden ukojí jeho zvědavost.

Prvním časopisem pro mládež byla J. Sluníčková „Včelka“ (1850–1854) na jejíž místo roku 1855 nastoupila „Štěpnice pro mládež českoslovanskou“ příloha to časopisu „Škola a život“, kterou vydávali až do r. 1864 spisovatelé Fr. J. Řezáč, J. V. Rozum, Václ. J. Kratochvíl. V letech těch i Bačkorova „Budečská zahrada“ (1850–1859) a Rozumovy „Zlaté klasy“ (1854–56) dobře plnily svůj úkol.

V letech bouřlivých válkou s Pruskem a v kvasících letech sedmdesátých neudržel se žádný z časopisů pro mládež, vzniklo a zaniklo jich několik. Na půdě náboženské vyrostl pak něžný časopis pro mládež, který po dnešní dobu plní poctivě a přesně svůj úkol a stojí na výši doby. Na Moravě P. Placid Mathon, benediktin, začal r. 1881 vydávati časopis „Anděl Strážný“, který po smrti zakladatele († 1886), redigoval katecheta brněnský Vilém Ambrož († 1903), pak učitel Jan Dvořáček krátkou dobu a nyní zdárně vede spisovatel Emanuel Masák, katecheta v Brně-Židenicích. (Vychází nákl. Občanské tiskárny v Brně.)

V Čechách založil r. 1891, spisovatel a řídící učitel Václav Špaček nový časopis „Rajskou zahrádku“, která letos svým třicátým čtvrtým ročníkem nastupuje novou pouť mezi mládeží naší. Svým vždy pečlivě vybraným obsahem, pro katolickou mládež co nejvíce vhodným, nalezla rozšíření v nejširších kruzích, což jest nejvýmluvnějším důkazem, že plní svědomitě svůj úkol podporovati náboženskou výchovu naší mládeže. „Rajská zahrádka“ vydávána jest Cyrillo-Methodějskou knihtiskárnou v Praze.

Nejmladší náš dětský časopis založený před šesti lety v Praze a vydávaný nakladatelstvím Československé akciové tiskárny má nejvíce nepřátel. Dá se snadno tušiti, že živlům pokrokářským nepohodlnými jsou a byly vždy naše katolické časopisy, a že proti nim bylo brojeno. Docházejí znovu zprávy, že pokrokářské učitelstvo podniká opět boj proti šíření katolického časopisu „Dětský Svět“ mezi školní mládeží. Chápeme toto úsilí. Časopis jest výborně řízen katolickým učitelem Jos. Chudáčkem a rozšířil se na školách tou měrou, že se stává významným činitelem v boji o dětskou duši a tím ovšem živlům protikatolickým na školách velice nepohodlným. Pokrokářské učitelstvo vymohlo si u některých okresních školních výborů záповěď kolportáže „Dětského světa“ na školách a některé správy škol zapovídají dětem tento časopis vůbec. Jsou ovšem na omylu, zakázán jest pouze volný prodej bez objednávky. Jinak lze jej, jako všechny jiné časopisy pro mládež, dětem ve škole doporučovati a přejí li si jej odebírat i objednávku jeho obstarati (nakladatelství vydalo zvláštní objednací lístky, které zasílá zdarma), případně předplatné vybírat i objednaná čísla po dojití pravidelně ve škole rozdávati. To zapovídati nemá nikdo práva!

Dětské časopisy zaujímají v dnešní literatuře velmi důležité místo. Bylo by chybou je podceňovati. Vychovatel mládeže musí se jich naopak chopiti s celou opravdovostí a s tím porozuměním, jakého vskutku zasluhují. A o to se právě jedná v naší době, aby dětský časopis byl dán do služeb výchovně působících a tak stal se jednou ze složek, které jsou předurčeny vykonávati blahodárný vliv na duši mládeže, na její rozum a vůli. Dětský časopis má poučovati formou dětské duši přístupnou, má vzdělávati srdce, probouzeti v něm a podporovati snahy ušlechtilé, má to činiti obsahem svých článků, svým pojetím a líčením ne řepinajícím, nevzrušujícím nezdravě obrazotvornost mladého čtenáře. Tím se stává dětský časopis spoluvychovatelem mládeže a důležitým kulturním činitelem v národě.

Za dnešní doby, kdy v našem národě vrhá se už na dítko sotva do školy vstupující, kde kdo, aby je učinil přístupným svým ideám nepravého pokroku, nepřítelem náboženství, této nejzákladnější struny dětské duše, a který chce pěstovati nanejvýš jenom t. zv. přirozené ctnosti, zbavené všeliké vyšší odpovědnosti a nadpřirozeného charakteru, jest obzvláště třeba dáti do rukou dítěte a dospívající mládeže časopis, který by je vedl na cestě křesťanské a který by jak svým obsahem, tak formou stál na výši doby.

Díky Bohu máme takové časopisy a upozorňujeme na ně všechny katolické vychovatele. Otázce mohutného rozšíření našich katolických časopisů pro mládež na našich školách třeba věnovati plnou pozornost, snahu a píli. Jdeť tu o časopisy, které pomáhají ducha katolického mezi mládeží na školách udržovati a šířiti. V době dnešní, kdy tolik útoků se děje se všech stran na náboženství dítěte, na jeho duši, musí křesťanský vychovatel chápati se všech prostředků, kterými by tu duši zachytil, upevnil povznesl a povzbudil a mezi těmi prostředky je i ten, aby do rukou naší drahé mládeže dostala se četba opravdvn vzdělávací a výchovná i ušlechtilé zábavná.

JAN OLIVA:

Kulturní stupně v náboženství.

(Pokračování.)

Co v předchozích řádcích bylo podáno o kulturních stupních v náboženství zjeveném více přehledně a theoreticky, to hodlám na vývoji některých konkrétních jevů ukázati názorně a prakticky. Vybírám pro příklad 4 jevy, totiž vývoj dle kulturních stupňů: smrtelného hříchu, smilství, litosti a předsevzetí, prvotního hříchu.

1. *Co se kdy považovalo za smrtelný hřích.*

V nejstarší době Zjevení byl smrtelný hřích ten, který lidem nebo vrchností má býti trestán smrtí — později je to hřích, který Bůh dle víry nábožných jistě bude trestati smrtí.*) V Genesi 9, 5. 6. sám Hospodin dává výstrahu před vraždou, poněvadž se trestá smrtí. — Ve starém právu israelském (Ex. 21, 12 a n.) podléhá vražda krevní pomstě, podobně tres smrti je ustanoven na následující viny: únos člověka a prodání ho do otroctví, vztáhnutí ruky na rodiče a zlořečení jim, cizoložství, protipřirozené smilství, věštění. V právu pozdější doby královské panuje názor, že celá osada úmyslnou vraždou je stížena vinou smrti, která musí býti očištěna veřejnou popravou vinníka nebo vydáním ho krevnímu mstiteli. V téže době je trest smrti a to ukamenování určen pro tyto viny: rouhání Bohu, uražení Veličenstva, cizoložství. V době o něco pozdější (po Deuteronom.) řadě hříchů (věštění, přendání mezníků, obětování dětí, prostituce při chrámu) hrozí se trestem Božím (někdy asi na pomoc hněvu božímu při takových hříších nastoupil skutečný trest smrti vykonávaný státem).¹⁴⁾ V novém Zákoně o smrtelných hříších jedná 1. Kor. 6, 9 10. (nemylte se: ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ani měkci, ani samcologníci, ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani zlořadí, ani dráči nebudou královstvím Božím vládnouti). Gal. 5, 9—21 (zjevně jsou skutkové těla, jenž jsou, smilství, nečistota, nestydatost, chlipnost, modloslužba, čarování, nepřátelství, svárové, nenávisti, hněvové, vády, různice, roty, závisti, vraždy, opilství, žraní, a těm podobné věci: o kterýchž vám předpovídám, jakož jsem prvé pravil, že kdo takové věci činí, království Božího nedojdou), Ef. 5 5 (nebo o tom vězte rozumějíce, že žádný smilník, aneb nečistý, aneb lakomec (což jest modloslužebnost) nemá dědictví v království Kristově a Božím).

V prvotní církvi byly jenom 3 smrtelné = hlavní = velmi těžké hříchy: odpad, vražda, smilstvo, když byly vykonány veřejně; za ně bylo nejpřísnější veřejné pokání.¹⁵⁾ — Tertullián k hlavním hříchům počítal: podvod, křivé svědectví, rouhání, násilné smilstvo, Basil a Řehoř: hadačství a čáry; Kassián čítal 6 hlavních hříchů: odpad, vražda, smilstvo, opilství, krádež, loupež.

Synoda v Elviře (na zač. 4. století) počítala 18 těžkých hříchů.

Za prostřední těžké hříchy bylo pokání buď veřejné nebo soukromé.¹⁶⁾ Za tajné hříchy (třebas to byly velmi těžké = hlavní hříchy, ale tajně spáchané), bylo pokání jenom tajné (soukromé)¹⁷⁾

*) H. Gunkel, Genesis, 3. vyd. 1910, 270.

¹⁴⁾ Real-Encyklopaedie f. protest. Theologie u. Kirche, 3. vyd. 19, 807, Katol. Kirchenlexikon, 2. vyd. 11, 1821.

¹⁵⁾ Dr. R. Špaček, Katolická věrouka, 1922, III. 365. 397. ¹⁶⁾ ib. 365. ¹⁷⁾ ib. 397. 8.

Za času sv. Augustina někteří věřící měli všechny hříchy za všední. Ve spise *De civit. Dei* 1. 21z c. 27 n. 1 o tom píše: „Jako neprojde den, tak říkají, aby v něm věřící se nepomodlili modlitbu Páně, není také žádný hřích denní jakéhokoli druhu, který by tím nebyl odpuštěn.“¹⁸⁾ Vyloženou nespravedlnost a podvod nazývá sv. Augustin (*sermo* 351 c. 3 n. 5) *peccatum execrabile*, p. *damnabile sive grave*,¹⁹⁾ v téže řeči (c. 4 n. 7) přijímá za smrtelné hříchy výše uvedené z Gal. 5, 21, z Ef. 5, 5—7, 1. Kor. 6, 9—11.²⁰⁾ Dle sv. Augustina nejen hříchy skutkové, ale i slova (*Euch.* c. 79) a myšlenky (*de trin.* 12, 15—18) mohou mít charakter smrtelných hříchů.²¹⁾ *Jeho náhled o smrtelných hříších v podstatě platí podnes. K tomu přistoupily později smrtelné hříchy z přestupování církevních příkázání a z právních církv. ustanovení.*²²⁾ Na náhled Augustinův o smrtelných hříších měla rozhodný vliv tehdejší církevní kajicná kázeň; když kulturní stupeň se zvýšil, bylo zostřeno mravní svědomí a tím byl rozšířen obor smrtelných hříchů a pokání za ně bylo změněno. Tak na př. sv. Augustin beze všeho připouští, že dobrovolné hříchy nečistých myšlení se odpouštějí na způsoby ob hříchů všedních: třeba jen bít se v prsa a říkati „odpusť nám naše viny.“ Právě tak hříchy proti spolubratru odpouštějí se bratrským pokáním a smířením. Ano svatý odvažuje se až k projádření, že i hříchy, které samy sebou náleží ku hříchům z nebe vylučujícím a které tudíž jen církev může shladiti, bez pokání a polepšení na přímluvu svatých přátel a mocí nadměrného milosrdenství Božího i po tomto životě mohou dojiti odpuštění. Svatými jmenuje ony, kteří jen malinké hříchy, bez nichž život nedá se mysliti, spáchali.²³⁾ Sv. Augustin ve svých spisech zanechal zprávy, jak za jeho doby byl velice rozšířen laxismus v církevních věcech. Nejdále zašli asi ti, kteří křest a víru považovali za dostatečné ku spasení; jiní zúžovali církevní kajicnou kázeň a tím i pojem smrtelných hříchů na hlavní hříchy (odpad, vražda, smilstvo) a opírali se při tom o tradici po případě s rozlišením, že hlavní hříchy z nebe vůbec vylučují, ostatní hříchy uvedené v katalogích nepravostí (Gal. 5, 21, Ef. 5, 5—7, 1. Kor. 6, 9—11) vadí jenom v „panování“ s Kristem; opět jiní těšili se množstvím svých jiných dobrých skutků a přímluvou svatých. Faktický život velkého množství křesťanů odpovídal těmto teoriím; bez bázně nebo z lidské slabosti páchali hříchy, které od Augustina byly vykládány za smrtelné hříchy, za něž nutno bylo konati církevní pokání, oni však lekali se před veřejným ponížením a polepšením.²⁴⁾ Jak si tu sv. Augustin pomohl, nepatří do tohoto pojednání.

U sv. Tomáše Akv. hřích smrtelný není jako u sv. Augustina hříchem, jenž by bezprostředně zasluhoval věčné zavržení, nýbrž hříchem, jenž ničí život milosti v duši a tím přivádí s sebou povinnost se zpovídati.²⁵⁾

Stav dnešní: „Rozdíl mezi těžkým a lehkým hříchem není identický s rozdílem mezi smrtelným a všedním hříchem. Tím se nechce říci nic jiného, než že všední charakter nějakého hříchu t. j. nekonečný rozdíl jeho mystických účinků od účinků smrtelného hříchu není ještě tím beze zbytku vyložen, že se poukáže na nepatrnost předmětu jednání. *Parvitas materiae* na př. při krádeži vysvětluje asi jasným způsobem, že se Bůh tak velice nehněvá, tak citelně netrestá, ne

¹⁸⁾ Theologische Quartalschrift 1916, 367 v pozn. ¹⁹⁾ ib. 368. ²⁰⁾ ib. 370. ²¹⁾ ib. 371 v pozn.

²²⁾ ib. 372 v pozn. ²³⁾ ib. 372—3.

²⁴⁾ ib. 374. ²⁵⁾ Theologische Quartalschrift 1917/18, str. 196.

však, že za větší krádež hrozí peklem, věčným to a nekonečným trestem, za menší krádež, jedině pro maličkost, o níž jde, že hrozí trestem časným, místo trestem menším, ale stejného rázu (jako u smrtelného hříchu). Jinými slovy: U přirovnání k nekonečnému rozdílu, který mezi smrtelným a všedním hříchem dle jeho dogmatického pojmu pro mystické následky trvá, je rozdíl mezi „těžkým“ a „lehkým“, „důležitým“ a „nedůležitým“ jen relativní, jenž bez dalšího nového osvětlení nebo hlubšího pojetí nevysvětluje první rozdíl (mezi smrtelným a všedním hříchem). Ačkoli obrovsky se vyjímá rozdíl mezi trámem a třískou, velbloudem a komárem, obrovským dluhem 10.000 talentů a dluhem 100 denárů a j.: katolické učení o smrtelném a všedním hříchu *není* tím ještě biblicky dokázáno. *A proč ne?* Protože i nejlehčí hřích jeví se jako odpor proti svaté vůli Boží a proto se stanoviska čistě objektivního představuje nekonečné provinění, proto také od P. Ježíše v nejostřejší formě odsouzen. Sr. Mt. 23, 23 „Tyto věci měli jste činiti a oněch neopouštěti“; Mt. 5, 19. 22; 12. 36; 25, 45—46.

Tato *obtíž* musí *býti rozluštěna*. Čistě autoritativně (*biblicky*) děje se to poukazem, že Písmo sv. mluví výslovně o hříších, kteří i na „spravedlivém“ se nalézají a tím mu milost B. neberou, ačkoli jsou to závady (odpory) proti vůli Boží, proti jeho zákonu, jeho rozumu-pořádku. Jak však má býti obtíž ta rozluštěna *spekulativně*? Nezbyvá nic jiného, než že při odůvodnění všedního hříchu, při rozlišování smrtelného a všedního hříchu se položí váha na (subjektivní) duchový stav člověka dle slov Linsenmannových: „*ve smýšlení* leží rozhodnutí. Je *zloba vůle*, a co z ní vychází, je smrtelný hřích; a je také *slabost vůle*, jež sice směřuje k svému poslednímu cíli, ale s nedostatečnou mravní námahou; a co z ní vychází, je všední hřích, a o něm platí slovo: *mýlit se jest lidské*.“ Smysl těchto slov Linsenmannových je jistě jasný. Zlobou vůle třeba rozuměti směr vůle protivící se konečnému cíli, více méně zásadní vzpouru proti mravnímu zákonu jakožto výronu svaté vůle boží; slabostí vůle upřímné uznání, touhu a snahu posledního cíle, při tom však odchýlení se z cesty k cíli z nedostatku duchovní energie. Podle Mausbacha je člověk potud schopen smrtelného hříchu, pokud je s to, aby celou svou bytost vzchopil a ji postavil proti nejvyššímu a věčnému. Při tom dle slov Linsenmannových „smrtelný hřích jako příčina věčného zavržení náleží právě tak v obor mysteria jako milost; vedle mysteria spásy je také mysterium iniquitatis (2. Thess. 2, 7)“

U Linsenmanna jsou tedy pojmy „zloba“ a „slabost“ ostřeji, zásadněji pojaty a tím scholastické terminologii — aspoň bezprostředně — odejmuty; zároveň jsou tím pojmové protivy (rozdíly) rozšířeny do „nekonečna“. Smýšlení proti poslednímu cíli, „zloba vůle“, může hřích dle svého druhu všední proměnit ve hřích smrtelný, způsobiti rozdíl podstaty platí to plně: „*ve smýšlení* leží rozhodnutí.“ Jestliže sv. Tomáš obráceně nepřipouští, že pouhou změnou smýšlení z objektivního smrtelného hříchu může se státi subjektivně všední hřích, udává za příčinu toho, že tomuto důsledku je v cestě psychologická nemožnost. Je mu logicky a psychologicky nemožné, aby člověk zdravých smyslů na př. cizoložství, zapření Pána jako Petr spáchal a chtěl si namluviti, že je to jen všední hřích proto, že neměl při tom smýšlení proti konečnému cíli člověka. Není odporu v náhledu Linsenmannově a v náhledu sv. Tomáše, v náhledu L. a v učení a praxi církve. Smrtelným hříchem je *formální* zloba vůle a co z ní bezprostředně vychází. Tu není žádná *materia levis*; dotýká se

úzce evangelického hříchu proti Duchu sv., „jenž se neodpouští ani v tomto ani v onom životě“, Janova „hříchu k smrti“, Pavlovy „zatvrzelosti a nekajivosti srdce“ (Řím. 2, 5). Dle křesťanského pojetí mravnosti náleží sem: nenávisť Boha, posměch ze svatých věcí, scholastické hříchy proti Duchu sv.; ve světle čistě přirozeného poznání mravního: nesvědomité otrásání mravním řádem, bezohledné žití dle vášně a rozmaru a j. Stejně třeba posuzovati hříchy do nebe volající. Těmto hříchům beze sporu zlobným stojí naproti v úplné protivě ony hříchy, které se i na nejsvětějšího člověka lepí jako prach; spontanní protirozumová hnutí smyslnosti, náhle se objevivší myšlenky a žádosti rázu smrtelného hříchu, hříchy v ukvapení s neplným vědomím, neplným svolením, zkrátka všechny hříchy ex imperfectione actus. Tvoří prototyp všedního hříchu. Pro převážný počet *ostatních* lidských hříchů není tím ovšem dán žádný úsudek; nedají se, aspoň dle lidského způsobu poznávání, bezprostředně a definitivně oceňovati z této základní normy. Musejí se vzít na pomoc jiná měřítká; musí se uplatniti *objektivní* rozeznávání hříchů. Avšak i tu zůstává Linsenmannovo učení protikladu jakožto „formální“ norma v platnosti. Všechny ostatní normy jsou *pouze doplňující* normy; musejí býti vyvozeny z ní, k ní vztahovány a poskytují jistotu dle toho, jak z ní nenuceně vyplývají. Formální norma ovládá a upravuje druhotné normy.“²⁶⁾ — Na základě předchozích vývodů porozumíme výroku Linsenmannovu, že je velice obtížno přesně zdůvodniti, proč má býti úmyslné vynechání jedné kněžské hodinky smrtelným hříchem. —

Jaký bude další vývoj? K tomu možno odpovědět s Masbauchem takto: „Jestliže při úvahách o smrtelném hříchu namnoze se ukazuje snaha, kruh smrtelných hříchů učiniti užším, než odpovídá dosavadní sententia communis, nejsou k tomu základem volnější mravní názory, nýbrž spíše obtíže, které modernímu myšlení způsobuje dogma o pekle.“ Augustinovy rozpaky ukazují se nám tu v nové formě, ale ze stejného způsobu myšlení vzešlé. Také *Hirscherův* názor na konci jeho morálky (3. sv. 2. vyd. 692) připomíná silně sv. Augustina: „Mezi milliony žijících lidí jsou lidé naprosto dokonalí, sice ještě v těle, ale dle ducha v nebi, pročištění, osvědčení. A mezi milliony jsou lidé načisto zločinní, jimž tento život se obrátil v panství ducha hříchu. A mezi milliony jsou lidé úplně rozdělení, Bohu sice přiklonění neb aspoň od něho neodvrácení, ale dosud nijak nepročištění a neosvědčení, z části teprve začátečníci v dobrém.“ Škoda, že jesuita Kleutgen při své polemice proti Hirscherovi nevzal zřetel k této paralele Hirschera se sv. Augustinem.“ Takto soudí vzpomenutý prof. dr. Waldmann.²⁷⁾

VÁCLAV OLIVA:

O pohádkách při náboženském vyučování.

(Dokončení.)

Ale trochu jinak než protestant Caspari, pohlíží jak z katolického stanoviska je samozřejmo, na vyučování biblickým dějinám ve škole dr. Knecht. Jeho zásady v tomto směru dají se shrnouti ve tři body, a to: 1. že vlastní a základní učebnicí při katolickém náboženství je katechismus, 2. že vyučování biblickým dějinám má toliko podpořiti vyučování katechismu a 3. že proto biblická

²⁶⁾ Dr. M. Waldmann v Theolog. Quartalschrift, 1919, 309—324. ²⁷⁾ Viz Theolog. Quartalschrift 1916, 377 v pozn.

dějprava má být tak uspořádána, aby tomuto účelu svému všemožně vyhovovala. Právě o prvním bodu: „Vlastní a podstatnou učebnicí katolického náboženství jest katechismus. V něm vykládá alespoň církev katechumenům, čemu mají věřit, v co doufat, co milovat a jak si počínat, aby dosáhli věčné blaženosti. Proto katechismus je základem a středem náboženského vyučování a domněnka, jakoby tímto základem i středem byly biblické dějiny, vyvěrá z bludného a nekatolického hlediska. Žáci zajisté nemohou, a ani nesmí, svou víru čerpat z biblických dějin, ale obdržují celou věrouku od učitelského úřadu církve, jenž podává jim ji v katechismu. Připadá tedy katechismu při všech stupních náboženského vyučování *vůdčí* úloha.“ Proto, jak též auctor dovozuje k bodu druhému, „vyučování biblickým dějinám musí směřovati k tomu, aby bylo podporou pro vyučování katechismu. Není tedy jeho účelem samostatnost, ale má se věnovati službě katolické věrouky a mravouky, jež obsaženy jsou v katechismu .“

Z tohoto poměru však samo sebou plynou uspořádání a obsah dobré biblické dějpravy. „Tato, jak uvádí Knecht k třetí své zásadě, má nejen vypravovati nejdůležitější události svatých dějin a nejvýznačnější momenty zjevení Božího, ale i obsahovati všechny výroky, předobrazy, typy a fakta, jež jsou důležité pro vyučování katolickému katechismu a církevní liturgii. Reč její musí být řečí biblickou a nesmí se modernisovati. Vždyť není prostší, jasnější a plastičtější řeči nad řeč Písma sv. Stavba vět slova Božího jest prostinkou; spojení jich věcí nenucenou a samorostlou; pojmy jsou plny názoru; a vypravování s líčením nadmíru živá. Proto tato sytá, ušlechtilá a vznešenému i nadpřirozenému obsahu přiměřená řeč Písma sv. musí být zachována i v biblické dějpravě. Alespoň již Overberg napsal: Jest nemožno biblické dějiny vypravovati lépe, než učinili Duchem sv. osvícení spisovatelé Písem svatých. Vždyť všickni, kdož ovládání jsou náboženským procítěním, dobře vnímají předústojnou a stěží dosažitelnou krásu výmluvnosti, uváděnou v Písmě sv. Mluva tato jak rozumu, tak srdci představuje věčné pravdy co nejživěji, aniž by pozornost naši od pravdy k sobě poutala. A podobně tomu jest i u dítek.“

Dle těchto tedy Knechtových zásad, jež v podstatě jsou zásadami katolické církve o vyučování biblickým dějinám vůbec a s nimiž ostatně v celku srovnávají se i zásady pravověřících protestantů o tomtéž předmětu, jest nepřípustno, aby katecheta při náboženském vyučování dítek uchyloval se od schválené biblické dějpravy a přednášel fakta, jež v Písmě sv. a tím v biblickém dějepise obsažena nejsou, anebo obsažena jsou způsobem daleko jednodušším a prostším, než podávají je básnický vyzdobené, rozmnožené a přeplněné pohádky ať o Kristu Pánu či Matce Boží a svatých apoštolích, t. j. jinak řečeno, zjevení Boží má a musí ve škole platiti za nadpřirozený projev bytosti nejvyšší, s nímž nakládati jest jako s nejvzácnějším dýmantem, k němuž nelze ničeho ani přidati a od něhož nemožno i cokoliv ubrati, zcela dle prohlášení Písma: „Jestliže by někdo přidal k těmto věcem, Bůh přidá na něho ran napsaných v knize této a jestliže by kdo odňal od slov knihy proroctví tohoto, Bůh odejme díl jeho od stromu života a z města svatého, z toho, co napsáno jest v knize této“ (Zjev. 22, 18—19.).

Tím také již předem naznačeno jest, co o náboženských pohádkách při náboženském vyučování souditi dlužno. Alespoň o tomto předmětu a jeho vy-

chovatelské ceně, máme-li na mysli pohádky a vyučování mládeže vůbec, sluší registrovati trojí směr, jak označil již r. 1890 znamenitý český paedagog, učitel a ředitel Zeman slovy: „Se stanovíště paedagogického různý byl o pohádkách a báchorkách soud: realisté je zavrhuji idealisté doporučují a jiní nečiní proti nim námitek, ale slušně pohádky oceňujíce, pokládají je u dětí za hračku, kterou tyto odloží, až si jí pohrají. My máme pohádku ve vychovatelsví za pomůcku, která ducha dětského budí, osvěžuje, baví a příjemně zaměstnává, i snášíme se s těmi, kdož pohádkám nejen náležité místo v literatuře vykazují, ale i dětem čítati dávají pohádky, báchorky a pověsti takové, jež nedráždí příliš obrazivosti dětské, neposkvřňují a nekazí čisté duše mládeže“ čili ty, kdož pohádky při vyučování vůbec zavrhuji, ty, kdož je doporučují a ty, kdož nečiní proti nim námitek, pokládajíce je za dětskou hračku. Než vyučování náboženství čili Zjevení Božímu jest úkolem na výsost vážným a svatým. Proto při něm o náboženských pohádkách nelze vůbec mluvit:

Ostatně, pravi-li nový kodex církevního práva o kázáních kněží v kánoně 1347. v § 1: „In sacris concionibus exponenda in primis sunt quae fideles credere et facere ad salutem oportet“ a v § 2: „Divini verbi praecones abstinere a profanis aut abstrusis argumentis communem audientium captum excedentibus; et evangelicum ministerium non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, non in profano inanis et ambitiosae eloquentiae apparatu et lenocinio, sed in ostensione spiritus et virtutis exerceant, non semetipsos, sed Christum crucifixum praedicantes.“ Zajisté slova tato nesporně servatis servandis platí i o katechesích, neboť čím je kázání pro dospělé, tím jsou katechese pro mládež.

Mimo to dr. Pavel Vychodil, když v „Poetice“ promlouvá o jednotlivých druzích lidového básnictva, výslovně o pohádce poznamenává: „Většinou útvary tyto (různé druhy lidového básnictva) mívají ve svém ději něco skutečného a něco vymyšleného. Ovšem ustupuje ona část zhusta této měrou takovou, že buďto jenom jádro myšlenkové anebo některé jméno neb nářezka připomíná ještě skutečnost. V pohádce a báchorce však už i tyto stopy dané skutečnosti mizí a vypravovatel spokojuje se pouhým: Byl jednou jeden .“ a o něco dále týž auctor hodnotí náboženské legendy, a tím spíše tedy i pohádky, se stanoviska církevního takto: „Křesťanství trpí legendy, pokud obsahují ušlechtilé pravdy mravní a zbožná rozjímání duchovní, nechtíc ovšem, aby byly pramenem věroučným aneb historickým

A konečně je starou, osvědčenou zásadou: „Non scholae, sed vitae discimus“ čili že škola je přípravou pro život. Život však není žádnou pohádkou, ale drsnou skutečností a život náboženský dle Joba je „militia hominis super terram,“ t. j. bojem proti tělu, světu a ďáblu.

Proto, abych přímo odpověděl k otázce, mají-li se při náboženském vyučování vypravovati dítkám pohádky o Ježíškovi čili nic a které asi důvody padají na váhu při její negaci, odvolává se na vývody katolíka dr. Knechta a protestanta Caspariho o vyučování biblickým dějinám, jakož i na ustanovení kodexu církevního práva, že především jest třeba při duchovních výkladech a tím i při náboženském vyučování obrátiti zřetel k tomu, čemu křesťané mají věřiti a co činiti, aby došli věčné blaženosti, trvám na zásadě, aby náboženských pohádek nebylo naprosto nikdy při vyučování náboženství používáno,

neboť 1. pramenem katolické věrouky i mravouky je to, co přesně se obsahuje v Písmě sv. a církevní tradici, jež však nemá nic společného s vymyšlenými zkazkami či pohádkami apokryfních spisů; 2. biblický dějepis obsahuje Zjevení Boží a tudíž při výkladu jeho není možno postupovati způsobem, jakého snad mohou použít učitelé při světských předmětech; 3. apokryfní zkazky nesmí se klásti na roveň inspirovanému slovu Božímu, anebo snad státi základem proticírkevního názoru o Synu Božím, Marii Panně a sv. apoštolích; 4. opravdoví paedagogové považují pohádky i při světském vyučování pouze za děti bavící pomůcku, ale život Pána Krista, Marie Panny a sv. apoštolů má upevniti v srdcích věřících víru, vzpružiti naději k životu věčnému a rozplameniti nadpřirozenou lásku atd.

Než, odmítám li náboženské pohádky při náboženském vyučování, tím nemá již také býti řečeno, že básnická produkce by se měla abstrahovati od podobných plodů ve svém „zaměstnání“ a že mládež vůbec by neměla něco podobného čítati, poněvadž právě v tomto směru časy minulé shromáždily opravdové perly, zářící jak upřímnou zbožností spojenou s dětsky nevinnou naivností, tak i nepřeborným pramenem krásy, čistoty, vzletu, nadšení, obětavosti atd. Mimo to zajisté lépe bude, stráví-li mládež chvíly oddechu četbou naprosto bezzávadnou a milou, jakou bezesporně pohádky o Ježíškovi jsou, nežli aby vyhledávala buď četbu jinou, anebo zábavu docela jí škodlivou. Střední cesta i tu byla, je a bude zlatou cestou. Proto, ač katecheta sám při vyučování nikdy náboženských pohádek nepoužije, přece také jich četbě nebude stavěti se na odpor a při možné námitce, že to a to nalézá se, anebo vypravuje v knížce pohádek o Synu Božím lehko poukáže, že Písmo sv., jeden z pramenů katolické věrouky a mravouky, ničeho o tom neví a že opravdu v životě Páně, Jeho svaté Matky a sv. apoštolů přihodilo se jen to, čemu Písmo sv. zřejmě učí, anebo co církev dle názorů svatých Otců schválila. Tím zajisté nejlépe bude poslouženo jak víře, tak dětské duši, toužící tolik a tolik po básnicko-květnatých nivách Neznáma

Dr. LUB. PETR:

Rozdíly jinošské a dívčí psychy a otázka koedukace.

(Pokračování.)

Ba, V. Stern jde tak daleko, že neprospěch děvčat v některých předmětech chce vysvětlovati ani ne tak nedostatkem nadání jako spíše lhostejností nebo docela nechutí citu, jež spontánní cvik a vnikání do těchto předmětů stěžuje.

Něco na tom jistě je, ale oprávněně lze říci i více versa, že nepatrná náklonnost citová bývá způsobována i vlivem věci rozumu nesnadné, ač jest nesporný fakt, že při zálibě nebo nechuti k některému předmětu činitel nadání padá u děvčat na menší váhu než u hochů. „Soudnost“ a oblíbenost předmětu kryjí se častěji v úsudku hochů než v úsudku děvčat.

Také nadání děvčat pro řeči musí býti na pravou míru uvedeno. Jest to spíše sklon ke konverzačním cvičením než talent pro gramatickou stavbu řeči.

O kreslení pak lze celkem říci, že děvče dává přednost ornamentice, méně perspektivám. I tam, kde děvče volně kreslí, vracejí se zcela určité typy květin,

ptáků, ženských postav znovu a znovu; má pamětní zásobu grafických obrazů, jichž stále používá.

Ač zjištěné tyto rozdíly na poli *rozumovém* nejsou bez důležitosti, jisto jest, že rozdíl pohlaví projevuje se mnohem hlouběji a pronikavěji ve sféře jiné, ve sféře *emoční*. A to nejen u mládeže, ale i v době dospělosti. V tom za jedno jsou téměř všichni badatelé. V. Stern praví o této věci: „These, že žena má větší stupeň emotionality, nemůže znamenati, že síla pocitů, absolutně vzato, jest u ženské bytosti větší než u mužské; neboť zde chybí všecka možnost srovnávání. Právě okolnost, že jde částečně o zcela jiné *oblasti*, jež zde i tam jsou hlavními středisky citového života, překáží vzájemnému měření stupňů citových. *Citové reakce* hrají však v celkové struktuře psychického života zde i tam různou roli. *Jsou častější, bezprostřednější, nepodmíněnější u bytosti ženské*. To platí nejen o výrazovém pohybu (leknutí, pláči atd.), ale především i o samém životě vnitřním.

Přijímáme-li s V. Sternem za jisté, že city představují resonanci celé osobnosti na jednotlivý zážitek, pak musíme říci, že ženské pohlaví všude víc se k tomu kloní, aby reagovalo jako nerozdělené Já a aby míjelo vše, co znamená byt i jen přechodné rozložení této jednoty, co znamená poodsunutí citěného posledního cíle a prostředkování neosobními prvky. Mužské pohlaví připíná naproti tomu svá (snad méně silná) citová vzrušení částečně k cílům, jež teprve po řadě mezistadií nabývají zase osobního významu. Může však těmto zprostředkovaným cílům sloužiti jen tím, že dává jimi *věcně* určovati své jednání a myšlení a že dává ustupovati nezprostředkovaným citovým reakcím, jež jsou s to, aby zase jeho Já v každý okamžik na jiné cesty řídily. (o. c. str. 32.)

I emoční oblast jest tudíž u ženského pohlaví určována větší *receptivitou* a *osobní zájmovostí*. Z první odvozuje V. Stern zejména *napodobivost* a pak *suggestibilitu*.

Toto napodobení úsudků, přesvědčení a hodnocení jeví se v jednotlivé suggestci, ve vlivu osobnosti, na dítě zvláště dojem činící; projevuje se zde onen k „osobnímu“ směřující rys ženské povahy stejně jako v davové suggestci, v oněch psychických nákazách, jež silou nezdolnou zachvacují celou skupinu: epidemie strachu, společné horování pro učitele, účast v nové modě atd.

Účinkem receptivity ve sféře vlastních vnitřních úkonů vůle jest větší *řdivost* děvčete. Děvčeti jest mnohem samozřejmější než hochu, že má vyhověti požadavkům na ně kladeným. Omezení vůle vnější normou není ani tak za tlak pocíťován jako spíše za vitané vodítko k jednání — kdežto hoch tam, kde má požadavkům vyhověti, musí zhusta nejprve překonávati brzdění neinteresu, odpor jiných zájmů nebo vzdor proti tlaku (o. c. str. 26).

Zájmovost ženského pohlaví jest, jak již bylo nahoře řečeno, spíše osobní povahy. Tento rys osobní stránky v citu a jednání vystupuje do popředí i ve směru altruistickém. Žena náleží k lidem, kteří se téměř úplně ztrácejí v soucitu s individuálními jednotlivci, kteří jsou chudým a nemocným milosrdnými pomocníky, svým příbuzným láskyplnými přátely, jimž však jen málo zbývá pro obecné blaho v jeho abstraktnosti, pro občanské povinnosti vůči státu a pro sociální povinnosti vůči společnosti anonymní, ba kteří v těchto závazcích a zákonných formulích spatřují jen omezení osobních hodnot, praví V. Stern. Nadosobní jim nesvědčí.

Nestejně uzpůsobené intelektuelní a emoční založení obou pohlaví určuje přirozeně i jejich jednání. V. Stern poukazuje na toto: Menší receptivita hochova projevuje se v zálibě opoziční. Tělesně i duševně vzpírá se vlivu a nátlaku vnějšího světa a staví proti němu své Já — buď sám anebo uvnitř některé skupiny. Jeho hry jsou spíše hry bojovné. Jeho větší zájem o historii lze aspoň dílem vysvětliti i tím, že historie jest kronikou bojů a bojovných osobností. Jeho opoziční potřeba, při níž často chtíti a moci objevuje se diváku v komickém poměru, osvědčuje se odmlouváním, hašteřivostí, kritikou, uštěpačnými posměšky. V pozdějších létech jinošských uplatňuje se criticismus ve světovém názoru, začíná-li mladý muž přemýšleti o věcech, jichž uznání samo sebou se rozumějící dosud autoritou bylo vyžadováno, a trpí-li ve svém nitru problémy, jež si chce ujasniti. Opoziční sklon hochů spatřuje se i v tom, že hoch má víc neoblíbených předmětů než děvče. Snadno stává se protináboženským a přechází také rád k vlastní kritice.

U děvčat setkáváme se s jemnější resonancí k duševnímu životu jiných lidí a dovedností vžívati se do něho. Receptivita a osobní vžívání vytváří cenné mravní vlastnosti, ale i zlé vady. Na kongrese nebyla tato kapitola zevrubně projednána. Heymans udává však ve své knize „Psychologie der Frauen“ za základní rysy ženské bytosti střídavou náladu, úzkostlivost a povážlivost, nedostatek odvahy, dlouhé trvání smutných vzrušení citových, krátké však hněvivých, vrtkavost a časté střídání sympatií, hojný smích, zúžené pole vědomí, suggestibilitu, názornou fantasií, impulsivitu, sklon k fanatismu, marnivost, panovačnost, větší intensitu soucitu i krutosti, sklon k upřílišňování, pocti ost a spolehlivost, náboženský smysl, hojnost psychických poruch. Z větší aktivity vyniká šetrnost, zmužilost a trpělivost v nemocích, sebranost ducha, svědomitost, ze sociálního smyslu nedostatek egoismu, menší sklon k nestřídmosti, filantropická činnost, náchylnost idealisovati lidi, láska k dětem, menší spokojenost sebou samou.

Nechme stranou otázku rovnocennosti obého pohlaví; ne po stránce náboženské, ta jest již dávno rozřešena kladně. Neznáme-li ještě všechny rozdíly mužské a ženské bytosti, neznáme-li ani jejich hloubky a nemůžeme-li tudíž definitivně posouditi, jak a pokud se rozdíly ty vzájemně vyvažují, jsou všechna uznání rovnocennosti jen kulatými slovy.

Ale nade vši pochybnost jisto jest, že v obém pohlaví pronikavé rozdíly jsou, fyziologické, psychické i emoční a to tak, že se vzájemně prostupují, že jsou vzájemně na sobě závisly, jinými slovy, že s diferenciací tělesnou souvisí i diferenciací duševní. Ženina nechť k abstrakci a k duševní práci vytrvalé pozornosti a dlouhého logického myšlení vyžadující, její větší aktivita a snadnost, s jakou slučuje a rozlučuje představy, její větší citovost sám rozum si často podržující, její citová subjektivnost, její větší náladovost, její ranější duševní vyspělost souvisí s jejími zvláštnostmi fyziologickými, s jejím rychlejším vyspíváním tělesným, se zvláštnostmi fyziologického procesu jejího pohlavního zrání i se zákonem jejího měsíčního čištění. Správně proto na základě anatomických faktů, žádá Waldeyer,¹⁾ aby bylo dbáno psychofysických rozdílů u žen, správně vytýká Krafft-Ebing pedagogům, že ve shonu za vzděláním ducha neberou patřičný zřetel k tělu.²⁾ Neboť je-li účelem výchovy zjistiti a k plnému rozvíti do-

¹⁾ Über die somatischen Unterschiede der Geschlechter 1894.

²⁾ Psychopathia sexualis 1886.

vésti přirozené schopnosti jednotlivcovy, pak jest zajisté samozřejmým příkazem pedagogickým, aby ve výchově hochů a dívek k jejich přirozeným zvláštnostem rovněž zřetel byl brán. Bohužel tato samozřejmost byla zastíněna jiným heslem, na první pohled rovněž velmi přesvědčivým heslem o rovnosti všech lidí, o rovných jejich právech, v našem případě o rovném nároku ženy na totéž vzdělání a vychování, jaké jest poskytováno muži, neboť pokrok lidstva spočívá právě v tom, že odstraňuje všechny rozdíly.

Jest to pravda?

Jak víte, náleží tato rovnostní these k nejpůsobivějším kejklům socialistického učení, jsouc opouštěna ovšem hned a zvrhají se v nejtvrdí násilí, jakmile se socialismus po hesle lidské rovnosti vyšplhal k moci a k úřadům; a tak by nebyl div, kdybychom si ji nedůvěřili, i prohlíželi i tenkrát, když by mužská a ženská přirozenost úplně se kryla. Ale při důležitých a nesporných rozdílech, jež oboji přirozenost vyznačují, zda hlásaná rovnost nestává se nejbrutálnější křivdou na ženě, jež se má přes všechny své zvláštnosti podřizovati výchově mužské? Narážeti ženský střevíc na kopyto mužské boty, tomu se říká rovnost?

A to nemám ještě na mysli zvláštní pozemský cíl, jež byla příroda ženě vytkla, onen vznešený, svatý cíl mateřství, jehož kouzlo pudově určuje směr dívčímu myšlení, dívčím hrám, dívčím zábavám již ve věku, kdy představa mateřství jest děvčátku ještě tajemstvím sedmerou pečeti zavřeným. Příroda nedává si totiž do svého díla mnoho mluvití a hledíc se shovívavým klidem na fušerská consilia svých kuršmíků vede si svoje děti tam, kde je podle velikého řádu Tvůrcova chce mítí. Ve své veliké většině žena spatřujíc v manželství a mateřství své životní poslání, zůstává si proto svoje studia pouze do rezervy pro případ, že by se jí neudálo dojítí přirozenějšího cíle, k jehož dosažení jest, jak známo, třeba dvou.

A je-li tomu tak, nezdá se vám, že dřívější způsob, vychovávatí dívku k domácnosti a povolání mateřskému, byl rozumnější a účelnější? Tím schvaluji arci pouze jeho směr, nikoli jeho nedostatky. Jsa odpůrce stejnosti mužského a ženského vzdělání, nejsem odpůrcem jeho rovnocennosti. Čím ženě dostane se všestrannějšího vzdělání, čím více bude uzpůsobena, aby splnila svůj úkol ženy a matky, čím dokonaleji rozezvučí se harmonický akkord, vznikající v manželském a rodiném životě z plného splynutí zvláštností mužského a ženského typu, zvláštností, jež teprve v tomto splynutí docházejí svého plného vyznění, tím bude lépe. Nechť jest ženě dána možnost nejdokonaleji vypěstiti zvláštnosti a sklony své ženské přirozenosti, nechť vedle obecného vzdělání dostane se jí rozhledu a pečlivé průpravy v otázkách světového názoru a mravouky, v pedagogice, zdravotvědě, estetice, literatuře, v dějinách umění, v umění hudebním, v řečech, ve vedení domácnosti a hospodářství, v umělecké úpravě domu, bytu, zahrady, ve společenském chování, v umění ošetřovatelském, to všechno patří do sféry zvláštností ženské přirozenosti a toho všeho jí může býti velmi zapotřebí. Ale není v tom nerozum, znechucovati ženě studium a vyháněti ji ve velikém procentu ze studia nějakou vyšší matematikou, trigonometrií, descriptivou, na niž jí představivá její síla nestačí, jen proto, aby dívka dostalo se rovné výchovy s chlapcem?

K jakým absurdnostem vede tato nivelisační manie, jež povznesla se již k takové dokonalosti, že i různorodé veličiny sečítá, poznáváte na každém kroku. Maeterlinck řekl o ní vtípně, že sráží inteligentům hlavy, aby docílila rovnosti intelektu. Důsledků stejného hodnocení práce duševní jako fyzické, jste denně svědky, ale „rovnost“ jest zachráněna. Snáze přece docíliti rovnosti v obapolném zakrnění, než kdybyste dali zvláštnostem mužské a ženské psychy osobitě se rozvinouti! A co zvláště imponuje, jest důmyslnost oněch rovností. Muž jest učitelem, žena jest učitelkou. Stejně povinnosti, stejná práva. Smí-li býti učitel otcem, proč by nesměla býti učitelka matkou? Nemyslíte-li, že v tom jest přece nějaký rozdíl? — namítáte nesměle. „Pah! Kdo ví, nenáleží-li k rozdílům, jež bude lze převýchovou, respective stejnou výchovu obojího pohlaví změnit! Žena má stejné právo k porodu jako muž. Ne k porodu, k dětem, chtěl jsem říci.“ „Tak, k porodu ne? Ale v tom už je nerovnost, nemyslíte?“ „Ne. Nebylo by spravedlivé, aby učitelka, protože je učitelkou. atd. Vždyť jste ty řeči slyšeli již tisíckrát.

Ale že za učitelku, bude-li mítí dítě, rok bude muset učití někdo jiný, to není nespravedlivé? Že učitelka, bude-li chtít učití cizí děti, bude nucena zanedbávati vlastní dítě, to není nespravedlivé? Že toto zrovnoprávnění ženy bude mítí v zápětí nutnost instituce svobodných učitelů, kteří jako cikáni budou potulovati se z místa na místo a jako učitelští acoucheři zaskakovati všude tam, kde učitelka použila svého práva k mateřství, to není nespravedlivé? A že tímto věčným střídáním učitelských sil trpěti bude výuka a výchova školních dětí, to není nespravedlivé? Tak vypadá rub oné rovnosti.

(Pokračování.)

SMĚS.

Jubileum Družstva Vlast. Dne 24. září t. r. oslavilo Družstvo Vlast v Praze, 40leté jubileum svého založení. Na jubilejní valné hromadě promluvili: vdp. kons. rada profesor Em. Žák a Msgre. Dr. Rudolf Horský, oba o Družstvo velice zasloužilí pracovníci a zdůraznili, že právě Družstvo má veliké zásluhy o dnešní rozvoj katolické literatury a byť i bylo poceňováno a přehlíženo i o celý katolický život a katolické hnutí. To mu nikdo upřítí nemůže. Přehlízíme-li časopisy a spisy Družstvem vydané, vidíme, že samy tvoří velkou knihovnu a proto již za vydání těch časopisů a knih zasluhuje Družstvo vděčnost celé katolické veřejnosti. Mezi podniky Družstva Vlast náleží i náš Vychovatel, kterého Družstvo počínajíc ročníkem šestým počalo vydávati, převzavši jej z nakladatelství Cyrillo-Methodějské knihtiskárny počátkem r. 1891. Do další činnosti Družstva přejeme mnoho zdaru a Božího požehnání!

Krise v učitelské organizaci. Na valné hromadě Zemského ústředního spolku

Jednot učitelských v Čechách dne 26. srpna t. r. bylo usneseno, aby spolek vystoupil z Československé obce učitelské. — „Škola měšťanská“ věstník říšského svazu učitelstva měšťanských škol republiky českoslov. v čís. z 1. září (15 — 16.) píše o krizi učitelské organizace doznává: „vedení je v rukách mladších elementů. . . tyto volají také po jednotné frontě učitelské, jenom že jí nechtějí udržovati dohodou, nýbrž *nasilím*. Je již netajenou skutečností, že starší učitelstvo vyhýbá se organizačnímu životu, schůzí nenavštěvuje a mlčky přihlíží k tomu, když se dostávají k slovu a delegacím osoby, které organizačních poměrů nepromyslily, neprostudovaly a které mají přece právo rozhodovati o otázkách významu daleko sáhleho. !“

Obrazy k náboženskému vyučování jak by se daly opatřiti navrhuje Ant. Audrlický ve „Vychov. listech“ č. 7—8. v úvodu k ukázce své „náboženské knížky pro střední stupeň“ (pro 3. 4. školní rok), Píše: Co se obrazů a ilustrací týká, myslím, že valná naděje od našich nakladatelů nám v tom ohledu nekyne. Sáhnutí k obrazům německým nedoporučuje ani národní čest ani

dosavadní sbírky. Navrhuji tedy: 50—60 katechetů (ovšem i z duchovní správy) objednejme si dle dohody každý jeden originál (zámožnější třeba i více) u některého českého malíře s náboženským cítěním (na př. Fr. Dvořáka), dle nich dejme rozmnožit obrazy nástěnné a zhotovit obrázky knižní. Pro toto dvojce by se snad již nakladatel našel. Originál by zůstal majetkem naším a památkou na dobu katechetské práce. Podmínkou této řady obrazů by bylo, aby obrazy byly umělecké, dětské a nábožensky správné.“ Výborná myšlenka — kéž by došla uskutečnění.

XI. severočeský katolický sjezd konal se ve Šluknově dne 7. a 8. září. Na školské schůzi dne 7. září mluvil profesor Rotter z Vídně o vývoji školské otázky v Rakousku a Čechoslovensku a na konci své řeči prohlásil: „Naším ideálem jest a zůstane katolická konfesijní škola. Jen tak můžeme dospět k cíli. Proto žádáme státní pomoc, zvláštní dozor nad dětmi, katolické učitelské vzdělání pro katolické učitele, pro katolickou výchovnou péči pro katol. mládež.“ V tom smyslu odhlasována resoluce, která žádá katolické obecné, občanské a střední a podporu státu katolickým obecným školám. — Také ve Frýdlantě byl uspořádán 7. září sjezd katolíků, na kterém odhlasovány dvě resoluce, týkající se otázky svátků a otázky školské a zaslány vládě.

Vyučování náboženství v učebním kursu na škole měšťanské. V nových osnovách učebních pro IV. tř. měšť. škol není uvedeno náboženství. Konsist. rada Fr. Mléčka z Napajedel jménem katech. spolku moravského obrátil se na senátora dra Adolfa Procházku, aby v záležitosti zmíněné intervenoval u ministerstva školství a národní osvěty. Senátor dr. Procházka a druhové učinili dle paragrafu 66 N. S. dotaz na ministerstvo školství a dne 31. července pod číslem 9943 došla tato odpověď: Odpověď ministerstva školství a národní osvěty na dotaz senátora dra Procházky a druhů stran osnovy pro kursy při školách občanských. Až do vydání výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 13. června 1924, čís. 65933/I. (Věstník čís. 6. roč. 1924) jímž se vyhlašují osnovy pro jednoroční učební kursy připojené ke školám občanským, sestavovali učebnou osnovu vydržovatelé kursů, kteří ve smyslu platných předpisů určovali také povinné i nepovinné předměty, jakož i počet vyučovacích hodin. Vydržovatelé kursů jenom asi

v jedné desetině případů zařadili vyučování náboženství buď jako předmět povinný nebo nepovinný; bylo tedy vyučováno náboženství v kursech výjimečně. Podle tohoto skutečného stavu nezařadilo sice ministerstvo školství a národní osvěty do osnovy kursů vyučování náboženství ani jako povinný ani jako nepovinný předmět, ale umožnilo, aby si jej vydržovatelé zařadili do osnovy kursu sami. *Podle poslední věty 4. odstavce obecných poznámek k výnosu výše uvedenému lze se totiž uchýliti od normálních osnov při volbě předmětů povinných, nevynechá-li se žádný z předmětů normální osnovou stanovených a nesníží-li se počet hodin z jazyka vyučovacího a z počtů.* Podle 6. odstavce týchž poznámek lze podle místních potřeb zařaditi do osnovy i jiné nepovinné předměty mimo ty, které jsou ve výnosu vy počteny zvláště. Je tedy v rukou vydržovatelů kursů, aby zařídili si vyučování náboženství do osnovy kursu buď jako předmět povinný za podmínek výnosem stanovených, aneb bezpodmínečně jako předmět nepovinný. V Praze dne 31. července 1924. Zástupce ministra školství a národní osvěty: Dr. Markovič.“ — Dle tohoto výnosu zůstává tedy náboženství jako předmět povinný — případně nepovinný — tak, jak vydržovatelé kursu při zřizování stanovili. Protože však počet hodin na těchto kursech je velký a žádný předmět normální osnovou stanovený nesmí býti vynechán, stává se zařazení hodin náboženských do učebního kursu pochybným, tím více při směru a duchu jaký je dnes u okresních vydržovatelů těchto kursů.

Československé učitelstvo a sleva na státních drahách. „Nár. Polit.“ v č. 266 píše o výhodě poskytované učitelstvu na dobu prázdnin na drahách v jednotlivých případech na zvláštní žádost a končí zcela případně „nelze pochopiti, proč aspoň učitelé nemohou dostati legitimaci na slevu pro státní zaměstnance na celý rok, když se jim může poskytnouti na čtvrt roku? Přiznává-li se jim toto právo na tři měsíce, proč ne na rok? Či je státním zaměstnancem jen tři měsíce za rok? Či se bojí příslušné kruhy, že by pak učitelé více jezdili? Bylo by věru nejvýš spravedливо tuto křiklavou nesrovnalost odstraniti. Neboť: buď jsou učitelé státními zaměstnanci, nebo jimi nejsou. Zde platí známé latinské pořekadlo: Tertium non datur. Snad by aspoň učitelstvu, či těm učitelům, kteří by o to stáli, mohla se dát legitimace se slevou pro státní zaměstnance za

přiměřené sepisné a kolkovné (musí-li již tak být), ale pro celý rok. To je opravdu nejmenší výhoda, které si učitelstvo plnou měrou zaslouží, ba na níž — troufáme si říci — jako státní zaměstnanec má i právo.

Studijní výpravu do Italie pro jaro 1925 připravuje z rozkazu valné hromady výbor katechetského spolku v arcidiecesi olomoucké !

Pokrokoví učitelé pro německo-komunistickou vládu. „Moravsko-slezský denník“ v úvodním článku „Učitelstvo a koalice“ odmítá usnesení Ústředního spolku učitelského na Moravě pro pasus „Musíme se přičiňovati o vytvoření nové koalice pokrokové. Ta není možná bez strany komunistické a měli by v ní býti pokrovní Němci.“ Zdůrazniv nemožnost takové koalice pro škody, jež by nastaly českému školství spojením s Němci, dodává o nedomyšleném spojení s komunisty: „Ne strach před reakcí, ale zastřený komunismus, naprostý nedostatek národního a státního cítění vedl zástupce učitelstva k tomuto projevu.“

Škola pro cikánské děti bude zřízena městskou radou v Užhorodě. Město školu postaví a bude ji vydržovati. — Školská správa na Slovensku koná přípravy k vyřešení školské výchovy cikáňat. Dle sdělení jednoho inspektora na Slovensku (Nár. Politika č. 259 z 19. září t. r.) je jich na jeho okresu v 25 obcích celkem 214, t. j. dle našich poměrů na 4 třídy. V 10 obcích je cikáňat více než 10 (nejvíce 15), v ostatních pod 10 (nejméně 2). Do školy jich vůbec nechodí 155, začalo, ale přestalo 25; pravidelně chodí do školy jen 34 cikánské děti v 9 obcích. A tak je to i v jiných škol. okresech. Cikánské děti jsou ubožáci. O ty se nestará nikdo, ani jejich rodiče. Do školy nechodí, poněvadž jsou bez obleku, zcela nahé, nečisté, špinavé a trpí nakažlivou oční chorobou, trachomem. Děti si jen hrají, zpívají, žebrají, sbírají lesní plody a léčivé rostliny (a samy by potřebovaly lékaře), jsou na obtíž obyvatelstvu, vyrůstají bez citu i mravních zásad, ostatní děti se jim vyhýbají. Rostou jako kůl v plotě, jak se lidově říká, ve zkáze své a ke zkáze jiných. Velmi smutná skutečnost vyvrcholení lidské bíd, které nelze na dlouho přehlížeti, před níž oči zavírají, zvláště, když možno vykáhati se úspěšnými výsledky u těch 34 dětí do školy chodících.

Několik poznámek z četby „Dějiny pedagogiky“, které napsal Dr. Otakar Kád-

ner 1923. Díl I. „Po celá staletí není jiných škol než kněžských“ (str. 178.) „určeny byly výslovně a pouze pro vzdělání příštích kleriků“ (16 řádek níže). „Vyučování udíleli klerikové a to zas především pro potřeby kleriků“ (str. 187). (Karel Veliký) „více než kdo jiný pochopil význam a důležitost náležité vzdělaného kněžstva a jen vzdělanými kněžími obsazoval všechna důležitější opatství i biskupství.“ (str. 189) Ale hned o tři strany dále čteme: „Kněžstvo valnou většinou nevzdělané“ (191) a „nevědomost je taková, že dle jistého svědectví z počátku XI. stol. mnozí biskupové dovedli sotva počítat na prstech“ (str. 192). Svědectví udáno není a podivně se srovnává jedna věta s druhou, když „církvi, a to právě charakterisuje její snahy, šlo především o vzdělání kněžstva“ (str. 235) a „učiteli škol městských byli prvotně dozajista jen klerikové s nižším svěcením“ (str. 241.) — Tak se píše ve vědeckém spise pro soudné čtenáře ?!

Upomínka na první sv. přijímání. Dostal se nám do rukou obrázek námětem sice k prvnímu sv. přijímání neobvyklým, ale velmi vkusným a náš český. Firma L. Beneš v Č. Brodě vydala na pěkném papíře (imit. plátna) obrázek ve formátu 17,5 × 11,5, Panny Marie s božským dítětem v náručí od našeho malíře Mikuláše Aleše. Zvláště pro dívky tento obrázek velice dobře by se hodil po malém vysvětlení katechety. Provedení i formát a obvyklý nadpis upomínky jsou velmi pěkně a ladně provedeny. Firma jistě každému katechetovi pošle obrázek na ukázkou a oznámí ceny.

Školství na Slovensku. Ludových škol je na Slovensku 3790. Z toho je čistě ludových 73.02 procenta, a z toho zase čistě katolických 52 procenta. Maďari mají 741 školu z toho 370 římsko- a řecko-katolických, 230 protestantských, 73 státních; 34 obecných, 26 židovských a 8 soukromých. Ve všech župách je převaha kat. ludových škol, toliko v župě zvolenské je vedle 289 kat. ludových škol 257 protestantských. Župa povážská má toliko 48 evangelických škol, nitranská 35, bratislavská 13, košická vedle 544 katolických 132 protestantské, podtatranská vedle 227 katolických 164 protestantské. Učitelů působilo na Slovensku 6080. Z toho je 71.99 procenta národnosti československé. Statistika konfesní mezi učitelstvem a učitelkami není zřetelná. Žactva bylo 418.473. Z toho 427.525 národnosti československé.

Dle náboženství bylo kat. dětí 318.792 t. j. 74.33 procenta, řecko katolických 25.119, t. j. 5.98 procenta, evangelických 50.700, t. j. 11.94 procenta, reformních evangelických 21.408 t. j. 4.99 procenta, evang. českobratrských 185, t. j. 0.05 procenta. Židů 11.560, t. j. 2.49 procenta, československých 306, t. j. 0.09 procenta, bezkonfesních 194, t. j. 0.05 procenta, pravoslavných 60, t. j. 0.05 procenta, a jiných vyznání 150 t. j. 0.05 procenta. Katolického žactva je 80.31 procenta.

Úprava platů státních zaměstnanců bude dle prohlášení zástupců ministerstva vnitra a financí v brzké provedena. Denní tisk přináší o připravovaných změnách různé kombinace. „Lidové Noviny“, které bývají dobře informovány, oznamují z Prahy, že vláda zamýšlí před definitivním zpracováním nové služební pragmatiky podat parlamentu návrh na zatímní úpravu požitků státních zaměstnanců. Úprava má záležeti v tom, že dosavadní základní služné se zvýší o 50%, místní přídatky budou 65%, ze to však odpadnou dosavadní přídatky ostatní. Tím má být odstraněn jednak rozdíl mezi ženatými a neženatými, jednak rozdíl zavedený prosincovým zákonem z roku 1922. — Jiné listy oznamují, že místní přídatky budou zvýšeny o 75 proc. Úprava nabyla by platnosti od 1. ledna 1925.

Změna ve vládním kabinetě. Následkem dlouhé choroby ministra školství Bechyně a churavosti minist. sociální péče Habrmana udržuje se stále pověšť o změně ve vládě. Dle nejnovějších novinářských zpráv má nastati změna v resortech spravovaných doposud zástupci tří politických stran, přímo se jmenují resorty strany lidové. Jisto jest, že k obsazení resortů, kteréž dosud drží churaví ministři, musí dojít, neboť není možno, aby na příklad ministerstvo školství spravoval ministr jen „půjčený“ a dosazený předsedou vlády. — Nezaručené zprávy označují předsedu poslanecké sněmovny Tomáška za nástupce ministra Bechyně. Jiná verze vidí nástupce v splnomocněném ministru Dvořáčkovi.

Americké učitelstvo pro náboženství ve škole. Letošní kongres „National Education Association“ ve Washingtoně, jehož se účastnilo několik tisíc učitelů všech politických stran a všech vyznání, zabýval se otázkou svobodných škol náboženských a významem náboženství pro výchovu občanského charakteru. Kongres jednomyslně se usnesl na resoluci, která plně uznává důležitost svobodných škol náboženských a záro-

veň prohlašuje, že každý občan má právo posílat své děti buď do svobodných škol náboženských nebo státních. Na sjezdu jednali řečníci dovozovali, že ani státní škola americká neobejde se už bez náboženství, které je nezbytným podkladem morálky.

První španělský katol. sjezd pedagogický konal se letos v dubnu. Přítomni byli četní zástupci španělského episkopátu a 2000 profesorů, učitelů všech druhů škol. Po celý týden jednalo se v osmi sekcích pro výchovu náboženskou, církevní a fysickou, pro vyšší, střední a obecné školství, jakož i pro organizace se školou související o nejpalčivějších otázkách školské výchovy ve Španělsku. Účast na sjezdu byla z celé země. Zároveň konala se v paláci národní knihovny výstava školských prací z 1130 katolických ústavů. Význam sjezdu je velký, neboť ve Španělsku více než polovice veškerých dětí chodí do svobodných katolických škol. Kongres právě se usnesl, žádat úplnou rovnoprávnost svobodných škol katolických se státními, zvláště co se týče státních zkoušek, které mají konat žáci škol svobodných i státních před stejnými smíšenými komisemi.

Osud Slovinců a Chorvatů v Itálii. V terstském „Pučkom prijatelju“, orgánu národní strany v Istrii, vykládá poslanec v římském parlamentu Dr. Besednjak audienci menšinových poslanců u ministra školství Casatiho, kteří protestovali v Římě proti nařízením, která omezují vlastnická práva slovanského a německého lidu v nových územích. Ministr školství Casati prohlásil: „My vás chceme proměnit v Italy. Nechci Vás klamať, chci být upřímným.“ Když dr. Wilfran (Jihoslovan) poukázal, že není protistátní propagandou chtít školu v mateřském jazyku, ministr se rozhněval a prohlásil, že rozmluva nemá smyslu, názory jeho a poslanců že jsou protilehlé a neslučitelné.

Náboženství na středních školách. „Volksztg.“ uveřejňuje resoluci sjezdu katolických německých profesorů náboženství proti chystané reformě střední školy, vylučující z ní úplně náboženství, které bez tak bylo již v posledních letech mnoho zkráceno jednak redukcí vyučovacích hodin na polovici, jednak prohlášením náboženství za předmět nepovinný. Příprava kněžského dorostu i vzdělání katolické inteligence žádá toho, aby náboženství bylo na střední škole plně zachováno. Sjezd odmítá náhražku za samostatné vyučování v hodinách občanské nauky, dějin a filosofie.

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

Číslo 11.

LISTOPAD 1924.

ROČNÍK XXXIX.

Dr. JOSEF BERAN (Praha).

P. Jan Maresch,

školní rada a inspektor.¹⁾

(Příspěvek k dějinám školství v Čechách).

Jen mimochodem zvěděl jsem o tomto muži. Pracuji na podrobném životopise zakladatele kongregace chudých školských sester de Notre Dame v Čechách, českého kněze a kaplana Gabriela Schneidra (narodil se 20./3. 1812 v Křemži u Č. Budějovic, zemřel 15./2. 1867 u sv. Anny v Praze). V jeho korespondenci s mateřincem školských sester v Mnichově v Bavorsku přichází několikrát zmínka o Mareschovi. Pátral jsem tedy po nějakých podrobnostech.

V „Dějínách vychovatelství“ Jos. Kobosila jsem nenalezl ničeho. V „Dějínách české katechetiky“ Františka Košáka II. str. 251 pozn. 1. jsem se dočetl, že podle V. Tomka (Paměti z mého života I., 471.) byl „poněmčovatelem škol českých“. Ottův Naučný slovník jej vůbec neuvádí, za to v Riegrově Slovníku Naučném z r. 1866 v díle 5. str. 111. je charakterisován slovy: „proslul co vládě oddaný germanisator, poněvadž dle jeho slov bez němčiny nikdo se nemůže stát ani kaprálem“.

Proto s tím větší překvapením jsem četl v „Knize pamětní král. krajského města Plzně od r. 775—1870“ od Martina Hrušky (Plzeň 1883) o zásluhách Mareschových o zvelebení *české školy plzeňské*. Vypsal jsem si ta místa s úmyslem upozorniti příležitostně na základě zpráv této knihy jednak na nesprávné posuzování činnosti Mareschovy, jednak na zásluhy katolického kněžstva o české školství. Učinil tak obé již František Košák ve své knížečce „Ze školy farní ke škole hlavní“. Vyšla u příležitosti školské výstavy, uspořádané na oslavu 100 letého trvání české školy v Plzni.²⁾

V předmluvě píše „Kněz to byl, který s veškerým úsilím o českou školu (v Plzni) pečoval, o ni se staral a život svůj jejímu rozkvětu zasvětil“ (str. 3.) a na dalších stránkách knížečky to dokazuje. Na str. 49—51. pak uvádí i zásluhy Mareschovy.

Na základě všeho, co jsem na uvedených místech našel, dospěl jsem k domněnce, že Tomek a s ním i celá řada jiných pokrokových kritiků školství v Čechách Mareschovi křivdí. Na doklad uvedu alespoň něco.

Z korespondence Gabriela Schneidra: 1. V dopise ze dne 7. prosince 1849 píše, že Maresch je „der grösste Schulmann Böhmens“. V Litoměřicích prý „hat

¹⁾ Narodil se před r. 1810 v Litoměřicích, na kněze vysvěcen 1830, byl katechetou a pak ředitelem hlavní školy v Litoměřicích. R. 1850 stal se školním radou a inspektorem národního školství, od r. 1861 byl poslancem na sněmu českém za Sluknov, Ehrenberg a Hanšpach. (Dle Riegrova Slovníku a Dějin české katechetiky Fr. Košáka.)

²⁾ Jan Vavřík vydal v den otevření této Školské výstavy spisek „Ze staré školy Plzeňské“ a věnoval jej „Světlé památce národních buditelů, osvícených vlastenců, šlechtitných kněží, obětavých zakladatelů české školy Plzni“. O Mareschovi se vůbec nezmiňuje.

die dortige Hauptschule zu einem Lichtglanze erhoben der alle übrigen Hauptschulen Böhmens und vielleicht auch ganz Österreichs in Schatten setzt.“ Jeho „Erziehungs- Institut für Volksschullehrer“ je prý veden v duchu církevním, takže „mit der Zeit unberechenbaren Segen über Böhmen verbreiten kann“. 2. v dopise z 11. července 1850 oznamuje, že dosavadní ředitel litoměřického ústavu Jan Maresch byl jmenován školním radou a inspektorem v Čechách nad obecným školstvím a vychovávacími ústavy. A dále sděluje, že učitelský ústav litoměřický povznesl na nejlepší v říši, shromáždil kolem sebe nejlepší síly učitelské a snažil se postavit školu na basi křesťanskou. Když s ním hovořil o založení dívčího vychovávacího ústavu řeholního, byl nad tím rozradostněn, již ode dávna prý po něčem takovém toužil. Na konec dodává: „*Dieser eifrigste Diener Gottes wil als Schulrath die Schule überhaupt auf Religion basiren und insbesondere ihren hl. Orden in unseren Staaten möglichst verbreiten.*“

Z těchto ukázek (srov. i Mareschovy ročenky „Jahrbuch für Lehrer, Eltern u. Erzieher“, založ. r. 1835 Ignácem Jakschem), vidno, že Maresch školství rozuměl, je zveleboval a hlavně jeho církevní a náboženský ráz zastával, což bylo tím důležitější v době, kdy osvícenský josefinismus stále ještě zanechával stopy ujařmení církve státem všade a zejména ve školství. Odtud si však také vysvětlíme, proč pokroková společnost tehdejší Maresche nenáviděla, a činnost jeho jako germanisační odsuzovala. Že mu po té stránce křivdila, toho dokladem jsou ukázky z knihy Hruškovy uvedené též ve spisku Košákově.

Na str. 697 opisuje Hruška soukromý dopis Mareschův ze dne 26. září 1851 tehdejšímu arciděkanovi plzeňskému Antonínu Hlavanovi (nar. 1796, arciděkanem v Plzni od 22./11. 1835 do své smrti 8./7. 1868), v němž Maresch vítá plán povýšiti českou farní školu plzeňskou na školu hlavní: „Überhaupt freue ich mich in den Gedanken es dahin zu bringen, dass Pilsen zwei Hauptschulen habe, eine deutsche, an welcher die böhmische Sprache nicht übersehen wird, und eine böhmische. — Cuique suum! Das Recht ist heilig, es werde geehrt, doch ohne Excentricität, die ich hasse!“³⁾ Ich will die möglichst grösse Verwendung und Brauchbarmachung des Menschen durch die Schule; darum lerne er, wo es uns angeht, beide Landessprachen.“

Str. 698: „Společným pak působením p. arciděkana A. Hlavana a c. k. školního rady P. Maresche docílilo se, že začátkem škol. roku 1852 přibyla našemu českému ústavu čtvrtá školní světnice. (Košák str. 50)

Str. 700: „Divno jest, že rada českého města Plzně s podporováním českého ústavu odkládala, kdežto i sám *domnělý tehdáž* odpůrce všeho, co české jest, c. k. školní rada p. J. Maresch, statně se o naši českou školu zasazoval.“ (Košák str. 50.)

Str. 702: „Netřeba nám šířiti tuto slov o původci školských těchto změn (A. Hlavanovi), ježto činové jeho patrně značí snahy jeho, které mu zjednaly památku nejtrvalejší. Avšak velkolepý plán jeho, který c. k. školní rada p. J. Maresch podporoval přišel z většího dílu na zmar samými odklady (městské rady plzeňské).“

³⁾ Košák slova ta uvádí na str. 50, a na str. 49. uveden úryvek jiný: „Mir liegt daran, dass aus der böhmischen Volksschule etwas Tüchtiges werde und deshalb will ich gerne Ihre eifrige Bemühung unterstützen, hoffe aber dagegen, es werde die Stadtgemeinde gleichfalls das Ihre tun“.

Str. 718.: Dne 12./9 1861. Pan c. k. školní rada Mareš (sic!), navštíviv na své cestě Plzeň, a domluviv se s ředitelstvím ve příčině změny vyučovacího jazyka na zdejší nižší reálce (z nižších reálce se později vyvinuly naše měšťanské školy), *rozkázal, aby žáci, kteří nejsou českého jazyka znalí, nebyli na tento ústav přijímáni.*“ (Poslední dva úryvky Košák neuvádí.)

Třeba tedy uznati, že otázka, zda a v jaké míře byl Maresch germanisátorem českého školství je alespoň sporná. Úkolem katolického historika národního školství v Čechách by teď bylo přesvědčiti se, zda i v této otázce pokroková věda nezkreslila dějiny české. Možná, že lecos zajímavého by mohlo být vybráno i ze spisku: „Tiskový soud dra Julia Grégra, redaktora Národních listů, v měsíci červnu 1862 (v Praze nákladem dr Julia Grégra 1862)“, který byl vydán, když Maresch Grégra žaloval pro urážku na cti.

Musíme si častěji uvědomovati, že tak jako pokroková veřejnost podle své libosti přizpůsobuje si dějiny národa našeho, tak přizpůsobuje si a vysvětluje i dějiny vychovatelství a školství v Čechách.

Dr. LUB. PETR:

Rozdíly jinošské a dívčí psychy a otázka koedukace.

(Pokračování.)

Vraťme se však k věci. Stejnost cíle by konečně vždy ještě připouštěla různost metod a prostředků ve výchově obojího pohlaví. Ale zaváděnou *koedukaci* jest tarasena cesta i této možnosti a tím jest zlo společné výchovy hochů i děvčete teprv rozmnožováno.

Přirozeným zaslancem koedukačního systému jest jednak ohled na menší nákladnost jeho, jednak i na to, že, zejména na venkově, není možno jinak dáti děvčeti vyšší vzdělání než koinstrukcí na střední škole chlapecké. Přijímavá se tu tedy koedukace jako prostředek z nouze.

Vedle těchto praktických doručovatelů má koedukace zásadové obhájce zase v těch vrstvách, jež ve společném vyučování obojího pohlaví vidí jeden z prostředků, uspišujících zrovnoprávnění ženy s mužem. Které to vrstvy jsou poznáte z postesku profesora paedagogiky na naší universitě, Dra Ot. Kádnera, jenž se jistě nenadál, že bude nucen brániti se podezření ze zpátečnictví: „Není každý, kdo je proti koedukaci nebo nezměněnému kopírování ústavů chlapeckých, již proto zpátečníkem a nevědomcem, ba naopak může při tom býti nejhorlivějším stoupencem dívčího vzdělání a člověkem docela rozumným.“¹⁾

Naši pokrokoví theoretikové postavili totiž už na jisto, že v Americe před padesáti lety zaveden byl do škol koedukační systém, že s výsledky nepříznivými, nedošlo zatím ještě k jejich sluchu. Ale doufejme, že za nových padesát let i to z jejich slechu pronikne. Co se vleče, neuteče. Možná, že do té doby vejde u nás ve známost i to, že materialistický názor světový, v jehož vodách my dosud plnou parou plujeme, jest už jinde dávno opouštěn, nebo že v amerických sborech zastupitelských není jediný socialista a že se tam socialistické nauky považují za největší humbug století s velmi kompromitovaným pozadím.

¹⁾ Paedagogické rozhledy 1919 str. 143.

Ba není vyloučeno, že stanovisko ke koedukaci odmítavě se chovající, nabude u nás vrchu i o nějaký rok dříve, neboť zkušenosti, kterých se s koedukací dožíváme, jsou takové, že i z nejhorlivějších Šavlů stávají se Pavlové. Nemyslím tu ovšem na pokrokové theoretiky a feministky, neboť těm není vůbec pomoci.

O výsledcích koedukace na amerických školách dočtete se velmi nepříznivých zpráv v Pedagogickém archivu (Pedagogisches Archiv) r. 1913. Ředitel Kudrnovský, jenž na sjezdu ředitelů českých škol středních r. 1921 konaném pověřen byl referátem o koedukaci na střední škole, cituje prof. Sieberta, dle něhož poklesá koedukací výsledek vyučování cizím jazykům na amerických školách až na třetinu, a amerického profesora Halla, jenž soudí, že americká koedukace nepůsobí správně ani na hochy ani na dívky a že ani jedni ani druhé nezískávají potřebných pro sebe vlastností.

Na vratislavském kongresu referoval o koedukačních výsledcích v *prospěchu* žactva profesor J. Cohn z Badenska, kde byla koedukace zavedena r. 1901. „Jsou jistě některé dívky způsobily účastniti se vyučování na našich vyšších učilištích chlapeckých, aniž by tím trpěla úroveň těchto škol a aniž by samy škodu braly. Kdyby však všechna děvčata měla býti společně s hochy vyučována, pak na střední škole a zvláště ve vyšších jejích třídách nutně dostavila by se jedna z obou řečených škod.“

Ředitel Kudrnovský pronáší se v té věci ještě určitěji. Ukazuje nejprve na problematičnost spravedlnosti koedukačního systému: „Je to vlastně podivná koedukace, nespravedlivá vůči dívkám, které se v chlapeckých školách mají učit všemu stejně jako hoši a nemohou při tom svých vloh náležitě rozvinouti. To je vlastně výchova dívčí bezohledně narážená na kopyto výchovy chlapecké. Bude-li se však při společném vyučování přihlížeti k *oběma* pohlavím a podávati jen to, co se hodí pro obě pohlaví, pak se nevypěstí vlohy ani hochů ani dívek, pak přijde se na určitou střední linii a místo dvou duševně rozdílných, ale navzájem se doplňujících individuí, vychováni budou jacisi neurčití duševní míšenci, kteří si jen budou dělati konkurenci“, a pak táže se: „Tak snad budou dívky dobře působiti na hochy svou pílí, ctižádostí, svědomitostí a jinými dobrými vlastnostmi? Ani toho není. Vidí-li dívky, že takové věci hochům neimponují, přizpůsobují se samy a polevují v učení, a učitel, který si sliboval od dívek, že přispějí ke zlepšení prospěchu ve třídě, jest zklamán. Vidí, že společným vyučováním hochů a děvčat se mu práce vlastně zhoršila a ztížila. Především musí zdvojnásobiti dozor, aby se nedály nějaké nepřístojnosti, pak musí hledati metodu, jak by leckterou partií učiva učinil dívkám přístupnější a srozumitelnější; dále musí častěji povzbuzovati pozornost zvláště žáků, kteří přítomností dívek jsou sváděni z docela jiným myšlénkám a zapomínají na výklad učitelův, a po zkoušení ho stihne ještě výtka žáků, že dívkám nadřzuje a nespravedlivě klasifikuje.“

Důvody pedagogicko psychologické, pokračuje ředitel Kudrnovský poněkud dále, mluví proti koedukaci, zvláště v *době puberty*. Jest uměním vychovávatí dospívající hochy na školách chlapeckých a zrovna tak jest uměním vychovávatí dospívající dívky na školách dívčích. Kolik pedagogické m udrosti, kolik zkušeností životních a jakou znalost duše dospívajícího chlapce a děvčete by musel míti ten, kdo by chtěl v tak choulostivé době vychovávatí obě pohlaví

společně v jedné třídě a neubližiti ani jednomu ani druhému! Vydané předpisy a pravidla o vyučování a vychovávání zde nestačí. Zde jest třeba ještě zvláštního napsaného kánonu osobního taktu, kterého však každý nemá. Každý učitel se do koedukační třídy nehodí, jak se také v posledních letech ukázalo. Při odděleném vyučování jest možno vyučovati a vychovávatí dospívající mládež *téhož* pohlaví v prostředí daleko klidnějším, bez vzájemného pohlavního rozčilování. a jest možno dosíci cíle učebního lépe a snadněji než při koedukaci.“

Kdo si však od koedukace slibovali *zvýšení mravní úrovně* v žactvu, oklamali se ještě hůře. To býval jeden z nejpádnejších argumentů, již se za zavedení koedukace přimlouvaly: přítomnost děvčat ve třídě a styk s nimi zjemní hrubost a divokost mravů chlapeckých.

Zatím zkušenost poučila o opaku. V nejnižších třídách, kde puberta ještě spící neuvědomuje žáků o rozdílu pohlaví, zneužívají hoši své fyzické převahy a děvčata dostávají občas nabito. Ve třídách vyšších přizpůsobují se rychle nikoli hoši děvčatům, nýbrž děvčata hochům, pozbývají rychle své dívčí něžnosti a hrubnou v řeči, způsobech i mravech. Zvláště po stránce mravní objevují se povážlivé kazy.

Úřední zprávy o tom rozcházejí se zpravidla dost značně se zprávami soukromými. Potvrzuje to také Jonáš Cohn ve svém referátě na vratislavském kongresu čteném: „Starší odpovědi Philologického spolku (bádenského) v celku popíraly erotické sklony, některá však k dotazníkům přiložená psaní dokazují, že v mnohých případech nebylo chuti s povážlivými událostmi jíti na veřejnost.“

Ředitel Kudrnovský se pronáší o tom určitěji: „A především dívky mnoho ztrácejí na svém dívčím studu. Hoši nechovají se k nim vždy slušně a dovolují si vůči nim (často na vyzývavé chování děvčat) slovem i skutkem, zač by se měli stydět; ba mezi hochy a děvčaty vyšších stupňů dějí se věci, kterých nelze popisovati. Neříkám, že jest to všeobecné, ale stačí, že se případy ty na některých ústavech staly (nyní i v letech dřívějších), a že vysoké školní úřady musily je vyšetřovati a trestati. A jako u nás, tak tomu jest asi ve všech zemích, kde jest zavedena koedukace mládeže v době pohlavního vývoje. Takové věci se před veřejností skrývají, ale bylo by si přát, aby tyto mravní delikty nebyly utulávány, nýbrž přísně stíhány.“

Ale i kdyby nedošlo k přímému pohoršlivému porušování mravnosti, již samo erotické napětí, jež se bezděčně v blízkosti dospívající mládeže vyvíjí, jest málo s to, aby podporovalo pozornost, pílí a vědecký prospěch žactva. Povím vám o tom příklad, jež mi vypravoval kollega z venkovské střední školy:

Přišlo k nám do kvinty děvčátko, jehož otec byl přeložen k politickému úřadu našeho města. Bylo patnáctileté, ale nad svůj věk duševně i tělesně vyvinuté. Na vysvědčení mělo samé velmi dobré a zevnějškem bylo jako obrázek. Netrvalo měsíc a celá kvinta byla do děvčete tak poblázněna, že se s třídou nedalo téměř pracovati. Hoši seděli ve škole jako zmámení, točili se po svém obrázku jako slunečnice po slunci, střežili žárlivě druh druhu a zůstávali neteční jak z výkladu tak k napomínáním svých profesorů. V prvním běhu propadly jich dvě třetiny. Děvče, jež v těchto letech má nad hochem silnou převahu, zůstávalo ke všem tužbám a vzdechům svých spolužáků chladno a její nepřístupnost zvyš-

vala jen pobláznění hochů. Ale všeho do času. V sekstě zamilovala se dívka vším žářem svého mladého srdce do jednoho ze svých spolužáků a třebaže mladá tato láska vybíjela se převážně jen ohnivou korespondencí (bez vědomí děvčete rodiči střeženou), konec byl ten, že na sklonku druhého běhu seksty hrozilo propadnutí již i děvčeti. Kromě toho erotické prostředí, v němž dívka po dva roky žila, vyčerpávalo ji i nervově tak, že ji otec nucen byl dáti na léčení do sanatoria a že ji k radě lékařově do septimy přihlásil již jenom jako esternistku.

(Dokončení.)

S. U.

Rodiště Husovo.

Kde M. Jan Hus se narodil, nebylo nejstarším našim spisovatelům jasno. Teprve pod vlivem knižním během XVI. století z učeného dohadu umístěno jeho narození do jihočeského *městečka* Husince a pověst ukazovala i na jeho rodný domek, cestu, po níž na studie se bral, ba i kámen, u něhož matka s ním se loučila a pod. V Českém Časopise Historickém prof. Josef Pekař na základě starých spisů ukazuje, že rodnou obcí Husovou byla ves Husinec nedaleko Prahy. Rozvířená jednání o rodiště M. Jana sledována jsou se zájmem a vyhledávají se další doklady pro i proti. ČČH. v čís. 2 přináší pět statí (str. 307—315): „Příčinky k životopisu M. Jana Husi“ ze zápisků Aug. Sedláčka. Z těch, pokud dotýkají se rodiště Husova, uvádíme některé doklady.

Ve sporu o rodiště Husovo, ukazuje J. Pekař na fakt, že Hus mýlil se v počtu let prachatického farářování Závíšova a že by Hus, z Prachaticka pocházející, musil býti o době, kdy Závíš farářem se stal, zpraven spolehlivě (ČČH. 128). A. Sedláček ve statí 1. „M. Závíše z Zap“, probírá všechny známé listinné záznamy o tomto faráři, ukazuje, že v Prachaticích měl nájemce a sám pobýval v Římě. Sedláček soudí, že „pro otázku, kde se Hus narodil, toto sepsání o Závíšovi ze Zap nijak není rozhodné; neb narodil-li se Hus v Husinci Prachatickém, mohl tu slyšeti o činnosti Závíšově v Prachaticích; pakli se narodil u Klecan, neměl daleko do Zap a okolí, aby tu vyzvěděl o činnosti neb vlastně nečinnosti Závíšově, jenž měl r. 1403 částečný hlas podací kostelního v Zapích.“ (ČČH.) Zdá se však, že přece jen zpráva ta svědčí spíše pro rodiště Husovo v Husinci u Prahy. Kdyby byl Hus z Husince u Prachatic, byl by jistě, jak Pekař píše (128 poz. 1), zpraven spolehlivě, ale právě proto, že Hus neměl, jsa z Husince u Prahy, žádných vztahů k M. Závíšovi a jsa velmi vzdálen od jeho fary prachatické, nemohl míti určitých vědomostí o tom, jak dlouho je tam Závíš farářem, ale slýchávané o knězi ze Zap a jeho nečinnosti na faře, na které před lety byl ustanoven, vytýkal mu r. 1400, že se o faru nestará, udav jen přibližný počet let, které by byl jistě znal spolehlivě, kdyby byl sám z kraje pracheňského.

Ve zprávách o rodišti Husově důležitou je zpráva ebrašského převora Niblinga (z r. 1503—4), který čerpal z pramenů svého kláštera (ČČH. 124 a n.). Sedláček v čl. 2. „Klášter Nepomucký“ ukazuje, že mniši cisterciáci z Nepomuka listiny do svého mateřského kláštera odnesli a tam žili (1421—1436) a tak v Ebrachu mohli býti o událostech v Čechách dobře zpraveni. Píše dále o vrácení listin těch zpět, dne 18. dubna r. 1583, do rukou Sebalda v. Plauen, cís. kom. rady i o záhadném jich zmizení. (ČČH. 310.) [Srovnej: V. O. Hložina:

České duchovní řády za rozmachu husitské bouře: Zánik kláštera Nepomuckého str. 185. Tam v poz. 8. chyba tisku: Sebald z Kladna místo z Plavna.]

M. Jan Hus od jara r. 1413 zdržoval se na hradě Kozí a En. Sy vius píše že mu tu poskytl útulku Mikuláš z Husi, kteráž zpráva, jak již Palacký upozornil, je podezřelou. (ČČH. 114.) Sedláček v čl. 3 „Mikuláš z Pístného“ ukazuje, že v listinách jmenuje se sice seděním na Husi, ale panství Husské patřilo asi třem osobám a sice jak píše ve stati 4. „O Kozlovských z Kozího“ synům Viléma z Poděhus, seděním na Kozí († 1403) Ctiborovi a Janovi. „Oba bratři dědili po otci i hrad Kozí, na kterémž nedlouho potom našel Hus útulek, když opustil Prahu. Lákavá je domněnka, že Ctibor a Jan držíce Kozí, poskytl Husovi přístřeší, což by svědčilo o známosti s otcem jejich p. Vilémem. Ovšem, tím by se vysvětlilo, proč E. Sylvius píše, že Hus se uchýlil na území svého bývalého pána, ale že to mátl s Mikulášem z Pístného.“ (ČČH. 313) Sám Sedláček však se táže, byli-li tehdy (r. 1413) Ctibor a Jan v držení hradu Kozí a zda jej po r. 1408 neprodali?!

Ve třetí generaci po zrození Husově upadlo rodiště jeho cele v zapomenutí a teprve probouzející se literatura o Husovi připadla na Husinec v zemi známý u Prachatic a až ve válce třicetileté lidová pověst označila i jeho rodný dům. (ČČH. 129) Aug Sedláček ve čl. 5. „Něco o tradicích a svědomích“ píše: „Já všem těm rodným domům na př. v Rokycanech, Husinci a j. nevěřím. V 17. stol. tlumena všechna úcta k Husovi a Janovi z Rokycan, takže mi nejde na rozum, že by si lid zapamatoval jejich rodiště.“ (ČČH. 314.)

Názor šířený tiskem, že byl rodištěm Husovým Husinec u Prachatic jen poněkud zatlačoval staré zprávy o Husinci u Prahy, jak je zaznamenali na základě hodnověrných zpráv E. Sylvius a opat ebrašský Nibling. Závadou zdá se býti, že oba byli cizinci. Zatím však novou listinnou zprávu domácí, jak čteme v brněnské „Hlídce“ (září 1924, č. 9.), vypátral historik Aug Neumann, redaktor Studií a textů, v knihovně brněnského kláštera Augustinů. Je to latinský rukopis z r. 1744. „Dějin starobylého a proslulého kláštera sv. Tomáše v Brně na Moravě od P. Jeronýma Haurý, Čecha z Týna nad Vltavou, řádu poustevníků sv. O ce Augustina v Brně u sv. Tomáše apošt. člena, toho času archiváře.“ Ten na str. 55 tam píše: „Stalo se pak, že jakýsi Jan Hus, rodem Čech ze vsi Husinec řečené nedaleko od Prahy (ve které já r. 1722 na návsi obdivoval hodně velikou kamennou husu), který v Praze na Novém městě u kostela Betlem řečeného byl farářem a akademie pražské rektorem.“ (Str. 390 v Hlídce.)

Haura, dle vlastního životopisu v knihovně klášterní, své dětství ztrávil na Tábořsku Narodil se v Týně nad Vltavou, pobýval od jedenácti do patnácti let v Mirovicích a v Prčicích, tedy v blízkosti Husince. V osmnáctém roce svém (1722) přišel do Husince u Prahy, jak sám praví do místa, odkud Hus pocházel. Toužil tehdy po studiích, hledal útulek a výživu, rodák od Husince jihočeského, neví nic o tom, že by se tam byl Hus narodil, naopak jde se podívat na jeho rodiště u Prahy. Jak dokazuje Neumann v Hlídce, Haura neznal ani Sylvia ani Niblinga a proto jest jeho svědectví ohlasem tendejšího mínění. Kdyby bývalo na Tábořsku panovalo přesvědčení, že Husinec u Prachatic v blízkosti Tábora je rodištěm Husovým, pak by zajisté bylo nemyslitelné bývalo, že Haura v blízkosti tohoto Husince zrozený, by se byl domníval, že Hus pochází z Husince u Prahy a sotva by byl zapadlou vesničku tu vyhledával. Patrně, že ještě

po roce 1700 bylo v Čechách rozšířeno, že Hus se narodil v Husinci u Prahy. Bylo-li pak podobné mínění ještě v době tak pozdní, bylo jistě i v době Sylviově a Niblingově a zprávy jejich ukazují se tedy věrohodnými a stanovisko prof. Pekaře správným!

Zajímavou zprávou Neumannovou není ovšem věc rozřešena, zajisté ještě mnohé mínění bude tu proneseno a my laskavého a dychtivého čtenáře odkazujeme na příští sešty Českého Časopisu Historického, kde jistě mnohé vážné slovo proneseno bude, ale upozorňujeme, že všechny ty pohádky o rodném domku Husově, o kameni, u něhož se s ním matka loučila, které naši mládež ve školách jako pravda se předkládají a všechny podobné, jsou pouhé dohady — pohádky, vzniklé v XVII. a XVIII. století, ba i později. Má-li ve škole vše vykládáno býti na základě vědeckého bádání, měly by tyto dohady, co nejdříve ze škol zmizeti!

JAN OLIVA:

Kulturní stupně v náboženství.

(Pokračování.)

2. Co se kdy rozumělo hříchem smilství.

V nejstarší době israelské jenom manželce bylo zakázáno cizoložství, manželovi bylo pohlavní obcování naprosto volné. Avšak z Gen. 38, 12—30. je patrné, že již tenkrát bylo jemnější mravní cítění, dle něhož nepovažovalo se za slušné, když manžel chodil k nevěstce. Nevěstky byly buď zahalené nebo všeobecně známé, jež měly zároveň jakýsi druh hostince pro cestující. Dále z místa toho vysvítá, že o nevěstkách (gedeše) mluvilo se tenkrát bez ošklivosti a bez hněvu, jakož i že tenkrát i u Israelských byla známa náboženská prostituce; Israelští poznali ji asi od Kananejských (Tamar byla kananejská); teprve úsilím proroků byla z Israele úplně odstraněna. Z místa toho konečně viděti, že cizoložství manželky bylo trestáno upálením jejím, později to změněno v ukamenování. (Dtn. 22, 23 n., Ez. 16, 40, Jan 8, 5).²⁸⁾ — Dle dra Mel. Mičocha²⁹⁾ ustanovoval zákon Mojžíšův, že má cizoložství spáchané s ženou svobodnou trestáno býti smrtí obou vinníků (přes jasné znění zákona: „ať smrtí umrou cizoložník i cizoložnice“ Lev. 20, 10. Dtn. 22, 22—24. přivedli farizeové k P. Ježíši toliko ženu v cizoložství postiženou a nikoli také cizoložníka; toho nechali na svobodě, pro toho neznali trestu); cizoložství s otrokyní trestáno ranami obou vinníků. K tomu dodati sluší, že cizoložstvím se vyrozumívá toliko obcování tělesné s provdanou, zasnoubenou nebo se vdovou, která se zasnoubiti má se svým svatem čili švagrem (levirat). Obcuje-li tělesně manžel s osobou, která ještě žádnému zadána není, aneb se vdovou, na kterou svat práva nemá, — není cizoložníkem — a ona není cizoložnicí. Tak slovně Mičoch. — Uvedený výše Gunkel při výkladu Gen. 26, 10. praví³⁰⁾: předpokladem tohoto verše je, že obcovati s manželkou cizí je těžkým proviněním; tak není obcování s pannou, s jejímiž příbuznými po tom, je-li třeba, po dobrotě možno se vyrovnati.

Celkově soudí K. Burger o době starozákonní takto³¹⁾: „Nemůžeme říci, že Israel v této věci podstatně se povznesl nad všeobecnou úroveň předkřesťanské doby. V dějinách patriarchů příklad Josefův je úplně ojedinělý, kdežto hrubá

²⁸⁾ H. Gunkel, Genesis 1910, 414—420. — ²⁹⁾ Starověda biblická 1888, 171—3. — ³⁰⁾ I. c. 301. — ³¹⁾ Real-Encyklopaedie 10, 275 a n.

porušení čistoty ve S. Z. nad míru často se vypravují, a získáváme úplně dojem, že mravní vědomí lidu o čistotě pohlavního života málo bylo zostřeno. Nepřekonatelná náklonnost lidu k modlářství úzce s tím souvisela, a tuto hluboce založenou souvislost staví do světla slova Hospodinova, jež odpad Israele od Hospodina označují za cizoložství a nevěstkářství a co nejpřísněji trestají: Oz. 2, Jer. 3, Ez. 16. 23. Teprve křesťanství přivádí k plné platnosti čistotu ve slově i v skutku. Čistota stává se podstatnou částí svatosti a dokonalosti, k níž jsou povoláni učedníci Kristovi, druhové království nebeského.“

Kristus P. o tom pravil: „Slyšeli jste, že řečeno jest starým: nezcizoložíš. Ale já pravím vám, že každý, kdož by pohleděl na ženu ku požádání jí, již cizoložil s ní v srdci svém.“ Mt. 5, 27—28.

Vzpomenutý K. Burger dále píše: „Novozákonní pojem čistoty spočívá na názoru proti antickému názoru naprosto změněném o ceně a významu lidského těla a tělesného života. Spolu vzato v úrodek vykoupení, spolu určeno k věčné společnosti s Bohem, spolupovoláno k budoucímu oslavení v životě nebeském, je tělo pro křesťana v docela jiném způsobu předmětem starosti a svědomité péče, než je tomu tam, kde se tělo považuje za obtížné, při smrti pro vždy odhozené pouto, jako nenáviděný žalář duše. Všechny obnovující a posvěcující síly, jež plynou z boží milosti především do duše křesťana, skrze duši přicházejí i k dobru tělu, jakožto orgánu duše při jejím viditelném projevování se a účinnosti na venek. Že pohlavní pud sám o sobě není hříšný, vysvítá z toho, že Bůh ustanovil k jeho ukojení manželství. Každé přestoupení této meze je však nečistotou, ať se děje pouze v myšlenkách Mt. 5, 28, ve slovech Ef. 5, 3, 12. nebo ve skutcích; a záhubný účinek nečistoty nevztahuje se jenom na tělo, které co nejšeredněji poškozuje a hanobí, nýbrž vždy a to v rostoucí míře také na duši, která se tím poskvří, ke všemu dobrému činí neschopnou a jmenovitě se odcizuje duchovnímu styku s Bohem; pročež i hříchové nečistoty přímo vylučují z budoucího účastnictví na nebeském království Ef. 5, 5; 1. Kor. 6, 9. 10; Zj. 21, 8, 27. Nejstrašnější výše dosahuje tato zkáza tam, kde hříšný pud se stupňuje k protipřirozené nečistotě a když Bůh vydá takové v ohavné žádosti Řím. 1, 26, tak že zkáza jejich přichází v πάθος ἀτιμίας..

K čistotě musí křesťan sám sebe vychovávat. Toto sebe vychovávání navazuje na milost znovuzrození a je Duchem sv. řízeno a podporováno. Je mravní úlohou pro obě pohlaví, pro všechny stupně věku, pro žijící v manželství i pro svobodné; je konečně nevyhnutelnou podmínkou pro všechno vychovatelské působení na jiné.“ Toto pak autor podrobněji v dalším rozvádí.

Jak toto stanovisko Krista P. a sv. apoštolů bylo zachovááno v životě věřících?

„V občanském ohledu zákonodárství v říši Římské o konkubinátu zůstalo cetkem v platnosti i za křesťanských císařů, jenom že Konstantin r. 320 zakázal mítí konkubinu vedle řádné manželky. Církev se své strany vždycky zavrhovala concubinatus temporarius (na nějaký čas), protože křesťanskému manželství podstatně je otištěn charakter nerozlučitelnosti. Proto osoby, které žily v konkubinátě, vylučovala z katechumenátu, když nechtěly buď poměr přerušit nebo v řádné manželství změnit. Naproti tomu concubinatus perpetuus, to jest spojení, uzavřené bez požehnání církve, avšak s úmyslem, uzavřítí tím manželství na celý život, uznávala církev za manželství (bez formy), avšak neschvalovala

taková spojení, protože jim chybil úplný křesťanský ráz.³²⁾ — Coelibat v té době nebyl duchovním ukládán za povinnost. Kdo ženatý se stal knězem mohl i na dále ženu míti. Avšak tato svoboda se vztahovala jen na jeden sňatek a to před svěcením uzavřený. Po vysvěcení nesměli se biskupové, kněží a (velkou většinou) jáhnové už ženiti, leda když na svůj duchovní úřad resignovali. Mnozí křesťané na základě Mt. 19, 12 a 1. Kor 7, 32—34 dobrovolně zachovávali pohlavní zdržlivost a z nich věřící rádi vybírali své duchovní, čímž coelibát se rozšiřoval.³³⁾

„Jakožto obec svatých netrpěla stará církev žádného nečistého ve svém středu. Tři hlavní hříchy: cizoložství a záletnictví, modloslužbu a vražda byly trestány vyloučením a exkomunikací ta byla po pravidlu³⁴⁾ na vždycky. Časem bylo upuštěno od této původní přísnosti — odpuštění bylo udělováno na smrtelné posteli — ač nedělo se tak všude. S větší rozhodností upuštěno bylo od původní přísnosti ve 3. století. Obrat vyšel od římské církve a vztahoval se z počátku na cizoložství se záletnictvím a na modlářství. Nečistým bylo uleveno Kallistem (217—222), modlářům Korneliem (251—3). Jen kdo ze hlásil k pokání až na smrtelné posteli, tomu i nyní bylo odpuštění odepřeno. Po jistém váhání — byla římská praxe i jinde přijata. Avšak smíření takové bylo povolováno jen jednou = jen jednou byl takový hříšník připuštěn k pokání. Kdo se po pokání dopustil znova některého z kapitálních hříchů, nebyl více k pokání připuštěn.“³⁵⁾

Za času sv. Augustina někteří říkali: nemám manželku, jdu k nevěstce, tím však nepřestupuji přikázání Páně (Mt 5, 27), jež zní: nezcizoložíš.³⁶⁾

V západní církvi biskupům, kněžím a od Lva I. i jáhnům bylo manželské soužití úplně zakázáno. Novota ta nevešla přirozeně všude v život.³⁷⁾ O laicích sněm Toletan. I. r. 400 praví: *Is qui non habet uxorem et pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur; tamen, ut unius mulieris, aut uxoris aut concubinae, sit coniunctione contentus.* Od té doby však církev konkubinát neschvalovala, ukazujíc na manželství jako na jediné mravně oprávněné spojení pohlavní, aniž by ovšem konkubinát byla přímo zavrhlá. Tím trval konkubinát dále v říši římské i v říších německých. Ano, nehledě k zákazům u duchovních, kteří proti své povinnosti k čistému životu a proti zákonu coelibátnímu žili v konkubinátě, církevní zákonodárství až do 16. století konkubinát laiků tresty nestihalo. To se vysvětluje jistě tím, že při kanonické zásadě uzavírání sňatku bez formy těžko bylo, v jednotlivém případě rozeznávat mezi manželstvím a konkubinátem a že na druhé straně církev díky mimo manželství zrozené nepovažovalo všechny za illegitimní. K tomu přistoupilo, že mezitím pro muže vysoké a nižší šlechty, kteří chtěli uzavřít manželství se ženami nižšího stavu, v germanském právu místo konkubinátu vyvinulo se manželství na levou ruku (*matri-monium ad morgānaticam* nebo *lege Salica*), a toto, ačkoli žena a děti ani do stavu ani do rodiny otce nevstoupily, přece, co se týká výlučnosti a trvání poměru, pravému manželství úplně se rovnalo.³⁸⁾

V 10. a následujících stoletích byl coelibát od kněží vždy více porušován. Mnozí duchovní, ačkoli v církevních úřadech a beneficích a i ve vyšších svěce-

³²⁾ Wendinger v katol. Kirchenlexikonu 3, 844. —

³³⁾ Fr. X. Funk. Lehrbuch der Kirchengeschichte, 3. vyd. 1898, 50.

³⁴⁾ Kolem r. 200 (pozn. má). — ³⁵⁾ Funk l. c. 58—9. — ³⁶⁾ Augustinus de 10 choris c. 3.

— ³⁷⁾ Funk l. c. 155, — ³⁸⁾ Real. Encyclopadie, 10, 746 Kirchenlexikon 3. 845.

ních stáli, beze všech rozpaků veřejně ženu nebo docela konkubinu si brali a s ní žili. Ano mnozí z nich docela se odvažovali prohlašovati toto bezuzdné žití za oprávněné. Tito duchovní byli nazýváni dle Nikolaitů již v Písmě sv. (Zjev. 2, 6, 15) a zvláště od církevních spisovatelů prvních křesťanských dob uváděných, kteří pustý a nemravný život vedli a při tom se snažili vyličiti jej za oprávněný, Nikolaity a jejich jednání, jelikož se drželi bludu, bylo nazýváno kacírstvím. N. (Haeresis Nicolaitarum) v tomtéž smyslu, jako v kanonickém právu i simonie se označuje za kacírství (haeresis simoniaca)³⁹⁾

PRAVDOMIL:

O povinnostech rodičů.

(Dle různých pramenů.

Stesky na mládež, jež dříve ozývaly se jen tu a tam, jsou nyní všeobecné; i lidé, kteří měli dříve samy omluvy, i listy, jež snažily se vše zakrýti, děsí se teď nad tou zkázou a hrozí se budoucnosti, jakou může taková mládež národu a vlasti přinést. Hledá se kořen této zhouby, pátrá se po pramenech, odkud vyvěrá, svádí se obyčejně všechno na válku, jen aby nikdo nemusil říci, že snad trochu viny lpí také na něm — a přece, pozorujeme-li dobře naše rodiny, všimáme-li si bedlivě jak rodičů, tak i dětí, přijdeme brzy k poznání, že mnoho, ba velmi mnoho zavinují mnozí rodiče sami, nekonajíce svých povinností, což ovšem často platí též o jejich zástupcích, jimž dítky své svěřují.

Poukážeme proto zde na povinnosti rodičů, jež mají ke svým dětem, vychovatelé a pěstouni ke svým svěřencům.

Především mají rodiče vychovávatí dítky své pro Boha a ne jen pro svět a proto mají jim dávatí vždy dobrá naučení. K tomu vybízí Písmo sv., svatí otcové a spisovatelé církevní a četné příklady. Tak čteme k. p. v knize Sirach: „Máš-li syny, cvič je a shýbej je (t. j. měj je k poslušnosti) z mládí jejich. Máš-li dcery, opatruj tělo jejich a neukazuj veselé tváře k nim“ t. j. drž je v přísné kázni (7, 25—26). „Netěš se v synech bezbožných, jestliže se rozmnoží, aniž se kochej v nich, není-li bázně Boží při nich. Nevěř životu jejich a neohlédej se na práce jejich. Nebo lepší jest jeden bojící se Boha, nežli tisíc synů bezbožných. A (více) užitečné jest bez synů zemřítí, nežli zůstaviti syny bezbožné. Od jednoho rozumného olidněna bude vlast, pokolení (pak) bezbožných zpustne“ (16, 1—5). A sv. Pavel ve svém listu k Efeským napsal! „A vy otcové, nepopouzejte k hněvu synů (a dcer) svých, ale vychovávejte je v kázni a v trestání Páně“ (6, 4).

Podobně čteme ve spisech sv. otců a učitelů církevních; tak k. p. píše sv. Jan Zlatoústý: „Chceš-li, by syn tvůj byl bohatým, tož vychovávej ho tak, aby byl dobrým!“ A opět: Jsou-li děti zkažené, přichází to jedině odtud, že jejich rodiče více než jest patřično starají se o to, co jim poskytuje výhodu pro tento život. Neboť ježto jen toto hledali a nic za vzácnějšího nepovažují, než časné statky, musí nutně svoji a svých dětí spásu zanedbávati“. Týž světec napsal ve své 60. homilii toto přirovnání: „Ti rodiče, kteří zanedbávají výchovu dítek, podobají se lidem, kteří nedbají opravití svůj již na spadnutí dům, ale zakládají kolem

³⁹⁾ Staatslexikon der Görresgesellschaft, I. 1889, 1457 Funk 257.

něho veliké a krásné zahrady; nebo podobají se těm, kdož stížení jsouce smrtelnou nemocí, péče o své zdraví zanedbávají a ještě nádherný šat si pořizují“

Sv. Karel Boromejský tvrdí: „Žádného bohatšího dědictví, žádného krásnějšího otcovského statku nemohou rodiče dětem zanechat, než když jsou pečliví o to, by děti jejich byly dobrými křesťany, neboť to jest jistě cennější, než všechny poklady zemské“. Podobně i Salvian: „Nebud' tak příliš pečliv o získání časných statků pro své děti; většího statku nemůžeš dětem svým zůstaviti nad dobrou výchovu“. A sv. Řehoř Naz. poznamenává: „Rodiče milují tělo svých dětí, o jich duši však nedbají. Přejí si, by se jim na tomto světě dobře vedlo, nedbají však, co na onom světě trpěti musí. Jsou rodiče, kteří se namahají, by dítky jejich byly bohatými, by dosáhly vysokých úřadů, ale nepečují, by dosáhly Boha! Zkázou jejich draze vykupují, pro jich spásu však nic činiti nechtějí, Vidi-li své děti v bídě jsou smutni a vzdychají; vidi-li tytéž ve hříchu a na cestě ke hříchu, nečiní jich to zkormoucenými.“ Ano sám pohan Plutarch (lib. de educat. liber.) napsal: „Nejprve přece musí rodiče starati se o ctnost svých dětí a potom teprvé mysliti na dobré dědictví; první péče musí platiti duši, druhá teprvé tělu.“ Jak šťastnými byli rodiče, kteří se dle těchto pokynů a rad řídili, jak slavnými pro čas i věčnost staly se děti takových rodičů, toho jsou příklady přemnohé; vzpomeňme jen na sv. Augustina a jeho matku sv. Moniku, na sv. Ludvíka a zbožnou jeho matku Blanku, na sv. Edmunda, sv. Bernarda, slavného Gersona a jejich matky! Ano, ovoce dobrého vychování trvá až do smrti, jak vidíme na uvedených slavných a svatých mužích, a jak nám Písmo sv. příklad podává nactnostné Zuzaně. Odkud byla její veliká stálost a pevnost proti pokušením oněch dvou mužů, kteří ji chtěli svést? Odkud její veliká vytrvalost ve snášení jí přisouzených trestů? Odkud její odevzdanost do vůle Hospodinovy? To vše bylo následkem dobrého vychování, jehož se jí od rodičů dostalo, jak tvrdí Písmo svaté: „nebo rodičové její, jsouce spravedliví, vyučili (též) dceru svou podle zákona Mojžíšova.“ (Dan. 13, 3.)

Tato výchova pro Boha musí ovšem počítati od útlého mládí, jak i samo Písmo sv. k tomu radí a vybízí slovy: „Lahod' synovi (t. j. chovej ho rozmazleně) a nažene ti strachu; pohrávej s ním a zarmoutí tebe. Nesměj se s ním, abys nezelel a naposledy neztlupěli zubové tvoji (t. od skřipání hněvem pro jeho rozpustilost). Nedávej mu moci v mládí a nepřehlídej obmyslů jeho. — Shybej žiji jeho z mládí a bij boky jeho, dokudž jest malý, by se snad nezatvrdil a nevěřil tobě, a měl bys bolest duše“. (Sir. 30, 9—12). Ano od útlého mládí budiž počato s výchovou, neboť jak praví sv. Basilius: „Srdce malých dítek jsou jako vosk, do něhož dají všechny možné obrazy vtisknouti.“ A pohanský mudrc Seneka tvrdí: „Výchova dítek vyžaduje co největší horlivosti; jest však snadno malé dítky vésti“. Toho také vždy dbali pečliví o blaho svých dětí rodiče, zvláště bohabojné matky, jako k. p. sv. Blanka, nebo sestra blahosl. Petra For., kněžna Kateřina Odeskalchi atd. Na to poukazují též přísloví různá jako k. p. „Čemu se nenaučí Jeníček, tomu se Janek nenaučí“. „Mladý stromek snadno se ohne, starý však nikoli“ a j.

(Dokončení.)

SMĚS.

Vojtěch Josef Schönborn, bývalý prezident zem. správní komise, dlouholetý člen zemského výboru král. Českého atd. zemřel dne 11. října 1924 a za velkého účastenství ve středu dne 15. října z farního kostela sv. Mikuláše v Praze III. pohřben v Břevnově. Jeho dobrota, šlechtnost a lidumilnost byla všeobecně známa. Klademe sem drobnou vzpomínku, jako prostý kvítek vděčnosti, na čerstvý ještě hrob jeho. Bylo to roku 1909. Katecheti v Plzni už po dvě léta snažili se o to, aby zřízena byla v Plzni dvě místa katechetů na školách měšťanských. Žádostem jejich vycházelo se všude vstříc až vše uvázlo u zemského výboru prý pro náklad finanční. Na naléhavé žádosti byli konečně katecheti vyzváni, aby se do zemského výboru dostavili a žádost svou vyložili. Ve středu dne 3. března 1909 přednesli žádost svou v předpokojí — dále vpuštění nebyli — byli bráskně odbytí a zahanbení ponechání před udivenými zraky ostatních tu čekajících. Byli rozčileni a zaraženi. Tu právě přicházel do úřadu přisedící zemského výboru hr. Schönborn, vida tři kněze zaražené přistoupil a tázal se za jakou záležitostí zde jsou. Když mu vše stručně bylo naznačeno, laskavě se usmívaje vybídl je, aby jen sečkali a vešel do kanceláře. Za nějakou chvíli přišel opět onen vysoký hodnostář, který si katechety k informaci objednal, a již jiným způsobem začal jednati a byv písemným dokladem přesvědčen o správnosti tvrzení katechetů, přislíbil, že proti se stavěti nebude. A výsledek byl, že přípisem ze dne 23. června 1909 „dala zemská školní rada dohodnuvši se s výborem zemským král. Českého svolení ke zřízení dvou míst na měšťanských školách v Plzni“, která také konkursem ze dne 20. října a 27. listopadu toho roku definitivně vypsaná byla. — Malý tento obrázek o stavovské práci katechetů ukazuje, kde často neočekávané dostalo se jim pomoci a přízně. Vojtěch Schönborn pomohl, jak známo i jinde ve věcech školských, pomáhal všude, kde jen příležitost šlechtnému srdci jeho se naskytla. Ave anima pia!

Henryk Sienkiewicz. V době zuřící světové války, zemřel ve Švýcarském městě Vevey, kde spřádal sebevědomé své sny o pádu tyranie a svobodě vlasti, nám Čechům tak blízký polský romanopisec Henryk Sienkiewicz. Když dějinné hodiny odbíjely chvíli zmrtvýchvstání Polska, byl tak dojat a roz-

radostněn, že ho ranila srdeční mrtvice (v listopadu 1916). Sám si dal přivolati kněze, vyzpovídal se a přijal svátosti umírajících. Jako jeden z jeho bohatýrů umíral s vyzváním Panny Marie na rtech, tak i on před smrtí šeptal ještě prosebnou modlitbu k nej světější Panně: „Pod ochranu Tvou se utíkám“. V nepřehledné řadě svých románů pěstil Sienkiewicz zvláště tři ideály, jimiž jsou: Bůh, vlast a rodina. Velikou lásku ke Kristu, k jeho učení a k církvi římsko-katolické krásně vyznal v románu „Quo vadis“. Síla a ctnost jeho hrdinů neplnou z pychy a důvěry ve vlastní moc, nýbrž z pokory a důvěry v pomoc Boží. Oni se v těžkých chvílích modlí. Všude tam, kde jejich mravní a duchový vzlet dosahuje vrcholu, objevuje se u nich víra a milost Boží. Ať v trpělivosti a vytrvalosti, ať v kajícím kříži dobrovolně na sebe vzatém, ať v probuzeném svědomí, žádajícím velkého dostiučinění, všude a vždy jest víra v Boha, oním vnitřním kvásem, jenž rodí činy, oslňující svět. Víra je jeho hrdinům nade vše — polský hrdina zůstává věrným sobě, víře, národu. Hrdinové románů Sienkiewiczových dovedou se zřeknouti soukromých dober, dovedou se cele obětovati pro vlast, ale nikoliv z touhy po vlastní slávě, nýbrž proto, že hájení vlasti považují za službu Boží. Vlast pozůstává z rodin, které Sienkiewicz povznáší rovněž na výšiny křesťanského ideálu. Mužové i ženy v rodině zachovávají křesťanská pravidla. Tak vzdělával Sienkiewicz svůj národ. A takového rodáka odváželi si Poláci koncem října ze Švýcar do Varšavy. Pozůstatky jeho na chvíli spočinuly v pantheonu Musea v Praze na znamení uznání jeho spisovatelské a slovanské činnosti, na znamení lásky k bratrskému národu polskému. Při oslavě jeho v Praze celý čsl. národ bez rozdílu politických stran a náboženství se sjednotil. Kež by ty nejvznešenější ideály, které Sienkiewicz ve spisech svých ukazuje v Bohu, vlasti a rodině mladému státu polskému, z lásky k bratrskému národu ujal se pevně i ve státě našem, vždyť jen tyto ideály mohou je vybudovati ve stát pevný a nepřemožitelný.

Změna v ministerstvu školství a nár. osvěty. Dosavadní ministr školství Rud. Bechyň z důvodů zdravotních požádal za propuštění z úřadu a prezident republiky pověřil správou ministerstva školství a nár. osvěty Dra. Ivana Markoviče, ministra pro sjednocení zákonodárství, kterážto ministerstvo bude prý zrušeno.

Dr. Čeněk Zibrť, ředitel knihovny Nár. Musea, redaktor „Českého Lidu“, oslavil 12. října 60. narozeniny. Narodil se v Kostelci nad Vltavou. Studoval na gymnasiu v Písku a na universitách v Praze, Mnichově, Berlíně, Krakově, Lvově, Varšavě a Petrohradě. Stav se docentem kulturní historie na universitě pražské dovedl nadchnouti pro svůj zamilovaný obor řadu žáků z nichž vychoval vynikající pracovníky. Úřad svůj zastává s neobyčejnou horlivostí podněs jako mimořádný profesor. Řada sepsaných od něho knih je veliká, mnoho prací uloženo v časopisech, zvláště v „Českém Lidu“, jehož počíná vycházeti ročník XXV. Životním dílem Zibrťovým jest monumentální Bibliografie české historie vydávaná nákladem České Akademie.

Instalace nových sídelních kanovníků vyšehradských Msgr. Otakara Vošahlíka, arcib. tajemníka a Msgr. Jos. Bouzka, vicerektora české koleje v Římě konala se dne 12. října. Msgr. Josef Bouzek byl před lety katechetou v Plzni a v Doubravce u Plzně. Ad multos annos!

Dějepisná výstava. V Postupimi byla v polovici října otevřena výstava německých dějin od roku 1848

Zprávy o úpravě platové. Časopisy i ústně jsou rozšiřovány zprávy o nové úpravě platové státních zaměstnanců. Jedny slibují zvýšení místního přídávků, jiné zase ohlašují novou pragmatiku a nový systém platový. Obě největší ústřední odborové organizace československých úředníků, Odborová ústředna a Stavovská rada, podaly vládě republiky memorandum týkající se úpravy platů státních zaměstnanců. Obě organizace navrhuji zvýšení základních platů takto: U XI. hodnostní třídy o 70 procent, u X. hodnostní třídy o 65 procent, u IX. hodn. třídy o 60 proc., u VIII. hodn. třídy o 55 proc. a u ostatních tříd hodnostních o 50 procent. Podle toho zvýšil by se základní plat u všech kategorií úřednických čtyři a půlkrát proti r. 1914. Memorandum dále navrhuje zvýšení míst. přídávků na 65 proc. základ. platu odstranění všech drahot, přídávků a zavedení přídávků na ženu (2000 Kč ročně) a na děti 1500 Kč ročně u úředníků do VIII. hodnostní třídy a od VII. hodnostní třídy výše pak přídavek na děti ve výši 1800 Kč. Takto vypracovaný plán podporuje přes 80 procent všeho úřednictva. Vláda se dosud o memorandum nevyslovila. Jest jistá jedna věc. Rozpočet na r. 1925 bude o půldruhé miliardy nižší než r. 1924. V rámci tohoto sníženého rozpočtu mají se řešiti otázky státního zaměstnanecké

a to při jeho projednávání, jak prohlásili zástupci vlády v pragmatikální komisi sociálně-politického výboru. Enáto, to znamená, že může býti provedena úprava platová jen v rámci státního rozpočtu, čili že každé zlepšení na jedné straně musilo by býti vyváženo zhoršením na druhé straně. Na zavedení nového platového systému v podzimním zasedání sněmovny sotva se pomyslí. Snad se vláda pokusí v mezích rozpočtu zvýšiti místní přídavek, snad poukázati jednorázovou výpomoc. Počítati kolik kdo získá bylo by zatím zbytečno. Jak sdělují „Morav. Nov.“ jedná se zatím o nové propočítání místních přídávků, pensí a platů úředníků s vysokoškolským vzděláním.

Chce býti ministrem školství? Dne 11. října přineslo „Národní osvobození“ protikatolický článek o Žižkovi, který napsal zemský inspektor v Čechách Vojta Beneš, bratr ministra zahraničí dra Beneše. „Našinec“ čís. 236 se táže: „Je to kandidátní článek na ministra školství, jímž Vojta Beneš má se v příhodné době státi?“

Oslavy Žižkovy. 11. října bylo tomu 500 let c. zemřel Jan Žižka. Na českých školách se Žižka „oslavoval“, nikde se pořádně nevyučovalo. Namnoze mluvilo se proti církvi katolické a žactvo se musilo účastniti korporativně. O přímo hrozném případě znásilnění katolických dětí přinesl zprávu „Pražský Večerník“ („Lid“) v čís. 239. ze dne 16. října z Přelouče. Tam po štvavých řečích k nimž přivedeny všechny dívky, „aby dodali oslavovatelé Žižkovi důrazu všemu štvání, vyhánění na řečnickou tribunu dva nerozumné hochy, děti to katolických rodičů; jednomu do ruky dali československou státní vlajku a druhému pokrokový učitel v ústa vnutil slova: „... spolužáci a spolužačky, přísahajte při této národní vlajce, že budete žít životem Husovým, Žižkovým“; rcete; že budete žít v nenávisti ke všemu katolickému, v nenávisti ke svým katolickým otcům a katolickým matkám i sourozencům, že budete ničit vše katolické tak barbarsky, jako to činil Žižka.“ A ty katolické, malé děti zaražené, nehybně stojí a jen němým pohledem hledají pomoci. Ale marně. Obklopeni hordou pokrokářských učitelů a protikatolíků vidí ty hrozné, nenávistné pohledy a slyší slova, jež dav v jejich řady jako zmije syčí; Ruce vzhůru, ruce vzhůru a ty malé, ustrašené, nerozumné a nevinné děti — přísahají.“ Tak „Pražský Večerník“ orgán strany lidové. Co učiní poslanci této strany na obhájení náboženské svobody dětí a na jaké stanovisko se postaví proti učitelstvu, které po-

rušuje malý školský zákon, dle něhož se má učitel vystříhati urážeti náboženské city žáků?

Kde působí dnes pokrokařské české učitelstvo. Do vypuknutí světové války pracovalo v národních korporacích a v obcích. Dnes možno bez přehánění říci, že polovina je v soc. dem. a komunistických organizacích. Někde dokonce celý učitelský sbor v místě je zapsán v soc. dem. organizaci. O národní práci dnes již asi učitelstvo nestojí. Ono to nic nenese.

Školská výstava československá ve Švédsku. Počátkem října byla ve štokholmském školním muzeu otevřena československá školská výstava za účasti členů čs. vyslanectví a zástupců švédského školství.

Sjezd učitelů a profesorů organizovaných ve straně národně demokratické konal se ve dnech 18. a 19. října v Praze na Vinohradech. Po vyčerpání programu společné schůze zahájena práce v sekcích. V sekci učitelstva škol národních byli referenty odb. uč. V. Braun a Jos. Liznar. Odb. uč. Braun vyslovuje přesvědčení, které jest vůbec přesvědčením učitelstva a profesorstva ve straně „N. D.“, že inteligence může jíti jediné za politickými, kulturními a sociálními zásadami programu národní demokracie. Zmiňuje se o otázce poměru církví a státu a uvádí: Poměr církví a státu nutno upravit ve smyslu demokracie, odluku nutno provésti nikoli tak, jak si ji představuje strana lidová, nýbrž ve smyslu zachování vysostných práv státu nad církvemi. Pro školu reklamuje řečník svobodu a oproštění ode všech vlivů konfesijních i politicky třídních. Potom promlouvá o učitelském vzdělání ve smyslu požadavků organizací veškerého učitelstva. — Uvádí jak jest zactvo přetíženo a žádá snížení vyučovací povinnosti o 2 hodiny týdně. Promlouvá o lidovýchově, připomíná, že učitelé se lidovýchovné práci nikdy nevyhýbali a půjdou v té věci s profesory ruku v ruce, zejména jako organizátoři lidovýchovy. V sekci profesorské prof. Srb mluví o lidovýchově pojednává o činitelích, kteří vychovávají a vzdělávají každého člena národa: o rodině, škole i společnosti a zdůrazňuje: Právě proto, že pokládáme rodinu za základ národa i státu, trváme na zásadě soukromého vlastnictví a podnikání, k němuž mocným důvodem je rodina. Zrušení soukromé vlastnictví znamená zrušení rodinu. Nestali jsme se stoupenci socialismu, protože známe jeho poslední cíle. Nejsme ani „oběžníky kapitalismu“, jak nás nazval čelný socialista, ani „zajatci kapitalistické ideologie“, jak naši věrnost ke straně

vysvětloval socialistický ministr. Chráníme rodinu, neb rodinné tradice, udržované i v dobách nehlubší mdloby národní byly živnou půdou pro práci buditelů. Škola má buditi mravní sebevědomí u každého žáka i sebevědomí národní.

Nové publikace „Dědictví Svatojanského“. Právě vyšel další svazek „Paměti“ Františka J. Vaváka, obsahující rok 1801 a dodatky. Jest to dílo velice důležité, jehož cena našimi odborníky plně byla uznána. Jak známo, upravuje spis ten k tisku prof. Jindřich Skopec a zevrubnými poznámkami jej opatřuje. Cena tohoto svazku jest 10 Kč, pro členy „Dědictví“ 8 Kč. — *Vázané kapesní vydání Nového zákona.* K naléhavému přání s mnoha stran projevenému, postaralo se ředitelství „Dědictví Svatojanského“ o to, aby kapesní vydání Nového zákona bylo možno zakoupiti již vázané. Možno tedy nyní obdržeti Nový zákon buď celý, v jednom svazku vázaný za 20 Kč, anebo ve dvou svazcích: Evangelia za 10 Kč (v lepší celoplátěné vazbě za 12 Kč) a Apoštolář za 14 Kč. Při objednávkách budiž výslovně udáno, zda objednavatel přeje si vázané kapesní vydání v jednom svazku, nebo ve dvou svazcích. Evangelia i Apoštolář se prodávají také o sobě, každé zvlášť. — *Bible České* vyšel právě dvojsesit 59. a 60., obsahující dokončení malých proroků a počátek první knihy Machabejské. Tím pokročilo důležité toto dílo tak, že příštím dvojsešitem bude dokončeno. Jelikož vydávání jeho spojeno jest s velikým nákladem, jest velice žádoucí, aby aspoň nyní, kdy dílo chýlí se ke svému ukončení, přihlásilo se hojně nových odběratelů. Přihlášky a objednávky přijímá Administrace Bible České a Dědictví Svatojanského v Praze-IV., Vikářská ulice, čís. 35.

Unionismus, otázka sjednocení církví stala se zvláště aktuální po válce, kdy lidstvo touží po tom, co lidi spojuje. Unionism pak ve smyslu užším, totiž spojení Západu a Východu stal se dnes po pádu ruského caesaropapismu zvláště časovým. Československým katolíkům s jejich cyrilomethodějskou tradicí připadají v tomto směru úkoly zvláště důležité, jak ukázal zejména poslední velehradský sjezd. Otázku unionistickou se všech hledisek objasňuje právě vydaný spis: *Dr. Alfred Fuchs: Sjednocení církví (Unionismus).* Populárně-vzdělávací knihovna. — Svazek III, Praha 1924. Nákladem Československé akciové tiskárny. Cena 3 Kč. Vykládá pojem a význam unionismu, poměr mezi katolicismem a pravoslaviem, při čemž věnuje obzvláštní pozornost právě posledním

událostem a opatřením unionistickým. Knížka pojednává o kulturním významu unionismu. Autor rozvíjí kulturní perspektivy do budoucnosti a spatřuje v unionismu účinný prostředek proti tomu, aby Rusko nestalo se předbojníkem Asie v Evropě, nýbrž stalo se opět předbojníkem Evropy v Asii. Věnuje pozornost Velehradu a hnutí cyrillic-method. a konečně poukazuje i na unionistické snahy anglikánů a protestantů. Vzhledem k aktualitě a málo rozšířeným znalostem o tomto problému, zasluhuje knížka hojněho rozšíření.

Garin — Gorkij — Renan — Wels, jsou jména čtyř spisovatelů světového významu, jež známa jsou každému vzdělanému člověku. Nakladatel Jan Svátek, Praha II. Spálená 38, vydá pět spisů (1250 stran) těchto autorů (romány „Studenti“ a „Inženýři“ od N. Garina, „Úskalí srdce“ od H. G. Welse, „Malva a příběhy ze starého domu“ od M. Gorkého, „Vzpomínky z dětství a jinošství“ od E. Renana) v pěti dvouměsíčních lhůtách za subskripční cenu 70 Kč (měsíční splátky po 10 Kč). Subskribenti obdrží za 30 Kč čtyři knihy M. Gorkého. Upozorňujeme na tuto subskripci a výhodu laskavě čtenáře.

Zpěvem k srdci, srdcem k Bohu! Známa je zkušenost, že lidé rádi chodí na školní mši sv., při které děti pějí a zpívají. A což teprve, když někde dovedný sbormistr dá si práci a nacvičí dětský sbor, tu přicházejí zbožní věřící v neobvyklém počtu a často až k slzám bývají dojatí. Těžko ovšem bývá najít tak upravené písně, které by se pro dětské sbory hodily. Musí být melodické, jímavé, lehké a snadno nacvičitelné, tedy opravdu dětské. Katecheta v Chlumci u Třeboně, vdp. *Aug. Korber*, vydal tiskem „*Sbírku dvojhlasých zpěvů pro dětské nebo ženské hlasy k zásvětným slavnostem B. Srdci Páně, Mariánským pobožnostem, prvnímu svatému přijímání a jesličkovým a misijním pobožnostem.*“ Řada I. Cena 20 Kč. — Tato první řada obsahuje 15 písní, krásných, dojemných a povznášejících, sborů to milých, libivých a snadných, jejichž příjemná prostota spojená s krásou velmi dobře se hodí pro nelíčené a krásné hlasy dětské, ale i dámské sbory mohou je zpívat. Kde jsou dětské sbory sestaveny, neměly by tyto písně scházet. Kdyby všude byly cvičeny a zpívány v kostele, jistě by veliké přízně došly mezi zbožným lidem českým a naplnily by naše chrámy. Pokus vdp. katechety o vydávání písní, který má jistě do tisku připraveny další, zasluží všeobecné podpory a sbory ty hojněho rozšíření. Všude, kde jen poněkud je možno,

měla by sbírka tato pro kůr být opatřena s dětmi písně nacvičeny a kde písně ty zahlaholí, jistě úspěch se dostaví.

Vady řeči. Na literárním trhu paedagogickém objevilo se dílo, o kterém právem možno říci, že vyplňuje citelnou mezeru. Díla podobného posud v řeči české nemáme a vítáme je tím radostněji, že vyšlo v sesterské řeči slovenské a je dnes ojedinelým dílem v celé československé paedagogické literatuře. Jako první svazek „Učitelské knihovny“, kterou počal vydávati všeobecný nakladatelský a rozšiřovací podnik knih na Slovensku v Bratislavě „Academia“, vyšel z pera okresního školního inspektora oravského *Rudolfa Kratochvíla* spis *Vady řeči* (Logopaedia). Cena 24 Kč. — Vadně mluvících dětí, ba i dospělých je u nás snad více než u jiných národů a přece u nás kromě několika jednotlivých brožur a statí neb článků roztroušených po časopisech, nemáme jako jiní národové obsáhlejšího, soustavného spisu odborného. Teprve nyní vychází na Slovensku dílo z pera zkušeného odborníka, které platné služby prokáže jak rodičům a vychovatelům tak i učitelům. Již název jednotlivých kapitol ukazuje, jak věcně a důkladně si vede spisovatel, probíraje svůj předmět. 1. Zapomenuté pole v paedagogice. 2. O vývoji mluvy dětské. 3. Psychologie řeči. 4. Vady řeči a jejich rozdělení. 5. Zajímavost—koktavost. 6. Artikulace hlásek. 7. Hygiena řeči. 8. Dějiny. Nejcennější částkou knihy a nejobsáhlejší je kap. VIII, v níž uvedeno 11 hlavních vad řeči rozdělených do tří skupin. Při každé vadě uvedena: příčina a vznik, znaky, diagnosa a prognosa, ošetřování, ochrana. Důkladně a obsírně probírána i část o artikulaci hlásek, k níž přidáno i hojně kreseb. Kapitola sedmá určena je hlavně rodičům, neb v rodném domě bývají vlastně počátky různých vad řeči. Na konci uvádí spisovatel obsírnou odbornou literaturu, které při sepisování své knihy použil. Je tu 19 českých a 74 německých spisů uvedeno. Knihy měli by si povšimnouti všichni rodičové, kteří na prvním místě mají pečovati o správnou výřečnost svých dětí. Nebude zajisté učitele a knihovny učitelské, ve které by tato výborná paedagogická pomůcka chyběla. My ji všem svým čtenářům k prostudování vřele doporučujeme. „Academia“ vydáním tohoto díla učinila šťastný začátek pro novou knihovnu slovenského učitelstva, které přejeme hojněho rozšíření ku prospěchu dětí slovenských i českých!

VYCHOVATEL.

Vedoucí redaktor: FRANTIŠEK KOŠÁK.

Číslo 12.

PROSINEC 1924.

ROČNÍK XXXIX.

Našim čtenářům!

Tricátý devátý ročník „Vychovatele“ je ukončen. Po všech řadu let svého vycházení zůstal „Vychovatel“ věren programu, který mu zakladatelé jeho dali da vínku: *hájit právo, které náležel náboženství ve výchově mládeže!*

Nepřátelům náboženství podařil se v našich dnech dávný plán — křesťanský pozdrav, modlitba, služby Boží, přijímání sv. svátostí ze školy téměř úplně odstraněny. Odstraněn kříž z učeben, náboženská cvičení znemožněna, ba náboženství samo z dobrovolněno, na poslední místo postaveno, výchova náboženská podlomena a znemožněna. Nesnadný jest dnes úkol, který vepsán na první stránky „Vychovatele“, ale chceme mu i nadále zůstat věrni.

List náš jest nejstarším pracovníkem o práva a zájmy křesťanského školství; bylo li zapotřebí paedagogického listu katolického v dobách minulých, je ho tím více zapotřebí dnes, kdy *otázka školy náboženské stala se u nás životní otázkou katolíků*. Proto vybízíme věrné přátele náboženské školy k součinnosti, prosíme za všestrannou podporu v kruzích nejširších, zveme ke společné práci a dovo-
láváme se pomoci všech upřímných katolíků!

S důvěrou v pomoc Boží přistoupíme k *další práci v ročníku novém, čtyřicátém* — tedy jaksí jubilejním! Nadějeme se nejenom podpory od dosavadních přátel, ale očekáváme, že řady příznivců našich se rozmnoží. Spoléháme, že dosavadní spolupracovníci zůstanou nám věrnými, a prosíme ty, kteří na čas se odmlčeli a dříve pracemi svými „Vychovatele“ obohacovali, aby opět k nám se přidali, aby zkušenostmi svými nás poučovali, vedli a povzbuzovali.

Doba jest vážná, ohrožena náboženská výuka i výchova a proto upřímně zveme a snažně prosíme všechny, jimž na budoucnosti naší mládeže záleží, přispívejte do našeho listu, podporujte a rozšiřujte list, který dle dávného programu svého chce dále poctivě pracovati k tomu, aby *školství našemu navrátil se duch křesťanský!*

Redakce.

JAN OLIVA:

Kulturní stupně v náboženství.

(Dokončení.)

Papež Rehoř VII. vzal 1074 záležitost coelibátu s větší rozhodností do ruky ... posílal legáty, aby nařízení jeho předchůdců Mikuláše II. a Alexandra II., kteří nezdrželivým duchovním zakázali církevní funkce a vyzývali lid, aby se jich stranil, provedli. Pokládal za neslučitelné manželství s kněžstvím. Postup jeho vyvolal všude mocné vzrušení. Pařížská synoda 1074 nazvala zákon coelibátní přímo nesnesitelným a nerozumným. V Německu rozšiřovali list, který prý psal sv. Oldřich z Augsburgu († 973) na odporučení manželství kněžského papeži Mikuláši II. († 867). Rehoř stál na svých nařízeních. Urban II., aby reformě pomohl k vítězství, pokročil dále, když na synodě v Melfi 1089 (c. 12) nejen trestal vyššího klerika dosavadním způsobem, ale i při trvalé zatvrzelosti i proti manželce jeho postoupil a prohlásil ji za otrokyni zeměpána. To byl počátek význačné změny dosavadní disciplíny. Neboť kdežto dosud vyšší klerik mohl uzavřítí platné manželství, byť i ztráta úřadu byla toho následkem, nařízení Urbanovo spočívá na předpokladu, že vyšší klerik k uzavření manželského spojení vůbec není oprávněn, manželství po vysvěcení uzavřené, že je samo sebou neplatné. Tento názor dostal určitější výraz na sněmích Lateránských 1123 (c. 21) a 1139 (c. 7.) a na synodách v Pise (1135 (c. 1) a Remeši 1148 (c. 7). Zamýšleného cíle, jak leží v povaze věci, nebylo hned dosaženo. Zákon se dále houfně přestupoval ... někteří církevní vrchní za peníze nedovolenosti duchovních přehlíželi ...⁴⁰⁾

Konkubinát byl tak rozšířen, že jak franc. synoda (v Paříži nebo Sensu) r. 1429 si stěžuje, vzniklo mínění, že jednoduché smilství není těžkým hříchem a král Zikmund v Kostnici a v Basileji dal návrh na zrušení zákona coelibátního. I menší města vydržovala vykřičené domy. Církevní vyšší ukazovali se lenivými v potírání těchto zlořádů.⁴¹⁾ Teprve Lev X. na sněmu Laterán. 1516 nařídil zakročovatí kanonickými tresty, proti konkubinátu laiků a po něm sněm Tridentský (sess. XXIV. c. 8. de ref. matr.), jenž zavedením zvláštní formy při uzavírání manželství teprve umožnil určité rozeznávání konkubinátu a manželství, všechno mimomanželské pohlavní spojení prohlásil za trestné a určil, že po trojím marném napomenutí k propuštění konkubiny má býti vznešena exkomunikace nad oběma provinilci, a kdyby do roka se nerozešli, aby se zavedlo trestní řízení a konkubina v nutném případě i pomocí světského ramene byla vypuzena; duchovní konkubináři měli nejdříve částečným, pak úplným odejmutím příjmů benefecia, na to sesazením z úřadu a benefecia, vězením a konečně exkomunikací býti potrestáni; kdo vyšší svěcení přijal, je k uzavření sňatku vůbec neschopen.⁴²⁾

Na tomto stanovisku církev i nyní neochvějně trvá. Kdo bez předsudků pozoruje, jak učení Krista P. a apoštolů o čistotě a opaku jejím v dějinách církve se uplatňovalo, resp. nezachovávalo, vidí, že teprve doba po Tridentinu opravdu se vrátila k názoru první doby křesťanské. To je cílem i naší doby. I u děti školních při zpytování svědomí u 6. přikázání ukazuje se na nečisté myšlení, slova, pohledy, žádosti, což vše v prvotním výrazu toho přikázání není zahrnuto. V tom viděti výši nynějšího kulturního stupně.

⁴⁰⁾ Funk I. c. 325—6 Kirchenlexikon 3, 591.⁴¹⁾ Funk I. c. 419. — ⁴²⁾ Real-Encyklopaedie 10, 746. Kirchenlexikon 3, 845, 592.

Nynější názor zní „Nečistota (luxuria) je ex genere suo toto smrtelným hříchem; všední hřích se strany objektu není tu nikdy možný, nýbrž jen se strany poznání a svolení“.⁴³⁾ „U vyšších kleriků i vnitřní hříchy proti čistotě jsou sacriligia.“⁴⁴⁾

Nemohu opomenouti uvést zde názor dr. Gruppa, jež projevil při kritice spisu Frt. Krausze *Der Völkertod*.⁴⁵⁾ Píše: „Autor dokazuje, že zrůdnění národů má své kořeny v nemravnosti v nejširším smyslu, že zdraví spočívá ve mravnosti. Běře-li pojem mravnosti v nejširším smyslu, má úplný můj souhlas. Je převráceno a uvádí v omyl, jestliže nemravností rozumíme vždy jen pohlavní obor. Toto jednostranné pojetí vadí zcela jistě poznání, že je ještě mnohem nebezpečnější forma nemravnosti. *Nejvyšší stupeň nemravnosti* záleží v nespravedlnosti, v násilném skutku, jak to Dante ve svém Pekle zcela správně dovodil. Právem tedy klade autor hlavní váhu na různé jevy bezpráví a věnuje feudalismu, militarismu, kapitalismu podrobnou úvahu, jak dalece vedou k dekadenci, aniž by ovšem ignoroval neblahý vliv požívavosti a luxusu.“ S tím docela souhlasí výrok sv. Tomáše Akv., že hříchy proti 6. přikázání jsou proti jiným těžkým hříchům „*minoris culpa, majoris infamiae*“. Ve své *Summē theol.* 2., 2. q. 104. a. 3. praví, že smilství je větší hřích než krádež, ale menší než jsou hříchy přímo proti Bohu (proti božským cnostem a náboženství) a než vražda, a dále praví „*peccata spiritualia sunt magis contra Christum quam fornicatio*“. Nesmí se ovšem zapomenouti, že i sv. Tomáš je smilství vždy a vždy hříchem těžkým! (2. 2. q. 104. a. 2.)

3. *Postup názoru o lítosti nad hříchy a dobrém předsevzetí.*

O této lítosti možno přesně mluvit teprve v době křesťanské.

Výše uvedeno, která první církev za kapitální 3 hříchy (cizoložství a záletnictví, modlářství a vražda) vylučovala na vždy ze svého středu; teprve za Kallista cizoložníkům a za Kornelia modlářům, když dávali na jevo zvláštní touhu po návratu do církve, dovolovalo se jedno pokání: kdo opět upadl do cizoložství nebo modlářství, nebyl už k pokání připuštěn, poněvadž se mělo za to, že nemá (neměl) opravdové lítosti nad oněmi svými hříchy. Lítost a předsevzetí (úmysl) vztahovaly se tedy ve staré církvi jenom k hříchům kapitálním = velmi těžkým = takovým, na které bylo určeno veřejné pokání, a bylo přípustno u hříšníka takového *jenom jedno* pokání.

V období 313–692 stará zásada: jest *jenom jedno* pokání, platila dále. Přece však dřívější přísnost polevila. Zpět do hříchů kapitál. upadlým bylo sice pokání církevní (veřejné) odpíráno, byli však připouštěni ke službám B. a stali-li se toho privátním pokáním hodnými, byli před smrtí připuštěni i ku přijímání. Hříšníci kapitální, kteří se přihlásili k pokání až na smrtelné posteli, byli dříve připuštěni k pokání, ale nebyli přijímáni do společností věřících; nyní i pokání i odpuštění bylo jim popráváno. Konečně nařízením Lva I. veřejné pokání i v západní církvi vycházelo vždy více z užívání.⁴⁶⁾

Mimo lítost při vyznávání hříchů veřejně před shromážděnou církví bylo i t. zv. zadostučinění — konání pokání (kajících skutků) ve staré církvi známkou (projevem) lítosti. Tyto kající skutky byly zpravidla odepírání si jistých věcí, trýznění těla (mrskání ...).⁴⁷⁾

⁴³⁾ Pruner v *Kirchenlexikonu* 7, 1451; také tak každá morálka.

⁴⁴⁾ Phillip v *Kirchenlexikonu* 3, 584. viz též Vřešťalovu morálku II. 438. — ⁴⁵⁾ *Historisch-politische Blätter* 1906 (133. sv.) 650. — ⁴⁶⁾ Funk l. c. 175. — ⁴⁷⁾ *Real-Encyklopaedie* 3, 582.

„Kdo chce ospravedlněn býti, musí ne některých, ani mnohých, ale *všech těžkých hříchů* litovati“ praví sv. Augustin.⁴⁸⁾ K tomu třeba si uvědomiti z dřívějšího, že za času sv. Augustina počet těžkých = smrtelných hříchů byl proti prvotní církvi (kde byly jen 3 smrtelné = kapitální hříchy) hodně rozšířen, čímž také rozsah lítosti a předsevzetí proti dřívějšíku hodně vzrostl. — *Jaká* má býti ta lítost, ukazuje týž sv. Augustin slovy⁴⁹⁾: „Marná jest kajicnost, již následující poskvřňuje vina; nic nepomáhá vzdychání, pakli se opětuji hříchové; nic neplatí žádati hříchův odpuštění, pakli se hříchy opět páchají.“

Čím více mizelo veřejné pokání, tím více se uplatňovala tajná zpověď, tím více šířil se obor těžkých hříchů, tím více rostl i rozsah lítosti. Zpověď nabývá rázu klášterního, možno ji opakovati a tím možno i lítost v životě mnohokrát vzbuditi — proto dosah její není tak pronikavý v životě církevním, jako byl dříve; zásada jediného pokání za smrtelné hříchy úplně padla. Hlavně tuto změnu provedl sv. Basil svým řádem mnichů: on zavedl nucené vyznávání tajných hříchů. Poněvadž pak mnichové ti neměli oněch 3 kapitálních hříchů, znenáhla vzešla v užívání jiná forma vyznání, totiž dle 8 hříšných myšlení (*Lastergedanken*) a jim odpovídajících 8 cnostech. Počet a pořadí těchto 8 hříšných myšlení byly přejaté z filosofie (*ethiky*) poaristotelské; vyplnění však tohoto schematu nepravosti (*Lasterschema*) provedli mnichové dle bible a osobní zkušenosti — teprve ve středověku místo 8 počítali jen 7 těchto hříšných myšlení a tak je známe i my pod jménem „sedmera hlavních hříchů“, název nedosti přesný (*Cassianus* je nazývá *principalia vitia*).⁵⁰⁾

Tajná zpověď laiků (po příkladě klášterníků!) nejvíce se ujímala v Irsku a Skotsku, kde vznikly i zvláštní příručky pro kněze jakožto návod ku zpovídání (*libri poenitentiales*). Zvláštní váha ta kladena na zadostučinění jakožto projev lítosti a předsevzetí; zadostučinění to bylo specifikováno po způsobě právníckém dle výše a druhu provinění. Všechny těžší hříchy byli laikové povinni knězi vyznávati, počet těchto „smrtelných“ hříchů byl ovšem hodně rozšířen. Za „smrtelné hříchy“ v období 692—1073 považovaly se nejen cizoložství a záletnictví, vražda nýbrž i únos panen a vdov, lichva, křivá přísaha, křivé svědectví, loupež, zhářství, věštění, čarování, krvesmilství a j.⁵¹⁾

Za sv. Tomáše Akv. někteří říkali⁵²⁾: „ku pravému pokání patří, aby člověk nejen litoval hříchů minulých, nýbrž i si umínil varovati se budoucích. Avšak hříchy všední se odpouštějí bez takového úmyslu, poněvadž je jisto, že člověk bez všedních hříchů nemůže žíti.“ K této námitce sv. Tomáš odpovídá: „Pokání z hříchů smrtelných vyžaduje, aby si člověk umínil, že se bude varovati všech a jednotlivých hříchů smrtelných; avšak k pokání z hříchů všedních se vyžaduje, aby si člověk umínil, že se bude varovati jednotlivých, ne však všech, poněvadž to slabost tohoto života nepřipouští; má však míti úmysl, že se bude snažiti, aby hříchů všedních konal méně“. Tento názor platí *podnes* v církvi, byv schválen i církevním sněmem Tridentským, jenž nařídil (po příkladu sněmu Laterán. 1215), že každý dospělý věřící je povinen jednou za rok všechny své „smrtelné“ hříchy kněži jednotlivě vyznati a z nich se káti (lítostí, úmyslem a zadostučiněním) — hříchy všední vyznávati ponecháno na dobré vůli kajicníkovi, ale i když jich nevyznává, má jich litovati způsobem od sv. Tomáše naznačeným.

⁴⁸⁾ De vera poenit. — ⁴⁹⁾ Soliloqu. c. 2. — ⁵⁰⁾ Handbuch der Kirchengeschichte herausg. v. Krüger, 1911, 211—3. — ⁵¹⁾ Funk I. c. 259. — ⁵²⁾ viz Summa theol. 3. q. 87 a 1.

4. *Jak se kdy označoval podnět dědičného hříchu.*

Had, který svedl první lidi, dle jasného znění Gen. 3, 1. 3. 14 n. je zvíře, nejchytřejší zvíře chytřejší než člověk; zvíře to má tajemné vědění, které mimo ně má jediný Bůh, umí mluvit a je Bohu nepřátelské, pomlouvá jej u člověka.⁵³⁾ Tak zní litera, ale smysl pravý je jiný. Čtenáři Genese dle svého prostředí dobře věděli, co se tím hadem vlastně míní. Kulturní stupeň a kulturní okruh, v němž Gen. byla psána, rozuměly „hadem“ zlého, Hospodinu a lidem nepřátelského daemona v podobě hada, a u Israele byl tento daemon úmyslně, ze zvláštního opovržení proti ďáblu, snižen na zvíře. Že bohové a daemonové mají podobu hadí, pohanským národům je všeobecně běžné.⁵⁴⁾ V Babylonii a Asyrii hadi velice často považovali se za nepřátelské mocnosti, které bohové pronásledují.⁵⁵⁾ A právě Gen. byla psána a její první čtenáři byli vyrostlí v kulturním okruhu babylonském a egyptském. „Úcta hadů byla ve starém světě neobyčejně rozšířena a had jako fetiš hraje tam až podnes význačnou roli uctívání terafin egyptsko-fenický kult hadů o tom svědčí.“⁵⁶⁾ „Že had nemluvil k Evě jako had, je z textu samozřejmé. Svatopisec právě v dějinách stvoření zcela zřetelně vytknul rozdíl mezi člověkem a zvířetem a jistě si nepředstavoval zvířata jako rozumná a mluvící. Zdůrazňuje dále opětovně, že všechno stvořené bylo dobré; proto zloba z hada mluvící nemohla nijakým způsobem vycházeti od hada. Každý čtenář musil tudíž z vypravování samého uzavírat, že had byl nástrojem někoho jiného, jenž z něho zdál se mluvit a prozradil se jako rozumná, chytře počítající skrz na skrz zlá bytost.“⁵⁷⁾

V dalších knihách St. Zákona je o této bytosti dvojí názor. V knize Job (1, 6; 2, 1.) náleží ďábel ještě k synům Božím v radě Boží. Nic nemůže podniknouti proti člověku bez zvláštního dovolení B. — V knize Moudrosti však stojí (2, 23, 24): „Bůh zajisté stvořil člověka neporušitelného, a k obrazu podobnosti svého učinil jej. Ale závistí ďábla přišla smrt na okršlek země“. Zde tedy místo „hada“ užívá se výrazu „ďábla“, který pak opanoval všeobecně v knihách St. Z.

V Novém Z. Jan 8, 44.: „*ďábel* byl vražedníkem od počátku“, 2. Kor. 11, 3.: „bojím se, aby jakož *had* vedl Evu chytrostí svou, nebyli tak porušeni smyslově vaši“, Žid. 2, 14: „aby (Kristus) skrze smrt zkazil toho, kterýž měl vládu smrti, to jest *ďábla*“, Zjev. 12, 9 „I uvržen jest *drak* ten *veliký, had starý*, jenž slove *ďábel* a *satanáš*, kterýž svodí všecken okršlek světa“, podobně Zjev. 20, 2.

V církvi Gen. 3, 15. jakožto „protoevangelium“ vykládal se o vítězství Kristově nad *ďáblem*. Dle sv. Augustina a východních otců byla smrt Kristova výkupným penízem z *moci ďábla*. Náhled ten potíral Anselm, jenž ve spise *Cur Deus homo* pronesl jinou theorii, t. zv. satisfakční pro uraženého Boha.

Další vývoj těchto názorů nepatří sem. Nám šlo jen o to, přehledně naznačiti, jak se kdy označoval podnět dědičného hříchu: nejdříve to byl „had“, později „ďábel“, ale tento ďábel je totéž co onen had, je tu identita osoby. Na tomto stanovisku stojí církev *podnes*.

⁵³⁾ Gunkel l. c. 15. — ⁵⁴⁾ F. Gunkel l. c. — ⁵⁵⁾ Real. Encyklopaedie 5, 5. F. ib 7, 22, 33. — ⁵⁶⁾ Kirchenlexikon 4, 1457—8. — ⁵⁷⁾ ib. 11. 1411.

Dr. LUB. PETR:

Rozdíly jinošské a dívčí psychy a otázka koedukace.

(Dokončení.)

Bylo-li tudíž očekáváno od koedukace, že stálý styk mládeže obého pohlaví i v době pohlavního dospívání a *zvláště* v době pohlavního dospívání pozvedne mravní úroveň obého pohlaví a blízkou a častou příležitostí rozmnoží v mládeži sílu vůle a schopnost sebeovládání, zklamal tento předpoklad šeredně. Byl ovšem tak naivní, jako fanatismus nových programů, jenž v novém řádě počítá s lidmi všech dosavadních lidských křehkostí zbavenými.

To šli, jak víme z veřejných výtek, říšskoněmečtí „tažní ptáci“ (Zugvögel) na svých potulkách přírodou v pokusech sebeovládání ještě dál: ti se svými družkami chodili i spat. Ve vši nevinnosti, to se rozumí.

Jak taková nevinnost vyhlíží ve skutečnosti, mám také doklad. Víím, kde a kdy se to událo, ale zdržuji se označení všech bližších dat, poněvadž by jimi účastníci mohli býti prozrazení. V jednom městě českém pořádán byl všesportovní den. Účastnili se ho hoši a dívky, ne středoškolská mládež; dospělejší již. Po zápasech byla společná večeře a v 11 hodin v noci byl odjezd hostů. Hoši i děvčata nahnuli se do tak zvaného hytláku a když byla vykonána kontrola jízdních lístků, položili se všichni v neosvětleném voze na zemi, tlumoky pod hlavu. Za chvíli plnil se tmavý vzduch zrychleným dechem, vzdechy a vzlyky a jen po chvílích, kdy vlak pomalu vjížděl do stanic, svět nádražních luceren na okamžik mdle zasvítit na onu Sodomu, v níž těla vzdávala se, nevědouce snad ani komu. Vypravovali mi to dva bezděční účastníci, akademikové, bývalí moji žáci.

Od mládeže není možno očekávati totiž síly a povahové hotovosti, aby směla býti bez rozpaku přibližována choulostivým situacím. Jestliže ani učitel, jak případy na štěstí ojediněle dosvědčují, není jist před nástrahami, vznikajícími z blízkosti dospívajících žaček, jak bychom mohli tolik sebeovládání za všech okolností očekávali od mládeže, žárem pohlavního dospívání vzrušované?

Nedivte se proto, že hlasů proti koedukaci se pozvídajících, valem přibývá. Tak na vřatislavském kongresu pravil Neumann: „Až do puberty lze se s koedukací smířiti; vážné námitky vznikají však proti ní *od* doby puberty, zvláště proto, že *vědomí* pohlavních rozdílů a přibývající zralost pohlavního života u hochů i děvčat klade na vůli dítěte a na jeho mravní sebeovládání zcela nové požadavky.“ Rozhodně proti koedukaci vyslovil se tam také mnichovský profesor Dr. Alois Fischer.

Dle sdělení mnichovského profesora Dra Gurlitta vyslovilo se ze 134 bavorských škol pro koedukaci pouze 8. Hoši nezískávají nic, děvčata ztrácejí mnoho, soudí Dr. Gurlitt o koedukaci.

U nás podrobná data o této otázce podal ve zmíněném již referátě ředitel Dr. Kudrnovský. Na dotazník o koedukaci, který byl poslán téměř všem ředitelům a profesorským sborům středních škol, došly z chlapeckých ústavů 124 odpovědi. Z těch vyslovilo se pro koedukaci jen 18. Ale v čísle tom obsaženo jest 8 ústavů buď teprv 2–3 roky trvajících, nebo s kratičkou zkušeností a nepatrným počtem žaček, většinou v nejnižších třídách; sedm sborů se o koedukaci nevyslovilo pro nedostatek zkušeností a všechny ostatní jsou proti koedu-

kaci, kterou považují za nutné zlo a za opatření z nouze v těch městech, kde není rovnocenné a samostatné dívčí střední školy. A zrovna ústavy s velikým počtem žetek (120—130) jsou proti koedukaci, ba některé sbory prohlásily, že své stanovisko, před lety koedukaci příznivé, musily po nabytých zkušenostech změnit. Také mnozí jednotlivci, kteří byli před lety novinkou koedukace nadšeni, nyní se na ní dívají již střízlivěji a namnoze nepříznivě.“

K tomuto rostoucímu zaujetí proti koedukaci přispívá rovněž celkový bídný prospěch děvčat ve vyšších třídách. Setkáváte se ovšem také s výjimkou nadané žacky anebo přepilné dříčky; ale celkem lze říci, že děvčata snižují úroveň školy. Zůstávají často doma, omlouvajíce se indisposicemi z jejich přirozenosti vyplývajících, vyhýbají se povinností a v důsledku toho z velikého procenta propadají nebo zůstávají nedozkoušeny.

Shrňme-li tedy vše, co bylo o koedukaci řečeno, mohli bychom ji z nouze připustiti jen v prvních dvou, nejvýš třech třídách. Je-li však ve vyšších třídách nade vše pochybnost zjištěno, že jedno pohlaví překáží zdárnému vývoji druhého a že od chvíle pohlavního vyspívání koedukace znamená i vážné nebezpečí *mravní*, pak nutno postavit se i proti tak zvané koedukaci z nouze, t. j. i tam, kde není samostatné dívčí školy. Neboť, jak správně dí ředitel Kudrnovský na konci svého referátu, finanční důvody zde ustoupiti musí do pozadí, ježto neběží zde o nic menšího než o přirozený duševní rozvoj mládeže obou pohlaví, o neporušené zdraví a nezkažené city příštích matek a otců, a tím i o zdraví jejich potomstva. Nesouhlasím však s ředitelem Kudrnovským, aby zřizovány byly samostatné dívčí střední školy, rovnocenné s chlapeckými, *se stejným učebním cílem*, ale s osnovou přizpůsobenou tělesné i duševní povaze dívčí. Neboť je-li přirozený cíl a přirozené poslání ženy zcela rozdílné od poslání mužova, pak nebylo by rozumné týčiti dívčí střední škole stejný učební cíl jako chlapecké; ne *stejný*, jen *rovnocenný* cíl měl dívčí střední škola se střední školou chlapeckou.

Vánoční nadílky.

Doba vánoční svým posvátným dechem dotkne se i nejtvrďšího srdce. Všechny pokusy vymaniti člověka z tohoto posvátného vlivu a v náhradu mu dáti radost jinou, selhávají. Zvláště srdci nevinnému, srdci dětskému zůstávají všechny ty vyumělkované, nenáboženské dojmy jaksi cizími. Anima naturaliter christiana! — Ptejte se dětí nevěreckých rodičů, jak slavily vánoce, a ony řeknou vám, že rodiče jim vyzdobili vánoční stromek, jesličky postavili a dárky rozdílili. Ano, kdyby nevěrci chtěli prožiti vánoce jako praobyčejné dny, musili by si násilí činiti! To vše svědčí o nezničitelném vlivu vánoc, o vlivu, který nebyl zničen ani v naší době, kdy všemožně usilováno o to, aby i ty nejútlejší duše dětské vyrvány byly Lásce věčné — Kristu. Jestliže tedy i ta ledová kúra nevěry v době vánoční neodolá hřejivým paprskům víry, tím méně odolá srdce věřící, která právě v této době větší, intenzivnější láskou dýše a ji sdíleti s jinými se snaží.

Již před lety daly se ve školách pokusy setřiti z podělování ráz náboženský. Dětem rozdáno šatstvo neb obuv již několik neděl před vánocemi, čímž zmizel pravý význam vánoční nadílky. Jako důvod tohoto předvánočního podě-

lování byla uváděna nutnost — chudým dětem opatřiti boty neb šaty v době blížící se zimy a nečekati s obdarováním až do vánoc. Podělování se odbylo zcela chladně po skončeném vyučování ve škole.

Někteří zase neschvalovali veřejné podělování dítek při stromku vánočním z toho důvodu, že zde chudoba dítek a jejich rodičů byla před veřejností vystavována, čímž obdarovaní byli jaksi poškozováni.

O době a způsobu podělování se tedy názory rozcházejí. Nechci o tomto zde rozhodovati, ale jinou otázku mám na mysli — jak totiž my katolíci v nynější době, kdy děti školní v různá náboženská vyznání jsou roztrženy — nemluvě ani o politické příslušnosti jich rodičů — jak máme si v podělování počínati —

Tuto otázku jsme loni luštili ve schůzi místní organizace lid. strany. Po úvaze, že všechny téměř politické strany podělují děti svých stoupenců, navrhováno učiniti podobně. Avšak ozvaly se hlasy, aby byly poděleny děti chudé bez rozdílu náboženského a politického smýšlení jich rodičů. Tím prý nejlépe ukážeme křesťanskou lásku, která, neznajíc rozdílu náboženské a politické příslušnosti, pomáhá tam, kde pomoci třeba. Mimo to že prý prokázané dobrodiní sblíží nepřátelské strany se stranou naší. Tento však příliš ideální názor byl pozměněn tak, aby z obdarování vyloučeny byly děti bez vyznání a jinověrců. Správně bylo tehdy řečeno, že nadílka u jmenovaných dětí a rodičů by neměla vlivu morálního, poněvadž ten, kdo víru odhodil, je člověk bez pevného charakteru, od něhož nelze očekávati upřímného návratu k životu vpravdě náboženskému. Tací lidé dary přijmou, poněvadž jsou to prospěcháři. Ti půjdou vždy tam, kde jim kyne zisk.

Usneseno tedy, aby dpp. katecheté vybrali chudé dívky, které řádně navštěvují hodiny náboženství nehledíce k politické příslušnosti jejich rodičů.

Na štědrý den při ozáření a ozdobeném stromku vyložil katecheta význam tohoto dne a nadílky, děti přednášely vhodné básně, načež byly štědře obdarovány, rodiče — velkou většinou nelidovci — byli spokojeni a členové strany lidové u vědomí prokázaného dobrodiní rovněž. — A výsledek? Vděk?

Brzy po vánocích jedna žakyně z obdarovaných, byvší katechetou mírně pokárána ve škole, hrozila vystoupením z církve! Druhá neslušně se vyjádřila o návštěvě chrámu Páně, kamž, ač blízko chrámu bydlí, velmi zřídka zavítá. Jiná nebyla s darovaným kabátem spokojena, a také jsem ho nikdy na ní neviděl. Hoch vůbec do chrámu Páně nechodí, katechismus katechetou mu darovaný odmítl, aby se nemusil z něho učit atd. A z rodičů obdarovaných také nikdo se do řad lidovců nepřihlásil. —

Po této trpké zkušenosti bylo letos ve schůzi místní organizace naší od vánoční nadílky školních dítek upuštěno!

Nevím jaké jsou poměry jinde, ale myslím, že na mnohých místech lepší nebudou. Chudých a spolu zbožných dětí jest u nás velmi, velmi málo; jiných obdarováním sotva získáme a mnohdy i nevděk sklídíme. Proto myslím, že při našich skromných poměrech zadost učiníme příkazu křesťanské lásky, obdarujeme-li především ty, kteří v každém ohledu dobrodiní zasluhují. Ostatní dary věnujme našim katolickým ústavům. Jejich upřímné „Zaplať Pán Bůh“ bude nám nejlepší odměnou.

PRAVDOMIL:

O povinnostech rodičů.

(Dle různých pramenů.

(Dokončení.)

Ovšem musí rodiče, nebo jejich zástupci, v této péči s dobrou výchovou stále pokračovati, před veškerým zlem a příležitostmi k němu dítky chrániti a jim přílišné svobody nedávati, chtějí-li se dobrých výsledků své snahy dožíti! K tomu radí Písmo svaté, kde k. p. čteme: „Kdo miluje syna svého. často jej mrská (t. kárá, trestá jej, kdykoli jest třeba), aby se radoval v posledním čase a nemakal dveří bližních“ (t. j. aby někdy dům od domu nehledal, chleba nežebрал Sir. 30, 1). „Kůň neskrocený bude tvrdoustý, a syn rozpustilý bude opovážlivý“ (Sir. 30, 8). „Metla a kárání dává moudrost; ale pachole, kterémuž se dopouští vůle jeho, zahanbuje matku svou“ (Přisl. 29, 15). Podobně též svatí otcové a spisovatelé církevní, jako k. p. sv. Augustin, jenž volá: „Ó bolest přinášející svobodu dítek, ó veliká zkázo, ó usmrcující láska otcovská!“ Sv. Jan Zlatoústý: „Zacházejte s těmito živými příbytky Božími (se svými dětmi) právě tak opatrně, jako zacházíte se svými příbytky. Vždycky napomínáte své čeledíny a děvečky, by se světlem obezřetně zacházeli, by snad jiskra nevyletěla a celý dům nezapálila. Napomínejte je též, aby sned neslušnými řečmi a posuňky nevpustili jiskru v srdce nevinného ještě syna, nevinné ještě dcery, by tento dům Boží nebyl zapálen!“ A opět: „Bděte nad svými dětmi se všelikou péčí, by vám jich zlý nepřítel nevyrvál“

Ježto však člověk od přirozenosti své následkem prvotního hříchu vždy spíše ke zlému, než k dobrému jest nakloněn, stává se nezdárc, že dítky i při největší opatrnosti rodičů sejdou s pravé cesty, a tu ovšem, nepostačí-li napomenutí a vyhrůžka, musí nastoupiti trest mírnější nebo přísnější dle poklesku a různých okolností. To kromě již uvedených výroků Písma sv. potvrzují též tato slova: „Neodjímej od pacholete kázně, nebo budeš-li je mrskati metlou, nezemře. Ty je metlou mrskati budeš a duši jeho z pekla vysvobodíš“ (Přisl. 23, 13—14). Že trest nemá býti příliš krutý, vyplývá z napomenutí apoštola národů sv. Pavla, jenž napsal ve svém listu ke Kolosenským (3, 21): „Otcové, nepopouzejte k hněvivosti synů (a dcer) svých (t. nemírnými tresty), aby nebyli malomyslní“. Podobně soudí také svatí otcové a učitelové církevní; k. p. Anselm napsal: „Přejete-li si dítky své dobrými mravy zdobiti, pak musíte s přísností kázně též mírnost spojit“. Sv. Augustin: „Výchova jest dvojí: záleží v potrestání a v poučení; první provádí se s bázní, druhá s láskou“. Sv. Řehoř: „Při výchově musí se mírnost pojit s přísností; přísnými musí býti rodiče, ale ne nemírně, mírnými, avšak ne více, než jest nutno a užitečno“. Sv. Petr Damian: „Je-li ten služebníkem Božím, který trestá ony, kdož zle činí, pak jest bez pochyby ten otec služebníkem dáblovým, který zlé svoje děti hladí a spáchaly-li něco nepravého ještě je chválí“

Jak trestá Bůh rodiče, kteří dětí svých nekárají, když toho zasluhují, toho výstražný příklad uvádí Písmo sv. na Heli a jeho synech; všichni to zaplatili smrtí

Třeba však připomenouti, by se nedali rodiče nebo pěstounové strhnouti k tomu, by trestali ve hněvu a zlosti, jak se bohužel často děje; trest takový bývá nemírný — i zmrzačí někdy ve zlosti karatel dítě — a nejednou více pokazí, než napraví! Krásný příklad toho, jak si tu počínati, je-li člověk rozzloben,

zanechal pohanský mudrc Plato; vypravuje se o něm, že když jednou ničemným otrokem byl rozčilen, zavolal svého synovce a řekl mu: „Vezmi tohoto zde a vyplat ho; já jsem příliš rozzloben.“

Avšak při výchově svých dětí pro Boha a ne jen pro svět mají jim rodiče (i. jich zástupci) dávatí netoliko dobrá naučení, ale i *dobrý příklad!* Rikáváť se ne nadarmo: „Slova pohnou, příklady táhnou“, nebo „Slovo zní, příklad hřmí“! To žádá přísně Přítel dětí, Ježíš Kristus, jenž volá: „— běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení přichází“ „Kdo pak by pohoršil jedno z maličkých těchto, jež ve mne věří, lépe by jemu bylo, by zavěšen byl žernov osličí (t. j. mlýnský kámen) na hrdlo jeho, a on pohřben byl do hlubokosti mořské“. (Mat. 18, 6—7). A co výroků i největších učenců a světců dalo by se tu uvést! Tak k. p. sv. Basil Vel. volá: „Jak budete držeti dítky své v kázni, vedete-li sami nestoudný a nepořádný život?“ Sv. Jan Zlatoústý: „Činy rodičů jsou knihy, ze kterých mají se děti učit“. A opět: „Neřest rodičů jest záhubou dětí“. Mudrc Seneka: „Zdlouhavá jest dobrá výchova poučováním, krátká a působivá dobrými příklady“ — a když umíral, pravil svým dítkám: „Zanechávám vám obraz svého života.“ — Šťastní rodiče, kteří tak mohou v hodině smrti říci, takové dědictví dětem svým odkázati!

Bohužel, že bude takových asi málo; neboť mnozí dávají dětem špatný příklad a tak jejich vinou děti hynou a do věčné zkázy upadají. Praví Písmo svaté: „A obětoval syny své a dcery své ďáblům“ (Žalm 105, v. 37). „Kosti jeho naplněny budou hříchy mladosti jeho a s ním v prachu spáti budou“ (Job. 20, 10) t. j. dle výkladu sv. Řehoře, že až i v kosti jeho vniknou zlé zvyky mladosti jeho a budou trvati až do stáří, ano až do smrti. A sv. Pavel ve svém prvním listu k Timotheovi (5, 8) napsal: „Jestliže pak kdo o své a obzvláště o domácí péče nemá, zapřel víru a jest horší než nevěřící.“ Proto volá sv. Augustin: „Jako musí vám biskupové a duchovní správcové v našich kostelích mluvití, tak jste to povinni činiti i vy, rodiče, ve svých domech, abyste mohli jednou počet vydati z dětí, jež jsou vám svěřeny. Sv. Jeroným tvrdí, že „hříchy dětí budou rodičům připočteny.“ A sv. Isidor podobně poznamenává: „Veliká část rodičů bude zbavena věčné blaženosti jen proto, že jejich vinou děti jejich upadly ve zkázu.“ Sv. Tomáš: „Ti rodiče, kteří svých dětí dobře nevychovájí, jsou hodni smrti, jako Heli, a jim budou hříchy dětí přičteny.“ Sv. Jan Zlatoústý: „Rodiče, kteří výchovu dětí zanedbávají, jsou vrahy svých dětí, ano ještě krutější než vrazi, neboť jedná se o záhubu a smrt duší.“ Týž: „Zanedbali-li rodiče dobrou výchovu svých dětí, mají k očekávání ty nejpršnější tresty. Sv. Karel Borromejský: „Jako ti rodiče, kteří vychovávají dítky své ke zbožnosti a konání křesťanských ctností, obdrží od Boha hojnou odplatu, podobně ti, kdož tuto povinnost zanedbávají nebo vůbec ji nekonají, mají k očekávání v den soudný nejpršnější rozsudek.“

Není proto divu, že na př. slavný Diogenes, když viděl jednoho hochu nemírně jísti, dal učiteli jeho pohlavek, aby naznačil, že učitel má vinu na nestřídmosti svého žáka, ježto ho dobře nevychoval a ke střídmosti nepřidržel. A sv. Bernard vypravuje v jednom svém kázání, že jistý mladík k šibenici přivedený vyžádal si, by se mohl rozloučiti s otcem, jež spatřil v zástupu; bylo mu to dovoleno — a tu on přiblíživ se k otci, jakoby jej chtěl políbiti, ukousl mu nos a pln zuřivosti zvolal: „Ty, otče můj, věšíš mne na tuto šibenici; ty

jsi to, jenž mne vraždí; ty jsi mých neřestí, jež jsem prováděl, netrestal a proto jsi vinen, že tak hanebnou smrtí hynu“ .

Podotknouti ještě dlužno, že mají rodiče povinnost přidržovati dítky k činnosti a postarati se o jich vzdělání, jehož potřebí též pro tento svět; mají je tedy nejen sami od maličkosti vychovávat, pak pilně do školy posílati, ale též nějakému řemeslu dáti vyučiti nebo jinak o jejich budoucnost se postarati. To uznávali za nutné i pohané, jak dosvědčuje moudrý Solon který mezi jinými zákony vydal i tento: „Ten syn, jehož nedal otec vyučiti žádnému řemeslu nebo umění, jímž by si mohl vydělati chléb, není povinen otce ve stáří živiti. Ovšem, nesmí rodiče děti nutiti k zaměstnání, jež by jich netěšilo, ale dáti jim volnost, aby se samy rozhodly; pak je bude řemeslo svobodně zvolené těšiti, neb si aspoň nebudou moci na nikoho stěžovati. Zvláště nikdy ať nenutí rodiče děti ke sňatku s osobou, k níž nepocítují žádné lásky! Ne rodiče, ale děti musí pak s osobou takovou až do smrti žíti, jsouce nešťastnými po celý život vinou rodičů

A konečně nikdy ať rodiče, pěstouni a učitelé svých dětí a svěřenců neproklínají! Bohužel, že děje se tak často, velmi často! Jaké pak štěstí mohou míti takové děti, vědouce, že od vlastních rodičů jsou proklety A co mohou takoví rodiče od svých dětí očekávati? Vždyť všechny ty nehody, rány a strasti, jež je snad potkají, budou přičítati děti svým rodičům, kteří kletbu na ně svolávali

S. U. V.

Kázání pro děti.

Na dómě ve Freiburgu v Badensku po několik let konali kázání pro dítky beneficiati (kaplani) tamní a několikráte promluvil k dětem i dómský farář. V těchto kázáních bylo dětem vše tak dětsky a tak názorně vyloženo, že bylo opravdu radostí poslouchati a zároveň přihlížeti, jak dítky dávaly pozor a přikyvovaly. Zdálo se, jakoby to byl vzájemný rozhovor s kazatelny k dětem a dětí na kazatelnu. Po zkušenostech získaných vydána tato kázání upravena a seřazena pro celý rok u Herdera: „*Die Stunde des Kindes.*“ Kinderpredigten. Unter Mitwirkung von Dr. Konstantin Brettle Franz Josef Brecht und Franz Xaver Huber, herausgegeben von Karl Dörner, Benefiziat am Münster in Freiburg i. Br. (296 str. cena 5 90 zl. m.)

Jak živě a mocně na duši dítěte působí na př. kázání na XIV ned. po sv. Duchu na slova Spasitelova: „Pozorujte ptactvo nebeské“, když kazatel upozorňuje děti, že dnes zvířata mají slovo. „Neusmívejte se, milé dítky, vždyť opravdu zvířata mnoho důležitého mohou vám pověděti,“ a rozvádí celonedělní příběh ze života dětského, kdy ráno pěnkava budí a napomíná dítko, aby časně vstávalo, modlitbu a služby Boží nezanedbávalo a pak po celý den ptactvo a rostlinstvo dítko provází, je napomíná, kárá a rady mu dává.

Jak případně na II. neděli po Zjev. Páně vzbuzuje kazatel zájem dětí, když vypravuje, jak přemýšlel o tom, co má dnes v den sv. přijímání děti kázati a že když vstupoval kudy ony dnes do kostela, upoutal pozornost jeho obraz sv. Kristofa nad jižním portalem dómu freiburského. Líčí život světce, popisuje jeho obraz, jak světce nese Krista a aplikuje na dítky. Dnes až z kostela budou vy-

cházet i ony poňesou Krista, ale ne na ramenou, ale v duši a mají jej nésti celým životem. Jak to zaříditi radí a vykládá

Na první pohled nepřipadné, ve skutečnosti však na mládež velice působivé jest, jak líčí sv. Aloisia v kázání „ve vojenském táboře“ v cyklu o tomto svatém když vypravuje, jak malý princ ze vznešeného rodu Castiglioniů v táboře bere prach, jak doma dělo vypaluje a při tom je odhozen, jak hrubá slova vojáků napodobuje, zkrátka když jej líčí tak, že byl „kdysi malým klukem nezbedou a potom přece velkým světce se stal.“

Na některém místě se zdá, že kazatel stává se malicherným, mnohmluvným a dětinským v řeči a přece, rozvážíme-li, jak při takových líčeních bývá dětská pozornost upoutána, dáváme mu v duchu za pravdu.

Tak asi mluvíval božský Přítel dítek s dětmi, jejich řeči v jejich představách, s nimi se raduje a žertuje a přece je povznášel k srdci Otce nebeského.

Kniha obsahuje 55 kázání na neděle a význačné svátky a rozdělena je na tři díly dle dob roku církevního.

Doba vánoční obsahuje 18 kázání, mezi nimi dva cykly: Hlasatel Spasitele (ned. adventní) a Vychovatele dítky a dítko. (Otec, matka, sourozenci, Spasitel, učitel, kněz) [na neděle po Zjev. Páně a předpostí].

Doba velikonoční má 14 kázání, mezi nimi cyklus na čtyři postní neděle: Posvátné hory (h. pokušení, proměnění, hora Kříže a hora Sion).

Doba svatodušní má 30 kázání, v nich dva cykly: O sv. Aloisiu (6 neděl) a Dobré zvyky dítky (5 neděl). Na konci jsou tři řeči připojeny: Dítko a charita; V bouři a nouzi doufej v Boha; Anděl charity sv. Alžběta.

V Německu za měsíc již bylo nutno tato kázání vydati ve druhém vydání, což zajisté svědčí o časovosti, případnosti a oblíbenosti kázání těch, která vřele doporučujeme

Nejen kazatel a katecheta, i rodičové, učitelé a každý vychovatel mnohému z této knihy se naučí, zvláště jak má s dětmi po dětsku mluvit. Je to kniha rozkošných, praktických a obsahem vážných kázání pro děti, výborná pomůcka i učebnice.

S M Ě S.

Proti nepravdivým tvrzením o akcích episkopátu ve věci náboženského vyučování. Často i na veřejných schůzích bylo pronášeno a opakováno tvrzení, že „Malý školský zákon“ lépe hájí vyučování náboženství v obecných a měšťanských školách požadavkem dvouhodinového vyučování v tém dni, než československý episkopát, který prý v domnělém rozkladu k ministerstvu národní osvěty se spokojil s jednou hodinou. Proto arcibiskupský Ordinariát pražský uveřejňuje stížnost episkopátu k ministerstvu ze dne 25. října 1920, v „Čechu“ 12. listopadu 1924 čís. 312. Není v ní o školách národních a

občanských ani řeči, nýbrž jen o školách středních. Ani v ní žádné jiné z četných stížností episkopátu, prohlašuje Ordinariát, nebylo obsaženo, co s povázkou lehkomyšlností na úkor autority církve a k obraně „Malého školského zákona“ řečníci veřejně tvrdí.

Neutěšené poměry státních zaměstnanců mají býti řešeny t. zv. „malým plánem úřednickým“, kterýž vejde v platnost již 1. ledna 1925. Bude vyžadovati nákladu asi 450 mil. Kč. A sice budou částkou 150 milionů Kč, upraveny požitky staropensistů. Místní přídavek všech státních zaměstnanců bude zvýšen o 20 procent. To si vyžádá nákladu asi 140 milionů Kč. Úředníkům s vysokoškolským vzděláním poskytnuty budou

přídavky od 1000 Kč do 2500 Kč ročně, a také ostatním zaměstnancům poskytnuta bude, snad ještě do vánoc, určitá výpomoc. Úhrada pro všechny tyto výdaje byla nalezena. To je jistě zpráva, která státní zaměstnance potěší „Našinec“ přináší zprávu (č. 265) o oněch místních přídavcích píše, že budou povoleny zvláštním zákonem se zpětnou platností od 1. ledna 1924. Jiné listy oznamují, že zlepšení vejdu v platnost od 1. ledna 1925, ať se zákon stane skutkem kdykoli.

Církevní dějepis pro školu. Když dle nových zákonů školních škola obecná rozšířena byla na pětitřídní a počato bylo se zřizováním škol měštanských, ustanovil kn. arc. Ordinariát nařízením ze dne 15. ledna 1873 č. 130, aby na školách měštanských pokud k tomu zbude času byl předmětem vyučovacím stručný dějepis náboženství. Obě navržené učebné knihy se neosvědčily. Wilmersova byla obšírnou a Václ. Hlavatého nebyla zdařilou a pro školy měštanské vhodnou. Zatím pevně zařazen církevní dějepis do třetí třídy školy měštanské. Roku 1875 vyšel anonymně „Stručný dějepis církevní pro školu i dům“, jehož spisovatelem ukázal se při druhém vydání r. 1879, katecheta v Roudnici *Karel Tippmann*. Dějepis ten byl z počátku oblíben, ale brzo zatlačen by „Krátkým dějepisem katolické církve“, který vydal katecheta v Soběslavi *Václ. Macek* (Praha 1883). Když druhé vydání upraveno bylo dle osnovy pražské z roku 1887, zaveden tento církevní dějepis téměř všude a došel r. 1904 šestého vydání. Tuto oblíbenou učebnici na základě nových pramenů upravil katecheta v Klatovech, konsist. rada *Jan Volf* a vydal r. 1922 v Českých Budějovicích. Kniha přijata odbornou kritikou s pochvalou, záhy rozebrána, tak že spisovatel mohl se ihned dát do úpravy druhého vydání. Řídě se přáním z kruhů katechetických a radami prof. Dr. Frant. Stejskala „Čas. katol. duchovenstva“ (1924, str. 76) vydal po prázdninách letošního roku: „*Dějepis katolické církve pro školy střední a občanské*“. Na základě nových pramenů a učebnice kanovníka V. Macka vypracoval *Jan Volf*, konsist. rada a bisk. notář, katecheta v Klatovech.“ (Nákladem a ve prospěch „Serafinského díla lásky“ spolku pro záchranu sirotek českoslovanských se sídlem v Českých Budějovicích. — Cena výtisku 8 Kč, str. 114). Tato učebnice je schválena všemi českými Ordinariáty a ministerstvem školství a národní osvěty v Praze 11. března 1924,

č. 29.758/24—II. Spisovatel vybral do této nové učebnice nejdůležitější věci z dějin starozákonních (6 článků), církevních i českých (38 čl.) a podařilo se mu to velice dobře. Přejeme tomuto spisu hojného rozšíření a katechetům jej vřele doporučujeme, vždyť zcela právem možno o této učebnici napsati totéž, co napsáno kdysi v „Pastýři Duchovním“ (III. str. 725) o dějepis Mac-kově, neboť v této knizečce „na málo stránkách sneseno tolik, že katecheta užívající ji za učebnici ve škole, nabude příležitosti, tolik důležitých dějů předvésti žákům, že majíce po ruce této rukověti, nabudou dokonalý přehled o všech dějích a institucích církve sv. po všechna staletí.“ A to právě stanoví učebná osnova a proto je kniha Volfova nejvhodnější učebnicí církevního dějepis pro naše školy.

Sněmování československé strany lidové konalo se ve dnech 26. a 27. října. O vývoji politických poměrů v poslední době promluvil senátor, opat Zavoral. Z řeči jeho uvádíme: „Klasickým přímo dokladem, jakým kompromisům bývá někdy nutno přivolit, je malý školský zákon. Jisto je, že provádění tohoto zákona vzbudilo v kléru i katolickém lidu mnoho hořkosti a stupňovalo oprávněnou rozhořčenost až k prudkým výčitkám vedení lidové strany. Situace byla zhoršena tím, že podnes přes všechny urgency i sliby nebyla vydána prováděcí nařízení a tím nastaly ve mnohých školách poměry přímo nesnesitelné. Z nesnesitelných těchto poměrů je pro nás jediným východiskem: pro katolické děti katolické školy.“ V debatě o tomto bodu vikář Tomáš zdůraznil, že pokud školských poměrů se týká, záleží hlavně na rodičích, aby využili všech ustanovení obranných, které jim skýtá školský zákon. Katoličtí rodičové musí si zvykati pro své děti přinášeti oběti. Ministr Šrámek mluvil o otázce školské a ukázal na jednotlivé zdroje dnešních školních poměrů. Poslanec V. Myslivec mluvil o ochraně katolického dítěte ve státních školách. Dítě je zatahováno na protikatolické slavnosti, nebezpečí mu hrozí při vyučování občanské nauce a výchově, při zápise do školy — důsledek neblahého a záludného ustanovení odst. 5. § 3. Malého školského zákona, — stahováním tříd až do 60 dětí (§ 5. odst. 4. M. š. z.). — Ve školské komisi přijata *resoluce o ochraně katolického dítěte ve stát. školách* a *resoluce o dalším postupu čl. strany lidové za ideálem katolické školy*.

Rozpočtový výbor poslanecké sněmovny schválil po podrobné debatě rozpočet státní pro rok 1925. Již předem bylo v koalici umluveno, že musí býti odhlasován, ale přece proneseny byly sáhodlouhé řeči jak poslanci koaličními, tak opozičníky. Každá strana otiskla řeči svých poslanců a vychválila je na výsost. Školské poměry, v nichž panuje anarchie byly posouzeny při kapitole XIII., kde projednáván *rozpočet ministerstva školství a národní osvěty* (11. listopadu). Referentem byl posl. *Dr. Srdínko* (výdaje 756,450.175 Kč, příjmy 13,917.230 Kč). V debatě mluvili poslanci Stivín, Dr. Buday, Horák, Benda, Špaček, Dr. Hajn, Prášek, Roudnický a Rýpar. —

Z řeči posl. Roudnického v rozpočt. výboru. „V zemské školní radě pan zemský inspektor Franta a pan zemský inspektor Beneš prohlašují, že budou pracovat proti klerikalismu. Já myslím, že tito pánové ještě pořáde nemohou si vzít k srdci to, co jim říkal již před válkou dávno prof. Masaryk. Říkal: „Neschovávejme se za to heslo klerikalismus, řekněme to otevřeně. To, proti čemu bojujeme, je náboženství katolické.“ — Ti pánové se schovávají ještě pořáde za to strašidlo „klerikalismus“, ale ve skutečnosti mají na mysli náboženství katolické. Myslím, že není možno, aby zemský inspektor, který musí býti postaven nad všechny strany, nad všechna přesvědčení, aby mohl takovýmto způsobem mluvit.“ — *O poměrech v ministerstvu školství* prohlásil posl. Roudnický v rozpočtovém výboru, že kdyby do ministerstva školství byla zavedena celá řeka, ještě by je nevyčistila. Bývalý ministr školství Habrman nabral do tohoto ministerstva samé učitele a profesory v domnění, že v ministerstvu školství se bude učit. Tím stalo se, že toto ministerstvo ovládli učitelé se svým pokrokem, ale nebylo úředníků, kteří by rozuměli právním otázkám. Tak se stalo, že v tomto ministerstvu neznali ani, jakým způsobem zařídit disciplinární řízení a prosili v jiném ministerstvu o právníka. Opravdu poměry, které nejsou v žádném jiném úřadě možné. — Stěžuje si na četné případy příkoří, která se dějí katechetům při vyučování náboženství na školách. Ubezpečuje, že jeho straně záleží na tom, aby do školy nebyly zanášeny různé.

Kdo pracoval na Malém školském zákoně? Poslanec Rýpar v rozpočtovém výboru ve své řeči pravil, že Malý školský zá-

kon byl dojednán mezi posl. drem Uhlířem a řečníkem a bylo dohodnuto, že školním úřadem, u něhož se hlásí osvobození od náboženství, jest okresní školní výbor. Bohužel, tato dohoda byla poražena. Je to ten směr zákulisní v ministerstvu školství a řečník byl by ministrowi školství vděčen, kdyby zjednal nápravu a přivedl v tomto směru věci do pořádku.

Katolické učitelstvo. Dne 2. listopadu konal se v Praze sjezd zemského spolku katolického učitelstva v Čechách. Z organizačního referátu uvádíme: Za rok 1924 přibýlo nové 50 členů a 90 čekatelů. Spolkového Věstníku se tiskne 1.300 exemplářů. Obrát spolkového jmění činí 48 936 Kč 12 haléřů. Odborů bylo 10. Schůzi ústředního (širšího výboru) bylo 5, užšího výboru 10, členů je 606. — Ve dnech 7. a 8. prosince koná valnou schůzi v Brně Spolek katolického učitelstva moravsko-slezského a o vánocích je v Praze říšský sjezd katolického učitelstva československého.

Angličtí katolíci po volbách V Anglii zvítězila strana konservativní, která postavila 12 katolických kandidátů. Z těch bylo zvoleno 10. Vítězství strany konservativní má pro katolíky význam potud, že konservativní strana pojala do volebního programu tuto zásadu: Všichni rodiče mají právo žádat pro své děti náboženské vyučování ve školách podle svého vyznání. Princip tento je pro katolíky životní. Proto také ten okráte volilo mnohem více katolíků konservativní strana než tomu bývalo dříve. Katolíci budou od nové konservativní vlády žádat, aby zásada tato provedena byla ve skutečnosti do všech důsledků.

Mravnost a společnost. Cenu za nejlepší článek s tímto názvem, kterou vypsala redakce sarajevského „Uzgajatelja“ (Vychovatele), přisoudila příslušná porota Marku Jurkičovi, profesoru učitelského ústavu v Dubrovniku. Cena činila 5000 dinarů. /ž.

Ubohý slovinský učitelský ústav v Přímoří. Italové zřídili pro Slovinců učitelský ústav v Tolmině, ale zkouška dospělosti musí se konati italsky a ze slovinštiny se zkouška nekoná. Počátek vyučování byl položen na 15. října 1924, a když chovanci přišli, bylo jim oznámeno, že je začátek přeložen na 20. října. Když pak přišli 20. října, našli opět dvéře ústavu zavřeny a museli odejít domů. Tak se chovají italské školské

úřady k jedinému učitelskému ústavu slovinskému v Itálii. Italové chtějí tento ústav přeložiti ze slovinského Tolmina do italské Gradišky. fž.

Služby boží pro akademiky v Lublani se začaly dne 27. října. Koná je dr. Kvido Raut. Krátké exhorty mají téma: „Náboženská touha moderního času.“ fž.

Počet učitelů ve Spojených státech severoamerických. Roku 1923 bylo na obecných školách ve Spojených státech 729 486 učitelů. Správcové škol, inspektoři a ředitelé nejsou tu počítáni. 43 procent učitelstva připadá na venkovské školy. fž.

Korupční aféra Učitelské tiskárny v Lublani. V poslaneckých kruzích bělehradských vzbudila velkou pozornost zpráva o korupční aféře Učitelské tiskárny v Lublani, do které je zapleten i bývalý zemský školský inspektor Gangl. fž.

Studující dorost. „Katholiken-Kor.“ sděluje: „V Praze studuje jen 21 německých a 16 českých bohoslovců. Ve všech českých diecích jest jen 116 českých a 120 německých kněžských stipendistů. Kdežto loni zemřelo 136 kněží, činil přírůstek nově vysvěcených kněží pouze 68, tedy právě polovinu. Jako zvlášť smutné znamení doby označuje list to, že bezvěrectví je nejvíce rozšířeno v inteligenci. Tak bylo roku 1921 až 1922 v zimním semestru na české universitě pouze 55 proc. katolíků (4857), evangelíků 543. 1028 pravoslavných, 469 židů a 1660 bezvěrců. Každý pátý posluchač byl tedy bezvěrcem.“

Počet bohoslovců v republice v roku 1924 až 1925. V historických zemích českých je letos zapsáno na studiích theologických celkem 254 bohoslovci. Z těch je 116 Čechů a 119 Němců, Rusů, Rusínů a Ukrajinců studuje v Praze a v Olomouci 19, z toho v Olomouci 12, v Praze 7. V seminářích slovenských je zapsáno 99 bohoslovců, z toho 77 Slováků, 21 Maďarů. Nejvíce bohoslovců Slováků má spišský seminář a sice 20, Trnava 4 Slováci a 14 Maďarů, Košice 17 Slováků a 7 Maďarů, Nitra 17 Slováků, Banská Bystrice 14 Slováků. Poměr národní v dorostu kněžském je na Slovensku dobrý.

Vzácný úspěch vědecké knihy. Kratochvílovy „Přehledné dějiny filosofie“ jsou téměř vyprodány za necelý rok. Autor připravuje nové vydání po Vánocích, zcela přepracované a rozšířené. Jde tu o kus dobré

katolické aktivity mezi universitní mládeží, jež se stala hlavním odběratelem tohoto spisu.

Letos na obecných školách značný úbytek žactva. Jak státní správa zjistila podle přesné statistiky, jejíž vypracování bylo nedávno skončeno, je zapsáno ve školním roce 1924—1925 na všech národních i občanských školách v Čechách celkem 781.816 žáků (na občanských školách bez žactva t. zv. IV. ročníku, na obecných školách bez žactva pomocných tříd). Z toho připadá na české školy 513 807 a na německé 268.009 dětí. — Na občanských školách českých je zapsáno 127.699 žáků a ježto válka tyto ročníky ještě svými důsledky nezasáhla, jeví se na nich oproti loňskému roku přírůstek 3256 dětí. (Na německých občanských školách bylo zapsáno 45.954 žáků, takže německé občanské školy vykazují přírůstek 1055 žáků oproti roku loňskému. Pokles ten jeví se prozatím jen na školách obecných, ježto však je důsledkem válečných poměrů, bude se projevovat, počínaje příštím rokem, též na školách měšťanských.

Povinné vyučování do 14 let ve Francii. „Petit Parisien“ oznamuje, že francouzský ministr vyučování podal osnovu o povinném vyučování dětí do 14 let. Dále bude se na učitelích vyžadovat tak zvané volné vyučování.

Bezkonfesijní výchova přinesla mnohem více škody než užítku . . . „Vštěpování morálky je problémem dnes těžším než kdy jindy. A není dobře zavírat oči nad tím, že je to způsobeno poválečnou výchovou. Nechej říci, že jedině věřící člověk je mravný — ale dítě, drobné dítě, jež přichází na svět s vírou, že vše je dobré, to dítě nemá být olupováno o svoji víru, že kdosi mocný, ať jméno jeho zní jakkoli, chrání je před nehodou, řídí jeho kroky a vede je k dobru. Dítě je primitiv, který je vždy mystikem. Promítá sebe na všecko, co vidí kolem, vkládá duši do každé traviny a hovoří s ní tak, jako se snaží hovořit s celou přírodou a jejími silami. Bezkonfesijní výchova přinesla mnohem více škody než užítku. Oloupila dětskou duši o její myty (!) — vzpomeňte jen na nezapomenutelné chvíle vánoční — a přivedla ji nepřipravenou v hrubý styk se všedním životem. Divíme se, odkud pramení reakce, proč tažení církve získává tolik půdy, proč přibývá těch, kteří se staví v jeho řady. Zde je původ a příčina všeho. Špatně chápáná hesla, posměšky, vrhané ve tvář těm, kteří věří, vzbudily odpor, jako

každé násilí jej budí. A reakce je vždycky horší a proto, celé to tažení, všechny úštěpky, jež dětská mysl zachytila ve školách a přenesla domů, a které byly čítány v listech, nechápajících evoluci, to všechno posílilo a dosud sílí katolicismus. (V říjnu „Národní Listy“.)

Náboženská osnova pro školy. Olomucký katecheta dr. Fr. Linke vypracoval z německé brožurce rozvrh náboženského učiva pro všechny třídy obecné a měšťanské školy. Rozvrh je sestaven dle učebního plánu olomucké arcidiecése a přizpůsoben novým učebnicím. Upozorňujeme na knížečku (vyšla nákladem „Volku“ v Krnově a stojí 3.20 Kč). Nazývá se „Lehrstoffverteilung für den kath. Religionsunterricht“.

Obrazy ke katechismu. Katecheta Fr. Tomášek v „Našinci“ č. 259, popisuje blíže obrazy, na něž i ve „Věstníku“ našem jsme upozornili (čís. 11.). Píše: Obrazy jsou rozděleny na čtyři části. V I. části jest 17 obrazů ke čl. víry. Ve II. části je 8 obrazů k nauce o milosti a svátostech. Ve III. části je 23 obrazů k přikázáním Božím a 3 obrazy k přikázáním církevním. Ve IV. části jsou 3 obrazy k nauce o modlitbě, 4 obr. k nauce o posledních věcech člověka, 4 obr. k nauce o hříchu, 3 obr. k nauce o ctnostech a 2 obr. skutečích milosrdenství. Kromě toho jest přiložen obraz Božského Srdce Páně, a obraz srdce P. Marie. Těchto obrazů možno použít částečně i při vyučování biblických dějin, poněvadž je v nich zachyceno 57 výjevů ze Starého zákona, 63 výjevů z Nového zákona; kromě toho ještě 7 výjevů z církevních dějin. Jest tedy tato sbírka obrazů universální pomůckou k vyučování náboženství. Velikost 66 × 48 je přiměřená. Obrazy jsou tak názorné, že katecheta pozná na první pohled, oč se jedná, takže ani nemusí čísti přiloženou brožuru „Explication du grand catéchisme en images“, par l'abbé E. Fourrière. Provedení obrazů je dětsky pochopitelné a v barvách tak nádherně sytých, že každého nad očekávání překvapí. Obrazů těchto možno s patřičným výběrem použít na všech stupních obecné a měšťanské školy. Kromě toho při nynější valutě franku jsou nám ony obrazy velmi přístupné. Objednati si je možno snadno. Adresa je: Maison de la Bonne Presse, 5, rue Bayard, Paris 8. Při své adrese nezapomeňte udati stát: Republ. Tchécoslovaque. Objednávku pak napsati

krátce: Je commande „Le grand catéchisme en images et en meme temps j'envoie 200 francs.“ Lístek koresp. musí být frankován 1.50 Kč. Peníze 200 fr. možno zaslati mezinárodní poštovní poukázkou nebo nejlépe prostřednictvím Moravskoslovenské banky. Když zásilka přijde, poštovní úřad upozorní adresáta a pošle zásilku na celní úřad. Tam nutno předložit potvrzení od správy školy, že obrazy jsou k vyučovací účelům, načež zásilka jest vydána bez vycení. Jinak by se musilo zaplatiti clo 160 Kč, poněvadž ony obrazy váží 10 kg a od kg obrazů se platí 16 Kč cla. Pak přijde dodatečný účet za porto, který obnáší 25 fr. V jaké oblibě jsou tyto obrazy ve Francii, svědčí ta okolnost, že do r. 1920 bylo již vyřízeno 500.000 objednávek.

Slovo Bůh v čítankách. „Z nových čítanek školních vypouští se kdejaký článek s tendencí náboženskou nebo mravoučnou, ba škrtá se úzkostlivě — o šíleného bludu — slovo Bůh! Takovou výchovou k nápravě nedospějete, naopak, za ní přijde úpadek veřejné mravnosti a rozvrat společenský ještě větší, musí být ještě hůř, aby bylo lépe!“ Jan Frant. Hruška: „Proč jsem neodpadl a neodpadnu.“ Archa č. 9. str. 295.

O dnešní zvrácené praxi vychovatelské případná slova napsal Jan Fr. Hruška v článku: „Proč jsem neodpadl a neodpadnu“ v „Arše“ (č. 9.): „Místo do kostela v neděli a ve svátek školní mládež je vedena po výletech, výstřední učitelé a spolky sami k tomu svádějí, prý, aby se dětem dostalo osvěžení v přírodě. Budiž. Ale děti si je najdou bez vás! Chcete-li se jim obětovati a vésti jejich zábavu v přírodě; dost času na to po službách Božích, až by dítě vyslechlo slovo Boží, pomodlilo se za sebe a za rodiče, zazpívalo by si společně se staršími věřícími nebo aspoň vyslechlo kostelní hudbu a zpěv. Kromě neocenitelných účinků etických, o něž je útlé dětské srdce takto zkracováno, získalo by potom i v přírodě, neboť přišlo by z chrámu mezi byliny a květy vnímavější pro jejich krásy. O tom není pochyby podle základních zákonů psychologických i estetických. Variatio delectat — změna činí duši vnímavější.“

Časopisy pro mládež. K našim časopisům, které obsahem svým vzdělávají a poučují mládež (Vychovatel čís. 10.) patří i „Květy mládeže“, listy orelské mládeže a zaslужují veškeré podpory.

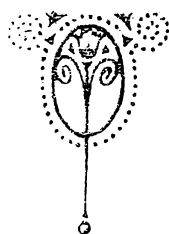
Věstník katechetský

k XXXIX. ročníku „Vychovatele“

Ročník XXVII.

Rediguje:

Jaroslav Slavíček.

V PRAZE.

TIŠKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLAST.

1924

Obsah Katechetského Věstníku.

Články :

- Red.: L. J. Chr.! str. 1.
J. S.: Katecheta, apoštol radosti ve škole str. 1.
M. S.: Víra československých sektářů a víra katolická str. 5, 20.
Red.: Zápis XXVII. řádné valné hromady Spolku katechetů v Čechách str. 9, 17.
J. Lib.: Pražští katecheti a obecní přídávky str. 11.
J. S.: Stvoření světa v katechesi str. 25.
Red.: Úvahy o nové bibl. dějepřavě v Rakousku str. 33.
Slavíček Cesta ze zmatků str. 41. (dle ukrajinského časop.)
P. J.: Biblická dějprava nejlepší náboženská čítanka str. 44.
Red.: Laická morálka a náboženské vyučování str. 49, 57, 65, 74.
Red.: Náboženské vyučování v Diasopře v Německu str. 62.
D. P.: Výklad zeměpisu Palestiny na školách našich str. 71, 73.
Red.: První »koncil« církve československé (dle franc. koresp. dra Hanuše) str. 79.
Red.: Propaganda církve československé ve službách strany socialistické (dle franc. kor. dra Hanuše) str. 85.
Red.: Vlastivěda a náboženské vyučování str. 89.

Katechese:

- J; J.: Přehled církevních dějin (závěreč. katech. na konci škol. roku str. 60, 67.
Red.: Řeč při mši sv. (liturg. katech. pro dospělejší dle P.) str. 82.

Exhorty:

- Václav Vajs Nad rakví katechety dp. Jos. Hofmana str. 21.
J. S.: Hlas zvonů (při svěcení zvonů) str. 51.
» Význam praporu (při svěcení praporu orelského) str. 58.
J. S.: Účel a význam křest. školy (začátek škol. roku) str. 69.
J. S.: Dělníci Boží (při svěcení praporu dělníků továrních) str. 76.

- J. S.: Proč se svěťí varhany? (při svěcení varhan) str. 82.
J. S.: Svěcení zákl. kamene věže chrámové str. 86.

Různé zprávy:

- Oldra Novotný Příručka občanské nauky a výchovy str. 8.
MUDr. Spáčil: Ochrana před ztrátou zubů a chrupu str. 16.
Jak to nazvat? str. 23.
J. V.: Noblesa str. 23.
V Svatohor: Čtení o svatých ochranách str. 31.
Dr. Jos. Miklík Příručka k bibl. dějepřavě str. 32.
Ze Svaté země str. 40.
Kladenské učitelstvo a žactvo dle nábožen. vyznání str. 46.
Cizí střední školy v naší republice str. 46.
První obec, kde katoličtí rodiče žádali za katol. školu str. 46.
Jihoslovanské školství str. 46.
Laciné kapesní vydání Písma sv. nov. zákona str. 46.
Duchovní cvičení pro kněze r. 1924 str. 46.
Zápis škol. dětí pro škol. rok 1924—25 str. 47.
Kancionál vydáný Dědictvím Svatojanským je největším a nejlacinějším zpěvníkem str. 47.
Dráhy v Palestině str. 47.
Úprava nábož. výuky ve školách (stížnosti) str. 69.
Přípravné kursy pro laické katechety 1924-25. str. 82.
Vzrůst počtu katol. dětí v protest. zemích str. 72.
Náboženské vyznání škol. mládeže str. 72.
Obrazy k náboženskému vyučování str. 88.
Kolik lidí vystoupilo z církve str. 88.

Mimo to téměř v každém čísle uveřejněny občasně správy spolkové spolku našeho a jiných spolků katechetských tuzemských i zahraničních, časopisů katechetských, zvláště ukrajinského »Dušpastyra« a moravského Apoštolátu Cyr. a Metoděje, literatury katechetské, nekrologů, personalii, konkursů atd.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXIX. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 1.

LEDEN 1924.

ROČNÍK XXVII

L. J. Chr.!

Letošním rokem nastupuje náš Věstník pout *dvacátou sedmou*.

Také v letošním roce chce býti *obrazem* činnosti spolkové. Vedle stránky *hmotné* bude pěstovati stránku *ideální*.

Mnohé rozladění přinesl *školský zákon*, jehož neblahé následky tíží stav katechetský. A proto více než kdy jindy katecheta cítí potřebu *ústředí*, kde by se mu dostalo pomoci neb rady.

A tím prostředím je náš *Spolek katechetů v Čechách*.

Té pomoci a rady dostává se jednotlivcům, o čemž svědčí hojná *agenda spolková*. Ta spočívá hlavně na bedrách našeho nezištného a zkušeného *předsedy*.

Kol něho se druží *výbor* zkušených kolegů, veteránů, kteří sešedivěli v práci školní a prodělali aeru bojů stavovských.

To vše jsou *symptomy*, které nikterak *nenasvědčují* tomu, že by Spolek ochabl. A dokonce také ne, že by orgán jeho zastavil činnost svou, a že by *Družstvo* špatně na tom bylo.

Otcem těch myšlenek, které tendenčně proskočily v některých listech, bylo asi dávné *přání* některých.

Bohudík všechny ty instituce mají se k světu a jdou svou *tradiční* cestou dál, tedy i Spolek pro blaho *církve a národa*.

A doufáme, že poctivá práce katechetů dojde, uznání těch, kdo mají smysl pro právo a spravedlnost.

A v nedostatku uznání naší práce, v ovzduší pro ten čas bolševismem pro-syceném, sílí nás vědomí, že pracujeme na vinici Páně a že *Ten*, který nás po-volal, bude našim hlavním *odplatitelem*.

Tedy *in nomine Domini* s tím heslem spějme s důvěrou v Nový Rok!

Red.

Katecheta, apoštol radosti ve škole.

(Několik myšlenek z řeči dra Hollsteinera z duchovních cvičení ve Sv. Gabrielu.)

Článek tento nemíní mluvíti o tom, kterak katecheta sám, jako muž radosti, měl by předstoupiti před děti, nýbrž o tom, kterak budí radost skrze to, co přednáší a *kterak* to přednáší.

Radost z toho, kterak učení podává.

Mluví-li o radosti ve škole, nemám na mysli hodinu vyučovací, kterou dítě zpravidla charakterisuje řečí, »to jsme se dnes při náboženství nasmály,« kde katecheta z nezřízené touhy, aby byl »oblíbený« rozvolní kázeň v neváza-nost. Nikoli! Hodina náboženská má býti hodinou posvátného klidu a tím již rozumí se, že kázeň nemá chyběti; třída bez kázně znelíbí se i samým dětem

a o nějakém úspěchu ve vyučování a výchově nemůže býti ani řeči. Je-li však kázeň nutná, je nutný i trest; v každé třídě jsou elementy, které jen trestem přivést lze ke kázni. Ale tresty mají býti jen výjimkou a nesmí se mysliti, že »hůl je čarovným prutem didaktiky a paedagogiky« a že katecheta by měl býti »mistrem v bití«, neboť v tom pádě by vyhnal radost ze srdcí dětských a tudíž radost na náboženství. Biskup Keppler (»Mehr Freude«) praví: Nejsme přátelé nýbrž výslovně nepřátelé volné kázně, bezmorkové disciplíny, nemužné změkčilosti a obviňujeme je jakožto spoluvinníky úpadku radosti ve světě dětském (str. 60). »Právě pro tu radost nezamítáme, nýbrž žádáme vážně disciplínu, pořádek, přísnost ve výchově dítek.« (Str. 62.) »Vychovatel a učitel zaslouží si palmy a je hoden vši cti, dovede-li své malé stádo udržeti v kázni a v pořádku a spolu v radosti a důvěře pohledem svých očí, tónem svého hlasu a pozdviženým prstem, těmito duchovně tělesnými prostředky napomínacími a trestními. Každá radost má zde na zemi slzy v očích; pro každou slzu je však i paprsek radosti a ten má nejméně chyběti při oněch slzách, které se vzbuzují v dítěti za účelem výchovným; paprsek lásky i je zastíní a pak tato slza nebude pro dítě ztrátou, nýbrž ziskem pro život« (str. 63).

Tedy vstupme do třídy! S nábožným *tichem*, se *slowy* pozdravu, s radostí v očích je uvítán posel radosti. Zavzněla *modlitba*, v radostné odevzdanosti ducha a srdce k Bohu a vyučování počne. Mnozí katecheté začínají vyučování *opakováním* učiva předešlé hodiny; má to mnoho pro sebe; nové učivo lze snadno připojit; a přece nebudiž to pravidlem! Čím méně dítě je znaveno, tím živěji se účastní vyučování o nové věci.

Ten výklad může mnohdy předcházeti *přípravu* v hodině samé nebo předcházející, na př. upozornění, prohlédnutí si ten neb onen obraz v kostele, všimnouti si toho onoho obrádku, nápis na hřbitově si přečísti a j. a v radostném očekávání v příští hodině zužitkuje se podaný námět.

Katecheta pak podá církevní učení. Dětské pojetí názorného *výkladu* vzbudí radost v dítěti. A přece *nemá* býti hlavní věcí radost z vypravování, jako spíše radost z odvozené *nauky* z onoho vypravování; tu radost má katecheta vzbuditi v srdci dítěte. Té radosti však způsobuje *smrt*: výklad textu, drobení a členění vět. Chce-li býti katecheta dítěti poslem radosti, nesmí postupovati výkladem textu — vyjma ovšem výkladu modlitby a písně. Také nenazývá výkladem textu, staví-li se v čelo výkladu slovosled příkázání; výkladem textu (verbální analýs) je rozčlenění nějaké odpovědi katechismu a takové nemůže dítěti žádné radosti přinést, protože dětské myšlení nezačíná abstrakty.

Tím více radostí vzbudí názorný výklad, čím více se týče *domova*. Náboženské vyučování má buditi radosti domova, jako i jinak z radostí domova přýští radost víry. Co vypravuje již dům Boží se svými obrazy svatých patronů místních. »Chrám Páně je bohat na radosti hýbající srdcem. Zde má křesťanský lid své jeviště, hudební sál a sbírky umění.« (Str. 80.)

Co vypravuje hřbitov se svými hroby o mladém i starém, se svými nápisy a symboly; co vypravuje farní vesnice se svými domy, se svými památnými obrazy a nápisy, co vypravuje svými dějinami místními, se všemi charakteristickými obrazy tu povzbuzujícími tu odstrašujícími, dále co vypravují cesty a chodníky se svými někdy i legendárně opředěnými kříži, mučedníky a jmény. »Kdo následuje domova, případně na náboženství.« (Str. 39.)

I *obraz* má buditi radost. V té příčině využijme jen toho, co je na obrazu dobré a nevšímejme si toho, co je špatné. Při tom nemáme zapomínati, že ne vše, co se nám líbí, líbí se také dětem.

Tedy radost! Ale žádná *klamná, zdánlivá radost*, která pravou, svatou radost ničí. Tu zařadují někteří na př. Clemenz mezi smyslové porozumění a intelektuelní porozumění, *motorické porozumění* a chce, aby dítě kreslilo, tvořilo tam, kde jeho pozornost zcela je obrácena jen na vnějšek.

Když výklad byl podán, tu má dítě v následujícím *vysvětlení a prohloubení* nejen spolupracovati ale i duchovně tvořiti; musíme vyjít z umělé katechese, ač to pro začátek těžké je.

Člověk je nejen pro vnímání na světě, ale i pro tvoření; *práce*, duchovní a tělesné tvoření je podle *vůle Boží*. Pozorujme dítě při hře; dejme mu pěknou hračku, na př. železnici na kolejích, dá ji po čase stranou a posadí se s lopatkou k hromadě písku, protože tam může tvořiti.

Tažme se, proč mnozí nevzpomínají s radostí na náboženské hodiny. Pro tožě tam katecheta jen sám mluvil a protože tam dítě nemohlo tvořiti. Ještě jednou budiž poukázáno na to (aby se předešlo nedorozumění), že *katecheta* udává cíl učení, že *katecheta* podává i výklad. Ale z výkladu jeho, *žáci* jeho vedením vyvozují poučení a snaží se je slovně formulovati; tak tu zcela nenuceně prací dítěte se objeví odpověď katechismu; jen formulování, nikoli poučení jest jejich dílem. Pak učení se zpaměti doma není dítěti břemenem, to, čeho se samo dopracovalo, tomu již z polovice se naučilo.

Ovšem, pohodlnější je prohloubení, když je katecheta sám dává; dovede-li dobře k dětem promluvit, kterak poslouchají s utajeným dechem a na konci zašeptají: To je krásné! A přece to není ta pravá radost, která se má v dítěti buditi; naším cílem není radost z vypravování, nýbrž radostné osvojení si učení a radostné jednání dle něho. Tomu však musí se dítě učit a duchovně svobodně býti činné.

Radosti má katecheta přinášeti; tu nemyslím, že v *klasifikaci* má dávatí veskrze jedničky — to může býti výsadou jen škol vzorných — nebo nejlepší známka, kterou takřka hýří, pozbývá ceny a to tím spíše, i kdyby jeden ji obdržel, který jí nezasluhuje; jestliže ji dostanu při menším učení, proč bych se namáhal? Těmi slovy však také nemíním doporučovati přísnou klasifikaci. Katecheta však způsobí známkou žáku radost, když ten může říci: Známkou, kterou jsem dostal, zasloužím a nikdo nemá známky, které by nezasloužil — ovšem, že takový nesmí známku pozorovati lupou svého vlastního já.

Kéž by i *opakování* více radostí budilo! To žádá mnoho námahy, zkoušení protože látka často se musí opakovati. Tažme se co možná všech dětí; dítě chce své vědění ukázati a ztrácí radost k učení, není-li tážáno.

Protože právě mluvím o zkoušení, rád bych ukázal na otevřenou ránu v našem katechetickém organismu; jsou to zkoušky školní. Kéž by i ty zkoušky školní ve své nynější formě byly pramenem radostí nejen pro děti, které tu své vědění mohou ukázati a pro inspektora, který katechetovu práci může podpořiti, ale i pro přítomné: o tom tématě mělo by se často pohovořiti a jsme ochotni otevřiti stránky našeho listu k volným projevům.

A přece není jen první cíl náboženského vyučování *učení se* katechismu, nýbrž také praktikování, *konání* katechismu. Ale při tom neupadejme v extrém zanedbávání vzdělávání rozumu.

2. Radost z obsahu učení.

Jaký bohatý zdroj dává katechetovi *bible*! Ale i tu musí se připomenouti: Vypravování událostí podává katecheta, ale pak nechť ponechá děti vpraviti se v situaci. Na př.: Dceruška Jairova umírá; modlí se, počítá minuty, zda Ježíš přijde, neboť otec šel ho prosit; tu touhu nemocného dítěte žáci takřka pocítují; a pak sledují v duchu otce na cestě, jeho setkání se s P. Ježíšem, tu dobrotu Ježíšovu a dítě ze smrti vzkříšené. I srdce nevěrou rodičů třeba dotčené, roze-hřeje se k dobrému Ježíši. A tak lze událost za událostí v Písmě sv. vykořistiti pro pramen radosti pro děti.

Schüssler právem vytýká Weiglovi, který žádá, »abych podal dítěti takové živé líčení, aby svou fantasií celé jednání, všechny obrazy sestrojilo, aby události ty samo v duchu prožívalo.« »Nikoli,« praví Schüssler, »nikoli, abych já, abych já, nýbrž aby *děti* byly aktivní, činny, to je hlavní věc, nikoli, aby tu seděly a poslouchaly, jak učitel maluje. Pak teprve tvoří jejich fantasie.« Nejen rozumem mají děti spolužiti, nýbrž i srdcem a vůlí a mají správné motivy hledati pro jednání osob. Nevnášejme svou *vlastní* radost v srdce dětské, nýbrž nechme je samo k radosti přijíti. Vzbuzujme především pomocí bible eucharistické spasitelné radosti, pak děti nebudou zdánlivě komunikovati a ke stolu Páně řada za řadou postupovati, nýbrž s dětmi budou matky přicházeti a budoucnost je naše. Radosti má tedy přináseti biblické vyučování; tím nemá býti řečeno, že máme vše dětem podávati, aby jim to působilo největší radost. »Sancta sancte!« praví protestant Eberhard a varuje před přílišným dramatisováním biblických scén ve škole; neboť pak se ztrácí posvěcení a s ním i svatá, náboženská radost.

Jestliže katechetovi s pomocí Boží se zdařilo, vzbuditi velkou radost z Krista v srdcích dětských, takže dítě s radostnou láskou ke Kristu vzhlížejí, pak dítě i radostně s pevnou *věrou* přijímá vše, co Kristus učil. A čím větší je radost radostné víry v Krista, s tím vroucnější radostí bude dítě držeti se *církve*, kterou Kristus založil a která je vůdkyně naše k nebi. Kéž bychom větší lásku budili k církvi Kristově! Škoda, že tolik dětí opouští školu, aniž by aspoň něco o osudech církve slyšely. Pro to má se čas najíti v každé škole.

Děti mají radostně žíti s církví, s *církevním rokem*. »Život v církvi a s církví a s církevním rokem je nevyčerpatelně bohatý jednotlivými radostmi nej-ušlechtlejšího druhu.« »Každá slavnostní doba má své vlastní radosti; nechybí jich ani váznému adventu ani postu čtyřicetidennímu. Jakým poslem radosti je každoroční anděl vánoční a velikonoční alleluja. (Str. 80). Tak i mnohá *píseň*, přiměřená roku církevnímu a látce učebné, má hodinu oživiti a radost z církevního zpěvu rozmnožiti.

Zahy máme začít, učiniti radostnou záležitostí srdce především *přijímání svátostí*. Je smutné, jestliže většina žáků jde mechanicky, ze zvyku, místo aby s radostnou zálibou k nim přistupovali. »Svátosti jsou v bezprostředním vztahu k radosti; marnotratné syny přivádějí opět, anebo rozmnožují a sytí přítomné, anebo zušlechťují a posvěcují přirozené. Svátost pokání jest ventilem pro nechuf anebo omrzelost života, pro hrozný tlak viny. Svátost oltářní zaručuje nekonečné bohatství mystických radostí.

»Kdo by mohl vypočísti radosti *modlitby*, analysovat, popsati?« »Modliti se znamená již samo sebou a v každý čas srdci ulehčiti, starosti svaliti, bídu a nouzi vydechnouti, vdechnouti vzduch a síly jiného světa.« (Str. 80.)

Radost z Krista přináší i radost *snahy po ctnosti*. »Ano, kdy budeme konečně tak moudří, že nahlédneme: že povinnost, přikázání, poslušnost, nejsou nepřátelé a překážky, nýbrž strážci a záruka pravé svobody, nositelé pravé radosti!« (Str. 73.)

»Každá křesťanská ctnost má svou zvláštní odměnu radosti; v zahrádce každé ctnosti rostou květiny, různé podoby a barvy a různého aroma.« (Str. 81.) Děti mají v náboženství se učit i radost rozdávat: mají učit, cítit to, že pro šlechetnou, vpravdě křesťanskou duši není větší radosti, než jiným radost působiti; radost skrze radost. (Str. 163.)

Veďme děti k radosti z askese! Často se myslí, že askese je něco chmurného. »Ukřižovaný — to je krásný Bůh radosti! Sebekřižování — to je krásná cesta radosti! tak směje se posupně protikřesťanský svět.« »Ovšem, kříž se svými ostrými, přímými liniemi, strom holý, bezlistý, bez větví, se dvěma ufatými pahýly jakožto rameny, na první pohled je bez radosti, bez útěchy.« A přece kříž je znamením vítězství, tedy i znamením radosti. Podobně tomu je i s křížem a křižováním v životě jednotlivého křesťana. (Str. 67.) V askesi jeví se každé vítězství jako doklad vlastní síly a tak budí se naděje a odvaha pro příští vážný boj. Zdravé dítě raduje se z každého přírůstku své síly a z každého dosaženého úspěchu. (Seipel, Kinderaskese.)

I dítě již má cítiti pravdu slov sv. Františka: Bratře, mezi všemi dary milosti Ducha sv. je nejkrásnější ten, sebe sama přemáhati a z lásky k Bohu potupu snášeti.« (Str. 117.)

Také úcta svatých přináší mnoho radostí; především dětiný poměr k Matce Boží poskytuje a udržuje štěstí života; jaké jen může poskytnouti blízkost a láska matky; v pravdě ne bez příčiny slove »causa nostrae laetitiae.« (Str. 80.)

»Radost z modlitby, služeb Božích, práce, ze skutků sebepřemáhání a lásky k bližnímu — to vše jestliže se zdařilo dítěti přinést, pak dospělo dílo výchovy na výši, pak rozvíjí se charakter sám sebou dále.« (Str. 117.) A děti mohou pak býti jako apoštolé radosti pro naši sv. víru.

Nový rok počíná! Bůh s námi! Bratři! Ať žije radost v Pánu!« J. S.

Rozdíl mezi „věrou“ československých sektářů a věrou katolickou.

(Upozorňujeme jen na některé věci dle »Věstníku Matice svatohorské« roč. I. č. 4. a spolu doporučujeme odbírat tento dobrý časopis.)

Českoslovenští sektáři lákali předstíráním, že učení jejich je totéž jako učení katolické, že není mezi nimi rozdílu až na to, že českoslovenští kněží konají bohoslužby česky, katoličtí latinsky a že se smí českoslovenští kněží ženiti. Že však sekta československá nemá z křesťanství téměř nic a ani v osobního Boha nevěří, předsvědčí se každý i povrchním jen srovnáním učení katolického a učení jejich. Nyní, když konečně »po dlouhých a zralých úvahách« složili českoslovenští kněží dr. Farský a prof. Kalous, »katechismus československý«, lze to snadno učiniti. Ka-

techismus má 24 stránek a obsahuje 4 oddíly: I. Náboženství (80 otázek). II. Příkázání a odkazy (37 ot.). III. Bohoslužba (19 ot.). (IV. Církev (20 ot.).

1. Katolický katechismus učí: Bůh jest bytost, která je sama od sebe a nekonečně dokonalá, protože má všechny vlastnosti v míře nejdokonalejší. Bůh stvořil celý svět a pečuje oň tím, že jej ustavičně zachovává a spravuje.

Československý katechismus učí: »Živý zákon světa jest Bůh.« (I. od. 3 otázka). Nevěří tedy v osobního Boha a důsledně nevěří, že Bůh stvořil svět, neboť odpověď na 7. otázku jejich zní: »Život světa se jmenuje stvoření, poněvadž ve světě vznikají neb tvoří se neustále noví tvorové v nových tvarech? Vznikají? Sami sebou? Sami se tvoří? Asi ano, aby byl spokojen volný myslitel i bezvěrec?

Jak povstali první tvorové, toho nepraví. Aby pak jejich »věřící« pro tuto nevěru ze sekty neutíkali, následuje otázka 8., kde se opět zčista jasně praví: »Jak nazývá se Bůh, že tvoří svět?« A odpověď zní: »Protože Bůh tvoří svět, nazývá se vševládný Tvůrce nebo Stvořitel.« Při dr. Farském a ostatních učitelích »církeve československé« třeba stále rozeznávat mezi slovy a mezi jejich smyslem. Mluví o Bohu a rozumí tím přírodu. Jmenují duši a myslí na hmotu. Vyslovují náboženství a rozumějí tím cit neb vědu.

2. My učíme: Jest toliko jeden Bůh ve třech osobách, které se jmenují: Otec, Syn a Duch sv. Každá božská osoba je pravý Bůh. Tři božské osoby jsou jeden toliko Bůh, protože mají všechny tři osoby jednu a touž nedílnou bytost, přirozenost a tudíž i též božské vlastnosti. Tři božské osoby dohromady jmenují se nejsvětější Trojice.

Čechoslováci nevěří v nejsvětější Trojici. Ani slůvka o tomto tajemství nenalezneš v jejich katechismu.

3. Kdo nevěří v nejsvětější Trojici a nevěří v osobního Boha ten nemůže ovšem věřit v Ježíše Krista, Syna Božího jenž se vtělil, aby nás vykoupil. Proto zní odpověď na 4. otázku II. oddílu katechismu Československého: »My uznáváme Ježíše Krista svým největším prorokem«. Jim není Ježíš Kristus Bohem. Synem Božím, druhou božskou osobou, nýbrž pouhým člověkem, prorokem, jako byli Mojžíš, Budha, Hus, Komenský a jiní. (II. od. 7. ot.)

Proto také ani slůvkem nezmiňují se o jeho zázracích, ani o jeho proroctvích, ani o jeho zmrtvýchvstání. A při tom tvrdí, že »víra« jejich jest založena na prvních sedmi obecných sněmech církevních a nicejsko—cařihradském vyznání víry. (IV. 10.) Jaké to balamucení, ukážeme srovnáním textu nicejsko — cařihrad vyznání. —

To praví: »Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země, všech věcí viditelných i neviditelných.« A o 2. osobě Ježíši Kristu praví: »I v jediného Pána Jezu Krista, Syna Božího, jednorozeného a z Otce narozeného přede všemi věky, Boha z Boha, Světlo ze Světla, Boha pravého z Boha pravého. Zplozeného, neučiněného (tedy ne tvora, ne člověka jen!) též s Otcem podstaty skrze něho všechny věci učiněny jsou, jenž pro nás lidi a pro spasení naše sestoupil s nebe. A vtělil se od Ducha svatého z Marie Panny a člověkem učiněn jest. A vstal z mrtvých třetího dne podle písem. A vstoupil na nebesa, sedí na pravici Otce. A opět přijde ve slávě soudit živé i mrtvé, jehož království nebude konce.

4. Čechoslováci nevěří v Ducha svatého. U nich »boží nadšení v člověku jmenuje se Duch svatý.« (I. od. 20. ot.) My však věříme a učíme, že Duch sv. jest třetí božská osoba, pravý Bůh.

5. Katolíci ctí Marii jako »Matku Boží«, protože porodila Ježíše Krista, jenž jest pravý Bůh a spolu člověkem a nazývají jí »nejblahoslavenější Pannou«, po-
něvadž jako čistá panna jej v Betlémě porodila a čista zůstala.

Čechoslováci nectí vůbec bl. Panny Marie a neuznávají jí za Matku Boží. Jim jest jen obyčejnou ženou, jen přirozenou matkou největšího proroka, Ježíše. Jen jedna věta v celém katechismu o ní jedná a ta zní: »Josef a Maria učili Ježíše býti za jedno s Bohem.« (I. od. 17. ot.). Modlitbu »Otče náš« podrželi zatím v katechismu svém, ale modlitba »Zdravas Maria«, již tam nemá místa. Ta musela pryč. Český národ byl po svém obrácení na víru křesťanskou vždy mariánský. Mila bývalá Matka Boží Čechům a milí bývalí Čechové Matce Boží. I sám Hus, jehož »odkazy« přijali do katechismu a hned za přikázání Boží je položili, ctil Rodičku Boží. Jen příslušníci »Československé církve« jí nesmí znáti, nesmí jí ctíti, nesmí se k ní modliti. Toho zakladatelé sekty a skladatelé katechismu nedovolí.

6. Dle nich není učení Kristovo dokonalé, úplné, nýbrž stále ještě se zdokonaluje. Pravíť v 15. otázce II. od.: »Nových proroků je zapotřebí lidstvu, protože proroci (také Ježíš) celé pravdy boží nezjevili, nebo že se celé prorocství jejich nezachovalo, nebo podáním bývá i porušeno.« Proto k desateru Božích přikázání přidali různé »odkazy« Dva Husovy, čtyři artykule pražské, šestero odkazů Komenského, Palackého »Svůj k svému« a heslo buditelů: »V práci a vědění je naše spasení.« (Str. 14.—16.) To však není učení Kristovo, nýbrž jest to učení lidské.

(Dokončení.)

Různé zprávy.

Valná hromada bude dle dávného zvyku konána odpoledne ve 2 hod. na Zjevení Páně 6. ledna 1924 ve Spálené ul. 15 v místnostech theologické fakulty. K hojně účasti se vyzývají zvláště členové z Prahy a okolí.

Ze Spolku: Dne 19. prosince byla schůze členská, za četné účasti a živé debaty, již se účastnili koll. předseda, Benda, Hála a j. Jednáno opět o otevřené bolesti, kterou dosud je slučování tříd a navrženo, křiklavé příklady uveřejniti v tisku; upozorněno bylo na horlivost některých kolegů, kteří k doplnění svých 21 povinných hodin náboženských, brali hodiny jiných předmětů na př. němčiny, aby se vyhnuli procentuelnímu služnému, ale marně; naopak však ten, kdo má 21 povinných hodin náboženských,

může býti nucen přibrati jiné předměty do 24 hodin povinných. Jednáno o rekursech proti macešskému jednání Prahy, která učitelům dala přídavek 800 Kč pod titulem literních učitelů a katechetů odepřela a o chabé obhajobě zástupců lidových, zavilými nepřáteli jako vždy a všude jsou klofáčovci. Někteří kolegové podali rekurs k zems. pol. správě, druzí vyčkají proces, který Spolek (Benda) vede u správního soudu. Rekurs proti procentuelnímu služnému a o zadržení osobních přídavků je dosud problematický. Upozorňují se však kolegové, kterým okr. šk. výbory na základě procentuelního služného a přídavku znovu propočítali služné, aby rekurovali k zems. šk. radě, což bude s úspěchem. Schváleny proposice k valné hromadě, která bude na Zjevení Páně 6. led-

na o 2. hod. Přijat za člena hlásivší se koll. Jan Matějů z Jistebnice u Tábora. Spřáním šťastných svátků, předseda končí schůzi.

Oldra. J. Novotný, státním nákladem vydal a ministerstvo schválilo »*Příručku občanské nauky a výchovy*.« Oldra J. Novotný je realista, posnivista, volnomyšlenkář a přírodní moralista v jedné a téže osobě. Jeho názory nejlépe poznáme z knihy »*Příručka mravouky pro školy obecné*«. Ta kniha je kredo Novotného. Načerpána je z brožur Volné myšlenky, odpadlých kněží, nevěreckých mudrců a tutti kvanti. Hle, některé perly, vylovené z »*Příručky mravouky*«: „Nesmí být duchem říman (učitel mravouky), sice z mravouky české udělá monstrum. (Str. 4.)— Jak vypadá mravouka německá, francouzská atd.? „Nač modtiti se „jakož i my odpouštíme našim vinníkům“? Lépe jest jim skutečně a hned odpouštěti.“ „Neshromažďujte pokladů, které rez a mol kazí a které zloději vykopávají a kradou,“ řekl Kristus. Církev, která učení toto šíří, má v Čechách 154. 321 a půdy, cukrovar, 51 pivovarů, 14 lihovarů, 17 velkých mlýnů, 13 parních pil, 45 cihelen atd.“ (Str. 44.) Kolik socialistů, bolševiků a pokrokařů se z těchto statků živí, Novotný neudává. „Prohlašuje-li se člověk za neomylného je to pýcha. Není žádný člověk velebný, pouze chrám přírody je velebný. Žádný člověk si nemá dáti líbat ruce, aby ukázal svou povýšenost nad poníženým, tím méně svůj střevíc.“ (Str. 45.) Co říkal kdosi? Čech je buď otrok nebo hulvát. „Římští kněží zničili Husa.“ (Str. 47.) Tak stížen klatbou veliký náš mučedník kostnický, životem čistý a svatý a dobrý — od bývalého námořního lupiče, papeže Jana XXIII., jenž svého předchůdce dal otrávit.“ (Str. 48.) „Církev římsko-katolická, druhdy vládkyně světa, zvláště se v tom vyznamenala. Upalovala a mučila jednotlivce, pořádala křížové války, hlavně proti husitům.“ (Str. 49.) „V temném středověku bylo zločinů nejvíce.“ (Str. 56.) A tak z každé stránky vylovíte podobnou perlu protináboženskou, protiklerikální, která jako bleskem osvětluje novou mravouku. A tento pán napsal »*Příručku občanské nauky a výchovy*«. Je to vlastně laická či bezbožecká mravouka v pravém slova smyslu. Nestaví na Bohu a ideách náboženských, nýbrž vy-

vozuje svou mravnost ze života květin, zvířat, z pohádek a dějů životních, jak je přinašejí socialistické a pokrokařské dětské časopisy, zvláště »*Besedy času*«. Jeho ideálem není křesťan, ale bezvěrec, který nezná Boha a nemá náboženských pojmů ani popudů. Člověk bez náboženství, naturalista s dávkou humanity. Tak několik příkladů: „Kterak pozdravujeme? (Dobré jitro! Dobrý den! Dobré poledne! Dobrý večer! Mezi sebou: Nazdar!) (Díl I, str. 25). Ba učitelé navádějí děti, by i ve škole pozdravovaly: Nazdar! Je to nádherné, když kluk s praporkem vzadu volá na učitele: Nazdaj! „Čeledín Karel vstal a dal koňům oves. Pojedou na pole. . . Vstala služka Marjána a zatopila. I panímáma je vzhůru a připravuje snídání. Jen děti spí. . . Jeniček s Mařenkou vyskočili z postele: To je krásně! Honem vodu! Jakou? . . Umyjí se, ustrojí se, najedí se. Připraví si učení, mamince pac a pusku a už jdou do školy.“ (Díl I, str. 34., 35.) V dřívějších dobách se modlily ráno děti i služební, děti dávaly rodičům s Pánem Bohem. Moderní děti se nemodlí a dávají pac a pusku. Že se děti nemodlí před jídlem a po jídle, že místo do kostela chodí v neděli do chrámu přírody, že na Dušičky se nikdo na hřbitově nepomodlí a jen si popláče, je zřejmo u moderního dítěte které vychodilo Novotného kursu Občanské nauky a výchovy. Tak vypadá náhražka náboženství. Trochu humanity, která pepří tuto náhražku, jí nedodá pravé chuti. Náhražka jest a zůstane náhražkou, i kdyby byla sebe lépe vypentlena a okrášlena.

»**Křesťanské školy**«, časopisu pro katol. učitelstvo a organu Svazu katol. učitelstva čsl. bylo vydáno čís. 11. a 12. s tímto obsahem: Na konci II. (XVI.) ročníku. Dr. Rud. Horský: Komu náleží dítě? Kulturní činnost pokrokového učitelstva. Klerikální pravda. Pracovní program kandidátů a kandidátek učitelství. A. Šimerská: Hra a práce ve škole. Ar. Oliva: Vystoupení sv. Jana, předchůdce Paně. Hlídka časopisecká. Zprávy. Právní hlídka. — Upozorňujeme katol. učitelstvo a duchovenstvo na tento nezávislý časopis, hájící právo náboženství a zájmy katolíků ve školství. Předplatné ročně 16 K v administraci knihtiskárny Cyrillo-Meth. v Praze, Pštrosova ul.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXIX. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 2.

ÚNOR 1924.

ROČNÍK XXVII.

Zápis XXVII. řádné valné hromady Spolku katechetů v Čechách.

Obvyklý den valných schůzí katech. na sv. Zjevení Páně připadl letos v neděli 6. ledna. Dostí slušný počet členů naplnil učebnu theolog. fakulty ve Spál. ulici. Dostavil se též zástupce arcib. Ordinariátu, p. kanovník dr. Hanuš, a neméně nás také potěšil návštěvou svou red. »Čecha« p. Drápalík. Můžeme doznati, že »Čech« je vždy otevřen pro spravedlivou obranu a stížnost katechetů. A není také stav, který by se musil ustavičně brániti v příčině mravní, sociální a existenční, jako katecheté. Snělou a nerozvážnou rukou sahá se ke zhoubě společnosti a státu na to, co je jejich životním posláním t. j. vzdělávati mládež v pravdách náboženských a tak v ní posilovati základy pravé morálky. Zákony a prováděcími nařízeními stavěn je katecheta s vysokoškolským vzděláním bezmála na poslední místo ve škole, a jeho existenční plat každý rok, někdy i několikrát za rok kolísá, takže neví dnes, bude-li bráti napřesrok týž plat jako dosud. Není divu tedy, že v těch dobách opuštěnosti utíká se tam, kde může tlumočiti své rozhořčení a stížnosti, jichž plny jsou všechny schůze.

Také nedělní valná hromada, ač jinak byla naprosto svorná, nebyla ušetřena těchto hořkostí. Po hodinovém čekání, jak je ukládají stanovy, zahájil ji předseda katecheta *Em. Maule*, vítaje přítomného zástupce arcib. Ordinariátu a arcib. konsistoře p. kanovníka dra *J. Hanuše*, zástupce redakce »Čecha« p. prof. *Drápalíka* a všechny členy a kolegy.

Protokol o minulé valné hromadě nebyl za jednomyslného souhlasu čten, peněvadž je otištěn ve spolkovém »Věstníku«.

Potom kol. *Vojtěch Chyba*, jednatel, na vyzvání předsedovo předčítá jednatelskou zprávu za správní rok XXVII.

»Jako předchozí rok byl rokem tvoření zákonů školských (Malý školský zákon a zákon reparační), tak tento rok byl rokem provádění jich. Přinesl nám, čeho jsme se obávali a na co marně jsme upozorňovali, nejsouce ani slyšení dotyčnými instancemi. Ano, ještě horší důsledky se dostavily; zákon úřady namnoze byl vykládán i proti duchu zákonodárce. A tak veškera činnost katechetského Spolku ocitla se stále na stadiu hájení se katechetů před školními úřady. V tom smyslu vyličím činnost spolkovou co nejstručněji.

Výbor byl složen: Předs. *Em. Maule*, místopř. *Ant. Benda*, jednatel *Vojt. Chyba*, pokl. *Arnošt Oliva*, knihovník *Václ. Bečvář*, zapisovatel *Václ. Kutina*, dále *Jan Hahl* (Budějovice), *Karel Kolečko* (Mšeno), *Fr. Klus* (Plzeň), *Fr. Dostál* (Král. Hradec). Náhradníci: *Frant. Suchomel* (Vršovice), *Jar. Vlasák*, *Václ. Hrudka*, *Fr. Košák*. Revisoři: *Frant. Čurda*, *Václ. Janota*; revis. knihov. *K. Bica* a *Frant. Pilný*. Redaktor Věstníku: *Jar. Slaviček*.

Spolek konal devět členských schůzí a dvě schůze katechetů *Velké Prahy*.

1. Jednáno bylo o provádění reparačního zákona.

Některým kolegům venkovským byl odpírán od 1. ledna 1923 osobní přídavek dle čl. 14 (4) zák. 251/1922 při menším počtu hodin než 21.

Jednáno se senátory (Maule, Hála) pp. opatem Zavoralem, Reylem, Pánkem, z nichž poslední byl tehdy referentem. Potvrdili, že tento výklad úřadů neodpovídá duchu zákonů. Potom nastala ochablost v hájení našich práv. Také dopisem a telefonicky informován posl. p. Nosek. I ten souhlasil s námi.

K návrhu Hálovu byla podána oběma lidovým ministrům i poslancům a senátorům žádost, aby se zasadili příležitostně o

a) novelisaci zákona č. 251 tak, aby § 5. byl přepracován, by z něho jasně vysvítalo, že se vztahuje na ty učitele náboženství, kteří budou ustanoveni po vydání zákona. Jen tak bude zákon uveden v soulad a ušetří se volání po správním soudu.

b) Pokud nebude novelisace uskutečněna, buď požádán ministr školství, aby ve výnosu min. škol. ze 7. dubna 1923, v prováděcích nařízeních k zák. 251/22 § 9 a § 24 bylo opraveno to, co v nesouhlase se zákonem samým a co jej ještě zhoršuje t. j. § 9 odst. 3. a § 24 odst. 2. sub a) b).

Nechť platí o katechetech to, co platí o učitelích v odst. 1. s tím dodatkem, že klesne-li *definitivnímu* učiteli náboženství před 5./6. 1919 ustanovenému počet hodin vyučovacích pod 21 a pak stoupne a třeba zase klesne, že mu vždy náleží *doplňk ve výši služného* ze dne 31./5. 1922. V tom smyslu byl zákon lidovci přijat.

2. Ve příčině *slučování* tříd až do počtu 60 Spolek nemůže nic činiti. Kolegové nechť si stěžují a po případě ať uveřejní křiklavé případy v časopisech a denních listech; arcibiskupská konsistoř *svolala* v září schůzi katechetů Velké Prahy a vyžádala si data o slučování tříd na jednotlivých školách.

3. Vícekrát jednáno o odpírání městského osobního přídavku per 800 Kč (resp. 1000 Kč) katechetům Velké Prahy. Byla vypravena deputace (vedená p. inž. Dostálkem ku primátoru dru Baxovi, k náměstkům i finančnímu referentovi Mengroví, kteří všichni uznali oprávněnost stížnosti katechetů. Šla i deputace k senátoru p. dru Karasovi, jakožto členu Stížnostní komise Velké Prahy. Potom kol. Benda podal rekurs k zemskému správnímu výboru, ale přes to byl osobní přídavek za rok 1923 katechetům Velké Prahy odepřen.

Novinami (»Praž. Obzor«, »Nár. Polit.« z 21./12. t. r.) prošla zpráva, že v městské radě pražské 19. prosince bylo usneseno po návrhu finanční komise doporučení ústřednímu zastupitelství resoluci, aby učitelstvo Velké Prahy bylo na roveň postaveno městskému úřednictvu téže kategorie. Dle návrhu městského rady p. Tylinka pojatai byli do resoluce i katecheté.

Přímlyvný návrh, aby aspoň předměstským katechetům Velké Prahy byl vyplacen jako učitelům dobrovolný přídavek 800 Kč zamítnut *osmi* hlasy proti *šesti*. Proti návrhu hlasovali socialisté všech barev. Panu městskému radovi Tylinkovi vzdáváme tím náš dík.

4. Také v záležitosti »Emeritenvereinu« došla uspokojivá zpráva z Klubu duchovenstva, o předání celého materiálu některé naší bance, s konversí na naši valutu; placení příspěvků ponecháno prozatím na vůli pojištěnců.

5. Pokud se týče nízkého započtení let duchovní správy radil zkušený advokát po bedlivém prozkoumání zákona, že odvolání k nejvyššímu soudu nemá vyhlídky.

6. Na přednášky bylo sice pomýšleno, ale pro jmenované záležitosti spolkové k nim nedošlo. *Informace* členům dávány ve Věstníku a soukromé dotazy zodpovídal předseda, po případě místopředseda anjedenatel. *Osobní intervence* byly

rovněž stíženy vymezením na úterky a pátky v době, kdy předseda neb jednatel byli svým přeplněným rozvrhem poutáni ke škole.

7. Ze řad členstva odešli na věčnost: *Bohumil Kacafírek* (v Litomyšli), *František Novák* (v Netolicích), *Josef Pícha* (v Kyšperku), *Václav Jiruš* (v Praze), *Eduard Houšteký* (v Brandýse n. L.).

Pokoj věčný a slávu věčnou rač jim dáti, ó Pane! Doufám také, že nikdo neopominul za ně míti mši sv. (Shromáždění povstává.)

Končím. Směle možno říci, že Spolek při všech těch bolestech, jimiž laboval, při znehodnocení předmětu samým zákonem školským, při těžké práci ve škole, při svém materiálním poškození a znehodnocení vysokoškolského vzdělání, byl vydatným útočištěm katechetů a živí naději, že nenávist a předpojatost úřadů časem pomine, a katechetům opět vrátí se radost z jich povolání. A k tomu volám: Zdař Bůh! (H'učný souhlas a potlesk)

Arcibisk. notář *A. Benda* přeje si a navrhuje, aby jednatelská zpráva byla obšírnější a doplněna pro historii Spolku doklady, za jakých obtíží musil Spolek pracovati. Konkrétně by si přál, aby zaznamenáno bylo jednání kolegů budějovických. Dále aby bylo v historii Spolku poznamenáno, kdo měl na úpadku katechetů po stránce hmotné největší vliv. Všecko přijde kdysi ven. Vzpomíná schůze lidové úřednické »Unie«; když se tam úředník Fikejzl ujímal katechetů, ozval se hlas: Což nemají tam kněží? Oceňuje dobrou vůli a velikou zásluhu měst. r. p. P. Tylínka, ale soudí, že poslední jeho stylisace je nevhodná, nešťastná. Doporučí pražským kolegům, aby podali v té věci stížnosti. Schéma stížnosti nechť uveřejní kol. redaktor pražským katechetům v »Čechu« s vyzváním, aby ihned rekurovali. (Přijato se všeobecným souhlasem.)

Po dalších projevech arcib. notářů *Olívy*, *Slavička* a jednatele *Chyby* a předsedy *Maule* jednatelská zpráva byla schválena a potleskem přítomných odměněna.

(Dokončení.)

Pražští katecheti a obecní přídavky.

J. Lib.

Pražská obec odepírá katechetům přídavky, kterými ostatnímu učitelstvu nadleňuje platy služební, proto se dovolávají zákonného práva postupně u zemské školní rady, ministerstva školství a národní osvěty a nyní u nejvyššího správního soudu, kde se má věc rozhodnouti. Poněvadž ve sporu tomto se vyskytla celá řada zajímavých momentů, vysočanská obec zaujala proti katechetovi podobné stanovisko, ale předseda okresní politické správy v Karlíně její usnesení krátkou cestou zrušil na základě zemského zákona z 19. prosince 1875 č. 86. § 30. odstavec 4., a i jinde s podobnou praxí proti katechetům se postupuje, má pražský případ všeobecný význam pro katechety vůbec. —

Co do služebních platů požívají pražští obecní úředníci proti státním úředníkům některé výhody jak v aktivní službě, tak i ve výslužbě.

K vlastní služební době připočítává obec úředníkům jako válečnou dobu tři roky (proti státním 2 a půl roku), dále mají pražští úředníci čekací dobu v hodnostních třídách pro postup zkrácenu o 3 roky, t. j. tak, »že pro úřednictvo, jež dne 21. prosince 1919 ve službách obecních se nalézalo, platí odchylky v tom směru, že čítá se v kategorii A lhůta postupová v X. třídě 2 a v IX. třídě 4 proti státním 4 a 5), a kategorii B ve třídě XI. 1, v IX. třídě 5 a VIII. třídě 6 (proti stát. 2, 6, 7), v kategorii C lhůta v XI. třídě 3 a v X. třídě 4 léta služební (proti 5 a 5 rokům u státu)«; tedy proti státním úředníkům jsou obecní

ve výhodě o 3 a půl roku při postupu do hodnostních tříd i platových stupnic a to nejen v činné službě, nýbrž i v pensí.

Pražští úředníci si platí i ze vzniklé takto difference (»nadlepšení«) deseti-procentní pensijní příspěvek do obecního pensijního fondu. Pro poukázání příslušné hodnostní třídy obecnímu úředníku sečítají se všechna léta služební ve státu od jmenování odbytá. K letům těm připočítává se u úřednictva se vzděláním vysokoškolským (kategorie A a B) předchozí odborná doba služební bezvadně s plnou kvalifikací u obce ztrávená. Služba odborná, ztrávená s plnou kvalifikací, pro příslušnou kategorii předepsanou, v úřadě anebo ústavě veřejném, počítá se k nabytí vyšších tříd hodnostních potud, pokud jest službou anebo průpravou odborného úředníka, a u úřednictva s plným vzděláním středoškolským (kategorie C) předchozí u obce pražské ztrávená plně kvalifikovaná doba.

Toto nadlepšení povolilo obecní zastupitelstvo pražské usnesením 15. prosince 1919 počínajíc 1. červencem 1919 nejen úřednictvu, ale i učitelstvu pražských škol, »ježto obec pražská — jako hlavní konkurenční činitel, jemuž dle § 27. zemského zákona ze dne 24. února 1873 č. 17 z. z. přísluší starati se o platy učitelstva a dávat mu osobní přídavky, odměny a výpomoci — již po řadu posledních let stavěla učitelstvo těchto škol co do hmotného postavení na roveň úřednictvu městskému, pokud to dosavadní systém platový dopouštěl.« V důsledku tohoto usnesení vyplácí pražská obec od 1. července 1919 učitelstvu pražských škol dne 31. prosince 1919 ve službě v Praze činnému k zákonnému platu městské nadlepšení na obecných školách dle skupiny C, na měšťanských školách dle skupiny B pod titulem »osobního dobrovolného přídavku«, při čemž případný zákonný starobní přírůstek (200, 300 Kč) odráží. Dále vyplácí učitelstvu »obecní starobní přídavky« na obecné škole po 33 letech vpočitatelných i s válečnou dobou 900 Kč a na měšťanské škole po 36 letech 2 100, při čemž odpadají příslušné přídavky funkční a osobní dle § 35. osnovy a § 15. zákona paritního a osobní dle § 1. odst. 2. zák. č. 457. Místní přírůstek pro vyměření pense se počítá učitelstvu celý (50 procent základního platu) a proto se z jeho polovičky připláčí 10 procent do obecního pensijního fondu podobně jako z obecního dobrovolného osobního přídavku a z obecního starobního přídavku.

Když pak na základě tohoto usnesení ze dne 15. prosince 1919 byly učitelstvu pražskému vydány roku 1920 prozatímní dekrety s propočítáním podle městské úpravy pro 1. červenec 1919 a roku 1921 definitivní dekrety o dvou odděleních, t. j. 1. dle propočítání zákonného a 2. dle propočítání městského, dostalo se katechetům obecných a měšťanských škol překvapení, že jim a to pouze jim městský školní výbor pro městskou úpravu připočítal sice také 3 a půl roku nadlepšení jako ostatnímu učitelstvu, ale při tom jim, pouze jim, zákonnou dobu služební pro postup vpočitatelnou seškrtnal o 5 roků, t. j. odečetl jim zákonem započítaná 4 léta vyrovnávací a 1 rok počáteční služby proti zákonu paritnímu čili 3 a půl roku připočítáváje a 5 roků ubíráje, poškodil by katechety proti zákonným nárokům o 1 a půl roku.

Aby školní výbor toto protizákonné jednání alespoň trochu zakryl, vydal pouze katechetům platové dekrety s propočítáním pouze zákonným a v 2. díle dekretů, v němž dává učitelstvu nadlepšení o jednu až o dvě stupnice platu základního, dále případně příslušící vyšší přídavky drahotní, nákupní a nouzové ze zařazení do vyšší hodnostní třídy plynoucí a pak i obecní starobní přírůstek

poukazuje s nárokem na obecní pensijní přídavek ze všech těchto obecních zlepšení dal katechetům nulu. Přímou řečeno katechetům nebyl dán osobní dobrovolný přídavek se všemi finančně citelnými důsledky, ač ostatnímu učitelstvu byl osobní přídavek dán.

V předchozí době až do usnesení z 15. prosince 1919, kdykoliv obec Praha dávala učitelstvu přídavky, vždy je dávala také katechetům, vázána jsouc zmíněným již zemským zák. z 24. února 1873 č. 17 a zemským zák. o správních poměrech učitelských ze dne 19. prosince 1875 č. 86 § 30. odstavec 4., podle něhož, dává-li obec přídavky, musí je dáti všem kategoriím, což obsahuje pro nás směrodatná osnova zákona o platech učitelských z roku 1913 § 38., které povahu zákona přiznává i paritní zákon z 23. května 1919 č. 274. článek III. odstavec 3., kde se tento právní nárok výslovně přiznává i katechetům. Mimo to před vydáním osnovy zákona z roku 1913 samo městské zastupitelstvo pražské vyrovnalo nesrovnalost, že katecheti s vysokoškolským vzděláním, při 19leté průpravě, při stejném fyzickém věku a za stejných okolností proti učitelům pouze se středoškolským vzděláním a 12letou průpravou jsou v platu a započtení služební doby pozadu, tím, že připočítávalo katechetům vyrovnávací pětiletí k vlastní služební době.

Někteří pražští katecheté podali stížnost na ochranu svých právních nároků proti odpočítávání vyrovnávacího čtyřletí a počátečního roku od zákonem přiznané doby k zemské školní radě, která jejich stížnost zamítla s tímto odůvodněním: »poněvadž příslušnými výměry městského školního výboru, kterými byla vám provedena úprava služebních požitků, bylo učiněno zadost zákonným předpisům a výhody, pokud se týče nadlepení v příjmech, které obec pražská učitelstvu národních škol pražských poskytuje, mají povahu osobních přídaveků udělených dobrovolně obcí a kdykoliv odvolatelných, spočívajících pouze na usnesení obecního zastupitelstva.«

Proti rozhodnutí zemské školní rady odvolali se někteří z předešlých katechetů k ministerstvu školství a národní osvěty, to stížnost rovněž zamítlo s odůvodněním jako zemská školní rada, a proto podalo několik katechetů proti zamítavému rozhodnutí ministerstva školství a národní osvěty stížnost k nejvyššímu správnímu soudu s tímto odůvodněním:

V odpor vzatém rozhodnutí ministerstva školství a národní osvěty jedná se v prvé řadě o to, katecheti pražských škol národních mají právní nárok na nadlepení a že nebylo zadost učiněno tomuto právnímu nároku katechetů z usnesení obecního zastupitelstva ze dne 15. prosince 1919 plynoucím.

Nezáleží na tom, zda ono nadlepení se jmenuje dobrovolný odvolatelný osobní přídavek obcí poskytovaný, nýbrž záleží na znění, smyslu, duchu a účelu usnesení obecního zastupitelstva, dále že z něho plyne pro katechety pražské právní nárok a že nároku tomu nebylo učiněno zadost,

A v tom jest asi nesprávné pochopení celé věci, jež pak způsobilo odmítavé rozhodnutí ministerstva školství a národní osvěty.

Pravdou je, že usnesením obecního zastupitelstva z 15. prosince r. 1919 nabylo pražské učitelstvo nároku na zlepšení, poskytované obecnímu úřednictvu nad zákonný plat, a poněvadž pod pojmem »učitelstvo« sluší rozuměti jak dle praxe u státu i země tak i u obce pražské co do povinností i práv též katechety národních škol a, když chce stát nebo obec rozlišovati některou kategorii

učitelstva vyjímají, výslovně uvádí »učitelé eliterní, zvláštní učitelé náboženství (katecheti), učitelé výpomocní, učitelky industriální atd.«, a poněvadž katecheti nebyli výslovně vyloučeni z dobrodiní zlepšení a poněvadž takové vyloučení zákonné předpisy o právních svazcích učitelstva dle zákona z 19. prosince 1875 č. 86 § 30. odst. 4. a dle osnovy zákona z roku 1913 § 38 nepřipouštějí, mají i oni nárok na zlepšení obecním zastupitelstvem úřednictvu a učitelstvu k zákonným platům povolené.

Něrozhoduje zde, zda se jedná o zlepšení »dobrovolné«, poněvadž to znamená, že obecní zastupitelstvo, nejsouc vázáno zákonem, dobrovolně je k zákonným platům učitelstvu - katechetům vypláceti se zavazuje, a neznamená to, že by přiznání zlepšení záleželo na dobré vůli městské rady či školního výboru, zda je katechetům přizná či nepřizná. Jakmile se obecní zastupitelstvo třeba dobrovolně zavázalo, vzniká tím okamžikem i katechetům právní nárok na zlepšení.

Podobně slovo »odvolatelný« neruší vzniklého nároku katechetů a dle zákona za daných okolností rušiti nemůže, nýbrž vyhražuje pouze obecnímu zastupitelstvu právo novým usnesením obecního zastupitelstva zlepšení odvolati, a poněvadž se dosud odvolání takové nestalo, mají i katecheté právní nárok na nadlepení.

Též okolnost, že nadlepení usnesením »obecního zastupitelstva« bylo povoleno, nevylučuje katechety z nároků na zlepšení, poněvadž je lhostejno, zda stát či obec nebo dokonce jiný státní občan se právoplatně učitelstvu zavázal nadlepení platiti, vždy tu mají i katecheté právní nárok.

Nemůže býti důvodem k vyloučení katechetů z dobrodiní nadlepení, že katecheté před 5. červnem 1919 ustanovení vzhledem k svému vysokoškolskému vzdělání k vyžadované průpravné praxi mají dle osnovy zákona z roku 1913 § 32 a další a paritního zákona z 23. května 1919 č. 274. § 37. a 38. započítatelnou služební dobu do postupu tak upravenou, že se jim započítává: hned při nastoupení vyrovnávací čtyřletí plus vlastní doba služební od nastoupení bez odpočítávání roku počátečního plus 2 a půl roků válečných, a to tím spíše, když samo městské zastupitelstvo (rada) při obsazování míst katechetských tuto vyšší kvalifikaci proti učitelům nejen vyžaduje, ale též uznává, neboť ještě dříve, než bylo katechetům zákonem zaručeno vyrovnávací čtyřletí, přiznávalo městské zastupitelstvo katechetům vyrovnávací pětiletí k zákonnému platu a nad to všechny osobní přídavky učitelům vyplácené i katechetům dávalo, aby tak alespoň přibližně měli katecheté ve stejném fyzickém věku a za stejných okolností stejný plat s učiteli. Dle poslední městské úpravy je však katecheta, mající vysokoškolské vzdělání proti učiteli se vzděláním středoškolským za stejných okolností v platu o tři stupnice pozadu, rovněž proti úředníku s vysokoškolským vzděláním, kterému je učitel občanské školy až na jeden rok postaven na roveň.

Městská rada nevyhověla oprávněnému nároku katechetů na městské nadlepení dle usnesení obecního zastupitelstva a to tak, že propočítávajíc do městské úpravy služební dobu, neuznává katechetům vyrovnávací zákonné čtyřletí k vlastní služební době a mimo to odpočítává ještě proti paritnímu zákonu z 23. května r. 1919 č. 274 § 37., obchází tak zákon o právních svazcích učitelstva, osobní dobrovolný přírůstek učitelstvu vyplácený katechetům nevyplácí, což jest jednání protizákonné, proti zákonu z 19. prosince 1875 č. 86, § 30. odstavec 4. a proti

osnově zákona o platech učitelských z roku 1913 § 38., které povahu zákona přiznává i paritní zákon z 23. května 1919 č. 274 článek III. odst. 3., tudíž nebylo vyhověno zákonným předpisům o právních poměrech učitelstva, t. j. nároku katechetů na dobrovolný osobní příravek učitelstvu poskytovaný, který není jen příravkem od případu k případu, když se započítává tento příravek do pense a učitelé platí z něho 10procentní kvotu do obecního pensijního fondu.

Proto podepsaní katecheti pražských národních škol žádají: »Račiz, nejvyšší správní soude, v odpor vzaté rozhodnutí ministerstva školství a národní osvěty jako nezákonné zrušiti!«

Myslím, že ne bezdůvodně jsem nazval tento spor zajímavým případem, nevedl jsem několik zvláště nápadných a zajímavých momentů, ponechávaje si z taktických důvodů jejich rozvedení na dobu příhodnější.

Na příkladech chci ještě objasnit některé finanční důsledky:

Myslím, že všichni pražští katecheté měli za to, že propočítací prakse městského školního výboru znamená pro katechety pouze ztrátu jedné stupnice platu 900 Kč ročně, což již v předu vyvracím s poukazem na důsledky její.

Nuže příklady: (Jedná se zde o rok 1920 a 1921 a o zákony z té doby.)

Při 36 letech do postupu vpočítatelných dostane *učitel* občanské školy i katecheta dle zákona: 13 512 Kč k vlastní pense, 1560 Kč drahotního příravku a 3024 Kč nouzových příravků. Dle městské úpravy učitel: 36 r. zákonných + $\frac{1}{2}$ r. váleč. + 3 leté zlepšení, t. j. 12.108 Kč zákl. platu, 4008 Kč míst. př. = 16.116 kor. čsl. pense dle měst. úpravy. Odečtením zemské pense dostaneme **2604 Kč obecního dobrovolného osobního příravku**; k tomu při městské pensovní základně 12.108 + 2004) 14.112 Kč náleží drahotní příravek 1236 Kč a nouzový příravek 10.080 Kč, celkem 11.316 Kč, odečtením zákonných příravků dostane **městský doplněk k příd. 6732 Kč a městský starobní příravek 2100 Kč. Celkem bude učitel od obce dostavati ročně 11 436 Kč příravkem k pensí zákonné.**

Katecheta dostane při 36 r. zákonných dle městské úpravy 29 $\frac{1}{2}$ r. vlastní služební doby + 3 r. válečné — 1 rok počáteční, celkem vpočítatelné doby 31 $\frac{1}{2}$ r. a 3leté nadlepšení, t. j. 11.208 Kč základního platu, 4008 Kč místního příravku, celkem 15 216 Kč pense městské, odečtením zemské pense dostane **1704 kor. čsl. dobrovolného osobního příravku**. K tomu při městské pensovní základně (11.208 + 2004) 13.212 Kč, drahotního příravku 1560 a nouzového 9120, celkem 10.680 Kč, odečtením zák. příravku dostane **městský doplněk na příd. 6096 Kč. starobní příravek nedostane**, celkem 7.800 Kč čili o 3636 Kč ročně méně než učitel.

Na městský starobní příravek má katecheta nárok až při zákonných 40 $\frac{1}{2}$ rocích vpočítatelného (učitel 36 r.) a poněvadž po 40. roce služebním beze všeho může býti dán před dosažením doby 40 $\frac{1}{2}$ r., nedostane drahotního příravku vůbec.

Dobrovolný osobní příravek pro katechetu 1704 Kč jest kvota pouze z polovice místního příravku obnosem 2004 Kč, ze kterých se platí do pense; nedostává tedy z tříletého nadlepšení nic. Teprve při 37 a půl r. zákonem započítatelného, dle městského počítání 31 r. skutečné služby a 3 r. válečné, tedy 33 r. započ. se 3leté nadlepšení pro katechetu skutečně dostaví, t. j. 12 108 + 4008 dá 16.116 Kč městské pense čili osobní dobrovolný příravek 2.604 Kč, doplněk drahotních příravků 6732 Kč, žádný starobní příravek, čili o 2100 Kč méně než učitel, který bere městské nadlepšení na obecné škole již při 3 letech započítatelných a na měšťanské škole již po 1 roku a tím vyšší drahotní příravek.

Upozorňuji, že obec *do pensijní kvoty* (procent) 4letí vyrovnávací započítává. Příklad: při 30 r. 7 měs. zák. pense 88 8 %, z 12.612 Kč, měst. pense též 88 8 % z 13.416.

Neuvěřitelný případ by nastal, kdyby katecheta pro těžkou chorobu předčasně pensionovaný dostal s přidáním scházejících let celou zákonnou 100proc. pensi a obec by na to nehleděla, tu by nedostal od obce žádného osobního dobrovolného přídatku, ač si po léta platil do obecního pensijního fondu ze 2004 Kč!

Tím, myslím, jsem to městské nadlepení pro katechety dosti objasnil.

Různé zprávy.

Ze Spolku: *Členská* schůze byla 16. ledna 1924 za předsednictví arc. not. a náb. insp. *Ant. Bendy*. Program jednání tvořily drobné akutní časové otázky. Dotazy písemně zasláné zodpověděl předseda písemně po předchozím jich projednání ve Spolku. Příští schůze členská koná se jako obvykle třetí středu v měsíci, tedy 20. února ve 4 hodiny v místnostech fakulty theologické ve Spálené ulici, 2. poschodí, proti Nejsvětější Trojici.

»Ochrana před ztrátou zubů a chrupu« od MUDra Spačila, nákladem J. Hůkra v Praze II., Ječná ul. č. 11. Knižka velmi zevrubně pojednává o celkové hygieně ústní a zubní. Zubům věnuje se obvykle málo péče, ač jim připadá velmi důležitý úkol a to zvláště u nás katechetů. Scházejí-li zuby, potrava se špatně rozmělní a trpí tím žaludek a střeva. Také obličej pozbývá souměrnosti a hlas ceny. Kotlavé zuby působí bolení, zápach a kazí zdravé zuby. Knižka tato, psaná lékařem lidovcem, je tudíž nejen pro nemocné, ale i pro zdravé. Proto ji doporučujeme. Cena 6 Kč. K doštání také u Kotrby, Praha II. č. 200.

»Dušpastyr«, ročník I., číslo 1., měsíčník ukrajinský, podkarpatský, vychází v Užgorodě, vydává Tovaristvo katechitov mukačevski diecise, odpovědný vydavatel dr. Julius Grigašcij, profesor v semináři v Užgorodě. Předplata 50 Kč. Obsah: Pastyrskoje slovo episkopa Antonija. — Katechisis di'a dětei (pro děti): O Božě. — Různé zprávy: Píus XI. o Tovaristvě katechitov. — Katechizm di'a podroslich (pro dospělé): Suščestvovanie (existence) B. ga. — Pastore.

— Asketika. — Pravo. — Officialnaja časť — Cobesědnik. — Propovědnik (kazatel). — Osobny věsty (zprávy). — Ot redakcii. — Časopis má přinašeti poučení pro všechna odvětví duchovní správy. Uvedené katechese dýší srdečným dětským tonem. Již toto číslo, bohaté obsahem, ukazuje, že časopis ten vyplní poslání své mezi kněžstvem rusínským a bude dokumentem záslužné kulturní práce kněžstva na nejzazší výspě naší republiky.

Mementote membrorum Societatis vestrae!

V Pánu zesnul

P. Karel Žlábek,
emer. katecheta v Zablati (Nakř.)
a

Otakar Studnička,
katecheta u sv. Jiří v Praze a duchovní správce v »Růžencové výrobě«, ve věku 52 let.

Vřelý nekrolog v »Čechu« přinesl kol. Vajs a kol. básník Bulant slovy, jimiž doprovázíme v duchu každého zvěčnělého kolegu:

»Když ve hrob Tvůj dlaň naše
kladla hlínu,
tu srdce s touhou zachvělo se v bolu:
Kéž jednou zas k věčnému Matutinu
v zahradě Boží sejdem se spolu!«

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXIX. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 3.

BŘEZEN 1924.

ROČNÍK XXVII

Zápis XXVII. řádné valné hromady Spolku katechetů v Čechách.

(Dokončení.)

Na žádost předsedy ujímá se slova p. kanovník doc. dr. *J. Hanuš* a tlumočí pozdrav nejd. pp. arcibiskupa dra Kordače a svět. biskupa dra A. Podlahy a ubezpečuje, že všechny stížnosti a stesky katechetů jsou na schůzích konsistorních probírány, líčí protesty a obtíže arcib. konsistoře, intervence zástupce katolické církve v zemské školní radě, jehož věcné důvody často lámou se o tvrdost zásadních nepřátel církve a katechetů a jestliže někdy přece se uplatní, bývá tu příčinou jen obava před veřejností, která již začíná se všímat těch nespravedlností. Při odhlašování dětí z náboženství byla zřejmě učitelská agitace, neboť někde byly děti z náboženství odhlášeny, jinde zcela nepatrně. Některé případy jsou přesně zjištěny. Také při slučování tříd byla různá prakse. Slovem, řečník uznává obtížnou situaci, ale vybízí katechety k vytrvalé a bdělé práci. Neklesat na mysli, ale proti každému porušení zákona podati stížnost. *Vigilantibus jura!* V dalším zmínil se o tom, v jakém stadiu je otázka katechismová. (Referát byl odměněn hojným potleskem.)

Své poznámky a zkušenosti připojili předseda *Maule*, *Hála* a *Myška*.

Následovala zpráva pokladní, kterou podal arcib. notář a pokladník *Arnošt Oliva*:

Účetní rozvaha v r. 1923.

<i>Příjem</i> za r. 1923	Kč 8978 h 94
<i>Vydání</i> za r. 1923	„ 10947 „ 87

Schodek Kč 1968 h 93

Ke krytí schodku vyzvednuto ze záložny Kč 2330

Jmění spolku dne 31. prosince 1923.

1. Pokladní hotovost 31. XII. 1923	Kč 208 „ 04
2. V pošt. spořitelně 31. XII. 1923	„ 153 „ 03
3. V záložně .	4787 „ 17
4. Právní fond	879 „ 41
5. Podpůrný fond .	965 „ 15
6. 4½% státní prémiová půjčka	„ 2000 „ 00
7. Úpisy na Katojický dům	„ 2000 „ 00
8. Na dluzích u členů	„ 5226 „ 00

Úhrnem Kč 16218 h 80

Podíly na Katolický dům jsme vypověděli, když valná hromada Družstva odhlasovala prodati koupené objekty na Karlově nám. Upsali jsme totiž podíly na stavbu spolkového katolického domu, v němž by se soustředil všechny poli-

tický i kulturní život katolického lidu. Tato myšlenka prodejem nezískala, naopak utrpěla a je snad na dlouhou dobu pohřbena.

Zaráží neobyčejně vysoká číslice *nedoplatků*. Snad bude v příštím správním roce více porozumění.

Podpůrný fond vzrostl o 128 Kč 45 h, právní fond o 59 Kč 43 h, celkové jmění o 2492 K 90 h. Šlechetným dárcům — zvláště kol. Cihlářovi za dar 100 Kč — jménem spolku srdečný dík!

Prosím, byste mi po revisní zprávě udělili absolutorium.

Členský příspěvek na r. 1924 zůstal nezměněn, tedy *36 Kč*. Všem kolegům zaslány složenky k zaslání členského příspěvku a dlužníkům poznamenán dlužní obnos.

Darovali spolku: V. Cihlár opětně 100, H. Kamarýt 4, J. Tupý 8, Al. Dolák 4, V. Gyurkowics 4, J. Wolf 4 Kč.

Někteří kolegové poslali příspěvek *na stavbu kostela ve Vysočanech*. Jak těžko se působí v dnešní době v místě, kde není kostela! A jak bolí, když denník strany neuveřejní ani výkaz milodarů! Přijmětež, šlechetní dárcové, touto cestou můj srdečný dík!

Arnošt Oliva, pokladník.

Arcib. notář *A. Benda* navrhuje, aby nedoplatky byly zvláště u zastaralých, tvrdošíjných dlužníků energicky vymáhány. Schváleno bez námitek.

Arcib. notář *Čurda* jménem svým a omluveného druhého revisora arcib. notáře *Janoty* konstatuje, že účty přesně a přehledně vedené shodují se se všemi doklady, jsou zcela v pořádku, a navrhuje tudíž, aby pokladníku bylo uděleno absolutorium. Též předseda *Maule* děkuje za vzorné vedení pokladny. Schváleno za nadšeného potlesku členstva.

Připozdívalo se a den se již nachýlil, když knihovník *V. Bečvář* podával zprávu o stavu knihovny spolkové.

Spolková knihovna má celkem 525 svazků. Periodické časopisy se odebírají tyto: Christlich-paedagogische Bätter a Katechetische Blätter (pro redaktora Věstníku). Odborný slovník bohovědný byl knihovníkem doplněn sešitem 53—58. Knihovník opět si stěžuje, že mnozí členové nevracejí knih, dlouho již vypůjčených.

Zprávu knihovníka i pochvalnou zprávu revisora knihovny P. Pilného vyslechlo shromáždění se zájmem a s pochvalou.

Přikročeno k volbám, jež provedeny aklamací. Kde jsou ty časy, kdy ke kandidátní listině byla tlačenice a fronta! Dnes býti funkcionářem znamená zvýšenou práci a málo vděku Spolku, jak svědčí pokladní kniha nedoplatků a časem nějaké to neomalené psaní, v ráži napsané, které zabloudí do Spolku.

Místo vystoupilých resp. vylosovaných členů byli zvoleni do výboru: Maule, Oliva, Pazdera (Unhošť), Myška, Klus (Plzeň), Vacek. Za náhradníky: Košák, Hrudka, Suchomel, Vlasák. Za revisory pokladny: Čurda, Janota a za revisory knihovny: Pilný a Bíca.

Členský příspěvek stanoven jako dosud *36 Kč ročně*.

Volné návrhy:

1. Nakladatelství *Josef Vlach* předkládá ukázkou 1. svazku náboženské pomůcky životů našich sv. patronů: »Věrozevěsti«. První svazek nese název: Členi o našich svatých ochráncích, z pera kněze-spisovatele V. Svatohora (Bělohávk), Cena 1. svazku, který možno již nyní objednat, je 10 Kč, poštou 11 Kč Adresa:

Vydavatelstvo »Věrozvěsti«, Praha II., Koubkova ul. 6. anebo u Kotrby, Praha II., č. 198. Doporučujeme. Nakladatel slibuje na deset výtisků jedenáctý zdarma.

2. Návrh (Hála a Tichý), který má podati výbor lidovým ministrům, aby pozměněn byl §5, že se týká katechetů po 5. červnu r. 1919 ustanovených a nikoli starších katechetů. Odkázán výboru.

3. Redaktor »Věstníku« předčítá stylisaci rekursu katechetů vnitřní Prahy a obcí připojených proti odepření jednorázového přídavku obce Prahy na rok 1923 a slibuje dáti do zítřejšího »Čecha« tuto výzvu:

»Ze Spolku katechetů v Čechách. Proti nespravedlivému jednání »matičky« Prahy a odepření přídavku nezbyvá katechetům Velké Prahy, než cesta odvolání (rekursu) s dvoukorunovým kolkem a to buď:

Zemské politické správě v Praze! (platí pro katechety obcí připojených ku Praze). nebo

Stížnostnímu sboru pražskému! (platí pro katechety vnitřní Prahy)
tohoto znění:

Na základě přípisu okresního školního výboru (kde?) k ředitelství (datum a číslo sdělí správa školy) bylo učitelstvu liternímu (kde?), připojenému k Velké Praze, vyplacena jednorázová výpomoc ve výši 800 Kč (pro vnitřní Prahu 1000 Kč) na rok 1923.

Ale katechetovi podepsanému té výpomoci poskytnuto nebylo.

Jelikož slovy »literární učitelstvo« vždycky byli rozuměni dle praxe jak zemské, tak státní, tak i obecní vždycky i katecheti jako zvláštní systemisovaní učitelé náboženství a jelikož v usnesení ústřední správní komise Velké Prahy 5. února 1923 nebyli katecheti (zvláštní systemisovaní učitelé náboženství) výslovně vyloučeni, náleží tudíž podepsanému na základě zákona zemského z 19. prosince 1875 č. 86 § 30 odst. 4. a na základě osnovy zákona o platech učitelských z r. 1913 § 38, již povahu zákona přiznává i paritní zákon z 23. května 1919 č. 274 čl. 3 odst. 3, také tato jmenovaná výpomoc ve výši 800 Kč (resp. 1000 kor. čsl.) pro rok 1923.

Podepsaný žádá tudíž zemskou politickou správu (respekt. stížnostní sbor pražský), aby podepsanému k tomuto zákonnému nároku dopomohla.

Datum.

Podpis.

Adresa: *Zemská politická správa* v Praze III., Letenská ul. (pro katechety obcí připojených), anebo

Stížnostní sbor pražský v Praze I., Staroměstské náměstí (pro katechety vnitřní Prahy).

Kolegové, učíte tak neprodleně!

red.

* * *

Po doslovu předsedově byla skončena valná hromada a v ustavující schůzi výboru byli zvoleni tito funkcionáři:

Předsedou; arcib. notář *Antonín Benda* (Praha VII., Skalecká ul. č. 11)

Místopředseda: *Emanuel Maule* (Praha-Krák. Vinohrady, Čermákova ul. 10.)

Jednatel: *Vojtěch Chyba* (Praha VII., Dobrovského ul. č. 6).

Pokladník: *Arnošt Oliva* (Praha-Vysočany, č. 267).

Knihovník: *Václav Bečvář* (Praha-Žižkov).

Zapisovatel: *Václav Kutina* (Praha-Smíchov, Švédská ul. č. 34).

Redaktor Věstníku: *Jaroslav Slaviček* (Praha-Smíchov, na Skalce č. 992).

Dosavadní předseda kol. *Em. Maule* přál si býti vystřídán, učiněno mu po vůli, ovšem s kompromisem, že jako místopředseda bude Spolku zachován a tak »res ad triarios venit« padl los předsedy na vysloužilého již předsedu kolegu A. Bendu, který vida nezbytí, chtěl nechť landabiliter se subjecit. Do budoucnosti přejeme jemu i Spolku: »Zdař Bůh!«

Rozdíl mezi „věrou“ československých sektářů a věrou katolickou.

(Upozorňujeme jen na některé věci dle »Věstníku. Matice svatohorské« roč. I. č. 4. a spolu doporučujeme odebratí tento dobrý časopis,)

(Dokončení.)

Desatero přikázání Božích si jinak upravili. Tak na př. zní jejich 4. přikázání: »Pomni na den odpočinku, abys jej světil!« 5. přikázání: »Cti otce svého i matku svou, ať prodlejí se dnové tvoji na zemi!«

7. Věřící člověk ví, že Bůh sám to byl, který svatým svým zjevením hned ve Starém zákoně, ale zvláště v Novém zákoně, skrze Ježíše Krista, nás poučil o všem, čeho máme potřebí, abychom žili dle jeho svaté vůle, přiměřeně cíli, který nám vytkl. A co Bůh zjevil a věřiti předkládá, to že je obsaženo v Písmě svatém a ústním podání. Čechoslováci nevěří v nadpřirozené zjevení Boží. Bůh prý nezjevil své vůle ve Starém zákoně skrze proroky a v Novém skrze svého Syna, nýbrž oni tu vůli poznali sami. Ale jak ji poznali, to nedůsledně už zapomněli vyložití. — Z Písma si vybírají jen, co se jim líbí.

8. O milosti neví katechismus československý ničeho. Svátosti však si ponechali všechny, ač dle nich neudělují žádné milosti, nýbrž jsou to jen »pouhé úkony, kterými se povznášejí věřící, aby se při různých životních okolnostech sjednocovali s Bohem v duchu Ježíšově.« (III. od. 15. ot.) Tedy pouhé úkony bez milosti. —

Křest jest jim »první uvedení člověka do Ježíšova království božího.« Nic víc. U nás křest působí: Opuštění hříchu dědičného i všech před křtem spáchaných hříchů, jakož i všech věčných i časných trestů; uděluje posvěcující milost a činí pokřtěného údem církve katolické.

Večeři Páně nazývá katechismus československý: »Zpřítomněním Ježíše Krista a spojením Boha s člověkem.« (II. od. 19. ot.) Ale jaké je to spojení člověka s Bohem, když nevěří, že Kristus je Bůh?

9. Dle jejich učení není po smrti soudu. Neboť »Boží soud se děje ustavičně, jak v duši jednotlivých lidí, tak i v životě národů.« (III. od. 34. ot.) Pekla na onom světě, dle nich, také není, nýbrž »lidský život bez zákona Božího jest peklo.« (Ot. 51.) Odměny také po smrti není. Žádné nebe, žádné peklo, žádný očištěc!

10. »Žádná církev částečná nemá — dle nich — práva od Ježíše Krista nazývati se katolickou, na úkor církví druhých.« (IV. od. 7. ot.) Cítí, že nemohou dokázati na své církvi čtyři známky pravé církve Kristovy, jež má naše církev

katolická, a proto jediná je pravou církví Kristovou, proto nechtějí toho práva přiznati církvi žádné.

Mezi nejznámější církve u nás staví ovšem svou církev československou na první místo a až na poslední místo »papežskou církev římskou«, s dvoutisíciletým trváním 80 procenty národa!

11. »Církev československá klade důraz ve své náboženské nauce na svobodu svědomí a shodu víry s vědou.« (II. od. 37. ot.) Do obecné řeči přeloženo značí tato zásada tolik, jako: »Věř, co chceš a žij, jak chceš, jen buď členem církve československé.« Je to v podstatě zhoršená zásada německého protestanta Luthera: »Hřeš, kolik chceš, jen když věříš.« Jenže Luther klade důraz ještě na víru, naši českoslovenští kacíři už i víry se vzdávají. Tou zásadou vzdává se »církev československá« zásadně a fakticky býti učitelkou ve věcech křesťanského života. Ta zásada neznamena svobodu, nýbrž anarchii, rozklad.

Katechismus dra. Farského a prof. Kalouse potvrzuje slova historika prof. Denise, jež pronesl při zrození se »církve československé«: »Nemají víry!«

Že »katechismus československé církve« není ani křesťanský, ani cyrilometodějský, ani podle názorů Husových, ani se nevrací k učení »původní« církve, oznámil slavnostně biskup rozkolnické církve srbské a spoluzakladatel »církve československé«, Dositej, v časopise »Za pravdu«, 12. října 1922. Tam prohlašuje: »Pokládám za svou povinnost ku klidu svého svědomí, jak před Bohem, tak i před veškerou církví, jakož i v zájmu mladé národní a sesterské církve československé, pro niž z lásky křesťanské jsem nezištně pracoval a pracuji, konstatovati toto: Katechismus, sestavený bratřími dr. Farským a prof. Kalousem — staví se proti nejhlavnějším zásadám křesťanským, tradici Cyrilo-metodějské a také zámyslu mistra Jana Husa... Katechismus dr. Farského a prof. Kalouse obsahuje snad jen soukromé jejich názory, které ovšem stojí mimo půdu všech křesťanských vyznání vůbec...«

Delegát srbského pravoslavného patriarchy:

Biskup nišský Dositej.«

Zbývá jen tak dlouho a tak důrazně opakovati našemu lidu, že jest to jen čirá nevěra, co se k nám dere pod jménem »československé církve«, až to pozná a uzná. A ve chvíli, kdy náš lid pozná tento hanebný klam, bude u nás konec »církvi českosloveské«.

Promluva nad rakví katechety dp. Josefa Hofmanna.

Improvisoval katecheta P. Václav Vajs.

Drazí v Kristu, důstojní pánové a spolubratři, drahé děti!

Na starém zámku viděl jsem kdesi zašlé sluneční hodiny, jež měřily tu od staletí čas, který prchá od věčnosti dle slov písma: Tisíc let před očima Tvýma jest jak den, který včera pominul.

A nad zrezavělou tyčí slunečních hodin, jež dávno tu jíti přestaly, byl zašlý, ale významný nápis: »Vulnerant omnes, ultima necat.« Každá hodina poraní, poslední zabije.

Na tento nápis vzpomněl jsem si, když v posledních měsících stál jsem několikrát nad rakví poměrně ještě mladého kněze, na nápis: každá hodina poraní, poslední zabije, vzpomněl jsem si i dnes, kdy stojím nad rakví Tvou, bratře

Josefe Hofmanne, nad rakví kněze katechety, který churav a znaven, pracoval jako pravý vyznavač Kristův do poslední chvíle na líše školské, dnes pro katolického kněze opravdu vysilující a mnohdy málo radostné. A tak mohl jsem plným právem i nad rakví Tvou, bratře Hofmanne, který jsi klesl náhle v plné práci školské ve věku 48 let, užití slov, jejichž význam zejména v posledních letech cítí každý z Tvých spolubratří, že každá hodina poraní, poslední zabije

Než, bratře mrtvý, to mluvím jen sub spectro časnosti a nad slovy, jež jsem pronesl, se v slzách usmívám.

Dívám se s Tebou teď matným pouze okem pozemským tam, kam Ty vidíš dnes jasně. Do věčnosti.

Zhaslo Ti tak náhle světlo trpkého života, ústa Tvá již přestala mluvit k dětem, malým vyznavačům, ustlali Tvému tělu do rakve a hlavu zemdlenou Ti položili na nejměkčí podušku, na níž se po práci spí tak tiše a klidně. Ruce, jimiž jsi tolikrát rozhřešil a nejsvětější Tělo Ježíše Krista podal, složili Ti na srdci, vřele vždy oddaném Církvi a jejím dětem, na srdci, jež dnes tak studené je a tiché! A s Tebou loučí se dnes Tví bratři z povolání, z daleka kyne Ti k poslednímu pozdravu Tvůj rodný chodský kraj, a lid, z něhož jsi vyšel, loučí se s Tebou tolik dětí, dětí katolických, jež v slzách obklopují Tvoji truhlu a jež jsi k Bohu vedl a vychovával, i zástupy jejich rodičů, k jichž lásce jsi je po 25 roků vedl a jako otec miloval i tenkrát, když jsi káral a napomínal. A ty děti, které v slzách stojí u Tvé rakve, i jejich rodiče i Tví spolubratři se dnes s Tebou pro tento svět loučí navždy. A oni Ti, bratře, mými ústy za Tvou práci děkují, oni Ti volají do Tvého studeného lůžka, ale především do nadhvězdných výšin naposled: Zaplať Ti Pán Bůh za všechno, za Tvé utrpení; za Tvou práci kněžskou i učitelskou, za všechno tisíckrát tam nahore. Ano, tam nahore.

Doznělo Tvé dlouhé »requiem« na zemi a v mohutné poentě hudební slyšeli jsme vyznění slova: »Et lux perpetua luceat ei« — a já jsem přesvědčen, že náš Spasitel Kristus Pán, jehož jsi ještě před pěti dny hlásal a sám chorý v čisté duši nezaujatých dětí vštěpoval, dal Ti již světlo věčné! A že žádný z nás teď ani pochopit nedovede, jak velké, věčné světlo zaplálo Ti v duši a jaká svatá záře zalila Ti již Tvé srdce choré, jež bylo tak znavené a teď tak ztuhlé je a tiché!

Spíš a stojíš již před Božím soudem. Tvůj soud nebude těžký!

Působils' ve škole do poslední hodiny rozvrhu ve středu, večer před odchodem svým — řekli mi Tvoji přátelé — jsi psal nějaký rekurs — a rekurs se píše jako odvolání k vyšší instanci. Pak jsi v noci usnul navždy, tak klidně a bez zápasu. Tvůj rekurs nebyl odeslán a nebude už řešen úřady zde na světě, jak mnohé rekursy Tvých spolubratří! Tvůj rekurs vyřídil dnes již senát nejvyšší.

Neskonale milosrdný a spravedlivý soudce, Bůh tam na věčnosti, k němuž jsi se odvolal za sebe i za své spolubratry. On vyřídí ho spravedlivě u nejvyššího správního dvoru.

Bratře Hofmanne, odešels' předčasně, kdy potřebovala Tě tu ještě v dnešní době Církev svatá. Leč my v pokoře skláníme se před věčnou Boží Prozřetelností, jež nejlíp ví, co činí a činiti má. Práce těžká jest a žeň hojná, ale děl-

níků na vinici Páně je málo, a ti, kteří povoláni byli na roli školskou, odcházejí dnes tak záhy a tak četně z prořídilých řad našich, jak to krásně řekl Sládek v básni o mrtvém hospodáři:

Nad horama slunko září, — stoupá výš a výš, — práce volá, hospodáři, — a Ty tvrdě spiš. Ale ať je soumrak, ráno, — dílo Tvé je dokonáno, — Ty se nevzbudíš. Nás jsi tady nechal v smutku — žítí krátkou píď, — co jsi nasil dobrých skutků — na nebesích klid — u radosti nekonečné. S Bohem buď, a světlo věčné na věky Ti svít!

A já jménem bratří katechetů a kněží a jménem tisíců dětí Tebou za 25 let vychovaných a jménem jejich rodičů posílám Ti do dálek věčnosti pozdrav a slib náš, jenž jest posledním s Bohem pokornému spolubratru, a jenž zní:

Na hřbitově dneska ráno — lůžka je Ti uchystáno — a ty půjdeš spat. A my na Kristově líše — půjdem bez nároků, tiše — dále pracovat, Amen.

Různé zprávy.

Členská schůze katechetů dne 20. února t. r. Předseda Ant Benda oznamuje, že došlo ho schválení nejd. Ordinariatu jako předsedy spolku.

Reaguje na článek P. Mléčky z Moravy v č. 1. »Vyškov« uveřejněný, a vytýká mu, že pisatel se informoval pouze zmínkou v »Čechu« uveřejněnou a ne podrobnou zprávou jednatelskou. — Mimo to škol. poměry na Moravě nelze srovnávat s českými. Ale nutí nás to, bychom před veřejností ukázali, že tu jsme a pracujeme hlavně pro dobro náboženské věci a proto ozvali se proti úmyslnému příkoří a nebo přehlížení.

Bude třeba na schůzích, jež se budou oznamovati dopisnicí, promluvit o *akutních* otázkách; *co učit* ve spojených třídách, jak *klasifikovat* atd.

Dale si předseda stýská, že *poměr far. správ ke katechetům* není někde bratrský a uvádí vlastní případ v posledních dnech.

Zodpověděl více do, isů. Jsou to samé stesky do nesprávností úřadů škol.

Oznamuje, že na 17. února byl pozván a také se účastnil recepce u papežského vyslance v Praze Monsig. Marmagghio, kdež i podal písemný projev úcty, oddanosti a poslušnosti katechetů vůči Jeho Svatosti papeži Piu XI; zač už 19. t. m. obdržel písemnou odpověď.

Z volných návrhů. 1. *Hála* navrhuje, aby *dopis katechety* z Červeného Kostelce byl dán k nahlédnutí něterému poslanci, třeba Dru Reylovi, aby viděli, jak se s námi jedná.

2. Usneseno zakročit v čas, *aby katecheté nebyli opět vyloučeni z participování* na přídavku, který se má vypláceti liternímu učitelstvu škol občanských, čtvrtletně asi po 400 Kč.

3. Usneseno učiniti opatření *k zápisu do škol*, který má býti prý na konci školního roku.

4. Jednomyslně usneseno *neupustiti od rekursů* ke stížnostní komisi Velké Prahy ve příčině nevyplacení dobrovolných drahotných přídavek katechetům Velké Prahy v obnosu 800—1000 Kč. *Jedn. Ch.*

Jak to nazvat? Když ministerstvo školství a národní osvěty vydalo nařízení, že žáci mohou se z náboženství na žádost rodičů odhlásiti (žádosti i bez kolku platné!) ohlásilo se to jistě na všech školách žákům velice svědomitě; mnohde chodil sám ředitel osobně po třídách a všude i před katechetou nařízení to jasně ohlásil i s výzvou, aby si žádosti včas přinesli. Když však nyní došel správ a ředitelství škol výnos zemské školní rady ze 14/12. 1923 č. 6768, kde připomíná zemská školní rada, že o zrušených mariánských svátcích (2./2., 25./3., 8./9.) mohou žáci katoličtí na bohoslužby jíti i bez předchozího dovolení a každý učitel má jim dobu bohoslužeb omluviti; žákům pak, kteří předem přinesou si žádost rodičů o dovolení ze školy na půl dne neb celý den, že nesmí býti odepřena — tu postupují ředitelství a správy škol hned jinak; místo aby v oběžníku aspoň (když už ne osobně) ředitel žactvo z 90 proc. katolické

na výnos ten a práva jeho upozornil, nedá do oběžníku ničeho a výnos ten se složí v zapomnění. Jindy dovede se v oběžníku stále třeba několikrát týdně upozorniti na každou zábavu (koncerty, divadla, biografy, opice, hady atd.), především ovšem samozřejmě na všechny zákazy, zrušení a omezování bohoslužebných úkonů a projevů, jen pro práva katolickým žákům i školními úřady výslovně dosud ponechána místa v oběžníku není. Tři školy střední v místě a na žádné to prohlášeno nebylo. Na kolika obecných a občanských školách se tak stalo? Snad děje se tak společnou úmluvou. Proto katecheté pozor! Jura vigilantibus! Co neučiní ředitelství a správy škol, učíňte sami a vychovejte ze žáků uvědomělé katolíky, kteří dovedou svých práv pouhiti.

Noblessa. Arbitr elegantiarum, dr. Jiří Guth Jarkovský napsal populární »katechismus společenského chování«.

Pamatujeme si z něho různé rady, jež udílí jiným, aby jejich chování mohlo se nazývat jemným a ušlechtilým. Gentlemanem nazval v něm dle citátu jednoho ušlechtilého kardinála »člověka, jenž nikomu neublíží«. Pan dr. Guth, jenž se stal po převratu oním arbitrem elegantiarum a dvorním ceremonářem, v poslední pak době sekretářem řádu Bílého lva napsal v pátek do »Nár. Politiky« společenskou úvahu, jejímž účelem bylo dáti patrně velmi potřebné směrnice, jak se mají nadřizení chovati k podřizeným, pokud ti jsou ženského rodu. Mezi jiným praví: »Šlechtici darmo hledají pěti, sedmi i devíticípé a i knížecí korunky, zakutálejší se do bláta, se záslužnými kříži a řádem železné koruny hrají si vnukové a vnučky.« A k tomu dodává zcela nahodile: Za to zase mocní nové ráže (nová šlechta, která v tom neumí chodit, pozn. pis.) jezdí v autech, sluní se na rozmanitých recepcích, vypínají hruď i pozvedají nosy do závratných výšin, učí se sedati na křeslech starých paláců šlechtických a nejísti nožem, studují gramatiky cizích řečí, němčinu vyjímajíc a pohlízejí s vysokého, ba nejvyššího patra na rovnost, volnost, bratrství.« Musíme tomu uvěřiti, nebo zde promluvil odborník na slovo vzatý a zasvěcený a každé jeho slovo zde pronesené má svou váhu, od těch knížecích korunek a řádu železné koruny až po ty, kteří z nejvyššího patra pohlízejí dnes na rovnost, volnost a bratrství. Ironií osudu k udávání společenského tonu a k nauce, jak mocní

nové ráže mají jezdit v autech, sluní se správně na recepcích, s jistou aspoň elegancí vypínají hruď a pozvedají nosy do závratných výšin, učí se aspoň trochu nenuceně seděti v křeslech starých paláců šlechtických, nejísti nožem a umět si alespoň slušně sníst polívku, nebo se navečeřet ve společnosti cizích diplomatů, snad i šlechticů, byl předurčen muž, který se tomu naučil před lety v kruzích, jejichž několikacípáté a i knížecí korunky se zakutálely do toho bláta a věděl, jakou službu kterého řádu Schaumburk-Lippe, či řádu krále Jiřího má vzít na svůj frak nebo smoking. Touž ironií osudu arbitr elegantiarum, který píše o starých Excellencích, prohlížejících žlutnoucí dekrety tajného radovství a vidoucích, jak se záslužnými kříži a řádem Železné koruny hrají si vnukové a vnučky, byl nucen státi se sekretářem řádu Bílého lva ve čtvrté hodnostní třídě, studovati a navrhovati dekrety čerstvé, s nimiž si dnes hrají budoucí dědečkové

Nadepsali jsme svůj článek titulem »noblessa« vzhledem k autoru »Katechismu společenského chování« a vzhledem k jeho výroku, že gentlemen jest člověk, který nikomu neublíží. V témže feuilletonu praví náš arbitr tyto ušlechtilosti: Mocní dřívějšíka padli, od velmožných arcivévodů až po stejně velmožné katechety, kteří přestali býti překážkou skautských nedělních výletů a teď místo své morálky a dogmatiky tradují němčinu, svěřenou jim z milosrdenství... V.

Rajská zahrádka, ročník 33. s bohatým obsahem a ilustracemi. Roční předplatné 6 Kč i s portem. Vřele doporučujeme. Přihlášky přijímá: Administrace »Rajské zahrádky«, Praha II. č. 200.

Mementote membrorum Societatis
vestrae!

V Pánu zesnul

P. Josef Hofmann,

katecheta v Praze-Kral. Vinohradech,
ve věku 48 let v 25. roce kněžství.
Řeč pohřební, kterou promluvil nad
rakví kolega Vajs a která hluboký
dojem zůstavila v duších posluchačů,
přináší toto číslo.

R i. p.!

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXIX. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 4.

DUBEN 1924.

ROČNÍK XXVII

Stvoření světa v katechesi.

V článku tomto přinášíme myšlenky odborníka v katechesi kanovníka Michthalera, jak je uvádí ve »Christlich paedagogische Blätter« v č. 2.

Dnes pracujeme ve škole ve zcela jiných poměrech, než asi před desíti roky a to v poměrech podstatně nepříznivých. Tehdáž jsme vypravovali dějiny stvoření prostě, dětiným způsobem dle obrazné mluvy bible a to [na nižším i středním stupni, bez zřetele na přírodopysné události a theorie. Teprve ve vyšších třídách bylo nutno děti připravit na útoky s oné strany a ukázati, kterak zaručené události vědy s biblickou zprávou se shodují.

Od té doby situace ve škole se změnila. Agitací volnomyšlenkářů, nevěreckých paedagogů, kteří se domnívají, že se mohou bez překážky vyzuřiti, zasévá se nevěra i do těch srdcí nejtěplejších. Děti na nižším stupni zvláště ty, které vyšly z prostředí liberálního, nebývají katechetovi tak oddány jako dříve. Již v jejich duši hlodá červ pochybnosti, zda-li je pravda to, co katecheta vypravuje. Přesycování dítěte pohádkami, jak se děje v naší škole na nejnižším stupni, staví snadno katechetu zdánlivě jako vypravovatele pohádek, kterýžto dojem malých sesiluje často nesvědčitá kritika dospělejších. Stojíme před smutným faktem, že již děti devíti neb desítilété pochlubí se svou nevěrou.

1. Je tedy nutno, abychom již na nejnižším stupni započali apologetickou práci a dějiny stvoření — neboť nevěra zpravidla tuto zapouští svou páku — tak vykládali, abychom předešli pozdějším námitkám. Nemyslím, že na nejnižším stupni měli bychom již polemisovati direktně. To by byl přehmat, který by více škodil, než prospíval. Ale nepozorovaně máme děti uvést v takové porozumění biblického vypravování, aby se jim později přírodovědecká fakta nejevila jako něco nového, co by dosavadní jich svět představ zvrátilo a s ním i náboženskou víru. P. Karel Braun T. J. píše ve své Kosmogonii (2. vyd. 1895, str. 12), kde mluví o odporu mnohých věřících kruhů proti theorii Kantovo-Laplaceově: »Zdá se, že ten odpor povstal z onoho dětského způsobu pojetí, které člověk jako dítě si vytvořil o velkých pravdách božského stvoření a zachovávání, když je od katechety slyšel vyprávěti. Ta dětská pojetí, v nichž přirozeně Bůh poněkud lidsky je myšlen, jsou s vlastním zrnem věroučných pravd tak úzce spředeny a stmeleny, že se již ani nevidí, kterak mohou býti od sebe odloučeny a proto myslí se, že celá věrouka by se sřítla, kdyby onen naivní způsob jejího pojetí, byl naznačen jako neudržitelný«. V tom spočívá zajisté mnoho pravdy a snad mnohý jinak dobrý katecheta uškodil tím, že opominul v pravý čas položití most od obrazného zahalení zprávy stvoření ku přírodovědeckému názoru. V pravý čas! To není teprv v nejvyšší třídě. Mnozí žáci ani se nedostanou do nejvyšší třídy anebo právě v ten čas, kdy se vykládá o stvoření světa, mají úlevu. A tak vstupují do světa v těmi autropomorfickými představami, které si vytvořili na nejnižším stupni.

V továrně, dílně, socialistickém spolku mládeže slyší pak něco zcela jiného. To co dříve bylo by je utvrdilo ve víře, kdyby to byly slyšely od katechety, nyní jejich víru podkopává. Ta nová moudrost se svým jedovatým zahrocením bude se jim zamlouvat a není div, že řeknou: To co je v biblické dějeprově a co vypravoval katecheta, to jsou dětinské pohádky, které nemohou obstát před pravdou. Je tedy příkazem doby, míti ten zřetel již na nejnižším stupni.

Především nesmíme v lidském pojetí Boha a jeho lidské činnosti jíti dále než bible. Jestliže Bůh, pravzor vychovatelské moudrosti, uznal za dobré, zjevití svá díla obrazně národu, který byl na stupni dětství, pak zajisté ne jinak můžeme a máme si vésti u těch nejmenších. Bylo by naprosto chybné, zničití již obra na nižším stupni a mluvití v suché řeči vědy, theologisovati místo katechisovati. Naopak nemáme práva v zobrazování náboženských událostí jíti dále než Písmo sv: Je to sice lákavé pro katechetu obšírně líčiti a podrobně malovati nejmenším dětem »šestidenní.« Při třetím dnu na př. nestačí mnohý katecheta ani vyličití, kterak země pojednou se pokryla zeleným koberecem, protkaným pestrými květinami, a nad ním pozvedají se stromy s překrásným ovocem. Děti napnutě poslouchají, jich lesklá očka povzbuzují jen dále vinouti nit fantasie — a přece musíme hle-děti do budoucnosti a fantasii klásti meze. Písmo sv. samo zdržuje se při vší plastické názornosti upřílišněné malby. Dixit Deus: — et factum est ita. Nejlépe osvojíme-li si způsob mluvy Písma sv. Když již líčíme, musili bychom tak činiti dějinně vývojově. A k tomu nejsou děti ještě na nižším stupni zralé. To však přece můžeme již na tomto počátečním stupni zdůrazniti, že u P. Boha je všechno velké, větší než my lidé můžeme si mysliti, že tedy ty dny byly dlouhé, moc dlouhé. O tisících letech nemůžeme mluvití, protože děti v ten čas počítají od 1—10.

Ve druhém a třetím školním roce, když mají již děti pojem o Bohu jako o duchové bytosti, je již na čase, aby se začalo s výkladem obrazné mluvy biblické. Na př.: *Bůh řekl*. Víte, že P Bůh nemá těla a také nemá jazyka úst, jako my lidé. Chce a stane se. Bůh řekl tedy znamená: Bůh chtěl, aby to a to se stalo. *Bůh stvořil* člověka z hlíny t. j. Bůh chtěl, aby tělo lidské povstalo z látek pozemských. *Bůh odpočíval* t. j. nic nového již nestvořoval.

Jestliže dítě by vzalo z toho podnět k domněnce, ač na nejnižším stupni se to sotva stane, že Písmo sv. nemluví tak, jak to vskutku je, čili jinými slovy, že nemluví pravdu, tedy můžeme je poučiti několika příklady, zvláště z básnické mluvy, kterak i my rádi mluvíme obrazně, zvláště při líčení a dále že i my v obyčejném životě často zdánlivou řečí mluvíme na př. slunce vychází, ač víme, že stojí a země že se otáčí. Anebo když líčíme cestu po vlaku: Telegrafní tyče rychle běžely atd. Na vyšších školách možno na to poukázati, že i exaktní přírodní vědci v přísně vědeckých pojednáních vyjádřují se obvyklou mluvou lidovou, byť i se s podstatou fakta nekryla. I ten nejprísnejší vědec praví: list je zelený, ač ví, že to objektivně je nesprávné. Měl by říci, vlnění, které z listu vychází a na sítnici mého oka padá, budí v mém mozku dojem, který označujeme slovem: zelený. Tím méně budeme to zazlívati Bibli, která přece neslouží vědeckému poučení, nýbrž sleduje účel náboženský, pro který přece byla sepsána a vyjádřuje se po způsobu doby a lidu, pro který především byla napsána.

2. *Ve čtvrté třídě* můžeme a se zřetelem na brzké útoky nevěry musíme již základní rysy vědecké kosmogonie uvéstí v souvislost s biblickými dějinami stvoření, ne tak proto, abychom dětem podali zcela jasný obraz, neboť pro to

ještě nejsou zralé, jako spíše immunisovati je proti tomu, co snad mu řeknou ti »přítelíčkové děti« anebo nějaký nevěrecký učitel a jak to řekne. Je to důležité, aby se předešlo námitce. Lépe je ráně zabrániti, než dodatečně náplast přiložiti. Jestliže děti, jakmile nevěřící učitel s tím přijde, řeknou si: To již víme, to námi náš katecheta již řekl a on, muž víry, neviděl v tom závady pro víru, tak již námitce je ulomen hrot. Mnohdy probudilé dítě uvede i nevěřícího učitele v rozpaky. Zcela jinak však, jestliže katecheta s přírodovědeckými fakty přijde za učitelem. To již budí podezření, že katecheta to činí jen z nutnosti. Jestliže to tak je a ne jak to vypravuje biblická dějprava, proč nám to katecheta dříve neřekl? To již je osten a ukáže-li katecheta na konkordanci mezi biblí a vědou, nezní to již přesvědčivě.

Proto již ve čtvrté třídě jsem letos ty věci vykládal a velký zájem pro ně vzbudil. Podávám skizzu:

Povím vám, co učení mužové — mezi nimi i duchovní — o vzniku světa vymyslili a uvidíte, jak to krásně souhlasí s tím, co nám P. Bůh v Písmě sv. o tom dal napsati.

V Písmě sv. čteme: »Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi«. Již před 1600 roky napsal jistý biskup (sv. Basil): To znamená: Bůh stvořil látky, z nichž celý svět sestává. Ty látky však, jak soudí učenci, nebyly ještě ve formě nebeských těles, jako nyní, nýbrž naplňovaly vesmír jako jemná mlha. Kterak z těch látek povstala nebeská tělesa, o tom Písmo sv. nevypravuje. Proto dal P. Bůh lidem rozum a pud bádání, aby to vyzpytovali. A učenci soudí: Bylo to asi takto: Tu a tam látka stvořená dostala se v pohyb. Mohlo se to státi jen samo sebou? (Hračka: vlk, kačena a j.) Kdo jen mohl ji dáti pohyb? Pak P. Bůh je příčina všeho toho, co se pak stalo. Nesmírná, veliká koule se otáčela. Rychlým otáčením se stala žhavou a pak odletovaly jako z odstředivky kapky medu, veliké koule, které se také otáčely a to okolo své osy a okolo koule, z které odletěly. Původní kouli nazýváme slunce a nebeská tělesa od ní se oddělivší planety. Taková planeta je i naše země. (Má-li škola planetarium, lze ho použít). Kdo tedy to vymyslili, co jsem vám vypravoval? (učenci). Můžeme tomu věřiti? Mohou jiní námitnouti, že to bylo jinak? Změní se však něco na tom co P. Bůh řekl? Vždy zůstane pravdou to, co Bůh řekl: »Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi«.

Nyní popatříme na zemi, jaké to bylo na ní na začátku. Když vyšla ze slunce, byla ohnivá, jako roztavený kov. Kolem ní vysoko byly husté mlhy. Znenáhla země se ochlazovala a na povrchu tvořila se kůra kamenná. (Prahory). Mohlo na zemi tehdy již něco růsti? Bylo to tedy krásné na zemi? A hleďte právě tak praví Písmo sv.: »*Země byla pustá a prázdná*«. Mohlo tedy býti na zemi světlo? Nikoli, neboť oheň země byl již pokryt kamennou korou zemskou. Světlo však slunce nemohlo na zemi proniknouti skrze husté mlhy. Jaké to bylo tedy na zemi? A zdali i Písmo sv. to nepraví *Tma byla nad propastí*. A myslíte dále: Kdyby tato třída byla plna vodních par, které vy vydychujete, co se jeví na studených tabulích okenních? Jestliže tedy povrch zemský byl ochlazen, co stalo se s vodní parou, která jej obklopovala? Srážela se a pokrývala stejnoměrně zemi. I to je tak v Písmě sv.: »*Duch Boží vznášel se nad vodami*«. Čím více země se ochlazovala, tím více vodní páry se srážely, vrstva mlhy se stávala řidší a světlo slunce počalo svítati mlhou. Proto praví Písmo sv.: »*Bůh řekl: Buď světlo a stalo*

se světlo«. Bylo však slunce tehdy již viditelné? Proč ne? Vodních par sráželo se vždy víc a jiné vystupovaly do výše a tvořily mraky. Mezi vodami dole a vodami nahoře byl vzduch. Jakou barvu zdá se mít vzduch nad námi? A ta modrá vzduchová atmosféra slove obloha. Písmo sv. nám líčí stvoření oblohy: *Bud obloha*. Co se dělo asi dále na zemi? Učenci soudí takto: Protože kůra zemská byla ještě slabá, tedy částečně klesla a vytvořila prohlubně a koryta, tak veliká jako celý díl země. Ta zalila se vodou. Nazýváme je moře. Na jiných místech však páry uvnitř země vyzvedly pohoří nad hladinu moře a tak povstala pevná země. A to vyjadřuje Písmo sv. slovy: »Bůh řekl: *Shromážděte se vody, které pod nebem jsou na jedno místo a ukaž se sucho*«. Nyní již mohlo něco růsti. Proto vypravuje Písmo sv. o stvoření rostlinstva: »*Vydej země trávy, rostliny i plodonosné stromy*«. Tu dá se velmi názorně vysvětliti ponenáhly vývoj. Nesmíte si mysliti, že P. Bůh hned všechny druhy rostlin stvořil najednou. Kterak se to děje ještě dosud v přírodě? U silnice stojí milník (kámen). Po několika letech jeví se na něm malé žlutozelené skvrny. To jsou již rostliny. Lišejníky. Znenáhla rozšíří se po celém kamenu. Když odumrou a setlí, vytvoří se z nich tenká vrstvička zem. Nyní mohou se již nasadit mechy, později docela trávy a rostliny ano i jedle a borovice se zakořeňují. Vše ponenáhlu. Tak to bylo i čtvrtého dne. Rostliny potřebují slunečního světla, aby se mohly dařiti. Proto Písmo sv. mluví čtvrtého dne o slunci, měsíci a hvězdách. Mnozí diví se tomu, že teprve čtvrtého dne je řeč o stvoření slunce, kdežto prvního dne se praví: »Bůh řekl: *Bud světlo a stalo se světlo*«. Světlo přichází od slunce a slunce bylo přece dříve než země. To se rozumí, země je dítkem slunce. Ale víte, že země na začátku byla zahalena vodními parami. Proto slunce nebylo viditelné. Ponenáhla byla mlha vždy řidší a konečně docela se roztrhala a slunce zazářilo na nebi a v noci zářily měsíc a hvězdy. Jako u rostlinstva tak i při zvířené dá se [myšlenka vývoje uplatniti. Má-li škola obrazy pravěku (na př. vyobrazení flory a fauny formace uhelné a křídové) učíní katecheta dobře, přinese-li je do třídy a ukáže dětem, jak rostliny, zvířata často zcela jinou podobu měly, anebo stejnou podobu ale větší rozměry na př. přesličky doby kamenouhelné. Tak mohou děti se vésti až ku prvnímu objevení se člověka na zemi a shoda s Písmem sv. ve velkých rysech se jim může dokázati. Při tom nebude zbytečné poukázati na to, že jednotlivé dny stvoření nejsou od sebe ostře odděleny, že shledáváme přechody, že i nejedna podoba rostlinná a zvířecí mohla se vyvinouti z jiné, jak to na př. je dokázáno o koni, který z pětiprsté základní formy vyvinul se na jednokopytníka.

3. Na vyšším stupni dobře prospěje při výkladu stvoření světa theoria visionis od P. Hummelauera. Jan Pichler ve svých »*Katechesen für die Oberstufe*« (1. díl str. 32) mistrně to líčí a proto upouštím od podrobnějšího výkladu. Dětem může se to objasniti, co na středním stupni toliko se může naznačiti totiž, že Bůh nechtěl nám v Bibli dáti poučení přírodovědeckého, nýbrž znázorniti náboženskou pravdu: Bůh je stvořitel všech věcí. Pak porozumíme, že rozdělení díla stvořitelského na šest dní neodpovídá šesti epochám přesně ohraničeným. Celé dílo stvořitelské je jediným aktem Božím, bez přestávek. Člověk má však potřebu, to co je stejného druhu shrnouti, od toho co je jiného druhu oddělit a tak stvoření v periody rozdělit. Způsob toho rozdělení řídí se dle časového důvodu rozdělení. Jinak rozděluje stvoření geolog, jinak paleontolog. A té potřebě lidského

ducha po spořádaném přehledu vychází vstříc Písmo sv. Seskupuje tvory ve skupiny, nikoli dle nějakého vědeckého systému, nýbrž dle lidového názoru na př. rostliny, ryby, mezi nimiž ovšem mají se rozuměti všechna zvířata vodní, ptáci a zvířata a jako zvláštního tvora člověka. Příčina však proč právě má šest dní je prakticko-náboženská. Bůh chtěl ukázati, že člověk má pracovati šest dní a sedmého dne odpočívati. Jako tedy geolog paleontologovi anebo tento geologovi nebude vytýkati, že dílo stvoření chybně rozděluje, ježto každý s hlediska svého odboru věc posuzuje, tak rovněž nelze proti rozdělení, jež Bible přednáší nic namítati. Nelze jí považovati za vědecký systém, jakým ani sama nechce býti.

Vypravování o stvoření člověka vyžaduje velkého katechetického taktu. Především musí se děti chrániti hrubého názoru v pojetí, jako by Bůh prvního člověka tvořil po způsobu dětském jako ony sněhuláka. Ten pojem nebyl by také nikterak oprávněn dle Písma sv. Možnost pohnutého vzniku lidského těla z nižší základní formy lze před dětmi vyššího stupně připustiti, třeba by skutečnost tato nikterak nebyla dokázána. Naopak třeba odmítnouti opičí theorii i vědecky odbytou, která dosud hraje velkou roli v traktátech volné myšlenky. Většina přírodozpytců ode dneška přiznává, že člověk od opic nepochází, nýbrž od nějaké nám neznámé praformy, která se zdokonalovala a jedním směrem k opicím a druhým směrem k člověku dospěla. Dětem musí se vysvětliti, že i kdyby tomu tak mělo býti, Písmo sv. není tu závadou. Písmo sv. praví toliko: Bůh stvořil člověka z hlíny země, ale nepraví *kteřak* se to stalo, zda najednou anebo pohnutým vývojem vedlejších forem. Proto dán byl člověku rozum, aby to vyzpytoval. Mluvíme-li o původní podobě (Stammform) a vedlejší podobě (Zwischenform), vyhýbám se zúmyslně výrazu »zvíře«, předně protože by v dětech byla vzbuzena nedůstojná představa, která by i špatné konsekvence mravní mohla míti, za druhé protože myslím, že hypotetická původní podoba (Stammforma) již v zárodku nesla podstatu člověka a že nikoli ve smyslu Lamarckově vlivem podmínek existenčních se vyvinula na úplného člověka, nýbrž podle immanentních zákonů stvořených. Domnívám se, že na nejnižším stupni můžeme bez závady připustiti možnost takového vývoje lidské bytosti dle těla, jen když držím se pevně toho, že lidská duše zvláštním stvořitelským aktem byla povolána v jsoucnost. Ale spolu musíme varovati proti takovým spisům, které vše to za dokázaná fakta pokládají a z toho útočný materiál proti víře kují. Není neúčelné, při tom přeceňování vědy vštípit dětem zdravou nedůvěru proti těm populárním spiskům, které pod rouškou vědy pracují na podryvání náboženství. Musíme dětem ukázati: To, co nám Bůh v Písmě sv. praví, totiž že je Stvořitelem a Pánem všech věcí, to je nezvratná pravda a jistota a žádná věda nemohla ji nikdy vyvrátiti. Největší přírodní badatelé byli bohobojní a věřící mužové. Čemu však nás učí věda o tom, *jak* vše stvořeno, to *může* tak býti, jak to praví ten neb onen učenec, ale může to býti také *jinak*. V pravdě učení mužové byli pokorní a připouštějí možnost, že se mýlí. Věhlasný autor díla »Pflanzenleben« ředitel botanické zahrady ve Vídni Kerner v. Marilaun, píše v tom svém díle: »Kdo jako já během více než čtyř dekení pracoval na poli botaniky a zažil, že průměrně každých deset let nastala změna ve vládnoucích názorech, kdo viděl, jak theorie, které delší čas na všechna odvětví vědy měly vliv a pro mnohá pole bádání přímo byly směrodatnými, přece za krátký neb delší čas jiným novým musily ustoupiti, a kdo zakusil, jak často přírodozpytec je nucen, následkem nových neočekávaných objevů opustiti názory

staré, obvyklé, oblíbené a za nezvratné pokládané ten bude hodně skromný«. To je řeč pravého učence. Kterak zcela jinak to zní, než ony apodiktické domněnky populární vědecké literatury, které se nabízejí nesoudnému lidu a staví se proti víře v boj. Řekněme dětem: Dostane-li se vám do rukou nějaká tiskovina, kde tvrdí se věci, které jsou v rozporu s věrou, a jestliže přece jste to četli, pak buďte skromni jako onen učenec, jehož slova jsem vám právě přečetl. Pomyšlete si: Na to nejsem dosti moudrý, zeptám se někdy nějakého kněze. Ten studoval 12 let, vyzná se v různých vědách, přede vším však ví nejlépe, co máme věřit a co nikoli, ten mi dá o tom nejlepší výklad. Ptejte se tedy. Snad vám kněz bude moci ihned pochybnost rozluštit. Možná, že kněz sám v prvním okamžiku nebude vám moci dát správnou odpověď. Žádný člověk nemůže vědět všechno. Ale bude o tom přemýšlet, neb nahlédne do knih, anebo se zeptá nějakého odborníka v té věci a poví vám to. Kdybyste však uvěřili tomu, co v takových knihách čtete, aniž byste se ptali, pak byste sedli na vějičku nevěrci podvodníkovi a ztratily byste víru. Opravdovým učencům, kteří bádali, jak stvoření se asi událo, musíme být vděční. Tím teprve lépe poznali jsme dílo Boží a podivili jsme se mu. Kdyby Bůh všechno jedním rázem stvořil anebo v šesti krátkých dnech, zajisté bychom žasli nad jeho všemohoucností. Poznáváme-li však, že P. Bůh od začátku již tak svět zařídil, aby se vždy plněji a bohatěji rozvíjel, pak zajisté zasneme ještě více nejen nad jeho všemohoucností ale i nad nekonečnou moudrostí Tvůrce. Tu zajisté stojí P. Bůh teprve veliký před námi. Jsou sice lidé, kteří praví: Všecko se děje zákony přírodními, není třeba k tomu Boha. Ovšem, že se děje vše dle zákonů přírodních, ale odkud jsou ty zákony přírodní? Kde je zákon tam musí být také ten, jenž zákon dal. A právě toho zákonodárce, který přírodě dal zákony jmenujeme Bohem. Hodiny jdou, jsou-li nataženy, také samy sebou, ale jen proto, že hodinář jednotlivé částky tak sestavil, že jítí musí. Bylo by pošetilé říkati: hodiny jdou samy sebou, není potřebí žádného hodináře. Ještě pošetilejší by bylo říkati: svět povstal sám od sebe dle přírodních zákonů, není žádného Boha.

Konečně bylo by ještě dlužno promluvit o tom, kterak vykládati ve škole biblickou zprávu o *stvoření ženy*. Prof. Schlögl podal výklad, který v podstatě praví, že Bůh vzal z Adama »měřítko« pro stvoření ženské bytosti. Jakkoli výklad jeho je duchaplný, přece nemůžeme ho užítí v katechesi, protože právě v biblickém textu stojí jednoduchý výraz »žebro« a ten nemůže se měnit, dokud výraz »costa« se drží. Na nějakou však změnu sotva lze myslit i při nové revisi Vulgaty, ježto celá patristická exegese a homiletika na názoru stvoření Evy ze žebra Adamova spočívá. Není však překážky, říci dětem, že se tu jedná o živý sen (visio) Adamův, ve kterém mu P. Bůh chtěl zjevit jednotu a nerozlučnost manželství. Byl-li to jen pouhý sen anebo skutečná událost, tu otázku nejlépe neluštit, jak praví Hummelauer.

4. Tím předmět je vyčerpán. Jak jsem ukázal můžeme i my katecheté ve výkladu o stvoření státi klidně na stanovisku přírodovědeckého pokroku. Co je jistým ovocem vědy, milerádi přijímáme a předkládáme ve vhodné formě dětem. Naše nedůvěra není namířena proti vědecké hypotéze, která jako cesta bádání má svůj význam. Odmítáme toliko tendenční výklady, dosud nezralé a odborníky neuznávané hypotéze, mající účel dokazovati neudržitelnost náboženského pojetí. V upřímném hledání pravdy shodneme se s těmi, kteří právě nesdílí naše sta-

novisko. Bezpečných pokroků vědy však nemáme se co báti a můžeme jich pokud rozumu děti jsou přístupny s důvěrou použití. Musíme li se vzdáti oblíbených názorů svého dětství, je nám zase náhradou hlubší pohled to dílny Stvořitelovy který nám věda dává. Jsme dnes v podobné situaci, jako evropské lidstvo před 400 roky, při převratu názoru světového soustavy ptolomejské na Koperníkův. Ač zvrácen tu byl starý názor v nový, náboženství v ničem neutrpělo. Naopak: doba převratu názoru světového dle své kosmické stránky byla dobou skvělé církevní renesance, která nastala následkem tridentského koncilu. A dnes? Opět dokonává se pod vlivem myšlenky vývojové převrat světového názoru, jmenovitě názoru o organickém světě, který na nás žádá obět mnohé dětské představy, ale čím rozhodněji a radostněji při úplném zachování víry se zapracujeme v nový světový obraz a uvedeme v něj děti, tím více posloužíme záměrům božské Prozřetelnosti, která zajisté i duchovní rozvoj lidstva vede: ad maiorem Dei gloriam.

Různé zprávy.

Ze Spolku: Dne 19. března konala si obvyklá schůze *členská* za předsednictví arc. not. Ant. Bendy. Podkladem jednání byly mnohé dotazy písemné a ústní. Počet členstva i tříhodinná debata svědčily o živé činnosti spolkové.

Čtení o našich svatých ochranách od V. Svatohora (Bělohávka). Je to knížka nepatrná na pohled, ale chová vzácný obsah: životopisy našich sv. patronů. Spisovatel však v díle svém nepodává jen snad data ze života těchto světců, ale vede čtenáře a popisuje krajinu, odkud vyšli nebo kde působili tito hrdinové víry, dotýká se i současných dějů a veřejného života v době jich žití, a tak životopisy tyto jsou poučením, vzpruhou, příkladem a pobídkou k následování i nám všem. Spisovatel dovolává se i výroků učenců, badatelů a dějepisců jinonárodních, čímž spisek velice získává. Spisovatel mluví od srdce k srdci a čtenář jistě neodloží spisek, dokud nedočte, a spisek bude cenným přírůstkem do katolických knihoven. Sv. Cyrill a Methoděj vyličen tu jako vzor svornosti národů slovanských. — Sv. Ivan pro Boha opouští světské veselí. — Sv. Lidmila, vzor trpělivosti v utrpení. — Sv. Václav, nadšené líčení jeho horlivosti pro víru. — Sv. Vojtěch, zápas křesťanstva s pohanstvím, pokračování to díla sv. bratří Soluňských. — Sv. Prokop, milovník přírody a krásna, jež vede ke službě krásného Boha. — Sv. Anežka obětuje se Bohu, svým nejbližším z rodu Přemyslova, svému národu, spojuje Slovanstvo s Římem. — Sv. Jan Nepo-

mucký, dán na znamení, jemuž bude odpíráno. On, bojovník za svobodu, ochránce cti a dobrého jména, sám je zneuctěn a zneuctíván. — Tot kratičkým obsahem této knížčky, kterou vřele doporučujeme katolickým čtenářům. — Cena Kč 10.—.

Dušpastyr. (Oficiálny organ gr.-kat. eparchie mukačevskej.) Rediguje a vydáva: Tovarstvo katechitov mukač. eparchie. Za redakci odpovídá: Dr. Julij Grigašij, prof. semin. v Užgorodě. Roč. 50 K.

Také 2. číslo (únorové) přináší bohatý výběr ze všech odvětví duchovní správy.

Put iz tupika (cesta ze zmatků). — Stvorenie sveta (katechisis dl'a dětei). — Věsti (výnos: o fakultativnom vyučovanij religii odnositsa (týká se) tolko na děli tych roditelei (rodičů), zvyčajno českich i slovackich, katori (kteři) pereselilis'a do Podk. Rosi. — Presv'ata Trojca (katechisis dl'a doroslich — pro dospělé). — Duchovní správa: O sv'aščenstvě sv. Jana Zlatoústého. — Verchovskij konvertit o sojedinenij cerkvej. — Ašketika: Pri nogach Spasitel'a (dle Huondra S. J.). — Pravo: Istorija prava supružeskova (manželského) na territorijach Rusinov. — Zprávy. — Oficiálnija čast (výnosy úřední). — Nekrology. — Beseda. (Uvažujme. — Politika). — Propovědnik (kazatel) 3 kázání. — Osobny věsti. — Literatura. — Z redakce.

Rusínskému kněžstvu otvírá se široké pole na národní roli dědičné, jak ukázaly poslední volby. Věstník tento výborně redigovaný a úžasně laciný, je vydatným po-

mocníkem kněžstvu v obtížných poměrech. O stinných stránkách působení antiklerikalismu našich exponentů, na který si právem stěžuje, seznámíme příště naše čtenáře.

Příručka k biblické dějepřavě. Často mluvíme o velikém významu biblické dějepřavy pro náboženský život člověka. Rázovité postavy biblických osob vrývají se hluboko do duše a ještě po letech působí blahodárně na mravní vývoj jednotlivců. Bohužel! pokouší se moderní doba všemožně, aby podkopala autoritu, jaké se dosud bible těší a svoje zbraně vybírá ze všech oborů lidského ducha. Zaslápneme-li jednu hlavu, vyrůstá deset nových. Při tom je náš klerus prací tak přetížen, že většina sotva najde tolik volného času, aby mohla studovati drahá a odborná díla biblická. To byly asi důvody, které mne pohnuly, abych napsal krátkou příručku pro učitele biblické dějepřavy. Hleděl jsem snést na málo stránkách všechno, co by mohlo těžký úkol vld. duchovenstva usnadnit. U jednotlivých článků biblické dějepřavy podávám nejdříve slovní a věcný výklad — hojně použito moderních objevů v Egyptě, Asyrii a Babylonii. Teprve potom vyvozují dogmatické a morální důsledky. V »otázkách« uvádím hlavní námítky, obtíže, na př. odchylné názory církve československé. U každého článku připojuji příslušnou literaturu, pokud jsem se jí mohl dopátrati. Úmyslně jsem se omezil na práce české, poněvadž budou většinou přístupnější. Jest velice těžko být soudcem ve vlastní věci. Proto také nemohu rozhodovati, pokud se mi podařilo svého ideálu dosáhnouti. Místo toho vypisuji závěr posudku, který poslal censor svému nejdůst. ordinariátu: »Pěkně použito lidových přísloví a sneseno veliké bohatství podrobností a dokladů. Literární údaje ke každému článku jsou velmi vítané. Tak se stává, že snaha po hlubokém zapůsobení na duši katolického dítěte, na jeho víru a mravní vývoj, jistě nemine se cílem. Biblické děje, takto osvětlené, vystoupí plasticky a jako kolorovány před dětskou mysl.« Proč to všechno píš? První díl příručky pro Starý zákon je dokončen a má býti dán právě do tisku. Za dnešních poměrů je to krok odvážný a nákladný. Bylo by záhodno znáti aspoň přibližně počet výtisků, které by se rozešly. Proto se obracím na vld. duchovenstvo s uctívou prosbou, aby mi oznámilo svoje adresy, pokud by hodlalo přiručku objednat. Cena prvního dílu nepřekročí pravděpodobně příliš 15 Kč. Možno si také zamluviti výtisky vázané. Dr. Josef Miklík v Obořišti u Dobříše, Čechy.

Řeči konfrenční prof. Em. Žáka, seš. 12.—14. právě vyšel s obsahem: Výchova domácí a školní — hygiena duše — nahota v moderním umění. Řeči kulturně historické: Universálnost vědy a víry — křesťanská škola — příčiny vzrůstu a úpadku národů. Doporučujeme toto významné dílo. Cena sešitu 2 Kč nepoměrně nízká.

Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje. Red. Dr. Frant. Hrachovský, sekretář Apošt. v Olomouci. Před vánocemi vyšlo nové číslo s novou pěknou obálkou. Každé číslo jest ilustrováno. Nový ročník přinese 27 pohledů na pohřeb † metropolity dra Antonína Stojana z Olomouce a Velehradu. Žádný ctitel zemřelého arcibiskupa nebude zajisté bez této památky. Cena časopisu je 12 Kč, vychází měsíčně. Jména přispěvatelů slibují krásný obsah nového ročníku 15. Obsah časopisu bude se zabývatí unionismem a misiemi mezi národy slovanskými, vnitřním náboženským obrodem naší vlasti a šířením ideje cyrilometodějské a svatováclavské.

Obsah 1. čísla: Metrop. moravs. dr. L. Prečan — Ruské pravoslavné duchovenstvo a katolictví (Verchovský) — Obchod na Maršákovské — Po stopách apoštola mučedníka unie — O unionismu (Ledochovski) — Hlídka unionistická (5 stránek), schůze sekretáře, různé zprávy. *Vřele doporučujeme k odebírání a šíření tento zajímavý a poučný časopis.*

Christlich-paedagogische Blätter, roč. předplatné 20.000 K rak., 15 Kč, redaktor Jaksch, Vídeň V., Schönbrunnerstrasse 75, č. 11., roč. 46. Obsah: Neuordnung der Inspektion Religionsunterrichtes in dioc. Gurk — Der ethnologische Kurs u. der Religionsunterricht an Mittelschulen — Die Religion auf der Unterstufe der Volksschule — Katholische Arbeitsgemeinschaften — Weihnachten als Erziehungsmittel — Frauenmode u. Religionslehrer. — Zprávy spolkové. Doporučujeme.

Definitivně jmenování katecheté: Antonín Blahout v Bakově, Bedřich Pilbauer v Milevsku.

Dáni na odpočinek: Jan Svoboda v Lomnici n. Pop.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXIX. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 5.

KVĚTEN 1924.

ROČNÍK XXVII.

Úvahy o nové bibl. dějepřavě v Rakousku.

Diskusi o tom uvádí proslulý odborník v katechetice W. Pichler ve Christl. paed. Blätter č. 3.:

1. *Panholzova* Bibl. dějepřava byla zavedena r. 1905; zbytečná obšírnost a těžkopádnost činily ji od počátku neoblíbenou. *Opravu* anebo *přepracování* její samo nakladatelství žádalo několikrát. Ale marně. K tomu třeba důkladné znalosti Písma sv. Autoři nejlepších biblických dějepřav byli vynikající znatelé Písma sv. Na př.: *Dr. Schuster*, jehož příručka k Bibl. dějepřavě vyšla r. 1862 ve zpracování od *Holzhammra*, *Selbsta* a *Schäfra* dosud je ve veliké oblibě a vážnosti, dále *dr. Ecker*, profesor exegese v Trieru. Obtíž v Rakousku je také ve volbě textu Písma sv., jak si stěžuje *W. Pichler* a ukazuje na vadnost překladu *Arndtova*. V té příčině musíme v Čechoslovensku blahorečiti našemu Dědictví svatojanskému a jeho řediteli p. biskupu *dru Podlahovi*, že nás opatřilo překladem Písma sv. stojícím na výši doby v různých vydáních, úžasně zlevněných, na což nepřestáváme upozorňovati kollegy, aby děti často na ně upozorňovali a pro ně objednávali. Na takovouto knížečku pro celý život potřebnou, rády rodiče i dítě věnují tak malý obnos, který v morální příčině tak velké úroky nese. Pro ty a jiné obtíže v Rakousku obraťte zřetel svůj k *Německu*. Ale i tamnější biblické dějepřavy mají své přednosti a své nedostatky. A tak sáhlo se ku prostředku prostému a přirozenému totiž: *byli vyzváni odborníci vídeňské fakulty*: rektor *dr. Döller* (Starý zákon), děkan *dr. Innitzer* (Nový zákon) *dr. Tomek* (církv. dějiny) a *dr. Krebs* (katechetika), aby pořídili Biblickou dějepřavu s církevními dějinami. Stanoveny zásady katechetické a podrobeny úvaze ve Společnosti *Leonově* a kromě toto jmenování hodlají vstoupiti v bližší styk s katechety. Také na obrázky se pomýšlí. Kardinál-arcibiskup podporuje tu věc, která je v proudu.

2. *Odkud vzítí zásady pro Biblickou dějepřavu?* Má vyhovovati školnímu vyučování a tudíž zásady žádané musí se jeviti více neb méně v řádných učebnicích. Podíváme se na ty nejlepší.

3. *Dějinné vyučování náboženské.* Hlavní úkol vyučování náboženství jest děti ve spojení s katechismem ve všech důležitých bodech církevního učení poučiti. To však nestačí, jestliže jim nejdůležitější nauku o *díle vykupitelském* řádně nevpravíme. Dílo našeho vykoupení sestává z celé řady udalostí, ale ty jeví se ve vyučování náboženském jen velmi neúplně, kusé a matně; a tak nemohou vzbuditi v dítěti ani živou představu ani hluboké porozumění aniž dokonce hluboký dojem na rozum a vůli. Proto je potřebí dějinného vyučování. Proto žádá již sv. Augustin pro katechumeny: že mají býti vyučováni „ab eo quod scriptum est: In principio creavit Deus coelum et terram (Gen. I., 1.) usque ad praesentia tempora ecclesiae (De catech. rud. III. 5). Augustin žádá tedy i *probírání církev-*

ních dějin; ono náleží nutně k celku. Starý zákon ukazuje, jak Bůh láskyplně a moudře připravoval vykoupení, Nový zákon ukazuje nám samého Spasitele, jak své dílo vykonal, sprostředkování vykupitelské milosti své církvi odevzdal a v dějinách církve vidíme, jak ona přes všechny překážky a pronásledování tu úlohu plní. Byla to velká chyba, že se později Svaté dějiny nezanedbávaly a jen učení katechismu výhradně pěstovalo a když koncem 18. stol. Biblická dějprava opět jako zvláštní odvětví náboženského vyučování byla zavedena a toto končilo zbytečně obširným učením apoštolských dějin. Snad mnozí nebyli by za našich časů odpadli od církve, kdyby byli poznali velikolepé působení její a aspoň poněkud vznik bludných náboženských společností. Následkem toho politování hodného opominutí v našem náboženském vyučování zdá se mnohým z těch, kteří odpadli od církve, církev naše rovnocenná s jinými, proč by tedy z některé z nich nepřestoupili? Nespustme tedy se zřetele, že *biblické události s působením a osudy církve tvoří jedny dějiny vykoupení*.

4. Žáci však nejsou s to, aby nějaké tak obsáhlé dějinné výklady pojali. Proto musíme dle sv. Augustina to nejdůležitější dáti si čas vyložití a před duši posluchačů k jich rozjímání a podivu rozvinouti „to ostatní však letmo vsunouti a s tím spojití“. Tak luští se naše úloha takto: živě předvésti dětem v rámci velikého děje vykoupení mnohé a jednotlivé události a tím dílo vykoupení ponenáhlu a pak zvláště zpětným přehledem k účinnému porozumění přivést. Ty jednotlivé události samy sebou mají velmi velkou cenu a jsou nad jiné k tomu vhodné, aby dětem skoro všechno důležité učení katolické církve názorně a pro život účinně představily. Co může nám lépe moc Boží ukázati jako ono „Buď“ při stvoření, zachránění Israelitů u Rudého moře, rozkaz Kristův aby se moře utišilo, anebo Lazarovo: „Pojď ven?“ Jak skvělý obraz dává nám Abraham na hoře Moria, Job ve své odevzdanosti Boží v neštěstí, egyptský Josef v nepřekonatelné lásce k bližnímu a Spasitel ve všech ctnostech. Jestliže jsme s to ty události před duši dětí s hlubokým procítěním a nutnou rozvlácností „k rozjímání a podivu rozvinouti,“ potom na poučení v tom obsažené ukázati a na příležitosti, která je osvědčovati, pak opravdu vzděláme děti nábožensky. Od pouhého čtení anebo od suché exegeze s následujícím „psychologickým prohloubením“ neslibuji si mnoho. Aby účinek rychle opět nevyprchal, mají děti po ústním sdělení událost čísti a důležitá místa do slova si vštípit v paměť, zvláště ta, která obsahují žrno poučení (na př. „Pán dal .“). Od učení se celých článků, vyjma řeči Spasitelovy, se upouští.

Co nepatří k „nejdůležitějšímu“ a dodejme k tomu, co netvoří zvláště nic náboženského, jako mnohé, co biblické učebnice z doby soudců a pozdějších židovských králů přinášejí, posuneme v pozadí a jen tolik v celek pojmem, kolik toho žádá souvislost.

5. *Tři hlavní učebnice v Německu*. Správné zásady dobré učebnice náboženské vidíme větší neb menší měrou vysloveny v těchto nejdůležitějších učebnicích německých:

Dr. J. Schuster vyd. 1875 přeprac. far. G. Mey r. 1875 „Biblická dějprava pro katolické školy národní“ (Freiburg, Herder, poslední vyd. 1922). Skrovného objemu o 236 stranách, malého formátu o 196 čl., obsahuje

hlavně element dějinný a drží se věrně slohu Písma sv. Odborníci knihu posoudili co nejpriznivěji na př. škol. rada Bürgel, světící biskup Knecht. Biblické učebnice od Schustra a Meye jsou nejrozšířenější. A kdybychom v Rakousku (píše W. Pichler) jiné neměli, nejlépe tuto převzít a toliko jinými obrazy vypravit.

6. *Dr. Jakub Ecker* ve svých biblických učebnicích vyšlých od r. 1906 navrhuje novou formu. Sleduje nejpresněji způsob mluvy Písma sv. a jde i za látku dějinnou: „Ani jediná kniha Písma sv. nemá býti nepovšimnuta“. Z těch dvou důvodů jmenuje své dílo nikoli jako dosud obvykle „Biblische Geschichte“, nýbrž „Schulbibel.“ Střední vydání „Katholische Schulbibel für die Diocese Trier“ (1919) má 340 stran s 227 články. Obrázková část je také zvláštností, leč o tom v dalším.

7. *Dr. H. Stieglitz* kloní se k opačné stránce ve své „Grosse u. mittlere Schulbibel“ (Kösel, Kempten 1912) silně se uchyluje od slohu Písma sv. Podobně si vede ve své „Schulbibel“ dr. *Buchberger*, jen ve výběru článků podobá se knize Schuster-Meyově.

8. *Volba látky a způsob vypracování.* Z toho, co jsme pověděli (č. 3.) vysvítá pro naši knihu, že to nemá býti „Schulbibel“, upravené vydání Písma sv. pro děti, nýbrž Biblická dějeprava a že dějiny církve katolické mají býti připojeny. V našich měšťankách již od jejich zřízení (1883) je zavedeno vyučování církevním dějinám a učebnice pro ně vyšly; ale něco takového má se dostat všem dětem, všechny mají aspoň něco o církvi čísti a byť by nebyly tou četbou rozníceni jako ústním vyučováním, přece jen to bude od mnohého poblouzení chrániti. A děti mají církevní dějiny rády. A že všechny děti mají míti církevní dějiny, doznali i někteří spisovatelé katechismů. U Deharbe, Lindena, Stieglitze a v augsburské diecési má katechismus v dodatku církevní dějiny. Ale tam se ony nehodí a snadno rozplynou se v abstraktní vypravování. Rozsah, volba látky a způsob vypravování církevních dějin, které mají býti připojeny k naší Biblické dějepravě musí býti projednány ve vlastním oddíle; mimochodem poukazujeme na výborné pojednání tohoto předmětu od Holzhausera „Grundfragen der Katechetik“ III. a od Jaksche v jeho „Kath. Kirchengeschichtskatechesen“ (Víděň 1912).

9. Z připojení církevních dějin plyne důsledek, že Biblická dějeprava musí býti kratší dosavadních. Jaká by to byla objemná kniha, kdyby s Eckrovou „Schulbibel“ měly býti spojeny církevní dějiny. Také dnes cena rozhoduje.

Ale pro stručnost mluví ještě jiný důvod důležitější. Vyučování náboženství trpělo až do začátku našeho století rovněž jako světské vyučování jednostranným zdůrazňováním vědění, pod „intelektualismem“; vrchol hledal se v tom, aby děti důkladně naučily katolickému náboženství. Naše katechetické hnutí však, opírajíc se o skutečný pokrok vyučování vůbec, je přesvědčeno, že duch a srdce dětí nevzdělá se množstvím látky náboženské, nýbrž tím, že látka se jim správným způsobem vyučovacím podá; k tomu však třeba, jak z pověděného nahoře vysvítá (4), mnoho času a proto musí býti látka omezena. Ze všech oficiálních katechismů ještě vymanil se z pout intelektualismu katechismus Rottenburský; jiné biblické učebnice zůstaly jako byly a Ecker značně látku rozmnožil. Rozumí se, že přátelé Písma sv. zaradovali se, že tolik krásného vybral z Písma sv. a rovněž radost mají z jeho umělecky cenných obrázků; ale z hle-

diska vyučovacího je chybou i to množství i obrázky. Vynikající jeden odborník totiž namítá i proti Schustrovi Meyovi a to i při dvou hodinách týdně a ve škole osmitřídní a navrhuje vypustiti na př. Kore, Gedeon, Samson, Judit. Horní Rakousy, Tyroly, Solnohrady mají více hodin náboženských, ale organizace škol je tam na nižším stupni. Co počíti ve troj-dvou-jednotřídce s Eckrovou „Schulbibel“? A k tomu přidejme, že poměry a nepromyšlené reformy situaci ztěžují ještě více atd.

10. Ve mnohých školách v Severoněmecku mají týdně jednu hodinu k výkladu *nedělních a svátečních evangelií* a k tomu přihlížel Ecker ve své „Schulbibel“. U nás (píše Pichler) o zvláštní hodině pro evangelia nemůže býti ani řeči a vtěsná-li se do hodiny náboženské nebo biblické, trpí vyučování ztrátou času anebo porušením jednoty. To lze říci na př. o začátku evang. sv. Jana, které Ecker dává na začátek nov. zákona. Při jiných statích (na př. bouře mořská, dcera Jairova) nemají paralelní místa v jiných evangeliích býti uváděna. Konečně praví Knecht, že je zásadně proti zavedení hodin perikop dle vzoru protestantského; to není věcí vyučování, nýbrž kázání (exhorty).

11. Zvláště však je důležité stanovit ještě *způsob vypravování*. Bürgel praví: Pokud možno neuchýliti se podstatně od slovosledu Písma sv. a slovo Bible přiodíti formou dětem srozumitelnou. Totéž praví řed. Bergmann, kongres katechetický vídeňský, dr. Hollnsteiner a j. Slovo také si zaslouží té úcty; je nepřekonatelně krásné a účinné; a udržíme-li se ho jsou otevřeny brány všem osobním zdáním a mnohým katechetům nebude zamlouvati text, který autor uznal za vhodný. Na př. Buchberger na místě: Jan, 19, 1 „Tunc apprehendit Pilatus Jesum et flagellavit“, uvádí: „Vojáci vedli Ježíše na dvůr. Svlékli jej ze šatů. Uvázali jej pevně ke sloupu. A nyní počalo hrozné bičování atd. Naopak Ecker drží se velmi přísně biblického slohu a vypravování stává se často tvrdým, nesrozumitelným, rozvlácným a těžkým na př. „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Ale země byla pustá a prázdná; tma byla nad propastmi. Duch Boží vznášel se nad vodami...“ atd. dle bible. Nám se to čte pěkně, ale děti potřebují k těm slovům 11 výkladů (viz Ecker) a ani pak nemají jednotného názoru. Stručnější je Mey (43 slov místo 65 u Eckra).

Také při sestavení knihy lze přihlížeti ke slohu katolické učebnice náboženské a jinak zase má náboženská učebnice shodovati se ve slohu s biblickou dějepřpravou. Tím také je řečeno, že sloh přimykající se pokud možno těsně k Písmu sv. nemůže dětem býti na škodu.

12. *Obraz naší nové knihy:*

Titul: Biblická dějprava a dějiny církve katolické.

Udání obsahu: budiž pro všechny 3 díly společné a budiž na začátku knihy; je dobré, jestliže oči dětí často je přehlíží. Číslování stránek a článků má probíhati celou knihou.

U Eckra je také poučení o Písmu sv., ale ve formě katechismu. Mělo jen ukázati, jak Písmo sv. z vnuknutí božského vzniklo a neporušeně na nás se dochovalo; tím již kterékoli námitky proti Písmu sv. jsou zamítnuty; na konec počet knih biblických s lidovým pojmenováním.

Ke konci prvního dílu představuji si přehled o přípravě vykoupení, při čemž hlavním jest sestavení prorocství. Působí docela jiným dojmem, než když je musí děti pracně hledati ve knize. Po druhém dílu mohl by býti krátký

obraz o Vykupiteli a jeho díle, s poukazem na vyplnění proroctví a po třetím přehled o božském řízení a působení církve.

O b r a z y mohou mnoho přispěti, aby děti pochopily souvislost díla vykoupení; kdykoli v knize listují, padnou jim obrazy do oka a z řady událostí něco připamatují. Ale míra musí býti zachována, 300 obrazů u Eckra činí ten přehled nemožný. Ještě důležitější je obraz pro jednotlivá vypravování: naučení v něm obsažené má býti v nich zdůrazněno na př. při potopě hrůzy Božího soudu trestajícího; naopak u Eckra uvedené zobrazení o vstupu Noemově do archy je bezúčinné a zvyšují obtíže, které se tu uplatňují proti biblickému textu v nemožnost. Vadno je dále u Eckra, že znázornění událostí je vloženo hlavně do iniciálek aneb do textu na př. egyptský vůz válečný a egyptští jezdci při zázraku přechodu přes Rudé moře: vadí to přímo prohloubení té události. Obrazy Eckrovy „Schulbibel“ jsou v umělecké příčině nepřekonatelné a sotva dosažitelné a to je důvod, proč ta kniha tolik přátel nalezla, ale se stanoviska vyučování jsou vadny.

Na m a p á c h má býti znázorněn poloostrov Sinajský, Palestina a Jerusalems okolím; z mapy cest sv. Pavla, aby aspoň se daly přehlédnouti, ne-li vypočísti.

13. *Jednotlivá vypravování* představují si takto:

Hvězdička ukazuje, co je méně důležité.

Pod nadpisem je drobným písmem udáno místo Písma sv., odkud zpráva je vyňata. To zvýší vážnost vypravování u žáků a usnadní práci katechetovi, z kterých pramenů má čerpati.

Vypravování má býti rozčleněno v o d s t a v c e, aby jednotlivý odstavec byl ucelen. A přece nenadpisovat, jako u Eckra, není pěkné „ukazovati kostru“; děti nemohly by sledovati klidně vypravování, neboť podtituly předčasně budí představu příštího vypravování; dětem bře se příležitost k myšlení. (Škola pracovní!)

V ý r o k y Boží a božských osob, které jsou pro poučení a život zvláště důležité, mohou býti označeny kursivou.

Krátké „souhrny“ a „přechody“ potřebné pro souvislost na začátku neb ke konci mohou býti petitem.

Ecker připojuje ke konci jednotlivých článků jeden neb dva citáty souhlasné slovům Písma sv., ale opět ve smyslu intelektuálním „aby důležité učebné verše z oddílů, které pro omezení místa nemohly býti dány do článků, v logické spojení se dostaly“. Tak jen učebná látka se množí a mnohé citáty mimo to jsou těžké na př. (str. 14.) „Ti, kdo z víry jsou, jsou dítkami Abrahama“ anebo (str. 21.) „Které Bůh předurčil, ty i povolal“. Protože P. Ježíš podobenství o 10 pannách končí napomenutím: „Bděte, nebo nevíte dne ani hodiny“, který přidává Ecker, ruší: „Ne ten, kdo mi říká Pane, Pane“.

Citáty Písma sv. mají jistě cenu a má se jich užívat, ale tak aby jim bylo vyjádřeno hlavní učení článku a děti aby měly v něm krásné pravidlo života, napomenutí, útěchu. Také v církevních dějinách lze uvést citáty, a to k tomu účelu, aby se ukázalo splnění slova Kristova.

Stieglitz také přidává p o z n á m k y. Připouštíme zvláště tam, kde je text nesrozumitelný a mohl by zavést v blud. Na př. při vypravování o potopě: „Tu zahynulo vše, co na zemi žilo“ lze připojit „pokud tehdy byla známa a obydlena“

U Buchbergra čteme ještě jiné dodatky: předobrazy, poukazy na církv. rok, náboženská cvičení (na př. „Ježíš na hoře olivetské“, „zelený čtvrtek“, „po-božnost na zelený čtvrtek“).

14. Návrhy k debatě o nové učebnici:

1. K biblické dějeppravě buďte připojeny dějiny církve katolické.
2. Látka starozákonní budiž omezena proti Schuster-Meyovi (které články měly by se vypustiti?)
3. Perikopy nedělní a sváteční nebudtež pojaty v bibl. dějeppravu,
4. Vypravování drž se přesně Písma sv. s výjimkou jen tam, kde by byla těžká vazba pro děti.
5. Pokud se týče uspořádání celé knihy, doporučuje se úvod: o vzniku a zachování Písma sv. a po třech hlavních dílech krátké dodatky (souhrn).
6. Pro jednotlivá vypravování doporučují se: při člancích méně důležitých vypravování hvězdička; po nadpisu udání pramene, ale bez podtitulů; u naučných výroků kursiva; na konci citát Písma sv., který hlavně shrnuje v jádro hlavní učení, ale né při všech člancích; také sporé poznámky jako vysvětlivky anebo bránící bludnému pochopení.
7. Obrazy mají hlavně dějinné události znázorňovati a dojem jich sesílit. Velikost buď celkem 7·5 X 10 cm. Tolik ad informandum. J. S.

Různé zprávy.

Ze Spolku. Dne 26. března byla členská schůze za předsednictví arc. not. *Ant. Bendy*. Jednatel kol. *Chyba* přečetl obsírnou zprávu jednatele. Předseda osvětlil situaci v jaké se ocitají naše rekursy; mluví o výsledku je ještě předčasno. Usneseno neupustiti od rekursů a dáti právnímu jednání průchod až do skončení. Drobné dotazy ústní i písemné byly projednány v čilé debatě. Písemné dotazy předseda zodpoví sám. Po přečtení pokladní zprávy kol. *Oliva* si stěžuje na některé členy neplatící. Vidělo se, že je třeba té věci každou schůzi věnovati pozornost, pokladník požádán, aby každou schůzi referoval o stavu pokladny a dána mu moc, aby na liknavé platící členy nastoupil cestu právní. Přijetím nových členů a uctěním památky úmrtí dvou členů spolku koll. *Wollmanna a Bruny*, s přáním šťastných svátků velikonočních, skončil schůzi.

Upozornění. Kollegové, kteří potřebovali informaci o lázních v Poděbradech, uchylovali se blahé paměti na † kol. Šrámk. Tu úlohu jistě záslužnou, převzal dobrotivě kol. *K.*

Bilkovský, katech. v Poděbradech, který je ochoten v té příčině posloužiti radou.

Katechetský spolek salzburský. Na valné hromadě účast členů 34. Bylo 5 schůzí měsíčních a 5 schůzí výborových. Předmětem jich bylo: Redukce otázek katechismu, nové vydání zpěvníku, brožura Dra Krause „práva katechetů v Rakousku“, povznesení katechetického vyučování se stanoviska didaktického, methodického a paedagogického, organisace spolková, o účasti na katechetském sjezdu v Mariazellu, sv. Gabrielu, o náboženské učebnici Pichlerově. Spolek má 302 členů. Nevyšel nikdo, přistoupilo 11, zemřelo 13. Spolkovým orgánem jsou Christlich paed. Blätter, roč. 20.000 K. Členský příspěvek na rok 1924 je 10.000.

Katechetský spolek štýrský měl valnou schůzi 31. ledna. Čítá 493 členů řádných a 87 podpůrných; pokladní hotovost půl druhého milionu korun. Spolek nezapomínal nuzných spolubratřích v Německu. Sběrka vynesla 32 milionů korun. Také mnichovským „Katechetische Blätter“ dáno 700.000

Ž. Univ. prof. dr. Haring měl přednášku o právních otázkách. Na př. návštěva škol. vyuč. nábož. dětí rodičů bezkonfesijních je obligátní, proto opačné rozhodnutí správ. soud. dvora je protizákonné. Katecheté nejsou povinni mít dozor v přestávkách ale doporučuje se neklásti odporu. Varuje se klasifikovati 4, neboť ordinariát v pádu zkoušky na žádost zemské šk. rady se spokojí s minimálními vědomostmi dítěte.

Z německé části Moravy. Máme nové učebnice náboženství: Katechismus (8 Kč) a bibl. dějepravu (18 Kč) Pro naše poměry drahé, ač proti dřívějším značí nepopíratelný pokrok. Příští rok přijde ještě přepracovaná učebnice náboženská od Pichlera a kromě toho pracuje Spolek kněžský na vydání nové diecéšní knihy modlitební, dle vzoru vídeňského. Ale duch obživuje. Dlužno u nás činiti rozdíl mezi školami českými a německými. Ducha prvních známe toliko ze slyšení a vlasly nám vstávají na hlavě (haarsträubend). Co učitelé dělají je neuvěřitelné a přece vysvětlitelné, uváží-li se, že $\frac{1}{3}$ učitelstva je jinověrecká resp. bezvěrecká. U německých učitelů je to lepší a přece ani z daleka ne dobré. Vláda povolila tlaku části obou národů katolických a po těch mnohých škodách zdržuje se direktních nepřátelských výnosů. Zavedením laické morálky a ručních prací stoupl počet hodin vyuč. v nemožnost. Má býti nové rozdělení hodin a proto byly vyzvány správy škol o návrhy. Tu ukazuje se, že mnozí chtějí šetřit na náboženských hodinách. Jak dlouho ještě a oklikami přijde se tam, kam se nemohlo přijít při sdělávání Malého škol. zákona, že náboženské hodiny nepatří do školní povinnosti? Jsou již školy, které náboženské vyučování jen zavěsily. Jakožto novum přistoupilo k tomu pro 3. třídu měšťanskou „pohlavní vyučování“. V Olomouci na př. svěřeno židovskému lékaři.

Co rodiče? Nadávají, kritisují, ale víc nic. Ministr školství Radě katolíků anebo Volksbundu něco pěkného slíbí anebo neslíbí a dělá dál co chce. Ještě nedovedla toho provést ani česká ani německá organizace, aby také katolíci byli pozváni do porad a anket. Tak pokračuje zkáza dále a nepřátelé s pokrokem odkřesťanění ve škole jsou spokojeni.

Co biskupové? V postě vydali pastýřský list, který důkladně probírá celou výchovnou otázku. Prospěje to? Dle dosavadních zkušeností lze snad pochybovati. Základní změna

systému mohla by teprve tehdy nastoupiti, kdyby česká (katolická) strana lidová ze zhoubného ovzduší koalice vystoupila anebo sesílila tak, že by měla rozhodný vliv na vedení školních záležitostí. Nynější politika strany basíruje na zásadě: Do ut des. Tím se principy nerozhodnou a mnohá důležitá zbraň vypadne z ruky.

Zdánlivou porážku utrpěla vláda v otázce feriálních dní. Bylo totiž nařízeno, aby 2. únor, 25. březen a 8. září byly dny školního vyučování. Ministerstvo učinilo ústupek, že děti nesmějí býti trestány i když bez omluvy rodičů se nesúčastní školy. V českých katolických listech se jásá o vítězství rodičů křesťanských. Není to klam? V jedné měšťance počtu více než 200 žáků bylo 2. února jen 17 žáků, křesťanů i nekřesťanů. Bylo to u rodičů a žáků přesvědčení víry u všech? Byli v kostele i tací, kteří jindy v neděli nejdou. Neběželo tu o náboženství ale o prázdninu. Jen to je pravda, co lze radostně uvítati: Že takový byt i zdánlivý úspěch lidu našemu vlévá odvahu. Jinak však věc ta má malý význam.

Co nám vedle rozhodných katolíků chybí, jsou pevní a uvědomění *katecheté*. Na Zjevení Páně v Čechách měl katechetský spolek, jemuž jen část katechetů náleží, valnou schůzi. Ani $\frac{1}{5}$ členů nebyla přítomna, takže hodinu se musilo čekati, aby dle stanov schůze mohla se konati. Funkcionář Spolku nařikal si před zástupcem Ordinariátu na neúčast členů Spolku, která zavinila, že ani schůze? a ani přednášky nemohly se konati. Mají biskupové naši práci oceniti, když jí není? Úmyslně uvedl jsem jeden bratrský Spolek, abych nenarazil, mohl bych však líčiti rovněž tak i poměry v našich německých spolicích, byť i ne v tak strohé formě. Chybí organizace a součinnost. Nemáme katechetického orgánu — list jednoty diec. kněžské je jen výpomoc z nouze — a na založení vlastního nelze mysliti, dokud kolegové se nepohnou z klidu a nemají se ku práci. (Účastníci naší valné hromady s podivením si přečtou zkreslenou zprávu o naší valné hromadě — pozn. red.)

Další manko činí *náboženské inspekce*. Jsou nyní již visitace bez školního zkoušení. Pozdravujeme zavedení odborných inspektorů v Rakousku. Inspekce nejsou nic příjemného, ale užitečná a nutná věc pro autodidakty, jimiž naši katecheté i při svém vysokoškolském vzdělání namnoze jsou. I nejslabší

učitel po boku zkušeného a horlivého inspektora náboženského může nabýti potřebné routiny ve vyučování, ale mnohý z našich kollegů tluče (wurstelt) to dál, bez poučení, bez slyšení. „Christl. paed. Blätter“ č. 3.

Ze Svaté Země. Ze Svaté Země od roku 1914 málo zpráv přišlo na veřejnost. Víme, že i tam zasáhla litice válečná, nyní že je tam anglický guvernér, usazují se tam zionističtí vystěhovalci. Poměry v Palestýně, jakož i v Orientě změnily se během války velice. K nám dostane se nyní málo zpráv z končin těch, neboť výpravy a pouti, v době předválečné pořádané, usnuly v době války, kdy byly nemožny, a nyní teprve zase uvádějí se v život. Z jižnějších končin evropských, z Francie, z Italie a jinde, byly již loni podniknuty pouti do Svaté Země, od nás chystají se letos dvě, jedna po Velikonocích, druhá o prázdninách. Snad není proto nezajímavé, podati o palestýnských proměněných poměrech několik autentických zpráv.

Nesvornost křesťanů. Bolestným dojmem působí na každé křesťanské srdce nesvornost a nevraživost různých křesťanských společností, jak jeví se i na místech svatých. Bohužel, ve věci té nezměnilo se válkou ničeho. Tak oznamuje se z Jerusalema v polovici prosince 1923

Poslední pátek byla křížová cesta, jak koná se každý pátek na ulicích jerusalémských, velmi brutálním způsobem rušena Kopty u IX. štace. Již minulého roku pokoušeli se Koptové obtěžovati pobožnost a krátce před příchodem procesí polili celé prostranství vodou. Od týdne staví stolicí na místo, kde obyčejně klečívá františkánský kněz, který se předmodlívá. Když kavas, provázející průvod, žádal Kopta, stojícího opodál, aby stolicí odstranil, zdráhal se tento tak učiniti. Tu kavas krátce odstrčil židli od sloupu; ale Kopt ho chytil za prsa a hrozil, že mu nabije. Než, přece obešlo se to tentokráte ještě bez další nepříjemnosti. — Za týden byla opět křížová cesta, opět stála u sloupu IX. zastavení židle, naproti pak stálo mnoho koptických mnichů v bráně jejich kláštera. Když kavas, požádav dříve marně za odstranění židle, potom ji odstrčil, počali z vrat klášterních házet na průvod lavice, židle a pod. Následovaly nepříjemné výstupy, na konec pak byl ztýrán Františkán a katolíci, stojící kolem něho. Ba, s terasy klášterní házeli kamení, kusy železa atd. do úzké uličky na účastníky pobožnosti. Tak bylo několik jich poraněno, také řeholní se-

stra Františkánka dosti povážlivě na hlavě. Záležitost ta byla oznámena zemské vládě, která vše vyšetřuje. Francouzský, španělský a polský konsul byli o nepřístojnosti té zpraveni a uj mou se snad věci té i dále. — Je věru hanbou křesťanstva, že takové nepřístojnosti a pohoršení jsou v Jerusalemě možny! Po staletí koná se každý pátek na ulicích jerusalémských cesta křížová, žádnému mohamedánovi a židovi nenapadlo doposud, zbožné při tom rušiti. U první štace, která bývala v turecké kasárně, stávali vojáci uctivě vedle, dnes ještě, kdy je tam mohamedánská škola, hledí žáci a učitelé po modlících se, chovají se slušně, nikomu nenapadne smáti se, nebo nějak rušivě se chovati. Jenom Koptové nechtějí nechatí průvodu na pokoji! A jsou přece také křesťané! Vláda byla o nepřístojnosti zpravena a učiní snad kroky, aby byl pořádek a pokoj. Co bylo možno za vlády turecké, bude snad možno i nyní!

Poměry cestovní. Do Palestýny a Palestýnou cestuje se nyní jinak, než před válkou. Obavou a nepříjemností všem poutníkům bylo přistání v Jaffě. Tomu je nyní odpomoženo. Lodi jedou do Alexandrie v Egyptě, odtud pak jezdí se dráhou do Palestýny. Cestování Orientem je nyní poměrně drahé, poněvadž je tam vysoká valuta egyptská. Egyptská libra stojí nyní výše než anglická, platí se za ni přes 150 Kč. V Jerusalemě jsou doposud četné hospice národův evropských, v nichž možno bydleti. Cestování je dražší, ale také pohodlnější. V Palestýně je mnoho nových drah, a jezdí se tam automobilem.

Mementote membrorum Societatis vestrae!

V dubnu zesnuli v Pánu:

C. Th. dr. Leopold Wollmann,
katecheta obč. šk. chl. v Příbramě
rodem z Lysé v 52 roce věku svého.
Raduj se s Matičkou Boží, k níž jsi
na Sv. Horu putovával!

Jaroslav Bruna,
katech. obč. šk. chl. v Karlíně,
8. dubna ve věku 51 roků,
jehož tragický osud dojal ty, kteří
ho znali.

Slovy jeho oblíbeného Misere z Troubadouru loučíme se s ním: „Pane, ach pomiluj tu duši drahou, kteráž k trůnu Tvému se blíží.“

R. i. p.!

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXIX. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 6.

ROČNÍK XXVII.

Cesta ze zmatků.

(Vyňato z orgánu řec. katol. duchov. „Dušpastyr“ v Podkarpatské Rusi roč. 1. č. 3 a 4.)

Článek ten, psaný lahodnou ruštinou (nikoli maloruštinou) jakožto spisovným jazykem, ilustruje neblahé poměry našich duchovních bratří, ale i pro nás je instruktivní k uvědomění si toho, co znamená *organisace*:

Šestý rok tomu, co velká revoluce stvořila naši zemičku, která po tu dobu neexistovala a která na mírové konferenci v Paříži se dobrovolně připojila k Československu a pode jménem Podkarpatské Rusi dostala se na mapu.

Naši politikové nadšeně horovali, za jakých skvělých auspici stalo se to připojení v Praze. Uváděli roztomilé momenty projevů bratrského národa českého, přesvědčující nás, že v nové vlasti nalezneme čest a lásku, čehož jsme si vždy tak přáli, ale nikdy nezakusili od našich bývalých vládců.

Jinak myšlenka i problém připojení vznikly již v prvních dnech r. 1919, ale určitý charakter vzaly na sebe tehdy, když *vyslanec presidenta Masaryka kapitán Písecký* ujistil nás bratrsky, že stav a osud Podkarpatských Rusínů bez výjimky a vším pádem bude daleko slibnější, lepší a bezpečnější, jestliže se připojí k Čechům, jak tomu dosud bylo, neboť bratrský český národ bude se starati ochotně a láskyplně, aby splnil naše kulturní a materiální potřeby a takový blahybyt stvořil, v jakém Rusíni nikde na světě nebudou. Neboť Čechové budou si pokládati za čest, budou-li moci učiniti Rusíny šťastnými a spokojenými ve svém státě. Svědkové těch krásných slibů jsou ještě na živu.

Jestliže Maďaři zatím stále odkládali určení našich hranic a již s komunismem koketovali, v něž také hned potom vskočili, nastal pro nás rozhodný okamžik, nutící nás ptáti se slovy evangelia: *Pane, ke komu půjdeme?*

My tehdy po prvé stáli na svých nohách a uvažující o své situaci tak se rozhodli, že za takovýchto poměrů nejlépe bude přikloniti se k českým bratrům.

Loyálně přiznáváme, že naši bratři Češi mnoho našich přání svědomitě splnili. Úřednictvo i učitelstvo státní dobře je placeno, starali se o kulturu atd., *ale duchovenstvo ponecháno je osudu Lazara ve sv. evangeliu*: „toužíc nasytiti se drobty padajícími se stolu bohatcova...“ Proč?

Český stát, jak známo, je nyní silně antiklerikální, obviňující víru katolic-kou a duchovenstvo z těch nacionálních úrazů, k nimž státní moc zneužívala církve a duchovenstva pro své světské cíle, což však je zřejmým poblouzením. *Nebo není nůž vinen, který řeže, ale člověk, který jím řeže.* Podobně nebyla církev a duchovenstvo příčinou oněch běd nacionálních, nýbrž politická moc.

Dle toho je jasno, proč někteří přistěhovalci, neznající našich poměrů, upadli v osudný blud, že by i u nás mohli získati půdu pro svůj anti-klerikalismus.

Kdo pozorně tu otázku studuje, pozná hned, že *u nás pro antiklerikalismus není místa*. Historie a zkušenost dosvědčují, že to neblahé, bludné napětí tam nenašlo domova, kde duchovenstvo je ženaté jako na př. ve východních církvích schismatických a protestantských heretických. Příčina toho zjevu spočívá v tom, že ty církve státem jsou zotročeny, pozbyly své životnosti a staly se zcela nezpůsobilými k nějakému odporu proti útokům vnějším i vnitřním. — Druzí vykládají ten fakt tím, že ženaté duchovenstvo žijící rodinný život, netvoří ze sebe přísně oddělenou kastu, ale jednak svým působením, jednak konvencionálními styky s různými rodinami, je v důvěrnějším kontaktu se světským elementem, s nímž přátelsky se spojující, získává pro sebe blahovůli i vrstev vládnoucích.

Díky Bohu u nás antiklerikalismus nemohl zapustit kořeny, to dokazuje i ten resultát, že kdežto mezi Čechy je jeden milion bezkonfesijních, jimž není třeba ani náboženství ani církve ani kněží, u nás ten náboženský krach ani neexistuje, neboť *našemu národu je třeba i náboženství i církve i kněží, ovšem tím způsobem, aby výživa duchovenstva bezprostředně lid nezatížila*. V tom spočívá i obtíž řešení otázky.

Největší filosof starověku Plato učí: „Omnis humanae societatis fundamentum convellit, qui religionem convellit.“ Dále jest jisto, že nikdy neexistovala společnost bez duchovenstva — a co více — taková společnost ani existovati nemůže. Společnosti je tak nutné náboženství jako tělu duše. Dle učení sv. Tomáše Akvinského: „jako duše je formujícím principem těla, tak i duchovenstvo (ordo sacerdotalis) je formujícím principem společnosti lidské.“ Pravdu tu uznávali pohané i křesťané. Tak dle Vergilia Eneáš, domnělý zakladatel Říma byl nejen heroem, ale i knězem.

Dle toho přesvědčení státy v-u-de držely náboženství a duchovenstvo pod svou ochranou, k čemuž je nutkala nejen sebeobrana, ale i obrana obecného pořádku, neboť vše co stát činí pro náboženský na svůj prospěch to činí. Intelligenti v historii zkušenosti a nikoli povrchní vědí, že i národ ngramotný cítí instinktivně tu pravdu. *I náš slavný prezident — Masaryk — nedávno apoštolskému nunciu vyjevil svoje přesvědčení o předležitosti náboženství a povolání duchovním.*

Stát nelze si představovati jako jednoho východního despotu, který dle nálady svých nahodilých kapricí, vládl svým poddaným jako pariúm t. j. bez zřetele na jich vůli a přání. Obecně je známo, že občané nejsou pro stát, ale stát pro občany, následovně tedy představitelé státu jen tehdy budou na výši svého povolání a úkolu, půjdou-li jednáním svým vstříc spravedlivým tužbám občanů. *A tu jsme u „punctum saliens“, zda-li je spravedливо to přání věřících, aby stát platil jich duchovenstvo? Odpověď je snadná.*

Považuje-li stát za svou povinnost stavět pro bohaté krásné opery a divadla, dávat hojně subvence na vydržování herců a hudebníků, zařizovat sady, vydržovat úředníkům svým automobily a šoféry a j., jeví se také spravedlivou blahodárnější tužba jejich, kterou má splnit, totiž placení jejich duchovních.

Jelikož tedy zařízení demokratického státu má odpovídati vůli národa, jest patrné, že jeho zařízení jen tenkrát představují vůli národa, jsou-li uskutečněny jeho opravdové a spravedlivé potřeby čili jak v našem případě shrneme „su-

um cuique“ a není-li stranický vůči stranám hledajícím své právo, neboť dle slov sv. Augustina: „*Spravedlnost je základem států a bez ní státy jsou jen dou-pata lotrů.*“

Státy jsou potud šťastny, zdravý a schopný života, dokud v nich žijí občané pobožně a žádají si duchovních, naopak prázdné církve a pohrdání kněžími jsou nezvratným znamením úpadku živototvorných sil národa, utápění jeho v záhubě cynismu a nemravu, což vede strany k rozvratu a bankrotu, jak to dosvědčuje historie starého Říma a dnešního Ruska.

*

Na základě toho stavu deputace duchovenské již pět týdnů usilují o to, aby zlepšily neblahý stav duchovenstva a prostřednictvím vlády učinily konec nedorozuměním mezi věřícími a duchovenstvem, aby nastal mezi oběma stranami žádoucí mír

Ale platy duchovenstva jsou ještě v tom zmatku, v jaký je uvedl známý a neblahý „plakát“ Brejchův a odkud tu otázku nepodařilo se ještě nikomu vyprostiti. — Moc státní uznávajíc, že nemůže se sebe svrhnutí zodpovědnost zařízení Brejchova (v němž „rokovinu“ zrušil), přisoudila nějakou rekompensaci za odňatý plat, ale i té rekompensace polovina zůstala nevyplacena i na Podkarpatské Rusi i na Slovensku (kde známo první polovina byla teprve nedávno vyplacena). Situace je nyní taková, že nutno se starati i o vyplacení druhé poloviny prisouzené sumy a definitivním vyřízení duchovenských platů, neboť duchovenstvo nemůže zůstat nadále v nedostatku otázky své výživy.

Diecéšní správa Mukačevská v uvážení a předpokladu té nenávisti, kterou naši bratři způsobili mezi našimi věřícími proti dávnému způsobu církevního placení, ve svém memorandu předložili jeden projekt — před dvěma roky — bývalému ministru Šrobárovi, v němž jako „modus vivendi“ navrhuje se ten způsob řešení té otázky, aby duchovenstvo, pokud se týče platu svého, rozdělilo se na třídy a otázka jeho výživy tím způsobem provisorně se upravila. Ministr přiznav těžké postavení duchovenstva, do něhož upadlo (nikoli svou vinou, nýbrž vinou Brejchy, bývalého představitele vládní moci) ochotně přijal ten způsob úpravy otázky, ale — sicuti figura docet — nesplnil daného přání.

Následkem toho dilemmatu platy duchovenstva stojí i dále na dřívějším svém bodu, jako nějaká nerozborná stěna a hledíc k tomu, co se stalo, co se mělo státi a co se nestalo o uklizení té otázky, konsekventně každý člověk zdravě myslící musí dospěti k tomu přesvědčení a závěru, že od té úsilovné bídý nelze jinak pomoci, než tím, že svůj boj za existenci přeneseme s pole neúspěšných memorand na arénu politickou, následující slova žalmisty Páně: „*Nedoufejte ve vládce zemské, u nichž není spásy.*“ Duchovenstvo musí býti si vědomo, že otázka a osud jeho platu musí se řešiti — bohužel — ne v Praze, nýbrž v mezích našich farností. Po tolika nezdarech a zkušenostech neupřímnosti chopme se sami díla a začněme agitovati při moudrém objasnění nynějšího nesnesitelného stavu, pod jehož tíhou trpí nejen duchovní ale i víra naše a naši věřící.

Opětujeme, že u nás v národě není antiklerikalismu. Národ tou měrou přeje si mít kněží, že i negramotné bafušky přijímá ve svou lásku; tak směšný, smutný a ohavný zjev u jiných národů nenajdeš. Věřící brzy pochopí, že zájmy

jejich a kněží jsou stejny a doposud všecko nedorozumění vycházelo jen odtud že věřící odepírají] — dle dávného způsobu — vydržovati duchovenstvo. Ale tu snadno lze odpomoci. Est modus in rebus. Oni vědí, že úředníci se platí z daní, jakož i to, že daně platí se pro potřebu státu. Stát skládá se z občanů, kteří potřebují nejen světských úředníků, ale i kněží pro svou duši. *Stát také je povinen a kromě toho má i zájem, aby hledal a našel způsob, kterak by se splnily i takovéto potřeby jeho občanů.*

Všechn úspěch závisí na tom, aby občané demonstrovali, že neústupně žádají okamžité upravení platů svého duchovenstva. *Nyní nadchází volby do parlamentu.*)* Výborná příležitost k rozřešení té otázky. Třeba v každé farnosti sezvati věřící na konferenci a tam prohlásiti, že až potud nevstoupí ve spojení s takovou politickou stranou, pokud ona nevezme na svůj program úpravu platu duchovenstva. V konstitučním státě rozhoduje o všech otázkách vůle voličů. *Voliči mají právo usilovati a projevit, že nebudou trpěti, aby duchovní jim sloužící byli nevšimánými parii v řadě ruské inteligence. Národ přeje si míti duchovní a o jich výživu stát povinen je se postarati, jak tomu bylo dříve.*

Zvítězí-li takový duch ve farnostech a rozhostí-li se v duších věřících, tehda představitelé státní moci, přinuceni politickými stranami, budou věděti jak naléztí způsob, jak upravit otázku platů duchovních, neboť rozřešení záležití jediné na vůli vlády, ale vůli tu mohou toliko voliči si podmaniti.

Po objasnění stavu a ustavení organisace dlužno přání voličů na nějaké schůzi předložiti a napsati v protokol a zaslati do kanceláře strany, k níž voliči přísluší, aby ona to přání postarala se přednésti a o svém postupu uvědomila voliče. „*Qui non est mecum, contra me est.*“ Pakli by se nenašla strana, která by v krátkém čase na př. ve 3—8 dnech nedala odpovědi, té třeba odpověděti slovy sv. Lukáše: „Pakli nepřijmou vás, vyrazte prach z obuvi své . . .“ Votum nedůvěry jí vysloviti a k jiné kulantnější se přikloniti.

Naše věřící k takovému jednání přivéstí bude snadno, neboť svým přirozeným bystrozrakem v brzku pochopí, že se tu *nejedná o nějaké brímě*, naopak že to brímě, které do nedávna bylo na jejich bedrách, přesune se na bedra státu, protože on i ve svém zájmu jest povinen všecku kulturní práci honorovati, již účel státu i občané vyžadují.

Slovem: agitovati, organisovati, pracovati třeba každému z nás a nejdobrotivější *Hospodin požehná pracem našim a vyjdeme ze zmatků.* Bůh s námi!

Přeložil red. Slaviček.

Biblická dějeprava — nejlepší náboženská čítanka.

Proti těm, kteří časem horují o zavedení jakési čítanky katechisované, můžeme uvéstí, že máme biblickou dějepravu, která překoná každou čítanku.

Uveďme jen na paměť slova, jimiž ji doporučuje proslulý spisovatel pro mládež Krištof Schmid († 3. září 1854), a uvědomíme si tu velikou cenu její a spolu rozluštíme si otázku, proč dítěti je nejmilejší knihou mezi knihami.

To je zajisté zkušenost, kterou může zapíratí jen ten, kdo zavírá oči před pravdou.

*) Již se staly.

Ze všech příběhů jsou biblické příběhy nejlepší, praví Krištof Schmid. Tu vše žije, vše roste před očima, místo děje je vždy určité.

Všude jsme ve skutečném světě, máme tu hory i údolí, stromy, skály, prameny a pohoří. Čas děje udává se. Brzy je jitro, tu večer, tam horské poledne. Brzy doba žní, brzy stříž ovec, brzy vinobraní.

Celá viditelná příroda účastní se. Slunce svítí, hvězdy se třpytí, duha plesá se v příbězích těch.

Tu je žitniště, onde vinice, tam zahrada olivová.

Příroda je zalidněna živými tvory, kteří jsou vyliční dle své povahy.

Při vší zevrubnosti biblické vypravování nezabíhá nikdy do titěrností.

Tu nelíčí se ani východ slunce, ani krajina, aby tím postup vypravování nebyl zdržován.

Osoby jednající nejsou přeludy, mlhavé stíny; jsou to lidé, kteří mluví a činí jako my.

Všichni vzati jsou ze skutečného života, představují se nám ve svých pracích domácích a venkovských, uvádějí se mluvící.

Ale nehovoří mluvou jako v knihách bývá, nýbrž mluvou srdce a přírody, obyčejně úsečnými slovy, která vyjadřují dokonale náladu mysli.

Poučky bývají namnoze ještě významější nad slova.

Charakteristika je nepřekonatelná, plná přirozenosti a pravdy, nezřídka obsahuje též ještě vnější postavu, jako u Esaua, Josefa a j.

Co však ještě více životnosti do příběhů přináší, je divuplnost událostí, patrnost situace, dramatický postup jednání.

Biblická dějeprava má vysokou cenu, pohlédneme-li k mravouce.

Je vysokým, velikolepým, živým obrazem mravů, zobrazuje mravní povahy všeho druhu.

Není ctnosti ani nepravosti, aby nebyla tu na více lidech zcela dle života vyličená, při čemž protivy obyčejně ještě působí dojímavě.

Ctnost pobádá k následování, nepravost pak působí nechut i ošklivost.

Charaktery biblické nejsou ideály, ani anděly ani ďábly nýbrž lidmi.

Při vší velikosti ctnosti mají ještě lidské stránky, při vší zvrhlosti ještě šťastná okamžení, své dobré.

Staví nám ctnosti před oči, kterých nabýváme, nepravosti, do nichž i my klesnouti můžeme.

Mravnímu líčení dodává největší ceny to, že utvrzuje, ze kterých zřidel ctnost i nepravost prýští i že životem mnohých osob se dokazuje, kterak mohou buď dospěti k podobnosti Boží neb stupeň po stupni káceti se v propast záhuby časné i věčné.

P,

Různé zprávy.

Ze Spolku. 4. schůze členská katechetů 23. dubna 1924 svolána za tím účelem, aby upozornění byli kollegové, by v případě vrácených rekursů kvůli odepření osob. drahot. přídatku katechetům Velké Prahy neopominuli v době 14denní rekurovati k další instanci: — *Kol. Hála* podal návrh o stahování tříd, aby se třídy nestahovaly do počtu 60 dětí, jenž by se odevzdal zemské škol. radě, ministerstvu školství a samému p. ministru školství a osvěty.

5. schůze katechetů dne 21. května 1924. Předseda *Ant. Benda* oznamuje svoji intervenci ve věci kol. Sobotky a Malého (0/0 služba). Dostal přípis od nejd. arc. konsistoře, jako odpověď na upozornění ve příčině zápisu do škol na konci škol. roku; s ujištěním, že i v zem. šk. radě bude ústně i pís. zakročeno a duch. správcové vybídnuti v Ord. Listě; což se stalo. — Vyřízeny odpovědi kollegům.

Divné jsou cesty úřadů. Katechetovi vnitřní Prahy na žádost datovanou stížnostní komisi Velké Prahy, poslána odpověď Okresním školním výborem na Kr. Vinohradech!

Dne 4. června ve 4 hod. bude vycházka do kostela křížovnického, kde o jeho zajímavostech historických a uměleckých bude přednášet kol. Dr. Hrudka. — Účast budiž hojná!

Kladenské učitelstvo a žactvo podle náboženského vyznání. Ze žactva škol obecných a občanských je podle „Dělnických Listů“ katolíků 55.8 procenta, bez vyznání 38.03 procenta, českoslov. 4.02 procenta, evangelíků 1.33 procenta, ostatních vyznání 0.74 procenta. Z učitelstva je katolíků 64.7 procenta, bez vyznání 30.5 procenta, československého vyznání 2.36 procenta a evangelíků 2.36 procenta.

Cizí střední školy v naší republice jsou tři: ruské ref. reálné gymnasium v Praze, ruské gymnasium v Mor. Třebové a francouzské reálné gymnasium v Praze. Ústavy tyto navštěvuje 684 žáků. Naše střední školy v cizině jsou 4 a to v Petrovci (SHS.), ve Vidni, v Dijoně a v Saint Germain en Laye (Francie). Školy ty navštěvuje 836 žáků.

První obec, kde katoličtí rodičové zažádali u úřadů za katolickou školu

s katolickými učiteli, je Ústí u Hranic na Moravě. Příkladu jejich měli by následovati i rodičové jinde a domáhati se svých práv.

Jihoslovanské školství. Záhřebská „Riječ“ provádí srovnání mezi stavem školství v Jugoslavii a v naší republice. Přichází k tomuto závěru: Pokud se týče vysokého a středního školství Jugoslaviie, není příliš požadu za naší republikou — jihoslovanské ústavy jsou ovšem mnohem mladší a nejsou tak dobře vybaveny. Naproti tomu počet měšťanských škol v SHS nesnese ani srovnání se stavem měšťanských škol v ČSR, o čemž svědčí poměr 89 : 1564, veliký jest rozdíl v počtu hospodářských škol 70 : 500, a v počtu různých praktických učilišť. Největší pro Jugoslavii rozdíl jest však ve školství základním: 6747 škol obecných v Jugoslavii proti 13.633 školám téhož druhu v ČSR a v počtu žáků na obecných a měšťanských školách (284.490 proti 2.186.320!). To jest ovšem důsledek dlouholeté poroby a vlády cizinců.

Laciné kapesní vydání Pisma sv. Nového zákona. Nákladem Dědictví Svatojanského vyšlo právě třetí vydání Evangelii v kapesním formátě. Značným darem světců p. biskupa Dra Ant. Podlahy bylo možno snížit cenu této úhledné knížky, čítající 290 stran, se 6 K na pouhé 3 K, a spolu i snížit cenu dříve vydané části druhé Nového zákona, obsahující Apoštolář a Skutky apoštolské, čítající 636 stran, s 10 K na pouhých 5 K, kdo zakoupí obě části najednou, obdrží je za 7 K (místo 8 K). Naskytá se tak příležitost šířit Písmo sv. Nového zákona za neobyčejně levný peníz. Příhlášky přijímá Dědictví Svatojanské v Praze-IV., 35.

N. 5089. Duchovní cvičení pro kněze r. 1924 budou:

1. V arcib. semináři *Pražském* od 14. do 18. července v jazyku českém (příhlášky do 8. července) a od 21.—25. července v jazyku německém (příhlášky do 15. července), za byt a stravu 70 Kč.

2. Na sv. *Hoře* u Příbrami první kurs od 4. do 8. srpna, druhý kurs od 18. do 22. srpna; byt a strava v klášteře.

3. V koleji OO. Redemptoristů u sv. *Anny v Planě* (německy) první kurs od 7.

do 11. července, druhý kurs od 14. do 18. července, třetí kurs od 4. do 8. srpna.

4. U OO. Františkánů v *Zásmukách* od 30. června do 4. července.

5. V klášteře *Emmauzském* v Praze (německy) od 28. června do 2. července.

6. V klášteře *Tepelském* (německy) od 30. června (o 1/2 6. hod. več.) do 4. července; může se účastnit 10 světských kněží.

7. V klášteře Františkánů v *Chebu* od 30. června do 3. července německy. Strava a nocleh v klášteře.

N. 4430. **Zápis školních dětí pro školní rok 1924/25. Povinnost rodičů posílati dítky na náboženskou výuku.** Podle § 1. školního zákona ze dne 13. července 1922 č. 226 Sb. z. a n. náboženská výuka jest povinná; podle § 3. téhož zákona žáci vyznání, která jsou státem uznaná, mohou býti sprostěni této povinnosti okresním školním úřadem, požádají-li o to písemně nebo protokolárně jejich rodiče nebo jejich zástupci. Při zápisu škol. dětí na rok 1923/24 bylo pozorováno, že se někde na dítky i na rodiče přímo nebo nepřímo působilo, aby dítky byly odhlášeny z náboženské výuky a proto se někde katolické dítky v počtu značně nápadném neúčastnily této výuky. Podobné nebezpečí hrozí náboženské výuce od nepřátel i při zápisu, jenž bude na konci školního roku pro příští rok. Důst. pp. duch. správcové upozorněte katolické rodiče s kazatelny na přísnou povinnost pečovati o náboženskou výchovu svých dětí (parentes gravissima obligatione tenentur prolis educationem tam religiosam et moralem . . . pro viribus curandi, Can. 1113 C. I. C.) a že těžce hřeší, kdo nekonají této povinnosti. Kdyby se někde dala nepřipustná agitace, aby dítky byly odhlašovány z náboženství, jsou důst. pp. duchovní správcové a katecheté ve svědomí zavázáni, hledati zákonné ochrany, zakročiti sami nebo s pomocí spolků katolických rodičů a přátel křesťanské výchovy a věc ihned oznámiti arcib. konsistorii.

Největším a nejlacinějším zpěvníkem jest Kancionál vydaný Dědictvím Svatojanským, jehož jest ještě značný počet výtisků na skladě. Jsou to dva silné svazky, čítající dohromady 760 stran a obsahující 820 písní s nápěvy. Cena obou svazků dohromady snížena byla na pouhé 3 K (s poštovní zásilkou 6 K 50 h). Každý katecheta

by měl užiti této příležitosti a objednat si tento krásný a neobyčejně levný zpěvník. V nynější době, kdy ve škole musí také cvičiti církevní zpěv, úžasnou lácí tohoto Kancionálu přichází se mu vhod. Zároveň byla cena dvousvazkového Průvodu varhan k tomuto zpěvníku snížena na pouhé 4 K (s poštovní zásilkou 10 K). Přihlášky přijímá Ředitelství Dědictví Svatojanského v Praze-IV., 35.

Dráhy v Palestýně. Z Egypta vede do Palestýny pohodlná dráha u El Kantarah přes průplav Suezský; jde bývalou cestou karavan přes Katie, Chan Junis kolem Gazy, u Ramleh a Ludu spojuje se s dráhou, vedoucí z Jaffy do Jerusaléma, kromě toho vysílá ještě u Dhennebe odbočku k jihu do končin bývalé Bersaby.

Mohli bychom se nyní, putující do Jerusaléma, vyhnouti skoro zcela plavbě po moři, kdyby poměry dovolily jeti dráhou maloasijskou, čili anatolskou. Jestliž dráha ze Skutari v Malé Asii, vedoucí do Aleppa, odtud pak přes města Homs, Damašek, Derat do Haify pod Karmélem hotova. Tu bylo by třeba lodí přeplaviti se jen úzký Bosporus, ostatně mohli bychom po suché zemi železnici dojeti až do Svaté Země a Jerusaléma. Než tento směr jest nám prozatím odložiti, dokud neupokojí se poměry v Malé Asii.

Nejstarší dráhou v Palestýně je trať železniční z přístavu Jaffy do Jerusaléma. Byla vystavena roku 1892, je 87 km dlouhá, byla původně úzkokolejná, nyní je upravena na normální rozepjetí kolejné, jako všechny ostatní dráhy palestýnské a syrské. Denně jezdí tu nyní dva vlaky každým směrem, jede se z Jaffy do Jerusaléma skoro 5 hodin. Je to ovšem jízda dosti zdlouhavá, karavany však potřebovaly k tomu dříve dva dny.

K této nejstarší dráze připojuje se tedy k jihu zmíněná již trať přes Gazu do El Kantary u průplavu Suezského, k severu pak trať vedoucí přes Nabulus, Dženin ku dráze, spojující přístav Haifu s Deratem v Zájordaní v oblasti řeky Jarmuku.

Touto novější sítí dráh železničních jest umožněno poutníku palestýnskému bez obtíží navštívit všechna památná místa Svaté Země. Z Alexandrie převezme nás dráha přes řeku Nil, jeho ramena a četné močály do El Kantary na průplav Suezském. Odtud je do El Ariše 150 km, dále do Raffy 50 km, do Luddu 116 km, z Luddu do Jeru-

saléma 67 km. Od hranic egyptských je tedy dráhou do Jerusalema celkem 382 km. Dráha tato vede nás starobyloou cestou karavan. Tudy asi kráčel před věky Abraham, tam vedli madiánští kupci prodaného Josefa do Egypta, touže cestou šli Jakubovi synové nakoupit obilí, týmiž končinami bral se rozradostněný starý Jakub, aby uzřel svého milého Josefa, než sestoupí k otcům. — U Gazy vstoupíme na půdu bývalých bojových Filistínů, proti nimž vedl úporné boje mocný Samson, až v tomto městě tragicky zahynul. — Nádraží jerusalemské je na západní straně města nedaleko Sultánova Rybníka a pod starým Sionem. — Z Jerusalema můžeme automobilovou drožkou zajet si do Betléma, k Jordánu a Mrtvému Moři. Po válece je totiž v Palestýně poměrně více osobních a nákladních aut, zvláště mnoho z továren Fordových v Americe. Roku 1921 bylo již tam přes 200 těchto vozův.

Z Jerusalema můžeme dráhou znsedět do Sichem-Nabulu a na Karmel Haifu. Vyjždíme tímže nádražím na západní straně Jerusalema, jako jsme přijeli z Egypta, jenom že v Luddě obracíme se k severu. Odtud jest až do Haify 100 km. Jedeme nejprve na rozhraní roviny a hor efraimsko-samařských, do nichž pak zahýbáme směrem východním k Sichemu Nabulu. Tam obrací se železniční trať k severu, aby kolem Dženninu zavezla nás na rovinu Esdrelonskou. Dosáhnuvši této nížiny, dává se dráha opět k západu podél řeky Kisonu, končí v Haifě, nad níž se vypíná ve výši 170 m památný posvátný Karmel. Z Haify vede ještě pobřežní dráha do nedaleké Akky, starého to města Ptolomais.

Do Nazaretu dostaneme se ze stanice Affule na dráze spojující Haifu se Zajordáním a Deratem; ze štace té máme přes El Mesraa do Nazaretu asi 2 hodiny. Jedeme-li touže tratí až do Samachu, jsme na jezeře Genezaretském. Odtud můžeme lodí navštívit všechny význačnější místa tohoto krásného jezera, na němž náš Pán tak rád prodléval.

Cestování a putování Svatou Zemí stalo se tedy v nynější době snazším a pohodlnějším. Nemusíme jezdit na koni, karavanou, jak vykládají o tom Martin Kabátník, Jan Hasištejnský z Lobkovic, Josef Chmelíček, I. Z. a jiní. Pozbylo sice takto putování něco kouzla, ale stalo se za to přístupnějším všem,

Dr. Rudolf Z h á n ě l.

Podíl Dědictví Svatojanského na rok 1924 právě vyšel. Bude pro všechny členy Dědictví milým překvapením; jsou to tři knížky obsahu zábavně poučného; Julia Kešňaře povídky a črty »Cestou-necestou«, Aloise Dostála obrázky ze současných zápasů náboženských »Vlna zkoušky« a Prokopa Holého »Biblické povídky«. Knížky tyto čítají celkem 484 stran pěkně upravě. Krámská jejich cena jest 14 Kč. Členové obdrží je v příslušném na odběrné listky, vyznačeném knihkupectví za poplatek 2 Kč ve prospěch Dědictví a 50 h knihkupci u vydání podílu. Podíl tak bohatý vyžadoval velikého nákladu, i jest žádoucno, aby hojně nových členů k Dědictví přistupovalo; vklad obnáší 80 Kč jednou pro vždy. Přihlášky přijímá ředitelství Dědictví Svatojanského v Praze IV., 35.

Katechetische Blätter, red. dr. Göttler Mnichov, organ Spolku německých katechetů. Sešit 5, 6, ročník 49. Obsah: Eine katechetische Welt-Zentrale — Die hl. Messe (litvig) — Die thematische Katechese bei den Alten — »Jungfrauen, welche dem Lamme folgen« — Davids Sorge für Gottesdienst — Sdělení — Bibliografie. Doporučujeme tento jediný německý časopis katechetský.

Definitivně jmenování byli: *František Havelka* na chl. šk. v *Pečkách*.

Konkursy: 1. Ve šk. okr. *jičínském* místo katechety řím.-kat. náb. v *Rožďalovicích*. Žádosti doložené správou školy ověřeným osobním výkazem, je zaslati úřední cestou okr. šk. výboru v Jičíně do 30. června 1924 inkusive.

2. Ve šk. okr. *pelhřimovském* místo katechety náb. řím.-katol. na obč. škole v Pelhřimově do dne 31. května 1924.

3. Ve šk. okr. *strakonickém* katechety náb. řím.-katol. na obč. šk. v *Horažďovicích* do 21. června 1924.

4. Ve šk. okr. *sušickém* místo katechety náb. řím.-katol. na obč. a ob. šk. ve *Staších*, do 20. června 1924.

5. Ve škol. okr. *vysokomýtském* místo katechety řím. katol. na obč. šk. dívčí ve *Vysokém Mýtě*, do 31. května 1924.

Při obsazování bude vzat zřetel k těm ucházejícím, kteří v žádosti výslovně se zaváží, že místo jim udělené bezpodmínečně nastoupí v den, který bude určen v dekretu. Jinak žádosti budou posuzovány jako nevyhovující konkursním podmínkám.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXIX. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 7.

ROČNÍK XXVII.

Laická morálka a náboženské vyučování.

Morálka beznáboženská je následek odkřesťanění lidstva. Kolébkou ethického hnutí, které ji šířilo jest Sev. Amerika. Po r. 1848 zakládaly se tam „svobodné náboženské obce“, které od r. 1859 tvoří jeden organismus. R. 1876 založil v Americe Felix Adler Společnost pro ethickou kulturu. Ve Francii a Anglii živily to hnutí liberální spolky. Ve Francii školním zákonem r. 1882 bylo vyloučeno vyučování náboženství ze státních škol. V Anglii byla založena r. 1887 ethická společnost, která se rychle rozvíjela; ovocem její činnosti bylo, že v r. 1906 v Anglii v několika tisících školách byla zavedena t. zv. neodvislá morálka. V r. 1892 Felix Adler šel společností pro ethickou kulturu v Německu. Ty proudy byly tam posíleny monistickým hnutím, které tam Häckel inauguroval. Učebné osnovy i učebnice byly pořízeny. Systematicky o beznáboženské morálce psali: Adler, Döring, Jodl a j.

V knize „Monismus u. Paedagogik“ (Mnichov 1913) posoudil laickou morálku Frid. Klimke ze stanoviska paedagogického. Na základě tom i vídeňský univ. prof. dr. Krebs podává úsudek o laické morálce a náboženské výuce ve Christl. paed. Blätter č. 12 roč. 1923.

1. *Který cíl výchovy stanoví morálka beznáboženská a které prostředky uvádí k dosažení toho cíle?*

Přední zastance její August Horneffer píše: „Chceme-li odpovědět na otázku, zda a kterak sebe i jiné máme vychovávat, musíme vědět, který má být cíl té výchovy. A máme-li ten cíl výchovy stanovit, musíme vůbec znát cíl člověka. Nepochopuji, jak mnozí dnešní paedagogové mohou si myslit, že nějaká důležitější paedagogická otázka dá se zodpovědět, aniž by se přihlíželo k zásadám nejobecnějším. Paedagogika souvisí nerozlučně s etikou a metafysikou jako s psychologii antropologie a aestetika. I ten, kdo se vzdaluje hlavních otázek paedagogiky, nestačí, aby nemusil sáhnouti na sousední pole.“

Který je tedy cíl člověka?

Privrženci naturalistického monismu praví: Člověk je tu jen pro ten život pozemský, k němu směřují jeho úkoly, jeho práce, jeho podniky; smysl a cíl života je pozemské pěstování a zdokonalování člověka, jednotlivého individua i celého lidského pokolení.

V naturalistickém monismu jsou některé směry, které od sebe navzájem se liší; nejdůležitější jsou: přírodovědecké, socialistické, kulturněvědecké.

Privržencům směru přírodovědeckého jsou přírodní vědy jediné směrodatny datny pro otázky výchovy — pro socialistický směr historický materialismus, založený Marxem a Engelsem — pro kulturněvědecký směr není příroda vlastně

směrodatna, nýbrž to, co člověk z přírody učinil : dějiny, řeč, literatura, umění, slovem kultura.

Slyšme některé zástupce jmenovaných směrů :

Herbert Spencer holduje v ethice hrubému utilitarismu. Vrcholem všeliké výchovné úlohy jest mu tělesná výchova individua a potomstva; při výchově rozumu má zaujímati přední místo pěstování věd přírodních a bezpodmínečné uznání věčných přírodních zákonů jest náboženstvím, které Spencer a s ním Häckel a Ostwald hlásají.

Vil. Ostwald hlásá absolutní kult přírodní vědy. Každá jiná věda, na př. dějiny, linguistika a j. je prázdnou, neužitečnou vědou papírovou. Cílem kultury je zvýšiti naši bytost; naše bytost však nezdokonalí se kulturou aestetickou nýbrž jen technickou; náboženství nemá kulturní ceny; ethika je souhrn učení, jak se člověk ku člověku chovati má.

Ellen Key zastává princip autonomního individualismu s nejradiálnější bezohledností; jediná překážka, která individualismu brání, jest vývoj lidského pokolení na základě biologie; zploditi zdravé, silné potomstvo, je posledním cílem lidského bytí (eugenie). Základem výchovy jsou vědy přírodní.

Směr socialistický staví sociální, politický a duchovní proces životní jakožto nutnou funkci stávajících materiálních produkčních poměrů, přiznává se v ethice k pozitivistickému amoralismu a k determinátnímu historismu, který udržuje silně vliv hedonistický a utilitaristický; na místě biblické dějepřavy má se školní mládež předkládati moderní nevědecké theorie o věčném vývoji světa, o vzniku života z látky neživé a o vývoji lidstva z nejnižších forem živých

Horneffer, zástupce kulturněvědeckého směru, je proti jednostrannému zdůrazňování přírodních věd ve výchově, jak je tomu u Spencera a Ostwalda. „V přírodě na člověka jsme úplně zapomněli. Je čas, aby člověk byl dosazen opět ve své staré právo.“ „Velcí mužové mají býti mládeži předváděni bezprostředně před oči a to se děje čtením jich spisů. Vychovávati, vzdělávati může jediné a jen četba, hluboké, zbožné ponoření se ve spisy básníků a mudrců starověku.“ Kteří mužové to jsou? „Ve vzdělávání lidu musí býti bible nahrazena Řeckem, Mojžiš a proroci, Kristus a Pavel Homérem a Sokratem, Thukydidem a Platonem; v Řecku rozvíjí se mravní svět, který má býti obecným statkem našeho národa. Řecké ctnosti jsou vyšší, cennější a důkladnější než křesťanská láska k bližnímu. Znalostí Řecka má se mládež učit duchu svobody. Ve škole řecké má celý národ býti vychován ve svobodném osobním náboženství, které jediné je oprávněné.“ Kdo to čte, maně se ptá, proč potom stará řecká kultura upadla, kdežto křesťanská kultura kvete.

Dle mínění Gustava Wynekena, apoštola idealistického monismu, spočívá nejdůležitější úkol výchovy v tom, lidstvo přivesti k největšímu rozvoji objektivního ducha. Kterým způsobem? Wyneken odpovídá: „Největší zjevení ducha, nejčistší zjevení jeho bytosti je krása, nejvyšší službou duchu jest umění. Proto umění je první prostředek kulturního vzdělání. Jediným povoláním ústavem pro výchovu je škola a to škola nezávislá od státu a církve, volná škola. Střediskem školy nemá býti zpráva o všelikém dobru a krásu, nýbrž živý styk s dobrem a krásnem samým, spolupůsobení a spolužití;“ prostředky : hudba a kre-

slení; kultura nahoty, koedukace, úplné poučení na poli sexuelním. Wyneken zavrhuje kult osobní. Lačná pýcha osobnosti (Persönlichkeitsbettelstolz) nezná jiného smyslu života, než krásný život individuální zaříditi pro zvířecí specii „člověka“ a to je bezkulturnost; jediným objektem a subjektem výchovy jest společnost vychovávající sama sebe; škola směřuje více a více ke zřízení podobnému internátu; člověk má býti k tomu vychován, aby své Já podřídil vyšším sociálním statkům.“

Klimke staví názory jmenovaných typických zastanců beznáboženské morálky vedle sebe, srovnává je a soudí:

Zastanci laické morálky nejsou s to, udati jednotný a jistý cíl výchovy; mají na zřeteli toliko bližší cíle a to různé.

A jelikož nejsou svorní o cíli výchovy, nejsou svorní také o prostředcích výchovy, ano jejich požadavky si odporují.

Ellen Key odsuzuje společné školní vyučování, Wyneken naopak odsuzuje individualistické vyučování a rád by děti poslal co nejdříve do společných vychovatelem, požadavek, který i socialisté mají.

Ostwald žádá záhy specialisace, Guyau naopak vidí v tom jen jistý prostředek, dospěti k úzkoprsé, krátkozraké jednostrannosti a k zhroupení.

Haeckel, Spencer, Ostwald, Key staví přírodní vědy na vrchol vyučovacích předmětů, Horneffer a Guyau na místo poslední. Horneffer staví na první místo dějepis a literaturu, Guyau humanistické — klassické studie, Wyneken aestetiku — Slovem: protináboženská reformní paedagogika vydává naši mládež všemu kolísání v denních názorech, nesjednocenosti, rozervanosti a nestálosti moderní filosofie. Mládež je snížena na pokusný objekt moderní filosofie.

(Pokračování.)

Hlas zvonů.

(Promluva při svěcení zvonů)

Napsal J. S.

„Pokož vám“. Jan 20, 19.

„Pokož vám“ — praví vzkříšený Spasitel v kruhu desíti svých věrných učedníků, když se jim po prvé zjevil. A když po osmi dnech opět se jim zjevil a tentokrát i Tomáš s nimi byl, který tehda chyběl, opět zní pozdrav jeho: „Pokož vám“. Ale jako Spasitel tímto pozdravem přál svým věrným zvláště pokoj, tak také chtěl aby jeho učedníci, kdykoli do nějakého domu vstoupí, obyvatele toho domu oním pozdravem pozdravili. Neboť u sv. Matouše čteme jeho slova: „Vcházějíc do domu, pozdravte ikouce: Pokož domu tomuto! (Mat. 10, 12). Dr. v Kr. P. Co tím chci říci? Odpověď: Že pokoj je jistě veliký a vzácný dar, že my ubozí lidé v tomto slzavém údolí nemáme nic drahocnějšího, nic sladšího nad pokoj. A to sladké ovoce pokoje přináší vzkříšený Spasitel jako z hrobu a dává svým apoštolům výslovný rozkaz, aby s pozdravem pokoje vstupovali do domů svých věřících.

M. dr.! Nástupce sv. apoštolů, náš Arcipastýř také dnes objevil se ve vašem středu; on také přichází k vám s pozdravem pokoje a jeho slovo, které od oltáře

shromážděnému lidu věřícímu mluví, je slovo vzkříšeného Spasitele: „*Pax vobis!*“ „*Pokoj vám!*“

A co pohnulo našeho p. arcibiskupa, aby dnes zavítal do našeho farního chrámu Páně? Z jaké příčiny dostalo se naší farní osadě té cti, že objevil se mezi námi? — Vy dobře víte, že příčinou jeho příchodu je *svěcení nových zvonů*. Ano svěcení nových zvonů je příčinou příchodu jeho a jiných vzácných hostí, svěcení nových zvonů je i příčinou proč já jsem vstoupil na kazatelnu, abych k vám promluvil slovo Boží. A já milerád se chápu té příležitosti promluvit k vám, když vidím jak zdejší farní osada jeví dobrého ducha a přinesla takovou obět ke cti Boha Trojjediného. Kéž požehnání Jeho zavítá i do této farní osady. Proto slovy vzkříšeného Spasitele i já přeji všem osadníkům a dobrodincům tohoto chrámu Páně pokoj. Pokoj buď vám i každému domu v této farnosti a všem, kteří o tento kostel a jeho zvony zásluhu mají. Kéž ty zvony všem těm šlechtným dárcům zvoní nyní ku pobožnosti a ke spáse, jednou však k věčnému odpočinku a věčnému pokoji. Neboť to jest jejich úkol, nikoli bouři, nýbrž pokoj mají zvěstovati, nikoli zlo mají hlásati nýbrž milost a slitování.

Proto vám ještě podrobněji chci vysvětliti, *na které povinnosti a pravdy nás pamatuje hlas zvonů*. Vyslechněte mě s náležitou pozorností atd.

1. Zvony v naší církvi mají vznešený a vzácný účel; jsou to *hlasy s hůry*, které pamatují pozemského poutníka na nejdůležitější povinnosti a pravdy. Zvony úderem hodin nejen pamatují na rychlost tohoto času a pomíjivost všeho pozemského a tak nás smrtelníky napomínají, abychom především hledali to, co je nepomíjící a věčné, čili abychom dle slov apoštola národů hledali toho, co „*svrchu je, kde je Kristus sedě na pravici Boží*“ (Koloss. 3, 1); ale i mají zcela zvláštní úkol každého věřícího pamatovati na *důležitost modlitby*.

Ano, to je první napomenutí, kterým mluví k vám ty kovové jazyky svěcených zvonů: „*Modlete se!*“ Povzneste ducha k svému společnému Otci v nebi, vzneste se na křídlech zbožnosti až ke trůnu trojjediného Boha, spojte se s anděly nebeskými, se svatými staro a novozákonními — *proste, chvalte a děkujte* v modlitbě své! M. dr. Modlitba je tak *potřebna* nám ubohým lidem v tomto údolí slzavém. Modlitba je jako vzduch duším neduživým — poskytuje útěchy a posily v hodinách tísně, přináší posilu v hodinách pokušení. „*Bděte a modlete se!*“ — volá sám božský Spasitel a také zvon s věže dává nám totéž napomenutí.

Když záhy z rána, v poledne a večer zvoní se „Anděl Páně“, je nám to pobídkou, abychom pozdravili nejblahoslavenější Pannu, ale i mysliti máme na veliké tajemství vtělení Kristova. Máme si totiž vzpomenouti s úctou a radostí, kterak P. Maria byla zvolena z millionů žen matkou Syna Božího, kterak i sám anděl sklonil se pokorně před ní, kterak pod jejím čistým srdcem Slovo, které u Boha a Bohem bylo se vtělilo, mezi námi přebývalo a bylo pokrmem svátostným naším duším.

A jako někde zvonívá se ve čtvrtek na památku úzkosti P. Ježíše v zahradě getsemanské, tak v krajinách našich zvonívá se v pátek, kdy máme vzpomenouti na *smrt* Kristova, když jsou 3 hodiny odpoledne. Nemodlíme se sice za P. Ježíše zemřelého, nýbrž modlíme se k němu zemřelému a vzkříšenému. *Děkovati* máme, že hořký kalich vypil až na dno; děkovati máme, že dobrý pastýř život

svůj dal za ovce své! Ale *prositi* máme ho, aby ovoce jeho vykoupení nebylo na nás zmařeno, abychom byli „*zhojení jeho ranami*“ (Is. 53, 5).

Tak, dr. v Kr. P., zvony pamatují nás ve významné dny a různé hodiny na *modlitbu*; když zaznívá jejich slavnostní zvuk s věže, je to napomínající hlas s hůry, jako vážný hlas prorocký, který mluví k nám: „*Modlete se!*“

2. Zvony chrámu Páně povzbuzují nás nejen k modlitbě vůbec, ale zvláště k *modlitbě ve chrámu Páně*, k modlitbě ve shromáždění věřících, ke společné a *veřejné bohoslužbě*. Zvonění, které doléhá k vašim uším, m. dr., je velmi často pozváním, abyste přišli do kostela a účastnili se přetajemné oběti mešní. Tóny svčcených zvonů jsou jako poslové, které posílá nebeský hospodář, aby pozvané shromáždil k posvátné večeři, kterou jim připravil ve chrámu Páně. Připadá to, jakoby ten dobrý pastýř s věže dolů k nám volal: „*Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a jste obtíženi a já vás občerstvím*“ (Mat. 11, 28). Tedy m. dr. přijďte, když vás zvony zvou do kostela, přijďte když se koná veřejná bohoslužba anebo nějaká pobožnost, přijďte se zřetelem na vás i vaše spolubližní!

Milý příteli není to jedno, jestliže se modlíš v kostele anebo na ulici; jestliže modlíš se sám anebo jiní modlí se s tebou. Je pravda, že se můžeš modlit všude a P. Ježíš také Samaritance u studnice Jakubovy řekl výslovně, že praví ctitelé se neobmezi jen na horu Garizím anebo na Jerusalém, nýbrž že se modlí v *duchu a pravdě* t. j. všude. (Jan 4, 23). Ale plyne z těch slov, že je lhostejno, kde se kdo modlí, že na místě nezáleží?

Dva učedníci Páně, Petr a Jan, jistě také to věděli, co jejich Mistr řekl a rozuměli smyslu jeho slov a přece Skutkové apoštolští o nich píší: „*Petr a Jan šli do chrámu, aby se tam modlili.*“ (Sk. apošt. 3, 1). A nepraví Kristus Pán výslovně: „*Kde dva neb. tři jsou shromážděni ve jménu mém, já jsem uprostřed nich*“? (Mat. 18, 20). Dva učedníci, vypravuje nám sv. evangelium, šli z Jerusaléma do Emaus; rozmlouvali cestou o P. Ježíši a ihned byl P. Ježíš při nich. A jejich srdce hořelo nábožnými myšlenkami a žádostmi, právě proto že při nich byl. Poznejte z toho, jakou moc a jaký účinek asi má modlitba, když několik se jich modlí spolu a P. Ježíš druží se k nim; když jako modlí se spolu s nimi a podporuje prosby a vzdechy shromážděných svými zásluhami.

Ale i se zřetelem na jiné máš se modlit bratře v Kristu! A proč? — Protože máš viru svou veřejně vyznávat; protože máš jiným dobrý příklad dávat. Božský Spasitel pravil: „*Tak svět světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a velebí Otce vašeho, jenž jest v nebesích.*“ (Mat. 5, 16).

Ó přicházejte tedy, duše nábožné, přicházejte do kostela, když vás tam volají zvony. Přicházejte zvláště v *neděle* a *svátky*; neboť v těch dnech má každý katolický křesťan býti přítomen mši sv. Místem však, kde se koná mše sv. je kostel; zde na oltáři obětuje se nekrvavá oběť nového zákona a kdo ji zamešká ze své viny a nedbalosti, nemá podílu na ovoci jejím. Poslechněte tedy volání zvonů, když vás napomínají, abyste se ve spojení s knězem a věřícími v kostele P. Bohu klaněli, jej chválili a velebili, jemu děkovali anebo za nové milosti prosili!

3. Konečně mají zvony ještě jeden úkol vážný a spasitelný — totiž *památovati vás na smrt*.

Ten zvuk s věže kostela není vždy radostný a slavnostní — velmi často zvěstuje smutek. V každém farním kostele je zvon, kterým se vyzvání, když nějaký věřící je blízek smrti; nazývá se *umíráčkem*, a tím jest také jeden z těch, které dnes jsou svěceny. Když ten zvon svými melancholickými zvuky se rozezvučí, zvěstuje svým osadníkům, že opět nějaký pozemský poutník, nějaký spolubratr dospěl k cíli své pouti pozemské, že nadešel mu večer a den života jeho se nachýlil. A když ten umírající dobojoval a je nesen na tiché místo, kde mrtví odpočívají, zvoní se všemi zvony a jejich zvuk mísí se s žalostnými tóny zpěváků a po případě hudby — ve smutné a dojmavé akordy. Možná říci, že zvony našich kostelů nejčastěji jsou mrtvým k službám a že v našem lidnatém městě sotva den ujde, aby nebylo slyšeli vyzváněti hranu.

Buďte toho pamětlivi, draží v Kr. P. a vezměte si z toho spasitelné naučení. Žádný z nás tu nezůstane a dříve neb později i nám nadejde večer a den života našeho se nachýlí. Člověk, jak praví prorok, je „*jako tráva která usychá, jako květ který oprchává, když dech Hospodinův ovane jej*“ (Js. 40, 6). A ten dech, moji draží, vane rychle, kde a kdy chce „*Dnes mně, zítra tobě*“ to je mluva těch zvonů, když zvěstují, že nějaký člověk je v posledním tažení anebo kdy jej nesou ke hrobu.

Proto, draží křesťané, bděte a pečujte o to, aby až přijde Pán, našel vás bdělé! Vezměte si za příklad opatrné panny ve sv. evangeliu (Mat. 25), které moudře opatřily se olejem — udrzte si lampy hořící, nedejte světlu víry shasnouti ve vaší duši a plamenu svaté lásky křesťanské utlumiti ve vašich srdcích. A nyní na konci opakují to, co jsem řekl na začátku a co jsem vám přál na začátku, to vyjadřují ještě jednou jako nejvroucnější přání svého srdce. Kéž ty zvony, které dnes budou posvěceny, všem osadníkům našim a všem, kteří něčím přispěli k jejich pořízení, jednou zvoní na cestu k věčnému pokoji! Amen.

R Ů Z N Ě Z P R Á V Y.

Ze Spolku: Dne 21. června 1924 byla schůze *členská*. Předseda Ant. Benda oznamuje opět odchod jednoho kollegy na věčnost *J. Štelly*. Památku jeho uctili členové povstáním. Dne 4 června konal spolek katechetů exkursi do kláštera Křižovníků, kde odborný, zajímavý výklad podal kol. Dr. Hrudka.

Mnoho debatováno o překvapeních v připravované úpravě platů stát. zřízcenců a spolek dává na jevo, že bdí nad zájmy katechetů ostražitě. Usneseno vyslati deputaci k poslancům lidové strany a k samému p. ministru Dr. Dolanskému za příčinou nabýti informací.

Na to přednášel Dr. Hrudka časovou přednášku o symbolice středověké. Uvedl mnohé zajímavosti a myšlenky málo známé, jaký výchovný vliv měla symbolika starých časů a zvláště ve starověku po stránce náboženské na fantazii lidu a jeho vzdělání a cítění. — Byla a jest to výchovná pomůcka

ceny velké. Studujte středověk dle inkvisice a bude vypadat jinak, studujte ho dle umění symbolického, a budete se naň dívat zcela uznaleji. —

Usneseno, že po prázdninách za laskavosti dra Hrudky podnikne se exkurse do kláštera blahosl. Anežky. Pak čten list venkovského kollegy K., na jehož návrhy částečně přistoupeno a na jiné body mu odpověděno. Po té rozpoutala se bouře nevole proti kollegům, kteří Spolek dotazy obsypávají, ale členy Spolku státi se nechť. Rozhodnuto bylo neodpovídati jim, i kdyby známku na odpověď zaslali, pokud se nestanou členy.

S přáním šťast. prázdnin a na shledanou v příštím škol. roce, schůze předsedou skončena.

Zprávu o duchovních cvičeních uveřejněnou v předešlém čísle, doplňujeme, že také v kolleji OO. Redemptoristů u sv. *Kajetána v Praze III.* budou jazykem českým

od 21.—25. července (též nocleh a strava).

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoděje č. 5. Články: *Zahrádka cyrillomethodějská* (dr. Vašica) podává v rouše lidovém životopis obou bratří *Jednota v Kristu* (d'Herbigny T. J.) spočívá v primátě Petrově. Možnost hřešiti v nástupcích je, ale nikoli myliti se, když mluví ex kathedra. Malcev (protojerej ruský) navrhuje právem vyjadřovati myšlenku katolickou rusky slovem *bezochybočnost* (neomylnost) a nikoli nepřehnost (nezhřešitelnost). *Poměr církve a pravoslavných vzdělanců k bolševismu* (Glubovskij) uvádí věhlasný list patriarchy Tichona 13. října 1918 k lidovým komisařům. *Mužové východu o unii zasloužili* (msgr dr. Zháněl), O sv. Ignáci, patr. cařihr. v době začínajícího rozkolu Fotiova. *Život sv. Josafata, arcib. polockého, mučedníka za unii.* (P. Voves.) Následuje *hlídka unionistická*: v ní zvláště zpráva o úspěšném působení našich misionářů Jemelky a Pospíšila v Americe. Dále o rozkladu sekty československé ve dva směry, z nichž ateismus Farského se neudrží a Gorazdovo pravoslaví nevemluví v duši českou. Konečně zpráva o *schůzích sekretáře* dra Hrachovského, z nichž viděti, že takový horlivý sekretář je k nepohledání. Časopis vřele doporučujeme k odbírání a podpoře.

Dušpastyr, roč. 1. čís. 6., úřední orgán řec.-kat. diecése mukačevské, redakcí „Tovaristva Katechitov Mukač diec.“, red. Dra Julia Grigašije, prof. sem. v Užgorodě.

Obsah: *Čudo istorii* (Div dějin), nadsený úvodník jest apotheosou papežství. Papež Pius XI. je 262. v řadě papežů. — *O katolickéj věře i o christijanskom žitij.* — *Pastyrskij list*, vydaný šesti biskupy haličskými a rusinskými u příležitosti 300letého jubilea mučednické smrti sv. Josafata, arcib. polockého. *Pěrvyj grěch* (prvotní hřích), pěkná katechese pro malé. *Vozzvanie k členam „Tovaristva Katechitov eparchii Mukačevskoj“.* Jedná se o přípravách k valné hromadě Spolku katechetů. *O važnosti obrazov v katechizacij* (O důležitosti .) *Sprava cerkovnych škol i učitelei našich*, neutěšený stav a proticírkevní duch v nich je vinou školní správy. *Pravoslavie i katolicestvo*, zdařilý článek apologetický již v několikrátém pokračování. *Blagodarenie po sv. pričaščeniju* (poděkování po sv. přijímání — promluva). — *Pascha ruská* (velikonoce), *obřady v Parizě* ukazuje jakým dojmem působí naše východní obřady

na francouzský lid. *Pri nogach Spasitelja*, stati asketické od Huondra S. J. v pokračování. *Amerikanska šizmatičeska rossijska cerkov pereišla na protestantizm*, kterak ruská církev v Americe neslavně skončila v protestantismu. *Oficialna čast* přináší výnosy úřední vlády církevní i světské. *Kazání: na den Božího Těla.* *Osobny vėsti* (osobní zprávy).

V předplacení stojí 50 Kč; jednotlivě 5 Kč; tedy cena k bohatosti obsahu ve všech odvětvích duchovní správy nepatrná,

Rádce duchovní, red. msgr. Vaněček. vyd. V. Kotrba. Roč. 31, č. 3.

Očišť. P. M. (o oběti). — V. po Zjev. (spánek hříšníků). — Devítník (o cšli) vesměs od J. Holý ho. — I. po Dev. Nač výmluvy. (Fr. Malý). — II. po Dev. Snahy o štěstí národů. (J. Holý.) — Příležit. o misích (Fr. Malý). — O spiritismu (Kousal). — Příklady (dr. Zháněl). — Snahy unionistické (Vaněček).

Č. 4. Cyklus postní. (Černý): Bolesti kříže. 1. Tíže kříže. 2. Hanba kříže. 3. Muka kříže. 4. Posměch kříže. 5. Chudoba kříže. 6. Opuštěnost kříže. 7. Zármutek kříže. Zvěst. P. M. (ve službách nejv. Krále. — Holý). Příležit. Dolorosae I., II., III., IV. (Fr. Malý). — Instalační (Fr. Malý). Diecesní sdružení ve Francii (dr. Zháněl).

Katechetische Blätter, red. dr. Göttler, 50. roč. č. 1., slaví tímto ročníkem zlaté jubileum. Založil je kap'an Walk r. 1875 a byl jich redaktorem 25 let. Pohnula jej k tomu zdivočilost mládeže, sotva škole dorostlé a vědomí důležitosti katechetského úřadu jako jediné záchrany. Walk byl optimistou, kdyby byl býval pessimistou, nebylo by tohoto časopisu. Od pessimismu v našem povolání chraň nás P. Bůh! Výtku, že redaktorem je jen kaplan, odbyl slovy: Faráři měli dost dlouho času přede mnou, aby založili katechetický list. Snad by přešla ještě století, než by si někdo z nich na to vzpomněl. Ostatně nechce sám psáti, nýbrž dává podnět, aby faráři a kaplani psali a doufá, že mnozí více dovedou, než on, který chce býti jen kooperátorem.

Jinou obavu pronášeli pessimisté, že časopis nenajde nakladatele. Právě, že riska se nebojí, neboť máje poctivý úmysl, spoléhá na požehnání Boží. Peněz nehledá a co časopis vytěží po zapravení honorářů, dá Spolku sv. Bonifáce pro zřizování a vydržování škol v diaspoře (mezi protestanty). Na nakladateli nezáleží tak jako na abonentech,

aby list se udržel.

A podnik se dařil. Počet abonentů rostl. Důležité otázky přicházejí na přetřes. Spor o metodě již v r. 1876. Objevují se již předchůdcové metody mnichovské; snaha o ilustraci katechismu, každoroční seznam katechetických spisů a j. Od počátku věnuje se pozornost otázce katechismové, která do sud není odbyta. Činí se výtky, že jsme více profesory náboženství a méně katechety t. j. málo vychováváme. Walk píše článek: Dobrý katecheta je lepší než dobrý kazatel.

V r. 1877 je farářem v Mörsdorfu s 300 obyvateli. Na otázku, zda jako farář bude mít čas na vedení časopisu, odpovídá: „Času dost a chuti víc ještě než jako kaplan.“ V č. 1. r. 1877 raduje se, že dosavadní program došel uznání a schválení nejlepších listů literárních a pastorálních. Bez pochyby od něho je článek: „Schweigen oder reden“. V něm praví, že po celém katolickém světě je největší jednotou víry a myšlení, kdežto co se týče metody a formy, v posledním desetiletí jeví se všude velké nesnáze, jež volají k apošt. stolici o pomoc. Ke sporu o návrzích nového katechismu praví: Pro Deharba zakročiti nepovažují za svou povinnost, je však mou povinností přidržeti se svého diecesního katechismu. Časopis vedl přesně dle stanoveného programu. Jednotlivé ročníky mají zdařilá pojednání, katechese, katechetické pokyny, korespondence, recenze a j. Od r. 1879 vychází i příloha s katechetickou literaturou. Naříká si na málo pracovníků, ale více kritiků, což konečně lze říci i dnes.

Walk nezapomíná svými listy podporovati hnutí katechetické. Jak ve svůj apoštolát hluboce se vžil, viděti z toho, že jako horlivý ctitel sv. Kanisia chce založiti Spolek katechetů sv. Kanisia, jehož účelem jako spolku modlitby, je, vyprositi požehnání shůry a účel praktický, lacinější koupě katechetických knih. To se také stalo.

Jeho dílem je vydávání *katechetických příruček* u Kösel dosud 36 svazků. Od 1. ledna 1884 přebírá Kösel-Kempten na kladatelství časopisu na své risiko. Cena jich od r. 1884 zvýšena na 2.40 M. List udržuje s vlastními finančními oběťmi. Sbírá příspěvky pro černochoy v Africe, pro výchovné ústavy ve Svaté zemi, pro sv. Otce Pia IX., pro Trapisty v Mariahilf. Jakožto ctitel sv. Kanisia prosí za příspěvky pro Kanisiův zvon v Mörsdorfu, pro Kanisiův oltář v Ebenriedu, pro pomník K. Schmieda v Thannhausen a j.

Podílem srdce jeho je Spolek Dětsví

Ježíšova. K tomu účelu věnuje promluvy. První sv. přijímání chce mít důstojně oslaveno. Časopis přináší i písně k tomu účelu. V té snaze není rušen ani několikerou změnou farností, až konečně 7. ledna 1908 odbírá se na věčnost.

III. Nová éra. R. 1897 sdělení redakční přináší tuto poznámku: Někdy *katechetský spolek* prohlásil Katechetické listy za svůj *organ spolkový* a odbírá pro své členy 65 exemplářů. Tušíme a nemýlíme se, že je to Spolek katechetů mnichovských. Proto také v onom roč. shledáváme několik pojednání od členů katechetského Spolku mnichovského.

Ročník 1898 a následující ročníky stojí ve znamení t. zv. *boje o metodu*.

V roce 1900 vycházejí Katechetické listy v nové obálce a měsíčně a sešity jsou objemnější. Titulní list má obraz sv. Kanisia. Počet abonentů vzrostl, jen Spolek katechetů mnichovských měl 140 členů. Koncem roku 1901 po 27leté práci Walk odešel a redakci převzal dr. Ant. Weber (nyní universitní profesor v Dillingen). Oba nadšení nakladatelé Ludvík Huber (otec) a po něm dr. Pavel Huber zemřeli. Pro různé ilustrace získali nadaného mladého umělce Fel. Baumhauera. Od r. 1909 převzal redakci univ. prof. dr. Göttler spolu s farářem mnichovským dr. Jindř. Stieglitzem, který 3. března 1920 však zemřel.

Že časopis mohl se udržeti v bédných poměrech za války i pak míru, svědčí o obětavosti kléru německého pro svůj jediný odbor katechetický časopis. Hlavní zásluhu však má první předseda Gust. Götzl, jenž r. 1921 z Mnichovského katechet. spolku zbudoval Německý katech. spolek. Po 10měs. počet členů vzrostl z 470 na 1700 a dnes na 4000.

Z našich rovů:

Dne 18. června v rodišti zesnul v Pánu

Josef Štella

1877—1924

krátce katech. na gymn. v Kolíně a dříve dlouhá leta na obč. šk. v Pečkách.

Těžká choroba jater uvrhla jej na lůžko smrtelné po novém roce, na němž byl vzorem trpělivosti

V den sv. Aloisia byl pohřben v Ratenicích za veliké účasti lidu z celého kraje a svých žáků.

U hrobu tklivě promluvil p. uč. Simerský a p. dr. Kulač.

S Lazarem buď Ti údělem život věčný v ráji!

R. i. p.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXIX. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 8.

ROČNÍK XXVII.

Laická morálka a náboženské vyučování.

(Pokračování.)

Dr. Krebs dále odpovídá na otázku:

2. *Na jakých chybných předpokladech spočívá laická morálka?*

První klamný předpoklad je tvrzení, že morálka vznikla nezávisle od náboženství a že teprve na vyšším stupni vývoje s náboženstvím se sloučila.

Novější etnografie naopak dokázala, že u všech národů bez výminky od nejstarších dob morálka je s náboženstvím spojena, na něm založena a v něm zakotvena.

Druhý klamný předpoklad je tvrzení, že ethické pojmy o dobru a zlu nejsou absolutní, nýbrž relativní.

Spencer tvrdí, že dnešní bádání nemůže již uznávati jednotnost a všeobecnost lidského svědomí. Hellwald míní, že pojmy o dobru a zlu jsou kolísavé a subjektivní. Jodl tvrdí, že žádný psycholog národů nebude zastávati mínění o vrozených, nezměnitelných, věčných normách mravnosti.

Kdyby ta tvrzení byla správná, mravní výchova n byla by naprosto možná; vychovatel nebyl by nikterak oprávněn říci dítěti: nemáš lháti, neboť je to něco špatného, nýbrž nanejvýše by dítěti přistiženému při lži mohl říci: „Zkoumej své svědomí a co tvé svědomí má za dobré, to čiň; nevidí-li na tvé lži nic nesprávného, nýbrž naopak něco mravně dovoleného, pak lži i kdyby ti celý svět odporoval.“

Tu lze viděti, k jakým nedůstojným konsekvencím dospívá evolucionismus, jestliže jeho nauka důkladně se promyslí.

Proto tedy někteří zastanci laické morálky, aby se vyhnuli těm konsekvencím, hájí jakousi všeobecně lidskou a neměnitelnou morálku, na př. Adler, Salter a j. a vzdávají se tak základny evolucionismu a relativismu. Ale ta nesjednocenost a rozervanost moderních názorů světových má v zápětí i nesjednocenost a rozervanost v moderní paedagogice.

Naopak křesťanský názor světový se svým uznáním bytnosti osobního Boha, mravní přirozenosti člověka, duchovosti a nesmrtelnosti lidské duše má ony jisté směrnice, které mu umožňují řešiti základní otázky mravnosti.

Třetí chybný předpoklad laické morálky je, že náboženské vyučování podává zcela zastaralý názor osvětový, protichůdný modernímu názoru světovému, jaký v některých odborech zvláště fysice a přírodních vědách se hájí. Proto musí v dítěti povstati vnitřní rozpor, který vede ku pochybování a má vinu na neudržitelnosti a pokrytectví naší nynější kultury.

Klimke praví Vyučování náboženství není v rozporu s vědou ani není v rozporu s výsledky vědy nepochybně stanovenými, nýbrž jen s monistickým názorem světovým, který moderní nevěra staví na přírodovědeckých resultátech.

Nebof věčnost síly a látky není vědeckou skutečností nýbrž nedokázané, filosofické dogma monismu.

Totožnost (identita) ducha a hmoty není dokázanou skutečností, nýbrž filosofickou nemožností.

Právě tato moderní oblíbená dogmata nevěry mají vinu na té bezuzdnosti, zmatenosti a bezcharakternosti moderní kultury.

Jediné náboženství je tou mocí, která již v dítěti, jakmile dospělo k užívání rozumu, vštěpuje a pěstuje zdravé směř k jednotnému názoru světskému a utvoření charakteru.

Jen náboženství je s to, aby dalo uspokojivou odpověď dětskému, ale přece již po onom „proč?“ hloubajícímu rozumu, kterážto odpověď je tak hluboká a rozsáhlá, že se sice během let může rozvíjeti, ale nejzralejším filosofickým bádáním nedá předstihnouti.

A abychom poznali povahotvornou cenu náboženství, srovnajme výchovnou sílu, která obsažena je v Božích přikázáních, s nabubřelými frázemi beznáboženské morálky! Bude někdo doopravdy tomu věřiti, že lze čeliti náklonnostem dítěte k mlstě, lenosti, přetvářce jen napomenutím, že má dobré konati pro dobro, že má na zřeteli míti sociální dobro, největší blaho největšího počtu lidí, že má činně zasahovati ve vývojový proces lidstva a zvyšovati pokrok kultury?
(Pokračování.)

Krásný význam praporu.

(Promluva při svěcení praporu orelského J. S.)

„Ne ve množství vojska je vítězství boje, nýbrž s nebe je síla.“ 1. Mak. 3, 19.

Je tomu již 2000 let, co Juda Makabejský se proslavil svými rekovnými činy; a přece vždy s podivením pročítáme ty *svaté knihy*, které nám popisují jeho slavný život. Přesila vojska stála proti němu a jeho věrným; třikrát, čtyřikrát ano i desetkrát byli silnější nepřatelští Syrové než ozbrojenci Judovi a přece Juda vždy zvítězil s malou družinou svých věrných. Jeho věrným bylo jednou úzko při pohledu na početného nepřítele a starostlivým hlasem tázali se Judy: „*Kterak bude moci zvítěziti nás málo proti množství tak velikému a tak silnému?*“ Ale neohrožený vůdce nepocítil bázně a dovedl i povzbuditi své druhy. Právě tehda to bylo, kdy Juda Makabejský promluvil slovo památné a pravdivé, řka: „*Ne ve množství vojska je vítězství boje, nýbrž s nebe je síla.*“ (1. Makab. 3, 19.)

Ano, moji drazí, je tomu tak! Jen ve spojení s *nebem* daří se naše podniky *na zemi*: „*Bůh dává vzrůst.*“ (1. Kor. 3, 7.)

1. Shůry padá zúrodňující deštiček; shůry přichází paprsek sluneční, kterým dozrává vlnící se osení; shůry přichází pravé poznání a vytrvalá vůle; a shůry také přichází *šťěstí zbraní*. Má-li tedy tato korouhev vás vésti k vítězství a nikoli k porážce, ke slávě a nikoli k hanbě, má-li ze všech těch míst, kam bude nesena, vrátiti se s ozdobou slavného úspěchu — pak zajisté m. dr. je třeba, *aby ta korouhev byla posvěcena*, pomoc s nebe musí provázeti ty, kteří za ni půjdou.

A vy, m. dr. jste si toho vědomi! Důkazem toho je tato dnešní slavnost, důkazem toho je tato hodina, v níž na vaše přání má býti tato korouhev po-

svěcena, kol níž se řadíte, již svorně následujete a při níž s mužnou věrností, setrvatí chcete. S radostí vykonám ten svatý obřad a je mi ctí, že jste mne povolali, abych jménem církve vykonal obřad svěcení. Kéž Hospodin zástupů, kterého dle ustanovení jeho vtěleného Syna smíme nazývat *„naším Otcem“*, nyní shlédne s láskou na počínání svého nehodného sluhy a slova, která se odváží má slabá ústa vysloviti, kéž spečetí svým mocným „Amen“. Nebo ach, nespočívá vždy požehnání Boží na věci, nad níž syn prachu pronesl požehnání. Čteme v Písmě sv. výstrahu: „*Vy budete žehnati a já budu zlořečiti.*“ (Malach 2, 2.)

Otče nebeský! Nedej splnění dnes těmto slovům svým, nýbrž dej laskavě a milostivě to, za co prosím. Nakloň sluchu svého ku prosbám svého kněze! Žehnej, Otče nebeský, žehnej svou všemohoucí rukou, zatím co já tuto žehnám slabou rukou lidskou. Nebo hle, dobrý je účel, pro který se sdružují tito věrní tvoji kol této korouhve. Neboť kdyby toho vlast žádala, chtějí hájiti *pořádek, bezpečnost a svobodu* svých spolubratrů.

2. Ano, m. dr., to je váš *krásný cíl*! Přispívati k zachování a udržení *pořádku*; brániti *majetek* anebo *život* proti loupeživým útokům; nésti *svobodu* na svých kordech.

Řád, pořádek, m. dr., musí býti, má-li obstáti společnost lidská. Běh věci nemá býti ohrožen a rušen. Každý má býti na svém místě a nikdo nemá zasahovati do sféry jiného. Kdo je nepřítel pořádku, je nepřítel společnosti lidské. — A bohužel takových nepřátel je mnoho! Jsou lidé, kteří nejsvětějšími zákony pohrdají a nejen sami násilí činí, ale i jiné k podobnému zločinu navádějí; jsou rušitelé, kteří kalí stříbrný pramen spořádaného pokroku a to co dole je, chtějí zvrátiti nahoru.

M. dr.! Kde taci lidé se shromáždí, aby své anarchistické choutky započali, tam vlast vás zavolá, abyste rozvinuli váš prapor a ne dříve složití zbraň, dokud nepřítel pořádku nebude přemožen a přirozený běh věci opět zjedнан. Jiný statek, m. dr., který ochraně vašich statečných paží může býti svěřen jest *majetek* a *život*. To co někdo získal právní cestou, dědictvím, koupí aneb jiným dovoleným způsobem si zjednal nebo rozmnožil, má mu býti ponecháno. „*Svatý je majetek*“, to je věta, kterou i proletář ve své residenci uznává a jako ochrannou egidu (záštitu) na dveřích svého krámu napsal. — Ale i *život* je svatý, ano světější nad všeliký majetek; neboť majetek prospívá jen živému, kdežto mrtvý nemá ani z pokladů Kroesových nic. Proto nemá nikdo se odvážiti vztáhnouti ruku po cizím majetku anebo dokonce život bližního ohrožovati. Ale jsou vyvrhelové ve společnosti lidské, jsou ničemové, kteří pokládají za pohodlnější krásti, loupiti, než namahavou prací poctivého kousku chleba si vydělati; jsou lidé, kteří ani vraždy se neštítí, vede-li k ukojení jejich ďábelských vášní. Kde tedy *bezpečnost* je ohrožena anebo majetek pokojných občanů napaden, tam spěte, m. dr., tam rozvíňte korouhev svou a neodložte zbraň z rukou svých, dokud loupeživá a vražedná čeládka nebude zdolána a úplná bezpečnost opět zjednána!

Konečně ještě jeden statek je vám svěřen, m. dr., statek veliký, drahý, ano pravím *nejdražší*. Potřebuji jej jen jmenovati, a hle, nebeské nadšení naplní prsa a radost září z oka mužného. A ten statek slove: „*Svoboda*“ — Svobodo! ty sladké slovo! — Svobodo! ty milé, libezné dítko ráje! Dlouho dala jsi na sebe čekati, až konečně jsi přišla národy oblažiti svými čarovnými dary; a proto tím

mocněji chceme se tě držeti. Nesmí nás opustiti, božská svoboda, která, *protože božská je i ta instituce Boží, církev musí učiniti svobodnou!* Nikdy nesmí se зда-řiti despotii, aby církev svobodnou uvrhla opět do nedůstojných pout! Nikdy nemá býti dotčena svoboda naší vlasti, kterou ji obdařil Bůh, ale nikdy nemá býti dotčena také svoboda jeho církve. A tu svobodu svou všestrannou budeme hájiti od tyrannů i proti celému světu.

A co mi dodává té důvěry? Co budí ve mně takovou skálopevnou na- ději? Pohled na vás, m. dr.! Vám svěřujeme to svaté palladium svobody a práva a vy dovedete je chrániti a brániti. A bude-li vás volati ohrožená vlast, abyste šli proti nepříteli ať vnitřnímu ať vnějšímu, tato korouhev nalezne vás shromážděné, abyste bojovali za právo a svobodu a v boji tom zvítězili. A tomu volám: zdař Bůh.

Závěrečná katechese na konci školního roku.

Přehled církevních dějin.

Dospěli jsme ke konci církevních dějin. Podal jsem vám několik nejdůle- žitějších obrazů ze dvoutisíciletého působení církve. Pohlédněme dnes nazpět! Poznáme, že v dějinách církve splnilo se všechno to, co Kristus Pán o své církvi předpověděl.

1. *Trojí prorocství*, které Kristus Pán předpověděl o své církvi, uvedl jsem vám na počátku. („Jako mne pronásledovali, i vás budou pronásledovati“. „Brány pekelné jí nepřemohou.“ „A já jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa“ Splnilo se *první* prorocství na církvi? Ano, po všecka století vidíme, kterak to prorocství se plnilo nebo bez pronásledování nikdy církev nebyla, třeba to pronásledo- vání někdy nebylo tak kruté. Splnilo se *druhé* prorocství na církvi? — Zda-li však nepoškodil církev na východě islam a na západě protestantismus? Ano, poškodil, ale nepřemohl církev. Splnilo se tedy i toto druhé prorocství P. Ježíše. Církev nebyla přemožena t. j. nezanikla ani v nejtěžších svých bojích. A proč ne? Protože se na církvi splnilo i *třetí* prorocství P. Ježíše. Které? — Kristus Pán, Syn Boží, jest všemohoucí a proto vítězový vojevůdce církve a církev je vojskem bojujícím pro čest Boží a spásu lidí. Jejím znamením je znamení naší spásy — kříž.

2. A nyní pohlédněme na ten *nepřátelský tábor* a na ten způsob jeho boje. Kdo je tam nejvyšším vojevůdcem? Satan. Třeba by nebyl všemohoucí, je přece jen mocným vojevůdcem, neboť „brány pekelné“ t. j. všecka moc pekla je mu k službám. K boji žene ho ne láska, nýbrž nenávisť. Od toho okamžiku co se vzbouřil v nebi a jako blesk byl svržen do pekla, je zapřísáhlý nepřítel Boží, nepřítel Spasitele a nepřítel církve Kristovy. Bojuje s církví o lidské duše a také o duši naši; kdyby se mu podařilo církev v boji zničiti, zahynuly by s ní mi- liony lidí na věky. Proto ten jeho ustavičný a zuřivý boj. A v tom svém boji hledá na zemi spojence a nalézá je. *Jeho spojenci* jsou náklonnosti ke zlému hříchy, nepravosti, tu jsou to nevěrci, jindy jsou to bludaři, opět jindy pyšní králové a císařové a jindy revolucionáři.

a) *Doba apoštolská*. Kdy začal Satan svůj boj proti církvi? (*O letnicích*.) Tedy ihned v ten den, kdy církev vystoupila na veřejnost. Satan tehdy v Jeru- salémě nalezl spojence. Kdo to byli? (*Nevěřící židé*.) Kterými zbraněmi bojo-

vali? (Posměch a pomluva.) Ten první boj skončil úplným vítězstvím církve. Kterak? — Po uzdravení člověka chromého, nastal druhý těžší boj proti církvi. V tom boji získal Satan mezi židy mocné spojence. Koho? (*Nejvyšší kněze a veleradu.*) Přes to i tentokráte bylo vítězství na straně církve. Nastal boj prudší, apoštolové byli bičováni, Štěpán ukamenován, v Jerusalemě vypuklo všeobecné pronásledování křesťanů, ale církev nezahynula. Ano, její nejhorší nepřítel, učitel zákona Šavel, jakožto Pavel nesl vítězství církve za hranice Palestiny do Malé Asie a Evropy. Tu sáhlo peklo k rozhodné ráně proti církvi; pastýř měl býti zabit, aby stádo se rozprchlo. Proti komu směřovala ta rána? (Proti sv. Petrovi.) K tomu získalo si peklo nejmocnějšího spojence. Koho? (Krále *Herodesa.*) V té nejvyšší nouzi církve, zakročil P. Bůh zázrakem. Kterým? (Anděl vysvobodil Petra.) Krále však, který se takto prohřešil zločinně proti nástupci Kristovu, ranil P. Bůh bědnou smrtí a také nevěřící židovstvo stihla trestající metla Boží. Čím? (*Pádem Jerusalema a rozptýlením židů.*) Tím byla církev osvobozena na dlouhý čas od nepřátelství židovstva

b) *Starověk a středověk.* Ještě ani židovstvo nebylo zcela zničeno, když pozvedl se jiný, mnohem mocnější nepřítel proti církvi, *pohanstvo*, podporované světovládným císařem římským. Kolik let trval ten boj pohanstva v římské říši proti křesťanství (asi 300 let). A konec toho hrozného boje bylo skvělé vítězství církve; křesťanské náboženství stalo se státním náboženstvím v říši římské. Kdo byl první křesťanský císař světové říše římské? (Konstantin Veliký.) Proto změnilo peklo způsob svého boje; vzplanul *duchovní boj* proti učení církve. Kým? (Bludaři.) Ale i to vystoupení bludařů předpověděl Kristus své církvi. Ve kterém podobenství? (O koukolu.) Ale dal církvi své opět pravé muže, jichž potřebovala, hrdiny ducha v duchovním boji. A kdo byli ti hrdinové duchovní. (Církevní učitelé.) Bludaři jak se objevili tak opět zmizeli a církev zůstala vítězem. Tu opět valili se divocí, barbarští národové proti Římu; chtěli povaliti skálu Petrovu. Rozvalili sice říši římskou, ale církev nikoli. Naopak, církev jimi zmohtnula, neboť *stěhování národů* přineslo církvi obrácení těch národů. Zatím však, co církev dobyla celého západu, na východě zdvihlo peklo proti církvi mocnou bouři; zdálo se, že *islam* chce na všech dílech světa na místě kříže vztýčiti půlměsíc. Podmanil si Asii i Afriku a zdálo se, že bude pánem i Evropy. A nyní? Islam upadá vždy více a na těch místech, kde kdysi vládl, církev opět skrze své misionáře vztýčuje kříž.

c) *Nová doba.* Zlý nepřítel pokusil se opět, zatím co lidé spali, na poli Božím opět sítí koukol mezi pšenici. Co na východě způsobila mohamedánská nevěra, to měl na západě způsobiti *blud*; církev přivést na pokraj záhuby. Který bludař měl Čechy odtrhnouti od církve? (Hus.) Němce? (Luther.) Švýcary? (Cvingli a Kalvín.) Angličany? (Jindřich VIII.) Západní křesťané však neměli pozorovati, že peklo v tom obrovském boji chce záhubu církve; proto ten „lhář od počátku“ „skrze své spojence“ mluví ne o záhubě, nýbrž jen o „reformaci“ církve, tedy ne o zničení církve nýbrž o opravě její, že se jim jedná. A zdálo se, jakoby Evropa opravdu se chtěla dáti odvésti od pravé církve. A tu dal Kristus své církvi koncil a nový řád, jimiž církev v Evropě byla zachráněna. Který koncil? (Tridentský.) Který řád? (Tovaryšstvo Ježíšovo.) Hned potom dostalo se církvi za onu ztrátu bohaté náhrady. Čím? (*Misiemi mezi pohany.*) Nová bouře přišla opět na církev v Evropě, když nejstarší dcera církve

od ní odpadla. (Francie.) Přišla *revoluce*, ale její vláda byla hrůzovláda. Tu opět přišel ke cti Bůh a církev, neboť jen jejich vláda zaručuje církvi blaho. Tu však opět *Napoleon*, zmámen slávou světskou, odvážil se vztáhnouti ruku na papeže, jako kdysi Herodes na Petra a uvalil na sebe hněv Boží a sřítíl se náhle ve zkázu, zatím co zdánlivě bezmocný papež zasedl opět na trůn Petrův. Radostné dny přineslo 19té století církvi a papeži *zázračnými zjeveními v Lourdech*, jakožto potvrzení neposkvrněného početí a prohlášením dogmatu o *neomylnosti papežské*. Tu opět vzplanula zášť pekla proti papeži a církvi; neboť vyrvalo církvi t. zv. *starokatolíky*, papeži stát církevní a učinilo jej *zajatcem ve Vatikáně*, před světovou válkou mezi Němci v Čechách podnítilo odpadlické hnutí „*Los von Rom*“ a po převratu mezi Čechy „*Pryč od Říma*“ a sektu *československou*.

3. Přehlížíme-li dějiny církve, musíme vyznati, že církev ty věkovité boje přetrvavši, sama již je zázrakem. Kdyby byla toliko dílo lidské, dávno byla by v tom ohromném boji rozmetána. Ale ona trvá dosud, ano ona v tom dvou-tisícovém boji vzrostla a dnes mezi všemi náboženskými společnostmi je největší. Tak splnilo se na ní proroctví, které P. Ježíš pověděl ve svém *podoběnství o semeni hořčičném*. (Mat. 13, 31. 32) Vzpomeňte na hlouček křesťanů v den seslání Ducha sv., shromážděných ve večeradle a nyní je na 300 milionů údů a skoro 2000 arcibiskupů a biskupů na celém světě.

4. *Doloha*. Opravdu z dějin církve může každý, kdo chce poznati *vševědoucnost P. Ježíše*, neboť ty dějiny své církvi předpověděl před 1900 lety. Z dějin církve může každý, kdo chce, poznati *Kristovu všemohoucnost*, která všecky útoky pekla proto církvi zmařila. Z dějin církve může každý kdo chce, poznati *Kristovu nekonečnou moudrost*, který všecko, i pronásledování církve umí řídit ke blahu a slávě její. Z dějin církve může každý, kdo chce, také poznati, že katolická církev je nepochybně od Krista založená, od něho zachovávaná a řízená, tedy *pravá církev Kristova*, která jediné může vésti lidi ke spáse. A to majíce na paměti, popatřme v duchu na kříž a vyznejme: „Pane Ježíši Kriste Synu Boží v lidské podobě! Jest jen jedno *jméno*, ve kterém mohu býti spasen a to je jméno Ježíš. Jest jen jedna církev, která nás k tobě, P. Ježíši, vésti může a to je církev katolická. Děkuji ti, že jsem tak šťasten, býti dítkem tvé, pravé církve katolické! V ní chci žíti, v ní chci umříti a skrze ni doufám, že budu jednou spasen.“

Náboženské vyučování v jednotřídní škole v Diaspoře v Německu.

Na katechetickém kursu v Hannoveru v červenci r. 1920 projevil předseda přání, aby také katecheté z Diaspory pověděli své zkušenosti ze školy v Diaspoře. Nyní teprve ozývá se jeden z těch, který ze svých bohatých zkušeností může lecos sdělit, P. Schmidts z Wolfsdorfu v Brunšvicku. Ve škole v Diaspoře musí se ze zcela jiných předpokladů vycházeti. Především nutno vyléčiti vnější poměry, v nichž děti v Diaspoře žijí, pak děti samy poznati a konečně si uvědomiti Co mohu v těch poměrech a s takovými dětmi činiti?

1. *Diaspora*. Jestliže skoro všude jest znamenati úbytek nábožnosti a vzrůst nevěry a nemravnosti, tak zvláště tomu jest v Diaspoře mezi nekatolíky. Jaký obraz poskytuje na př. protestantská církev v Brunšvicku? Je tam provedena rozluka církve od státu. Protestantská církev dříve mocná je nyní bezmocna a v roz-

kladu. Protestantští duchovní nejsou již ve vážnosti, všeobecně je považují za pokrytce, kteří nevěří sami, co učí. Z části jdou po jiném zaměstnání, aby si jinak živobytí zaopatřili. Kostely jsou v neděli prázdné, v neděli se pracuje na poli. Jistý duchovní každou neděli viděl kostel prázdný, šel tedy domů a — štípal dříví. Jiný nesl před nedávnem při průvodu komunistů dobrovolně, nenucen, rudou korouhev. Krádeže jsou na bíledni. Nemravnost je korrendní. To je prostředí, ve kterém katolíci v Diaspoře léta žijí. Jest se čemu diviti, jestliže katolíci, kteří jsou v mizivé menšině, tím duchem jsou dotčeni? Denně přece žijí s nevěřícími, rouhači, posměvači pod touž střechou, v týchž dílnách. Opravdu vlažnost v náboženské příčině i mezi katolíky je velká, návštěva chrámu Páně a přijímání sv. svátostí slabé. V létě a na podzim na př., kdy polní práce se koná všeobecně, činí návštěva kostela asi 15%. V úsudku o svých duchovních katolíci jsou podobní protestantům, prostě jim nevěří. Jestliže jsme tu dosáhli toho, že o nás vážně soudí a nám věří, že nejsme podvodníci, pak jsme dosáhli mnoho.

2. *Děti v diaspoře.* V takové atmosféře nevěry a nemravnosti tedy vyrůstají děti v diaspoře. Jestliže tu je nějaká katolická škola s dobrým katolickým učitelstvem, je to již veliký úspěch. Ale kolik našich dětí v diaspoře musí chodit do škol protestantských! Je jich přes 100.000, v Prusku jen přes 80.000. A kolik protestantských předsudků musí slyšet děti, kolik nevěreckých řečí, posměchu a hany o Bohu a církvi! Stalo se, že jistý protestantský učitel řekl ve škole dětem: „Není Boha“. Stalo se, že týž učitel dítěti, které mělo jít poprvé ke sv. zpovědi, vzal lístek s hříchy přečetl a nevrátil. Stalo se, že 9letý chlapec při vypravování o vzkříšení Lazarově řekl, že tomu nevěří. Stalo se, že děvče v 8. třídě půl roku před svým propuštěním bylo v jiném stavu.

Kdyby aspoň domov byl katolicky dobře smýšlející! Ale rodiče žijí často ve smíšeném manželství a nestarají se o nějakou církev. Doma nikdo se nepokřizuje ani nepomodlí, svátky pro dětské srdce tak bohatým obsahem jsou věci neznámou. Mnozí rodiče dětí vůbec do kostela nepošlou. Po své první zpovědi mnohé děti přes opěťované prosby a napomínání ke zpovědi vůbec nejdu. Při společném sv. přijímání bývá mnohdy jen 10% dětí komunikantů. Jsou tu děti 12 leté, které nedovedou se modlit „Otčenáš“ a v katol. kostele nebyly. U dětí poprvé školu nastupujících zřídka se které najde, aby umělo udělat kříž a pomodlit se.

3. *Vyučování náboženství ve školách v diaspoře.* S takovými dětmi, které žijí v takovém prostředí má tedy katecheta v diaspoře pracovat. Náboženství vyučuje se některé odpoledne, v hostinci, privátním domě anebo v příznivém případě ve škole. Ve škole protestantské bývá vedlejším předmětem, z něhož se nedává známka na vysvědčení. Proto stává se náboženství i dětem vedlejším předmětem a zůstává jim i po celý život. Bývají jen 2 hodiny týdně. Děti přicházejí nedbale, často celé týdny chybí a rodiče z nicotných příčin doma si je nechávají. Mnohé děti nemají katechismu, neb bibl. dějepřavy, ani zpěvníku. Dítě nesmí se potrestati pro nedbalou docházku neb lenost nebo vůbec nepřijde.

Předpokládejme příznivý příklad, že tucet dětí 6—14 letých by chodilo pravidelně do náboženství. Co má katecheta s nimi počítí? Děti zvláště malé umějí jen málo mluvit německy, nanejvýše několik pouličních výrazů; nebo doma se mluví polsky — katolíci brunšvičtí jsou namnoze Poláci. — Dle jaké osnovy má katecheta pracovat. Malé děti v 1. školním roce neznají z domova absolutně nic z náboženského života, neboť rodiče sami nic neznají aniž se o to starají.

Názorné vyučování nemůže se jim dáti, neboť do kostela nejdou, neboť mají da leko. Kostel, oltář tabernakl, věčné světlo, svěcená voda, křtitelnice atd. to jsou jim neznámé pojmy. Kazatelna a zpovědnice není v chudém kostele v diaspoře. Názorné vyučování na hřbitově je nemožné, neboť tam není jediného kříže s náboženským nápisem. Na mnohých místech je zapověděno stavěti kříže jako pomníky. Jediný názorný materiál je to, co katecheta sebou přinese. Větší děti nemají také namnoze učebnic náboženských. Pisatel těchto řádků učí v jednotřídce v diaspoře a rozdělil si jí na dvě oddělení. V prvním oddělení ve třech školních letech sotva probere to, co normální osnova uvádí pro první školní rok; ve druhém oddělení tedy pěti školních letech naučí sotva to, co uvádí osnova pro 3—4. školní rok a přípravu ke zpovědi. Více udělati se nedá v jednotřídce v diaspoře to je mínění i jiných zkušených duchovních v diaspoře. Rozumí se, že pro ustavičný zřetel na děti zanedbané menšina nadaných a pilných trpí škodou; neboť jen zřídka mohou více slyšeti.

Jestliže při takové namáhavé práci katecheta v diaspoře ví, že mnohé dítě po svém propuštění ze školy pro katolickou církev je ztraceno a tak zdá se mu, že marně pracuje, je k tomu třeba hodně optimismu a důvěry v P. Boha, aby nehodil zbraň do žita. A Bohu díky kněží v diaspoře mají hojně optimismu.

Ty řádky, byť by nepodávaly prostředek ku rozřešení problému katechese v diaspoře, aspoň mohou dáti námět k výměně myšlenek a sdělení podobných zkušeností jiných kněží v diaspoře. „Katechetische Blätter“ č. 2.

R Ů Z N Ě Z P R Á V Y.

Úprava náboženské výuky ve školách. Stížnosti. Z výročních zpráv některých vi kariátů jest zřejmo, že byly spojovány katol. děti z různých tříd v oddělení do 60 nebo i výše, a že pro menší počet dětí byla povolena 1 hod. za týden, za 14 dní nebo i za měsíc. Mnohé duch. správy opomenuly si stěžovati prostřednictvím arcib. konsistoře proti tomuto protizákonnému postupu některých okres. školních výborů a ohraditi se proti této svévolné praxi, která bývá trpěna, není-li proti ní stížnosti. Podle § 5. odst. 4. zák. z 3. července 1922 spojuje se sice až 60 dětí do téhož oddělení, dlužno čekati na prováděcí nařízení. Jest spravedливо, aby okresní školní úřady postupovaly stejně blahovolně vůči všem vyznáním náboženským. Co do stížnosti na úpravu nábož. výuky znovu se připomíná, že právo stěžovati si má církevní vrchnost, a že jest tedy poslati stížnost arcib. konsistoři. Co do stížnosti na výměr platu neb odměny za cestné atd., jest nutno, aby strana sama podala stížnost prostřednictvím okres. školního výboru k zemské školní radě. Arcib. konsistoř též může tuto stížnost doporučiti.

Uprázdňené místo katechetské. Ve školním okresu sedlečanském obsadí se definitivně místo římsko-katol. katechety na obec. a měst. školách v Sedlčanech se zákonnými požitky. Žádosti doložené ověřeným osobním výkazem jest zaslati okresnímu školnímu výboru v Sedlčanech do 10. srpna 1924 (včetně). Při obsazení místa bude vzat zřetel jen k těm uchazečům, kteří se v žádosti výslovně zaváží, že místo jim udělené bezpodmínečně nastoupí v den, který bude určen v jmenovaném dekretu. Žádosti, které nebudou obsahovati takového písemného závazku, budou posuzovány jako žádosti nevyhovující konkursním podmínkám.

Doplňkem k duchovním evičením v arcib. semináři byla nevelká, ale s velikou pílí, svědomitostí i dovedností učiněná výstava paramentů kostelních k nahlédnutí vdp. exercitantů v komnatě samého semináře. Postaraly se o ni čilé spolčnice a majitelky paramentního ústavu v Konviktské ul. č. 18 v I. patře, vyškolené pracovnice M. A. Šebová a A. R. Venclová. Vystavené práce jsou podivuhodné a v mírných cenách.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXIX. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 9.

ROČNÍK XXVII.

Laická morálka a náboženské vyučování.

(Pokračování.)

3. *Zkoumejme ještě námitky, které se uvádějí proti vyučování náboženství od zastanců laické morálky.*

Namítají, že děti nejsou dosti schopné a zralé pro náboženské otázky; opakují tedy to, co řekl Rousseau.

Klimke odpovídá: Každý otec a matka vědí, že již malé dítě je schopno, chápati P. Boha, který stvořil svět, který rád vidí, jsme-li hodni a nerad vidí, myslíme-li neb činíme-li co špatného. Nikdo neví to tak dobře, jako právě věřící rodiče, jak již malé dítě rádo naslouchá prostinkým výkladům náboženským, jak opět a opět o nich přemýšlí, znovu na ně se dotazuje a jak vroucně dovede hovořiti s milým P. Bohem.

Rozumí se, že v pozdějším životě dětské to poznání musí býti prohloubeno, ale to lze říci o každém poznání. Jako každé vědění tak i náboženské vědění musí pokračovati. Chyba nespočívá v tom, že náboženské vědění začíná brzy, nýbrž že namnoze záhy bývá zanedbáváno. Arcibiskup Faulhaber píše „Bylo by výsměchem psychologii, v letech abecedy a násobilky, v nichž tolik aktů víry ve slovo učitelovo musí býti vzbuzováno, chtíti vyhostiti víru ve slovo Boží ze školního vyučování.“

A též odpovídá těm, kteří tvrdí, že teprve ve věku pokročilém (asi ve 12 letech) mají děti býti uváděny v tajemství náboženství: „Návrh, dle něhož náboženské vyučování mělo by se odložit až na posl. dni leta vyučování, spočívá na neznalosti dětské duše a jejího vývoje. Naopak! Žádnému školnímu tematatu nevěnuje dítě právě na nejnižším stupni vyučování tolik pozornosti a porozumění, jako poslání dítěte betlemského“

Náboženství nelze vůbec učit, zní jiná námitka, proto má býti dogmatické náboženské vyučování ze školy odstraněno a jen srovnávací náboženské dějiny připuštěny.

Námitka ta spočívá na zásadním a osudném omylu, že náboženství je výlučně subjektivní stav, jakýmsi určitým přerušením rozumu a vůle.

Náboženství je poměr člověka k Bohu. Není-li Boha, není náboženství. Je-li však Bůh, má právo na člověka, na jeho uznání, jeho úctu, jeho vůli. Z toho plyne pro člověka povinnost, P. Boha co nejvíce poznati. Ale P. Bůh dal lidstvu své zjevení o své přirozenosti a svém poměru k světu. Je tedy povinností člověka to zjevení poznati a dle něho život svůj zaříditi.

Pojem všech ustanovení Božích je, jak by člověk dospěl k Bohu, jakožto svému cíli; to je náboženství ve smyslu objektivním; a to je přece něco pochopitelného a má se tomu učit. Již dítě dle stupně svého vývoje má věděti,

kteřá ustanovení Bůh zjevil, jež by nás k němu přivedla. Dále běží o to, aby z těch objektivních ustanovení Božích, pro nás spasitelných, byly činěny závěry, kterak člověk jako individuum, jako sociální bytost má býti vnitřně i zevně uzpůsoben. Člověk nesmí se chovati dle své libosti, dle svého přání, dle své náklonnosti a nálady, má-li P. Bohu opravdu sloužiti. Proto založil Bůh viditelnou instituci církev a opatřil ji zákonodárnou mocí, aby vedla lidstvo k Bohu. Na tom zakládá se nutnost vyučování biblické dějepřavě a katechismu resp. dogmatiky, morálky, liturgiky a církev. dějepřisu.

To všecko jsou se stanoviska pozitivní víry v Boha a křesťanství — věci, jež rozumí se samy sebou.

Kdo neuznává Boha a zjevení božského, ten ovšem tuto nemůže jíti s námi. Nemůže také náboženství učiti, protože ho nezná. Tápá jen, může-li Boha někde nalézt a to právo musí přiznati i každému jinému. Se stanoviska náboženského subjektivismu bylo by troufalostí chtíti učiti náboženství. To však, co je podstatou a duší náboženství ve smyslu subjektivním a bez čeho všeliké hromadění vědomostí je mrtvým kapitálem, je opravdová ochota a radostná vůle ke službě Boží, t. j. patrná ochota víry, pokorná oddanost v řízení Boží, svědomitost a věrnost v plnění nábožensko-mravních povinností; to ovšem nemůže býti vyučováno tak jako geografie a matematika.

Jediné náboženské vyučování může povznésti nábožensko-mravní chtění až k sebevědomí a je povzbuzovati a říditi; uskutečňování však toho chtění je vlastním a osobním úkolem dítěte. A uschnouti dítě k tomu náboženskému životu a nadchnouti je k němu, není tak úkolem didaktického momentu vyučování, jako spíše paedagogického uschnutí učitele a vychovatele. Tu ovšem každodenní příklad rodičů, sester, učitelů, má nesmírnou důležitost.

A s tím začítí ve výchově, to neznamena nikdy „brzy“. Jako nelze říci o dítěti, že je to brzy, navykati je záhy čistotě, dobrému chování, korektnosti, také není nikdy brzy, učiti se záhy Boha milovati a jemu upřímně sloužiti. Přesnost, vřoucnost a vážnost, s jakou dospělí plní náboženské povinnosti, dosahuje nekonečně více než nejkrásnější poučování, zvláště jestliže vlastní praxe životní s poučováním není v odporu.

Nikdo jako dítě nemá takový jemnocit pro vnitřní, pravou, nepokrytou harmonii mezi mluvením a životem, mezi slovem a skutkem. Jestliže náboženské vyučování nedociluje u mládeže tolik pravé religiosity, není hlavní vina ve vyučování jako spíše v tom, že největší vinu na náboženské zanedbalosti mají dospělí, kteří nábožensky nežijí.

V dogmatickém vyučování se ukáže na význam dogmatu pro život; ukáže se na sílu dogmatu, že snese všechny zkoušky obtěžkavací. Moderní svět nemůže býti zachráněn vetchými, slabými kompromisy, nýbrž pevností, jasností, účelností. Dogma je podporou náboženství, je naší silou. Dogmata víry skýtají mravouce neochvějné motivy. Dogmata o věčnosti a absolutní suverenitě Boží, o našem stvoření, věčné sankce trestní vyprošťují mravní řád z lidské zlovůle a tvoří skálopevný základ pro kategorický imperativ „Máš a musíš ve všech okolnostech“; dogma o lidské svobodě, o vykoupení, o milosti, dává nám pevnou důvěru: „Můžeš“.

Biblické vyučování středoškolské má dobré poučení z fakta, že v lidu ona kázání zvláště jsou působivá, v nichž Písmo sv. nového zákona stále a souvisle se vysvětluje. Tedy čtení a výklad bible ve vyučování středoškolském budiž na všech stupních.

Liturgické hnutí, které vždy více se šíří mezi lidem katolickým a které směřuje k tomu, aby věřící uschopnilo k aktivnímu spolupůsobení v liturgii, připraví se nejlépe na střední škole slavením oběti mešní při nedělních a svátečních bohoslužbách a prohloubí se v liturgických kruzích; při samém vyučování není však již liturgika dle nové učebné osnovy zvláštním předmětem, nýbrž slouží k oživení vyučování systematického ve všech třídách.

Také církevní dějiny nevykládají se dle nové osnovy výlučně jen v nejvyšších třídách, nýbrž připojují se organicky k systematickému vyučování vyšší střední školy. Docílí se tím dvojího. Církevní dějiny podávají nejlepší materiál ilustrační pro vyučování víry a mravů; dále dávají k dispozici poslední třídu ku projednání aktuálních apologetických otázek, pro něž žáci jsou zralí teprve na tom stupni. Ty apologetické otázky neprobírají se systematicky jako v theologii, nýbrž v souvislosti s církevními dějinami nové doby. Pojednávání o těch apologetických otázkách jeví se tím nutnějším, jelikož i školní reforma prohloubení filosofického vyučování v nejvyšších třídách stává se skutkem.

(Dokončení.)

Závěrečná katechese na konci školního roku.

Přehled církevních dějin.

(Dokončení.)

5. Jestliže jsme předešle učinili pohled do minulosti církve, dnes učiňme konečně *rozhled po přítomnosti církve*

Ani v době přítomné není církev prosta nepřátel a bojů. Za našich časů jsou to zvláště *zednáři*, kteří církev ohrožují. Tajná společnost zednářů, založená r. 1717 v Anglii, má skoro ve všech zemích evropských své místní výbory, které se nazývají „lóže“. Ve mnohých zemích byly a jsou ty lóže nepřátelé královské moci a proto kde to jde usilují zednáři pomocí revoluce přeměnit království v republiku; všechny lóže jsou vysloveny nepřátelé papeže a katolické církve. Může tedy řádný katolík býti členem lóže zednářské? Již svědomí musí mu říci, že nemůže býti členem lóže zednářské. Někteří papežové výslovně prohlásili, že katolíci, kteří jakožto údové lóže zednářské s nepřátely církve jdou, jsou vyloučeni. V bývalém Rakousko uhersku lóže zednářské byly zakázány, ale přes to se udržovaly pod jinými jmény. Zednářství zvláště je rozšířeno ve Francii, Španělsku, Itálii a Portugalsku. V těch zemích také nejvíce se ukázalo jejich nepřátelství k církvi. Vlády těch zemí na podnět zednářů vymohli u papeže *zrušení řádu Jesuitů*. Zednáři také měli v tom ruce, když papež r. 1870 *byl oloupen o církevní stát*. Docílili toho, že Francie v nové době zaujala proti církvi nepřátelské stanovisko. Před 40 roky zednáři ve Francii dospěli tak daleko, že vyučování náboženství katolického bylo zakázáno na státních školách. Vyroste-li mládež dosud katolické Francie bez křesťanského náboženství, pak vyroste během let obyvatelstvo, které bude nábožensky lhostejné a bude mu také lhostejno, zda církev bude pronásledována a utlačována. Tak spekulovali zednáři. Po 30 letech opravdu byla Francie tak da-

leko, že státním zákonem kláštery byly zrušeny a katolické privátní školy, kde se vyučovalo ještě náboženství, zakázány (1891). Pak návodem zednářů byla uzákoněna rozluka církve od státu t. j. stát zastavil všechny platy, které byl povinen církvi vypláceti následkem zabavení církevních statků v době revoluce, konkordát byl prohlášen neplatným a zabral bezprávně všechny církevní budovy a statky. Chtí-li katolíci užívatí svých kostelů, musí za ně platiti nájem. Něco podobného docílili zednáři i v *Portugalech*. Katolický král byl sesazen, země prohlášena republikou, v níž počali vládnouti lidé s nýšlením zednářského; moci své hned využili proti církvi. Bylo docíleno: oloupení církve, zrušení klášterů, zákaz vyučování náboženství ve škole, oddělení církve od státu. Ve *Španělsku* také nejsou daleko od cílů svých. Že na bývalou říši rakousko-uherskou měli zvláště namířeno, jest známo, neboť jako Francie, Portugaly a Španěly byla jim katolickým státem. Rozněcovali spory národnostní, založili „Volnou školu“ spolek, který by pracoval, aby náboženství ze škol bylo vyloučeno. A po zániku říše rakousko-uherské ani naše *vlast československá* není ušetřena tajných vlivů zednářských, ano zdá se, že dohoniti chtějí to, co nešlo v bývalé říši. Ale probouzející se lid katolický brzdí to kolo proticírkevní.

V boji proti křesťanství jsou nyní ve spojení zednáři se *socialisty*. Proč socialisté bojují proti církvi katolické poznali jsme ve francouzské revoluci. Proč? Protože chtějí revoluci. Proto musí především náboženství jíti, aby mohla přijíti revoluce. Vůdcové socialistů sice tvrdí často a píší v socialistických listech, že proti náboženství nebrojí, ale že zásada jejich je „náboženství je věcí soukromou“, jehož se může držeti ten, kdo chce. Toto tvrzení je však klamání. Ve schůzích socialistických a časopisech stále se štvě proti církvi, jejímu učení a kněžím a katolická víra bývá tupena a snižována, protože se s tím počítá, že posluchači a čtenáři tím ponenáhlu víru jistě ztratí. Proto radno, aby katolický učeďník, tovaryš, dělník dal se zapsati do katolického spolku, jeho schůze navštěvoval, kde se mu dostane vysvětlení toho, co proti víře v táboře socialistickém se mluví a píše.

Boj pekla proti církvi je tak starý, jako církev katolická tedy 2000 let. Ale prostředky k tomu boji nebyly vždy stejné. V tom boji v době přítomné je nejúčinnějším prostředkem *tisk*. Spousty letáků a zvláště novin chrlí tiskárny do rukou nesčetných čtenářů. Nepřinášejí jen denní zprávy, nýbrž zvláště čtení proti Kristu a jeho církvi. A možno říci, že většina tisku je ve službách nepřátel. *Píší* to, co vhodné je víru v církev a lásku k ní seslabiti a *umlčují* to, co vhodné je víru a lásku k církvi posílit. Katolik, který takové listy často čte, škodí si. Jak? Že víru svou v sobě seslabuje. Kdo nepřátelské listy odbírá škodí i církvi. Jak? Že nepřátelům církve svými penězi pomáhá k dalšímu boji proti církvi.

V přítomném boji prospívá údům církve, jsou-li dobře poučení o věcech náboženských. *Náboženská nevědomost* církve škodí více, než brány pekla škoditi mohou. Nevědomí katolíci jsou namnoze špatní katolíci a snadno podléhají v tom boji nepřátelům církve. Nemyslete si, že ve škole jste se všemu naučili. Mnohé co věděti máte jste tu neslyšeli a mnohé co jste slyšeli dostatečně nezažili. Kdo po propuštění ze školy, přestane přemýšleti o náboženských věcech, ponenáhlu zapomene to, čemu se tu naučili. Kde máte příležitost k dalšímu náboženskému vzdělání? (Kázání, četba, stavovská organisace). K tomu druží se

další sebevzdělání v náboženských cvičeních, horlivost v modlitbě a přijímání svátostí, svědomité plnění přikázání Božích a církevních, věrné plnění povinností stavovských a pak církev bude mít ve vás dobré vojí y v tom boji.

6. A to vyučování církevních dějin uzavřeme krátkým *pohledem do budoucnosti*. Jaká bude budoucnost církve? To můžeme si snadno mysliti. Boje nebudou jí ani v budoucnosti chyběti, ale také ne vítězství. Jako v minulosti byli nepřátelé církve a zašli a církev je přežila, tak tomu bude i dále. Nepřátelé zajdou a církev zůstane. Zajde socialismus, zednářství, přijdou noví nepřátelé a zaniknou, ale církev zůstane. Nebo je to církev Kristova, všemohoucího a vševědoucího Syna Božího, který pravil: Já jsem s vámi V těch bojích dočká se církev i zániku všech jiných náboženství a církví nepravých, aby jediná ovládla svět, jak Kristus P. předpověděl: „Bude jeden ovčinec a jeden pastýř.“ (Jan 10, 16.). S.

Promluva na začátku školního roku.

Účel a význam křesťanské školy.

Škola je nejužitečnějším ústavem v obci.

1. Ano tak tomu jest! Škola je místo, kde se shromažďuje dospívající *mládež*, aby z úst povolaného katechety a učitele slyšela učení, které rozum osvětluje a srdce ušlechťuje. Škola je místo, kde mladé, útlé ratolesti společnosti lidské, které pro spasitelné dojmy jsou vnímavé, nejen se učí tomu, čeho potřebují, aby v pozdějším životě užitečně mohli působiti a aby byli *dobrymi občany* společnosti lidské, ale kde i tomu se učí, co mají věděti a činiti jako křesťané, aby jednou měli na věčnosti, na onom světě, šťastný život. Ve škole dobré, křesťanské, která je v úzkém spojení s církví a nemá se od ní odloučiti, jako dítě nemá se odloučiti od své matky — v takové škole učí se mládež nejen světským předmětům, ale především vznešeným pravdám sv. náboženství. Co Syn Boží učil, co apoštolové jménem jeho hlásali, to se tu vykládá dětem pochopitelným způsobem. *Povinnosti* jejich ke Stvořiteli a Vykupiteli, povinnosti k otci a matce a k ostatním lidem se jim vštěpují a jsou nejen napomínáni, varováni, poučováni ale i *k dobrému navykání* a účelnými cvičeními utvrzováni v plnění jich povinností. Nebo škola je nejen ústavem *vyučovacím*, ale hlavním úkolem jejím je *výchova* — ale dobrá výchova bez náboženství není možná.

2. Proto v každé dobré škole náboženství má býti považováno za předmět první a nejvznešenější; proto dobrá škola je úzce spojena s církví a jestliže za našich časů někteří žádají odluku školy od církve, tak tomu vůbec nerozumějí anebo nemyslí to poctivě s mládeží, nemyslí to poctivě s budoucím pokolením. Jako Kristus Pán pravil „Nechte maličké ke mně přijíti, neboť takových je království nebeské“ — tak i zástupce Ježíše Krista, nástupce a správce jeho vznešeného úřadu, duchovní správce obce totiž musí mít přání, tutéž touhu a žádost, aby útlé vyhonky společnosti lidské, děti k němu přicházely, před ním se shromažďovaly, aby je mohl poučiti o jejich vznešeném určení a vychovati pro nebe. A dnes opět bohudiky dává se vám nejkrásnější příležitost. Dnes opět budova

školní otvírá vám dětem své místnosti, aby vás pojala pod svou střechu a katechetům a učitelům dává příležitost, aby započali svou požehnanou práci.

3. A já doufám, že i za našich rozháraných časů, najdou se dobří pastýři mladých oveček, kteří s nevšední horlivostí budou plniti své těžké a krásné povolání a těch hodin vyučovacích svědomitě využít ke vzdělání mládeže svěšené. Nepochybuji, že i v našich zlých dobách v mnohých případech kněz a učitel v nejkrásnějším *souladě* na poli té činnosti ruku v ruce půjdou pospolu a vznešený cíl křesťanské školy spojenými silami budou plniti. Ale také nepochybuji, že i rodiče budou vždy pamětlivi, jak svatá je to povinnost, aby děti své pilně do školy posílali a jakou velkou zodpovědnost mají před státem a církví, zvláště však před věčným soudcem našich duší, jestliže školy nezužítují a děti své nechávají růsti jako stromy v lese. Rodiče musí radostně spolupůsobiti, má-li se dařiti vyučování a výchova jejich dětí. Mají děti své nejen do školy posílati, kde tolik dobrého slyší a se učí, ale i pečovati, aby dobré símě, které ve škole se zasívá, doma bylo pěstováno, aby snad špatné příklady a špatné řeči, které děti v kruhu domácího okolí musí viděti a slyšeti, nesbořily to, co katecheta a učitel ve škole postavili. *Jen když dům a škola svorně působí, může se dařiti vyučování dětí.*

Kéž tomu tak je v našich školách! Pak zajisté budou semeništěm požehnání pro budoucí léta a odmění snahu těch, kteří vám školy postavili a všim potřebným opatřili.

4. A ke konci ještě slovo vám, milé děti!

Již to co jste slyšely, vybízí vás abyste rády chodily do školy. V té příčině buď vám vzorem Ježíšek! Víte, jak ve věku 12 let poprvé šel do Jerusalema; vy však také víte, že zůstal v tom městě, když bylo po slavnosti a jeho rodičové byli na zpáteční cestě. A co upoutalo dvanáctiletého Ježíška v městě Jerusalemě? Kde našli ho pak starostliví rodiče? Panna Maria a sv. Josef našli malého Ježíška v blízkosti chrámu, *ve škole*, kde seděl mezi učiteli, naslouchal jim a dotazoval se jich. Tak i vy, milé děti, máte býti rády s našimi učiteli a jejich vyučování pozorně naslouchati, ale i činiti a poslouchati jich v tom, co vám spasitelného povídají a přikazují. Hleďte, to nejkrásnější ve školní budově, největší ozdoba její a nejlepší okrasa její jsou vždy pilné a zvedené děti. Ano, kdyby škola podobala se i knížecímu paláci, ale děti v ní nebyly by hodny, pak dřevěná chaloupka se zbožnými, pilnými a mravnými dětmi je mnohem cennější, než takováto palácová budova. Tedy s dobrými úmysly vstupujte do své školy!

Ke konci však pozvedám oči i ruce své k Tobě, svrchovaný, milostivý a všemohoucí Bože a Otče! Pohlédni milostivě na děti, které opět vstupují do školních síní. Dej kněžím a učitelům horlivost pro jejich krásný ale obtížný úřad. Osvěť rozum jich světlem Ducha sv., dej zde přebývati Tvým svatým andělům, aby milou školní mládež opatrovali a katechety a učitele svými vnitřními vnu knutími podporovali! Dej, o věčný řediteli a vládce světa, aby škola stala se Tvou požehnanou zahradou, na níž září květiny nevinnosti a jiných ctností v záři neskonalé a ty živoucí květiny, které tu budou pěstovány, aby zrály, dařily se a nesly ovoce pro čas i věčnost. Amen.

J. R

Výklad zeměpisu Palestiny na školách našich.

Zeměpis Palestiny je částí zeměpisu obecného, ale na měšťanské a střední škole slyší žák kusé zprávy a na obecné zpravidla nic. Připadá i tu katechetovi úkol doplniti to, co bylo jinde opominuto aneb od žáků zapomenuto:

Na východě „Středoziemního moře“ rozkládá se mezi tím mořem a pouští „syrskou a arabskou“ v délce *bývalého mocnářství* (mezi Puljí istrijskou a českým Rumburkem), ale jen o *průměrné šířce země české* podlouhlý pás povrchu asijského, který slove celkem *Syrie*. Jeho jižní třetinu zaujímá *Palestina*. Země ta co do velikosti své rozlohy rovná se *Moravě s Opavskem* čili *polovině Čech*. Jako Moravu protéká řeka *Morava* od severu k jihu, tak je tomu i v Palestině u řeky *Jordánu*; ale tok jordaný, ač má mnoho oklik, přece jen je směru přímého. Jako řeka Morava dělí zemi na dvě části východní a západní, tak je tomu i v Palestině s *Předjordáním* a *Zajordáním*. Ale kdežto Morava pramení ve výši 1200 m nad hladinou mořskou opouští zemi ve výši 150 m nad mořem, Jordán pramení v nadmořské výši 2600 m. a ústí v *moři Mrtvém* 360 m. pod hladinou moří světových. Kdežto tok Moravy pro nenáhlý spád svůj je *volný*, tak zase Jordán pro svůj neobyčejně srázný spád je tak *prudký*, že při svých skalnatých a křivých březích je naprosto nesplavný. Hluboké a namnoze těsné údolí jeho lemuji srázné skály na západním břehu 300–360 m., na břehu východním 600–750 m. vysoké. Vůbec jižní krajiny palestinské jsou vyšší než severní. Zajordání namnoze je buď stepnané buď pusté jako přilehlá poušť arabská neb syrská a nikdy nebylo mnoho zalidněno a v dějinách nevyniklo.

Opak lze říci o Předjordání, kde byly ve staré době *tři* krajiny, každá zvláštní povahou se vyznačující.

Judsko (mezi 31–32° sev. š.) prostíralo se na jihu, *hornatina* průměrné výše 850 m. – 900 m. Jak viděti na mapě, rozrývají tu hornatinu mnohá *hluboká* údolí ústící buď ve východní prohlubíně jordaný buď v západním mořském pobřeží. Jsouc kryta stromovím jen pořídku, toliko po svazích pahorků nenáhlé se klonících k drobným planinám, vábila lidstvo ke stálým sídlům jen na několika odloučených místech jako zvláště v okolí měst Hebronu a Jerusalema.

K Judsku na sever přiléhala pahorkatina *samařská*, čím dále k severu tím úrodnější, užší na východě Jordánu, širší na straně západní, kde ční ve výši 560 m. pohoří Karmelské, spadající do moře mysem toliko 174 m vysokým. Pohoří tato táhnou se do moře směrem jihovýchodním do vnitra země dělilo nejsevernější část Palestiny t. Galilei od vyšší pahorkatiny samašské.

Galilea, pravá to země pastýřů, ve východní části *hornatá*, v jižní ke karmelskému pohoří zakončená *velikou rovinou Jezreelskou*, jižně v severozápadním směru protékal *Kison*. Nad rovinou tou vypíná se *Tábor* 305 m; pro osamělost svou poskytuje velebný obzor a dalekosáhlý, máje nadmořské výšky 610 m. Ve středu východní hranice galilejské prostíralo se rybnaté *jezero Genezaretské* v prohlubíně 165 m. pod hladinou moře Středoziemního. Blíž pramenů Jordáných horou Hermonem v nadmořské výši 2790 m. končila země galilejská a začínala se rozkládati *Syrie* v užším slova smyslu s horstvem *Antilibanským* o 3000 m. a *Libanským* (3100 m.), zvanými „bílymi“ horami po věčném sněhu, jenž zdobí nejvyšší vrcholy jejich napájí řeky a potoky tam pramenící. V prohlubni jor-

dánské náležela k Judsku čtyři kilometry dlouhá rovina u Jericha, proslulá rovněž tak vzácnou svou úrodou, jako na západním horském hřebetě k okolí Jerusalémskému táhnoucí se poušť Karantánská z opačných příčin byla pověstná.

(Dokončení.)

R Ů Z N Ě Z P R Á V Y.

Christlich paedagogische Blätter roč. 47. čís. 6. předpl. 20.000 K rak. 15 Kč. red Jaksch, Vídeň V. Schönbrunnerstrasse 75. Obsah: *Pichler*: Die Bebilderung der neuen Bibl. Gesch. Pojednává o užitečnosti obrázků, posuzuje obrázky dějepr Schusterovy, Panholzerovy, Eckerovy, Stieglitzovy a j. a podává vhodné návrhy. Dr. *Preus*: Real-schule u. Religions unterricht. Podává dějiny reálního vyučování, vliv předmětů světských a domova na žáky a návrhy jak zařídit vyuč. náboženství. Dr. *Allers*: Schwererzichbare Kinder; uvádí v život jakýsi druh školy po mocné soukromé. Msgr. *Kratochvíl*: Ein Vorläufer des Pichlers Religionsbuches vor 100 Jahren: Byl to děkan Ant. Hye, podává se tu rozbor jeho knihy, která je v museu vídeňském. *Pichler*: Skizzen zu kirchen geschicht. Katech. O Luterovi, jeho odpad, rozkol v říši, personifikace. — Zprávy spolkové, bibliografie. — Časopis v každém čísle přináší praktické a zajímavé články pro katechety. Doporučujeme.

Přípravné kursy pro laické katechety v Praze r. 1924/25. V říjnu škol. roku 1924/25 otevřena bude v Praze katechetská škola, aby odborně byli vzděláni laikové, kteří se chtějí věnovati vyučování katol. nábož. ve školách. Odborně způsobilí pp. profesori středoškolské vyučovali budou v hodinách odpoledních a večerních denně všem předmětům potřebným k učitelské způsobilosti. Na konec podrobí se kandidáti zkoušce katechetské. Přihlásiti se mohou učitelé a učitelky, kandidáti i kandidátky učitelství a osoby, jež se vykáží přiměřeným předběžným vzděláním. Blíže podmínky přijetí (o zápisu, školném) se žadatelům oznámí později.

Vzrůst počtu katolických dětí v protestantských zemích. V Anglii klesl počet dětí ve školách vyznání anglikánského od roku 1914 o 116 000 žáků, ve školách metodistů o 10.000. Též počet dětí ve školách

židovských se zmenšil, a to o 2000. Naproti tomu však stoupl počet dětí ve školách katolických o 140.000

Též v Prusku nastal podobný přesun počet dětí katolických vzrostl a dětí protestantských klesl: katolických dětí přibýlo o 55.000, protestantských ubylo o 140.000.

Náboženské vyznání školní mládeže. Státní statistický úřad v Praze vydal nedávno dva svazky statistiky školské za rok 1921—22. Z toho díla citujeme pro naše čtenáře stav náboženského vyznání školní mládeže v Československu. Žactva měšťanských škol jest 273 977, z toho 142.768 chlapců, 131.209 dívek. Tedy chlapců o 11.559 více než dívek. Podle náboženského vyznání jest: římsko-katolíků 209 182 — 76.4 proc., řecko-katolíků 846 — 3.3 proc., evangelíků 15.761 — 5.8 proc., pravoslavných 62, československých 19.096 — 6.9 proc., Židů 7.137 — 2.6 proc., jiných vyznání 1092 — 0.4 proc., bez vyznání 20.801 — 7.6 proc. — Na školách obecných jest 1.912 343 dětí. Z nich jest 950.681 chlapců a 961.662 dívek. Dívek jest více o 10.981. Podle náboženského vyznání jest: římsko katolíků 1.500.061 — 78.4 proc., řecko-katolíků 76.762 — 4 proc., evangelíků 141.881 — 7.4 proc., pravoslavných 3881 — 0.2 proc., československých 73.515 — 3.8 proc., Židů 33.767 — 1.8 proc., jiných vyznání 4050 — 0.2 proc., bez vyznání 78.396 — 4.2 proc.

Definitivně byli jmenováni katecheté *František Buřil* v Kladně, *Václav Vrátný*, v Příbrami; **definitivně bez určení místa** jmenován *Erantišek Zdražil* v Doubravce. (okr. plzeňský). Dále **definitivně** jmenován *Jaroslav Němec* ve Strážově. (š. o klatovský.)

Výměna: Kdo z kol. katechetů diecése *Litoměřické* přál by si vyměnit místo s kol. diecése *Královéhradecké* Dotazy a odpovědi sprostředkuje redakce Věstníku.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXIX. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 10.

ROČNÍK XXVII.

Výklad zeměpisu Palestiny na školách našich.

(Dokončení.)

Kdo si bedlivě všímá vyobrazení povrchu zemského, jak je představuje mapa, již z hrubého výkladu předeslaného vidí zvláštnost *Palestiny*, jevíci na *malém území* neobyčejnou *rozmanitost*, která i ponebí tamnímu dodává *mnohonásobného rázu*, jakkoli dle ponětí našeho střídají se tam jen *dvě počasi roční* totiž *vlhké zimy* a *suchá léta*, tato trvající od konce března do října neb až i do listopadu. Hojné deště listopadové, prosincové, únorové a březnové donášené tam větry západními od moře Středozemního, jsou pravou nebeskou rosou pro úrodu zemskou; jejich nedostatek (v měsíci lednu pravidelný) jest nešťěstím zemským. *Doba žní* při rozmanitosti krajin na různých místech spadá do různých dob *počínajíc již v dubnu a končíc v červnu*. Pro nedostatek dešťů za více než půl roku a pro nedostatek sněhu vysychají potoky zemské a bývá nouze i o vodu k pití, která jako zvláštní dobrodiní se objevuje v cisternách na místech velmi hojných. Na svazích vysočin a hor jsou jen řídké *lesy* a řídká *pole*, ale naproti tomu pěstují se tu *stromy* ovocné (olivy, fíky, ořechy, granáty) a mimo ně *rěva vinná*. Z druhů *obilních* daří se nejlépe pšenice, ječmen, oves, proso, žito a bob. Z lesních stromů nejobyčejnější jsou vždy zelené duby a borovice krajů hornatých, při vodách pak topoly, vrby a oleandry. K domácím *živočichům* od věků náležely ovce a kozy, slepice a holubi; velbloud a osel vykonávali službu našich koní. Vedle polních zvířat i u nás obyčejných skrývali se v divokých údolích šakal, hyena, divoký kanec, bůvol a divoký kůň.

Obyvatelstva má Palestina nyní asi 800.000 duší; za krále Davida žilo na téměř území 5,000 000 lidí; za doby P. Ježíše přes 1,500 000. Obyvatelstvo nyní jest směsice různých národů; dříve byla Palestina téměř výhradně vlastí potomků Abrahamových, v jejichž plemeni žila a udržovala se *víra v jediného Boha*, Stvořitele světa, kdežto všude jinde byly pověry v rozmanitá božstva. Když *světá vládni říše římská* uvedla starověké díly světa, Asii, Afriku a Evropu v pravidelné, stálé styky, a země židovská dostala se pod cizí krále, nadešla doba předvídaná proroky, doba založení nové říše, církve křesťanské, jejíž kolébkou tedy je Palestina. Údům církve katolické tedy je znalost zeměpisu Palestiny tak potřebná jako znalost své vlasti.

Na škole obecné ovšem učí se děti všemu dle *osnovní metody encyklické* t. j. dle osnovy rostoucího učiva *po širších a širších kruzích* dle dospělosti dětí a naskytujících se tedy potřeb z oborů ostatních druhů učiva. Proto rozhodně navrhuje onen způsob učení zeměpisu, dle něhož by se na př. topografická a podobná nomenkultura hromadila hned na počátcích toho zeměpisného učení a tedy také ujímala chut k tomu učení. K prvopočátkům téhož učení zajisté do-

stačí, poznají-li dítky zemi zhruba a pak místa podle 53° na př. Nazaret, Jerusálém, Betlem, Kána, Naim, Kafarnaum a p. ovšem vždy polohu topografickou místa nově poznamenaného přirovnávající k poloze nejbližších míst již známých. Při tom však dobře bývá, užívá-li — se pomůcek mnemotechnických příležitostně se naskytajících. Jak snadno pamatuje si dítě na př. vzdálenost Nazareta od Jerusáléma, ukáže-li se na to, že tu cestu konal Ježíšek ve 12 roce věku svého poprvé. Přiměřeným přirovnáním krajin palestinských ke krajinám domácím i mnemotechnice se poslouží i jasnějšímu pojmání věcí se strany dítek. Pročež dobře je i v této příčině dotknouti se didaktických pokynů na př. těchto:

1. Jako v Čechách jižní krajiny jsou vyšší (u Budějovic 340—380 m) a severnější jsou nižší (u Mělníka 200 m), podobně tomu v Palestině (u Jerusáléma 600 m pod Táborem 300 m.

2. Tatry průměr 1800, Gerlachovka		Libanon 3100, Antilibanon 3000,
2638, Sněžka 1600 m, Radhošť 1224 m.		Hermon 2790 m.
Milešovka 835, Hostýn 732,		Hora Olivetská 720 m
Bezděz 603 m		Tábor 610 m.
Sv. Hora u Příbrami	} 569 m.	Karmel 560 m.
Blaník		

3. Z Prahy do Jerusáléma 10krát tak dlouhá cesta jako od nejsevernější části Čech k nejjižnější. Polovice té cesty v otčině sv. Cyrila a Methoda.

4. Za krále Davida bylo v Palestině asi tolik obyvatelů jako nyní v Čechách; za doby Krista P. však jen tolik jako na Moravě; nyní něco více než v našem Slezsku.

Laická morálka a náboženské vyučování.

(Dokončení.)

Náboženské vyučování bývá oživeno rozumným použitím požadavků školní reformy (na př. principu školy pracovní, vyučování vlastivědy); moderní literatura katechetická dokazuje, že katolická katechese skytá vše, co jen se může na ní žádati. Katolické náboženství je tak obsáhlé, že se v něm mohou zužitkovati i pozitivní požadavky zástupců laické morálky; jestliže na př. Vyneken ukazuje na výchovnou cenu umění, ptám se: kde jsou ty nejdrahoccennější perly architektury, plastiky, malířství a hudby, jako v památkách umění křesťanského? A který vyučovací předmět byl by vhodnější uvést ve známost a pochopení církevního umění jako vyučování náboženské? V té příčině po zásluze lze oceniti dílo vídeňského prof. prel. Jindř. Swobody, který v době, kdy o nynější reformě nebylo řeči, podnikal exkursy se svými adepty k památníkům křesťanského umění a s týmž úspěchem následovali jeho příkladu i jeho posluchači, kteří se stali později profesory na školách středních. Umění milovná duše Swoboda dovedla tento moment uplatnit i na kursech katechetických.

Žijeme v době nadějně. Hnutí mládeže, hnutí liturgické, stále rostoucí účast při veřejné bohoslužbě, potěšitelné zprávy o katolickém životě, to vše jsou symptomy, že nastalo jaro náboženského života

To probuzení jara působí blahodárně i na vyučování náboženství. Vznikán, stále nových problémů vyučovacích nutí katechety, aby k nim zaujali své sta-

novisko; proto sdružují se ve spolky a ve spolcích ke katechetické práci a v katechetických museích tvoří se arsenál názorových pomůcek a to zajisté je nejen ke cti katechetů a katolického lidu, z něhož vyšli, ale i ke cti duchovní a světské vrchnosti a příštím generacím na důkaz, že katecheté a jich příznivci porozuměli požadavkům své doby. Katechetské schůze ve školním roce a duchovní cvičení s kursy katechetskými o prázdninách, jsou prostředky, které nadšení katechetů rozněcují a udržují.

Tak stává se náboženské vyučování oživujícím fermentem školního organismu, že o takové škole musilo by platiti staré přísloví: *Laeti tirones, laeti magistri, laetissimus rector.*

Nemohu lépe zakončiti svůj výklad, praví dr. Krebs, než slovy pastýřského listu biskupa Faulhabra ze 14. února 1914.

„Potřebujeme zjevení Božího, abychom jistě poznali to, co je mravně dobré; potřebujeme autority Boží, abychom to, co je mravně dobré, věrně plniti chtěli; potřebujeme milosti Boží, abychom to, co je mravně dobré, také opravdu splnili.“

1. *Potřebujeme zjevení Božího, abychom jistě poznali to, co je mravně dobré.*

Existuje sice i bez zjevení, nepsaný mravní řád, jakožto společný majetek všech časů a míst, který ve všeobecných zásadách činí rozdíl mezi dobrým a zlým jako mezi dnem i nocí. Ten přirozený řád mravní nebyl stanoven od lidí; naopak byl tu již před každým psaným zákonem jako daná veličina, jako původní katechismus každého státního a náboženského řádu a proto žádnou pozemskou mocí nemůže býti učiněn právně bezmocným. Jednotlivec má volnost, svou vůli mravnímu řádu podrobiti anebo proti němu se vzepřít, ale nemá volnosti dobré špatným a špatné dobrým jmenovati. Zvrácenost mravních hodnot vede k šílenství. Žádný Kain nemá práva prohlásiti bratrovraždu za dovolenu, jako žádný Giezi podvod, žádný Jidáš zradu, žádný Ananiáš lež za přípustné.

Zvláštním zjevením Božím s hory Sinaj až k horskému kázání evangelia byly však všeobecné zásady přirozeného řádu mravního blíže určeny a lidstvu znovu prohlášeny. Laická morálka činí mravní zákon hříčkou lidské libovůle.

2. *Potřebujeme Boží autority, abychom to, co mravně dobré je, věrně plniti chtěli.*

Mravní řád zavazuje nás naprosto, žádá naprostou poslušnost beze všeho „když“ a „ale“. Sebevražda je nedovolená i kdyby nemoc byla sebe bolestnější; křivá přísaha je nedovolená i kdyby běželo o celé jmění; sňatek rozvedené osoby je nedovolený i kdyby se zdálo, že závisí na něm blaho života.

Ale právě proto, že mravní povinnost v jistých okolnostech žádá nejtěžší oběti, musí vědomí povinnosti míti pevný základ a ten spočívá v přesvědčení: „Je to vůle Boží“. „To je vůle Boží, vaše posvěcení.“

Zástupci laické morálky dovedou krásně formulovati zákony mravouky, ale nikoli odůvodniti; zůstávají nám dlužni odpověď na první a nejvyšší otázku filosofie: „Proč činiti dobro, které je trpké a zanechatí zla, které jest sladké?“ Bez Boha nelze odůvodniti mravní povinnosti. Mravní příkázání, za nimž nestojí žádná jiná autorita než jen privátní člověk, nemá více moci než jako král v kartách. Mravní povinnost je jen tehda královnou plné autority, je-li královnou z milosti Boží.

Také ono pyšné slovo „sebeurčení“ (*Selbstverpflichtung*), které se proklamuje po 100 let jako vrchol mravouky bez Boha, není naprosto rovnocennou náhradou pravověrné mravouky. Jestliže každý je svým vlastním Mojžíšem s vlast-

ními zákony na vlastních deskách, pak zajisté je svět plný zákonodárců; kterak je však potom postaráno o mravní řád? Snadno se řekne, že ctnost má vyplývat z svobodné volby rozhodnutí a necítiti ani nejjemnějšího tlaku; ale každý vychovatel ví, že bez vůdčí ruky nenašla by mládež cesty k ctnosti. Ano, potřebujeme autority Boží, abychom mravní dobro věrně chtěli.

3. *Potřebujeme milosti Boží, abychom mravní dobro účinně splnili*

Člověk sám o sobě může míti dobrou vůli a pln touhy hleděti k výšinám mravní dokonalosti, ale dědičný hřích drží jej jako olověné závaží na zemi. „Chtění jest mi blízké,“ praví se sv. Pavlem, „ale splnění dobrého nenalézám. Dobro, které chce, nečiní a naopak zlo, jehož nechce, činí.“

Protiváhou toho olověného závaží nízké přirozenosti, posilou k mravnému činu, jest dle křesťanské mravouky milost Boží. „Bůh to je, který působí ve vás chtění jakož i dokonání podle svého zalíbení.“

Laická morálka zavrhuje učení o milosti a říká dětem, že mají úkoly svého života řešiti vlastní silou, bez milostné síly s hůry

Kterak má ubohé dítě luštití obrovské úkoly životní bez milosti Boží, když jeho vlastní síla nestačí ani na úkoly školní? Kterak dítě má býti sobě vlastním spasitelem, když nemůže sobě býti vlastním učitelem?

Má tedy pravdu Plate, bývalý žák Haecklův, praví-li: Myslil jsem druhdy, že lidstvo může se obejít s morálním principem, že člověk má činiti dobro pro dobro, nikoli proto aby se mu za to dostalo později odměny. Häckel však přivedl mne k jinému názoru svou nepravdomluvností a nesvědomitostí. Jestliže člověk duchovně tak povznešený, který mimo to pokládal se za zakladatele náboženství, tak se mohl ethicky zapomenouti, pak zajisté velká massa lidí tím méně udrží se v mezích jediné oním principem. Kromě toho Häckel svým klamným učením o nesvobodě lidské vůle v pravém slova smyslu zločince vzal v ochranu. Křesťan činí dobro pro dobro, protože v něm vidí zákon Boží; žádá na státu mocnou ochranu zákonů církevních a školních a kde stát nestačí k tomu při nedokonalosti všeho lidského, tu doufá ve vyrovnávající spravedlnost na věčnosti. Hluboká pravda tedy spočívá ve staré sentenci, že lidu má se zachovati jeho náboženství. Národ beznáboženský propadne dříve neb později vnitřní hnilobou v jistou zkázu a morální výchova nestačí.

Náš národ však nechce a nesmí upadnouti ve zkázu a proto je žádoucí, aby náboženské vyučování mělo plné právo na výchovu dětí ve škole a aby náboženské vyučování zůstalo ve školském organismu vedle ostatních předmětů učebních nikoli jako větev podle jiných větví, nýbrž jako kmen, který větve nese
r.

Promluva při svěcení praporu dělníků továrních.

Dělníci Boží.

V Kristu shromáždění! Člověk je stvořen ku práci, jako pták k létání“ praví Písmo sv. (Job 5, 7) a těmi slovy vkládá na srdce každému z nás povinnost, abychom svědomitě využili času, který nám byl dán a horlivě užívali sil, které nám uštědřeny byly a tak abychom se osvědčili vděčnými ke svému nebeskému Dobrodinci, od něhož, jak praví sv. apoštol Jakub (1, 17) „*jest každé dání dobré a každý dar dokonalý.*“

1. Je smutná zkušenost, že mnozí lidé práci se vyhýbají, že maří hodinu za hodinou, týden po týdnu ano i celý rok a nic nedělají, zcela nic, co by bylo hodno člověka. Tací zahaleči prohřešují se nejen proti Bohu, který každého z nás určil ku práci, ale i proti společnosti, svým bližním, protože jen požívají a nic netvoří, protože sami ničím nepřispívají do té veliké dílny světa, v níž všichni smrtelníci mají pracovat. „*Kdo nepracuje,*“ praví sv. apoštol Pavel, „*ať nejí.*“ (2. Thess. 3, 10.) Lenivý člověk nemá takřka práva na pokrm, jehož požívá; jest nicotný cizopasník a udržuje tělo své na útraty jiných, kteří potem rukou svých musí připravit tabuli, při které on hoduje a hýří. Opravdu, kdo má čest a smysl pro právo a slušnost, ten nesmí ruce složit v klín, nýbrž má dbáti o to, aby přispěl k výrobě, rozmnožení a zachování prostředků životních, aby podporoval obchod a povzněl průmysl. Práce nemůže býti ovšem pro všechny lidí *těž*, neboť jsou práce *duchovní* a *tělesné*. Jeden musí více hlavu namáhati a přemýšlet, druhý pak užívá více údů a smyslů; ale nějaké zaměstnání, nějakou práci a to prospěšnou má každý člověk míti! Tak tomu chce Bůh, který nikdy nezahálí, nýbrž jak Kristus Pán praví „*ustavičně působí*“ (Jan 5, 11).

Proto můžete se radovati, milí bratři, že v té příčině nemusíte si činiti výčitek a že každý z vás může říci s dobrým svědomím: „Nejsem zahaleč. Od rána do večera jsem v činnosti a to sousto, které jím a ten doušek nápoje, který piji, je poctivě zasloužený potem mého obličeje.“ Ano, drazí bratři v Kristu, dělejte si z toho čest, že jste *dělníky*, je to *krásné ctihodné jméno*. Proto také nemám toho úmyslu, abych vás vybízel ku práci, abych vám vkládal na srdce povinnost vytrvalé činnosti; nýbrž něco jiného vám musím říci, co nepokládám za zbytečné, totiž abyste nezapomínali té *vyšší práce*, která každému křesťanu uložena jest.

A která je to ta vyšší práce?

2. Ta vyšší a ušlechtilější práce člověka je *péče o duši*, touha po nebi. Máte pečovat nejen o prospěch vezdejší, nejen statků pozemských hledati, ale i o to dbáti, abyste měli poklad v nebi. „*Nebo co prospívá člověku, kdyby celý svět získal, ale na duši své škodu utrpěl,*“ praví Spasitel (Mat. 16, 26.) Co tu máme na zemi, to vše musíme opustiti při smrti — *veselí dědicové* rozchvátí majetek váš, který jste nashromáždili namáháním hlavy své a potem svých rukou; jedině dobré skutky nás následují a jsou naši věrní průvodcové na té pouti do tajemné říše věčnosti. Kéž by tedy každý z vás dbal o to, aby si tu shromáždil poklad dobrých skutků. Kéž by každý z vás uvážil a byl pamětliv toho, že je stvořen nejen proto, aby sloužil lidem, ale že cílem jeho je sloužiti Bohu. Veliký mistr, do jehož služeb jsme všichni vstoupili a zapsati se dali, není sice viditelně na zemi, ale v nebi a tam volá k nám: „*Jdi i ty na vinici mou a až přijde večer, ten večer poslední, večer tvého života, dám ti, co ti přináleží.*“ (Mat. 20, 4)

Ano, moji drazí, nezapomeňte na slovo, které P. Ježíš řekl Martě v Betanii, té Martě příliš starostlivé: „*Marto, Marto, staráš se o mnohé, ale jednoho jen je potřebí.*“ (Luk. 10, 41.) A to jediné potřebné, ta první a přední záležitost každého pozůstává v tom, aby pečoval o svou nesmrtelnou duši, aby pracoval nejen pro čas ale i pro věčnost. Proto každý z nás má se snažiti a sil svých užívati tím způsobem, aby byl dělníkem nejen pro lidi ale i *dělníkem Božím!*

A čeho se tedy žádá k tomu cíli? Co má se státi, abychom mohli říci: „*Já sloužím nejen lidskému pánu, ale i pánu nebeskému.*“

3. Služebník, moji drazí, má se vždycky ptáti: Co žádá můj pán na mně? Co mám činiti a čeho se varovati, abych splnil vůli svého pána? — Proto, milí bratři, abychom byli opravdu dělníky Božími, musíme se varovati toho, co Pán nebes a země zakázal a dbáti a činiti to, co týž Pán přikázal. P. Bůh mluví totiž k nám skrze svědomí a skrze své vyslance, zvláště skrze svého jednorozecného Syna, skrze Krista Pána, který dal nám přikázání ve sv. evangeliu a skrze svou sv. církev: *Křesťanský život máme tedy vésti, abychom byli dělníky Božími. Máme svátky světití, máme otce a matku a všechny představené ctíti, máme se zdržovati skutků nekalých a opilství; máme býti čestnými a poctivými a zvláště mítí lásku bliženskou ke každému, ať je to přítel ať nepřítel! Hněv, zášť, pomsta, závist anebo násilí jsou dle učení Kristova a apoštolů skutky temnosti, které se nesluší na služebníky Boží a křesťany a zavírají nebe.*

4. Nuže, moji drazí bratři, učíte dnes opět slib, že se zachováte od těch neřestí a nepravostí. Dostanete dnes *prapor* — ten prapor považujte od nynějška za znamení, že k sobě patříte a že tvoříte spolek, uzavřený zástup; buďte si toho vědomi, že tento prapor je *posvěcený, svatý*. Obrazy, které se jeví na tom praporu, jsou obrazy *svatých* osob, které zvláště vy chcete a máte ctíti. Přejete si, aby ti svatí vás chránili, aby byli vašimi patrony a přímlovci; snažte se, aby tito ochránci mohli mítí radost ze svých svěřenců — jejich život budiž vašim vzorem! Buďte věrní Kristu, jako byli sv. Florián a sv. Barbora až do své smrti! Oba zemřeli jako mučedníci, oba raději život svůj obětovali, než aby byli zapřeli víru v Krista, Syna živého Boha; oba však také i jindy žili podle víry a zákon, který Kristus Pán hlásal, učinili si měřítkem svého života. To budiž i u vás — a pak jste služebníci Kristovi a dělníci Boží.

Dále budete mítí jen *jeden* prapor — všichni máte přísahati na ten *jeden* prapor, všichni následovati toho *jediného* praporu. Snažte se tedy, abyste byli stále *jedné* mysli! Nemá vás dělití nepřátelství, hádky, sváry, nýbrž pravá *bratrská* láska má nás pojiti jako nebeské pouto; „*neboť láska,*“ jak píše sv. Pavel, „*jeť svazek dokonalosti*“ (Koloss. 3, 14).

Budete mítí jeden *prapor*; prapor je však především znamení *boje* — ano, boj máte vésti! A proti kterému nepříteli? — Proti nepřítelům vaší nesmrtelné duše — především proti *špatným* lidem, kteří vás štvou a chtějí vás lákati a sváděti k jakýmkoli zlým skutkům; konečně proti vašim vlastním vášním, které rozněcují ve vašem nitru oheň a ničí květinku bázně Boží a ctnosti. Moji drazí! Vy máte často co činiti s *ohněm* a víte ze své vlastní zkušenosti, jak zhoubným elementem jest oheň; ale ten oheň, který *před* vámi hoří, je také blahodárný a právem dí básník: „Blahodárna jest moc ohně, jestliže člověk ji ovládá.“ Ale i vy máte v sobě oheň, vnitřní oheň, a ten není *nikdy* blahodárný — *ohně vášně*. Ten oheň má člověk nejen regulovati a ovládati, ale i tlumiti, docela udusiti. Kéž vás chrání sv. Florian, aby ten oheň zlých vášní ve vás nikdy nevzplanul; ale kéž jiný oheň vždy jasně plane ve vašich srdcích — *ohně lásky, svatě lásky k Bohu a bližnímu*.

A tím končím, abych vás vyzval ku pravé lásce Boží a bliženské. Slovy velikého apoštola pracovníka, apoštola národů sv. Pavla, který jakožto stanař náležel vašemu stavu, volám k vám (1. Kor. 13, 13): „*Nyní však trvají víra, naděje a láska tyto tři, ale větší z nich je láska.*“ Amen. J. R.

První koncil církve československé.

(Dle koresp. francouz. dr. Hanuše v Čechu č. 254.)

Církev československá měla svůj první „koncil“ 29. a 30. srpna ve velkém sále Národního domu na Smíchově. Súčastnilo se po 308 delegátů zastupujících 129 obcí. Mezi nimi 100 kněží, 208 laiků, namnoze žen, jichž valný počet byl z venkova. (137 delegátů diecése východní a 106 delegátů diecése západní české, 31 delegátů moravských a 32 slezských.)

Před schůzí celebroid mši Farský, zvolený patriarcha a měl řeč v kostele sv. Mikuláše. Po obřadech zahájen byl koncil modlitbou jeho vlastní invence. Pak byl zazpíván „Husitský otčenáš“ vydaný „Jednotou evang. kostnickou.“

Patriarcha Farský předsedal, posl. social. Prášek a biskup Stibor ze Slezska byli zvoleni vicepresidenty.

Farský vyložil účel koncilu: sestaviti „Credo“ základ víry, jak se vyvinulo v pěti letech zkušenosti církve československé, vymeziti postavení církve československé ve vývoji křesťanství a reformy česko-husitské, její poslání v životě jednotlivce a společnosti dle programu evangelia Kristova.

Všecky sekty poslaly tam své zástupce, kteří byli uvítáni nadšeným potleskem: dr. Lukl, zástupce „Jednoty kostnické evangeliků reformovaných“ blahopřál ve svém bratrském proslovu církvi československé, že se prohlásila pro husitismus, zlomivši tak okovy Říma a na místě sloupu Mariánského (vyvráceného r. 1918) vztýčila „kalich“: Pravil: Tím, že jste zavrhnuli řád episkopátní a přijali ústavu presbyteriánskou, sblížili jste se přímo s námi.

Církev protestanská „českobratská“ byla zastoupena kazatelem Kafkou, který slíbil přítomným pomoc své církve. Farský projevil při tom svou vděčnost „církvi českobratské za propůjčení kostelů a považuje ji za starší sestru „církve československé“.

Své sympatie vyslovili dále jménem církve „české pravoslavné“ (skupina 5.000 členů) dr. Červinka, za methodisty Barták, za „svobodné Bratrstvo“ Norbert Čapek.

Generální shromáždění mělo své pokračování ve zvláštní sessi, jednající o učení náboženském. Církev československá dosud se nedotkla předmětu víry; pověstný katechismus Kalousův a Farského, kompilace těch dvou reformátorů dosud se nestal oficiálním. Po pěti letech své existence církev československá konečně přikročila k formulování toho, co třeba věřiti. Prof. Spisar, z reálky olomoucké, první podal své mínění o doktríně: Církev československá neuznává tradice jako závazné, ale ani nezavrhne ji jako církve protestantské. Tradice slouží ku poznání vývoje křesťanství. Neuznává také dogmatické autority prvních sedmi koncilů. Pramenem učení je bible dle ducha Kristova, nikoliv dle textu, který je dílem apoštolů a který nevyjadřuje přesně učen Kři tovo. Spisar uznává jen tři evangelia a čtvrté zavrhne. Dlužno vykládati bibli vědecky ve shodě s duchem a tradicí J. Husa. Jakožto princip víry je dle něho svoboda svědomí uvnitř, víra je dar milosti Boží v každém člověku. Církev pak chrání svobodu svědomí a ty menšiny, které nesouhlasí s míněním většiny. Spisar nepřipouští očištění ani vzkříšení a co by odporovalo vědě. Uznává Trojici a Boha osobního odlišného od světa. Zázraky jsou nemožny. Ježíš není Bůh, je člověk, ale tajemné zosobnění činnosti Boží. Není v něm náměstného dosti učinění vykupitelského.

Ty bludy, které jmenovanou církev zbavují charakteru křesťanského, zdá se že jsou příliš silné i pro korespondenta „Kostnických jisker“ a táže se: „Jestli-že Spisar popírá božství Ježíšovo, kterak je možno, že vyznává víru v Trojici Boží?“

Prof. Statečný, býv profesor katolický na velkém semináři v Budějovicích, který opustil církev katolickou, protože nebyl jmenován profesorem filosofie na fakultě theologické, rozvinul vývoj učení Ježíše Krista a zdůraznil nutnost, aby učení církve československé se shodovalo s nároky vědy a současné filosofie a učení Bratří moravských a husitů a doplňovalo tak reformu českou

Změna čl. 1. byla přijata:

„Církev československá ustavila se z křesťanů toužících přizpůsobiti mravouku a vědu duchu Kristovu, pokud nám jej zjevují Písma sv. a učení prvních křesťanů a pokud jej zachovali národu československému Husité a Čeští Bratři.“

Farský odstranil ze své církve svěcení biskupů, ponechav jen jmenování, ordinaci kněží, sedm svátostí ale ve smyslu protestantském, proti mínění Šípka ze Žižkova, který chtěl jmenovanou ordinaci kněží zavrhnouti.

Koncil zvolil zvláštní komise ku projednávání otázek: učení, finančních, disciplinárních, dobročinnosti a pro přípravu látky pro příští lednový koncil.

Je viděti jasně pokleslost té nové sekty, která opustila základ křesťanský, popírajíc božství Ježíšovo a mnohé jiné články z apoštolského kréda a jiné nadpřirozeného charakteru náboženského.

Bývalý propagator sektářství Gorazd Pavlík opustil sektu československou. Vytýká ve svém článku „Za pravdu“ toto jednání za příčinou úpadku, zatím co stoupenci Farského útočí naň bez ohledu. Pavlík založil pro své věřící sekci „církve pravoslavné srbské“. Pro národ český ta roztržka v náboženství přináší neblahé následky. Mnoho sektářů ztrácí tím víru vůbec a uvádějí v ateismus katolíky indiferentní.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Ze Spolku. Dne 17 září sešel se Spolek opět ku první schůzi po prázdninách. Před sedal arcib. notář Ant. Benda a snad jen málokterá schůze mohla se rovnati této schůzi tak instruktivní pro členy rozmanitostí svého programu. Hojně stížností přišlo zvláště z venkova na neoprávněné spojování tříd v hodinách náboženských někdy až do 80. Od povídáme číslo 80 je rozhodující pro paralelu, ale nikoli pro oddělení náboženské, kde je rozhodujícím číslem 60 a to ještě maximálním. Předseda pak sděluje, že jménem Spolku zařídil blahopřání k 70tým jmeninám p. Schönborna a čte poděkování, které zasloužilý jubilant projevil Spolku. Kol. Javůrkovi z Pelhřimova bude odpověděno v příčině vyměření pense a na další dotazy, rovněž kol. Kozlovi. Kol. pokladník Arn. Oliva předkládá seznam neplatících členů. Kol. Al. Barant v Těšíně táže se na započtení let a zasílá členský příspěvek. Na dotaz kol. Beneše

z Bělohradu bude odpověděno předsedou Rovněž i kol. M. z Josefova. Činnost spolková neutuchla ani o prázdninách. O novelisaci při úpravě platů dopsáno posl. Noskovi a jednáno osobně s ním a s drem Mazancem. Z širšího výboru lidové strany došla uspokojivá odpověď 2. září, že p. posl. Roudnický byl splnomocněn jednati v té akci a také se Spolkem. Se zřetelem na mnohé věci nedojednané a v širší známost co nejvíce členům mající býti uvedené, stanovena příští schůze za 14 dní, k níž má býti zváno lístky. Za člena přihlášen byl novosvéc. Jan Hraba, katech. v Černém Kostelci. — Vivant sequentes!

Konkursy: 1. Na místa katechetská katol. náboženství na občanské a obecné škole chlapecké v Jindř. Hradci a na obč. a obec. šk. smís. v Kumburku. Žádosti — o každé místo zvláště — do 15. října 1924.

Okr. šk. výb. v Jindř. Hradci.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXIX. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 11.

ROČNÍK XXVII.

Promluva při svěcení varhan.

Proč se světí varhany?

Drazí v Kristu Pánu! Svěcení nových varhan, které pořízeny byly obětavostí zdejších osadníků farních, je skončeno a já nemohu opominouti, abych na konci slavnosti promluvil k vám několik slov a vám vysvětlil, proč varhany se světí.

1. Varhany se světí, proto m. dr., že mají *vznešený účel*. Varhany stavi se v našich kostelích, jelikož slouží ke zvýšení bohoslužby. V našich kostelích totiž nejen se modlíme, ale i zpíváme. Zpěv je zbožný úkon, který se velmi líbí Nejvyššímu. „*Zpívejte Pánu!*“ napomíná nás často Písmo sv. Aby však zpěv byl plnější a zvuknější, aby tóny byly správně zpívány a přesně dodržovány, doprovázejí se písně varhanami. Varhany zpěv podporují, oživují, udržují; varhany povzbuzují ke zpívání a probouzejí v našich srdcích nábožné city a posvátnou náladu. Kdo z vás toho již sám nezakusil?

Proto m. dr. pochopíte následující historii, kterou jsem četl v jednom cestopise:

Kněz jeden vypravuje, že minulý podzim zašel až do Švýcar, aby vystoupil tam na světoznámou horu Rigi a aby navštívil město Lucern. V tom městě jsou totiž proslulé varhany v kostele sv. Leodegara. Všichni cizinci, kteří tam zavítají, touží slyšeti ty varhany. Denně hraje na ně dvakrát věhlasný mistr za vstupné, které každý má zaplatiti. Přicházejí tam lidé ve značném počtu — Angličané, Francouzi, Rusové, Němci, Vlaši, Američané a jiní. Jmenovaný kněz také byl mezi nimi a horšil se na chování některých; neboť než hra započala někteří chovali se v kostele tak, jakoby byli v divadle; zvláště budila pohoršení jistá mladá Francouzka, která mluvila nahlas, smála se a jevila nápadnou rozpustilost. Ale najednou stichlo vše, neboť varhany zavzněly a jejich hra byla tak nádherná a dojemná, že každý cítil se být ji dotčen v hloubi duše své. Nejmnějším dojmem však působila hra na lehkomyšlnou Francouzku; nebo když dozněly poslední akordy, její obličej byl zalit slzami a vzlykala tak hlasitě, že to všem bylo nápadné.

2. Ano m. dr. varhany jsou zcela způsobilé k tomu, aby člověka naladily k vážnosti a pobožnosti. Proto čteme v Písmě sv., že již ve Starém zákoně užívalo se při bohoslužbě t. zv. organum t. j. varháněk, řady píšťal. Při svěcení chrámu, o velikonocích a všech důležitých úkonech kněžských bývali přítomni levité, kteří zpívali a zpěv doprovázeli oním nástrojem hudebním. — Tak tedy varhany jsou v pravém slova smyslu církevním nástrojem a proto je zcela vhodné, jestliže jsou svěceny.

Vždyť světí se vše, čeho se užívá při bohoslužbě. Světí se kalichy, mešní roucha, světí se pokrývky oltářní, světí se zvony, obrazy a sochy a jiné církevní předměty, proč by se tedy neměly světit i varhany?

3. Ale mohl by se někdo ptáti, jaký má účinek to svěcení? Udělá varhany lepšími? Budou píšťaly lépe znít? Bude harmonie lepší, tón zvučnější, akord plnější, budou-li varhany posvěceny? Nikoli m. dr. a přece to svěcení má *nějaký* účinek, účinek důležitější než všechno to, co jsem uvedl — Staré přísloví, vám všem dobře známé, dí: „*Na Božím požehnání vše záleží!*“ — a to platí také o tomto *posvěceném* nástroji: Požehnání Boží bývá spojeno s užíváním nástroje posvěceného. Svěcení koná se od kněze církve a Pán Ježíš řekl výslovně apoštolům a jejich nástupcům biskupům a kněžím: „Vše, začkoli budete prositi Otce ve jménu mém, dá vám“ (Jan 16, 23.). Ale svěcení záleží zvláště v tom, že prosíme o požehnání s nebe v Kristu a skrze Něho. Když jsem světil ty varhany tedy prosil jsem, aby „Pán tento nástroj, který byl postaven k jeho cti a slávě a ke zdokonalení věřících, mocí Ducha sv. ráčil požehnati, posvětili a zachovati, aby byl vždycky schopný *pro službu Boží*“. Modlil jsem se aby *Pán Bůh ráčil uděliti věřícím milost požehnání a posvěcení, aby při zvuku těchto varhan srdce svá vzhůru pozvědali, zbožné smýšlení v sobě budili a Pána Boha upřímným srdcem chválili a velebili zde na zemi a tak hodnými se stali toho, aby jej jednou také chválili v nebi*“.

Ty modlitby, které jsem při tom svěcení ve jménu církve svaté k Pánu Bohu vysílal zda-li nebudou vyslyšeny, když byly povznášeny k Otci nebeskému skrze Ježíše Krista? To není pověra, jestliže, majíce důvěru v zásluhy Ježíše Krista, připisujeme svěceným předmětům zvláštní moc.

Myšlenka, že varhany jsou posvěceny má míti a také vskutku má vliv na varhaníka. Varhaník, jsa si toho vědom, zdrží se toho, aby hrál neposvátné melodie a způsobem, který by se neshodoval s účelem posvátného nástroje; bude používati posvěceného nástroje jen k tomu, aby budil a oživoval v srdcích věřících nábožné city, vážnost a svatou radost; bude si toho vědom, že je povolán, aby jako kazatel svým slovem, on svými varhanami vzdělával věřící. Slovem varhaník zvuky svého posvěceného nástroje bude vnitřně puzen k tomu, aby účel bohoslužby podporoval a vpravdě pomáhal k úctě a chvále Nejvyššího.

Proto radujte se moji draží, že máte opět o *jeden* prostředek více, abyste Pána Boha v tomto kostele jak se patří uctívali a srdce svá povznášeli k tomu, co je nadpozemské! Radujte se, že Pán Bůh ve své dobrotě a milosrdenství neumdlévá rozmanitým způsobem vás k sobě táhnouti! Děkujte mu za to, že blíží se k vám tisíci prostředky a cestami, vám kyne, vás volá a nepřestává dle slov sv. Písma klepati na dvěře vašeho srdce (Zj. 3, 20) dokud ho nevpustíte! Nuže, otevřete mu svá srdce, aby do nich vstoupil; neboť on jedině vám přinese milost, pokoj a štěstí pro čas i věčnost! Amen.

S.

Řeč při mši sv.

(liturgická katechese pro dospělejší).

Promluvíme dnes o řeči, které se užívá při mši sv.

Které řeči se užívá při mši sv.? (latinské). Proč? V nejstarších dobách užívalo se při mši sv. v různých zemích různé řeči. (Pozn.: „Zda apoštolové konali sv. obět řečí obvyklou u jednotlivých národů anebo jen v řeči aramejské, řecké a latinské, nelze určitě říci. Jisté je, že v prvních čtyřech stoletích nelze

jiné liturgie uvést, která by byla v jiné řeči než v oněch třech nápisu kříže.“) V Římě a v Itálii mluvil lid latinsky: proto konala se tam mše sv. řečí latinskou. Později mluvilo se v Itálii vlašsky. Řeč však při mši sv. zůstala nezměněna totiž latinská. V Řecku konala se mše sv. již v nejstarších dobách v řeči řecké. Nyní mluví se tam řečí zcela pozměněnou t. zv. novořečtinou; ale při mši sv. zůstalo se tam při starořečtině (i u katolíků). V ostatních zemích Evropy konala se mše sv. namnoze od počátku v řeči latinské jako v Římě, protože křesťanství v ty země přišlo z Říma (přímo neb nepřímě). A i tu setrvalo se při latinské mši sv. Do mnohých slovanských zemí však přišlo křesťanství z Konstantinopole; v těch zemích byla také zavedena při mši sv. slovanská řeč. (Na př. v Rusku, u Rusínů, v části Istrie a Dalmacie, v Srbsku, Bulharsku; ke katolické církvi čítáme tu sjednocené Rusíny (v Podkarpatské Rusi) a v Istrii a Dalmacii. Slovanské řeči užívá se tam při mši sv. dosud (mimo Čechy a Moravu, kde od sv. věrozvěstců byla zavedena ale neudržela se), ale nikoli slovanské řeči, kterou se kde dnes mluví, nýbrž staroslovanské. (Tak zvané církevně slovanské, do které sv. bratři Cyril a Metod přeložili Písmo sv., mluvilo se jí asi hlavně v Bulharsku). Užívá se tedy v katolické církvi při mši sv. různých řečí (mimo jmenované ještě syrské, arménské, koptické (egyptské) a aethiopské) ale vesměs starých řečí, jimiž dnes již se nemluví, ale nejvíce užívá se řeči latinské. Výjimku činí jen arabština, již se užívá od perských katolíků a v patriarchátě antiošském a armenština u armenských katolíků. Po více než 1000 letech kam vnikla víra katolická všude zavedena byla latinská mše sv.)*

Kterak tedy se krátce odpoví na to, jaké řeči užívá se v katolické církvi při mši sv.? (Všude užívá se nějaké řeči starobylé ale nejvíce latinské).

Jaký užitek z toho je, že při mši sv. užívá se jen staré, mrtvé řeči? Užitek z toho je mnohý:

Především se vidí, že mše sv. není nic nového, nýbrž něco starého. Konala se již tehdy, kdy ony řeči, které nyní jsou mrtvé, tehdy ještě byly živými, v době kdy ještě byla stará říše římská a lid mluvil latinskou řečí. To již činí mši sv. ctihodnou, vidí-li se na ní patrné tak vysoké stáří.

Ještě důležitější však je toto? Živé řeči mění se ustavičně. Čtete-li knihu psanou před 50 lety, naleznete tam mnohé výrazy, kterých nyní již se neužívá a které vám připadají zvláštní a směšné anebo kterým vůbec nerozumíte. Ještě více je nápadnější ta změna, čtete-li knihu tištěnou před 100 neb 150 lety. Kdyby tedy mše sv. se četla v nynějším českém jazyku anebo v jiném živém jazyku, musily by se mešní knihy každých 50 neb 100 let měnit, aby nebyly směšné anebo nesrozumitelné. Mnozí by se však domnívali, že se změnila víra. Církev nechce vůbec nic měnit na těch starých, ctihodných modlitbách, z nichž mnohé modlili se již apoštolé. Koná-li se však mše sv. v nějaké staré řeči, mohou ovšem zůstat modlitby 100 i 1000 leté tytéž.

Mezi starými řečmi je nejmilejší církvi řeč latinská; nyní skoro po celé katolické církvi čte se mše sv. v řeči *latinské*. Proč je to dobré? Církev totiž je společnost, velká rodina. Společnost, rodina má přece mít společnou řeč. Tou společnou řečí celé církve je řeč latinská. Kdybyste se měli dostat jednou do Číny nebo do Afriky, nebo do Ameriky anebo do Austrálie a bude-li vám tam

*) Připomeneme nejnovější koncese Sv. Stolice: mše sv. v řeči staroslověnské na některých starobylých místech v Čechách a na Moravě, jakož i dovolení při zpívané mši sv. čísti epištolu a evangelium v jazyku živém českém.

připadati vše cizí lidé i řeč, přece na nějakém místě budete se cítiti jako doma a to v katolickém kostele. Vejdete-li do katolického kostela, uvidíte, že se tam koná mše sv. právě tak jako u nás. Uslyšíte kněze an se modlí „Dominus vobiscum“ a „Sanctus“ a „Pater noster“ a totéž uslyšíte i zpívati na kůru; bude se vám zdáti, že jste doma. Pak vstoupí vám před oči patrně pravda, že katolická církev mluví po celém světě touž řečí a že všude je táž. Kdyby církev neměla latinské řeči, ani zdaleka nebylo by patrné, že je všude jedna a táž.

A církev opravdu nebyla by jednotnou, kdyby neměla latinské řeči. Řečí latinskou mocně se uskutečňuje jednota církve. Zvláště jednota mezi papežem a biskupy a kněžími je posílena tím, že všude čte mše sv. v latinské řeči. Nebo právě proto, že (skoro) všude mše sv. je latinská, musí (skoro) všickni biskupové a kněží uměti latinsky. Tak může papež (skoro) se všemi katolickými biskupy a kněžími celého světa latinskou řečí se dorozumívati. Jestliže papež chce něco sdělit všem biskupům a kněžím anebo jestliže je chce napomenouti anebo povzbudit, píše v latinské řeči a dá to tisknouti a všude rozeslati a (skoro) všickni kněží mohou rozuměti slovu svého nejvyššího pastýře. Biskupové musí často psáti do Říma a dávat zprávy, jak to vypadá v jejich diecési; to činí opět řečí latinskou. Sejdou-li se biskupové celého světa na všeobecný sněm, jako v r. 1869 se to stalo, potom se vespolek dorozumívají v latinské řeči; jejich úrady bývají stylisovány taktéž v latině a uveřejněny a tak mohou je všichni kněží čísti. Vidíte tedy, že latinská řeč je pojítka, které víže papeže, biskupy, kněze a věřící celého světa v celek. Kdyby mše sv. se nekonala jazykem latinským, biskupové a kněží přestali by záhy latinu pěstovati a církvi by chybělo toto krásné pojítka; neměla by již společné řeči.

Mnozí však soudí: „Bylo by přece lépe, kdyby kněz sloužil mš. sv. v řeči lidu — u nás tedy česky: — nebo pak by se rozumělo, co kněz se modlí. Kněží neměli by dělati tajnost s tím, co se modlí.“ — Co tomu říkáte? Zdali i já jsem vám mnohé ty modlitby, které se kněz modlí, nepověděl anebo nepředříkával? Co pak nejsou v knihách? (Ano jsou modlitební knížky, kde mešní modlitby jsou latinsky a vedle přeloženy česky a jiné, kde jsou toliko česky obsaženy). Kdo ty modlitby při mši sv. chce znáti, může si takovou modlitební knížku koupiti. Ano církev si docela přeje, aby jen hodně katolíků se učilo latinsky, aby latinským modlitbám sami rozuměli aniž by potřebovali si je dávat překládati do češtiny. Tedy církev nedělá tím žádných tajností se svými modlitbami, jestliže nedovoliuje modliti se je při mši sv. v řeči lidu.

A co by to také pomohlo, kdyby kněz modlil se mešní modlitby česky? Mohl by se kněz modliti ty modlitby tak nahlas, aby mu všichni lidé v kostele rozuměli? Velmi mnozí chtějí se modliti při mši sv. potichu a Pánu Bohu své žádosti pověděti. Všecky ty by to velmi rušilo, kdyby kněz se modlil tak hlasitě. A kdyby k tomu ke všemu měl kněz nepříjemný hlas anebo kdyby snad se příliš rychle modlil, jak by to bylo obtížné pro všecky, kdyby se tak hlasitě modlil! Pak by jistě mnozí odešli z kostela. Při odpoledních bohoslužbách modlí se tak nahlas. Ale k těm přísná povinnost neváže, že nemusí se jich, kdo účastnit. Ale na mši sv. má býti aspoň v neděle a svátky. Z toho všeho poznáváte, že církev jedná velmi moudře, že neupouští od latinské řeči při mši sv. V tom zajiště je řízena Duchem svatým, jenž s ní jest.

r.

Propaganda církve československé ve službách strany socialistické.

(Dle franc. koresp. dra Hanuše v „Čechu“)

Církev československá žije jen „z boje proti Římu“ t. j. proti církvi katolické a chce lovit v kalné vodě. Deník národně demokratický „Obzor“ v Přerově, kriti uje spojení církve československé se stranou politickou českých socialistů, z nichž mnozí jak známo nemají náboženství vůbec a staví se zuřivými stoupenci „církve národní“.

Prášek, poslanec socialistický je i členem Předsednictva. „Čechoslováci“ se chlubí, že jdou v tradici husitské. Ale nestarají se o víru Jana Husa a starých husitů, jim stačí odboj proti autoritě církve.

Vidíme, s jakou lehkomyšlností bylo formulováno „Credo“ dle osobního mínění Spisarova a Farského na posledním koncilu. Jediné, odboj proti Římu stačí jejich víře. Chtěli by přilákat indifferenční katolíky, falešným nacionalismem, plným banálních frází „patriotických“, které se zhnusily i jejich stoupencům.

„Čechoslováci“ mají opustiti kostely katolické, jichž se zmocnili násilím na počátku existence své církve. Nedovedou stavěti svých vlastních kostelů a nemají-li kaple (ovšem ve velmi sporém případě), která jim byla darována socialistickou správou obce, pak jejich kněží je zůstávají prostě bez služeb božích. A jejich stoupenci jsou spokojeni, nemají praktického náboženství.

Co říci o novotě církve československé v kultu náboženském! Kněží „českoslovenští“ rádi asistují při kremaci. V Čechách a na Moravě volnomyšlenkáři, sokolové, nevěrečtí učitelé zavedli „moderní pokrok“ v pohřbívání spalováním. A mezi nimi i mnozí katolíci dávají se spalovati. Některá města s majoritou socialistickou dala vystavěti na obecní útraty kremační pec (Praha, Pardubice, Nymburk, Liberec). Ovšem církev katolická zapovídá kněžím asistovati při kremaci katolíků, svedených propagandou agentů. Ale kněží „českoslovenští“ asistují i při kremaci katolíků.

Taková asistence je proti právu církve katolické a proto Ordinariát pražský právě podává stížnost k nejvyššímu správnímu dvoru.

Ten stav věcí ohrožuje mír náboženský a je zřídlem nepokojů a záští mezi lidem. Ale i přes tyto prostředky nízké propagandy církev československá je v dekadenci. Ztrácí mnoho členů, kteří vracejí se buď do církve katolické anebo přistupují ke skupině Gorazda Pavlíka s tendencí srbskou. r.

RÚZNÉ ZPRÁVY.

Ze Spolku. Dne 15. října byla členská schůze o 4. hod za neobvyklé a značné účasti členů z Velké Prahy. Zkušenosti a dotazy z blízka i z dále poskytly hojně námětů k jednání. Stížnosti na bezohledné spojování v náboženská oddělení jsou stále otevřenou ranou. Stal se i případ sloučení 5 postupných tříd v jedno náboženské oddělení. Na dotaz prázdná o dušičkách (letos

3. listopadu) odpověděno sdělením o intervenci posl. Rýpara u min. školství, odkud má přijíti kladné vyřízení. Stěžejným bodem programu byla však ohlášená novelisace úpravy služného na občans. školách. Minist. školství podalo návrh na VI. třídu 3. stupně, minist. fin. by se tomu nestavilo na odpor, věc rozhodne ministerská rada, kde i hlasy ministrů lidovců padnou na váhu,

Předseda kol. Ant. Benda podal informaci o akci Spolku učitelů měšť. šk., k níž by se měla družiti paralelně akce Spolku katechetů. Že již k akci učiněn byl náběh jednáním s klubem lidovým a měl úspěch a budí do bré naděje, bylo znovu zrekapitulováno. Po výměně názorů bylo splnomocněno trojčlenné komitě (Benda, Hála, Košák), aby vypracovalo memorandum našich petí, podalo na příslušná místa a uvedlo celou akci v proud. Spolek neuzavírá se ani zákroku u jiných stran, u nichž nevymřel cť pro spravedlnost a humanitu, bude-li toho třeba. Následovala ještě řada stížností na nevypisování míst katechetských ve Velké Praze, na zaujatost rady Jarolímka ku požadavkům katechetů, na školské oslavy Žižkovy, při nichž humanita zůstala doma a j.

O působivosti osobní intervence v rodinách odpadlých, po al příklad kol. Vajs, zmíniv se o horlivé pastorači p. kanovníka Groha, jakožto faráře na Vyšehradě, který tak mnoho zbloudilých přivedl zpět do církve. Posléze předsednictvo vybízí členy, aby se účastnili v liturgickém oděvu slavného převezení ostatků velikého syna Polsky, Sienkiewicze, v pátek ve 4 hod. 24. října. r.

Valná hromada katechetského spolku (olomuckého) v Hulíně 17. září. Předseda prof. Janda po uvítání přítomných vzpomněl zesnulého čestného člena dra A. C. Stojana, činného člena P. Seiferta a přispívajícího Dostála-Lutinova, obou z Prostějova, vyzval přítomné, aby dle usnesení velehradské valné hromady odsloužili, pokud tak dosud neučinili, za každého mši sv. Zápis o poslední valné schůzi a jednatelešská zpráva, jež přednesl jednatel Mlčoch byly po dojatcích a vysvětlkách předsedy Jandy, místopředsedy Kvasničky a bývalého jednatele Podivinského a Mlčocha jednomyslně schváleny, rovněž tak i zpráva pokladní, kterou podal dp. Mléčka. Pokladníku i výboru na základě revisní zprávy dp. Stoklázky uděleno absolutorium. Členský příspěvek ponechán opět 20 Kč a zápisné 5 Kč. Ve výboru zůstávají: předseda prof. Antonín Janda z Kroměříže, I. místopředseda Ant. Zamazal z Mariánských Hor, II. místopředseda prof. Pavel Kvasnička z Holešova, jednatel Jan Mlčoch z Hradistě, pokladník Frant. Mléčka z Napajedel; členové výboru: docent V. Kubíček z Loštic, Vil. Tihelka z Holešova, Leopold Reček a poslanec Jan Rýpar z Opavy, Tyleček z Frýdku a Frant. Podivinský z Hulína. Usneseno: Ne-

zaplacené příspěvky budou vybrány poštovním příkazem; nezaplacené obnosy za podržené „Zprávy o katechetském sjezdu na Velehradě“ (I. a II.) budou též vybrány poštovními příkazy; nepomohou-li tyto, budou dlužníci předáni právnímu zástupci, aby je vymáhal soudně. Valná hromada uložila výboru, aby žádal splnění slibu, že spolkem navržený zástupce bude povolán do arcibiskupské konsistoře a pověřen školským referátem a schválila jednomyslně znění přípisu ndp. arcibiskupovi. Členům budou dány legitimace, oblast spolku rozdělena na kraje, jež bude mít přiděleny důvěrníci. Důvěrníci budou zváni do výborových porad. Deputace spolku podá ndp. arcibiskupovi obšírné memorandum o akutních otázkách, týkajících se vyučování náboženství, učebné osnovy, odborného dozoru, laické katechese, schvalování učebnic atd. Matce cyrilometodějská bude upozorněna na nedostatky školské neděle. Obšírně jednáno o učebnicích, dány pokyny k obstarání jich, bude postupováno v dohodě s ostatními spolky a Svazem katechetských spolků. S jednotou duchovenstva bude jednáno o spolupráci a bližší vzájemný styk. Na podnět dp. Mléčky probrána otázka vyučování náboženství v IV. třídě občanské školy; přečtena právě došlá odpověď ministerstva školství a národní osvěty na dotaz senátora dra Procházky. Zdůrazněno, že pro vyučování náboženství je směrodatným usnesení vydržovatelů (obvykle městské rady) při zřizování IV. třídy. Senátoru dru Procházce vysloven dík. Na podnět dp. Lišky uloženo výboru, aby pro jaro 1925 připravil studijní výpravu do Itálie. Dále jednáno o pensijním příspěvku, exhortách v kostele, o počtu týdenních hodin, započítávání let do pense, započítání exhorty do počtu týdenních hodin a j. Do velmi živé debaty zasáhli skoro všichni přítomní, zvláště pak poslanec Rýpar, Soldán, Gája, dr. Tauber, Deutsch, Menšík, Liška a jiní. Četné nové návrhy odkázány k provedení výboru. Po skoro čtyřhodinném trvání valné hromady ukončil ji předseda prof. Janda připomínkou, že roku 1925 slaví spolek dvacetileté jubileum své činnosti a vyzval k podání návrhů na vhodnou oslavu a poděkoval všem a především posl. Rýparovi za účast a práci. —

Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje
Čís. 7.—8., red. dr. Hrachovský, sekretář Apoštolátu v Olomouci, měsíčník, předpl. 12., redakce a adm. v Olomouci, Wurmova ul. č. 13.

Čl.: *Sv. Cyril a Metoděj* (dr. Vašica). Líčí populárně skvělou disputaci Konstantina s obrazoborcem patriarchou Janem. *Více odpouštějící lásky*. (Od rus. bohosl. konvertity.) K unii musí vésti láska a ne zloba, která číší z nespravedlivé kritiky o ruském národě Jaroslava Durycha. *Jednota v Kristu*. (d'Herbigny T. J.) Přel. z franc. Hladký. Jak papež Lev Veliký hájil primát římské církve, úsilí posledních papežů o jednotu, naděje ruského filosofa Solověva v jednotu. *Poměr církve a pravoslavných vzdělanců k bolševismu* (Glukovskij) líčí smutný úděl pravoslavlí pod bolševickým despotismem. *Ruské pravoslavné duchovenstvo a katolictví* (Verchovskij). Sporadická centra duchovních na Rusi přejících unii a ještě větší naděje mezi sektami, nešikovnost latinských kněží (Poláků) budí někdy nedůvěru. *Katolický úkol sjednocení křesťanských církví* (Calvet). Má to být jednotu. Kristus P. jakoby předvídal roztržky, modlí se za jednotu. Roztržka mezi křesťany zavinuje neúspěchy misí mezi pohany. Třeba sraziti se v jeden šik proti materialismu. *Církevní otázka na Rusi* (Verchovskij). Katolictví nelze stotožňovati s latinismem. Latinský obřad není všeobecný, v církvi je několik milionů východ. obřadu. Na prostranství ruském je víc než 100 milionů křesťanů vých. ritu. Tento rítus posílený spojením s církví římskou je s to v budoucnosti ovládnouti celou Asii. *Sv. Olga — křesť jm Helena*, kol r. 900 choť Igora. Když Igor padl v boji, vládla za nezletilého Svatoslava. Dosud byla pohanka, ač křesťanství na Rusi nebylo neznámo. Pokřtěna v Cařihradě na jméno Helena. Zemřela v 80 letech, ctí se jako světice, „tělo její nezetlelé“. *Sv. Josafat*, arcibiskup polocký, mučedník za jednotu, apoštol Rusínů, slul Jan Kuncevič, neměl vzdělání střed. školského a přece se vzdělal na bohoslovce a obhájce katol. vry. Opustiv kupecké zaměstnání vstoupil do kláštera basiliánského a dostal jméno Josafat. *Náboženské poměry v Podkarpatské Rusi v r. 1921*. Vláda pustila tam agitátory kteří tam propagují schisma tichou cestou. Uvádějí se příklady, jak násilně napadají uniáty. — Číslo končí hojnými drobnými zprávami. Časopis vřele doporučujeme k odebírání i šíření.

Svaz katechetských spolků rakouských ve své schůzi 7. července v klášteře v Amstetten, vyslechl zprávu presidenta, univ. prof. dra Krebse (Víděň) o nové biblické dějepřevě, a návrhy došlé od sdruže-

ných spolků. Pak následovala několikadenní úrada účastníků v klášteře sv. Floriána, kde bylo hovořeno o přípravách na kongres příštího roku, kde se definitivně vytyčí směrnice nové bibl. dějepřevy. Členové Svazu se upozorňují na liturgickou kněžskou schůzi ve vídeňském kněžském domě.

Vídeňský spolek katechetský měl valnou schůzi 11. června a vyslechl řeč, „Myšlenky v nábož. vyučování“ (farář Teufelsbauer), která vyšla v září v čísle; druhým bodem programu byly *učitelské volby* 27. června. Pro městskou školní radu a do kvalifikačních komisí hlasovali katecheté pro „listinu nezávislého učitelstva“ (spojení křesťanů s národnými) a pomohli značně k jich vítězství. Podobné volby budou i na venkově. Z technických příčin bylo upuštěno letos od katechetských exercicií spojených se sjezdem katechetským, ale za to již nyní upozorňují se členové spolku a příznivci na *jubiläum spolku* 11. a 12. listopadu a s ním spojený jubilejní fond.

Dušpastyr (oficiální organ gr.-kat. eparchie mukačevskoj) měsíčník, roč. I. č. 7., předpl. roč. 50 Kč.

Články: *Proščaj, archiepiskope Antonine!* (S Bohem, arcibiskupe Antonine!) s podobiznou. Redakce se loučí s arcib. mukačevským, který z rozhodnutí Sv. Stolice opouští diecési. — *Vitaj nam tak milýj archiereju Petre!* Vítá nového biskupa Petra, muže nejen slov ale i skutků, na němž se má ukázati, proč si ho vyvolil Duch sv. v tak vážné době. S podobiznou — *Pastýřský list*, nového biskupa. Doporučuje vešpolnou lásku a k církvi věrnost. Ta je zárukou národní jednoty, kdežto deserce ku pravoslavlí zavinuje roztráštěnost národu. *Katechetika*: Kara za grěch praroditeli našich. (Pěkná katechese pro malé: Trest za hřích našich prarodičů). — Čija dětina, tavo i budoucnost. (Čí mládež, toho budoucnost). Doporučuje organizaci dětí, kde by se pěstovala myšlenka náboženská, národní, kulturní, ekonomická a j. *Apologie*: Pravoslavie i katolicestvo (Zabužnyj). Jak římský papežové byli si vědomi svého prvenství v církvi. Příklad zvl. Lva Vel., kterého ctí jako světce obě církve. — *Dušpastyr*. Gorě iměim serdca. Kterak s prospěchem býti při mši sv. a přijímati hodně. — Rukopoloženie dvuch episkopov amerikanskich v Rimě (s ilustrací dvojí). Svěcení dvou americ. biskupů řeč kat. ritu bylo velkou slavností. Stalo se na přání sv. Stolice 15. června

t. r. Přítomen byl též redaktor Dušpastyra dr. Grigašij a živě líčil slavnost. — Rukopoloženie Petra, episkopa mukačevskova na Velehradě. Bylo ještě velkolepější a na přání papežského apošt. nuncia, mělo býti vně diec. mukačevské. S ohnivým koloritem líčí přítomný redaktor průběh svěcení. Mezi hodnotáři byl zvláště apošt. nuncius pražský dr. Marmaggi a olomuc. metrop. dr. Prečan. Při hostině překrásně promluvil nový biskup a pronesl vroucí pozdrav Sv. Otcí a Hlavě republiky. Referát končí apotheosou na Velehrad. — Sv. narodna missia v Pustých Čemerniach. Líčí úspěch misie a doporučuje k následování duch. správám. *Asketika*: Pokračování dle Huondra: Pri nogach Spasitelja. *Pravo*: Prosba, aby všechny episkopáty obřadu staroslov. se spojily. Pojtkem by byl kodex římský s modifikací jednotnou pro tyto. Následují návrhy. Dr. Josif Vašica: O Velehradě; dr. Ant. Cyr. Stojan: unio-nistické sjezdy. *Oficiálna časť*: List arcib. lvovského o jubileu sv. Josafata, jiný o doporučení učebnic, vyhlášení o воен. povin. kněží, vyzvání k občasným exerciciím, kdož se po 3 leta nedostavili. Redakční odpovědi. — Časopis jak viděti, podává kněžstvu hojnost poučení ve všech oborech a nepředstihuje-li, jistě vyrovná se světoznámému „Correspondenzblattu a šíří slávu obratného redaktora, jakým je dr. Grigašij. r.

Upozornění na příručku, kterou lze doporučiti, darovati neb upotřebiti, kterou napsala K. Kovaříčková, učit. žen. ruč. prací s názvem: *Dívčám hospodyňkám*. Výchovné rozmluvy a rady pro domácnost i jednoduché předpisy kuchařské. 208 stran za 15 Kč (v částech: I. za 6 Kč, II. za 9 Kč). Spisovatelka rozvrhla učebnou látku dle ročního kalendáře v 6 dvouměsíčních oddílů; probírá ji neobyčejně poutavým slohem, snažíc se vzbuditi v nastávajících hospodyňkách co nejsprávnější představy o všestranném a řádném vedení domácnosti ve městě i na venkově. Každý oddíl jest rozdělen takto: 1. Domov a společnost. 2. Kuchyně. 3. Dvůr a zahrada. Samostatně se věnuje pozornost domácí i školní zdravotědě a rostlinám léčivým. Závěrem oddílů jsou články zábavně-výchovné. V druhé části jsou obsaženy: kuchařské předpisy, uspořádané přehledně od polévek až po moučníky. Připojeno jest též pojednání o stravě pro nemocné a o teplých nápojích. Objednati lze v každém knihkupectví.

Christlich-paedag. Blätter. 47 roč., č. 7. a 8., red. Jaksch, předpl. 20 000 K rak., 15 Kč, vych. ve Vídni, Schönbrun. ul. 75. Články: *Religion und Leben* (dr. Kastner). Náboženství má se jeviti v životě, to dokazuje autor z citátu břevice, Krista P., apoštolů, svatých i vynikajících mužů (na př. Rabindranath Tagore). Jinými slovy praktické křesťanství. *Die religiös-ethische Konzentration des Unterrichtes u. Gottesbeweise*. (Thoma, Seminardirektor.) Na půdorysu kostela sv. Mikuláše na St. městě znázorňuje autor různé obory lidského vědění a od nich jako mosty vedou důkazy o Bohu ke kopuli t. j. náboženství. *Skizzen zu kirchengesch. Katechesen* (Joh. Pichler). Učení Lutherovo. Ze základního bludu o víře následuje celý řetěz bludů o přikázáních, úctě svatých, svátostech a j. Církvi dostalo se nahrady mezi pohany: sv. František Xav., pokračovatelé, nynější misie. *Katechese v 1 třídě první hodinu*: O kříži. Následují zprávy spolkové a j.

Jediný časopis katechetů rakouských, orgán jich spolkový, pro výbornost svých článků zasluhuje vřelého doporučení.

Obrazy k náboženskému vyučování. V „Našinci“ č. 235 katecheta P. Fr. Tomášek upozorňuje na jedinečnou sbírku katechismových obrazů „Le grand catéchisme en images“, kterou vydalo nakladatelství Bonne presse, 5, rue Bayard, Paris 8. Ve Francii se používá těchto obrazů při vyučování náboženství všeobecně. Poněvadž již druhý rok používám těchto obrazů s velkým užitkem, proto považuji za svou povinnost na ně upozorniti. Jest to vskutku velký katechismus v obrazech. Vše, co se probírá ve velkém katechismu, jest v této sbírce znázorněno a sice v barvách tak lahodných a živých, že děti při pohledu na takový obraz prožívají dojem skutečnosti. Papír je polokřídový, tuhý, Velikost 66×48 cm. Celkem 70 obrazů. Cena 200 franků a porto. Ke sbírce je přiloženo vysvětlení.

Kolik lidí vystoupilo z církve. Státní úřad statistický sděluje, že za posledních šest let vystoupilo z římsko-katolické církve 1 mil. 250.000 osob. Z toho přistoupilo do církve československé 525.322 osob a 724.503 zůstalo jich bez vyznání.

Konkurs. Místo definitivního katechety na měst. šk. chl. v *Karlíně* (do 20. listopadu.) Okr. šk. vyb. v *Karlíně*.

Věstník katechetský.

Příloha „Vychovatele“ k XXXIX. ročníku.

Redaktor JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

ČÍSLO 12.

ROČNÍK XXVII.

Vlastivěda a náboženské vyučování.

Ve spolku vídeňském katechetů měl farář Teufelsbauer na jmenované téma přednášku, z níž některé myšlenky uvádíme ovšem mutatis mutandis i pro naše poměry.

S jakým nadšením uvítána byla školní reforma! Sotva bylo lze přehlédnouti spoustu návrhů, které jako spásonosný lék pro naši dobu byly doporučovány. Čas však byl přísným soudcem. Mnohé návrhy ukázaly se býti prázdnou plevou, ale některé měly přece dobré jádro. A jeden z těch dobrých návrhů byl: *myšlenka domova bud základem vyučování*. Není sice ta myšlenka teprve dnes majetkem naší doby, ale jistě pomohla k vítězství jejímu. My katecheté můžeme se z toho radovati, neboť právě myšlenka domova — dobře pochopená a upotřebená — může nám býti mocnou vzpruhou v náboženském vyučování. Vždyť naše celé působení je jen vedení člověka od pozemského domova k věčnému domovu, povznesení od pozemského k nadpozemskému.

Lid jde nevědomky touž cestou, vytváří své náboženské představy podle svých pozemských názorů, kráčeje *od myšlenek domova k myšlenkám náboženským*. Prostému vesnickému dítěti je P. Bůh zušlechtěným obrazem vlastního otce. P. Bůh je „nebeským otcem“, P. Maria „nebeskou matkou“, nebe ozářeným vesnickým kostelíkem, andělé jeho druhy. „Andělíčku, můj strážníčku, opatruj mně mou dušičku“

Když učinilo dítě něco zlého, pláče anděl strážný, hřmí-li, hněvá se Otec nebeský. Září-li krásné červánky jde P. Maria domů do nebe, bílé obláčky na nebi zlatem vroubené jsou andělé, kteří jí jdou naproti.

Také *moderní paedagogika* zdůrazňuje úzkou souvislost mezi myšlenkami domova a náboženstvím. Ludv. Battista píše krásně ve *Pharuse* (15. roč. str. 161). „Jest úzká ale jistá cesta všeho národního vzdělání ta, která vychází z národa a vrcholí ve *mravně-náboženském smýšlení*. Národnost a náboženství jsou základem pravého vzdělání národa a následovně i národní školy. Národnost a náboženský život jdou dítěti vstříc na té hroudě domova a tu také dostávají svůj zvláštní ráz. Každý domov má svou zvláštnost ve mravu a útvaru a barvitosti. Národnost souvisí nejlépe s tím co nazýváme domovem Kotví-li naše národní škola v domově, slouží nejlépe národu. Nesmí však zapomínati, že i kromě všeobecného vzdělání národního nesmí pohrěšovati nejvyšších prvků vzdělání. A tak stavíme vedle domova pozemského, domov věčný, vedle domova a národnosti, myšlenku na Boha.“

Co je domov? Nelze vyjádřiti nějakou přesnou definicí. Domov jest něco půvabně tajemného, ono blahé „doma“, co srostlo s domem a dvorem, s horami a lesy, s nivami a luhy, s okolním světem a vesmírem. Jak krásně vyjadřuje naše

hymna národní: „Kde domov můj, kde domov můj, voda hučí po lučinách, bory šumí po skalínách “

Často nalézá člověk i teprve po dlouhém bloudění místočko, kde unaven založí druhý svůj domov. Domov totiž nenabývá se popisným dokumentem, nýbrž vroucí láskou srdce.

Dlouhým pobytem člověk jako srůstá s půdou, která jej živí a nosí. Jakási síla stále znovu do něho přechází a utváří život jeho, jak to Řekové vyjádřili básnicky ve své báji o obru Antéovi. (Antaios, syn mořského boha Poseidona a Gaie (země), mohutný obr libijský, jenž přichází cizince donucoval, aby s ním zápolili, načež lebkami přemožených zdobil chrám svého otce. Posléze přemohl jej Heraklés, znalý pravidel umělého zápolení řeckého, ač dostalo se obru podpory matky jeho Gaie, která dle pověsti synu svému, kdykoli v zápase povalen byl k zemi, vždy nových dodávala sil, pročez Herakles na konec vzhůru jej vyzdvihl a zardousil). Severní Německo se svými širými rovinami plodí jiné lidi než stále měnící se okolí břehu Rýnského a opět jiné než drsné a přece krajinsky rozmanité pohoří. Chladný, vypočítavý Angličan může být jen synem svého mlhavého, mořem venčeného domova, jako Řek slunné Hellady s jasným modrým nebem. Srovnání nordické mythologie s řeckou jeví na první pohled mocný vliv okolní přírody. Člověk je dítkem své domoviny a k ní také lne.

Často člověk není si ani vědom té své mocné *přilichlosti ke svému domovu*. Teprve když musí domov opustiti, do ciziny jíti, je mu teskno. „Zasviť mi, ty slunko zlaté, na poslední z vlasti krok “ Stesk po domově, je dokonce nemoc, která může hlodati na jeho zdraví.

I *velkoměšťan* má tuto lásku k domovu, ač u něho odloučeného více neb méně od přírody, žijícímu jako v kamenné kleci, nevyvírá tak ze země a není srostlá s půdou, jak tomu je u venkovana. Pro něho je něco neosobního, jakousi hrdostí na jeho rodné město s jeho hojným kulturním životem a historickou velikostí a významem.

Často však i tu propukne ze srdce stará láska k domácí půdě, která jej vede do lesa a niv anebo činí jej šťastným v jeho domečku se zahrádkou.

Proto tedy láska k domovu není blouzněním, za jaké ji má názor materialistický, ani mámením smyslů ani prchavým fantomem šosáckých dob, nýbrž mocnou, bohatou duchovní silou, která člověka může nadchnouti k velikým činům. Doby vroucí lásky k domovině byly v každém národě i nejvyššího hrdinství. Z lásky k domovu čerpal mnohý skrušený národ sílu, aby přestál i doby nejtěžší.

Když *Jerusalem* padl v prach, pěl prorok nad jeho zříceninami pohřební zpěv, z pravé lásky k domovině: „Kterak sedí samotné město druhdy plné lidu! Paní národů, vdovou učiněna jest; kněžna krajín poplatnou učiněna jest. Pláče v noci a slzy její tekou po lících jejích. Není, kdo by ji potěšil ze všech milých jejích; všickni přátelé ji pohrdli a učinění jsou jí nepřáteli. (Pláč J. 1.) Odvedení zajatci však seděli daleko na březích řek babylonských a plakali po ztraceném domově. Na vrby zavěsili své hudební nástroje a jejich smuteční písně zněly: „Zapomenu-li na tebe Jerusaleme, ať mi uschne má pravice! Nechať přilne jazyk můj k podnebí svému, nebudu-li tě pamětliv, nebudu-li mítí Jerusalem za vrchol

radosti své! Bábelská lupičko, blažen, kdo oplátí tobě, co jsi spáchala na nás!“ (Ž. 136).

V obětavé lásce k domovině bojovali tisíce Řeků proti statisícům Peršanů, padl Leonidas se svými věrnými, jen aby domovina byla svobodna. Za domov svůj a vlast vytáhli i Kartagiňané do boje ač jindy bojovali pomocí svých žoldnéřů nějakých. Všecky podmínky, které Scipio jim kladl, chtěli splnit, když však žádal, aby rodné město své opustiti, aby zmizelo s povrchu země, vzplanul jich zoufalý boj. Strhovali domy, aby z jejich trámů stavěli stroje válečné, ženy si ustříhovaly dlouhé vlasy na provazy a tětiny do luků; všude ve chrámech se pracovalo, kovalo, slévalo, tesalo a sbíjelo. A zástupy Římanů musili padnouti, než města dobyli.

Příklad skvělé lásky k vlasti je na věky Numantie. Po 10 let (143—133) odporovali obyvatelé Numantie — toliko 8000 počtem — vyškoleným vojnám římským. Tisíce z nepřátel klesli do hrobu, mnohý konsul utrpěl hanebnou porážku, až konečně Scipio s vojskem 60.000 zmohl město vyhladovělé a zamočené. Mnozí před vydáním volili dobrovolnou smrt. Nechtěli viděti záhuby domova. Zajatí Numantiané však vrhli se na zem, když dospěli na hranice vlasti a líbali zem na níž se zrodili a jako poslední vzpomínku vzali sebou hrst země do vyhnanství.

Příklady věrné lásky k domovu dala nám i *poslední válka* na obojí straně, přátelské i nepřátelské. Kolikrát byl domov a jeho draží poslední myšlenkou umírajícího hrdiny.

Země domova je svatou zemí, proto ve středověku i umírajícímu, když nemohl viaticum přijmouti, kousek země býval dáván v náhradu.

Lásku k domovu vložil nám P. Bůh do srdce. Pomocí *myšlenek na domov a vlast řídí i lidstvo*. Když Adam a Eva zhřešili a z ráje byli vyhnáni, co to bylo jiného než vyhnání z domova, vypuzení do ciziny? A když Kain dopustil se hrozného bratrovraždy, kterak trestá Hospodin ten prvý do nebe volající zločin na zemi, co považuje za nejtěžší trest za to? „Zlořečený buď na zemi, která otevřela ústa, aby pila z své ruky krev bratra tvého. Když ji budeš vzdělávati, nebude ti dávatí úrody. Budiž tulákem a poběhlíkem na zemi“. Hospodin bere mu domov. Bez domova, bez vlasti musí býti i židé, když všecky řeči proroků nic neprospívaly ale v bezdomoví teprve jdou jim k srdci.

Také *Spasitel* ke všem svým útrapám musí vzítí na sebe *nedostatek domova*. V domově se nenarodil a i odtud musí prchatí do dálné ciziny. Domov svůj obětuje, když nastupuje svůj úřad učitelský. Nemá domova, nemá místočka na zemi, musí konečně vykrváceti na kříži. Nebyla to malá obět, kterou pro nás přinesl, neboť Kristus Pán měl srdce plné vroucí lásky k domovině. Jeho domovina byla mu vše, jí zasvěcuje svou lásku, jí svou péči, svou pozemskou pouť svou hořkou bolest srdce. Úzké hranice svého domova nechce překročiti: „Nejsem poslán leč k zahynulým ovčím domu israelského“. (Mat. 15, 24). Jeho srdcem zachvívá bol, když při slavném vjezdu pohlíží s hory na slavné město Jerusalema a předvídá dny jeho záhuby. Slzy soucitu zalévají oči jeho, on neslyší jásotu lidu, který jej radostně zdraví: Hosanna synu Davidovu! Jeho myšlenky týkají se nešťastného domova, který nechce nic slyšeti o pravém Vykupiteli. „Kdybys bylo poznalo i ty a to alespoň v tento den tvůj, co je tobě ku pokoji, ale nyní je to skryto před očima tvýma“. (Luk. 19, 42). Bezdomoví, opuštěnost byla velmi trpkou Spasiteli našemu, on který si nikdy nestěžoval na pozemský život svůj, přece jednou

bolestně zvolal: „Lišky mají svá doupata a ptáci nebeští hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu položil.“ (Mat. 8, 20). Do svého přišel, praví sv. Jan a svoji ho nepřijali.

Kterak konečně hlas lidu dává židům činiti pokání za jejich hroznou vraždu na Vykupiteli? Je to hrůzyplná legenda o Ahasverovi, věčném židu, který bez domova a bez pokoje jako druhý Kain musí blouditi světem.

Ztráta domova byla největším trestem na zemi. *Pocit bezdomoví je největším trestem Božím dodnes na věčnosti.* Co je největší útrapou zavrženců? Zapuzení od tváře Boží a přece neukojitelná touha po něm. Ztráta domova a věčný nekonečný stesk po Bohu.

Jestliže P. Bůh uložil nám do duše tak mocný cit pro domov, jestliže sám toho citu používá, aby lidi vedl a řídil, pak máme zajisté povinnost, abychom ten cit pěstovali a podporovali. Ale nikdo nemůže dát to, čeho nemá. Jediné srdce domova milovné může rozvznít lásku k domovu. Proto v té lásce k domovu musíme býti sami *pevní*. Domov není prázdný pojem, nýbrž něco skutečného, faktického. Tu musíme býti sami pro domov zaujati, osudy domova, jeho strasti a radosti poznávati. Obyvatele domova především vrstevníci mají nám býti známi. Právě ti vtiskují domovu zvláštní ráz. Kterak domov stal se tím, čím dnes je? Které povolání převládá? Proč? Jaký vliv má na životní poměry obyvatel? Kterými ideály a myšlenkami jsou prochnuti? V jaké náladě duševní vyrůstají děti? Jaké náboženské názory si odnášejí? Co z těch domácích poměrů působí blahodárně a co rušivě? Tak učíme se znáti domov stavem minulosti a pozváním přítomnosti a tak mnohdy ten ráz, který mu vtiskli lidé dnešní, nebude utěšený. Mají-li pak mocné city domova působiti i na ty duše, musíme v nic probuditi pravý cit k domovu. Kterak by se měla očekávati láska k domovu od člověka, kterého osud života vlácel po nejrůznějších koutech světa, který ze svého domova zná jen silnici a číslo domu, dílny ohlušující a zak uřenou hospodu? Byl takový kdy v nějakém srdečném poměru ke svému domovu? Mají jeho děti také býti takovými moderními nomady se srdcem věčně nespokojeným, bludným jako jejich otec? Děti jsou přece citlivější a láska k domovu se jim snadno vstíplí, ukáže-li se jim ten domov ve světle blaživém. K tomu však je potřebí, abychom byli domova nejen znalí, ale i domova milovní. Dnes stojíme před nebezpečím, že myšlenka domova výkladem vlastivědy bona fide bývá ničena, že naše výchova lásky k domovu se stává *bezúčinně pitvornou*. Nejsou hlavní věci ve vlastivědě prázdná čísla a jména ani pověsti a vypravování, nýbrž projíti se musí dějiny domova. Tu vstávají předkové před námi se svým citěním a myšlením, se svou vroucí, Bohem prochnutou věrou. Pak pochopíme, proč v N. po r. 1713 vztčili krásný morový sloup a zvolili si svaté za své patrony, když každá lidská pomoc selhala. Pak chápeme, proč k osamělému morovému kříži mohla se pojiti pověst, že tam duchové „chodí“. Lid totiž nemohl si mysliti, že tolik lidí náhle umírá a domy mají státi opuštěny. Jestliže tu není živých, musí mrtví opět přijíti. Ti musí u kříže obcházeti, aby i pozdějším vážně „memento mori“ tehdejší doby připomenuli. Není rozhodujícím to, že r. 1493 farní kostel byl postaven, nýbrž obětavý duch a tvořivost to byly, které tehdy obyvatele oživovaly, aby svůj farní kostel ze svých skrovných prostředků krásně vybudovali. Ten duch dosud mluví z těch kamenů. Jako láska k domovu není záležitostí rozumu, tak také nemůže býti buzena a živena chladnými otázkami rozumu. Právě

znalost domova (vlastivěda) opět a opět nás budu zaváděti opět k našim pravověrným bohabojným předkům, a ukáže nám, kterak víra tehdy byla životním útvarem (formou) vše vyplňujícím. A ta znalost domova povede následovně také k opětnému rozkvětu života křesťanského. „Církev“ praví Richl „církev slábne, kdykoli se odcizí životu lidu, proto nejskvělejší doby theologické učenosti byly nezřídka periody malomoci církve. Ale mohutní a omládne, kdykoli opět vejde v bezprostřední styk s lidem a s jeho potřebami“. Poznáme, že speciálně náš národ byl ve svém jádru vždy národem katolickým, a že ani v dobách svého poblouzení nechtěl znáti hesla pryč od Říma.

Pracujíce tedy pro vlast a církev, budeme pracovati pro kontinuitu toho, co mluví historie našeho národa, pro dědictví cyrilomethodějské a svatováclavské.

r.

Promluva při církevní slavnosti položení základního kamene k věži chrámové.

Význam věže chrámové a svěcení základního kamene.

(Stav a věže) Dr. v Kr. ! Krásný je to úmysl, že chcete postavit věž k tomuto chrámu Páně a já jako vikář musím se radovati z toho a vás za to chváliti; nebo konáte tím dílo, které má býti ke cti P. Boha a Matky Páně, již tento chrám je zasvěcen. Čteme v Písmě sv., že ve starověku chtěli lidé stavěti věž na jisté rovině v zemi Senaar, věž, jejíž vrchol by dosahoval k nebi, aby tak oslavili jméno své. 1. Moj 11, 2 Pánu Bohu však znelíbilo se jejich dílo a zmařil dílo jejich zmatením jazyků, protože těm lidem neběželo o čest Boží, nýbrž o čest jejich a chtěli mařiti plán Prozřetelnosti Boží. Vy však, dr. osadníci, vy chcete tuto věž stavěti ke cti Boží; vy chcete jí ozdobiti dům Boží, který je posvěcen nejblahoslavenější Panně Marii a proto má P. Bůh zalíbení ve vašem počínání, bude vám žehnati a odmění všechny oběti a námahy, které přinesete.

1. (K čemu je věž?) Ano, m. dr., vaše dílo stavění věže je dílo Bohu milé; nebo k čemu slouží věž?

Věž je k tomu, aby dům Páně již zevně se *rozeznával*, od jiných domů a mezi nimi *vyznačoval*. Každý, kdo nějakou věž shlédne z dále, hned si pomyslí: „Tam stojí kostel, dům, kde P. Bůh je uctíván, kde slovo Boží se hlásá; kde se udělují prostředky milosti, které ustanovil Kristus P k naší spáse; tam je i oltář, na kterém se přináší přesvatá oběť Trojjedinému Bohu za hříchy lidstva“.

Věž je k tomu, aby pojala v sebe zvony a slavnostní zvuk těch zvonů, aby se nesl přes hory a doly, ve věřících budil spasitelné myšlenky, zval je do kostela, povzbuzoval je k modlitbě a ve dnech práce a námahy povznášel pohled jich k nebi. Věž chrámová, m. dr. je také *kazatelem*; Je vyšší, než chrám Páně vedle ní a ukazuje k nebi, jakoby ukazovala prstem nahoru, kde je náš pravý domov a tam máme toužiti a snažiti se přijíti. Velmi pěkně to vyjadřuje staré přísloví které dí: „Každá věž chrámová je jako prst, který P. Bůh ze země vyzvídá“. Slyšte tedy m. dr. a nezapomínejte toho! Kdykoli vidíte nějakou věž, tedy řekněte k sobě *Ejhle, prst Boží!* Nahoru ti ukazuje ten prst, tam máš tíhnouti! Nemáš si mysliti, že jsi tu stvořen jen pro tuto zemi, na níž stojíš a po které chodíš; nemáš se spokojiti jen s tím, aby se ti dobře vedlo na zemi — nýbrž máš hledati statků, které trvají *ná věky*. Nahoru máš povznášeti svůj po-

hled, tam mají směřovati tvé myšlenky a žádosti, tam ti ukazuje věž chrámová! Není-li to tedy dobrý skutek m. dr., jestliže se staráte o to, aby i tu ukazoval lidem nahoru takový prst Boží, takový kazatel aby vás zval kovovým jazykem do kostela a na služby Boží?

2. (Svěcení zákl. kamene.) Při každé stavbě však je nutno, aby bylo postaráno o dobrý a pevný základ. *Pošetilý* muž, jak praví Syn boží ve sv. evangeliu, staví svůj dům na písku. I spadne příval, přijdou řeky, zavanou větry a oboří se na ten dům. A dům padne — proč? Protože byl postaven na písku. *Moudrý* a rozumný člověk však, jak praví Syn boží, staví svůj dům na skále. I spadne příval, přijdou řeky, zavanou větry a oboří se na ten dům; ale dům nepadne — proč? Protože založen byl na skále. Mat. 7, 24 Tomu moudrému, rozumnému staviteli musíme se podobati i my, máme-li utvořit něco trvalého a dobrého. Základ musí býti skála, musí býti kámen.

Takový kámen chceme i my nyní spustiti do země jako základ věže, vzpomínajíce při tom na P. Ježíše, který nazýval sám sebe uhelným kamenem a základem. Dříve však jej slavně *posvětím*, jak to ustanovila církev svatá. Základní kámen chrámu Páně anebo věže musí býti posvěcen zvláštními obřady, svěcenou vodou pokropen, znamením sv. kříže označen a za modliteb a chvalozpěvů spuštěn do země, aby nás důstojně pamatoval a nám připomínal ten božský základ církve a každého dobrého skutku — totiž Ježíše Krista. Modlíme se tedy m. dr. na začátku stavění věže a voláme o požehnání a přispění ku práci naší; nebo známe slova Pisma sv. řkoucí: „*Nestaví-li Hospodin domu, marně se loptí, kteří stavějí jej.*“ (Ž. 126, 1).

(Modlete se spolu!) Ano, m. dr., my pokorně vyznáváme, že nejsme s to vykonati něco dobrého, spasitelného a dokonalého, jestliže nám nepomáhá Bůh věčný a všemohoucí. Zatím co já tedy budu se modliti církevní modlitby, modlete se i vy spolu v srdcích svých, aby všemohoucí Bůh provázel dílo naše svým požehnáním a svou pomocí, aby to, co podnikáme k jeho cti, také šťastně se zdařilo. Modlete se vroucně i k Matce Boží, patronce tohoto chrámu Páně, aby ochranné rámě své rozprostřela nad stavbou a pracujícími na stavbě, aby na vrcholu věže brzy se zatskvěl kříž, znamení našeho vykoupení, a daleko široko rozesílal paprsky své útěchy a požehnání!

3. (Vyzvání ke spolupůsobení). Na Božím požehnání však záleží, má-li se stavba zdařiti, má-li stavba se uskutečniti. Ale z toho přece nenásleduje, m. dr., že byste snad měli všechno ponechat P. Bohu a sami rukou svých horlivě k dílu nepřiložiti. Nesmíte očekávati nějakých zázraků; nesmíte doufati, že andělé sestoupí s nebe a s neviditelnýma rukama stavbu provedou. Francouzi mají přísloví, které je zcela pravdivé a hodí se na mnohé případy. Prísloví to praví: „Člověče pomoz si sám a pomůže tobě pak i Pán Bůh!“ — Ano, m. dr. posluchači i člověk musí konati seč jest i člověk musí pracovati, svých sil užívati a oběti přinášeti, chce-li viděti dokonáno to, co započal. Vaše polnosti potřebují požehnání s hůry, mají-li úrodu nésti; ale i vy musíte pole vzdělávati, musíte je hnojit a zorávati, musíte osévat i plevel plít, musíte se potit a namáhati chcete-li úrodu sklízeti a viděti vaše stodoly a sýpky plné. Tak i tuto máte-li věž vystavěti, musíte horlivě spolupůsobiti.

A tu slyšel jsem ke své radosti m. dr. že jste dali již značné obnosy a proto **doufám a důvěřuji**, že neopustíte svých farních představitelů ani v budoucnosti.

Doufám, že každá farní ovečka ráda přispěje svým obolem, abyste se stavbou věže nemuseli přestati v polovici, nýbrž abyste ji dokonali. Následujte křesťanů minulých století, kteří kdykoli běželo o stavbu nějakého domu Páně, dojemným způsobem spolupůsobili.

Dějiny vypravují, že při takové příležitosti bylo vždy dosti rukou pohotově, které pracovaly nezištně pro tak svaté dílo. Ano i osoby vznešené, které mohly býti hrdy na svůj rod a bohatství, jako o závod nosili kameny, vápno, dříví a jiný materiál. Někdy pracovalo tisíce mužů a žen na stavebništi v nejkrásnějším pořádku a ve svaté mlčelivosti. Mluvil-li kdo, tedy vyznával se ze svých hříchů a prosil Boha za odpuštění. Kněží a mnichové dohlíželi při práci, povzbuzovali řemeslníky, bděli nad pořádkem a kdo se nechtěl podříditi, byl ihned propuštěn. V noci pak rozsvítilo se světlo kol stavebníště, zpívaly se nábožné písně a modlilo se, tak že taková stavba byla vskutku svatým dílem lidu, který dobrovolnými příspěvky a prací rukou svých chtěl tak pokání za své hříchy činiti a zásluhy pro nebe shromažďovati.

Drazí křesťané! Následujte příkladu svých zbožných předků a dle svých poměrů přispějte ke stavbě této věže ve zbožném úmyslu, abyste tím přispěli ke slávě Boží, a ke cti Marie Panny a ke spáse vašich duší! Jakou radost a jakou útěchu budete mítí až budete pohlížeti na dokončené dílo a budete moci si říci: „Tato věž je pomníkem i mé píle a potu, mé práce a námahy, pomník i mé obětavosti a mé zbožné víry“. Ano, i když zvony z této věže budou zvěstovati váš odchod z tohoto světa, tehda andělé nebeští a Matka milosti tohoto chrámu Páně předstoupí před věčného Soudce a budou mluvit: „Pane nebes a země! Smiluj se nad tímto křesťanem, neboť on přispíval ke slávě domu Tvého a slávu Matky Tvé šířil — on napomáhal i k okrase Tvého chrámu Páně v N.“ — Amen.

J. S.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Spolek katechetů v Čechách měl schůzi členskou 19. listopadu 1924 a to opět za hojné účasti. Předseda kol. Benda zahájil schůzi a především uvedl na přetřes otázku drahotného přídávku pro učitelstvo Vel. Prahy. — Předseda odpoví na dotaz kol. katechety ze Slovenska X., v příčině jeho žádosti asi pochybné za remuneraci a poradí, aby se ohradil proti anomálnímu slučování tříd. — Předseda referuje o schůzi Svazu „Unie“ úřednictva a zaměstnanců státních českoslov. str. lidové, které byl přítomen a kde jak vděčně kvitujeme, bylo usneseno, aby také křivdy katechetů z 13. VII. 22 byly odčiněny. — Dotaz z polic. řed., který způsobila asi změna jména Benda—Janda, o schůzích Svazu spolků katechetských, předseda vysvětlil, že týž se schází o prázdninách na Velehradě a předsedovi Svazu p. prof. Jandovi napíše o tom zprávu. — Přednesena byla zpráva komitetu o úpravě platů, uvedeny všechny

kroky, čtena petice formulovaných požadavků. — Kol. Chyba podal referát o důtce okres. inspektora zasloužilému kol. R. v P. a seznáno s rozhořčením, že inkriminované výroky jichž užil na obranu před dětmi nedají se ani srovnati s tím, čím vyprovokují a co si dovolí říci před dětmi učitelé nevěrci a že zemská škol. rada nahlédne nicotnost celého aktu z jehož zákulisí číší mstivost pokrokářů a hodí jej tam, kam si zaslouží. Předseda končí schůzi.

Tyrolský spolek katechetů. Před zakončením škol. roku 2. července měl první svou schůzi v Innsbrucku. Jako zástupci sešlo se 50 katechetů z různých údolí Tyrolska. Biskup poslal písemný pozdrav. Předsedou byl probošt dr. Weingartner z Innsbrucku. Zem. rada msgr. Heidegger a prof. Gatterer T. J., msgr. Müller a dr. Dinghauser, zást. mládeže zvláště zasluhují zmínky. Předseda katech. *Walder* podává přehled plodné čin-

nosti nejmladšího spolku. Děkan *Schwarz* o nábož. výchově mládeže v pokrač. školách. Prof. *Meister* (Innsbr.) podal přehled o moderních otázkách metody v nábož. vyuč. Předs. *Walder* promluvil o zákonitých ustanoveních spolkových a zemských ve příčině nábož. cvičení. Po obědě *Giovanizio* ukázal na proudy víře nepřátelské u mládeže a jak jim čeliti. *Willram* v ohnivě řeči přednesl přání Tyrolanů v otázce učebnice a zvl. bibl. dějepřavy. Ke všem přednáškám družila se čilá a obsažná debata.

Říšský Svaz katechetských spolků rakouských. Porady předsednictva v Amtstetten 7. července t. r. byly opět ve znamení *učebnic*, katechismu, bibl. dějepřavy a četby. V příčině katechismu byla podána žádost k bisk. lineckému, obsahující přání katechetů. Návrh německého katechismu jednotného má býti propracován ve všech spolkách katechetských. Promluví se o tom také v časopise. Vydání nové biblické dějepřavy profesory theologie bylo radostně uvítáno a vysloveno přání, aby ku spolupráci byl přizván také říšský svaz. Vypracování programu pro katechetský kongres ve Vídni v příštím roce bylo počato a ve sv. Florianu dokončeno. Na začátku září 1926 chce říšský svaz pořádati vlastní katechetskou výpravu do Říma. K jubileu vídeňského spolku katechetského 11. a 12. listopadu t. r. ať pošle každý katechetský spolek aspoň jednoho zástupce.

Po těch předporadách následovala *mimořádná schůze svazu*, na níž se projevila srdečná, slavnostní nálada. Sešlo se 70 členů Svazu a zvláště diecése Sv. Pöltenská byla zastoupena mimo jiné kanov *Gruberem*, který promluvil z bohaté zkušenosti své, neboť byl dlouhá léta katechetou na ústavě hluchoněmých. *Dr. Krebs* podal přehled dle doslých zpráv o různých přáních týkajících se nové *biblické dějepřavy*, načež následovala čilá debata. Po obědě v klášteře a krátké pobožnosti s modlitbou za těžce nemocného biskupa diecesního, počaly odpoledne porady referátem o lektire školní při vyučování náboženství (Roczek) opět s následující debatou, při níž zvláště byl vzat na vědomí návrh kanov. *Minichthalera* o vlastenecko náboženské literatuře. Referát končí poděkováním cti. sestrám za upřímné pohostinství.

Z Amtstetten odebrali se delegáti do sv. Florianu, aby tam v přípravných pracích bylo pokračováno. Čteme tu významná jména účastníků a také msgra W. Pichlera. Ve čtyřdenní horlivé a namáhavé práci byly návrhy

přinesené zpracovány. Tak v otázce *bibl. dějepřavy*. K novému *katechismu* bylo připojeno toto memorandum a zasláno episkopátu:

1. Na místě pěti hl. částí katechismu buďte tři! Nynější druhý hl. díl buď spojen se čtvrtým, pátý s třetím a učení o posledních věcech člověka s prvním hl. dílem.

2. Hlavní díl o přikázáních buď více pozitivní jako učení o povinnostech a ctnostech, dobré skutky před ctnostmi

3. Nejdůležitější modlitby buďte uvedeny v textu; za to na konci katechismu buď uveden pořádek denní křesťana

5. Někde budiž použito drobného tisku, jako mají nové katechismy a to Lindenův, Färberův, Rottenburský, Augsburský, německý jednotný katechismus.

5. K oživení katechismového vyučování a k oblíbě knihy u dětí buď užito obrázků a to v hojnějším počtu a pokud možno kolorovaných. Tak kniha nejdůležitější nebude jako popelka mezi knihami nádherně vypravenými.

Biskup linecký, autor nového katechismu již odpověděl a tak i tato nejdůležitější věc jeví se pro nás v příznivém světle.

„Katechetský kongres ve Vídni 1925“ byl stanoven s vůdčí myšlenkou „Náboženské vyučování v nové době“ od pondělí 6. července večer do čtvrtka 9. července. Program 1. dne: „Kniha v náboženském vyučování“; 2. dne: „Koncentrace“ k tomu tématu budiž pozváno zvláště také katolické učitelstvo; třetího dne buďte porady sekcí pro „učebnice“, „nerozdělení vyučování“, „časopisy“ a j. témata aktuální. — Již nyní buďte všichni přátelé Svazu a všechny katechetské korporace evropské na kongres upozorněny a k účasti přátelsky pozvány. Referát končí díkem za pohostinnost klášteru ve sv. Florianu a zvláště opatu t. č. Vinc. Hartlu.

Definitivními katechety jmenováni byli: František Štastný ve Dvoře Králové nad Lab., František Beránek v Benešově, Ant. Hradec v Praze-XIV. (š. o. vinohradský), František Zdražil ve Staších (š. o. sušický), Bohumil Bradáč v Březových Horách (š. o. příbramský), František Kadlec v Polné (š. o. německobrodský).

Na dočasný odpočinek byli dáni: František Holas v Kolíně, Petr Jiříček v Dašicích (š. o. pardubický), Josef Komeda v Lounech, Antonín Špale ve Slaném.

Na trvalý odpočinek dán: Antonín Bulant v Praze-II. na Hrádku.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIX. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXVII.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Světská a křesťanská mravouka.

Napsal J. V. Jasnín.

Na počátku školního roku odhlásil ne jeden »pečlivý« pokrokový otec a někde i matka své dítě školou povinné z hodiny katolického náboženství. A proč?

Některý učinil tak, že je slabým charakterem a dal se zterorisovat; jiný učinil tak z pýchy a hlouposti, neboť »pýcha a hloupost na jednom stromě rostou«, jak praví správně přísloví; jiný zase učinil tak ze zlomyslnosti a msty, z odporu, jež mu byl proti Římu vočkován spisy kalibru »Volné myšlenky«, »Nového lidu« a jinými »přeucenými« nevěreckými tiskovinami. V domnění, že tak přece jen nejlépe dokáže celé nu světu svou pokrokovost, dal vypsati své dítě z náboženství katolického: Opravdu smutný zjev v našem českém národě! Jak jen mohou býti rodičové tak zpozdlí, že ani nechápou, oč vlastně olupují své dítě. Nechápou, že je olupují o největší bohatství na světě, jež ničím nemůže býti nahrazeno. Náboženství je přece, jak dokazuje historie všech věků, základem veškerého spořádaného života, jak u jednotlivce, tak v rodině, v obci, ve státě. O tom se už toho dost napsalo, nařečnilo, nakázalo, nadokazovalo. Avšak »mundus vult decipi, ergo decipiatur« t. j. »svět chce býti klamán ať je tedy klamán«, řekl kterýsi starověký spisovatel, a tak mnohý papínek po přečtení různých protináboženských brožur a novinářských článků, dá se zlákat a hbitě vklouzne do tábora protináboženského, ohlásí svůj výstup z římsko-katolické církve na kusu papíru okresní politické správě, anebo dokonce to za něho někdo jiný učiní, on se jen podpíše, a pak je už člověkem docela pokrokovým a urputným protináboženským borcem. Rozumí se, že od let školních nic kloudného o náboženství neslyšel, ani slyšeti netoužil, žádného řádného pojednání o náboženství, jeho vzniku, účelu, nečetl, neboť se to přímo protivilo jeho pohodlné nátuře a i způsobu života, a pak — nu, pak jako člověk pokrokový plnými ústy křičí se sobě rovnými: »Náboženství je tmářství, pryč s tím jedem ze škol!« A dokud se náboženství v nynější škole jakž takž udržuje, volá: »Své dítě tam nepošlu! Můj syn, má dcera se bez náboženství dobře obejdou. Já také nemám žádného náboženství, v nic nevěřím, jsem bez vyznání a také žiji, daří se mi dobře, ba lépe než tamhle sousedovi-věrnému katolíku. Jsem spokojen bez toho ohlupování, jsem šťasten, že neotročím Římu — a dokažte, že nejsem dobrým člověkem!« a. p.

Tolik si toho namlouvá člověk — nevěrec, — ale zapomíná, že přece jen v dětském věku do náboženské hodiny chodil, že se náboženství učil, v náboženství byl v mládí vychován, a to dobré že má jako věnem z hodiny náboženské.

Leč nyní je z něho člověk pokrokový — bez vyznání — a ve své omezenosti domnívá se, že dítě jeho postačí pro celý život snad nějaká laická morálka, nějaké »mixtum compositum«, nějaká snůška receptů lidské moudrosti, řada imperativů bez všeliké sankce nejvyšší autoritou.

My však se tážeme, odkud pak má tahle světská morálka, či jak to chcete nazvat, svou autoritativní působnost, své zdůvodnění, když Boha uznati nechce? — Často lze slyšeti, že vznik mravnosti je problémem. Tak vida! Ale jakou pak silou může působiti taková mravouka, i když bude žáka nabádati svými imperativy: *Nebud' sobecký! Bud' snášlivý! Nebud' hněvivý! Bud' smířlivý! Pomáhej! Bud' spořivý! Mluv pravdu! Nelži! Měj úctu k cizímu majetku! Bud' spravedlivý! Bud' laskavý! Bud' poslušný! Neodmlouvej! Bud' vděčný! Pomáhej bližnímu! Měj soucit s trpícími! Pomáhej chudým! Anebo jak může na žáka přesvědčivě působiti imperativ: »Cvič se denně v dobru«, když přece jen to dobro je tak problematické a ničím zdůvodněno, je ponechána na pospas subjektivním názorům o dobru a zlu?*

Ano, jsou to pouhé rozkazy, jež samy o sobě ještě ničeho neznamují pro člověka myslícího. Každý se přece táže: »Proč mám takovým býti, kdo pak mne k tomu zavazuje, kdo pak mi může takové povinnosti ukládati? Mé svědomí? Toho já neuznávám! Otec, matka, učitel, lékař . . . president, stát? Což to nejsou lidé tak jako já? A ostatně mravnost je problémem, a já si utvořím morálku svou, já jsem tak autonomní, svézákonný, jako lidé, kteří mi tyto povinnosti ukládají. Mně nemá práva nikdo poroučeti, je tak člověk, jako já!«

(Pokračování.)

Občanská výchova.

(Jaroslav Slavíček, arcib. notář a katecheta.)

(Pokračování.)

XIII. Úcta k zákonu.

Závaznost zákona: — Úcta k zákonu dává národu sílu. Všichni občané, kteří jsou prodchnuti opravdovou láskou k vlasti, zachovávají zákon, aniž jich třeba k tomu nutiti, protože vědí, že je to jejich povinnost, kterou jim ukládá svědomí a cit vlastenectví (patriotismus). Prospěch jednotlivců, země i společnosti (society) je úzce (intimně) spojen s úctou k zákonu. Není-li zákon plněn, je ve státu anarchie a nepořádek a následkem toho není ani bezpečnost majetku ani osob.

Zákon má býti zachováván ode všech, představených i poddaných.

Zákon má říditi užívání autority (moci) a skrze něj autorita (moc) není již jho pro poddané, nýbrž jen pravidlo, které je řídí, pomoc, která je chrání, otcovská bdělost, která jim zajišťuje vedle poslušnosti lásku. Lidé mní, že jsou svobodni jen tehdy, kdy jsou ovládáni zákony; jich podřízenost přispívá k jich štěstí, neboť jim dává pokoj a důvěru. Vášně, nespravedlivé choutky, přemrštěné a ctížádostivé žádosti, které vládcové spojují s autoritou (mocí) rozhodně ji ničí a seslabují: stávají se méně mocnými od té chvíle, kdy chtějí býti více než zákony; ztrácejí místo, aby získali; všecko co činí autoritu (moc) nespravedlivou a nenáviděnou, seslabuje ji a umenšuje. (Massillon).

Přestoupení zákonů: Nicméně je pravda, že i u národů nejvzdělanějších jsou případy přestupování zákonů, buď z neznalosti jich, anebo že vášně a nepravosti vedou ty nešťastné, aby porušovali závazky i nejznámější.

Tak vzniká potřeba zříditi soudy (tribunály), které by vykládaly zákon, a aplikovaly jej na občany a trestaly ty, kteří jej porušují.

Správa (administrace) spravedlnosti (justice) je souhrn soudů (tribunálů), které zákony vykládají a aplikují.

Slovo *spravedlnost* (justice) se tu hodí velmi dobře; neboť je spravedливо, aby občané, kteří mají účast (participují) na dobrodiních zákona, zákon zachovávali v tom, v čem by jim mohl býti nepohodlný a obtížný a aby byli trestáni, kdykoliv ho zneužívají; žádná společnost nemůže obstát bez zákonů.

Stará tradice znázorňuje „spravedlnost,“ ona drží váhy v jedné ruce a meč ve druhé ruce. Váhy jsou znakem nestrannosti, která má se jevit v rozsudcích soudce, meč je znak síly, která právě zajišťuje vykonání (exekuci) výroku soudního.

Spravedlnost s váhami bez meče byla by jen zosobněním (personifikací) slabosti; spravedlnost s mečem bez vah byla by zosobněním brutálního násilí.

Souhrn.

1. Zákon máme zachovávat; je to povinnost, kterou nám ukládá osobní prospěch, vlastenectví a svědomí.

2. Ta povinnost je všeobecná; nikdo nemá práva vymknouti se z té povinnosti, ani vládce, ani prostý občan.

3. Proti zákonu dějí se přestupky; ty mají býti potlačovány.

4. Proto jsou soudy, které mají moc trestati ty, kteří zákon přestupují.

(Pokračování.)

Slapy mořské.

Škol. rada Václav Hübner.

Slapy nazýváme pravidelné, periodické kolísání povrchu mořského. Skoro po 6 hodin stoupá moře, čímž nastává *příliv*, následujících 6 hodin opět hladina moře klesá, nastává *odliv*. Příliv i odliv dostavují se *dvakrát* denně. Doba, v které se dostavuje toto dvojité kolísání povrchu moře, rovná se 24 hodinám, 50 minutám, 28 vteřinám, t. j. právě doba uplynulá mezi dvěma po sobě jdoucími kulminacemi měsíce. Doba mezi dvěma maximy přílivu obnáší 12 hodin, 25 minut, 14 vteřin.

Byl-li příliv některého dne právě v poledne, bude druhého dne příliv 12 hodin 50 minut, třetího dne v 1 hodinu 14 minut atd.

Mezi dva přílivy odpolední, neb večerní připadá pak příliv ranní.

Výškou přílivu rozumíme rozdíl hladin moře při nejvyšším a nejnižším stavu jeho; výška přílivu mění se místem, podrobena jsouc jak periodickým, tak i nahodilým změnám, jež podmiňují hlavně bouře a větry. Periodické změny výšky přílivu závisí celkem od fási (podob) měsíce. Výška přílivu jest největší za doby úplňku a nového měsíce a nejmenší za doby kvadratur měsíce.*) O podobách měsíce podal ve starověku správný výklad již *Pythagoras*: Měsíc jest koule, svítící světlem slunečním; různé fáse vysvětlují se změnami trojúhelníku tvořeného sluncem, zemí a měsícem.

Slapy jsou úkazy závislé v první řadě na měsíci, největší příliv dostaví se vždy v určitou dobu po vrcholení měsíce poledníkem místa. Doba největší vody ve dnech úplňku slove *dobou* (časem) *přistavní*; tato se mění od místa k místu.

Tak na př. doba přistavní:

pro Londýn v 1 hod. 58 min.

*) Při první a poslední čtvrti pravíme, že jest měsíc se sluncem v kvadratuře (označení ☐).

Hamburg v 5 hod. 10 min.

• Lissabon „v 2 hod. 30 min.**)

Rovněž i výška přílivu závisí na poměrech místních; v moři středozezemním jsou velmi nepatrné slapy, na pobřeží Francie a Anglie velmi značné.

Výška přílivu za doby úplňku a nového měsíce (přiliv zvýšený) dosahuje v kanálu Bristolském výše 11·6 m. Největší příliv na zeměkouli má *Fundybai* na jihovýchodním pobřeží severní britské Ameriky (maximu 20—23 m.). Na malých ostrovech uprostřed moře jest příliv malý, na ostrově sv. Heleny obnaší výška přílivu 0·3 m, na ostrovech jižního moře je 0·2 m. Celkem ubývá výšky přílivu od rovníka k pólům; na sever. pobřeží Norska jest však značná výše přílivu. Úkaz slapů jest velmi složitý. *Laplace* předpokládal ve svých základních úvahách o pohybu vln slapových, že celý povrch země pokryt jest vodou. *Airy* pojímal slapy jako pohyb vln v poměrně *úzkém kanálu*, jenž objímá zemi v největším kruhu. Bez výsledku pozorování nelze na základě těchto teorií vypočísti pro určité místo ani přibližně dobu přistavní.

Slapy mořské způsobují se přitažlivostí měsíce a slunce. Jako měsíc gravituje k zemi, tak i země gravituje k měsíci.

Jednotlivé body zeměkoule jsou *nestejně* vzdáleny od měsíce a podléhají tudíž nestejným silám přitažlivým a tím právě vznikají slapy. V době úplňku a nového měsíce se spojují příliv měsíce a slunce a nastávají vlny zvýšené; v době kvadratur se slučuje *přiliv* měsíce s odlivem *slunce*; výslední příliv nazývá se hluchý, příliv snížený. Za doby úplňku a nového měsíce dostoupí příliv více než dvojnásobné výše přílivu za doby první a poslední čtvrti měsíce. Postup slapů byl by velmi jednoduchý, kdyby zeměkoule byla pokryta vodou, kdyby hloubka moře byla všude stejná a kdyby pohyb vody neměl odporu na dně mořském. Veškerá místa na téměř poledníku měla by v týž čas příliv; vlny přílivu postupovaly by sahající od severu na jih ve směru od východu k západu a vykonaly by celý oběh kolem země ve 24 hodinách (na rovníku by se pohybovaly rychlostí 225 zeměpisných mil za hodinu). Příliv byl by nejvyšší v místě poledníku, kde stojí měsíc, v nadhlavníku.

Ježto vody a pevniny jsou nestejně rozděleny a pohyb vln zdržuje se odporem na dně mořském, mění se podstatně úkaz slapů. Za doby nejvyšší vody nedostavuje se vrcholení měsíce, nýbrž *později*, i nejvyšší vlny *se opozdují* někdy o více dnů vzhledem k době úplňku, nebo nového měsíce. Rychlost vln na povrchu mořském závisí na hloubce moře a utváření pevniny.

Newton první vysvětlil úkaz slapů přitažlivostí měsíce a slunce, předpokládá, že jest celá země pokryta vodou, že země má hustotu vody a že povrch moře v každém okamžiku nabývá tvaru rovnovážného.

Různá hloubka a šířka moří má velký vliv na rychlost vln slapových, podobně působí tvar pobřeží; křížením různých složek sil slapových mohou se jednotlivé účinky zrušiti.

Ku pozorování výšky slapů na místech povrchu zemského slouží stroje *limnimetry* zvané, jež se upravují často tak, aby samy zaznamenávaly stoupání a klesání hladiny mořské.

**) Dr. Gustav Gruss „Z říše hvězd“.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIX. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXVII.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Světská a křesťanská mravouka.

Napsal J. V. Jasnín.

(Pokračování).

Tohle by byla přece nejhorší zvrácenost, jakou si jen možno mysliti. A přece k takové autonomii v mravním oboru vede světská morálka, mravnost bez Boha, bez všeobecně platných norem. A tam chtějí přivést mládež nynější moderní spasitelé lidstva, moderní pedagogové. Ale takovéto jednání je osudná chyba, porušující všechen stávající mravní řád ke zkáze jednotlivců, rodin, obcí i států.

Totéž doznává znamenitý paedagogický spisovatel německý dr. Fr. Foerster ve spisku »Jak žíti« str. 242: »Víc a více nevěřících mladých lidí naší doby přiznává si tajně, že bez pevné víry ve věčné pravdy není vůbec možno sebe vážně vychovávat, poněvadž ve všeobecném zmatku pouhých individuálních mínění není už velké uchvacující přesvědčení možno. Domněnkám nechce nikdo ničeho obětovat. Z kolísavého a vratkého tvora utvoří charakter pouze *svatá, věčná jistota*, ale nikoliv pouhá neodvislá ethika, založená jenom na měnivém jedinci na jeho chatrné zkušenosti životní.«

Ano, na vůli lidskou může dobře působiti jen svatá, věčná jistota v mravouce. Leč kdo pak nám zaručí onu naprostou jistotu, že totiž naše chtění a jednání je mravně správné. Rozum náš jest na to sláb a namnoze ztotočen vášní, jak jsme shora uvedli. Tedy kde máme záruku jistoty mravního jednání?

Jedině zjevené náboženství Ježíše Krista podává nám jistou morální nauku. Přišel božský reformátor — Ježíš Kristus — a ukázal lidstvu nové směry. Dává veliké přikázání lásky k Bohu a bližnímu; káže o soucitu, milosrdenství a úctě k právům bližního. Sobectví vášní má v jeho Zákoně ustoupiti sebeobětavé, hrdinné lásce k bližnímu, jak On ji smrtí svojí dokázal a vyvrcholil. Ježíš Kristus ukazoval, že všechna věčnost nic není jestli ji neprovází ušlechtilost citu, sebeobětavost a soucit s bližním. (E. Žák.)

»Nu hle, tytéž imperativy, které nám předkládá naše moderní laická morálka«, smějí se mi moderní vychovatelé a výčitkou dodávají: »a ty's byl shora tak proti nim zaujat, málem že's je nezatratil! Teď najednou je chválíš jako jistou morální nauku, jak to?«

I kdyby naše morální imperativy byly sebe správnější, nedostačí nám ještě abychom dovedli podle nich i mravně žíti. Nestačí jen rozum poučovati, jenom vykládati o krásách takových mravních zásad, vykládati, co je dobré a zlé, a domnívati se, že pak postačí takto poučeným rozumem působiti na vůli člověka, a ta že se jemu podrobí jako hodné robátko. O jak naivní to omyl! Vůli lidské je potřeba k mravnímu konání, k ctnostnému životu také síly. Nu, a odkud pak načerpá vůle lidská takové síly, aby člověk mohl skutečně tak žíti, jak se sluší a patří?

Odpověď nalézáme opět u citovaného již dr. Foerstra ve spisku »Pohlavní výchova«, str. 126: »Zatím co mravouka a filosofie mohou nanejvýš zakazovat a zrazovat, umí náboženství odvracet a odváděti — a to jest, co ani nemůže

dosti důrazně býti vytknuto, nejdůležitější výkon vychovatelský. Náboženství poskytuje vyšší požitky, uváděje duši do světa ideálů... Jen nebeská láska jest z lásky pozemské: nikoliv pouhé odříkání, nýbrž jen dokonelejší uspokojení může překonati sliby světa smyslného a přenést přes jeho klamy.«

Vpravdě jediné náboženství — náboženství zjevené — dává nám nejen zajištěnou *pevnou mravní nauku*, nýbrž i *vnitřní posilu každému, kdo podle té nauky žije*. A to je ono plus, jehož laická morálka nikdy nenabude, ať experimentuje svými imperativy, jak jí libo. Jisto jest, že mocné jen mocnějším přemáháno a řízeno bývá, a tak i přirozená náklonnost, která člověka k zlému svádí, může býti přemožena jen silou nadpřirozenou, kterou člověku poskytuje nadpřirozený život náboženský. A proto také napsal Apoštol sv. Jan: »Vítězství, které přemáhá svět, jest víra naše.« (I. 5, 4.)

Na tomto místě jsem nucen vzpomenouti rozmluvy, jíž jsem měl s jistým starším mužem z lidu, ze socialistického tábora. Privil mi: »Nejsem proti tomu, dají-li si rodiče své dítě v náboženství vychovat, mají na to právo, ale tvrdím, že náboženství dospělého člověka nikdy neuspokojí. Zkusil jsem to. V dětství učil jsem se náboženství a měl jsem dobré známky, byl jsem i ministrantem. Moji rodičové nebyli zámožní. Měli kousek pole a dvě kravky, malé hospodářství. Neměli a neznali jsme tehdy nic jiného, leč onu dřinu na poli a kostel. To byl tedy mých rodičů a také nás dětí celý svět. A to měl býti život? Jaký rozdíl mezi »tehdy a nyní!« Teď má člověk nejen lopotu, dřinu na poli a chladný kostel, nýbrž má život jiný a radostnější: různé zábavy, kino, divadlo, přednášky, sport, časopisy, knihy, knihovny atd. Opravdu divím se, jak mohli »naši« tenkrát býti spokojeni.«

(Pokračování.)

Občanská výchova.

(Jaroslav Slavíček, arcib. notář a katecheta.)

(Pokračování.)

XIV. Zřízení (organisace) soudní.

Druhy soudů (tribunálů). — Naše zřízení soudní má dvojí druh soudů: *občanské* (civilní) a *trestní* (kriminální).

Občanské soudy jsou ty, které rozhodují spory osobní a věcné; *soudy trestní*, soudí přestupky a zločiny, jimiž jednotlivci ohrožují bezpečnost státu, majetek čest a život občanů.

Příklady: Jednotlivec zranil spoluobčana; je-li udán, přijde před soud trestní (*tribunal korektionnel*).

Dva jednotlivci učinili smlouvu (kontrakt), dle níž jeden druhému prodá třicet pytlů prvotřídního obilí v ceně 20 franků za hektolitr. Po dodání domnívá se kupující, že obilí dodané není slíbené kvality a odmítne je. Prodávající naléhá, aby je přijal. Budou-li se souditi, přijdou před *soud občanský* (civilní).

Často v témž stání (procesu) rozhoduje se *otázka občanská* i *otázka trestní* pospolu.

Na př. v prvním příkladě osoba, která byla zraněna, nemusí se spokojiti toliko s odsouzením útočníka ku pokutě peněžité nebo vězení; nýbrž má právo také žádati odškodnění za dny uplynulé a výlohy léčebné atd. V tom pádě je tu záležitost *občanská* i *trestní*.

Členové soudu (tribunálu) nazývají se *soudcové* a členové dvoru apelačního nazývají se *radové*.

Pro souzení různých záležitostí občanských (civilních) neb trestních (kriminálních) jsou soudy (tribunály) různých stupňů.

Při každém soudu (tribunálu) kříž umístěný nad křeslem presidentovým upozorňuje soudce, svědky a advokáty, že spravedlnost je věc svatá a že Bůh bude souditi také ty, kteří rozsudek připravují a prohlašují.

Když skutek oznámený soudem (tribunálem) je povahy *zločinu, přestupku*, zavede se stíhání soudní *státním zastupitelstvím*, jehož orgány jsou úředníci, kteří jednají ve jménu vlády a v zájmu společnosti lidské.

Státní zastupitelství je přednostou (chef) *police soudní*, která zahrnuje úředníky, prefekty, starosty, četnictvo; police soudní zkoumá fakta trestuhodná, aby jich původce vydala spravedlnosti.

Soudnictví míru (justice de la paix). — V každém kantonu (okresu) jest soudce míru, jmenovaný presidentem, jehož úkol jest, jak jméno značí, aby osoby, které jsou ve sporu, přiměl k smíru. V tom pádě působí k tomu, aby soudní agenda pokud možno se umenšovala. Také vynáší nálezy v jistých nálehavých záležitostech, v občanských sporech až do obnosu 100 franků.

Pokud se týče soudnictví trestního, nálezejí před soudce míru jen prosté přestupky s pokutou od 1—15 franků a s vězením od 1—5 dnů.

Dále soudce míru dává pečeť na nábytek osob zemřelých, jichž dědicové jsou nepřítomni aneb nezletilí. Předsedá radám rodinným, které řídí zájmy dětí nezletilých po smrti jich rodičů, vyhotovuje akty adopce a emancipace a j.

Soudy první instance. — Ve všech arrondissementech jsou zřízeny soudy (tribunály) první instance, které rozhodují záležitosti občanské a trestní. V těch posledních jedná se o deliktech (t. j. přestupcích, které předpokládají úmysl škoditi, na př. krádež, zneužití důvěry, podvod atd.), které jsou větší nežli prosté přestupky (na př. výtržnost noční, odepření pomoci v požáru, opilství a j.)

V záležitostech občanských, soudy (tribunály) první instance soudí v prvním a posledním oboru záležitosti movité a osobní až do 1500 fr.; je-li cifra větší, má místo odvolání.

Jelikož arrondissement je velice důležitý distrikt a jelikož jeho soud ročně má vyříditi veliké množství záležitostí, má více komor, jimž předsedá viceprezident soudu.

Soudy (dvory) appelační. — Nad soudem (tribunálem) první instance jsou *dvory appelační* tak zvané proto, že osoby, které měly soud v *první instanci* a které se domnívají, že soud nevedl si správně, *odvolávají se* (appellují) z vynešeného rozsudku a vznášejí záležitost k soudu (dvoru), který může opravit první rozsudek. Tento rekurs (odvolání) je možný jen v záležitostech vážnějších nad 1500 franků. V každém případě nálezy appelačního dvora jsou vyhlašovány nejméně od *pěti* soudců (s presidentem). Každý dvůr appelační má komoru zvanou komorou obžalovací (chambre de mise en accusation), která o tom rozhoduje, zda zločin (crime) má se odkázati před soud porotní (cour d'assises). U každého dvora appelačního existuje také *parket*, který zaujímá generálního prokurátora, jednoho neb více generálních advokátů (jmenují se generálními, protože nejsou advokáty jednotlivce, nýbrž zákona) a jednoho neb více substitutů generálního prokurátora. Ve Francii je 25 soudů (dvorů) appelačních.

Soudy porotní (cours d'assises). — Jsou to soudy, které zasedají dočasně v departementech, aby soudily přečiny a trestaly vězením až smrtí. Jsou každoročně čtyři sesse porotní. Porotcům předsedá president, člen appellačního soudu a dva přísedící; o otázce viny rokuje 12 porotců, kteří bývají určeni losem.

Kancelista na vyzvání presidentovo předčítá akt obžalovací, zpracovaný od státního zástupce (ministère publici).

Obžalovaný je vyslýchán a svědkové; státní zástupce žalobu ospravedlňuje; advokáti hájí obžalovaného. Po skončení jich řečí porotci se odeberou do postranní síně; mají odpovědět k těmto otázkám: 1. zda-li obžalovaný jest vinen zločinem, z něhož je žalován. 2. mohou-li se připustiti okolnosti polehčující.

Je-li odpověď na první otázku negativní, obžalovaný okamžitě se propustí na svobodu a nemůže již býti pro týž čin potahován. V tom pádě druhá otázka odpadá.

Je-li odpověď na první otázku kladná, obžalovaný může býti odsouzen k trestu, nebyly-li připuštěny okolnosti polehčující; byly-li připuštěny, je odsouzen k trestu menšímu.

Porota (jury) tedy prohlašuje vinu *jistou* obžalovaného anebo jeho nevinu, ať již jej uzná *nevinným*, ať již nemá důkazů odůvodněných proti němu; ale soud sám vyhlašuje trest a jeho váhu.

Kassační dvůr (cour de cassation). — Jakožto dvůr nejvyšší má zkoumati poslední rozsudky, vyhlášené různými soudy, aby udržel zdravou a všeobecnou aplikaci zákonů.

Zkoumá rozsudky se zřetelem na všeobecnou pravidelnost, aby soudnictví bylo chráněno proti místním zvyklostem a výkladům a činí nálezy o tom, byly-li porušeny podstatné formálnosti soudního řízení nebo bylo-li nesprávně užito zákonů, resp. byly-li špatně vykládány a neměla-li by se věc k opětnému rozsouzení odkázati před jiný soud.

Jako radové dvorů soudních tak i soudcové tribunálů — mimo soudce míru — jsou nesesaditelní a mohli by zneužiti své nezávislosti. Je-li tedy odůvodněné podezření, že se zpronevěřili svým povinnostem, mohou býti vydáni *před dvůr kassační*, který jedině může autorisovati jich přeložení, je suspendovati a je vyloučiti z úřadu. *Dvůr kassační*, pojící všechny komory, je strážcem čistoty soudců a cti soudní stolice. —

Souhrn.

1. Soud rovná spory mezi jednotlivci.
2. Soud trestní stihá rušitele zákonů.
3. Rozeznává se *soud míru*, který smiřuje strany a trestá prosté *přestupky*; *tribunál první instance*, který soudí všechny záležitosti občanské (civilní) a trestá delikty; *dvůr appellační*, který opravuje nebo potvrzuje rozsudky tribunálu první instance; *dvůr porotní*, který trestá zločiny; *dvůr kassační*, který stvrzuje nebo ruší výrok dvoru appellačního neb jiných soudců.
4. Rozeznávají se dva druhy úředníků soudních *soudcové* či *radové*, kteří jsou nesesaditelní; a t. zv. *parket*, jehož členové jsou: prokurátor, advokáti, odvolatelní vládou kdykoli, kteří také zjimmy její zastávají.
5. Porota (jury) sestává z občanů čestných, ale mimo úřady soudní stojících. Porotci prohlašují, zda pokládají obžalovaného vinným a zda týž může býti omluven v jisté míře okolností *polehčujících*, které úmenšují velikost jeho viny. Porota nestanoví trest, který by se měl aplikovati (přisouditi), toliko vyjadřuje, zda by se měl aplikovati a v jaké míře.

(Pokračování.)

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIX. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXVII.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Světská a křesťanská mravouka.

Napsal J. V. Jasnín.

(Dokončení).

Povrchně soudil arci onen muž, a já nemaje mnoho času, odpověděl jsem mu krátce, že žádný rozumný člověk nemůže a ani nebude zavrhovati rozmach lidské vzdělanosti, čili pravý pokrok. Ale co on uvádí, že ještě není vzdělaností, nýbrž jsou to jen prostředky, pomůcky k nabytí kulturního života. A právě těch pomůcek se velmi často chybně, špatně užívá a zneužívá lidmi nesvědomitými. Ať jen si vzpomene, co už natopila zla a zločinů kina, divadla, špatné knihy a pod. A dále jsem poukázal, že jedině náboženství křesťanské svou mravoukou nás poučuje, jak nutno oněch pomůcek užívat k dosažení pravé vzdělanosti ducha a srdce. A tato křesťanská mravouka se hlásá lidu najmě v našich kostelích. A tedy jen aby tak povrchně nezavrhoval návštěvy kostela a dřívější způsob života křesťanského, jenž měl a má dosud pro vezdejší i věčný život ne-
tušený a rozhodující význam.

Muž poslouchal v zamyšlení, já dovolil jsem si ještě otázku: »Prosím vás, jest dnešní člověk s nynější kulturou aspoň tak spokojen, jak bývali jeho rodičové se svou křesťanskou vzdělaností?« Odpověděl: »Celkem nejsou, ale to zavíňují dnešní stísněné poměry. Jestli tolik lidí bez práce bez výděln a bez chleba.« A já jsem dodal: »Namnoze též bez smyslu pro uskrovnění. Ano, schází většině moderních lidí náboženství, jež učí sebezapírání.« Na to mi odpověděl: »Vždyť zbožní křesťané, jež dosud chodí do kostela a modlí se, nebývají spokojeni. A znají nauku křesťanskou a přece se dle ní nechovají. Čím to? Či snad přece jen pocítují nadostatky takové nauky tak, jako na př. já?«

»Je to úkaz lidský,« pravím, »občas každý téměř člověk — i křesťan — jeví se nespokojeným; jeť známa odvěká pravda, již napsal sv. Augustin už jako křesťan po svém obrácení ve svých »Vyznáních«: »Neklidné jest naše srdce, dokud nespočine v Tobě Pane.« Ale hned jsem dodal: »Mezi nespokojenost, věrného, praktického křesťana-katolíka — a člověka bez Boha, bez víry, je náramně veliký rozdíl. Z víry své žijící křesťan i ve své nespokojenosti — lépe řečeno ve všech svých svízelných životních a křížích — doufá v Boha, jenž svou prozíratelností řídí a spravuje osudy jak jednotlivců, tak celých národů, států, celého světa, celého stvoření. Je jako ten, kdo ze tmy žaláře, z dusného ovzduší žalární kobky náhle byl vyveden na světlo denní a čerstvý vzduch. A zacitoval sem slova kteréhosi spisovatele: »Křesťanství staví člověka na takovou výši, že se mu v ní otvírá radostný svět. Vědomí, že jsme podřízeni lidskému zákonu zotročuje; vědomí, že jsme podřízeni zákonu Božímu, osvobozuje.«

Ještě několik slov a ukončili jsme rozmluvu. Onen muž slíbil, že bude o té rozmluvě přemýšlet. Přemýšlel-li, nevím. Konečně je to jeho věc. Nejsem však

tolik naivní, abych se domýšlel, že jsem svedeného katolíka různými bludičkami jedinou nahodilou, a k tomu dosti povrchní rozmluvou byl odvrátil a k poznání přivedl. Zmiňuji se o tomto rozhovoru jen z toho důvodu, aby snad i jiní lidé o tak důležitém předmětě přemýšleli a s pomocí Boží poznali, že jedině křesťanské náboženství, jak je hlásá církev katolická, šíří svou mravní naukou pravou kulturu, šíří radost, svatý pokoj, klid a požehnání. Učí ovládati pudry a smysly, ukazuje na vyšší, trvalé a povznášející radosti v duši lidské. Učí, že člověk je stvořen k obrazu Božímu a tím že vyniká nad ostatní tvorstvo a že se nemá nikdy snižovati na úroveň nižších tvorů anebo dokonce klesati níže. Učí, že člověk má tento obraz Boží, t. j. vyšší duchovní život v sobě pěstovati a stupňovati. Neboť — jak praví křesťanská morálka — takový jest účel lidského života: Boha poznávati, jemu sloužiti a k němu se přibližovati, věčného míru a radosti u Něho dosáhnouti. Proto ne nadarmo se modlíme: »Přijď království Tvé!«

Záleží nám zajisté všem na tom, aby náš národ český sám sebe nezničil moderní nevěrou. Proto také stále poukazujeme na nebezpečí, jež nám hrozí tak zvanou mravností bez Boha. Bez Boha, t. j. bez víry v Něho, neudrží se ani vnější kultura národa. Nastává mravní úpadek, jenž podlamuje zdraví a síly tělesné a, jak učí dějiny, i celý národ pak hyne. Prorok Eliáš popisuje úpadek národa, jenž vzdal se náboženské mravouky, takto: »Není pravdy a není milosrdenství a není umění Božího v zemi. Zlořečení a lež a vražda a krádež a cizoložství rozvodnilo se, krev krve dotkla se. Protož kvíliti bude země a umdlí všeliký, jenž v ní přebývá.« (4. 1.—3.) »I budou jísti a nenasytí se; smilnili a nepřestali: nebo Hospodina opustili neostříháním.« (4. 10)

Ku konci ještě několik citátů těm, kteří chtějí lidskou duši ovládnouti imperativy světské morálky a slibují jí za to pozemský blahobyť, dobré obydlí, dobrý pokrm a hmotný nápoj a místo útěchy náboženské radost umění a pod.

Náš pan prezident T. G. Masaryk napsal jako profesor ve své »Otázce sociální«, str. 659: »Když umíral Kristus, vypravuje evangelista, stala se tma po vší zemi, a zatmělo se slunce — zatmí se vnitro člověka, ať už v něm umře. Bůh, nebo ať ho sám v sobě zabil... Člověk odstranivší Boha, zasedá sám na jeho trůně... Člověk nesnese býti Bohem, nesnese býti sám — zničí se sám.« A dále praví: »Století 19. přijalo z 18. skepsi, kritiku, negaci a revoluci. Pokračuje v nich. Jen nálada stává se pořád zasmušilejší.«

A dr. Josef Durdík praví ve svých rozpravách filosofických (str. 177.): »Všechna krásná umění, jakž říkáme obyčejně malířství, hudbě, básnictví, jest proti ideám ethickým pouhé cukroví.«

A fysiolog Dubois Reymond pravil: »Co se týče rady, abychom náboženství nahradili kultem krásných umění, pozval bych ho do sálu, kde jest mnoho žen rakem nemocných, tu by viděl, že jeho rada jest rouháním či frivolností v nejvyšším smyslu.«

Žádná světská morálka bez Boha ani žádné sebe lepší přirozené náboženství nemůže nahraditi zjeveného náboženství křesťanského. Myslím, že netvrdíme nic nového — a proto caveant consules...!

Stav středního školství v republice čsl. ve školním roce 1923-24.

Arnošt Oliva.

I. *Klasických gymnasií* je 46. Čsl. 25 se 7.565 žáky, v tom 1220 žákyň, německých 19 se 4.001 žákem, v tom 555 žákyň, maďarská dvě s 550 žáky, v tom 70 žákyň. Mají tedy klasická gymnasia celkem 12.116 žáků, v tom 1.845 žákyň, 386 tříd, na jeden ústav připadá 263 ž. a na jednu třídu 31 ž.

II. *Reálních gymnasií* je 111. Čsl. 79 se 27.878 žáky, v tom 6.576 žákyň, německých 25 se 6.633 žáky, v tom 1.150 žákyň, maďarských 6 s 2.249 žáky, v tom 328 žákyň, polské 1 se 434 žáky, v tom 48 žákyň. Celkem 37.194 ž., v tom 8.102 žákyň, 1075 tříd, připadá na jeden ústav 335 ž. a na třídu 34 ž.,

III. *Vyšší reálná gymnasia děčinského typu* (německá) jsou 3 s 1030 ž., v tom 202 žákyň, 36 tříd, připadá na jeden ústav 343 ž. a na třídu 28 ž.

IV. *Reformních reálných gymnasií* je 68. Čsl. 45 s 13.678 ž., v tom 7.028 žákyň, německých 21 se 4.589 ž., v tom 2.933 žákyň, maďarská 2 s 548 žáky, v tom 77 žákyň. Celkem 18.815 ž., v tom 10.038 žákyň, 571 tříd, na ústav připadá 276 ž. a na třídu 32.

V. *Reálék* je 75. Čsl. 50 s 23.950 ž., v tom 3.428 žákyň, německých 24 se 7.277 ž., v tom 657 žákyň, maďarská 1 s 42 ž. Celkem 31.269 žáků, v tom 4.085 žákyň, 827 tříd, připadá na ústav 416 ž. a na třídu 37.

VI. *Učitelských ústavů* je 63. Čsl. 46 se 6.990 kand., v tom 3.725 chovaneč, německých 14 s 1.431 kand., v tom 618 chovaneč, polský 1 s 24 kand., v tom 8 chovaneč, maďarský 1 s 94 chovankami, ruský 1 se 126 kand., v tom 44 chovaneč. Celkem 8.665 kand., v tom 4.489 chovaneč, 249 tříd, připadá na ústav 137 ž. a na třídu 34.

VII. *Odborných ústavů učitelských* je 16 a sice ústavů ke vzdělání učitelek domácích nauk 8, z nich čsl. 6 se 173 chovankami, německé 2 se 65 chovankami a ústavů ke vzdělání pěstounek také 8, z nich 5 čsl. se 109 chovankami, německé 3 se 43 chovankami. Celkem 390 chovaneč, 19 tříd, připadá na ústav 24 chovaneč a na třídu 20.

Počet státních škol a učit. ústavů je 305, nestátních středních škol a učit. ústavů 77. Vyržovatelů je 64 a sice: církevní nadace a kláštery 19, spolky 14, města 22, země Morava 9.

Všech středních škol 303 s učit. ústavy 79 je 382, tříd na středních školách 2.895 a na učit. ústavech 268, celkem tedy 3.163, připadá na ústav 286 ž. a na na třídu 34 ž. Na 1 střední školu (uč. ústav) připadá obyvatelů: 33.441, na jednoho žáka připadá obyvatelů: 116.

Žáků na středních školách 109.424 a kandidátů a chovaneč 9.055, celkem tedy 109.479, v tom dívek na středních školách 24.272 a na učit. ústavech 4.879, celkem tedy 29.151.

Nejvíce navštěvované ústavy jsou: R. v Prostějově 885 RG. v Praze XII. 778, v Bratislavě maď. 630, v Bratislavě 610, RfRG. v Jihlavě 578, G. v Brně 543, R. v Chebu 538.

Nejvíce žákyň je na R. v Písku 210, Kladně 191, na RfRG. v Praze XIX. 181, v Brně-Král. Polí 165, na RG. v Nachodě 157, na R. v Ml. Bolesl. 151, na maď. RG. v Košicích 151 atd.

V Čechách má po 1 střední škole z 82 měst 38 měst čes. a 16 něm., po dvou ústavech 13 měst a sice 6 čes., 5 něm., dvě čes. i něm., po 3 ústavech 5 měst, po čtyřech 3, po pěti 3, šest ústavů je v Hr. Král., 7 v Chebu, 10 v Plzni, 12 v Č. Buděj. a 44 v Praze.

Na Moravě má po jedné střední škole z 43 měst 23 č. a 6 něm., po dvou je v 7 městech a sice čes. 3 a něm. 4, po 3 má Jihlava a Prostějov, 4 Znojmo, 5 Mor. Ostrava a Kroměříž, 8 Olomouc, 20 Brno.

(Pokračování.)

Občanská výchova.

(Jaroslav Slaviček, arcib. notář a katecheta.)

(Pokračování.)

XV. Soudy správní (administrativní) a zvláštní (speciální).

Hlavní orgány pravomoci správní (jurisdikce administrativní). Soudy správní mají souditi záležitosti, v nichž práva *částečná* (partikulární) jsou ve sporu s opatřeními zájmu *veřejného* (public), autoritou, představující stát, departement, obec anebo nějaké jiné zřízení veřejné.

Hlavní orgány pravomoci správní jsou: v první instanci a pro každý departement *prefekturní rada* (conseil de préfecture), pak apellační anebo v první a poslední instanci, pro celou Francii *státní rada* (conseil d'état).

Rady prefekturní: rozhodují hlavně o záležitostech slev daní přímých a o sporech, které vznikají následkem prací pro blaho veřejné, vykonaných na účet státu, departementu obce. Stanoví také formy a podmínky operací volebních pro rady obecní (conseils municipaux) a živnostenské (conseils de prud'hommes). Usnesení prefekturních rad jsou *exekutivní* i přes moc rady státní, která však jediná může naříditi odklad.

Rada státní: ruší usnesení moci správní (autority administrativní) *překročí* svou moc (excés de pouvoirs) na př. dvoru úředního, vrchní rady veřejného vyučování, aneb rad revise odvodní; soudí také záležitosti sporné, nepřisouzené zákonem jiné pravomoci a které mají ráz správní (administrativní).

Odhaduje platnost voleb do shromáždění departementu a rad obecních pro volbu senátorů. Dává také své dobrozdání komorám o návrzích zákona od nich zamyšleného, o návrzích zákona vládou připravovaných a o všech otázkách, které jsou mu předloženy od presidenta republiky anebo od ministrů.

Soud sporný (tribunal de conflits): Často se stává, že jednotlivci utíkají se k soudům řádným, domnívajíce se, že u soudu správního nedostalo se jim spravedlnosti. V tom případě prefekt zakročuje proti kompetenci soudu řádného ve prospěch soudu správního, domnívá-li se, že onoho není třeba.

O kompetenci rozhoduje pak soud sporný. Zasedá v Paříži. Sestává z presidenta, tří radů státních, tří členů dvora kasačního a dvou jiných radů, volených oněmi. Může však se usnášeti při počtu aspoň pěti členů.

Soudy vojenské (tribunaux militaires): Je pravidlem tradicionelním, že vojín; jsou souzeni od sobě rovných t. j. od vojínů, ze zločinů a přečinů spáchaných proti řádu obecnému a disciplině. Ale pravidlo to ustupuje výjimce tehda, jestliže v jednom a témž processu se jedná s vojíny a civilisty. Záležitost taková je odkázána soudu řádnému; naopak ve zvláštním případě, vojín; jsou podřízeni soudům zvláštním t. j. *radám vojenským* (conseils de guerre); to jsou důstojníci kteří zastávají úřad soudců. Obžalovaní mohou se hájiti jako před řádnými soudci advokátem.

Stupeň hodnosti důstojníků, kteří zastávají funkce soudců, má býti roven anebo vyšší stupni hodnostnímu obžalovaného.

Rady vojenské nepřipouštějí odvolání, leč jen k radám revisním (conseils de revision), jednalo-li by se o porušení zákona. Odvolání k soudu kasačnímu jest vojínům zakázáno.

(Pokračování.)

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIX. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXVII.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Stav středního školství v republice čsl. ve školním roce 1923-24.

Arnošt Oliva.

(Dokončení.)

Ve Slezsku má z 10 měst po jedné střední škole 6, po 2 Bohumín-Nádraží a Orlová, 4 má Slez. Ostrava, 7 Opava.

Na Slovensku má po jedné střední škole z 36 měst 25, 6 *po dvou*, 2 po třech, v Košicích jsou 4 (s maď. odděleními 6), v Bratislavě a Prešově po 6 (s maď. odděleními 7).

Počet abiturientů a abiturientek na středních školách čsl. 4.116 a na učit. ústavech 1.843, celkem 5.959, na německých středních školách 1.742 a na učit. ústavech 499, celkem 2.241, na maďarských středních školách 337 a učit. ústavě 24, celkem 361, na polských středních školách 20, na ruském učit. ústavě 20, celkem všech 8.601.

Opakujících žáků v Čechách čsl. 2.547, něm. 494, *na Moravě* čsl. 1.360, něm. 188, *ve Slezsku* čsl. 119, něm. 89, polských 40, *na Slovensku* čsl. 1.072, něm. 48, maďarských 174, ruských 9, celkem všech 6.140. Slušné čísličko!

Počet privatistů a externistů v Čechách 261, na Moravě 120, ve Slezsku 47, na Slovensku 185, celkem 513.

Počet žactva podle národnosti. Čsl. 78 083, německé 24.420, polské 532, ruské 171, jihoslovenské 24, maďarské 4.738, židovské 1.484, jiné 27.

Počet žáků podle náboženství.

Na ústavech čsl. římsko-kat. 57.346 (71.4%), řecko-kat. 218 (0.3%) evang. různých denominací 5 738 (7.1%), českoslov. 6.638 (8.2%), starokat. 48 (0.0%), pravoslavné 76 (0.1%), mojžišské 6.193 (7.7%), bez vyznání 4.086 (5.2%).

Na ústavech německých římsko-kat. 18.844 (75.2%), řecko-kat. 13 (0.0%), evang. 2.210 (9.1%), starokat. 103 (0.4%), pravoslavné 10 (0.0%), mojžišské 3.711 (14.9%), bez vyznání 118 (0.4%). — Zajímavé je srovnání žáků bez vyznání na čes. a něm. ústavech!

Na ústavech maďarských římsko-kat. 1.764 (50.7%), řecko-kat. 22 (0.7%), evang. 676 (19.4%), mojžišské 1 021 (29.2%). Nápadný počet židů!

Na ústavech polských římsko kat. 287 (62.7%), evang. 171 (37.3%).

Na ústavech ruských římsko-kat. 42 (34.1%), řecko-kat. 83 (65.9%), mojžišské 1 (0.0%).

Celkem římsko-kat. 78.283 (71.5%), řecko-kat. 336 (0.3%), evang. 8.855 (8.1%), českoslov. 6.638 (6.1%), starokat. 151 (0.1%), pravoslavné 86 (0.0%), mojžišské 10 926 (9.9%), bez vyznání 4.204 (3.9%). Počet žid. žáků je vyšší než procento Židů vůbec!

Největší počet příslušníků čsl. náboženství je v Rakovníku na reálce 235, v Lounech R. 219, v Litovli RG. 156, v Olomouci R. 147, v Náchodě RG. 143, v Praze VII. R. 121, v Nové Pace R. 100.

Největší počet příslušníků *mojžíšského* náboženství je na RG. v Košicích 298 RG. v Bratislavě 213, RfRG. v Lučenci 193, G. v Mor. Ostravě 172, dívčí RfRG v Brně 141, žid. RfRG. v Brně 141, RG. v Brně 130, RfRG v Bohumíně 109, RfRG. v Levoči 104, G. v Praze II. 132, první RG. v Praze 166, druhé RG. v Praze II. 133, dívčí RfRG. v Praze II. 159, v Praze II. 101.

Bez vyznání je nejvíce na RfRG. v Duchcově 229, R. v Ml. Boleslavi 146, R. v Hr. Král. 142, RfRG. v Mostě 141, R. v Jaroměři 140, R. v Kladně 147, R. v Praze XI. 108.

Počítati evangelíky všech denominací v jedné rubrice není ovšem správné a tím statistika chybuje.

Počet profesorstva: střední školy státní 4.520, nestátní 360. Učit. ústavy státní 520, nestátní 221. Na středních školách státních i nestátních 4.880, na učit. ústavech státních i nestátních 741, celkem 5.621. V tom *žen* na ústavech státních a sice na středních školách 354, na učit. ústavech 73, na nestátních středních školách 22 a na učit. ústavech 138, celkem všech 587.

Počet profesorů ve Velké Praze na ústavech státních 780, nestátních 54, tedy 834. Ve Velkém Brně na ústavech státních 322, nestátních 5, tedy 327.

Ve Velké Praze je zaměstnáno 139 žen, a to na ústavech českých 118, téměř polovina všech profesorek v Čechách (47%), na německých 21. Ve Velkém Brně jest umístěno 42 profesorek, a to na ústavech českých 26, což činí téměř třetinu všech profesorek na Moravě (31%), na německých 16, což činí téměř polovinu.

V Podkarpatské Rusi jsou 4 gymnasia s 2.056 ž., v tom 373 žákyně. Učit. ústavy 3 s 273 kandidáty, v tom 146 chovaneček.

Státní reál. gymn. Berehovo má *kmenové* třídy ruské 1—7 a *pobočné* třídy maďarské, státní RG Mukačevo *kmenové* třídy ruské, *pobočná* 7 tř. maďarská, státní RG. Užhorod *kmenové* třídy ruské, *pobočné* třídy čsl. 1—2 a *pobočné* třídy maďarské 5—8.

Je tedy *středních škol a učit. ústavů na území republiky Českoslov. 393 tříd 3.232, žáků 111.808*, na jeden ústav připadá 284 ž. a na jednu třídu 34 ž.

Na *jednu střední školu* připadá obyvatelů na ústavech čsl. 34.089, německých 28.139, maďarských 49.806, ruských 57.680, polských 37.926.

Na *jednoho žáka* připadá obyvatelů na ústavech čsl. 108, něm. 124, maď. 184, ruských 259, polských 165.

Cizojazyčné střední školství na území republiky:

Ruské RfRG. v Praze-Strašnicích má dvě přípravy obecněškolské se 67 ž. a třídy I.—VI. se 163 žáky, v tom 53 dívek.

Ruské G. Všeruského Svazu měst v Mor. Ostravě má 2 přípravy obecněškolské s 41 ž. a třídy I.—VIII. se 4 pobočkami. Žáků 471, v tom 126 dívek. Kromě toho je opakovací třída se 17 žáky a 14 žákyněmi.

Francouzské RG. v Praze I. Má přípravku s 24 žáky a dvě třídy s 29 žáky, v tom 15 dívek. Kromě toho je zřízen jednoroční kurs jazyka francouzského s 28 žáky a franc. škola mateřská s 24 žáky.

Čsl. střední škola v zahraničí:

České reálné G. s reálnými pobočkami ve Vidui III. vydržované spolkem »Komenský« má 552 ž., v tom 200 žákyň. Učitelských sil 26.

Státní slovenské RG. v Petrovci v království Srbů, Hrvatů a Slovinců má šest tříd, 231 ž., v tom 77 žákyň. (Dle: Zprávy stát. úř. statistického republ. Československé r. 1923 č. 84—89.)

Občanská výchova.

(Jaroslav Slaviček, arcib. notář a katecheta.)

(Pokračování.)

Soudy obchodní (tribunaux de commerces) rozhodují spory mezi obchodníky ale předmětem jim jsou toliko záležitosti obchodní.

Soudcové těchto tribunálů sluli dříve konsulové. Jsou voleni od obchodníků důležitějších měst, pro které bylo třeba a užitečno zříditi takovéto soudy zvláštní. Kde není soudu obchodního, projednávají se záležitosti toho druhu u soudu první instance.

Rady živnostenské (conseils de prud'hommes) vyřizují spory mezi pány a dělníky. Jsou v městech průmyslových.

Pravomoc universitní: rada vyšší, rada akademická, rady departementu jsou soudci v záležitostech, týkajících se kázně vyučování veřejného a svobodného,

Užitečnost těchto speciálních pravomocí. Soudy těmi zvláštními neruší se rovnost občanů před spravedlností. Ale naopak, jednání o těch záležitostech osob výmínečných, které by bylo zdlouhavé, se urychluje.

Souhra.

1. *Soudy správní* soudí spory mezi jednotlivci a správní mocí.
2. *Rada prefekturní* zkoumá spory vzájemné o daních a volbách obecních.
3. *Rada státní* soudí spory volební pro rady generální a arondisemetu a spory mezi jednotlivci a prefekty nebo ministry.
4. *Soud sporný* zkoumá odvolání prefekta proti kompetenci soudů řádných. Rozhoduje, má-li proces (zamýšlený u správního soudu) býti projednáván u řádného soudu nebo u správního soudu.
5. *Soudy vojenské* soudí vojíny.
6. *Soudy obchodní* soudí obchodníky ve věcech obchodních.
7. *Rady živnostenské* upravují záležitosti mezi pány a dělníky.
8. *Soudy universitní* soudí záležitosti týkající se vyučování veřejného neb svobodného.

(Pokračování.)

Velikonoce.

Prof. Václav Hübner.

Pohyblivé svátky křesťanské řídí se dle velikonoc, jest tedy určení těchto v kalendáři Julianském a Gregorianském (novém) velmi důležité.

Předpis, dle kterého se vypočítávají velikonoce, zní: »Velikonoce se slaví vždy nejbližší neděli po jarním úplňku; případně-li jarní úplněk na neděli, přeloží se velikonoce na příští neděli.

Jarní úplňk připadá buď na 21. březen (začátek to jara církevního), nebo po 21. březnu. Úplňkem rozumí se zde úplňk cyklický, církevní, určený epakou, nikoli však pravý úplňk; za takovýto cyklický úplňk se čítá 14. den od nového měsíce, při čemž se den nového měsíce čítá za první.

Předpis ten byl vydán, aby křesťanské velikonoce nepřipadly nikdy na týž den roku, jako židovský velikonoční svátek. Za nynější doby nepotřebujeme již těchto pomůcek, neboť Gauss ukázal, jak lze vypočísti jednoduchými aritmetickými operacemi velikonoční hod.

Gaussovo pravidlo velikonoční zní:

Daný letopočet (křesťanský) děl po sobě čísly 19, 4 a 7 a nazvi zbytek dělení těch a, b, c. Dále děl 19 a + m číslem 30 a nazvi zbytek d; konečně děl $n + 2b + 4c + 6d$ číslem 7 a zbytek nazvi e. Pak jest velikonoční hod vždy $(22 + d \times e)$ tý březen neb — což jest totéž — $(d + e - 9)$ tý duben. V kalendáři Julianském, který u nás až do 4. října 1532 platil, a jehož pravoslavná církev posud užívá, bylo $m = 15$, $n = 6$; v kalendáři novém, Gregoriánském mění se m, n a jest, jak uvedeno v Astronomii od Dr. Grusse:

	m =	n =
od r. 1582 do 1699	22	2
1700 „ 1799	23	3
1800 „ 1899	23	4
1900 „ 2099	24	5
2100 „ 2199	24	6
2200 „ 2299	25	0
2300 „ 2399	26	1
2400 „ 2499	25	1

Příklad: Urči, na který den připadne velikonoční hod dle kalendáře Gregoriánského letošního roku 1924.

Dle pravidla Gaussova postupujeme takto:

$$1924 \quad 19 = 101 + 5/19; \text{ zbytek } a = 5,$$

$$1924 \quad 4 = 481; \text{ zbytek } b = 0,$$

$$1924 \quad 7 = 274 + 6/7; \text{ zbytek } c = 6;$$

$$19a + m = 19 \times 5 + 24 \quad (m = 24 \text{ dle uvedené tabulky}), \text{ t. j.}$$

$$119 \quad 30 = 3 + 29/30; \text{ zbytek } d = 29 \text{ a konečně } n + 2b + 4c + 6d = 5 + 24 \cdot 174 = 203 \quad (n \text{ z tabulky} = 5) \text{ a } 203 \quad 7 = 29; \text{ zbytek } e = 0. \\ \text{Velikonoční hod bude } (22 + d + e) \text{ tý březen t. j. } 22 + 29 = 51 = 31 + 20, \\ \text{nebo 20. duben, t. j. } 29 - 9 = 20. \text{ duben.}$$

Laskavý čtenář vypočte si dle uvedeného pravidla Gaussova snadno hod velikonoční pro kalendář Julianský, kdež jest $m = 15$ a $n = 6$.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIX. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“

ROČNÍK XXVII.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

„Vezmi pachole toto a odchovej mi je“

Pravdomil.

Ve druhé knize Mojžíšově dočítáme se, když národ israelský v Egyptě velice se rozmnožil, a král se obával, by nestal se silnějším Egypťanů, že rozkázal všemu lidu svému říka: „Cokoli mužského pohlaví se narodí, do řek uvrzte“. (Ex. 1, 22.) Tak zahynouti měl i Mojžíš; než, dcera Faraonova se nad ním slitovala a vzatého z vody svěřila ženě hebrejské (matce to Mojžíšově —) k výchování, říkouc: „Vezmi pachole toto a odchovej mi je; já dám tobě mzdu tvou“ (2. Mojž. 2, 9.) A jako tato dcera královská, nemohouc sama se věnovati výchově Mojžíšově, jinému dítě svěřila, tak i skoro všichni rodičové dnes nuceni jsou děti své svěřiti jiným k vyučování a výchování; nemajíť jednak času, jednak potřebného vzdělání k tomuto úkolu, jež převzaly školy, kam rodiče nuceni jsou dítky své posílati, a na jichž vydržování musí značně přispívati

Jenže bohužel mnohé dítky přicházejí tu z deště pod okap; doma mnoho dobrého neslyší ani nevidí a ve škole často také ne! Jestliť dnes tolik rodičů a učitelů bez víry, bez náboženství a přímo se tím chlubí, vidouce v tom tak zvaný „pokrok“ Od takových rodičů a pěstounů neslyší ovšem dítě nic o Bohu, nic o modlitbě, o nebi atd., leda posměch! Nesmí se ani křížem poznamenati, ani křesťansky pozdraviti, nemá-li býti terčem jedovatých nárážek, nebo docela i trestáno Následek toho jest, že slova katechetova padají na skálu a mezi trní — že žáci, mají-li se modliti před náboženstvím, nebo po něm, činí tak neradi, nedbale, do kostela nepřicházejí, sv. svátostí nepřijímají, nebo zase jen neradi a netečně, bojíce se jizlivých poznámek a výsměchu často právě od těch, od nichž by toho byli nejméně očekávali — od rodičů a jich zástupců

A přece jak by to bylo krásné, jak záslužné vychovati to dítě tak, aby jednou spokojeným bylo zde i na věčnosti — by k radosti bylo rodičům, učitelům, vlasti, národu za živo a a po smrti rozmnožilo řady blažených nebešťanů!

Jak čisté a svaté bylo po křtu, zbaveno byvši veškeré poskvrny; jak toužilo po pravdě, jsouc takřka živým otazníkem, proč to jest tak, ono zase jinak — ale místo pravdy dostávalo se mu nesprávných odpovědí i na ty nejdůležitější otázky, za upřímnost posměchu a ústrků I jaký div, že ztrácela se ta krása z ubohé dušinky, že tápal duch ve tmách, až tam snad docela uvázl By s dítětem se pomodlili, jemu to neb ono vysvětlili, na to mnozí rodiče nemají času — ale špatné noviny a knihy musí jim předčítati (umí-li vůbec čísti) celé hodiny! Do kostela též není kdy jíti, ale „ve hrátky“, do společnosti, do hostince — na to jest času dost! Co platno učiteli náboženství nabádati k modlitbě, ke službám Božím, ku přijímání sv. svátostí, když ani rodiče, ani jich zástupci toho nečiní, ba naopak tím opovrhují, tomu se posmívají! Jakou to zodpovědnost berou takoví lidé na sebe! Zač berou ty ohromné platy? Kéž by se nad tím někdy zamyslili — snad by přec, aspoň někteří obrátili a se zastyděli

Vždyť tím, špatně-li svěřené jim dítky vychovávají, neško i jen těm dětem, ale i vlasti a sobě samým! Že škodí dětem, uzná každý, koho se zeptáme, které dítě jest mu milejší: zda špatně, nebo dobře vychované; zda to, jež ho slušně pozdraví, nebo to, které na něho pokřikuje; zda to, jež se modlí a do kostela pravidelně chodí, nebo to, jež si z toho posměch tropí, zda to, jež rádo pracuje a šetří, nebo to, které práci se vyhýbá, utrácí, hýří

Špatně vychované děti škodí též vlasti a národu; neboť co může býti z takových nezvedenců? Tak jako opovrhli náboženstvím, tak opovrhnou též vlastenectvím; jako nejsou neschopnými žádné oběti pro Boha a duši, tak neschopnými budou každého odřikání se pro vlast a národ. Jejich „já“ bude jim všechno — a proto kde budou se míti dobře, tam bude jejich vlast („ubi bene, ibi patria“); a povede-li se jim špatně, proč by se trápili? Nemajíce základu náboženského, neznajíce spásy svaté víry, učiní násilím všemu konec — ta „chlouba vlasti“ a „naděje národa!“

Než i ti, kdož je takto vychovali, bez Boha, bez víry, budou z toho míti hanbu; lid zajisté jednou prohlédne a odsoudí je jakožto původce všeho toho zla, ba nejedno dítě a mnohý odchovanec, zachová-li si zdravý úsudek, časem se vzpomene a zlořečiti bude těm, kdož jej tak zavedli; budou čekati mnozí rodiče a učitelé úctu a podporu ve stáří od svých dětí a žáků, ale dostane se jim opovržení a ústrků; co silí, to budou žít! A jak jim bude v hodině smrti, jak před soudnou stolicí Boží, až uslyší slova: „Vydej počet z vladařství svého!“ O všemožné se mnozí starali, o pole, dobytek, drůbež, o zábavy atd., jen o ty nejdražší poklady — o děti ne. Byly jim přece proto svěřeny, by je řádně vychovali, brali za to sta a tisíce každého měsíce — a oni tak se svému povolání zpronevěřili! To, co jim mělo býti k radosti, jest jim (nebo bude) k žalosti, co mělo býti jim a celému národu k ozdobě a slávě, jest metlou a postrachem a bude snad i zkázou a záhubou vlasti

Občanská výchova.

(Jaroslav Slaviček, arcib. notář a katecheta.)

(Pokračování.)

XVI. O **kultech** (vyznáních náboženských).

Pozn. red.: Tento článek líčí stav ve Francii, jaký byl ještě před rozlukou církve od státu.

Kulty uznané: Až do revoluce bylo náboženství katolické *náboženstvím státním* a jeho zákony byly jistou měrou zákony státními.

Rozkolníci mohli zůstávati ve Francii, vyznávati tam své náboženství a zastávati úřady veřejné, ale byli zbaveni mnohých výhod, přiznávaných jedině katolíkům.

Tak to bylo i v jiných státech; ostatně ještě dnes (v době předválečné) v Anglii a v Rusku jsou na př. protestanté a schismatické favorisováni (v oblíbě a je jim přáno) více než katolíci a jiní občané, kteří nevyznávají náboženství státní.

Stát francouzský uznává (ve jmenované době) trojí kult: katolický, protestantský, israelský; trojí ten kult může míti své chrámy a konati veřejné bohoslužby v mezích zákonů. Kult katolický má 35,387.703 vyznavačů, protestantský 580.757 a israelský 49.439. (Sčítání r. 1872),

Rozpočet kultů (budget). Ministři těch různých kultů dostávají od státu podporu (subvenci).

Pro kult katolický má ta podpora charakter odškodnění a představuje část renty (důchodu) majetku konfiskovaného státem církvi r. 1789, kterou stát zavázal se dávat dle konkordátu r. 1801.

Statky Církve měly důchod 120,000.000 a jen pod tou podmínkou dovolil papež kupcům církevních statků, podržeti je s klidným svědomím, jakkoli nebyly splněny podmínky předepsané zákony kanonickými pro zcizení těch statků.

Výdaje rozpočtu kultů obnášely r. 1898 summu 43,092.553 franků, z nichž 2,301.630 franků bylo určeno kultům rozkolníků.

Poměr státu k uznaným kultům. Poměry mezi státem a církví katolickou byly upraveny konkordátem čili smlouvou ujednanou 15. července 1801 mezi papežem Piem VII. a Bonapartem, tehdy prvním konsulem pro reorganisaci kultu katolického ve Francii.

Hlava státu jmenuje arcibiskupy a biskupy; ti se hlásí papeži, který je prohlásí (prekonisuje) a svolí k jich svěcení a dá jim jurisdikci (právní moc), kterou mají vykonávat: kardináláty jsou vyhrazeny papeži.

Ve Francii je sedm kardinálů, současně arcibiskupů a biskupů; sedmnáct arcibiskupů a 67 biskupů. Naproti tomu v Alžíru a Tunisu je jeden arcibiskup a tři biskupové a v ostatních koloniích tři biskupové.

Protestanté mají dva kulty různé, oba uznané a vydržované od státu. Kult *kalvinistický* (reformovaný) čili vyznání ženevského a kult *lutherský* čili vyznání augsburského.

Každá farnost patřící církvi reformované anebo kalvinistické má *radu presbyterální* sestávající z pastora neb pastorů a členů laických, volených od svých souvěrců a volených z polovice na dobu tři let. *Konsistoře* jsou shromáždění smíšená z pastorů a laiků, majících moc nad radami presbyterálními. President je volen od členů z pastorů a jeho volba je podřízena schválení vlády. Kalvinisté naopak mají *radu centrální*, která je u vlády reprezentací církví helvetských.

Lutherští mají *synod partikulerní*, sestávající z členů více konsistoří a *synod generální* sestávající z vyslanců volených z pastorů a laiků. Synoda generální může svolati *synodu konstituantní*.

Kult israelský obsahuje *synagogy*, obstarávané *rabíny*. Nad synagogami je *konsistoř departementní*. *Konsistoř centrální* se skládá z velkorabína a osmi členů laických, volených v Paříži. Služné ministerstvu kultu israelského bylo odkázáno na státní pokladnu zákonem 3. května 1841.

Souhrn.

1. Před revolucí byla církev katolická uznanou církví ve Francii; byla náboženstvím státním; znovu nabyta té přednosti od r. 1814—1830.

2. Toho času Francie uznává kult katolický, protestantský, israelský.

3. Důchod povolený vládou ministerstvu kultu katolického je část renty z majetku odňatého církvi a daného k dispozici národu zák. 22. listop. 1789.

4. Poměr mezi církví katolickou a státem je upraven konkordátem 13. července 1801.

5. Hlava státu jmenuje biskupy; biskupové přijímají kanonické ustanovení od papeže než přijali biskupské svěcení.

6. Faráři jsou jmenováni od biskupů a schvalováni od vlády.

7. Služebníci kultu protestantského a israelského jsou voleni od svých souvěrců a schvalováni vládou.

Pozn.: Článek, jak nahoře pověděno, podává obraz stavu ve Francii před rozlukou církve od státu. Zajímavý tím, že v něm vidíme obraz neblahých poměrů církevních u nás. Zatím poměry církevní rozlukou ve Francii značně se zhoršily. Ale doba válečná a přítomná svědčí, že Francie i z těch ran rychle se dovede vzpamatovati, kéž je jítrenkou lepších dob církve i u nás. (Pokrač.).

Naši Němci.

Nárek na útisk Němců u nás jest stálý a v zahraničí se v tom smyslu agituje stále intensivněji. Veřejnost se táže: Co si počne 1431 žáků německých pedagogií, kdyžtž není ani pomyšlení na nová místa, a po zrušení zbytečných škol nelze zaměstnati ani starších učitelů?

Letos jest na československých ústavech středních zaměstnáno ve 2210 třídách 3778 profesorů pro 80 343 žáky, takže na 1 sílu připadá 21.26 žáků, avšak na německých ústavech středních, jež mají 847 tříd, působí 1668 profesorů pro 25.069 žáků, takže na jednu sílu připadá jen 15 žáků; když však by se odpočítalo 2476 cizozemců a žáků české a jiných národností, pro které není nutno udržovati střední školy německé, zůstalo by na 1 profesora 13.55 žáků.

Ve skutečnosti však je namnoze žáků ještě méně. Tak úřední zpráva uvádí, že v Aši v 7 třídě na ref. gymnasiu jsou 4 žáci, v Mikulově 7, v Jablonci 9, v C. Budějovicích v 8. třídě 8, v Ústí n. L. má 5. třída 8 žáků. — Dívčí ústavy německé prý vynikají zvláště slabou frekvencí. Tak na ref. reálném gymnasiu v Chebu má 6. tř. 9, 7. 6, 8. 8 žáček. V Plzni 7. třída 7, 8. 6, v Praze 7 třída 7, v Jablonci 5. tř. 7 žáček. Také učitelské ústavy německé mají proti českým velmi slabou návštěvu i při koedukaci. Na litoměřickém a libereckém jest v 2. po 14, v Trutnově 17 chovanců.

To jsou poměry, které v demokratické republice nikde na světě nebyly by dlouho trpěny, protože odporují spravedlnosti. Němečtí profesori a žáci zajisté nemohou činiti u nás nárok na postavení nějakého panského národa. Kdyby bylo dočasně zrušeno asi dvacet přebytných německých ústavů — přes 180 německých tříd — uvolnilo by se pohodlně 300 německých profesorských sil, které by se výtečně hodily na československé ústavy, kde bylo letos zavedeno povinné vyučování němčině, a sice na gymnasiích po 23 hodinách týdně v 8. třídách, na reálkách rovněž v 7. třídách; na učitelských ústavech ve 4. třídách 11 hodin týdně. Zbývající němečtí profesori ještě by nebyli tak postiženi jako čeští.

Jest prý 72 čsl. ústavů, jež navštěvuje letos více než 400 žáků, ba až 800, kdežto německých škol s návštěvou od 400 do 700 jest jen osm. Kdyby uvolnění němečtí profesori byli zatímne službou přikázáni na české ústavy, jako němečtí úředníci jsou nyní přikazováni do českých krajů, kde jich je třeba, připadlo by na 268 českých středních škol po jednom profesoru a jen pro největší dostalo by se po dvou. Profesori němečtí byli by dostatečně zaměstnáni jen vyučováním svému jazyku mateřskému, ba nestačili by možná ani, aby všecky hodiny převzali. Časem by se naučili češtině a české literatuře. (Obč. Nov.)

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIX. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXVII.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Jak jsem si zjednal a udržel kázeň ve škole.

(Momentky z vlastní praxe. Píše J. Spirax.)

Nedá se upříti, že působením mimoškolních vlivů, rodinných poměrů, sociálních, politických, válečných a kulturních bojů dotčeny jsou poměry ve škole žactva i učitelstva, trpí jimi duševní i tělesný stav obou stran.

Nedostatečný oděv, výživa, nehygienický byt, používání dětí kvýdřelečnému zaměstnání snad i dlouho do noci, působí nepříznivě na tělesný vývin dítěte, dostavuje se všeobecná tělesná slabost, nemoce (nahluchlost, koktavost), zkrátka tělesná indisposice žáka, kterou nutno ve škole bráti v úvahu s tím vědomím, že ani učitel nebývá jí ušetřen.

Daleko více padá tu ovšem na váhu duševní stav.

Opožděný duševní vývin, slabomyslnost, zanedbaná předchozí výchova rodinná, politické, sociální, náboženské smýšlení rodičů, prostředí, v němž dítě žije, výchova ulice, schůzky, demonstrace, četba, zúmyslné zatahování dětí do víru bojů politických, sociálních a náboženských, stranicství a vady učitelstva nezůstávají bez vlivu na školní poměry, na prospěch a chování žactva, v dnešní rozvířené době zvláště. Nejen katecheti, ale i učitelé a profesori bēdují nad neprospěchem a nekázní žactva.

Když já nastupoval katechetské místo, bylo od začátku mým přáním a cílem v prvé řadě zjednat si ve všech třídách a důsledně kázeň žactva, což se mi také dařilo na všech školách i třídách až do míry možnosti někdy snadno, jindy ne tak lehce, pomocí malých prostředků sice, ale různých method. S klidným svědomím mohu se dovolávati svědectví spolupůsobícího na škole učitelstva, inspektorů i mých školáků. Ne mou vinou jsem býval dotazován: „Prosím vás, jak to děláte?“

Těžká odpověď; udati pravidla?

Neměl jsem nikdy a dnes zvláště nemám zvláštních ambic, ale přes to odhodlávám se dnes pod pseudonymem rozepsati se o svých zkušenostech se zřetelem ke školní kázni a nepřímě i k prospěchu žactva, bych odňal svému článku každou osobní příchut.

Velký význam jsem vždy přikládal prvnímu předstoupení před žactvo. Velice záleží na tom, jaký dojem a vliv projeví katecheta v první hodině náboženské. Cílem mé první hodiny bylo všeobecné seznámení se s žactvem, tím myslím seznati celkový stav třídy povrchně a zjistiti výhonky v ni, to jest abnormální děti ať tělesně či duševně a kázeň rušící. Energicky a vážně vstoupím do třídy, děti usadím, krátkým a důrazným prosloven se dětem představím, určím přesný řád pro každou hodinu, pro Bohoslužby, oznámím dětem, nač kladu váhu při chování a učení, potěším děti, že to nebude tak hrozné, že si jistě loňské známky mnohé zlepší a že se budou na hodinu náboženskou těšiti. Při tom mám v paměti chování celé třídy; skorem pravidelně na sebe upozorní, je-li ve třídě,

nepokojný, zlomyslný rušitel kázně z doby předešlé, někdy jich bude i více; nějaký ten pohled na souseda, úsměv, posuněk, šepot nepadá tu na váhu, proto z těch zlomyslných rušitelů vyběřu jednoho, z taktických důvodů ne toho nejhoršího, předvolám ho z lavice na stupínek, co nejrázněji pokárám a *dám mu ultimatum*.

Pravidelně to účinkuje, ti nejhorší jsou rádi, že to za ně odnesl někdo jiný a zalezou jako beránci, předvolaný ztratil v nich oporu, ostatní nevinní se trochu překvapí, zaleknou, výstrahu mají pro budoucnost, několik laskavých slov a důvěry je snadno uklidní.

Pak teprve vyzvu děti k společné modlitbě za zdar našeho počínání.

Věřte, že na úspěchu této první hodiny záleží z velké části úspěšný průběh celého roku a že budete ušetřeni mnohé zlosti a nepříjemných výstupů.

Postupně hledím seznati jednotlivé žáky; k tomu zřídím si seznam žactva s rubrikami vedle prospěchu, o rodičích, poměrech rodinných, stavu duševním a tělesném (ze soupisného lístku, z lékařského výkazu, od žáka se dozvím potřebné), o chování. Chci-li děti ovládati, musím je znáti.

Podobně i s učitelem hledím se co nejdříve seznámiti, poznati jeho dobré vlastnosti i vady, kolegiální styky s ním, možno-li, k svorné práci navázati. Svou upřímností a taktem mnohou nedůvěru a zaujatost překlenuješ, u většiny učitelstva najdeš dobré srdce, ne-li, pak neškodí, když znáš jeho Achillovu patu.

(Dokončení.)

Kdo jest více vinen?

Píše Pravdomil.

Úžasně množí se nářky a stezky na dnešní poměry. Jak docela jinak jsme si to všecko představovali po prohlášení naší samostatnosti! A dnes? Není snad dne, kde bychom nečetli ty různé stížnosti, ta veliká zklamání jak jednotlivců, tak rozličných spolků, obcí atd. Kdo jest vůbec dnes u nás spokojen? Kolik by bylo asi těch, kdož dali by na otázku tuto kladnou odpověď?

Nejvíce však stesků slyšeti nebo možno čísti na mládež, na učitelstvo, na školu... Ale jsou nářky tyto vždy na pravém místě? Nepadá vina často více na domov, na rodiče, na dospělé?

Jest ovšem pravda, že po převratu, kdy mnozí viděli „pokrok“ v odpadlictví, „osvětu“ v nevěře — nejsmutněji vyznamenalo se učitelstvo, jehož podle statistiky procentně nejvíce odpadlo. Dokázalo tím samo, že oprávněny byly hlasy, jež dávno volaly po vyšším vzdělání tohoto stavu. Že však ani sebe vyšší vzdělanost bez náboženství a víry nechrání před špatností, dokazují ty různé aféry, do nichž zapleteny jsou i osoby velice vzdělané...

Zvláště překvapilo, že odpadli i lidé, kteří až do poslední chvíle stavěli se dobrými katolíky. Odsoudili tím sami sebe, dokázavše tak svoji slabost a neupřímnost... Nemohou se pak ovšem diviti, že lidé jimi pohrdají a tím více váží si těch, kdož jako pevní charakterové vytrvali a ani falešnými hesly ve jménu „pokroku a vědy“, ba ani posměchem a násilím nedali se zmásti. A blaze osadě, kde takovíto charakterní učitelé působí; tam není slyšeti těch obvyklých dnes nářků zvláště do spustlé mládeže...

Jak uvedeno, svaluje se obyčejně všechna vina na učitelstvo a na školu, ale zda právem? Nelze popřít, že mají velkou vinu, ale všechnu přece snad ne. Co dělali rodiče, když tu a tam odstraněna modlitba ze školy? Obyčejně hubovali, ale více nic! Co dělali, když odstraněny ze tříd kříže? Zase nic! Co říkali, když se zakázal dětem katolický pozdrav? Opět nic! Atd. Ano, kromě trochu pohubování skoro všude nepodniknuto nic — a to pány utvrdilo v jejich podvrtné práci. Kde se však rodiče rázně ozvali a rozho ně zakročili, obrátili hned nevěrci a hezky zase kříže zavěsili, s dětmi se opět modlili, katolický pozdrav znova zavedli atd. Nuže, kdo má větší vinu: rodiče nebo učitelové?

Občanská výchova.

(Jaroslav Slavíček, arcib. notář a katecheta.)

(Pokračování.)

XVII. Soustava církve katolické.

(Data i poměry dle stavu před rozlukou.)

Francie má více než 35,000.000 katolíků a půl milionu rozkolníků. Nebude tedy bez užitku, jestliže si vysvětlíme podobně soustavu církve katolické.

Církev katolická vůbec. Církev katolická, rozšířená po celém světě, má okrouhle 200 milionů věřících, rozdělené na 1127 diecésí. V čele těch diecésí jsou patriarchové, arcibiskupové, biskupové anebo vikáři apoštolští ve spojení se Svatou Stolicí, t. j. mají od papeže svou pravomoc (jurisdikci), skládající mu účty ze skutků své správy duchovní a přijímající jeho poučení (instrukce) pro dobrou vládu duší.

Svatá Stolica. — Svatou Stolicí nebo Stolicí apoštolskou rozumí se sídlo biskupské založené sv. Petrem v Římě a s titulem papeže. Značí se také tímto jménem papež sám a vláda pontifikální. Papež má moc (autoritu) a pravomoc (jurisdikci) nad celou církví. Katolíci, ať jsou stupně jakéhokoli: biskupové, vládcové, prostí věřící jsou podřízeni jeho moci duchovní.

Ta moc je dvojitá. Ve věcech víry a mravů papež stanoví a určuje všeobecnou tradici církve; ve věcech kázně (disciplíny) a liturgie (obřadu) má pravomoc (jurisdikci) vlastní iniciativy a odvolání. Nařízení papežská ve smyslu duchovním ukládají se svědomí katolíků. Sv. Stolica má moc mírniti dle potřeby času pravidla disciplinární anebo liturgická.

Papeže volí sv. *Kollegium* anebo sbor *kardinálů*, kteří tvoří jeho radu řádnou pro vládu církve. Jsou to: 6 kardinálů biskupů, 50 kardinálů kněží a 14 kardinálů jahnů. Jsou rozděleni v různé kongregace, z nichž každá se zabývá kategorií zvláštních záležitostí na př. kongregace *propagandy*, *ritu* (obřadů) *indexu*, *biskupů*, *řeholí*

Svatá Stolica pověřuje u cizích vlád vyslance, kteří mají titul nunciů (vyslanců), místonunciů, apoštolských delegátů. Vlády pověřují u papeže vyslance, ministry atd. V Paříži, nuncius apoštolský, při obřadech úředních má slovo jménem diplomatického sboru, v němž je doyen (doajen — první dle stáří).

Správa vyznání katolického ve Francii. Ministerstvo kultu ve Francii jest vůbec spojeno s jedním z následujících ministerstev: spravedlnosti, vnitra a nebo vyučování.

Zabývá se vším tím, co se týče osobního v církvi, jmenování v kněžstvu rozpočtu na kult, správy temporální, diecésí, zřizování diecésí a j.

Správa diecésní: Arcibiskupové, biskupové spravují své diecése. Ale jsou zvláštní případy, kdy jest připuštěno odvolání (rekurs) před metropolitu, proti jednání sufragánů. Arcibiskupové předsedají sněmům krajinským (concil provinciální). Mají po boku tři vikáře generální; kapitola jich katedrální má deset kanovníků, jich jmenování se děje se souhlasem vlády. Biskupové mají jen dva vikáře generální a devět kanovníků. V jistém počtu farností, alespoň v jedné v kantoně, jmenování faráře, který má také titul doyen (doajen — děkan) anebo arcikněž, má rovněž býti vyhrazeno vládě. Kanovníci a faráři, jichž jmenování se děje se souhlasem vlády, jsou nesesaditelní. Kněží, kteří obstarávají jiné farnosti, mohou býti měněni od biskupů.

Správa far: V každé farnosti je zřízena rada zádušní, která na začátku je jmenována z polovice od biskupa a z polovice od prefekta. Pak se doplňuje sama. Jmenuje se úřadem zádušním. Záduší je vlastnictví majetku, který patří farnosti. Ona spravuje důchody pod autoritou biskupa a ministra kultu.

Souhrn.

1. Církev katolická má 200 milionů věřících, rozdělených v 1127 diecézí.
2. Svatá Stolicе spravuje církev katolickou; je to papež a svatý sbor kardinálů počtem 70.
3. Papež posílá vládám svého nuncia a přijímá jich vyslance.
4. Ministerstvo kultu ve Francii je přiděleno k jednomu ze tří ministerstev: spravedlnosti, vnitra, veřejného vyučování. Má *Ředitelství kultu katolického*, jehož přednosta je radou státní, *generální ředitel kultů*.
5. Arcibiskupové a biskupové mají pomocníky ve správě, generální vikáře a kanovníky. Tito poslední jsou nesesaditelní. Faráři, jichž jmenování se děje se souhlasem vlády, jsou rovněž nesesaditelní.
6. Záduší jsou rady, které spravují jmění farní pod autoritou biskupa a prefekta.

(Pokračování.)

R Ů Z N Ě Z P R Á V Y.

38 náboženských škol v Turecku zavřeno. Pro neuposlechnutí předpisu o odstranění náboženských obrazů bylo celkem zavřeno 38 náboženských škol. Tímto opatřením je dotčeno 12.000 až 14.000 žáků. Zástupci cizích států poslali turecké vládě kolektivní notu, sepsanou přátelským tónem. Turecká vláda ve své odpovědi trvá na svém stanovisku.

Co dělá z dětí zločince? Problém mladistvých zločinců zaměstnává dnes soudy veškerého vzdělaného světa a vedl ke zřízení zvláštních soudních dvorů pro delikty mládeže. Nejzávažnějším úkolem je však při tom, aby se zjistily příčiny protizákonného jednání dětí. Londýnský lékař dr. B. Burt přesně vyšetřil 200 takových případů, aby

se dopátral, co učinilo z těchto dětí zločince. Popřel v jedné své přednášce, že je hlavní příčinou zločinnosti dědičnost. Jen v 10 proc. případů bylo možno zjistiti u dětí, že byl někdo z jejich příbuzných trestán pro zločin. Také chudoba, bytová tíseň, nouze, nejsou hlavními příčinami zločinnosti mládeže. Zločinné děti pocházely více než ze čtyř pětín z rodin, žijících poměrně v blahobytu. Mnohem horší je špatná výchova, nedostatek náležitého dozoru, snadná příležitost ke svádění. Pořídil jsem mapu celého Londýna o rozšíření mladistvých zločinců a shledal jsem, že střediskem zločinných rejdů je jistý okruh západní části Londýna, několik ulic, kde každá budova obsahuje divadlo, biograf, hospodu nebo taneční místnost.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIX. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“

ROČNÍK XXVII.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Jak jsem si zjednal a udržel kázeň ve škole.

(Momentky z vlastní praxe Píše J. Spirax.)

(Dokončení.)

Dalším „tajemstvím“ mého úspěchu ve škole jest důslednost k sobě i k dětem, pravidelná příprava učiva a pomůcek, pravidelná modlitba na začátku a ukončení hodiny, pravidelná kontrola návštěvy vyučování, knih, služeb Božích a svatých svátostí, zda děti výklad pochopily, co jim uloženo, vykonaly, zda výklad pozorně sledují, něco jiného nekutí; zbytečné běhání na záchod netrp, i tam chování žactva prostřednictvím vhodného žáka kontroluj. Děti úzkostlivě sledují učitelovu důslednost v řeči, slibech i chování.

Děti potřebují výkladu učiva krátkého, pochopitelného, potřebují více režisera než napovědy. Nepaedagogické jistě bylo, když katecheta obecné školy doktor bohosloví napsal dětem na tabuli hebrejsky „Otčenáš“ a výklad, jak vyslovovali Židé slovo Boží, jak jsme odpoledne při zpovídání v téže třídě zjistili (z neopatrnosti toho nesmazal.)

Takovým výkladem nemohl upoutati žáků, kázeň ve škole silně pokulhávala, mnoho nepříjemností si sám zavínil. Neprospěje katecheta prospěchu ani kázni, dá-li dětem místo výkladu učivo čistí a sám se zabývá něčím jiným. Když doprovázím výklad předložením pomůcek neb psaním na tabuli, musí se to dít za všeobecné pozornosti a klidu, k názoru z blízka ukazují jednotlivým lavicím odděleně ať v lavicích či u stolku nebo na stěně, *při tom mám v patrnosti chování ostatních žáků, hlavně musím-li se od nich obrátiti.*

Neprospívá kázni, když katecheta dovolí dětem, aby po zazvonění samovolně skončily hodinu a skládaly své věci; sám dám rozkaz k modlitbě, aby děti v klidu složily věci, seřadily se u dveří a teprve na můj povel v řadě krokem vycházely a před školou se rozcházely. Výtržnosti před školou, anebo aby mne děti (hlavně děvčata) doprovázely, netrpím.

Při klassifikování a případném trestání třeba je rozvahy a spravedlnosti. Klassifikování u mne dopadne skorem pravidelně mírně, důsledná kázeň podporuje prospěch, do stanovení známky nepojímám pouze znalost učiva ale i život dle něho.

Ale i při nejlepší kázni objeví se rušitelé kázně, nevyhne se trestům. Tu bývá třeba t tku a rozvahy.

Zabavil jsem urputnému žákovi peníze, s nimiž si i po napomenutí hrál. Ač ty peníze mu dal otec na nákup, řekl mi hlasitě: „Nechte si je!“ Jak věc tak delikatní i k vůli ostatním žákům rozřešiti? Udělal jsem z něho „osla“, on zahanben před ostatními byl pak rád, že na konci hodiny peníze dostal zpět.

Přistihl jsem za městem školáky při kouření, byl mezi nimi jeden můj žák a jiný mně neznámý se při tom sprostě choval. Při zjišťování udal nepravé jméno a nepravou školu. Můj žák vytrvale tvrdil, že provinilce nezná marně jsem pátral, až po dlouhé době vyvoval jsem neočekávaně našeho žáka a řekl mu

rázně: „Tys mne přelhal, ty toho hochu znáš, jdi a hned ho přiveď!“ A v pěti minutách ho skutečně z jiné školy přivedl.

Důslednost a rozvaha se osvědčila.

Někdy těžko se člověk opanuje. Měli jsme na škole inspekci, mne navštívil inspektor v 5. třídě, kde byl velice hravý žák a komediant; toho dne snad spolehl, že za přítomnosti pana okresního inspektora může si něco dovoliti, vyndal z kapsy přetisknuté poštovní známky a hrál si jimi. Konečně po mém i inspektorově napomenutí začal si před inspektorem, usmívaje se při tom, lípat si známky na čelo, tváře, nos, bradu a uši, ale zapomněl nezbeda, že inspektor i za mé přítomnosti má „volnou ruku!“ Když jsme vyšli ven, omlouval se mi inspektor: „Čert aby se udržel!“

Dějepis má být učitelkou

Napsal Šeb. Rada.

Roku loňského při tak zvané „dětské slavnosti“ ke konci školního roku dala učitelka K. ve S., jak psaly o tom noviny, nejlepšímu žáku ze své třídy (II.) přednášet o mistru Janu Husovi, kteréžto říkání končilo povídáním, že církev, když nemohla zničit ducha Husova, hleděla zničit aspoň jeho tělo. Když pak dětem vyložena byla pravda dle dějpisu, podala učitelka ona se „souhlasem celého sboru učitelského“ stížnost na učitele náboženství okres. úřadu školnímu žádajíc za „rehabilitaci“ své autority! Ježto však dle práva a spravedlnosti slyšena byla i druhá strana, stížnost nevyřízena a uvázla asi v koši, ne-li někde jinde, kam — patřila

Tato smutná „sláva“ nedala asi pokoje otci té, jež svoji „autoritu“ ztratila — a proto letos, vykládaje o Husovi, řekl dětem, že jej upálili — kněží! Děti ovšem řekly to katechetovi, jenž jim opět pověděl pravdu dle dějpisu; snad se ten „veliký historik“ před Hospodinem bude též dovolávat „rehabilitace“ (ví-li co jest to .) své pošramocené autority — jen sedne-li mu také celý sbor učitelský na vějičku

Kdyby tito lidé znali jen poněkud dějiny, nebo, znají-li je, kdyby chtěli říci pravdu, musili by vědět, že sám „otec národa“, přední náš dějepisec František Palacký napsal ve svých „Dějínách národu českého“ něco zcela jiného, než čemu oni učí! Ač protestant, který tedy jistě katolíkům nenadržoval ano který Husa přímo jmenuje „co původce a zakladatele protestantismu“ a pravi, že s přáteli svými octl se již skutkem samým „v oboru protestantismu“ a „na půdě jiné, nežli na které stála církev katolická od počátku a stojí až podnes“ tedy sám Palacký přece vydává kněžstvu i církvi katolické ta nejkrásnější svědectví — a to od jinověrce již něco platí!

Tak napsal k. p. o církvi: „Hierarchie (ví-li pak náš slavný „historik“, co jest to?) Římská, rozhodujíc o pravdě a bludu, chránila tím a udržovala spolu jednotu církve; i musí uznáno býti za štěstí pro národy, že v jednotě té ujímal a živil se pocit jejich společného příbuzenství, co jedné veliké rodiny“ O papežích napsal: „Nelze zapírat, že po celý téměř středověk papežové vůbec významovali se a svítili rozumem i rozhledem vyšším“ O tehdejších arcibiskupu Pražském Zbyňkovi, že i „protivníci zajisté dávali o něm svědectví, že byl muž dobrý a bezúhonný v chování svém; Hus sám netajil nikdy své osobní úcty k němu“ O církevních hodnostářích na sněmu Kostnickém pravi Pa-

lacký: „I nelze zapírat, že sbor i tentokráte (tedy jindy také —) ničeho neobmeškal, cokoli naň jen slušelo, aby vrchu přísnosti vyhnouti se mohl“ tak že se zdálo, „jakoby oni (otcové církevní) a ne Hus ku prosbám se utíkali“ To vše možno čísti v „Dějínách národu českého“ od Fr. Palackého str. 226, 225., 139., 11. (díl III. vydání z r. 1870).

Co pak se týče kněžstva zvláště českého, napsal týž Palacký ve „Slovanu“ 18. října 1873: „Poznav ze života kněžstvo katolické ve všelikých zemích, s potěšením dávám pravdě svědectví, že nikde nenalezl jsem tolik vzdělanosti, osvěcenosti a svobodomyšlnosti, jako u našich kněží v Čechách“ a opět. „Jen hrubý nedouk mohl byl nevědět, že veškeren pokrok vzdělanosti a osvěty po mnohá století visel, jako jinde, tak i u nás, jedině na církevních ústavech, že cokoli zjevilo se dělníkům na poli jak naučné literatury, tak i krasoumy odchováno bylo původně na školách duchovenstvem založených a vedených a že z lůna církve zrodila se i sama universita Pražská.“ A nestačí-li to ještě některému „hrubému nedoukovi“, ať si přečte, co napsal sám Hus, jak čteme v Palackého „Dějínách“ str. 98. „Znal prý sám (Hus) mnohé faráře (a kolik jich neznal!), kterýmž necítil se býti hoden rozvázati obuvi a jimž i paty rád by líbal za příčinou svatého jejich obcování“ To snad postačí!

A co napsal protestant Palacký „o původci a zakladateli protestantismu“ Husovi? Ač dosti mu straní, přece vyznává, že „ve škole nebyl považován za hlavu zvláště výtečnou“ (str. 58. „Dějín“), že písně od něho složené jak nábožné, tak naučné jsou „bez vyššího nadání básnického“ (str. 168), že soudil „dle zdání“ (str. 177 a 199 — tedy ne dle pravdy!), že jeho reformační snahy byly více „revoluční a radikální“ (str. 177), že „nezachovával vždy žádoucí mírnosti, opatrnosti a vlídnosti“ (str. 197), že jevila se u něho „spolu také neobyčejná smělost, neústupnost a nešetřnost pro i nepřátelům, do oka padající chtivost po lásce u lidu a po cti a slávě“ (str. 84.) atd.

Vypadá tedy Hus dle dějin trochu, vlastně hodně jinak, než jak jej obyčejně líčí naši „husité“! Jim se ovšem nejedná o pravdu, nýbrž o štvání — ale tím se již sami u rozumných lidu odsuzují . . . (Pokračování.)

Občanská výchova.

(Jaroslav Slavíček, arcib. notář a katecheta.)

(Pokračování.)

XVIII Vyučování veřejné.

Výchova a výuka. Rodiče mají povinnost dáti své děti poučiti o zásadách (principech) náboženských, pravdách mravních (morálních) a všech povinnostech, které mají plniti dobří křesťané a dobří občané; to je vlastní výchova.

Mají jim také dáti poučení literní a vědecké a přispěti jim dle svých prostředků k postavení, které jejich děti pravděpodobně budou moci později zastávati.

Až po tu dobu nebylo ve Francii snahy rozmnožovati školy, opatřovati je dobrými učiteli a donucovati rodiny, aby bděly nad vyučováním dětí; aniž bylo užíváno jakéhokoli druhu nátlaku, předpokládajíc svědomí rodičů a jejich lásku k dětem. Nedalo se souditi, že by rodiče odmítali dobrodiní vyučování a zákonodárce nechtěl jim bráti svobody jich v rozhodování, za něž budou sami odpovídati.

Dnes, k té povinnosti morální rodičů pojí se povinnost zákonnitá (legální): posílají děti do školy a to od 6—13 roků.

Lze však již po dokonaném roce jedenáctém složením zkoušky propouštěcí (certificat d'études primaires) býti dispensován od další návštěvy školní.

Rodiče mají volno dáti své děti do školy veřejné, nebo sami je učit, nebo jim zaopatřiti učitele, anebo je posílati do školy svobodné (école libre), je-li taková v místě.

Škola obecná (národní — école primaire) obsahuje:

vyučování morální a občanské;
čtení a psaní;
jazyk a počátky literatury francouzské;
zeměpis, zvláště zeměpis Francie;
dějepis, zvláště dějepis Francie až na naši dobu;
některé obvyklé pojmy o právu a národním hospodářství;
základy věd přírodních, fysických a matematických; jich užití při hygieně, uměních průmyslových, pracích ručních a užívání nástrojů hlavních řemesel;
základy kreslení, modelování a hudby;
tělocvik;
pro hochy, cvičení vojenská;
pro dívky, práce šicí.

Vysvědčení školní (certificat d'études).

Program zkoušky pro *vysvědčení školy obecné*, s'anovený výnosem ze 16 července 1880, obsahuje:

Diktát o více než 25 řádcích.

Dvě otázky z matematiky: počítání a soustava metrická, počet úsudkový.

Prostý koncept (vypravování, list a j.).

Ústní zkouška ze čtení, gramatiky, rozboru, dějepisu a zeměpisu Francie, počítání a soustava metrická.

Tresty.

Nechodí-li žák do školy bez dostatečné příčiny, jeho rodiče anebo jiné osoby zodpovědné mohou býti odsouzeny následovně:

1. po 15 dnů neb měsíc na radnici zapsáním jména, příjmení a stavu osoby zodpovědné s udáním žaloby.
2. Pokutou 1—15 franků.
3. Vězením 1—5 dnů

Vyučování náboženství. Vyučování náboženství není již částí programu škol veřejných. Zákon ponechává rodičům žáků, kteří ty školy navštěvují péči, aby jim zaopatřili vyučování náboženské mimo čas školní.

Děti měly by si býti vědomy toho, že je to přísná povinnost, kterou svědomí ukládá, aby byly poučeny o pravdě náboženské; nemohouce dostáti té povinnosti ve škole, budou musiti následovati opatření jich rodičů a kněžstva, aby si zajistily dobrodiní světla a pomoci sv. náboženství, tak potřebnému k našemu blahu nejen věčnému ale i pozemskému.

Souhrn.

1. Rodiče mají povinnost mravní (morální) bděti nad výchovou svých dětí.
2. K tomu jsou povinni i dle zákona občanského.
3. Mají je dáti vyučiti: 1. náboženství a mravouce, 2. známostem, které mohou jim býti užitečné nebo potřebné, buď aby si zjednaly postavení, buď aby v něm plnily všechny své povinnosti.
4. Mohou dáti vychování svým dětem ve školách veřejných, ve školách svobodných nebo v rodině.

(Pokračování.)

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIX. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“

ROČNÍK XXVII.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Dějepis má býti učitelkou

Napsal Š e b. R a d a.

(Dokončení.)

Co se konečně týče upálení Husa, jest přece známo, že ne církevní, nýbrž *světský zákon* stanovil tehdy na bludaře, jakožto původce nespokojenosti a revoluce, trest upálením, jako i dnes *ne církev, ale státy* trestají některé zločiny oběšením nebo zastřelením. Lží jest proto, hlásá-li někdo (i dětem ve škole!), že církev nebo kněží Husa upálili! Pravdou jest toto Když Hus prohlásil, že 30 bludných článků z jeho spisů vyňatých neodvolá, byl z církve vyloučen a úřadu svého kněžského zbaven, což děje se ostatně v každém pořádném spolku; neposlouchá-li totiž některý člen představených spolku, neplní-li svých povinností, ba i jiné ještě svádí a kazí, bývá po napomenutí ze spolku vyloučen; a právo, jež má každý i sebe menší společek, má a musí míti i spolek na světě největší, t. církev! Ježto pak Hus neposlechl ani university, ani arcibiskupa, ani papeže, takže dobře napsal o něm Palacký, že zapomínal, že také pokora a poslušnost jsou ctnosti křesťanské — musil býti odsouzen, jak zase sám Palacký napsal: „Sbor, neměl-li jemu přisvědčiti a dáti se od něho posléze i *mistrovati*, musel konečně přikročiti k odsouzení jeho, jak toho žádali zákonové církve“ (str. 226). A v čem záleželo toto odsouzení? Palacký praví, že „měl býti se-sazen s kněžství, zbaven přijatého svěcení a odevzdán rukám světským, ana *církev nic s ním dále činiti neměla*“ (str. 229). A dále: „*Na rozkaz od krále Sigmunda* daný, odložil falckrabě Ludvík Heideberský znaky říšské a vzav vězně *v moc svou*, odevzdal jej konšelům Konstanským s těmi slovy: vezměte Jana Husa, jenž *dle nálezu krále*, pána našeho nejmilostivějšího a *z rozkazu našeho* má co kacíř upálen býti“ (str. 230).

Nuže, na čí rozkaz byl Hus upálen? Dle čího nálezu? *Dle nálezu krále Sigmunda* a *z rozkazu* falckraběte Ludvíka Heideberského, dle zákona tedy *světského*! O žádném knězi není zde ani zmínky! Co tedy s udití o lidech, kteří ve své zlobě a zášti i dějiny překrucují, jen aby si vylili svoji zlost na církví a kněžích (snad proto, že jejich syn a bratr kněžstvím „sekl“ .).

Ani při upálení Husa nebyli kněží účastni; čtemeť u Palackého, že „*katové* přivázali ho k prknu provazy i řetězy“ (str. 231) a že falckrabě (Ludvík) kázal šaty Husovy uvrhnouti „do hořící ještě hranice“ a že „i všecken pozůstalý popel musel na popravišti pilně sebrán a do mimotekoucího Rýna vmetán býti“ (str. 232). Kde jest zde nějaká zmínka o kněžích? Nikde! Nefalšovati tedy dějepisu, neboť, jak Palacký napsal (str. 10), „*má-li historie nám býti učitelkyní, nesmíme dělati z ní sobě — děvky!*“ Jest li pak tomu p. K. se svojí „učenou“ dcerou a jim podobnými „vědátory“ rozumí? Sotva asi — neboť zášť jest slepá Na důkaz, že církev Kristova, jež jest „*sloup a utvrzení pravdy*“

(1. Tim. 3, 15), musila bludné učení Husovo (vzaté většinou od bludaře anglického Jana Viklefa) odsouditi, uvádíme aspoň jeden Husův blud. Hus t. mimo jiné učil, že jedna část lidí jest určena již předem pro nebe, druhá pak pro — peklo! Mohla církev toto učení schváliti, nebo k němu mlčeti? Nemohla — vždyť v Písmě sv. čteme (a Hus prohlásil je za jediný pramen víry — ale to zase jest blud, neboť samo Písmo sv. usvědčuje Husa v evangeliu sv. Jana, že není všechno napsáno — že jest tedy ještě jiný pramen víry, t. tradice či ústní podání t. j. zjevené pravdy, jež sv. apoštolové kázali, ale nenapsali!), že Bůh chce, „aby všickni lidé spasení byli“ (1. Tim. 2, 4) a Kristus všechny k sobě volal a výslovně pravil — „tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozného dal, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“ (Jan 3, 16). Tedy Syn Boží hlásá, že Bůh chce, by nikdo nezahynul, ale všichni do nebe přišli — a Hus učí, že jedni od věčnosti předurčení jsou do nebe a druzí do pekla! Člověku zůstává státi rozum, že takovému nesmyslu mohl Hus učit; vždyť to odporuje úplně spravedlnosti, dobrotě a lásce Boží! Ano, protiví se to i našemu zdravému rozumu, jenž žádá, by dobré odměněno, zlé však potrestáno bylo. Ale dle Husa člověk třeba by loupil, vraždil atd. přece přijde do nebe, je-li tam předurčen — a člověk jiný třeba stále se modlil, postil, všecko rozdal atd. přece přijde za to za všecko do pekla, je-li tam (dle Husa) předřízen. Není to hrozný blud, ano očividný nesmysl? Zajisté, že ano! A takových hlásal Hus 30 (Viklef docela 45!). Není proto divu, že následkem takového učení povstaly hádky, různice a kruté války, v nichž „husité“ krutě řádili proti katolíkům, z nichž mnohé, zvláště kněze upálili, nejvzácnější památky vlasti naší zničili, konečně, sami se rozdvojivše, cizince si na pomoc proti sobě volali — a následek všeho toho? Palacký napsal, že války husitské „napojily vlast naši krví a pokryly ji ssutinami“ (str. 7)!

Občanská výchova.

(Jaroslav Slaviček, arcib. notář a katecheta.)

(Pokračování.)

XIX. Soustava (organisace) veřejného vyučování ve Francii.

Článek má na zřeteli poměry před rozlukou.

Různé stupně vyučování. Zákonodárce stanovil školy třího stupně: *národní* (primaire), *střední* (seconde), *vyšší* (supérieur).

Národní školy jsou veřejné t. j. povinné, ostatní jsou svobodné (libres).

Zákon stanovil, že všechny školy veřejné mají se státi v budoucnosti laickými.

Týž zákon ponechal právo členům kongregací náboženských vyučovati na školách svobodných. (Zákon z r. 1886).

Vyučování škol národních je jediné zákonem povinné, ale rodiny mohou poskytnouti svým dětem vyučování důkladnější jakožto přípravu na různá povolání.

Vyučování národní *elementární* (obecné) doplňuje se na školách *městanských* (les écoles primaires supérieures) a to: matematikou, skladbou francouzskou, fyzikou a naukami přírodními, kreslením a j.

Vyučování *střední* poskytuje se na lyceích a jim podobných ústavech.

Obsahuje vyučování střední *klasické* charakteru jazyků mrtvých (latině a řečtině) a vyučování střední *moderní*, které ho nemá.

Absolvováním středního ústavu dosahuje se bakalářství.

Vyučování *vysokoškolské* udílí se na fakultách *státních* a *svobodných*, zřízených dle zákona. Přípravuje na licenciát a doktorát.

Rozeznávají se fakulty theologické protestantské, právnické, medicínské umění a věd.

Ty školy vzdělávají profesory, kteří jsou způsobilí učit na různých stupních.

Školy normální (učit. ústavy) činí způsobilými vyučovati na školách obecných.

Školy normální vyšší na lyceích.

Profesoři fakult se vzdělávají na kursech týchž fakult.

Učitelé škol *obecných* mají se vykázati vysvědčením pro školy *obecné* (brevet élémentaire) nebo pro školy *měšťanské* (brevet supérieur).

Pro vyučování střední *moderní* žádá se bakalářství (baccalauréat) a pro vyučování střední *klasické* se žádá diplom bakalářský nebo licenciát.

Pro vyučování *vysokoškolské* se žádá licenciát neb doktorát.

Nad těmi školami je *Akademie* (Institut de France).

Je to soubor *pěti* akademií spojených v jeden celek.

1. Akademie *francouzská* (Académie française) má 40 členů volených z nejslavnějších spisovatelů.

2. Akademie věd (A. des Sciences) sestává z učenců.

3. Akademie věd *morálních a politických* (A. des sciences morales et politiques) sestává z filosofů, moralistů a politiků.

4. Akademie pro *lingvistiku a archeologii* (A. des inscriptions et belles lettres) pracuje o nápisích, heslech, atd., aby se rozšířil pravý vkus a jednoduchost.

5. Akademie *krásných umění* (A. des Beaux Arts), která pečuje o dobré tradice mezi umělci: sochaři, malíři, architekti, hudebníci atd.

Správa veřejného vyučování (administrativa):

1. *Ministr* veřej. vyučování a jemu po boku *vrchní rada* (conseil supérieur).

2. *Rektor* v čele každé akademie anebo oblasti universitní.

3. *Inspektor akademický s radou departementní* v každém departementu; v každém arrondissementu je *inspektor* aspoň škol *obecních*.

4. Nade všemi školdozorci jsou *generální inspektoři* v Paříži.

Souhrn.

1. Jsou tři stupně vyučování: národní (obecní), střední, vysoké.

2. Učitelé pro školy obecné se vzdělávají na školách normálních (učit. ústavy).

3. Akademie je společnost lidí nejučenějších všech odvětví: akademií je pět.

4. Správu (administrativu) veřejného školství: Ministr a vrchní rada a generální inspektoři; rektori, inspektoři akademičtí a obecní. (Pokračování.)

Mars.*)

Václav Hübner.

Mars (Smrtonoš) jest podle vzdálenosti od slunce planetou čtvrtou. Mars dospěje v příznivé opozici do vzdálenosti 55,000.000 km od země, zjevuje se pak jako hvězda 1. velikosti světla klidného, zbarvení červeného. Průměrná vzdálenost od slunce obnáší asi 227,000.000 km; průměr jeho obnáší 6770 km, sploštění 1/200. Povrch Martův nedostupuje 3/10 povrchu zemského, obsah jeho rovná se 1/7 obsahu zemského, průměrná hustota Martova rovná se 81/100 hustoty zemské. Výše volného pádu na povrchu Martově rovná se v první vteřině jen 1.9 m. Tíže na jeho povrchu rovná se $\frac{2}{5}$ tíže zemské. Osoba vážící na zemi 70 kg vážila by na Martu jen 28 kg. Doba oběhu Martova kolem slunce (rok Martův)

*) „Z říše hvězd“ od Dr. Gustava Grusse.

obnáší 686 dnů 22 hodin 18 minut. Kdyby doba oběhu Martova kolem slunce byla přesně 2 roky, pak by Mars vykonal jeden oběh, mezitím co by země vykonal dva oběhy kolem slunce. Poněvadž Mars se pohybuje o něco rychleji, potřebuje země průměrně 2 roky 50 dní, aby Marta dohonila. Mars otáčí se kolem své osy od západu k východu ve 24 hodinách 37 m. 226 sek. Jaro trvá na severní polokouli Martově 191, na jižní polokouli 149 dní Martových, léto na severní polokouli 181, na jižní 147 dní, podzim čítá na severní polokouli 149, na jižní 191 dní a zima trvá na severní polokouli 147, na jižní 181. Jaro a léto čítá na severní polokouli 372, na jižní však jen 296 dní (rozumí se tu vesměs dní Martových).

Menším dalekohledem lze již zřítí na Martu světlé a tmavé skvrny, jichž místa se celkem nemění a tudíž povrchu planety náležejí. Blízko pólů, zvláště jižního, jeví se bílé skvrny, jichž velikosti ubývá nebo přibývá, dle toho má-li zmíněná krajina léto nebo zimu, lze je tudíž za útvary sněhové a ledové považovati. Ze spektrálního rozboru plyne dle Vogela, že má Mars atmosféru podobnou jako naše země, bohatou na vodní páry.

Novější pozorování (z r. 1894) Campbellova dalekohledem 36palcovým podala však opáčné výsledky. Spektra Marta a našeho měsíce byla při stejných podmínkách po každé stránce týmiž. Pozorování nepodala důkazu o existenci ovzduší Martova, bohatého na páry vodní, ona ukazují, že rozsáhlost ovzduší Martova jest menší než $\frac{1}{4}$ našeho ovzduší. Že Mars má atmosféru, dokazují fotometrická pozorování G. Müllera v Postupimi. Značný sklon rovníku Martova (27°) k jeho dráze, podmiňuje u Marta větší rozdíly dob ročních. Obvykle vidíme buď jeden nebo druhý pól. Vedle země jest Mars jediná planeta, již dobu rotace dokonale známe. Dvě stě let staré výkresy Huygensovy ukazují bílé skvrny, jež i nyní můžeme poznati. Bílé skvrny patří vůbec k úkazům, jež lze na Martu pozorovati nejsnáze i strojem slabším při náležité pili.

Rozdělení ročních časů na Martu jest podobné jako na naší zemi a již dávno se shledalo, že polární krajiny na Martu vlivem těchto ročních časů se obdobně periodicky mění jako naše polární krajiny, ač se vyskytují odchylky od změn na naší zemi. Pozorování svědčí, že krajina severního pólu není žádným větším mořem obemknuta, nýbrž pouze síti kanálů a malých jezer. Jest možno, že meteorologické podmínky obou polokoulí Marta jsou různé. Krajiny nepolární nejsou vždy jasně bílé, nýbrž často špinavě bílé, šedobílé nebo žlutobílé. Jasnost zbarvení stává se vždy větší k okraji planety než uprostřed, kdežto u skvrn polárních jest tomu právě naopak. Na Martu se dějí ještě posud nejvelkolepější převraty. Části povrchu Martova velikosti střední Evropy se během krátké doby zatopí, ohromné sněhové vánice zasněží celé kontinenty, ledový pás sahá často až ku 50° ano i 40° šířky; na Martu na jaře nastá á rychlé tání sněhu, jež má v zápleti velké povodně; proto se Mars nehodí za bydliště lidské. Nastoupí-li na jižní polokouli léto, tu velmi rychle roztaje ledová pokrývka; tím se pohlcuje značné množství tepla; zdá se tudíž, že podnebí jižní polokoule Martovy jest mírné a vlhké. Na severní polokouli nerozkládá se pásmo ledové nikdy tak daleko jako na jižní.

Mars byl první planetou, pro niž Kepler našel, že dráha její jest elipsou, v jejímž jednom ohnisku se nalézá slunce.

Z výkresů Martových od Johna Herschela 1830, Galleho 1839, Holdena 1857 a j. v. plyne, že tmavé skvrny na povrchu Martově jsou rozsáhlá území vodní, moře a jezera, světlé skvrny však jsou území pevná, kontinenty a ostrovy. Pozorované změny polárních krajín Martových přisvědčují domněnce o přítomnosti vody ve stavu sněhu, ledu a mračen. Ovzduší Martovo jest méně pohyblivé než naše, méně nasycené mračny a mlhami, způsobuje méně srážek, jest řídkší a průhlednější. Voda se na Martu snáze rozprchá i opět zhušťuje než na zemi. Jižní polokoule Martova jest bohatší na vodu než severní.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIX. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“

ROČNÍK XXVII.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Čítanka nebo dějepis?

Napsal Fab. Budil.

Ve S působí pověstný „paedagog“ K., o němž přináší noviny různé zprávy, ale ne pěkné. Dojel si již do jedné redakce, by si to zakázal, ale nepochodil neboť, ač výslovně nebývá jmenován, ale vždy se k těm různým zprávám sám přihlásí, usvědčuje se tedy sám a potvrzuje, že jsou pravdivy.

Týž jest tak zapřísáhlým husitou, tak že se o něm říká, že jest „celý Hus“ — jen prý ho ještě upáliti! Toto husitství cpe do žáčků již ve 2. třídě, vykládá jim ze široka, že kněží Husa upálili (sám má též, nebo spíše měl syna též knězem-býv. voj. kurátem; ježto však po válce byly pro kněze špatné vyhlídky, sekl s tím a strhl celou rodinu, jež snad se požídvší! Aspoň jedna sestra-učitelka vzala si již žida — a bratr-učitel židovku.).

Když však dětem bylo to od katechety správně dle dějepisu vyloženo, odkázal je na čítanku, kde se vykládá, že Hus byl církevním sněmem — tedy církví, kněžími — odsouzen k upálení! Pan „paedagog“ a veliký muž před Hospodinem, Otcem Abrahama, Isáka a Jakuba, měl by si ve volné chvíli, jichž má přece dost, přečísti „Dějiny národa českého“ od Frant. Palackého, jenž zván bývá „otcem národa“ právě pro zásluhy, jichž si získal zvláště těmito svými „Dějiny“ A ten, ač protestant, který tedy jistě katolíkům nenadržoval, nýbrž svým souvěrcům — přece upřímně dle pravdy o odsouzení Jana Husa napsal, že sbor t. j. církevní sněm dle tehdejšího zvyku Husa, když bludů svých odvolati nechtěl, zbavil kněžství a pak „odevzdán rukám světským, ano církev nic s ním dále činiti neměla“. („Dějiny národa českého“ str. 230). Tak tedy zní dějiny a pravda, jež se nemění, kdežto čítanky se mění každé chvíle! Dle čítanek nebyl by dnes již ani žádný Bůh, neboť tam není o něm zmínky. Ovšem nevěrci by se ho rádi zbavili a proto také vykládají dětem, z čeho se vyvinuly . . . , divno, že si to rodiče dají líbiti!

Církev tedy Husa zbavila jeho úřadu pro jeho 30 bludných článků — a nic více, a to dělá každý spolek až posud s neposlušným a vzdorovitým členem; a o Husovi praví Palacký, že zapomínal, že také pokora a poslušnost jsou ctnosti křesťanské. A není tomu dávno, co v budějovickém „H. L.“ byli uveřejněni páni, jež vyloučila učitelská organizace — a proč? Inu, že hrají v kostele! A neví p. K., kdo udal svého kolegu?! Hle tedy, církev odsoudila Husa pro jeho bludy (30) tím, že ho vyloučila ze svého středu — a dnes učit. organizace činí totéž, jenže tyto organizace vylučují pro dobro, kdežto církev pro blud! Či jest něco špatného hráti na varhany, jíti na pohřeb? Jistě ne! Ale špatným bylo jistě učení Husovo o neposlušnosti, o Písmu sv. co jediném prameni víry, o předurčení jedněch od věčnosti do nebe a jiných do pekla atd. atd. — vždyť to vše odporuje samému Písmu sv., dle Husa jedinému zdroji víry, jenž ho tedy sám usvědčuje z bludu! (Kdyby p. K. byl tak vzdělán, aby tomu roz-

uměl, doporučili bychom mu spis Dr. Fr. Šulce „*Bludné učení M. Jana Husa odsouzené na sněmu Kostnickém*“; tam jsou všechny bludy Husovy latinsky i česky uvedeny; ostatně snad by „učení“ synové p. K. mohli mu vyložit!

Co pak se upálení Husa týče, ví dnes každý jen trochu vzdělaný člověk, že jako dnes k. p. jest trest oběšení nebo zastřelení dle zákona svěského a ne církevního, tak v době Husově byl na bludaře (kacíře) stanoven trest upálení dle zákona svěského, jenž pocházel od německého císaře Bedřicha II. a tedy *ne od církve!* Tož jen nelhati! Proto zase Palacký napsal, že „Na rozkaz od krále Sigmunda daný odložil tudíž falckrabě Ludvík Heideberský znaky říšské a vzav vězně v moc svou, odevzdal jej konšelům Konstanským s těmi slovy vezměte Jana Husa, jenž dle nálezu krále, pána našeho nejmilostivějšího a z rozkazu našeho má co kacíř upálen býti! (str. 230) a výslovně pravi, že „katové přivázali ho k prknu provazy i řetezy“ (str. 231) a že „kat pak zapálil hranici“ (str. 232). Nuže, kde jest nějaký kněz? Nikde! Tedy, pane K., jen mluviti pravdu a neštvati! To jest hanebné řemeslo u každého, zvláště pak u „pěstitele“ mládeže.. Přece snad víte, co žádá od vás — Komenský! Kdyby tak vstal, nebo Hus, ti by vás asi hnali ze škol, že by vám ani dvěře nestačily Konečně ještě něco z tábora vám blízkého! Již r. 1919 napsal odpadlý kněz Dr. Fr. L. (v „Lidovém Denníku“ „Večer“): „Kdyby i církev se odhodlala k revisi, rozsudek kostnický by odvolán nebyl. A pravím: Kdyby revisi provádě i tribunal složený ze samých modernistů, nemohl by kostnický rozsudek zrušiti. Člověku, jenž zná katolickou teologii a názory Husovy, jest zřejmo, že Hus kacířem byl. Hus stojí přímo v zásadním odporu s katolickou církví. Jest mnoho, přemnoho v učení Husově, co církev nemůže schváliti, nechce-li zapřítí samu sebe. Církev měla právo Husa prohlásiti za kacíře, toho jí *nikdo rozumný* nevytýká“ Hleďte, ubohé housátko, vy tedy dle úsudku Dr. L. nepatříte ani mezi lidi rozumné — kam tedy? To jste to, ubožáčku, dopracoval na stará kolena!

Světlo zodiakální.*)

Václav Hübner.

Světlo zodiakální (zvířetníkové) zjevuje se v našich krajinách jako jemná, slabá pyramida světelná, již viděti jest šikmo se vznášeti za jasného večera zimního nebo jarního po soumraku na nebi západním, v létě a na podzim před ranním soumrakem na nebi východním.

Jméno své obdrželo odtud, že střední čára světelné pyramidy rozprostírá se celkem podél zvířetníku (dráhy zemské, ekliptiky); světlo to není u nás v létě a v zimě tak dobře znatelné jako na jaře a na podzim. V zimě a v létě jest dráha ekliptiky poblíže obzoru, kdež se slabé světlo zvířetníkové snadno ztrácí v mlhách ovzduší.

Poblíže rovníku může se světlo to po celý rok stejně dobře pozorovati, neboť dráha ekliptiky s rovinou obzoru svírá větší úhel; poblíže rovníku rovná se občas lesk tohoto světla nejjasnějším místům dráhy mléčné.

Světlo to stává se tím slabším, čím více se od slunce odchyluje, celkem se může sledovati až do vzdálenosti 90° od slunce.

*) „Z říše hvězd“ od Dr. Gustava Grusse.

Světlo zvířetníkové bylo na východě, kde náboženské obřady předpisovaly, aby dbáno bylo ranního soumraku, záhy zpozorováno a jako „klamný ranní soumrak“ označeno Mexičanům bylo světlo to již před odkrytím Ameriky známo. Někteří astronomové poznali změny v jasnosti světla zvířetníkového, věnovali zjevu tomu svou pozornost teprve ku konci XVII. století.

Pravá podstata světla zvířetníkového jest ještě neznámá. Vidmo světla zodiakálního bylo často zkoumáno, výsledky studia se však neshodují. Jones myslí, že světlo zvířetníkové pochází od malých částic hmotných, jež zemi naší uvnitř dráhy měsíce ve způsobě prstenu obklopují a v odraženém světle slunečním podobně svítí jako prstence Saturnovy.

Objev ten spočívá v tom, že se světlo zvířetníkové neskládá pouze z pruhu se úžiciho ve výši (z pyramidy světelné), z něhož jedna část jest večer, druhá pak ráno, podél zvířetníku viditelnou, nýbrž že za příznivých okolností se zjevuje světelný pruh podél celého kruhu zvířetníkového od obzoru západního až k protějšímu bodu východního; oba obyčejně viditelné pruhy, večerní a ranní spojuje světelný pruh, jenž jest daleko slabší a stává se právě jen na bodu ke slunci protilehlém světlejším. Pruh ten spojující nazýváme nyní *protisvitem*. První, jenž protisvit zpozoroval, jest dle R. Wolfa — Pézénas (r. 1730). Protisvit viděl též zřetelně v jižní Americe r. 1803 Humboldt. Jako magnetická směrná síla země určuje ve výších atmosféry naši stavbu září severních, podobně snad působí směrná síla slunce na velejemné částice nejvyšších vrstev atmosféry zemské, vytvářejíc tu ve způsobě záření podél dráhy země na protilehlé straně slunce rozsáhlé světelné pruhy velmi jemného lesku, podobné zjevům vlasatic

Veškerá pozorování dokazují, že úhel mezi směrem ke slunci a směrem k vrcholu světla zvířetníkového se během roku od měsíce ku měsíci mění. V době maxima skvrn slunečních obsahuje světlo zvířetníkové většinou odražené světlo sluneční, v době minima má světlo zvířetníkové více světla vlastního a jest celkem jasnější.

Země jest nejspíše od listopadu do března zahalena částicemi světla zvířetníkového. Bledý pruh světelný, rozkládající se podél celé dráhy zemské a protisvit poukazují k tomu, že částice světla sahají přes dráhu zemskou. Dle Hugginse jest slunce sídlem stálých výbuchů, jichž rychlosti se páčí na kilometry za vteřinu. Následkem výbuchů odtrhnou se od slunce částice a vyšinou se tak daleko, že tu elektrické odpuzování postačuje, aby přemohlo působení přitažlivosti sluneční. Částice se odpudí od slunce a přijdou do blízkosti země kde se udržují přitažlivostí a odpuzováním v rovnováze a tvoří tu látku světla zvířetníkového. Tím by se vysvětlilo, že se látka hromadí při a po maximum skvrn slunečních a že dosahuje největší hustoty v době minima skvrn slunečních.

Občanská výchova.

(Jaroslav Slaviček, arcib. notář a katecheta.)

XXI. Vojenství.

(Pokračování.)

Sborová velitelství. — Pokud se týče vojenství, Francie se dělí na 19 obvodů, z nichž každý má sborové velitelství. Sbor 20 je Alžírský.

Každý z těch sborů vojenských má 2 divise pěchoty, 1 brigádu jízdy, 1 prapor zákopníků (génie) a 1 setninu vozatajstva (train). V čele každého sboru vo-

jenského je divisní generál s titulem velitele sboru (commandant). Službu výživy táboření, nemocniční, koná intendance.

Divise má 2 brigády; brigáda má aspoň 2 pluky (regiment); pluk má zpravidla 4 prapory (bataillon) při pěchotě anebo 2 pluky jízdecké (escadron) při jízdě. Prapor se dělí v setniny (compagnie); ve vojenství setniny nazývají se batterie.

Vojsko (armáda) má 163 pluků *pěchoty*, 30 praporů myslivců pěších (chasseurs à pied), 4 pluky zuavů, 7 pluků různostřelců alžírských (tirailleurs algériens), a j.

Jízda (cavalerie) má 13 pluků kyrysníků, 31 pluků dragounů, 21 myslivců, 14 husarských, 6 pluků myslivců afrických a 5 pluků spahiů.

Dělostřelectvo (artillerie) má dle zákona z 24. července 1884: 40 pluků po 12 a 11 bateriích; 16 praporů dělostřelectva pěšího o 6 bateriích; 10 setnin technických a 2 pluky mostařské (pontonniers).

Hradebnictvo (génie) má 7 pluků.

Vozatajstvo má 20 pluků po 3 setninách, mimo 12 setnin smíšených v Alžíru.

Každý pluk má prapor, který je znakem a obrazem vlasti. Pozbytí svého praporu, znamená utrpěti na své cti veliký úraz. Dobyť praporu na nepříteli jest titulem slávy. Když nějaký pluk zmocní se v bitvě praporu nepřitele, vlastní prapor jeho je ozdoben křížem Légie čestné.

Stupně hodnostní: Caporal (desátník) — při jízdě a dělostřelstvu brigadier (brigádník), sergent (seržán-poddůstojník) — maršálek při jízdě a dělostřelectvu srovn. četař, sergent-major (vrchní maršálek při jízdě a dělostřelectvu) srovn. šikovatel, podporučík, poručík, kapitán (který velí setnině), kommandant (velitel praporu neb pluku jízdeckého), podplukovník, plukovník (který velí pluku), generál brigádní, generál divisní.

Jménem *vyššího důstojnictva* rozumí se ti, kteří mají stupeň *kommandanta* a níže; vyšší důstojníci od generála brigádního slovou *generalitou*.

Žandarmerie (de gens d'armes) má povinnost udržovati pořádek v zemi. Žandarmové navštěvují několikrát za měsíc obce kantonu a svou návštěvu dávají si potvrditi starostou obce. Mají povinnost zatýkati zločince, dopravit je k soudu, a nález soudní vykonati. Dělí se v legie, kumpanie a brigády.

Školy vojenské. — Vzdělání vojenské obstarávají. 1. Vyšší škola válečná (l'école supérieure de guerre) v Paříži. 2. vyšší škola jezdecká (école d'application de cavalerie) v Saumuru. 3. vyšší škola pro dělostřelectvo a hradebnictvo (é. d'app. de l'artillerie et du génie) ve Fontainebleau, které všechny navštěvují důstojníci. 4. voj. škola dělostř. a hradeb. ve Versailles pro poddůstojníky, 5. zvláštní či odborná škola vojenská (é. spéciale militaire) v St. Cyru. 6. škola vojenská pro pěchotu v St. Maident. 7. prytaneum vojenské v La Flèche (le prytanée militaire de la Flèche) pro mládež, která se tu připravuje na školu v St. Cyru.

Náklad roční ministerstva války byl v r. 1897: 622,551.397 franků.

(Pokračování.)

Výroční řádná valná hromada Jednoty čes. katol. učitelstva a př. křesť. výchovy v Čechách koná se v neděli 14. září 1924 ve 2 hod. odp. v domě družstva Vlast. O hojnou účast prosí

VÝBOR.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIX. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“

ROČNÍK XXVII.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Výroční řádná valná hromada Jednoty katol. učitelstva českého
a přátel křesť. výchovy v Čechách,

konala se dne 14. září t. r. o 10. hod. dopol. za četného účastenství členů
ve spolkové místnosti v Praze (II. v Žitné ul. č. 26).

Schůzi zahájil předseda p. škol. řídící *Josef Kavka* modlitbou a uvítav
přítomné, sdělil, že během minulého správního roku *zesnuli v Pánu* následující
členové spolku: *Msgre Josef Kuchynka*, kapitolní děkan na Vyšehradě; *Ant.
Prokeš*, řídící učitel v Chotěborkách; *Ant. Schreiber*, děkan ve Žlebích; *Frant.
Radouš*, řídící učitel v Heřmanově Městci; *Jan Sehnal*, bisk. vikář v Bělohradě;
Jan Stella, katecheta v Pečkách na dráze.

Zprávu předsedovu o úmrtí těchto členů, za něž místopředseda vldp. *Antonín Suchoradský* téhož dne sloužil mši svatou, vyslechli přítomní povstavše
se svých sedadel.

Na to *protokol minulé řádné valné hromady* přečetl vldp. arcib. notář a
místopředseda *Ant. Suchoradský* za nepřítomného jednatele, vldp. ředitele *Ant.
Vetešnika*, který pro neodkladné zaneprázdnění nemohl se schůze účastniti
a omluviv se, poslal protokol i jednatelskou výroční zprávu. — Po přečtení
a probrání i schválení protokolu následovala *výroční zpráva jednatelská*, již
opětne přednesl místopředseda vldp. *Ant. Suchoradský*. (Zpráva tato uveřejněna
na jiném místě tohoto listu.

Zpráva jednohlasně bez debaty schválena.

Přechází se *ku zprávě pokladní a revisorů účtů*. Zprávu podává pokladník
p. *Bohuslav Šubrt* a vysvětá z ní po vyúčtování příjmů a vydání, že Jednota má
jmění 1809 Kč 80 hal. a Jubilejní fond 4671 Kč 22 hal. Zprávu *revidovali a
v pořádku shledali* revisoři vldp. prof. *Fr. Schindler* a úředník p. *Fr. Hubáček*,
kteří navrhli pokladníku zároveň absolutorium.

Na to zpráva byla jednohlasně schválena a pokladníku uděleno absolutorium.

Dále následovaly volby: předsedy, výboru, náhradníků výboru a revisorů
účtů. Jednohlasně zvoleni jsou P. T. pp.:

Za předsedu: *Jos. Kafka*, řídící učitel ve Zdětíně u Nových Benátek a

do výboru: *Ant. Suchoradský*, arcib. notář, osob. farář a katecheta v Praze.

— *T. J. Jiroušek*, spisovatel a žurnalista v Praze. — *Ant. Vetešník*, arcib. notář
a ředitel ústavu hluchoněmých ve Starých Dejvicích u Prahy. — *Bohuslav Šubrt*,
ředitel knihtiskárny na Kr. Vinohradech. — *Václav Špaček*, řídící učitel v Praze.

— Josef Hrubý, ředitel škol v Praze. — Slečna Terezie Urbanyi, pokladní úřednice v Praze. — Slč. Albina Fortánova, učitelka v Praze. — Jiljí Březina, ředitel škol na Smíchově. — Jan Blíženec, mistr knihařský v Praze. — Jan Kalivoda, profesor reálných škol v Bubenči u Prahy. — Jan Vinopal, správce okres. chorobince na Smíchově.

Za náhradníky byly zvoleni: Fr. Jelínek, řídící učitel ve Ždánicích u Kouřimi. — Fr. Košák, katecheta v Karlíně u Prahy. — Jan Voborský, vrchní oficiál zem. politické správy v Praze. — Emanuel Žák, kons. rada, arcib. notář a profesor na Smíchově. — Jan Staněk, majitel zlatnického závodu v Praze. — Ant. Zelnitius, učitel v Uher. Hradišti na Moravě.

Za revisory účtů jsou zvoleni: Fr. Schindler, kons. rada a gymnasiální profesor v Praze. — Fr. Hubáček, administrační úředník v Praze.

Po vykonaných volbách konal velice pěknou *přednášku* vldp. prof Th. dr. *Jos. Beran*: O názorech paedagogických, hlavně o experimentální theorii a o měření. Když domluvil byla přednáška potleskem odměněna a pan profesor požádán, aby takovýmito přednáškami nás častěji poctil.

Ve volných návrzích přijat návrh p. říd. učitele *Václava Špačka* na konání příští řádné valné hromady společně se Svazem katolického učitelstva českého v úterý dne 14. dubna dopol. příštího roku. Když byl pak přijat návrh místopředsedy vldp. Ant. Suchoradského k udělení podpory 100 Kč katolické spisovatelce a více návrhů nebylo, zakončil předseda p. říd. učitel *Josef Kavka* valnou hromadu svoláním slávy sv. Otci Piu XI., Nejdůst. českosl. Episkopatu a československé republice.

Po skončení valné hromady sestoupil se ihned *výbor v ustavující schůzi* za vedení p. řídícího učitele Josefa Kavky a zvolil si jednohlasně následující funkcionáře:

Za I. místopředsedu vldp. Ant. Suchoradského, arcib. notáře, osob. faráře a katechetu v Praze. — *Za II. místopředsedu* p. Tom. Jos. Jirouška, spisovatele a žurnalistu v Praze. — *Za jednatele* vldp. Antonína Vetešníka, arcib. notáře a ředitele ústavu hluchoněmých ve Starých Dejvicích u Prahy. — *Za pokladníka* p. Bohuslava Šubrtu, ředitele knihtiskárny na Kr. Vinohradech.

Končíme tuto zprávu s díky všem členům a příznivcům jednoty za obětavost, kterou k ní, k nám a práci naši projevovali. Další činnosti: „Zdař Bůh!“

Jednatelská zpráva za rok 1923—1924,
přednesená ve valné hromadě Jednoty katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy
dne 14. září 1924 jednatelem Ant. Vetešníkem.

Podávaje resumé činnosti Jednoty katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy za správní rok 1923—1924 musím vyzvednouti neochabující činnost všech členů výboru se svým, pro katol. věc zvláště nadšeným předsedou říd. učitelem Jos. Kafkou, ale i členů naší Jednoty vůbec. Jednota konala své výborové schůze, které pro obšírný materiál protáhly se i do pozdních hodin odpoledních, dne

27. srpna 1923, dne 27. ledna, 16. března a 1. června 1924. Bylať stále na stráži, aby buď sama, neb za součinnosti Svazu katol. učitelstva se spolky katol. učitelů na Moravě čelila proti přemnohým přehmatům neblahého směru úřadů, jimž přináležejí péče, ale i zodpovědnost o výchovu a vyučování dítěte ve škole. I stále se opakující požadavky Svazu křesť. učitelstva, by Jednota naše likvidovala a členové učitelé vstoupili do jmenovaného Svazu, byly předmětem jednání schůzí výborových a hlasy pro i proti byly objektivně sine ira et studio uváženy a na základě nabytých zkušeností z posledních let musily býti tyto požadavky odročeny až do poměrů lepších, které snad nové volby utvářejí.

Jednota hledí s pýchou od svého založení r. 1897 na ovoce své práce ve prospěch výchovy a vyučování katol. mládeže a koji se nadějí, že i nadále majíc volné ruce jako dosud bude moci se stejnou energií a šťastným výsledkem pracovati. Tím více, když po boku jí stojí Svaz katol. učitelstva. Pevně musí oba tyto spolky státi i na stanovisku, aby jejich členové v odborných sekcích školních úřadů byli zastoupeni. Toho by spíše mohlo býti dosaženo, kdyby utvářil se konečně jednotný Svaz katol. učitelstva pro celou republiku. K realizování tohoto plánu učinila Jednota kroky, by se o této akci vyslovily katol. spolky učitelů na Moravě a na Slovensku. Kéž by akce tato korunována byla šťastným výsledkem. —

Jednota naše spolu se Svazem katol. učitelstva a Spolkem katechetů v Praze, podjala se úkolu předložiti předsedovi ministerstva, ministrům Šrámkovi, Dolanskému a Habermanovi memorandum, aby modlitba školní dob ministra Šusty ze školy odstraněna resp. ponechaná vůli učitelských konferencí, byla do školy opět vrácena. Za naši Jednotu byli mluvčími členové výboru pp. Hrubý, Špaček, Šubrt. —

Obětavý člen našeho výboru, pan redaktor V. Špaček získal koupí křížů ze škol města Prahy, které svého času na vozích pro smeti určených ze škol byly vyváženy. Kříže tyto se prodávají a čistý výtěžek určen pro podpůrný a starobní fond.

I publikacemi byla Jednota naše činna. Vydala svým nákladem pro potřebu škol „Novou knihu blahopřání“, sbírku to různých přání a příležitostných proslovů. Do sbírky této, jichž redakci vedli osvědčení pracovníci vdpp. Ant. Suchoradský a Frant. Košák, přispěli naši přední katoličtí spisovatelé. Dále vydala Jednota za redakce předsedy řídícího učitele Jos. Kafky kalendář „Štítný“, který již 18 rok putuje do rukou katol. rodičů a učitelů a plní úkol svůj tak, že v době nejkratší bývá rozebrán a pozdějším objednávkám nemůže býti vyhověno.

Letošním rokem ukončuje Jednota naše 28. rok své blahodárné činnosti. Přes hlavu její přeletěly mnohé mraky smutku, ztrát i bojů. Jednota neklesala, stála jako pevná zeď. Ani vlastní „bratři“ ji povaliti nemohli! Kéž tudíž i nadále za pomoci nebeského Učitele, který volal a volá celému světu: „Nechte maličké ke mně přijíti,“ šťastně a neohroženě ku prospěchu katolických dětí působí! Zdař Bůh!

Občanská výchova.

(Jaroslav Slaviček, arcib. notář a katecheta.)

(Pokračování.)

Marina. Lodstvo válečné. Marina francouzská čítá 2.329 důstojníků a 39.336 mužů.

V pádu potřeby v době míru i války nehledě počtu mariny může stát přikročiti k odvodum branců (insepts) od věku 18 let do věku 40 let. Ti jsou dispensováni od služby ve vojsku.

Jsou li povoláni ke službě ke státu, dostávají žold přibližný svému příjmu v soukromém zaměstnání.

Důstojnický sbor námořnický čítá admirály, viceadmirály, contreadmirály, kteréžto stupně souhlasí se stupni maršála, divisního generála a brigádního generála; pak jsou lodní kapitáni (srovn. s plukovníkem), fregatní kapitáni, lodní poručíci, praporečníci a aspiranti prvé a druhé třídy.

Máme 5 prefektur námořních: Cherbourg, Brest, Lovieut, Rochefort, Toulon, z nichž každé velí viceadmirál anebo contreadmirál.

Škola námořní v Brestě připravuje důstojníky námořní pro loďstvo státní.

Naše obchodní loďstvo má asi 15.598 lodí každé velikosti, měřící více než 887.078 tun a mající 91.732 lidí.

Výdaje na marinu v r. 1897 činí: 258,167.273 franků.

Souhrn.

1. Vojsko čítá 18 sborů armádních pro pevninu Francie a 1 sbor pro Alžír.
2. Sbor má několik divisi; divise několik brigád; brigáda několik pluků.
3. Rozeznáváme pěchotu, jízdu, dělostřelectvo a zákopnictvo.
4. Stupně ve vojsku jsou: maršál, divisní generál, brigádní generál, plukovník, podplukovník, kommandant, kapitán poručík, podporučík, seržant, kaprál.
5. Žandarmerie zatýká zločince a koná rozkazy justice.

Školy vojenské jsou: vyšší šk. válečná, vyšší šk. jezdecká, vyšší šk. pro dělostřelectvo a hradebnictvo, odborná škola voj. v St. Cyru, voj. škola pro pěchotu v St. Maixentu, prytaneum voj. v La Flèche.

6. Marina hájí přístavy a pobřeží. Čítá: pěchotu námořní, dělostřelectvo, zákopnictvo, náhradní zálohu a lodní personál

(Pokračování.)

RÚZNÉ ZPRÁVY.

Zákaz dětem cvičiti v Orle. Ve Vlachovicích u Valašských Klobouk zakázal řídící místní školy Hlobil, dětem choditi do orelského cvičení a vyhrožoval jim tresty a špatnými známkami z mravů. Orelské cvičitele i vzděl vatele Orla P. Fr. Jakoubka obvinil, že děti lákají a vodí do hospody. To ovšem není pravda. Vodí je pouze do spolkových místností. Řídící Hlobil má strach o děti, aby se prý neznemravily!! Jsou ten strach a ty obavy upřímný? Tolik je jisto, že dosud nikdo z Orlů, ani z jeho vzdělavatelů si neposílal školní děti s ceduličkami — pro maso. Těch vychovatelských autorit je ve Vlachovicích již příliš mnoho. Každý přivandrovalec,

každý nový přechozí, jen trochu pokrokový, vychovává! A jak vychovává!! Až je maminám a tatínkům mnohdy úzko o jejich děti. Než tito vychovatelé nejsou členy Orla a kostelu se vyhýbají, jako čert kříži. A přece zdálo by se, že tak mnohé, i pobožné dušičky, raději by svěřily své děti těm kruhům, kde se holduje spíš volné lásce než svatému kříži, a dokonce i penězi by tento směr raději podporovaly. Na všechny strany lehtiví vychovatelé se odvažují řídit výchovu mládeže, aby dorazili i to, co dosud je čistým a zachovalým. „Našinec“ z 2./X.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIX. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXVII.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

»Kdo by pak pohoršil jedno z maličkých«

Pravdomil.

Evangelista Páně sv. Matouš (18, 1—7) vypravuje, že sv. apoštolové přistoupili jednou ke Kristu Pánu, řkouce: „Kdo pak jest větší v království nebeském“ (t. j. kdo bude tam předním, nejvyšším). I zavolav Ježíš maličké (pachole), postavil je uprostřed nich a řekl: Amen pravím vám, neobrátíte-li se a nebudete jako maličká (pacholata — t. prosti všeliké liché ctižádosti —), nevejdete do království nebeského. Protož, kdožkoli se poníží jako toto pachole, ten jest větším v království nebeském. A kdo by přijal (t. k sobě, nebo se ujal) jedno takové pachole ve jménu mém (t. z lásky ke mně), mne přijímá; kdo by pak pohoršil jedno z maličkých těchto, jež ve mne věří, lépe by jemu bylo, by zavěšen byl žernov osličí (mlýnský kámen) na hrdlo jeho, a on pohřben byl do hlubokosti mořské. Běda světu pro pohoršení! Ačkoli to býti musí (pro lidskou zkaženost), by přicházela pohoršení, avšak běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení přichází“.

Dvakrát pronáší tu božský Spasitel „běda“ nad lidmi, kteří jiné, zvláště malé dítky pohoršují a tím kazí. Toho měli by si dobře všimnouti všichni, kdo přicházejí ve styk s dětmi, zvláště pak rodiče a jich zástupci ve škole — učitelé!

Jsou bohudík ještě mnozí rodičové, kteří vedou dítky své k dobrému, sami zářným příkladem je předcházejíce; modlí se a též dítky k modlitbě vedou; chodí do chrámu Páně a také děti s nimi, nebo je tam pošlou; přijímají sv. svátosti a podobně i jejich dítky atd. Jsou však bohužel i rodiče, kteří nic z toho nekonají a ovšem ani děti k tomu nevedou — buď že ztratili víru, nebo že nemají k tomu času, jak říkají.

Co se prvního týče, dávají si tím sami velmi smutné vysvědčení nevědomělosti a nevzdělanosti — protože každý jen trochu vzdělaný člověk věří; věří žid, věří protestant, věří mohamedán, ano věří i pohan! Ovšem, že ve mnohém věří nesprávně, že bloudí — ale věří! Proto všichni: židé, protestanté, mohamedáni i pohané mají své kostely, kněze, slavnosti atd. — jen mnohý katolik nechce věřit, ano z víry si posměch dělá, z církve vystupuje — a k tomu i svoje děti svádí a nutí. Nedává si tím sám velice smutné vysvědčení, že klesl až pod — pohana? Lidé takoví klamou samy sebe, tvrdí-li, že ničemu nevěří — to není pravda! Ano, nevěří Kristu Pánu, nevěří evangeliu (učení Syna Božího), nevěří církvi od Krista Pána založené a jím stále řízené dle jeho zaslíbení: — aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa“ (Mat. 28, 20) — ano, tomu všemu snad nevěří, ale věří těm, kdož je svedli — (jinak by byli víry neztratili, neodpadli —), věří špatným knihám a novinám, věří svému často tolik omezenému rozumu, věří bludu a lži místo pravdě, věří lidem místo Bohu! Nejsou to ubožáci, zaslepení? Jak často asi slyšeli slova Písma sv., jež napsal učitel národů sv. Pavel: „Bez víry pak nemožno jest Bohu se libiti“ (Žid. 11, 6), nebo výrok samého Syna Božího: „Kdo uvěří a pokřtěn bude,

spasen bude; *kdož pak neuvěří, bude zatracen*“ (Mar. 16; 16). Tedy nejen sobě, ale i svým dětem chtějí připravit věčné zavržení. — — — Co pak se druhého týče, že t. nemají času, ani to není pravda — a svědčí to o tom jen, že nemají žádné lásky k dětem! Mají-li čas k práci, k jídlu, ke spaní, k zábavě, mají též čas, aneb mohou mít, by se věnovali trochu dítkám svým a naučili je aspoň těm nejpotřebnějším pravdám náboženským a nejobyčejnějším modlitbám! Či jim děti za to nestojí? Pak, jak uvedeno, nemají k nim pražádné lásky — vždyť chtějí, by byly bez víry a tedy věčně zavrženy. Jak odpoví jedenkrát takoví rodiče Soudci věčnému? Či budou za ně odpovídati nebo trpěti jejich svědci? Ó nikoli — ti toho budou mít sami dosti! Ostatně, jak čteme v Písmě sv.: „Všichni my zajisté ukázati se musíme před soudnou stolicí Kristovou, by přijal jedenkaždý na těle vlastním, jakž činil, buďto dobré, nebo zlé.“ (2. Kor. 5, 10.) A sám božský Spasitel, mluvě o tomto soudu, výslovně praví: „I půjdou tito (na levici postavení t. hříšníci) do trápení věčného, ale spravedliví do života věčného,“ t. j. do nebe (Mat. 25, 46). A Kristus Pán — věčná Pravda — mluvil pravdu; vždyť sám Pilát vyznal, že „žádné viny“ na něm nenalézá, ba úhlavní jeho nepřátelé, farizeové — vzdor své zlobě a zášti vzdali mu přece veřejně krásné svědectví pravdomluvnosti slovy: „Mistře, víme, že pravdomluvný jsi a cestě Boží v pravdě učíš.“ (Mat. 22, 16). Takové svědectví od protivníka již něco znamená! Jsou tedy ti, kdož Kristu Pánu věřiti nechtějí, daleko horší Piláta i farizeů.

To pak, co platí o rodičích, platí ovšem i o jejich zástupcích — o učitelích. Ó jakou zodpovědnost berou na sebe tudíž ti, kdož modlitbu i kříž ze škol odstranili, kdo dětem křesťanský pozdrav zakázali (líbí se jim židovsko-německý: „Dobrý den“ = „Ghuten Thag“ . . .), kdo je navádí, by nevěřili, co jim katecheta vykládá (stalo se ve S.) atd. Jak ti jedenkrát zodpovídají se před soudnou stolicí Kristovou?! A jak rodiče, kteří k tomu mlčí?! „Běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení přichází!“

Občanská výchova.

(Jaroslav Slaviček, arcib. notář a katecheta.)

(Pokračování.)

XXII. Záležitosti zahraniční, práce veřejné, rolnické, obchodní.

Záležitosti zahraniční. — Ministr zahraničních záležitostí má ve své pravomoci vztahy s různými mocnostmi vesmíru.

On je ve styku, v Paříži, s vyslanci a jinými zástupci národů cizích a jedná s vládou těch národů prostřednictvím vyslanců nebo zástupců Francie.

Pořad členů sboru diplomatického je tento: vyslanci, ministři s plnou mocí, ministři sídelní, jednatelé (chargés d'affaires), generální konsulové, konsulové, místokonsulové.

(Plat, který dostávají někteří vyslanci Francouzští v cizině: v Petrohradě 250 000 fr., v Londýně 200.000, ve Vídni 170.000, v Berlíně 140.000, v Cařihradě 130.000, v Madridě 120.000, v Římě 110.000, v Bernu 60.000. Ministři s plnou mocí dostávají: v Pekingy 85.000 fr., ve Washingtoně, v Rio Janeiro 80.000, v Buenos Ayres 70 000, v Athénách, Brusselu, Lisabonu, Teheranu 60.000, v Bukurešti, Limě, Santiagu, Stock 50.000.)

Sbor diplomatický má veliké přednosti: Každá urážka kterémukoli členu jeho považuje se za urážku učiněnou moci, kterou zastupuje. Palác anebo hotely obývané členy sboru diplomatického jsou pokládány za prodloužení území nacionálního. Tak v paláci našeho vyslance v Londýně, je tomu jako ve Francii, a vláda anglická nemohla by tam zatknouti nějakého jednotlivce, který by tam byl pod ochranou vyslance našeho.

Práce veřejné. Ministru veřejných prací jsou podřízeny dva druhy inženýrů: inženýři dolů (ingenieurs des mines) a inženýři mostů a silnic (ing. des ponts et chaussées).

Obojí vycházejí z polytechniky a pak ze školy důlní anebo mostní a silniční. První jsou úředníky v dolech, nejvíce ve službách jednotlivců anebo společností.

Inženýři mostů a silnic staví dráhy, cesty, průplavy (vodovody) a přístavy mořské. Jim přidělen je sbor průvodčích (conducteurs) a těmto podřízených jednatelů (agents) atd.

Zemědělství. Ministr zemědělství bdí nad všeobecnými zájmy zemědělství. Pořádá ko kursy zemědělské, krajinské konkursy a výstavy. Jemu podřízen je ústav zemědělský (v Paříži) a jiné

Je také pověřen *správou státních lesů*. Funkcionáři té správy jsou: hlavní ředitel, inspektoři, podinspektoři a j. Vzdělání pro ten obor mají na škole lesnické v Nancy.

Obchod. Ministr obchodu připravuje smlouvy obchodní, pořádá výstavy produktů průmyslových atd. Má ve své pravomoci k nservatoř umění a řemesel (v Paříži), školy umění a řemesel (Aix, Angers, Chalons). Sestavuje statistiku vnějšího obchodu Francie a činí opatření aby podporoval vývoz.

Souhrn.

1. Ministru zahraničních záležitostí podřízeni jsou zástupcové Francie u vel-mocí: vyslanci, ministři s plnou mocí, jednatelé, generální konsulové, konsulové.

2. Jimi jedná vláda francouzská s jinými vládami.

3. Ministr veřejných prací má pod svou správou inženýry mostní a silniční a inženýry důlní.

4. Dává prováděti práce pokud se týče železnic, cest, průplavů, přístavů obchodních atd.

5. Inženýři mostů a silnic mají na podporu průvodčí (conducteurs) a jiné podřízené.

6. Ministr zemědělství podporuje zemědělství odměnami ve spolcích zemědělských, konkursech (soutěžích) krajinských a výstavách zemědělských.

7. Ministr obchodu připravuje smlouvy obchodní a pořádá výstavy produktů průmyslových Jsou mu také podřízeny školy umělecké a řemeslné a k nservatoř umělecká a řemeslná.

(Pokračování.)

Země.

Václav Hübner.

Země jest v řadě vzdáleností od slunce oběžnicí třetí. Střední vzdálenost od slunce obnáší asi 149,000.000 km, přibližně 20,000.000 zeměpisných mil. Počátkem ledna jest vzdálenost země o 20,000.000 km menší a začátkem července a tolik větší než ve střední vzdálenosti.

Kdyby se země neotáčela kolem své osy, pak by všeobecná přitažlivost všech částí zemských snažila se způsobiti přesný kulovitý tvar země; ovšem překážela by tomu spojitost pevných částí, avšak aspoň povrch moře by naznačoval takovýto tvar kulovitý. Uvedeme-li zemi tvaru kulovitého v pohyb otáčení kolem osy, pak vzniká síla odstředivá (centrifugální), jež se snaží částice od pólu ke krajinám rovníkovým pošínovati; síla odstředivá blíže pólu jest velmi malá a přibývá ji se vzdáleností od osy až k rovníku, kde dosahuje největší hodnoty. Povrch zemský nabude tím tvaru sferoidického (rotačního elipsoidu), jehož největší průměr jest v rovníku a nejmenší v ose. Výpočet udává velikost síly odstředivé na rovníku hodnotou $\frac{1}{289}$ tíže zemské a o tuto hodnotu se zmenšuje tíže zemská na rovníku. Kyvadlo kývá tudíž na rovníku pomaleji; hodiny kyvadlové, jež jsou správně nařízeny pro krajinu vyšší zeměpisné šířky, na rovníku se opozdují. Země se otáčející má tedy tvar sferoidický a jest na pólech sploštěna. Chaldeové považovali zemi za kouli a zdá se, že se snažili velikost její měřením stanovit. Staří Řekové udávali jako výsledek pozorování a počtu pro obvod 30–40 myriad stadií. (Stadium = 181·97 m; dle některých badatelů též stadium = 157·5 m).

První přesnější udání založil na skutečném měření *Eratosthenes* (276–195 př. Kr., slavný člen alexandrinské akademie; oslepnuv zemřel dobrovolnou smrtí hladem), který udává, že obvod zemský obnáší 250.000 stadií. První známé určení velikosti země, jež se opíralo o skutečné měření vykonali kolem r. 827 v Střední Asii na rozkaz chalífa *Almamuna* astronomové *Chalid ben Abdulmelik* a *Ali ben Isa*. Výsledek jich byl, že 1 stupeň = $56\frac{2}{3}$ arabským milím.

Novou metodu měření navrhl Holanďan *Willebrord Snellius*, jež zvana též *metodou triangulační*. Čím více se vyšetřoval na různých místech obvod zemský, tím vce se vyskytovalo odchylek od geometrického tvaru, jenž by zastupovati mohl v teorii i praxi skutečnou podobu zemského tělesa, *geoid* zvanou. V době předhistorické se myslelo, že země má tvar kulatého kotouče. Ještě *Thales* učil, že kotouč zemský plove volně jako loď na oceánu, kotouč ten že přikrývá nebe jako zvon, hvězdy klesají při západu do světového moře a přivádějí se tu opět ku svému východisku. Celá škola jonická uznávala tento primitivní názor. *Anaximander* (640–546 před Kr.) přeměnil nebeský zvon v křišťalovou sféru, jež se vznášejí kolem země a udával tloušťku kotouče zemského na $\frac{1}{3}$ průměru; z kotouče stal se takto válec, jenž se vznášel uprostřed sféry nebeské, která nesla stálice a otáčela se kolem země; za sférou bylo místo pro oběžnice. Zdá se, jak již bylo dříve naznačeno, že Chaldeové přičítali zemi tvar kulový. *Pythagoras* a později *Parmenides* usoudili z důvodů matematických totéž učení; za doby *Aristotelovy* bylo učení o kulatosti země všeobecně již známo. Učení to nenašlo také později žádných odpůrců vyjímaje některé scholastiky a církevní otce, kteří ani tak nezavrhovali nauky o kulatosti země jako spíše učení o existenci antipodů (protinožců); byloť tehdy rozšířeno mínění, že pásma horké jest neobydlitelná a nepřekročitelná, protinožci by musili býti lidé různého rodu, což odporuje církevnímu učení o jednotě pokolení lidského.

Učení o nepřekročitelnosti pásma horkého vyvrátil na dobro *Apono* (Abano), jenž dokázal, že *Marco Polo* viděl hvězdy, jichž by nemohl užítí, kdyby byl nepřekročil pásma horkého; brzo potom plavci do Indie a cestovatelé kolem světa vyvrátili učení toto.

(Dokončení.)

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIX. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXVII.

Redaktor ANT. SUCHORADSKÝ.

Země.

Václav Hübner.

(Dokončení.)

Při cestě kolem země konané směrem východním přichází se stále na místa, kde slunce u porovnání s východiskem cesty dříve vrcholí; při cestě směrem západním přichází se zase na místa, kde slunce později vrcholí. Na rozdíl 15° v délce připadá 1 hodina rozdílu doby vrcholení, na 360° tudíž 24 hodin čili 1 den. Jest tedy zřejmo, že po návratu z cesty kolem země obdržíme u porovnání s kalendářem východiska o jeden den buď více nebo méně dle směru, v jakém se konala cesta. Tyto poměry přišly k jasnému vědomí teprve po prvním šťastném obeplutí země. Odtud vysvítá, že nějaké místo na obrácené od nás polokouli zemské bude mít jiné datum, dle toho, dostal-li se tam evropský kalendář od východu nebo západu. Nynější cestující ve směru východním snadno nahlíží, že jich hodiny zůstávají vždy po zadu proti udáním hodin místních a opáčně, cestují-li ve směru západním, se hodiny urychlují. Poznání poměru toho se stává při velkých podnicích dopravních velmi důležité.

Severní záře. Velkolepý tento úkaz jest v jistém vztahu s póly zemskými, neboť množství severních září závisí na příslušné šířce. V krajinách rovníkových jest úkaz ten velmi řídký, jest pak tím častější, čím dále se ubíráme na sever nebo na jih od rovníka. Krajina nejčastějších září leží poblíže *kruhů polárních*, od nichž na sever i na jih úkazů těch ubývá.

Veškeré teorie, jež vysvětlují zjev severní záře, shodují se celkem v tom, že severní záře jest elektrické světlování silně zředěných plynů ve značné výši našeho ovzduší. Celkem jeví se dva druhy severních září: *mračnovitý* a *pruhovitý* nebo *sloupovitý*.

Za doby severní záře proudí telegrafními dráty silně nepravidelné proudy elektrické, jež často ruší spojení stanic; střelka magnetická vyrušena jest pak z rovnováhy a nepravidelnými nárazy pohybuje se rychle. Zpozorování shledáno, že severní záře sahají až do výše 600, ano i přes 700 km (nejnovější pozorování a studie o světle polárním nepotvrzují uvedeného výsledku).

Pozorování meteorů a letavic poukazují k tomu, že leží mez ovzduší pozemského ve výši asi 170 km; dále se rozkládající ovzduší jest již tak rozředěné, že nemůže voditi elektriny. Proto jest těžko přípustný náhled, že severní záře vzniká elektrickými proudy, jež se vedou hořeními vrstvami ovzduší od jednoho pólu ku druhému. Jest nutno nejdříve vyzkoumati povahu spekter žhavých plynů při různých teplotách a tlacích, než možno se vysloviti o pravé povaze severní záře.

Vnitřní stav hmoty zemské: Vnikáme-li do hloubky země, shledáváme přibývání teploty, asi o 1°C na 30 metrů. Toto přibývání teploty jest sice různé na různých místech a v různých horinách, avšak *celkem* nezávislé na krajinách

a vyvýšeninách pevniny; přikročíme-li bod stále teploty asi o 25 m hloubky, pak přibývá teploty dosti rovnoměrně. Toto přibývání teploty nemůže mítí původu v povrchu, neboť všude tam, kde jest rozdíl teplot, nastupuje snaha vyrovnávání buď voděním aneb zářením teploty od částí teplejších k částem chladnějším; kdyby nebylo teplo z vnitra nahrazováno, pak by musila zmizeti nestejnost teploty ochlazením vrstev teplejších. Sledujeme-li podmínky, které musily v minulosti státi, aby se přibývání teploty ještě nyní jevílo, shledáme, že celá země musela býti před 1000 lety asi 20–30 km pod povrchem rozžhavana do červena; jinak by nemohlo vnitro zemské nyní dodávati množství tepla, jež pozorujeme právě při přibývání teploty směrem dolů. Další důsledek jest, že ještě nyní v poměrně malých hloubkách (snad 50 km) jest země v žhavém stavu; v hloubkách asi 200 km by nespíše se roztavily všechny horniny povrchu pozemského. I jest téměř všeobecným náhled geologů, že země jest koule roztavené hmoty, obklopena poměrně tenkou korou tloušťky asi 40–120 km na niž žijeme.

Četná zřídla a teplé prameny dokazují, že jsou vnitru země četné horké kraje, jež nemohou býti lokální, ježto by se teplo jejich rychle rozprchalo. Též vulkány a zemětřesení svědčí o tekutém vnitru zemském. Lava proudící po tisíce let z vulkánů dokazuje, že jest ve vnitru zemském velké množství roztavené látky; zemětřesení pak ukazují k tomu, že vnitro zemské podléhá mocným změnám, jimž by hmota sotva odolala. Vnitro země jest intensivně horké, tak horké, že jest s to, aby roztavilo horniny svého povrchu; ohromný tlak částí zevnějších snad zabraňuje tání částí vnitřních.

Thomson nepopírá, že ve vnitru zemském musí býti velké roztavené hmoty, z nichž čerpají vulkány svou látku, u porovnání s celou zemí jsou hmoty roztavené velmi malé.

O vnitru zemském nelze si učiniti ani přibližnou představu; vždyť nelze ani pochopiti působení tlaku, jenž ve středu země obnáší 2,000 000 kg na každý čtverečný centimetr. Největší tlak na povrchu zemském, jehož lze dosáti obnáší jen 1000 kg na čtverečný centimetr. Nesmíme též zapomenouti, že jen asi $\frac{1}{8000}$ části země od povrchu ku středu jest přístupna, ač ještě ne vyzkoumána, takže není možno činiti nějaké důsledky z našich povrchních znalostí.

Všude, kde stává rozdíl teplot, nastává převod tepla z částí teplejších k částem chladnějším. Vnitro země jest teplejší než její povrch; z vnitra zemského vodi se tudíž teplo směrem k povrchu zemskému. Obecně se připouští, že země byla v dřívějších periodách teplejší než nyní. Co se týče zdrojů teploty zemské, převládají dvě domněnky: dle jedné se země původně jako hmota roztavená zhušťovala a není ještě posud ochlazená, dle druhé obdržela země svou teplotu od zdroje vnějšího. Náhled druhý, nejprve *Poissonem* vyslovený, již padl; země by mohla jen tehdy teplo obdržeti, kdyby byla přišla do blízkosti tělesa horkého. Přitažlivostí tělesa toho by se však porušily všechny dráhy planetární a žár tělesa by zničil celý organický život na povrchu zemském. Řešení otázky minulosti země, kdy byla ještě v žáru bílém, kdy se sluncem tvořila jednu hmotu ohnivých, par jest daleko těžší než jest řešení u slunce.

Jak dlouho mohla země v *nynější míře* vyzařovati teplo, udává se doba sta a tisíců millionů let. Jakmile se utvořila pevná kůra kolem ohnivé tekuté země, musilo nastoupiti náhlé opožďování v míře ochlazení země. Co se dále kůra

ochlazovala, prolamovaly ji nejspíše z vnitra ohromné výbuchy roztavené hmoty, jež se rychle ochlazovala a stávající kůru zvětšovala.

Bude li *slunce* vyzařovati teplo stejnoměrně jako posud, pak se asi v 12 millionech let zhustí jako země a tu lze očekávati trvalé tvoření se kůry kolem slunce; pak slunce přestane rychle vyzařovati t pla dostatečného k zachování života pozemského.

Čtenář se upozorňuje na Astronomii od prof. Dr. Gustava Grusse.

Zásady pro vzdělání učitelů škol národních.

Věstník ministerstva školství a nár. osvěty přináší v 11. sešitu z 15. listopadu zprávu z jednání pracovní komise při poradním sboru pro školskou reformu. Uvádíme doslovně:

„Subkomise pro vzdělání učitelstva škol národních sestavila *hlavní zásady* pro vzdělání učitelů škol národních a předložila je plenární schůzi komise, která jednala o nich dne 1. července 1924. V plenární schůzi komise, konané dne 11. listopadu t. r., byly po další diskusi přijaty zásady níže uvedené všemi hlasy, při čemž se podotýká, že podmínka tříleté ředchozí praxe, obsažená v druhém odstavci bodu 7 zásad, byla schválena 5 hlasy proti 4 hlasům, navrhujícím praxi pouze dvouletou.

Zásady pro vzdělání učitelů škol národních.

1. Pro pedagogické vzdělání učitelů škol národních zřídí se pedagogické akademie, přístupné těm, kdož vykonali s úspěchem zkoušku dospělosti *na kterékoli dosavadní střední škole* nebo závěrečnou zkoušku na kterékoli větvi osmé třídy střední školy.

2. Pedagogické akademie jsou *ústavy státní*, které se zřídí podle potřeby především v sídlech vysokých škol.

3. Studium na pedagogické akademii jest pro budoucí učitele obecných škol *nejméně* dvousemestrové; zahrnuje teoretické studium filosofie, psychologie a pedagogiky s didaktikou, i praktický výcvik, který se koná na cvičných školách, připojených k akademii.

4. Teoretické studium děje se přednáškami a cvičeními, jež konají profesori pedagogické akademie, jmenovaní pokud možno *ze soukromých universitních docentů příslušných oborů*. Až budou zřízeny alespoň tři pedagogické akademie, bude možna habilitace také na některé této akademii, při čemž o připuštění soukromého docenta bude rozhodovati *kolegium, skládající se z profesorů všech pedagogických akademií*. Při výběru kandidátů na profesuru pedagogické akademie buď podle možnosti přihlíženo i k *jejich praktické znalosti školství*.

Postavení profesorů a soukromých docentů pedagogických akademií jest *v podstatě stejné jako postavení profesorů a soukromých docentů vysokých škol*.

5. Praktický výcvik a vedlejší předměty svěrují se *cvičným učitelům a lektorům*.

6. Studium budoucích učitelů škol obecných ukončí se *zkouškou učitelské dospělosti* před zvláštní komisí; po uspokojivé službě *alespoň roční* vykoná učitel *zkoušku učitelské způsobilosti*, jež jest podmínkou pro ustanovení definitivní.

7. *Kandidáti učitelství na školách občanských* doplňují studium, uvedené v odst. 3., ještě *alespoň dvousemestrovým studiem nauk odborných na vysoké škole a současným didaktickým studiem na pedagogické akademii k tomu určené*.

Způsobilosti pro učitelství na školách občanských nabývá, kdo vykoná zkoušku před zvláštní komisí; *k této zkoušce jest připuštěn učitel se způsobilostí pro školy obecné, který učil nejméně tři léta s prospěchem alespoň dobrým a vykonal studia právě zmíněná.*

8 Vědní odbory pro učitele občanských škol jsou:

- I. jazyk vyučovací, zeměpis, dějepis,
- II. počty, přírodopis, přírodozpyt,
- III. kreslení, rýsování, ruční práce,
- IV. tělovýchova, spojená s jazykem vyučovacím a mimo to buď s počty nebo s jazykem národnosti ve státě obývající, na školách s vyučovacím jazykem jiným než státním buď s počty nebo s jazykem státním.

9. Vedle *hlavních* úkolů právě uvedených plní pedagogická akademie (všechny nebo jen některé) ještě tyto *další* úkoly: *koná občasné kursy pro další pedagogické vzdělání učitelů, vzdělává odborně budoucí učitele pro mládež úchylnou, učitele cvičných škol atd.*

10. *Dosavadní učitelské ústavy budou se postupně rušiti.* Pro přechodnou dobu jest pamatováno na příslušná ustanovení. A. O.

Obsah Učitelské Přílohy:

Co dělá z dětí zločince 24 Čítanka nebo dějepis. Napsal Fab. Budil 33 Dějepis má býti učitelkou. Napsal Šeb. Rada 26, 29 Jak jsem si zjednal a udržel kázeň ve škole. Momentky z vlastní praxe. Píše J. Spirax 21, 25 Jednatelská zpráva za rok 1923—24 Jednoty kat. učitelstva česk. a přátel křesť. výchovy v Čechách. Podává Antonín Vetešník, jednatel 81, 38 Kdo by pak pohoršil jedno z maličkých. Píše Pravdomil 41 Kdo jest více vinen? Píše Pravdomil 22 Mars. Píše V. Hübner 31 Naši Němci 20 Občanská výchova. Píše Jaroslav Slavíček. 2 5, 12, 17. 23, 27, 30, 35, 40, 42	Slapy mořské. Píše šk. rada V. Hübner 3 Stav středního školství v republice čsl. ve školním roce 1923—24. Podává A. Oliva 11, 13 Světlo zodiakální. Napsal V. Hübner 34 Světská a křesťanská mravouka. Napsal J. V. Jasmín 1, 5, 9 Velikonoce. Podává Václav Hübner 15 »Vezmi pachole toto a odchovej mi je« Píše Pravdomil 17 Výroční řadná valná hromada Jednoty katol. učitel. česk. a přátel křesť. výchovy v Čechách 37 Zákaz dětem cvičiti v Orlu 20 Zásady pro vzdělání učitelů škol národních. Píše Arnošt Oliva 47 Zavřeno 38 náboženských škol v Turecku 44 Země. Píše Václav Hübner 43
---	--